mr. Safet Kuduzović

FETVE

(Pravne decizije)

Sarajevo, 2009.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Uzvišeni Allah rekao je:

﴿ قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ ٱللَّهَ فَٱتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ ٱللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَٱللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣١﴾ ﴾

"Reci: 'Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti!', a Allah prašta i samilostan je."[1]

Ebu Davud i Ed-Darekutni zabilježili su da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

"Zašto nisu pitali ako nisu znali, lijek za neznanje leži u pitanju."

Imam Muslim i Ebu Davud zabilježili su sljedeću Aišinu, radijallahu anha, izjavu:

"Smilovao se Allah ensarijkama! Njih stid nije spriječio da pitaju o vjeri i pouče se."

Ibn Abdulberr u svome djelu "*Džamiu bejanil-ilmi ve fadlihi*" zabilježio je da je Omer b. Abdulaziz govorio:

"O svemu sam naučio ponešto, osim nekih stvari o kojima sam se stidio pitati, pa sam ostario a ne poznajem ih."

[1] Prijevod značenja Ali Imran, 31.

Predgovor izdavača

Hvala Allahu na svim Njegovim blagodatima, koje smo spoznali i koje nismo spoznali, i neka je salavat i selam na sve Njegove vjerovjesnike i sve sljedbenike Istine do Sudnjega dana. Hvala Allahu i na ovoj posebnoj blagodati, kojom nam je, kao kolektivu, džematu Hidžra, ukazao počast pa da budemo učesnici i pomagači u širenju izvornog islama na našim prostorima kroz izdavanje ovog predivnog djela pod nazivom "Fetve", čiji je autor naš brat, uvaženi magistar, šejh Safet Kuduzović. Uzvišeni Allah objavio je u svojoj plemenitoj Knjizi: **„O vjernici, ako Allaha pomognete, i On će vama pomoći i korake vaše učvrstiti."** *(Prijevod značenja Muhammed, 7.)* Pored brojnih odlika, djelo "Fetve" odlikuje se i svojom jakom argumentacijom i izvornošću, što znatno povećava vrijednost naučne studije. Iskreno se nadamo da će ova knjiga zbog svoje jedinstvenosti, relevantnosti i nezamjenjivih kvaliteta, biti najtoplije prihvaćena od široke čitalačke publike i ljubitelja prefinjenog znanja, prvenstveno daija, muslimanskih intelektualaca, studenata i učenika medresa. Allaha molimo da obilato nagradi svakog pojedinca koji na bilo koji način pomaže rad džemata, te na taj način omogućava džematu da uspješno realizira mnoge projekte od kojih je i izdavanje ovog vrijednog djela. Molimo Uzvišenog Allaha da obilato nagradi autora, izdavača i sve one koji su na bilo koji način učinili hizmet i pomogli u izdavanju i štampanju ovog djela.

Ciljevi i principi rada po kojima radi džemat Hidžra su sljedeći:

- Naš džemat se zalaže za izvorni islam, utemeljen na Kur'anu i sunnetu, a protiv smo svake novotarije u vjeri.
- Mi pozivamo sve ljude (muslimane i nemuslimane) da uče smisao svoga života i shvate bit svoga postojanja i da pristupe onome što im je prijeko potrebno i u čemu je istinska sreća i prosperitet cijelog ljudskog roda u životu na oba svijeta.
- Pozivamo sve ljude u čisti tevhid, tj. vjerovanje u jednoću Uzvišenog Allaha, subhanehu ve te'ala, i činjenje ibadeta samo Njemu Uzvišenom, i sprečavanje širka kao najvećeg grijeha koji se ne oprašta onome ko se od njega ne pokaje.
- Nastojimo slijediti srednji umjereni put ehli-sunneta i džemata, a uzor su nam prve najbolje generacije ovoga ummeta.
- Srednji umjereni put nije put običaja niti ljudskih nahođenja i pretpostavki, kao ni sredina između istine i neistine, kako to danas neki žele

prikazati.

- Također srednji put nije ni jedna krajnost, bilo da se radi o popuštanju u vjeri ili pretjerivanju i dodavanju na propise onoga što nije od vjere.
- Slijedimo islamsku ulemu koja svoje stavove zasniva na Kur'anu i sunnetu i koja je prepoznatljiva po tome.
- Stava smo da je islam vjera koja svojim plemenitim propisima obuhvata cjelokupni ljudski život, život pojedinca i zajednice, i nije ograničena samo na ibadete (obrede).
- Nastojimo oživjeti prakticiranje Allahovih propisa u svim porama života, što je naš prioritetni zadatak.
- Nastojimo pružiti pomoć svim pripadnicima Allahove vjere islama.
- Naša saradnja sa muslimanima zasniva se na dobročinstvu i bogobojaznosti, zalažući se za brisanje partijskih i svih drugih nedozvoljenih razlika među muslimanima.
- Smatramo da se muslimani ne smiju dijeliti na grupe, partije i frakcije, već je dužnost svima čvrsto se prihvatiti za Allahovo uže (Kur'an i sunnet), ali ne pod bilo kakvim i bilo čijim principima ili osnovama.
- Zalažemo se za stjecanje i širenje šerijatskog znanja kojim se prepoznaje ispravan put ka uspjehu na dunjaluku i ahiretu.
- Smatramo da su djela i riječi od imana, koji se opet povećava i smanjuje prema djelima, suprotno shvatanju murdžija.
- Smatramo da veliki grješnici, mimo onih koji učine širk i kufr i ostave vjeru, nisu u kategoriji nevjernika, već grješnika, suprotno shvatanju haridžija.
- Smatramo da svi moramo pomagati muslimane i štititi ih, zalagati se za interese islama i muslimana gdje god oni bili, pružiti zaštitu slabima i obespravljenima i sprečavati silnike i nepravednike u činjenju zla.
- Zagovaramo princip da se vraćanjem ispravnom slijeđenju Kur'ana i sunneta uspostavlja istinsko islamsko bratstvo koje je, sa Allahovom pomoći, put ka prosperitetu muslimana.
- Kažemo da je emanet vjere islama najveći emanet i odgovornost koju je čovjek preuzeo na sebe i za koju će biti pitan.
- Na našem putu do uspjeha, držimo se Kur'ana i sunneta!
- Naša zadnja dova je: „Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova!"

Stichting Hidžra

Predgovor mr. Hakije Kanurića

Zahvala pripada Allahu, Plemenitom Gospodaru. Neka je mir i spas na Njegovog odabranog roba i poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, njegovu porodicu, ashabe i sve one koji slijede njegovu uputu do Sudnjeg dana.

Najveća briga svakog čestitog muslimana jeste da njegovi postupci budu ispravni i da čini djela kojima je zadovoljan njegov Gospodar, djela koja će ga približiti Allahovom zadovoljstvu i milosti, a udaljiti od Allahove kazne i srdžbe. Najkraći i najsigurniji put da saznamo ono što ne znamo jeste da pitamo učene, kao što nam Uzvišeni Allah stavlja u obavezu:

﴿فَسْـَٔلُوٓاْ أَهْلَ ٱلذِّكْرِ إِن كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٤٣﴾﴾

"Pitajte učene ako već ne znate!"[2], istovremeno nam zabranjujući da, kada se radi o vjeri, postupamo po svom nahođenju:

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥٓ أَمْرًا أَن يَكُونَ لَهُمُ ٱلْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ ۗ وَمَن يَعْصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَٰلًا مُّبِينًا ﴿٣٦﴾﴾

"Kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, onda ni vjernik ni vjernica nemaju pravo po svom nahođenju postupiti."[3] Pa ipak, možda se često upitamo: "Kome postaviti pitanje? Koga upitati? Ko je učen?", utoliko prije jer danas je mnogo onih koji odgovaraju i za svaku svoju tvrdnju nađu – dokaz. To ne čudi, jer je čak i Iblis, Allah ga prokleo, našao dokaz za svoju nepokornost, kada je odbio Allahovu zapovijest da se pokloni Ademu, alejhis-selam:

﴿قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ ۖ قَالَ أَنَا۠ خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِى مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُۥ مِن طِينٍ ﴿١٢﴾﴾

"'Ja sam bolji od njega; mene si od vatre stvorio, a njega od ilovače.'"[4] Faraon je svoju tvrdnju da je ispravno njega slijediti, a ne Allahovog poslanika Musaa, alejhis-selam – argumentirao na sljedeći način:

﴿وَنَادَىٰ فِرْعَوْنُ فِى قَوْمِهِۦ قَالَ يَٰقَوْمِ أَلَيْسَ لِى مُلْكُ مِصْرَ وَهَٰذِهِ ٱلْأَنْهَٰرُ تَجْرِى مِن تَحْتِىٓ ۖ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٥١﴾ أَمْ

---

[2] Prijevod značenja En-Nahl, 43.
[3] Prijevod značenja El-Ahzab, 36.

أَنَا۠ خَيْرٌ مِّنْ هَٰذَا ٱلَّذِى هُوَ مَهِينٌ وَلَا يَكَادُ يُبِينُ ﴿٥٢﴾ فَلَوْلَآ أُلْقِىَ عَلَيْهِ أَسْوِرَةٌ مِّن ذَهَبٍ أَوْ جَآءَ مَعَهُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ
مُقْتَرِنِينَ ﴿٥٣﴾ فَٱسْتَخَفَّ قَوْمَهُۥ فَأَطَاعُوهُ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا۟ قَوْمًا فَٰسِقِينَ ﴿٥٤﴾

"'O narode moj', reče on, 'zar meni ne pripada carstvo u Misiru i ovi rukavi rijeke koji ispred mene teku – shvaćate li? Zar nisam ja bolji od ovoga bijednika koji jedva umije govoriti? Zašto mu nisu stavljene narukvice od zlata ili zašto zajedno s njim nisu došli meleki?' I on zavede narod svoj..."[5]

Zato, ne smiju nas zavarati retorika i slatkorječivost onih koji govore o vjeri ali je ne uzimaju s njenog pravog izvora. Omer, radijallahu anhu, govorio je: "Čuvajte se onih koji govore: 'Ja smatram' jer su neprijatelji sunneta. Zamorno im je bilo pamtiti hadise, pa su počeli govoriti prema svom nahođenju i tako su zalutali i druge u zabludu odvodili." (Vidjeti: *Sunenud-Darekutni*, 10/105, *El-Ilmu ve fadluhu*, 3/311, Ibn Abdul-Berra, i *Šerhu usulil-Lalikai*, 1/138.)

Djelo "*Fetve – pitanja i odgovori*", uvaženog autora mr. Safeta Kuduzovića, Allah ga čuvao, dokaz je postojanja učenih koje nije zamorilo izučavanje hadisa i Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, sunneta. Velika je Allahova blagodat da među nama ima onih koji, vraćajući se prvenstveno na Allahovu Knjigu i Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet, osvjetljuju Pravi put, podstiču na činjenje dobra, odvraćaju od lošeg, objašnjavaju halal i haram, razdvajaju istinu od zablude i sunnet od novotarije.

Čitalac ovog vrijednog djela lahko će uočiti da autor svojim odgovorima daje iskrene savjete koje crpi iz časnog Kur'ana, Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, sunneta i izjavâ eminentnih učenjaka ovog ummeta.

Usto, djelo sadrži odgovore na aktuelna pitanja kojima se prišlo studiozno, daleko od mezhebske pristrasnosti, s iskrenim nastojanjem da se preferira mišljenje na koje upućuju šerijatski dokazi, uz osvrt na fikhska pravila i temeljne ciljeve šerijata, služeći se pri tome mišljenjima učenjaka iz svih priznatih mezheba.

Poseban kvalitet ovog rada čini izrazito bogata argumentacija popraćena ocjenom autentičnosti hadisa i predanja te obilna dokumentaciona

[4] Prijevod značenja El-E'araf, 12.
[5] Prijevod značenja Ez-Zuhruf, 51-54.

podloga.

Pitanjem se želi saznati ono što nije dovoljno jasno, što zahtijeva stručan i precizan odgovor, što je aktuelno, praktično i korisno, i u ovoj jedinstvenoj zbirci čitalac će naći odgovore na takva pitanja, kao i odgovore na mnoge detalje od kojih će koristit imati svi, čak i dobri poznavaoci vjerskih nauka.

Djelo koje je pred nama jeste još jedan dragulj na ogrlici koju niže šejh Safet. Uzvišenog Allaha molim da mu podari blagoslov u znanju i da ga sačuva svakog zla, a da čitaocima ovog vrijednog djela osvijetli srca nurom imana, korisnog znanja i rada prema njemu, amin!

Bosanska Krupa, 23. 9. 1430. h.g. / 12. 9. 2009. godine
mr. Hakija Kanurić

Riječ-dvije recenzenta kurra hafiza Dževada Gološa, prof.

Djelo našeg uvaženog brata i alima, šejha Safeta Kuduzovića, koje se nalazi pred nama, samo je još jedna u nizu njegovih knjiga kroz koje vidimo njegovo mjesto u naučnim krugovima. Na samom početku zamolio bih Uzvišenog Allaha da našem alimu i šejhu podari zdravlje i dug život, kako bi mogao napisati još mnogo ovakvih djela, od kojih će korist imati ne samo naša generacija nego, zasigurno, i mnoge generacije koje će doći poslije nas.

Još od ranih vremena islama fetve islamskih učenjaka sabirale su se u posebne knjige, a takvo nešto bilo je prakticirano i kod nas, pa smo tako u prošlosti imali nekoliko naših alima čije su fetve bile sabrane u posebne sveske. Iz svega ovog možemo vidjeti da knjige fetvi – pravnih decizija, pored fikhsko-hadiskog značaja, zasigurno imaju i jedan historijski značaj. Svemu tome dodao bih još jedan značaj, koji je možda i veći, a to je metodološki pristup fetvi šejha Safeta.

Danas je vrijeme u kojem se masovno daju fetve, da ne kažemo da je izdavanje fetvi postao pravi trend, tako da ih daje i ko umije i ko ne umije. Jednostavno, sa fetvama se igra!!! Kako i zašto, naravno, posebno je pitanje.

Ali, možda najbitnije u svemu ovome jesu stvari koje utječu na izdavanja svakakvih fetvi. Umiljavanje i dodvoravanje sistemima, organizacijama, zajednicama jedan je od najvećih faktora koji utječe na pojavu svakojakih fetvi. Tako možemo vidjeti da ljudi u jednom vremenu imaju određenu metodologiju, a nakon izvjesnih momenata metodologija se za noć promijeni. Izgovora za to ima mnogo: te da su i prvi imami mijenjali svoja mišljenja, da se fetva mijenja promjenom mjesta i vremena i slično. Naravno, imami su mijenjali mišljenja i skoro da nema imama koji nije mijenjao mišljenje, ali, naravno, nakon višesatnih studiranja određenih pitanja i decizija, a ne preko noći ili odmah nakon zaposlenja! Zatim, pitanje ekstremizma i njegovog utjecaja na fetve ili, bolje rečeno, mišljenja, također je posebno i široko pitanje.

Treba znati da je institucija fetve jedna od najbitnih institucija islamskog znanja i društva općenito, i emanet fetve nose alimi i ulema na čije znanje ne utječu navedeni faktori. Takva ulema fetvi daje kredibilitet i

održava instituciju fetve, pa kakva god vremena bila i iskušenja dolazila.

Knjiga "Fetve – pravne decizije", šejha Safeta Kuduzovića, dotiče se pitanja života, pitanja s kojima se muslimani susreću svakodnevno, počevši od islamskog vjerovanja (akide), pa nadalje: tahareta, namaza, dženaze, zekata, posta, hadždža, hrane i pića, šerijatskog klanja, odjeće, braka, odnosa među supružnicima, razvoda braka, dojenja, liječenja, šerijatskih kazni, trgovine, poslovanja, pokajanja, učenjaka i mezheba, gostoprimstva, odgoja djece, vradžbina, dobročinstva prema ljudima, dobrovoljnih priloga, vakufa, dionica, slušanja muzike, nazivanja selama, haram imetka, hidžame, učenja Kur'ana, novotarija, slijeđenja Kur'ana i sunneta, etike, propisa Mushafa, pitanja vezanih za ženu, snova, Mekke i Medine, islamske jurisprudencije, raznovrsnih odgovora i nekih drugih poglavlja.

Ono što ukazuje na briljantnost i ove knjige našeg šejha Safeta jeste broj izvora koji su korišteni prilikom izdavanja ovih fetvi. Imam Ahmed, Buharija, Tirmizi, Darekutni, Hakim, Bejheki, Ibn Abdil-Berr, Nevevi, Ibn Tejmijje, Zehebi, Ibn Redžeb, Ibn Mulekkin, Hejsemi, Ibn Hadžer, Bedruddin Ajni, Ševkani, Mubarekfuri, Ahmed Šakir, Albani – samo su neka od imena koja su konsultirana prilikom ovih odgovora.

Može li neko nakon toga kazati da su to odgovori koji su zadovoljavali neki drugi princip osim principa pravednosti i preciznosti?

Jedan od tih odgovora, kojim bih potvrdio prethodno spomenuto, jeste odgovor na pitanje koje glasi: *"Kojim pravom tvrdite da nije dopušteno učenje Kur'ana mrtvima kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podsticao na učenje sure* Ihlas *kod kabura?"*

Odgovor je glasio: "Muslimanu nije dopušteno dokazivati osim hadisima koji su preneseni dobrim ili vjerodostojnim lancem prenosilaca. Kada bi osoba postupala po svemu što se navodi i što prenose anonimni, nepouzdani i pokvareni prenosioci, okrenula bi leđa islamu i Allah zna kojoj vjeri bi pripadala. Imam Zehebi kaže: 'Kakva je korist od predanja ako se pomiješaju ispravni i slabi hadisi, pa čovjek ne provjeri ko ih, ustvari, prenosi?' Tačno, navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Ko prođe pored mezarja i prouči suru Kul huvallahu ehad jedanaest puta, zatim to pokloni mrtvima, dobit će nagradu shodno broju mrtvih u zemlji.'* Ovaj hadis prenosi Abdullah b. Ahmed b. Amir od Alije b. Ebi Taliba. Ibn Dževzi, kao i mnogi drugi muhaddisi, tvrde da imenovani Abdullah prenosi lažnu zbirku hadisa od ehli-bejta. Dakle, nije sve što se navodi u hadiskim zbirkama vjerodostojno, a Allah najbolje zna."

Ne mislim da nam ostaje išta drugo osim da pročitamo sve ove odgovore i da na kraju, kao što smo i na početku, zamolimo Uzvišenog Allaha da našem šejhu Safetu podari zdravlje i dug život kako bismo svi mi imali što veću korist od njegovog znanja, amin!

hfz. Dževad Gološ, prof.
Mostar, 3. 9. 2009. god.

Predgovor Hajrudina Tahira Ahmetovića, prof.

Neka je svaka slava i hvala samo Allahu, Gospodaru svih svjetova, onolika kolika je Njegova veličina i koliko samo Njemu Uzvišenom dolikuje. Neka je salavat i selam na Allahovog Poslanika, njegovu časnu porodicu, sve ashabe i sve muslimane koji ih slijede u dobru do Sudnjega dana.

Izdavanje fetvi, šerijatsko-pravnih rješenja, časna je ali i vrlo odgovorna funkcija. Značaj fetve u islamu je veliki. Svevišnji Allah rekao je:

﴿ وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ ﴾

„Oni traže od tebe propise o ženama. Reci: 'Allah će vam objasniti propise o njima ...'"[6] Također je rekao:

﴿ يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ ﴾

„Oni traže od tebe tumačenje, reci: 'Allah će vam kazati propis o *kelali*...'"[7]

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obnašao je i ovu časnu funkciju za vrijeme svoga života, odnosno to je neminovno iziskivala njegova poslanica, jer ga je Uzvišeni Allah time zadužio. Svevišnji Allah rekao je:

﴿ وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٤﴾ ﴾

„A tebi objavljujemo Kur'an da bi objasnio ljudima ono što im se objavljuje, i da bi oni razmislili."[8] Zatim, nakon Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ovu funkciju obnašali su i njegovi časni ashabi, zatim, tabiini i nakon njih iskreni učenjaci i pravnici. Svi oni polažu puno pravo da se smatraju nasljednicima vjerovjesnika i poslanika, jer onaj koji izdaje fetve, daje ljudima odgovore na njihova pitanja i pojašnjava im propise vjere, nasljednik je Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Allaha molimo za pomoć i postojanost u tome. Ibnul-Kajjim, rahmetullahi alejhi, pojašnjava ovu činjenicu pa kaže: "Islamski pravnici i oni čije fetve kruže među ljudima,

[6] Prijevod značenja En-Nisa', 127.
[7] Prijevod značenja En-Nisa', 176.
[8] Prijevod značenja En-Nahl, 44.

oni koji su se specijalizirali za iznalaženje propisa i dobro shvatili pravila halala i harama, oni su na zemlji na stepenu zvijezda na nebu. Putem njih usmjeravaju se svi oni koji tumaraju u tminama neznanja. Ljudi su u većoj potrebi za njima nego za hranom i pićem, i pokornost i poslušnost njima pritvrđenija je – po Kur'anu – od pokornosti i poslušnosti majkama i očevima. Svevišnji Allah rekao je:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَأُوْلِي ٱلۡأَمۡرِ مِنكُمۡۖ فَإِن تَنَٰزَعۡتُمۡ فِي شَيۡءٖ فَرُدُّوهُ إِلَى ٱللَّهِ وَٱلرَّسُولِ إِن كُنتُمۡ تُؤۡمِنُونَ
بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِۚ ذَٰلِكَ خَيۡرٞ وَأَحۡسَنُ تَأۡوِيلًا ٥٩ ﴾

„O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i predstavnicima vašim. A ako se u nečemu ne slažete, obratite se Allahu i Poslaniku, ako vjerujete u Allaha i u onaj svijet; to vam je bolje i za vas rješenje ljepše."[9]

Ovako Ibnul-Kajjim, rahmetullahi alejhi, pojašnjava stepen i važnost islamskih pravnika i onih koji izdaju šerijatsko-pravna rješenja imajući u vidu da oni savjetuju narode i usmjeravaju ih ka istini. Ako se složimo oko ove konstatacije, s punim pravom možemo reći da je izdavanje fetvi časna funkcija. Međutim, tako časna funkcija mora biti i odgovorna. I, uistinu, izdavanje fetvi itekako je odgovorna funkcija. Naime, onaj koji izdaje fetve mora dobro poznavati pitanje na koje odgovara, jer ukoliko pristupi odgovoru nagađajući, pa odgovori po onome što kod njega preovladava, tada biva grješan i njegov postupak je haram – strogo zabranjen, takav govori o Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, po neznanju. Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Kome se odgovori, izda fetva, po neznanju, njegov grijeh snosit će onaj ko mu je izdao fetvu.*"[10]

Ibn Abdil-Berr, rahmetullahi alejhi, prenosi od Ebul-Minhala da je rekao: "Pitao sam Zejda b. Erkama i Bera'a b. Aziba o sarfu, pa kada god bih pitao jednog od njih dvojice, on bi me upućivao onom drugom i govorio: 'Pitaj njega, on je učeniji od mene.'"[11]

---

[9] Prijevod značenja En-Nisa', 59. *Pogledaj: I'alamul-muvekki'in*, 1/9.

[10] Ebu Davud, 3657; Buharija u *Edebul-mufredu*, 259; Ibn Madže, 53; Tahavija u *El-Muškilu*, 411; Ahmed, 2/321-365; Ibn Ebi Šejbe, 8/762; Darimi, 159; Hakim, 1/102-103; Bejheki u *El-Medhalu*, 181, 789; i u *Sunenu*, 10/116. Šejh Albani, rahmetullahi alejhi, ocijenio ga je dobrim u *Sahihul-Džami'u*, 6068.

[11] Ibn Abdul-Berr u *El-Džami'u*, 1154.

Ebu Hanife, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Da se ne bojim Allaha da će se time zapostaviti znanje, nikada ne bih izdao fetvu ljudima. Oni će lahko doći do rješenja, a grijeh će pripasti meni."[12]

Imam Malik, rahmetullahi alejhi, rekao je: "Ko želi da odgovori na neko pitanje, neka zamisli sebe – prije negoli odgovori – u Džennetu i Vatri i zamisli kakvo će biti njegovo stanje na ahiretu, a zatim, nakon toga neka odgovori." Prenosi se da mu je jedne prilike bilo postavljeno neko pitanje, pa je odgovorio: "Ne znam." Onaj koji ga je pitao reče: "Pa ovo je lahko pitanje?!" Malik se rasrdi, a zatim reče: "Nema lahkog u šerijatskom znanju! Zar nisi čuo riječi Uzvišenog: ﴿ إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا ٥ ﴾ **'Mi ćemo ti spuštati težak govor.'**[13] Sve šerijatsko znanje je teško, a naročito ono za koje će se biti pitano na Sudnjem danu." Također, ako bi mu bilo rečeno: "O Ebu Abdullah, ako ti kažeš da ne znaš, pa ko onda zna?!", odgovarao bi: "Teško li se tebi! Zar me ne poznaješ?! Šta sam to ja na boljem stepenu od vas pa da znam ono što vi ne znate?!", a zatim bi spominjao hadis Ibn Omera, radijallahu anhuma,[14] i govorio: "Ibn Omer kaže da ne zna, pa ko sam to ja?! Uistinu, ljude su upropastili samozadivljenost i traganje za vođstvom."[15]

Imam Šafija, rahmetullahi alejhi, bio je upitan o nečemu pa nije odgovorio na pitanje. Rečeno mu je: "Odgovori nam", a on je dodao: "Dok saznam šta je bolje: šutnja ili odgovor."[16] A i imam Ahmed, rahmetullahi alejhi, na brojna pitanja odgovarao bi: "Ne znam."

Dakle, onaj koji izdaje fetve, smatra se dostavljačem od Allaha, subhanehu ve te'ala, onim koji pojašnjava propise Allahovog šerijata, pa ukoliko izda fetvu po neznanju, zalutat će i on i onaj kome ju je izdao, dok ukoliko je izda sa znanjem, okoristit će i sebe i druge. A znanje je Allahovo svjetlo kojim Svevišnji Allah osvjetljava srca učenih ljudi od Svojih robova kako bi oni bili svjetiljka drugim ljudima. Stoga onaj koji se zaputi putem

---

[12] Pogledaj: *El-Fekih vel-mutefekkih*, 2/165.

[13] Prijevod značenja El-Muzzemmil, 5.

[14] Misli na predanje u kojem se spominje da je Arabljanin upitao Ibn Omera, radijallahu anhuma: "Nasljeđuje li tetka?", a Ibn Omer odgovorio je: "Ne znam." Arabljanin je rekao: "Ti si Ibn Omer i ne znaš?!" Ibn Omer mu reče: "Da, idi do učenjaka pa njih pitaj." Bejheki u *El-Medhalu*, 796; Ibn Abdul-Berr u *El-Džami'u*, 2/834-836; El-Hatib u *El-Fekih vel-mutefekkih*, 2/171-172; El-Adžurri u *Ahlakul-'ulema*, 131-132. str. Pojedini lanci prenosilaca na stepenu su uvjeta imama Buharije.

[15] Pogledaj: *El-Muvafekat*, 4/170.

[16] Pogledaj: *El-Muvafekat*, 4/288.

izdavanja fetvi, a prije toga spozna značenje fetve, njenih sastavnih dijelova, njene važnosti u šerijatu, načina dolaska do fetve i načina njenog izdavanja, propisa koji su usko vezani za fetvu kao i razloga griješenja prilikom izdavanja fetve, i u svemu tome zatraži podršku i postojanost od Uzvišenog Allaha, Allah će ga uputiti na ispravno, podariti mu Svoje svjetlo i sačuvati ga strasti i propasti. Allahu se utječemo od zla naših duša i naših loših djela! Utječemo Mu se od odlaska učenih ljudi i znanja sa njima! Utječemo Mu se od širenja džehla i fetvi koje se izdaju po neznanju pri čemu se iznosi laž na Allaha i Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i čini najveći grijeh.

Od Allahove neizmjerne dobrote prema meni jeste i ova prilika koju mi je On Svevišnji dodijelio da mogu ukazati na iskrene radnike za Njegovu vjeru, velike učenjake, nasljednike vjerovjesnika i poslanika, Njegove svjedoke na zemlji koji iskreno savjetuju narode i vode ih ka dobru i prosperitetu. Jedan od takvih jeste i naš dragi brat, cijenjeni mr. Safet Kuduzović. Takvim ga smatramo, a Allah će nas sve obračunavati.

Svaki onaj koji bude čitao ovo djelo našeg brata Safeta potvrdit će njegovo šerijatsko znanje i mjesto u naučnim krugovima, dugotrajni uloženi trud, lijep način izlaganja i posebno brigu i pažnju koju ukazuje onima dok mu postavljaju pitanje.

Ovom prilikom želim se zahvaliti našem cijenjenom bratu mr. Safetu Kuduzoviću na trudu i strpljenju koje je uložio i koje i dan-danas ulaže služeći Allahovoj, subhanehu ve te'ala, vjeri. Svevišnjeg Allaha molim da ga nagradi najljepšom nagradom za ovo djelo, da mu podari lijepu završnicu na ovome svijetu i visoke stepene na budućem svijetu, kao što Ga također molim da i svima nama podari lijepu završnicu na dunjaluku i ahiretu, da nas podrži na djelima koja voli i kojima je On Svevišnji zadovoljan, da primi naša djela i da ih učini od koristi Njegovim robovima, da nas podrži u promicanju prava učenih ljudi kod nas, dovi za njih i ostalog što smo obavezni prema njima, a Svevišnji Allah kadar je da to učini.

Neka je svaka hvala Allahu, subhanehu ve te'ala, s čijom se blagodati završavaju sva dobra djela! Neka je salavat i selam na Allahovog roba i poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, na njegovu porodicu, supruge i sve ashabe.

Hajrudin Tahir Ahmetović, prof.
3. ševval, 1430. h.g. / 22. 9. 2009. god.

Uvod

Zahvala pripada Uzvišenom Allahu, samo Njega obožavamo i samo od Njega pomoć tražimo, Njemu se utječemo od zla naših duša i zlih djela. Koga Svevišnji Allah uputi, niko ga u zabludu ne može odvesti, a koga u zabludu odvede, niko ga na Pravi put ne može uputiti.

Svjedočimo da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Njegov rob i Njegov poslanik.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾﴾

"O vjernici, bojte se Allaha istinskom bogobojaznošću i umirite samo kao muslimani."[17]

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ
بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿١﴾﴾

"O ljudi, bojte se Gospodara svoga koji vas od jednog čovjeka stvara, i od njega je suprugu njegovu stvorio i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao. I Allaha se bojte s imenom čijim jedni druge molite, i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah, zaista, stalno nad vama bdi."[18]

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ
فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧١﴾﴾

"O vjernici, bojte se Allaha i govorite samo istinu, On će vas za vaša dobra djela nagraditi i grijehe vam oprostiti. A onaj ko se Allahu i Poslaniku Njegovu bude pokoravao postići će ono što bude želio."[19]

"Uistinu, najljepši govor je Allahov govor, a najbolja uputa je Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, uputa. A najgore stvari jesu novotarije; svaka novotarija je zabluda, a svaka zabluda će završiti u Vatri."[20]

---

[17] Prijevod značenja Ali Imran, 102.
[18] Prijevod značenja En-Nisa, 1.
[19] Prijevod značenja El-Ahzab, 70-71.

Koliko god se trudio da ovlada islamskim, ali i drugim naukama, čovjek će nailaziti na nejasnoće koje će shvatiti samo ako upita učenije. Kada je riječ o stjecanju znanja, nejasnoća nisu bili pošteđeni ni najučeniji ljudi nakon vjerovjesnikâ i poslanikâ – Poslanikovi, sallallahu alejhi ve sellem, ashabi: dolazili su kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i pitali ga o svemu što im je bilo nejasno. Naime, kada je Uzvišeni Allah objavio sljedeći ajet:

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُم بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُم مُّهْتَدُونَ ﴿٨٢﴾﴾

"Bit će sigurni samo oni koji vjeruju i vjerovanje svoje sa zulumom ne miješaju..."[21], uplašeni ashabi došli su kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i upitali: "Allahov Poslaniče, ko od nas nije ponekad nepravedan?!" Na to im je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio: *"Niste dobro razumjeli: nepravda spomenuta u ajetu odnosi se na mnogoboštvo, zar niste čuli Lukmana da, savjetujući svoga sina, govori: :*

﴿وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴿١٣﴾﴾

'O sinko moj, ne smatraj druge Allahu ravnim, širk je, zaista, veliki zulum.'"[22] Vidimo da su ashabi problem bukvalnog shvatanja ajeta riješili postavljanjem pitanja Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. A jednom prilikom Ummu Sulejm je došla kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i upitala: "Allahov Poslaniče, Allah se ne stidi istine, pa treba li se žena okupati ako polucira u snu?" *"Da, ako vidi izlučevinu"*, odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.[23] Kada je o tome riječ, primjeri za to su, uistinu, brojni i ne mogu se obuhvatiti, osim u posebnoj studiji.

Činjenica da su ashabi i učenjaci kroz dugi niz stoljeća pitali, zapravo je odaziv kur'anskoj naredbi:

﴿فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِن كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٤٣﴾﴾

---

[20] Ovo je prijevod značenja tzv. *Hutbetul-hadža* kojom je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, počinjao svoj govor u raznim prilikama. Predanje u kojem se navodi ova hutba zabilježili su: Muslim, 6/127-128, Nesai, 1/452-453/1105, Ebu Davud, 2/103/1089, Ahmed, 1/432/4115, i neki drugi muhaddisi.

[21] Prijevod značenja El-En'am, 82.

[22] Buharija, 1/79/31, i Muslim, 2/117/124. Riječ je o 13. ajetu sure Lukman.

[23] Buharija, 1/186/273, i Tirmizi, 1/340/122.

"Pitajte učene ako već ne znate."[24] Govoreći o Sebi, Uzvišeni Allah kaže:

﴿ٱلرَّحْمَٰنُ فَسْـَٔلْ بِهِۦ خَبِيرًا ﴿٥٩﴾﴾

"On je Svemilosni, i o Njemu pitaj učenog."[25]

Ukoliko se muslimani ne odazovu ovim Božijim naredbama, na Zemlji će veliki nered nastati, jer će ljudi slijediti svoje strasti i tako zalutati. Nepoznavanje najobičnijih propisa može, čak, stajati ljudskih života. Naime, Ibn Abbas, radijallahu anhu, pripovijedao je da je neki ashab teško ranjen u bici i da je te iste večeri polucirao u snu. Upitao je svoje saborce šta će učiniti, a oni su mu naredili da se okupa, od čega je umro. Kada je za to čuo Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Ubiše ga, Allah ih ubio! Zašto nisu pitali ako nisu znali, lijek za neznanje leži u pitanju."*[26] Komentirajući hadis, imam Ebu Sulejman Hattabi zapisao je sljedeće: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, žestoko je ukorio ljude koji su dali fetvu bez znanja, molio protiv njih i na njih prebacio odgovornost za smrt ovoga čovjeka."[27]

Uzvišeni Allah poslao je Džibrila, alejhis-selam, kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da ga upita nekoliko pitanja u vezi s temeljima islama kako bi se ashabi poučili dini-islamu.

Stoga je lijepo postavljeno pitanje dio odgovora. Ibn Hadžer je rekao: "Među učenjacima je bila poznata izreka: 'Lijepo postavljeno pitanje pola je znanja.'"[28] Ovu su izreku zabilježili: Ibn Sunni u djelu "*Rijadatul-muteallimin*", Taberani u djelu "*El-Mudžemul-evsat*" i Bejheki u djelu "*Šuabul-iman*" kao Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi, ali sa slabim lancem prenosilaca.[29] Imam Menavi kaže: "Lijepo postavljeno pitanje pola je znanja, jer kada učenik postavi pitanje s etikom, dobije detaljno pojašnjenje i potpun odgovor, te će imati koristiti od toga znanja."[30] Ibn

---

[24] Prijevod značenja El-Enbija, 7.

[25] El-Furkan, 59.

[26] Ebu Davud, 1/91/336, Hakim, 1/286/631, Bejheki, 1/347/1075, i Taberani, 11/155/11472. Hadiski eksperti razilaze se u mišljenju kada je riječ o autentičnosti ovog predanja. Vidjeti: *El-Evsat*, 2/22, od Ibn Munzira, *Nasbur-raje*, 1/187, *Et-Telhisul-habir*, 1/228-230, i *Es-Semerul-mustetab*, 1/32-33.

[27] Vidjeti: *Mealimus-sunen*, 1/89, od imama Hattabija.

[28] Vidjeti: *Fethul-Bari*, 1/152.

[29] Vidjeti: *Ilelu Ibn Ebi Hatim*, 3/370-371, *Medžmeuz-zevaid*, 1/160, *Fethul-Bari*, 12/142, *Fejdul-Kadir*, 3/218, *Kešful-hafa*, 1/179, i *Es-Silsiletud-daifa*, 1/290.

[30] Vidjeti: *Fejdul-Kadir*, 3/218.

Šihab ez-Zuhri govorio je: "Znanje je velika riznica, a ključ te riznice je pitanje."[31]

Treba voditi računa da pitanje bude jasno, koncizno i korisno za ljude, svako pitanje nije pohvalno u šerijatu. Kada su govorili o postavljanju pitanja, islamski učenjaci su kazali da je, između ostalih, u sljedećim situacijama pokuđeno postavljati pitanje:

Prvo, kada ne postoji vjerska korist; kao naprimjer, pitanje koje je Abdullah b. Huzafa es-Sehmi uputio Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem: "Ko je moj otac?"[32].

Drugo, dodatno zapitkivanje nakon saznanja propisa; kao naprimjer, pitanje Izraelćana u vezi sa svojstvima krave koju trebaju zaklati i zapitkivanje jednog čovjeka da li je hadždž obavezno obaviti svake godine[33].

Treće, pitati u vezi s preciznim i teškim stvarima koje čovjeku nisu potrebne u datom momentu; Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je postavljanje pitanja u vezi s *uglutatima*, teškim i preciznim pitanjima od kojih nema neke koristi[34].

Četvrto, pitati zašto određen propis ima taj i taj karakter; kao naprimjer, pitanje koje je postavila neka žena Aiši, radijallahu anha: "Zašto će žena nakon mjesečnog ciklusa napostiti propuštene dane ramazana, ali neće naklanjati propuštene namaze?"[35]

Peto, pitati da bi se razum pretpostavio Kur'anu ili hadisu; kao naprimjer, Ebu Hurejrin savjet upućen Ibn Abbasu, radijallahu anhum: "Bratiću moj, kada čuješ Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis, radi prema njemu i nemoj se raspravljati!"[36] Neko je upitao Enesa b. Malika: "Da li će čovjek koji poznaje hadis raspravljati s ljudima braneći Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet?", na šta je odgovorio: "Neće, samo će ljude upoznati sa sunnetom, ako ga ne poslušaju, ušutjet će."[37]

---

[31] Darimi, 1/92/549, Bejheki u djelu *El-Medhal*, 2/10/429, Hatib u djelu *El-Fekih*, 2/62/694, Ibn Abdulberr u djelu *El-Džamia*, 1/379/534, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[32] Buharija, 1/112/92, i Muslim, 15/95/2359.

[33] Muslim, 9/85/1337, Ahmed, 2/508/10615, i Ibn Huzejme, 4/129/2508.

[34] Taberani, 19/389/913. Učenjaci nisu jednoglasni u mišljenju da je ovo predanje autentično. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 10/407, i *Temamul-minna*, str. 45.

[35] Buharija, 1/201/310, i Muslim, 4/23/335.

[36] Tirmizi, 1/228/79 i Ibn Madže, 1/163/485, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihu Suneni Ibni Madže*, 1/157.

[37] Ibn Abdulberr u djelu *El-Džamia*, 2/936/1784.

Šesto, pitati o nejasnim argumentima; Uzvišeni kaže:

﴿ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ ﴾

"Oni u čijim je srcima zastrana slijede nejasne ajete u težnji za smutnjom i svojim tumačenjem..."[38] Omer b. Abdulaziz govorio je: "Ko bude raspravljao o vjeri, takav će brzo promijeniti svoju vjeru."[39] Isti status ima pitanje postavljeno imamu Maliku u vezi s Allahovim uzvišenjem iznad Arša na koje je odgovorio: "Izdizanje iznad Arša poznato je, kakvoća je nepoznata, a ispitivanje s tim u vezi novotarija je."[40] Sličan odgovor na ovo pitanje dao je Malikov učitelj Rebia, stoji u autentičnom predanju.[41]

Sedmo, zapitkivanje o neredima (fitnama) koji su se zbili za vrijeme prve generacije muslimana. Upitan u vezi s bitkom Siffejn[42], Omer b. Abdulaziz, odgovorio je: "Allah je sačuvao moje ruke od prolivanja njihove krvi, pa zar ću sada njome isprljati svoj jezik!"[43] Spomenuvši ovu bitku koja se desila među ashabima, Zehebi je rekao: "Ne trebamo raspravljati o tome, već trebamo tražiti oprost za ashabe."[44]

Osmo, pitanje kojim se želi poniziti i omalovažiti upitani; Svevišnji Allah rekao je:

﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَن يُعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيُشْهِدُ اللَّهَ عَلَىٰ مَا فِي قَلْبِهِ وَهُوَ أَلَدُّ الْخِصَامِ ﴿٢٠٤﴾ ﴾

"Ima ljudi čije te riječi o životu na ovome svijetu oduševljavaju i koji se pozivaju na Allaha kao svjedoka za ono što je u srcima njihovim, a najljući su protivnici."[45] Aiša, radijallahu anha, pripovijedala je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Allahu najmrži ljudi jesu zagriženi svadljivci."*[46]

---

38 Ali Imran, 7.

39 Darimi, 1/63/304, Lalekai, 1/144/216, i Abdullah b. Ahmed u djelu *Es-Sunna*, 1/138/103.

40 Lalekai, 3/441/665, i Ebu Nuajm, 6/326-327. Imam Zehebi ocijenio je ovo predanje ispravnim. Vidjeti: *Muhtesarul-uluvv*, str. 141.

41 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 5/219.

42 Siffin je bitka koja se desila između Alije i Muavije, radijallahu anhuma.

43 Ebu Nuajm, 9/114, i Ibn Abdulberr u djelu *El-Džamia*, 2/934/1778, s dobrim lancem prenosilaca.

44 Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 3/39.

45 El-Bekare, 204.

46 Buharija, str. 510/2457, i Muslim, 18/188/2668.

Deveto, pitati u vezi sa stvarima koje se nisu ili se neće desiti; Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "*Ljudi će pitati o stvarima koje se nisu desile, sve dok ne kažu: 'Allah je stvoritelj svega, a ko je stvorio Allaha?'*"[47] Došao je neki čovjek kod Ibn Omera i upitao ga u vezi s određenom stvari, a on mu je rekao: "Ne pitaj o onome što se nije dogodilo, čuo sam Omera b. El-Hattaba da proklinje onoga ko pita o nečemu što se još nije dogodilo."[48] Mesruk je pitao Ubejja b. Ka'ba o određenoj stvari koja se još nije dogodila, pa mu je rekao: "Sačekaj da se desi, tada ćemo zajedno tražiti odgovor i izjasniti se o pitanju."[49] Muhaddisi su slične riječi vjerodostojnim lancem prenosilaca zabilježili od Zejda b. Sabita i Ammara b. Jasira.[50] Ebu Vail Šekik b. Selem el-Kufi zabranjivao je sijeljenje s ljudima koji ispituju o onome što se nije dogodilo.[51] Ibnul-Arebi el-Maliki veli: "Većina predanja ukazuje da su učenjaci iz prvih generacija prezirali pitanja u vezi s onim što se nije dogodilo."[52] Govoreći o postavljanju hipotetičnih pitanja, Ibnul-Kajjim zapisao je: "Prenesena su brojna predanja u kojima stoji da je većina učenjaka iz prvih generacija prezirala takva pitanja."[53]

Deseto, cjepidlačenje, pretjerivanje i opterećivanje, kojim obveznik nije zadužen; Uzvišeni Allah rekao je:

﴿ قُلْ مَآ أَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَآ أَنَا۠ مِنَ ٱلْمُتَكَلِّفِينَ ﴿٨٦﴾ ﴾

"Reci: 'Ne tražim ja od vas za ovo nikakvu nagradu i ja nisam izvještačen.'"[54] Kada je Amr b. el-As u Omerovom prisustvu upitao vlasnika bunara pije li divljač iz njega, Omer b. El-Hattab rekao je: "Nemoj ga obavijestiti, mi pijemo iz njihovih, a divljač iz naših bunara."[55] Abdullab b.

---

[47] Buharija u zbirci *El-Mufred*, str. 492/1286, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[48] Darimi, 1/37/121. Šejh Albani ovo predanje smatra vjerodostojnim. Vidjeti: *Es-Silsiletud-daifa*, 2/287.

[49] Ibn Abdulberr udjelu *El-Džamia*, 2/851/1604, i Ibn Betta u djelu *El-Ibana*, 1/119/315-316, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletud-daifa*, 2/286.

[50] Darimi, 1/37-38/122-123. Vidjeti: *Es-Silsiletud-daifa*, 2/287.

[51] Darimi, 1/47/194, Ibn Sa'd u djelu *Et-Tabekat*, 6/158, Bejheki u djelu *El-Medhal*, 1/211/229, Ibn Abdulberr u djelu *El-Džamia*, 2/1076/2094, Ibn Betta u djelu *El-Ibana*, 1/180/604, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[52] Vidjeti: *Ahkamul-Kur'an*, 2/184, i *Fethul-Bari*, 13/278.

[53] Vidjeti: *Ialamul-muvekiin*, 6/141.

[54] Prijevod značenja Sad, 86.

[55] Malik, 1/108/43, Abdurrezzak, 1/76/250, Ibn Munzir, 1/310, i Darekutni, 1/26/59, sa slabim lancem prenosilaca. Vidjeti: *El-Medžmu*, 1/226, i *Temamul-minna*, str. 48-49.

Mes'ud prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Propali su oni koji pretjeruju!"*, ponovivši to tri puta.[56]

Stjecanje šerijatskog znanja mora biti shodno pravilima po kojima su postupale odabrane geneacije, u protivnom takva nauka neće biti blagoslovljena. Kroz nekoliko sljedećih stavki pokušat ćemo pojasniti osnovna pravila vezana za stjecanje znanja kroz pitanje i odgovor.

1. Onaj ko želi postaviti pitanje, mora birati pogodno mjesto i vrijeme. Nije ispravno u svakom vremenu i na svakom mjestu postavljati pitanja učenim ljudima. Ibn Abbas čekao je godinu dana da mu se ukaže prilika da upita Omera b. El-Hattaba na koga se odnosi ajet u suri Et-Tahrim:

﴿إِن تَتُوبَآ إِلَى ٱللَّهِ فَقَدۡ صَغَتۡ قُلُوبُكُمَا﴾

"Ako vas dvije učinite pokajanje Allahu, pa, vi ste bile učinile ono zbog čega je trebalo da se pokajete."[57]

Ejjub Sihtijani govorio je: "Sjedio sam četiri godine u halkama Hasana Basrija, ali ga nikada ništa nisam upitao iz poštovanja prema njemu."[58] Imam Ahmed b. Hanbel rekao je: "Družio sam se četiri godine sa Hušejmom b. Beširom, a postavio sam mu samo dva pitanja iz poštovanja prema njemu."[59] Ponekada su se učenjaci grubo odnosili prema ljudima koji su često zapitkivali. Ibn Hibban putovao je sa svojim učiteljem Ibn Huzejmom, i nakon postavljenih brojnih pitanja, Ibn Huzejme mu je rekao: "Pusti me na miru, dosadniče jedan!" Ibn Hibban zapisao čak i te riječi, rekavši: "Bilježim sve što govori moj učitelj."[60] Sulejman b. Mehran el-E'ameš imao je psa koji je sprečavao učenike da ga ometaju, a kada je taj pas umro, El-E'ameš je zaplakao i rekao: "Umro je onaj koji je navraćao na dobro, a odvraćao od zla."[61] Lejs b. Sa'd govorio je: "Seid b. Musejjib dolazi je u džamiju i klanjao dva rekata a oko njega bi se okupili sinovi muhadžira i ensarija, i niko nije imao snage postaviti mu pitanje, osim ako bi sam počeo govoriti o nečemu ili ako bi došao kakav stranac i upitao ga, a oni bi slušali."[62]

---

[56] Muslim, 16/190/2670, Ebu Davud, 4/200/4608, i Taberani, 10/175/10368.
[57] Prijevod značenja Et-Tahrim, 4. Buharija, str. 1074/4915.
[58] Ebu Nuajm u djelu *El-Hil'je*, 3/11.
[59] Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 8/290.
[60] Vidjeti: *Mudžemul-buldan*, 1/419.
[61] Hatib u djelu *Šerefu ashabil-hadis*, str. 124/316.
[62] Vidjeti: *Edebul-imlai vel-istimla*, 1/35, od imama Semanija.

2. Pitanje treba postaviti na najljepši način i bez namjere da se raspravlja s učenim ljudima. Poznati tabiin Ibn Šihab ez-Zuhri kaže da je Ebu Seleme Abdullah b. Šekik mnogo raspravljao s Ibn Abbasom pa mu je uskraćeno veliko znanje koje je imao Ibn Abbas.[63] Ebu Seleme je kasnije govorio: "Da sam bio blag prema Ibn Abbasu, mogao sam naučiti dosta stvari."[64] Ibn Abbas ga nije htio poučavati kao što je poučavao Ubejdullaha b. Abdullaha, koji se krajnje lijepo ophodio prema Ibn Abbasu.[65] Ibn Džurejdž je govorio: "Sve što sam naučio od Ataa bilo je zbog mog lijepog ophođenja prema njemu."[66] Halifa koji se zvao Ebul-Abbas el-Mustezhir govorio je: "Etika učenika najkraći je put do učitelja."[67]

3. Nije dopušteno pitati više učenjaka isto pitanje s namjerom slijeđenja najlakšeg mišljenja, odnosno olakšica koje nisu utemeljene validnim dokazima. Islamski učenjaci krajnje su pogrdno govorili o osobama koje izbjegavaju izvršavanje propisa pozivajući se na neosnovane olakšice učenjaka koji su pogriješili u svom idžtihadu.

Omer b. El-Hattab jednom je prilikom rekao: "Tri su stvari pogubne po vjeru: greška učenjaka, rasprava licemjera o Kur'anu i zabludjeli vladari."[68] Ibn Abbas govorio je: "Teško se onima koji (svjesno) slijede greške učenjaka."[69]

Slijeđenje neosnovanih olakšica grijeh je po konsenzusu učenjaka, tvrdi imam Ebu Ishak eš-Šatibi.[70] Sulejman et-Tejmi rekao je: "Kada bih slijedio (neosnovane) olakšice svakog učenjaka, bio bih skladište zla."[71] Spomenuvši ovo predanje, Ibn Abdulberr rekao je: "Kada je riječ o ovom pitanju, među islamskim učenjacima nema razilaženja, i neka je hvala Allahu", tj. svi učenjaci jednoglasno kažu da je strogo zabranjeno slijediti neargumentirane olakšice.

---

[63] Vidjeti: *Et-Temhid*, 7/61, i *El-Džamia*, 1/521/844, od Ibn Abdulberra.

[64] Darimi, 1/76/412, i Ibn Abdulberr u djelu *El-Džamia*, 1/520/843, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[65] Ahmed u djelu *Fedailus-sahaba*, 2/1216/1869, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[66] Ibn Abdulberr u djelu *El-Džamia*, 1/423/625, sa slabim lancem prenosilaca.

[67] Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 19/398.

[68] Darimi, 1/105/649, i Ibn Abdulberr u djelu *El-Džamia*, 2/979/1867, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[69] Bejheki u djelu *El-Medhal*, 2/289/836, Hatib u djelu *El-Fekihu vel-mutefekkih*, 2/27/647, i Ibn Abdulberr u djelu *El-Džamia*, 2/984/1877, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[70] Vidjeti: *El-Muvafekat*, 4/134.

[71] Ibn Abdulberr u djelu *El-Džamia*, 2/927/1766-1767, s vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Imam El-Evzai kaže: "Ko bude slijedio iznimna mišljenja, već je izašao iz islama."[72] Ma'mer b. Rašid govorio je: "Kada bi musliman slijedio olakšicu Medinjana kada je riječ o slušanje muzike, olakšicu Mekkanaca kada je riječ o privremenom braku (mut'a) i olakšicu Kufljana kada je riječ o konzumiranju opojnih pića, bio bi najgore Allahovo stvorenje."[73] Poznati malikijski kadija Ismail b. Ishak (u. 282. h.g.) došao je kod halife El-Mu'atedida pa mu je ovaj pokazao knjigu u kojoj su sakupljene neosnovane olakšice i pogrešni idžtihadi nekih učenjaka. Vidjevši knjigu, kadija je rekao: "O vladaru pravovjernih, ovo je djelo nekog otpadnika, jer onaj ko sakupi ovakve fetve pa postupa prema njima, već je ostao bez vjere." Halifa je tada naredio da se knjiga spali.[74]

4. Postavljajući pitanje, čovjek treba biti ponizan, a ne umišljen i ohol. Sin halife El-Mehdija upitao je Šerika u vezi s nekim hadisom, ali se Šerik na njega nije ni osvrnuo. Neko ga upita: "Želiš li time poniziti halifinog sina?" "Ne želim, ali učeni ljudi ne smiju upropaštavati dato im znanje", odgovorio je Šerik. Tada je halifin sin, shvativši da nije postupio po etici učenika, pao na koljena pred Šerikom i ponovio isto pitanje. Šerik reče: "Tako se stječe nauka."[75] Abdurrahman b. Omer kaže: "Jedan čovjek se nasmijao u halki Abdurrahmana b. Mehdija i on je upitao ko se smije." Kada su mu pokazali na čovjeka koji se smijao, rekao je: "Stječeš znanje i smiješ se?! Neću vam držati predavanje mjesec dana."[76] Ebu Abdurrahman el-Havdi pripovijedao je da je neki čovjek upitao Affana b. Muslima u vezi s nekim hadisom, pa mu je odgovorio. Taj mu je čovjek rekao da slabo čuje, pa, ako može, da mu ponovi odgovor. Affan mu reče: "U tebe je izgleda sve u pitanju, ne samo čulo sluha."[77] Burhan el-Bukai zapisao je da je neki stranac od njega zatražio da prati njegovo čitanje knjige, i kada je povijenih nogu sjeo ispred njega, Burhan mu reče: "Tebi je potrebnija etika od znanja zbog kojeg si došao."[78] Ebu Hatim er-Razi kaže da ih je Bišr b. Munzir odbio poučavati samo zato

---

72 Bejheki, 10/356/20918. Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 7/125.

73 Vidjeti: *Et-Telhisul-habir*, 3/1215.

74 Bejheki u djelu *Es-Sunenul-kubra*, 10/356/20921. Vidjeti: *El-Bidajetu ven-nihaja*, 11/93, od Ibn Kesira.

75 Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 8/207.

76 Hatib u *El-Džamia*, 1/193/325.

77 Vidjeti: Ibid., 1/196/335.

78 Vidjeti: *Fejdul-Kadir*, 1/287.

što su jače pokucali na njegova vrata.[79]

5. Odgovaranje predavača, odnosno učenjaka ne treba prekidati postavljanjem drugog pitanja. Omer, radijallahu anhu, nije htio prekinuti izlaganje Temima ed-Darija, iako nije razumio na šta je Temim mislio kada je rekao: "Čuvajte se greške učenjaka!", već je zadužio Ibn Abbasa, radijallahu anhu, da ga naknadno upita u vezi s tim. Međutim, Ibn Abbas nije imao povoljnu priliku da ga upita, pa je Omer otišao kod Temima i lično ga upitao u vezi s tim.[80] Husejn b. Alija b. Ebu Talib rekao je svom sinu: "Sinko moj, kada budeš u društvu učenih ljudi, pažljivo slušaj i ne prekidaj nikoga kada govori, makar njegov govor potrajao."[81]

6. Ako onaj ko pita nije shvatio odgovor, treba tražiti dodatno objašnjenje. Halil b. Ahmed kaže: "Ako čovjeka neko upita je li razumio, ne treba odgovarati potvrdno osim ako je uistinu shvatio, jer u protivnom bi mogao biti grješan zbog neistinite tvrdnje."[82] Ibn Džema'a je govorio: "Učenik se ne treba stidjeti pitanja, ali isto tako ne treba se stidjeti reći: 'Nisam to shvatio.'"[83]

7. Pitanje treba postaviti isključivo radi saznanja, ne radi naknadnih rasprava s drugim ljudima. Ka'b b. Malik prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Ko bude stjecao znanje da bi se raspravljao s učenim ili maloumnim ili da bi privukao pažnju na sebe, takvog će čovjeka Allah baciti u Džehennem.*"[84] Ibn Omer prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: "*Ko bude stjecao znanje u ime nekoga drugog, a ne u Allahovo ime, neka sebi pripremi mjesto u Vatri.*"[85] Izvlačeći koristi iz poznatog hadisa u vezi sa sporazumom na Hudejbiji, Ibn Hadžer je zapisao: "Čovjeku koji slijedi nekoga ne priliči da se zbog određene greške suprotstavlja onome koga slijedi, već se treba pokoriti. Ovo je zato jer slijeđeni, zbog svog iskustva, većinom bolje poznaje posljedice, pogotovo kada je riječ o Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, čovjeku potpomognutom Objavom."[86]

---

[79] Vidjeti: *El-Džeru vet-tadil*, 2/367.
[80] Hatib u *El-Džamia*, 1/211/389, i Bejheki u djelu *El-Medhal*, 2/289/837.
[81] Ibn Abdulberr u djelu *El-Džamia*, 1/521/846.
[82] Vidjeti: *Tezkiretus-samia vel-mutekellim*, str. 157-158, od imama Bedruddina Kenanija.
[83] Vidjeti: Ibid., str. 157.
[84] Tirmizi, 7/391/2654, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 2/1091.
[85] Tirmizi, 7/392/2655. Imam Tirmizi ovo predanje smatra dobrim, a šejh Albani slabim. Vidjeti: *Es-Silsiletud-daifa*, 11/25-26.
[86] Vidjeti: *Fethul-Bari*, 5/415.

Budući da živimo u vremenu kada je u očima sljedbenikâ strasti opao ugled islamskih učenjaka, a oholnici svaku granicu zla prekoračili proglašavajući nevjernicima najveće islamske učenjake, nužno je bar ukratko pojasniti etiku ophođenja prema nasljednicima Allahovih poslanika, jer je poštivanje islamskih učenjaka vjera, kako kaže poznati tabiin Tavus b. Kejsan.[87] Pitanje nesumnjivo možemo najlakše shvatiti pozivajući se na praksu ispravnih prethodnika koji su u svakom pogledu bili odabrane generacije.

Govoreći o vrijednosti čovjeka koji poučava ljude vjeri, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Ja sam vama kao otac: poučavam vas vjeri."*[88] Govoreći o islamskim učenjacima, imam Nevevi zapisao je: "Oni su naše vođe i prethodnici, oni su nam drugi kao roditelji."[89] A spomenuvši Ebul-Abbasa b. Surejdža, ovaj isti imam rekao je: "On je jedan od naših predaka kada je riječ o islamskom pravu."[90] Ebu Umama el-Bahili prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Zaista Allah, i Njegovi meleki, i stanovnici nebesa i zemalja, čak i mrav u mravinjaku, i riba u morskim dubinama blagosiljaju onoga čovjeka koji ljude poučava dobru."*[91] Abdullah b. Amr prenosi nam sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Ne pripada nam onaj ko ne poštuje starijeg, ko nije milostiv prema mlađem i ko ne poznaje pravo učenog."*[92]

Alija b. Ebu Talib, radijallahu anhu, govorio je: "Kada dođeš kod učenog čovjeka, pozdravi ga posebnim pozdravom, a druge ljude običnim, ne pitaj ga mnogo, ne sjedaj ispred njega, ne pokazuj svojim rukama, ne trepći očima, ne uzimaj ga za odjeću i nemoj govoriti: 'Drugi učenjaci ne kažu tako kako ti kažeš.'"[93]

Ibn Abbas je držao za povodac životinje na kojoj je jahao Zejd b. Sabit,

---

[87] Ibn Abdulberr u djelu *El-Džamia*, 1/459/719, i 1/519/840.

[88] Ebu Davud, 1/2/8, Ibn Hibban, 4/279/1431, i Humejdi, 2/434/988, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 1/463.

[89] Vidjeti: *Tehzibul-esma*, str. 40.

[90] Vidjeti: *El-Medžmu*, 1/212.

[91] Tirmizi, 7/426/2685, Darimi, 1/61/289, i Taberani, 8/234/7912. Imam Tirmizi i šejh Albani predanje smatraju vjerodostojnim. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 1/376.

[92] Ahmed, 5/323/22807, i Hakim, 1/211/421, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 8/14, i *Sahihul-džamia*, 2/957.

[93] Hatib u djelima: *El-Džamia*, 1/199/347, i *El-Fekihu vel-mutefekkih*, 2/197/856, i Ibn Abdulberr u *Džamiul-bejan*, 1/519/841.

pa mu Zejd reče: "Zar Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, amidžić drži povodac moje jahalice!" "Da, tako postupamo s našim učenjacima", odgovori mu Ibn Abbas.[94] Mugire b. Muksim el-Kufi izjavio je: "Poštovali smo Ibrahima en-Nehaija kao što se poštuje vladar."[95] Muhammed b. Sirin rekao je: "Vidio sam učenike Abdurrahmana b. Ebu Lejle: poštovali su ga, cijenili i uvažavali kao da je vladar."[96] Hasan b. Alija el-Hallal pripovijedao je da su sjedili jednog dana kod Mutemera b. Sulejmana i slušali hadise kada se iznenada pojavio Ibnul-Mubarek, pa je Mutemer prestao navoditi hadise. Neko zatraži da nastavi, ali on reče: "Ne pričamo u prisustvu naših učenjaka."[97] Poznati učenik imama Šafije, Rebia b. Sulejman, rekao je: "Allaha mi, nikada se nisam napio vode u prisustvu imama Šafija iz poštovanja prema njemu."[98] Ibrahim b. Ešas kaže: "Vidio sam Sufjana b. Ujejnu da je dvaput poljubio ruku Fudajla b. Ijjada."[99] Muhammed b. Rustum čuo je imama Muslima b. el-Hadždžadža kako svoga učitelja imama Buharija moli: "Dopusti mi da poljubim tvoje noge, učitelju učitelja, prvaku hadiskih stručnjaka, ekspertu hadiskih nauka."[100]

Iz ovih svijetlih primjera vidimo kako su se stjecatelji znanja ophodili prema učenjacima i kako su se ponašali u njihovom prisustvu. Tako se prema učenjacima nisu ponašali samo učenici i običan svijet, već su i vladari pokazivali veliko poštovanje prema njima. Ebu Muavija ed-Darir (poznati učenjak slijepac) pripovijedao je: "Jednog dana neko mi je polijevao na ruke nakon jela. Halifa Harun er-Rešid upitao je Ebu Muaviju: 'Znaš li ko ti je polijevao na ruke?' Odgovorih: 'Ne znam', a halifa reče: 'Ja, iz poštovanja prema znanju koje imaš.'"[101] Poznati vladar Ismail b. Ahmed jednog je dana ustao pred Muhammedom b. Nasrom el-Mervezijem iz poštovanja prema znanju kojim ga je počasio Svevišnji Allah. Njegov brat Ishak ukorio ga je zbog toga rekavši: "Ti, namjesnik Horosana, ustaješ pred čobanom!" Toga je

---

[94] Bejheki u djelu *El-Medhal*, 2/179/670, i Hatib u djelu *El-Džamia*, 1/188/307.

[95] Darimi, 1/76/408, Hatib u djelu *Tarihu Bagdad*, 12/344, i Bejheki u djelu *El-Medhal*, 2/183/677.

[96] Hatib u djelu *El-Džamia*, 1/184/288.

[97] Vidjeti: Ibid., 1/320/706.

[98] Bejheki u djelima: *El-Menakib*, 2/145, i *El-Medhal*, 2/188/684.

[99] Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 8/438.

[100] Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 12/432, *Tarihu Bagdad*, 13/103, *Mukaddimetu Fethil-Bari*, str. 513, i *Tehzibus-sunen*, 14/140.

[101] Vidjeti: *Tarihu Bagdad*, 14/9, i *Sijeru ealamin-nubela*, 9/288.

dana ovaj vladar zanoćio slomljenog srca zbog riječi koje je izgovorio njegov brat. Zaspao je i sanjao kako mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prilazi dok je sjedio sa svojim bratom Ishakom. Uzevši ga za nadlakticu, reče mu: "Tvoja vlast i vlast tvojih nasljednika potrajat će zbog poštovanja koje si ukazao Muhammedu b. Nasru." Potom se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo prema Ishaku i rekao mu: "Neka propadne tvoja vlast i vlast tvojih nasljednika jer si omalovažio Muhammeda b. Nasra."[102]

Molim Svemogućeg Allaha da poveća našu ljubav prema učenjacima, učvrsti nas na Pravom putu, pouči dini-islamu, da okončamo smrću na Allahovom putu, da nas na Sudnjem danu proživi s vjerovjesnicima, iskrenima, dobrima i šehidima, a oni će, zaista, divno društvo biti! Amin, o Svevišnji Allahu, primi ovu molbu!

Autor
U Sarajevu
20. 4. 1430. h.g. / 15. 4. 2009. god.

[102] Vidjeti: Ibid., 14/38-39.

Metodologija odgovora na postavljena pitanja

U ovom skromnom djelu nalaze se odgovori na raznovrsna pitanja koja su mi pristigla na različite načine u nekoliko zadnjih godina. Prije samih odgovora u uvodnom dijelu knjige pojasnio sam nužnost postavljanja pitanja i važnost odgovora, te etiku i pravila koja su spominjali islamski učenjaci govoreći o ovoj tematici, jer su vidne greške kod mnogih muslimana prilikom traženja šerijatskog rješenja po određenom pitanju. Što se tiče same metodologije pisanja djela, koristio sam sljedeće metode:

Prvo: Knjigu sam podijelio po poglavljima počevši od islamskog vjerovanja (akide), nadalje: tahareta, namaza, dženaze, zekata, posta, hadždža, hrane i pića, šerijatskog klanja, odjeće, braka, odnosa među supružnicima, razvoda braka, dojenja, liječenja, šerijatskih kazni, trgovine, poslovanja, pokajanja, o učenjacima i mezhebima, gostoprimstvu, odgojem djece, vradžbinama, dobročinstva prema ljudima, dobrovoljnim prilozima, vakufima, dionicama, slušanju muzike, nazivanju selama, haram imetku, hidžami, učenju Kur'ana, novotarijama, slijeđenju Kur'ana i sunneta, etike, propisa Mushafa, pitanja vezanih za ženu, snovi, Mekka i Medina, islamska jurisprudencija, raznovrsni odgovori i neka druga poglavlja.

Drugo: Odgovarajući na postavljena pitanja, navodio sam prvo kur'anske, a potom hadiske dokaze, spominjući stepen vjerodostojnosti svakog hadisa. Ocjene predanja uzimao sam od vrhunskih hadiskih stručnjaka iz prvih i potonjih generacija, od njih su: imam Ahmed, Buharija, Tirmizi, Darekutni, Hakim, Bejheki, Ibn Abdillberr, Nevevi, Ibn Tejmijje, Zehebi, Ibn Redžeb, Ibn Mulekkin, Hejsemi, Ibn Hadžer, Bedruddin Ajni, Ševkani, Mubarekfuri, Ahmed Šakir, Albani i drugi. Imam Zehebi je rekao: "Kakva je korist od predaja gdje su izmiješani ispravni i slabi hadisi, a ti ih ne ispituješ i ne brineš o njihovoj autentičnosti!"[103]

Treće: Posebna pažnja prilikom odgovora na pitanja posvećena je konsenzusu islamskih učenjaka, jer je on, također, verifikovani i legitimni vjerski izvor kod učenjaka ehli-sunnetskih pravnih usmjerenja. Imam Šafija

[103] Vidjeti: *Bejanu zegalil-ilmi vet-taleb*, str. 6, od imama Zehebija.

smatra da je stvarni konsenzus jači od pojedinačnih (âhâd) hadisa (tj. mimo mutevatir predaja).[104] Na ovaj smisao ukazao je i šejhul-islam Ibn Tejmijje.[105]

Četvrto: Neki odgovori su opširniji sa solidnom argumentacijom, dok su drugi argumentirani bez posebnog detaljiziranja, a treći, opet, sažeti koji sadrže puki propis ili savjet. Razlog tome je što su odgovori pisani u različitim vremenima i okolnostima gdje mi ponekad biblioteka nije bivala nadohvat ruke.

Peto: Na nekim mjestima nisam numerisano spominjao izvore hadisa, već sam ukazao na jedan, dva ili više izvora iz prethodno spomenutog razloga.

Šesto: Djelu nije cilj naklonjenost mišljenju jedne pravne škole, tako da sam prevashodno, koristeći dokaze iz Kur'ana i sunneta, odabirao, po vlastitom viđenju, meritornije mišljenje, ovisno o stepenu ispravnosti i jačini iznesenih argumenata.

Sedmo: Želim, također, naglasiti da je vrijeme nepogrješivih zapečaćeno smrću Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Zato sve greške u ovome djelu, bilo naučne ili štamparske prirode, dokaz su ljudske nesavršenosti, a islam je čist od svega toga.

Napomena

Ovo djelo sam, nakon konsultacije sa skupinom poznatih profesora islamskih znanosti iz BiH, naslovio kao "Fetve (pravne decizije – pitanja i odgovori)". Budući da imam veliko povjerenje u svoju braću daije, Allah ih sačuvao, odabrao sam njihovo mišljenje kada je u pitanju naslov knjige, iako sam lično težio klasičnom naslovu "Pitanja i odgovori".

Molim Plemenitog Gospodara da najboljom nagradom obaspe sve one koji su uložili trud i doprinijeli da ova knjiga ugleda svjetlo dana. Amin!

[104] Vidjeti: *Adabuš-Šafi'i,* str. 232, od Ibn Ebi Hatima, *El-Kifaje fi ilmir-rivaje,* str. 437, *Menakibuš-Šafi'i,* 2/30, od imama Bejhekija, *Sijeru ealamin-nubela,* 10/20.

[105] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava,* 7/29, od Ibn Tejmijje.

AKIDA - ISLAMSKO VJEROVANJE

Koliki broj meleka sada nosi Arš

Pitanje: U Kur'anu stoji da će Arš na Sudnjem danu nositi osam meleka. Znači li to da ga sada ne nosi taj broj meleka?

Odgovor: Uzvišeni Allah kaže:

﴿ وَالْمَلَكُ عَلَىٰ أَرْجَائِهَا ۚ وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ ﴿١٧﴾ ﴾

"A Arš Gospodara tvoga toga će Dana iznad njih osmerica držati."[106] Ajet se odnosi na Sudnji dan. Kada je riječ o broju meleka koji sada nose Arš, ne postoje vjerodostojna predaja na koju bi se moglo pozvati. U jednom hadisu, čija je autentičnost diskutabilna, stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Arš sada nose četiri meleka, a na Sudnjem danu nositi će ga osam meleka."* [107] Od učenjaka prvih generacija prenose se različita predanja kada je riječ o broju meleka koji nose Arš, međutim, nijedno predanje ne može važiti kao prihvatljiv argument pa je najpreče kazati: "Allah najbolje zna koliko meleka sada nosi Arš."[108]

Kako reći da je Allah iznad Arša

Pitanje: Kako je ispravnije reći: "Allah je na Aršu" ili "Allah je iznad Arša"?

Odgovor: Ove sintagme imaju slično značenje i odgovaraju stavu ehli-sunneta u vezi s Allahovim uzdignućem iznad Arša. Ipak je pravilnije reći: "Allah je iznad Arša", a Allah najbolje zna.

Je li dozvoljeno reći: „Ja sam vjernik, inšallah"

Pitanje: Da li je dopušteno reći: "Ja sam vjernik, inšallah"?

Odgovor: Nema zapreke u tome da čovjek izjavi: "Ja sam vjernik,

---

[106] El-Hakka, 17.

[107] Taberi u djelu *Džamiul-bejan*, 29/73, s prekinutim lancem prenosilaca.

[108] Ko želi opširniji odgovor po ovom pitanju neka pogleda djelo: *Mutekadu firekil-muslimin vel-jehudi ven-nesara*, str. 144-147 gdje se spominju četiri mišljenja sa argumentima.

inšallah", podrazumijevajući pod tim dovu da ga Allaha učini iskrenim vjernikom, odnosno ne želeći se hvalisati, tim prije jer ne zna da li je uistinu upotpunio svoj iman. Međutim, ovim izrazom čovjek ne želi izraziti sumnju u svoje vjerovanje, jer iman u koji čovjek sumnja nije mjerodavan: čovjek koji sumnja u svoj iman nije musliman. Dokaz da je dopušteno upotrebljavati navedeni izraz jeste sljedeći ajet:

﴿لَّقَدْ صَدَقَ ٱللَّهُ رَسُولَهُ ٱلرُّءْيَا بِٱلْحَقِّ لَتَدْخُلُنَّ ٱلْمَسْجِدَ ٱلْحَرَامَ إِن شَآءَ ٱللَّهُ ءَامِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ﴾

"Allah će obistiniti san Poslanika Svoga da ćete doista u Mesdžidul-haram ući sigurni – inšallah – neki obrijanih glava, a neki podrezane kose, bez straha."[109] Naime, Svemogući Allah znao je da će Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sigurno ući u Mesdžidul-haram, ali opet je rekao inšallah. El-Evzai i imam Malik prezirali su da neko kategorički tvrdi da je vjernik, smatrali su da čovjek treba reći: "Ja sam vjernik, inšallah."[110] Upitan pravi li razliku u značenju između izraza *islam* i *iman*, imam Ahmed odgovorio je: "Da, pravim razliku između ta dva izraza." To je dokazivao ajetom:

﴿قَالَتِ ٱلْأَعْرَابُ ءَامَنَّا قُل لَّمْ تُؤْمِنُوا۟ وَلَٰكِن قُولُوٓا۟ أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ ٱلْإِيمَٰنُ فِى قُلُوبِكُمْ﴾

"Neki beduini govore: 'Mi vjerujemo!' Reci: 'Vi ne vjerujete, ali recite: 'Islam smo prihvatili'' – a iman još nije ušao u vaša srca..."[111] Tada je imam Ahmed rekao: "Kažem: 'Vjernik sam inšallah', i kažem: 'Musliman sam', ali ne dodajem inšallah."[112] Upitan je li vjernik, Alkama je odgovorio: "Nadam se, inšallah, da jesam."[113] Džerir b. Abdulhumejd rekao je: "El-E'ameš, Mensur, Mugira, Lejs, Ata b. Saib, Ismail b. Ebu Halid, Umara b. Ka'ka, Ala b. Musejjib, Ibn Šubruma i Sufjan es-Sevri – svaki ponaosob govorio je: 'Ja sam vjernik, inšallah.'"[114] Abdurrahman b. Mehdi govorio je:

---

109 El-Feth, 27.

110 Abdullah b. Ahmed u djelu *Es-Sunne*, 1/347.

111 El-Hudžurat, 14.

112 Ibn Menda u djelu *El-Iman*, 1/311, i Mervezi u djelu *Kadrus-salah*, str. 311 i 584.

113 Abdullah b. Ahmed u djelu *Es-Sunne*, 1/341, Ibn Ebu Šejbe, 6/160, sa ispravnim lancem prenosilaca.

114 Adžurri, 1/300, i Ibn Betta, 1/368, s dobrim lancem prenosilaca.

"Ko tvrdi da je vjernik a ne kaže inšallah, takav je čovjek murdžija."[115] Jahja b. Seid govorio je: "Nikoga nisam čuo niti sam ikoga doživio da je rekao: 'Ja sam vjernik' a da nije dodao inšallah."[116] A Allah najbolje zna.

Govor o Allahovoj milosti

Pitanje: Možete li mi nešto kazati o Allahovoj milosti!

Odgovor: Od akaidskih pravila koja su predmet jednoglasnog stava kod učenjaka ehli-sunneta jeste pravilo da vjernik živi između straha i nade. Kada bi dominirala jedna od dvije komponente, nestalo bi nade u Allahovu milost, što neminovno vodi u izostavljanje djela, ili bi bila beskrajna i varljiva nada koja daje isti rezultat. Stoga, vjernik čini ono što mu je naređeno, izbjegava zabranjeno i nada se Allahovoj milosti, ali istovremeno strahuje za svoja djela, i to ga navodi da iz dana u dan povećava svoju iskrenost prema Allahu. Imam Gazali kaže da su nada i strah kao dva krila bez kojih se ne može letjeti. Enes b. Malik, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ušao kod jednog mladića koji je bio na samrti. Upitao ga je: *"Šta osjećaš?"* "Allaha mi, Allahov Poslaniče, nadam se i strahujem za svoja djela", odgovori mladić. Na to mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: *"Onome ko na samrtnoj postelji objedini ove dvije stvari, Allah će dati ono čemu se nada i sačuvat će ga onoga od čega strahuje."*[117] Uzvišeni Allah u časnom Kur'anu bodri nas da ne gubimo nadu u Njegovu milost:

﴿ قُلْ يَٰعِبَادِىَ ٱلَّذِينَ أَسْرَفُوا۟ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا۟ مِن رَّحْمَةِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يَغْفِرُ ٱلذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ

"Reci: 'O robovi Moji koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost, Allah će oprostiti sve grijehe. On mnogo prašta i milostiv je.'"[118] Nužno je da se čovjek nakon pokajanja susteže od grijeha i čini dobra djela, jer ispravna nada mora biti popraćena činjenjem dobrih djela, kako kaže Milostivi:

---

[115] Hallal, 3/598, Adžurri, 1/300-301, i Ibn Betta, 1/369.
[116] Adžurri, 1/299.
[117] Tirmizi, sa dobrim lancem prenosilaca.
[118] Prijevod značenja Ez-Zumer, 53.

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢١٨﴾﴾

"Oni koji vjeruju i koji hidžru učine i bore se na Allahovom putu, oni se Allahovoj milosti nadaju."[119] Buharija je zabilježio predanje u kojem stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao Bilala: *"Obavijesti me o djelu u koje polažeš najveću nadu, jer sam čuo glas tvojih koraka u Džennetu?"* Bilal je odgovorio: "Najveću nadu polažem u to što uvijek klanjam određeni broj rekata nakon što uzmem abdest." Gubljenje nade opasnije je od samog grijeha, jer nadu u Allahovu milost gube samo pravi nesretnici. Navodeći Jakubove, alejhis-selam, riječi, Allah, dželle šanuhu, rekao je:

﴿يَا بَنِيَّ اذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُوسُفَ وَأَخِيهِ وَلَا تَيْأَسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ ۖ إِنَّهُ لَا يَيْأَسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ ﴿٨٧﴾﴾

"O sinovi moji, idite i raspitajte se za Jusufa i brata njegovog i ne gubite nadu u Allahovu milost, doista, nadu u Allahovu milost ne gubi osim narod nevjernički."[120] Isto tako, Allah nas podsjeća na Ibrahimove, alejhis-selam, riječi:

﴿قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ ﴿٥٦﴾﴾

"Nadu u Allahovu milost gube samo oni koji su zabludjeli."[121] Neki islamski učenjaci gubljenje nade u Allahovu milost uvrstili su u velike grijehe. Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenosi da je neki čovjek upitao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o velikim grijesima, pa mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Da Allahu pripišeš druga i da izgubiš nadu u Allahovu milost."*[122] Fudala b. Ubejd kaže da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"O tri kategorije ljudi ne pitaj... i čovjeku koji izgubi nadu u Allahovu milost."*[123] Dakle, nije dopušteno zbog straha od Uzvišenog Allaha

---

119 Prijevod značenja El-Bekara, 218.

120 Prijevod značenja Jusuf, 87.

121 Prijevod značenja El-Hidžr, 56.

122 Taberani i Bezzar, s lancem čiji su prenosioci pouzdani. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 1/104. Šejh Albani ovo je predanje ocijenio dobrim. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 2/844, i *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 5/79.

123 Ahmed, 17/179/23827, i Taberani, 18/306/789, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 1/587, i *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 2/81.

izgubiti nadu u Njegovu milost, već treba strahovati, i u isto vrijeme nadati se oprostu i nagradi za dobra djela koja čovjek čini. Učenjaci su govorili da su najgori ljudi oni koji svijet navode na očaj i gubljenje nade u Allahovu milost, a Allah najbolje zna.

Prebivalište žene vjernice u Džennetu

Pitanje: Kakvo će prebivalište u Džennetu imati vjernice?

Odgovor: Žene će u Džennetu imati sve što i muškaraci – osim nekih pojedinosti koje su karakteristične za muškarce, i naslađivat će se svim džennetskim ljepotama, ovisno o svom stupnju. Također će uživati u najvećoj blagodati: gledanju u Allahovo, dželle šanuhu, lice. Neki učenjaci drže da je ova blagodat specifična samo za muškarce, ali to nije ispravno, tim prije jer ajeti i hadisi ne prave razliku između dva spola kada je o tome riječ; naša vjera pruža mogućnost kako muškarcu tako i ženi da se naslađuju i uživaju u blagodatima islama na ovome, ali i na budućem svijetu. Ovdje nema prostora da govorimo o džennetskim blagodatima, zato uvaženoj sestri predlažem čitanje prijevoda knjige *Džennet i Džehennem*, autora dr. Omera Eškara, koja jako slikovito opisuje Džennet i njegove ljepote. Molim Svemogućeg Allaha da nas uvede u džennetska prostranstva, da budemo u društvu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, iskrenih, dobrih i šehida, amin!

Boravište na ahiretu malodobne umrle muslimanske djece

Pitanje: Šta će na Sudnjem danu biti s umrlom djecom od roditelja muslimana?

Odgovor: Uzvišeni Allah kaže:

﴿ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُم بِإِيمَٰنٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ ﴾

"Onima koji su vjerovali i za kojima su se djeca njihova u vjerovanju povela priključit ćemo djecu njihovu."[124] Imam Muslim, preko Ebu Hurejre, radijallahu anhu, zabilježio je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve

[124] Prijevod značenja Et-Tur, 21.

sellem, u vezi s umrlom djecom od roditelja muslimana rekao: *"Njihova se djeca slobodno kreću po Džennetu; roditelj će takvo dijete sresti pa će ono uzeti za njegovu odjeću, a pustit će ga tek onda kada ga uvede u Džennet."* U vjerodostojnom predanju stoji da je neki ashab imao sina kojeg je silno volio. Jednog dana Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao ga je: "Voliš li svoga sina?", na šta je odgovorio: "Neka te Allah voli kao što ja njega volim!" Nakon određenog vremena taj je dječak umro, pa mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Zar ne bi volio da te on čeka na svim džennetskim vratima i otvara ti ih!"* Ashabi su upitali: "Allahov Poslaniče, odnosi li se to samo na njega ili na sve nas?" "Na njega i na sve vas", odgovorio je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem.[125] Imam Ahmed i Ibn Abdulberr naveli su konsenzus učenjaka da će djeca od roditelja muslimana ući u Džennet.[126] A Allah najbolje zna.

Status maloljetnog djeteta čiji jedan roditelj prihvati islam

Pitanje: Kakav status ima maloljetno dijete čiji jedan roditelj prihvati islam?

Odgovor: Islamski učenjaci jednoglasni su u mišljenju da dijete (od roditelja nevjernika) ima status svojih roditelja kada prihvate islam. Imam Maverdi naveo je konsenzus pravnika o tom pitanju.[127] Međutim, kada je riječ o statusu djeteta čiji jedan roditelj prihvati islam, tu postoji razilaženje među islamskim autoritetima: većina smatra da ima status boljeg roditelja, tj. roditelja muslimana. To je stav učenjaka hanefijske, šafijske i hanbelijske pravne škole.[128] Iako se načelno slažu sa stavom šafijskih i hanbelijskih autoriteta, hanefijski učenjaci prave razliku između roditelja i djeteta na osnovu zemlje u kojoj borave: status djeteta koje živi u zemlji koja je u sukobu s muslimanima razlikuje se od statusa roditelja koji prihvati islam a

[125] Ahmed, Tajalisi, Taberani, 19/26, i Bejheki u djelu *El-Adab*, str. 470 i 1064, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[126] Vidjeti: *Et-Temhid*, 6/348-349 i 18/90, *Ahkamu ehliz-zimma*, 2/1083, i *Tarikul-hidžretejn*, str. 475.

[127] Vidjeti: *El-Havil-kebir*, 17/406.

[128] Vidjeti: *El-Mebsut*, 10/120, *Hašijetu Ibni Abidine*, 2/229, *El-Muhezzeb*, 2/239, i *El-Mugni*, 9/215 i 9/235.

živi u zemlji islama.[129] Kada je riječ o ovom pitanju, većina islamskih učenjaka povodi se za sljedećim argumentima.

Uzvišeni Allah kaže:

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُم بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ﴾

"Oni koji su vjerovali i za kojima su se djeca njihova u vjerovanju povela priključit ćemo djecu njihovu..."[130] Naime, Svevišnji Allah priključit će roditeljima muslimanima njihovu djecu, ne praveći razliku između jednog ili oba roditelja.

Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Djeca muslimana žive na posebnom brdu u Džennetu, o njima se brinu Ibrahim, alejhis-selam, i Sara, a na Sudnjem danu bit će predani svojim roditeljima."*[131]

Ovaj isti ashab prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u vezi s djecom muslimana rekao: *"Ona će vječno boraviti u Džennetu."*[132]

Pobornici ovog mišljenje kažu: "Dijete ima status svojih roditelja u vjeri; ako se vjera razlikuje, tada dijete slijedi roditelja muslimana, naprimjer, dijete iz mješovitog braka slijedi oca muslimana, a ne majku kršćanku."[133] Naime, islam je istina, a ne nevjerstvo, stranputica, i zato je preče da dijete slijedi Pravi put i istinu, a ne zabludu:

﴿وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَىٰ ۗ وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا ۗ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾

"...i učinio je da riječ nevjernika bude donja, a Allahova riječ – ona je gornja."[134]

Malikijski pravnici smatraju da dijete ima status one vjere koju ispovijeda otac: ako otac prihvati islam, time dijete postaje musliman, bez obzira prihvati li njegova majka islam ili ne.[135] U tome se povode za Allahovim, dželle šanuhu, riječima u vezi s nevjernicima:

---

[129] Vidjeti: *Šerhu Fethil-Kadir*, 3/417, i *El-Bahrur-raik*, 3/225.

[130] Prijevod značenja Et-Tur, 21.

[131] Ahmed, 2/326, Hakim, 1/541/1418, i Bejheki u djelu *El-Ba'su ven-nušur*, 231. Šejh Albani je ovo predanje okarakterizirao autentičnim u djelu *Es-Silsiletus-sahiha*, 3/451.

[132] Muslim, 16/156/2635, i Ahmed, 2/488.

[133] Vidjeti: *El-Mugni*, 9/26.

[134] Vidjeti: *El-Havil-kebir*, 17/407. Prijevod značenja Et-Tevbe, 40.

[135] Vidjeti: *El-Mudevvenetul-kubra*, 2/220 i 3/307, i *El-Kafi*, 1/209.

﴿إِنَّا وَجَدْنَا ءَابَآءَنَا عَلَىٰٓ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰٓ ءَاثَٰرِهِم مُّقْتَدُونَ ﴿٢٣﴾﴾

"Zatekli smo očeve naše kako ispovijedaju vjeru, i mi tragove njihove slijedimo."[136] Dakle, prema ajetu, djeca imaju status vjere očeva, a ne vjere svojih majki.

Umjesno je spomenuti da se poznati tabiin Ata ne slaže s prethodna dva mišljenja. On smatra da dijete ima status majčine vjere, a ne očeve, jer se kategorički može tvrditi da je određena žena – majka određenog djeteta, dok se za određenog muškarca ne može sa sigurnošću tvrditi da je otac određenog djeteta.[137]

Smatram, a Svevišnji Allah najbolje zna, da je mišljenje većine islamskih učenjaka zasnovano na jačim i prihvatljivijim dokazima. Dakle, malodobna djeca, ona koja razlikuju pojave, ona koja ih ne razlikuju, punoljetna ali umno poremećena – svi oni imaju status roditelja muslimana. Naime, dini-islam Allahova je vjera, koju je objavio da bi ljudi bili sretni na oba svijeta, i zato je najpreče da dijete ima status boljeg roditelja. Kada je riječ o dokazivanju 23. ajetom sure Ez-Zuhruf, kojim malikijski učenjaci dokazuju svoj stav, na njega se može odgovoriti ovako: Svemogući Allah naveo je njihove riječi u pogrdnom kontekstu, stoga ovdje ne mogu poslužiti kao validan argument.

Kada su govorili o ovom pitanju, pravnici su još raspravljali o pitanju ima li dijete status djeda, odnosno nene koji su muslimani ako su njegovi roditelji nevjernici. Hanefijski, malikijski i hanbelijski autoriteti smatraju da unuče nema status djeda ni nene, bilo da su njegovi roditelji živi ili ne.[138] Jer kada bi dijete, naprimjer, imalo djedov status, u tome bi slučaju imalo status njegove cijele uzlazne loze do praoca Adema, alejhis-selam. Ipak, neki šafijski autoriteti smatraju da djed i nena utječu na status djeteta, bez obzira bili roditelji živi ili ne. Međutim, neki učenjaci smatraju da djed i nena utječu na status unučeta samo ako roditelji nisu živi, u protivnom ne utječu, a Uzvišeni Allah najbolje zna.

---

136 Prijevod značenja Ez-Zuhruf, 23.

137 Vidjeti: *El-Havil-kebir*, 17/406.

138 Vidjeti: *El-Havil-kebir*, 17/407, *El-Mebsut*, 10/123, *Bedaeus-sanaia*, 7/139, *Ahkamu ehliz-zimma*, 2/923-924, i *Ahkamud-dahili fil-islam*, str. 76.

Prihvata li se primanje islama pijanog čovjeka

Pitanje: Da li nevjernik koji u pijanom stanju prihvati islam ima status muslimana, ili šehadet mora izgovoriti nakon što se otrijezni?

Odgovor: Po mišljenju većine islamskih učenjaka, prihvatanje islama pijane osobe ispravno je, makar bio pijan, i takav se čovjek od toga momenta tretira muslimanom.[139] Ako prihvatimo ovo mišljenje, onda se to odnosi na pijanog čovjeka koji je ipak svjestan šta govori, tj. da uistinu želi prihvatiti islam, a ne na onu osobu koja nije svjesna šta govori, a Allah najbolje zna.

Razumijevanje hadisa: „Bludnik prestaje biti vjernik u momentu činjenja bluda ..."

Pitanje: Buharija i Muslim zabilježili su hadis u kojem stoji da iman napušta srce čovjeka dok čini blud, krade i pije alkohol. Razumijem to dok krade i čini blud, ali mi nije jasno koliko traje trenutak pijenja alkohola, da li pri samom pijenju ili i poslije toga?

Odgovor: Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Bludnik prestaje biti vjernik u momentu činjenja bluda, i kradljivac kada krade, i onaj ko konzumira alkohol u momentu dok to čini."*[140] Prije svega, trebamo znati da onaj ko čini grijehe spomenute u ovom hadisu nije nevjernik. Imam Tirmizi kaže: "Ne znamo da postoji ijedan učenjak koji je proglasio nevjernikom onoga ko čini nemoral, krade ili konzumira alkohol."[141] Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Bludnik prestaje biti vjernik"*, znače, prestaje biti potpunog imana.[142] Ovaj hadis sličan je sljedećim hadisima: *"Ne vjeruje onaj ko ne želi svom bratu ono što želi samom sebi"*; *"Nećete vjerovati sve dok se ne budete voljeli"*; *"Ubistvo muslimana je nevjerstvo"* itd. U ovim predanjima negira se iman, ali se ne negira njegova osnova, već potpunost. Dokaz tome jeste predanje u kojem

---

[139] Vidjeti: *El-Mugni* 9/32, *El-Bahrur-raik* 5/150, i *Džumelul-ahkam*, str. 242, od imama En-Natifija.

[140] Buharija i Muslim.

[141] Vidjeti: *Aridatul-ahvezi*, 5/306.

[142] Vidjeti: *Et-Temhid*, 4/236, *El-Mufhim*, 1/247, *El-Minhadž*, 2/36, *Fethul-Bari*, 1/51, od Ibn Redžeba.

stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko umre a ne bude Allahu pripisivao druga, ući će u Džennet, makar krao i činio nemoral."*[143] Negacija osnove imana bila bi samo u slučaju da ohalali činjenje ovih grijeha. Neki učenjaci, na čelu s Ibn Abbasom, prihvatili su spoljašnje značenje ovog predanja, tj. negaciju osnove imana, smatrajući da se hadis odnosi na onoga ko ohalali nemoral, krađu i konzumiranje aklohola.[144] Dakle, čovjek koji čini ove grijehe smatra se vjernikom krnjavog imana ili samo muslimanom, shodno razilaženju među islamskim učenjacima.[145] Kada je riječ o negaciji potpunosti imana, ona je vezana za momenat nepokornosti, kako stoji u navedenom hadisu: *"...u momentu dok to čini"*, iako konzumiranje alkohola nosi još jedno zlo, jer je alkohol izvor svih zala. Ibn Abbas prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ako čovjek umre kao hronični alkoholičar, imat će status kao onaj ko obožava kipove."*[146] Abdullah b. Omer prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko popije alkohola neće mu namaz biti primljen četrdeset dana."*[147] A Allah najbolje zna.

Hadisi o spuštanju Svevišnjeg Allaha na ovosvjetsko nebo

Pitanje: Postoje li autentični hadisi u kojima stoji da se Svevišnji Allah spušta na ovosvjetsko nebo?

Odgovor: Hadisi koji govore o Allahovom, dželle šanuhu, spuštanju na ovosvjetsko nebo nalaze se u najvjerodostojnijim hadiskim zbirkama. Imam Ebu Amr ed-Dani, Ibn Abdulberr, Zehebi, Albani i neki drugi muhaddisi te hadise smatraju mutevatir-predanjima.[148] Dakle, hadisi koji govore o Allahovom, dželle šanuhu, spuštanju na ovosvjetsko nebo na stupnju su hadisâ o gledanju u Svemogućeg Allaha u Džennetu. Musliman je dužan vjerovati da se Svevišnji Allah spušta na ovosvjetsko nebo,

---

[143] Buharija i Muslim.

[144] Vidjeti: *El-Mufhim*, 1/247, i *El-Minhadž*, 2/36.

[145] Vidjeti: *Džamiul-ulumi vel-hikem*, str. 43.

[146] Ibn Madže, Ahmed, 1/272/2453, i Taberani, 12/36/12428, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 2/287-289, *Sahihul-džamia*, 2/1020.

[147] Ibn Madže, Ahmed, 2/35/4917, i Tajalisi, 3/417/2013, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 2/1082.

[148] Vidjeti: *Er-Risaletul-vafija*, str. 135, *Et-Temhid*, 7/138, *Muhtesarul-uluvv*, str. 116, *Sahihul-edebil-mufred*, str. 282, i *Šerhul-akidetil-vasitijja*, 2/13.

međutim bez razmišljanja i ispitivanja o kakvoći, a Allah najbolje zna.

Spušta li se Uzvišeni Allah na dan Arefata

Pitanje: Spušta li se Uzvišeni Allah na dan Arefata?

Odgovor: U najvjerodostojnim hadiskim zbirkama zabilježena su predanja od nekolicine ashaba koja govore o Allahovom, dželle šanuhu, spuštanju na ovosvjetsko nebo. Kada je riječ o spuštanju na dan Arefata, to je navedeno u hadisu koji prenosi Džabir b. Abdullah u kojem stoji: "Svevišnji Allah se na dan Arefata spusti na ovosvjetsko nebo i pred melekima se ponosi Svojim robovima govoreći: 'Pogledajte Moje robove, stoje na suncu, uprašeni i raščupani, došli su iz raznih predjela, uzimam vas kao svjedoke da sam im već oprostio!'"[149] Ibn Omer prenosi poduži hadis u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"...a na dan Arefata, Uzvišeni Allah spusti se na ovosvjetsko nebo."*[150] Preneseno je da je Ummu Selema govorila da se Svemogući Allah na dan Arefata spušta na ovosvjetsko nebo.[151] A Allah najbolje zna.

Autentičnost hadisa: "Ko na mene donese salavat deset puta kad osvane i deset puta kad omrkne, stići će ga moje zauzimanje na Sudnjem danu"

Pitanje: Da li je sljedeći hadis: *"Ko na mene donese salavat deset puta kad osvane i deset puta kad omrkne, stići će ga moje zauzimanje na Sudnjem danu"*, autentičan i ko ga je zabilježio?

Odgovor: Navedeni hadis zabilježio je imam Taberani u djelu *El-Kebir*.[152] Imam Munziri i Hejsemi ovaj su hadis okarakterizirali dobrim. Šejh Albani navedeni je hadis smatrao dobrim, ali ga je pred smrt smatrao slabim. Po preferirajućem mišljenju, lanac prenosilaca ovog hadisa je

---

[149] Ibn Menda, Begavi u djelu *Šerhus-sunne*, 7/159/1931, i Ebu Ja'la, 2/299/2086, sa slabim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletud-daifa*, 2/125.

[150] Ibn Hibban s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihut-tergib*, 2/34-36/1155.

[151] Darekutni u djelu *Kitabun-nuzul*, str. 48/95-96, i Lalekai u djelu *Šerhul-usul*, 2/499/768, sa slabim lancem prenosilaca.

[152] 10/120 – *Medžmeuz-zevaid* i 1/491-492 – *Kenzul-ummal*.

prekinut. To je stav sljedećih muhaddisa: hafiza Irakija, Sehavija i Albanija.[153] A Allah najbolje zna.

Kako se odnositi prema ljudima koji psuju Svevišnjeg Allaha

Pitanje: Kako se odnositi prema ljudima koji psuju Svevišnjeg Allaha?

Odgovor: Psovanje Uzvišenog Allaha je nevjerstvo, zapravo to je najgori oblik nevjerstva i ispoljavanja mržnje prema Uzvišenom Stvoritelju. Onaj ko opsuje Allaha, dželle šanuhu, ili Ga na bilo koji način uvrijedi – pod uvjetom da nije prisiljen, da nije učinio lapsus, odnosno da razumije značenje tih riječi, izašao je iz islama i postao odmetnik, makar te riječi rekao u šali. Imam Ibn Abdulberr tvrdi: "Učenjaci su jednoglasni u mišljenju da je psovanje Allaha ili Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nevjerstvo."[154] Ibn Hazm je govorio: "Pod nebeskim svodom ne postoji musliman koji psovanje Allaha, dželle šanuhu, ne smatra nevjerstvom."[155] Imam Merdavi rekao je: "Ko opsuje Allaha ili Poslanika, takav je čovjek nevjernik, po jednoglasnom mišljenju svih islamskih učenjaka."[156] Ibn Tejmijje tvrdi: "Onoga ko opsuje Allaha treba pogubiti, po konsenzusu učenjaka, jer je, izgovarajući tu psovku, počinio otpadništvo i nevjerstvo gore od onoga koje ispoljavaju klasični nevjernici koji ipak priznaju postojanje Gospodara."[157] Ibn Redžeb zapisao je: "Onoga ko uvrijedi Allaha ili Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, dopušteno je ubiti, makar izgovarao šehadet."[158] Malikijski autoritet govorio je: "Onaj ko opsuje Allaha ili Poslanika ili ma kojeg meleka, ima se ubiti, po konsenzusu svih učenjaka."[159] Budući da sada nema prave islamske vlasti koja bi sprovela kaznu, takvi se ljudi savjetuju i prvenstveno im se lijepim riječima treba ukazati na pogubnost takvih riječi; prema njima se mora grubo odnositi ako to neće izazvati kontraefekat, a Allah najbolje zna.

---

[153] Vidjeti: *Dželaul-efham*, str. 213 – Mešhur, *Sahihul-džamia*, 2/1088, i *Daifut-tergib*, 1/200.
[154] Vidjeti: *Et-Temhid*, 4/226.
[155] Vidjeti: *El-Muhalla*, 11/411.
[156] Vidjeti: *El-Insaf*, 10/326.
[157] Vidjeti: *Es-Sarimul-meslul*, str. 521.
[158] Vidjeti: *Džamiul-ulumi vel-hikem*, str. 130.
[159] Vidjeti: *El-Kavaninul-fikhijja*, str. 240.

Jesu li Džennet i Džehennem već stvoreni

Pitanje: Jesu li Džennet i Džehennem već stvoreni? Molim vas, obrazložite ono što kažete.

Odgovor: Džennet i Džehennem su dva velika Allahova stvorenja, i samo Svevišnji Allah zna kada su stvoreni. Dokaz za to su Allahove, dželle šanuhu, riječi:

﴿فَٱتَّقُواْ ٱلنَّارَ ٱلَّتِي وَقُودُهَا ٱلنَّاسُ وَٱلۡحِجَارَةُۖ أُعِدَّتۡ لِلۡكَٰفِرِينَ ٢٤﴾

"I bojte se Vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti, koja je pripremljena za nevjernike."[160] U drugom ajetu stoji:

﴿۞ وَسَارِعُوٓاْ إِلَىٰ مَغۡفِرَةٖ مِّن رَّبِّكُمۡ وَجَنَّةٍ عَرۡضُهَا ٱلسَّمَٰوَٰتُ وَٱلۡأَرۡضُ أُعِدَّتۡ لِلۡمُتَّقِينَ ١٣٣﴾

"I žurite ka oprostu Gospodara svoga i Džennetu čije je prostranstvo kao nebesa i Zemlja, pripremljenom za bogobojazne."[161] Naime, glagol *ui'dde* u perfektu je, a taj nam glagolski oblik ukazuje na završenu radnju. U predanju koje su zabilježili Buharija, Muslim i neki drugi muhaddisi stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na dan pomračenja Sunca rekao: *"Pokazani su mi Džennet i Džehennem; kada sam vidio Džennet, iz njega sam htio uzeti grozd, ali to nisam učinio. Potom mi je pokazan Džehennem, u njemu sam vidio Amra b. Luhajja el-Huzaija kako vuče svoja crijeva u vatri..."* Ovi i brojni drugi tekstovi ukazuju nam da su Džennet i Džehennem već stvoreni i da nestrpljivo očekuju svoje stanovnike, molim Svemogućeg Allaha da nas nastani u Firdevs, najbolji dio Dženneta! Amin!

Može li se argumentovati dobrim (hasen) hadisom u pitanjima akaida

Pitanje: Važi li dobar (hasen) hadis za argument u potvrđivanju akide, islamskog vjerovanja?

Odgovor: Dobar (hasen) hadis jeste ono predanje koje je ispunilo svih pet uvjeta postavljenih za autentičan (sahih) hadis, osim što neki prenosioci ovakvog predanja za jednu nijansu imaju slabije pamćenje od prenosilaca autentičnog hadisa. Po učenjacima ehli-sunneta, dobri hadisi važe za

---

[160] Prijevod značenja El-Bekare, 24.
[161] Prijevod značenja Ali Imran, 133.

argument kada je riječ o islamskoj doktrini isto kao što važe za argument u šerijatskim propisima. Svi hadisi koji su preneseni vjerodostojnim lancima prenosilaca moraju se prihvatiti i raditi prema njima. Između ostalih novotarija za kojima se povode novotari jeste prihvatanje isključivo mutevatir-predanja u potvrđivanju islamske doktrine, a to je oprečno konsenzusu odabranih generacija. Oni ne prihvataju nijedno autentično predanje koje nije dostiglo stupanj mutevatira kada je riječ o potvrđivanju akide, a, prema mom saznanju, ne postoji akaidsko djelo sastavljeno od samo mutevatir-predanja. Dakle, kada je riječ o potvrđivanju islamskog vjerovanja, dobar hadis ima status autentičnog, odnosno mutevatir-hadisa, a Allah najbolje zna.

Jesu li djela elementarni dio imana

Pitanje: Da li djela spadaju u iman? Allah vas nagradio!

Odgovor: Po učenjacima ehli-sunneta, djela kao djela (džinsul-amel) jesu elementarni dio imana, iman bez njih ne vrijedi. Imam Šafija smatra da u Kur'anu i hadisu postoji preko stotinu argumenata koji ukazuju da iman obuhvata djela.[162] Uzvišeni Allah kaže:

﴿ وَمَا كَانَ ٱللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَـٰنَكُمْ ﴾

"Allah neće dopustiti da propadne vjerovanje vaše."[163] Ibn Abdulberr kaže: "Među mufessirima nema razilaženja o tome da se izraz *vjerovanje,* spomenuto u ajetu, odnosi na namaz prema Bejtul-makdisu (prvoj kibli muslimana)."[164] Imam Muslim zabilježio je Ebu Hurejrino, radijallahu anhu, predanje u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Iman se sastoji od sedamdeset i nekoliko ogranaka, najveći ogranak jesu riječi la ilahe illallah, a najniži je ukloniti prepreku s puta, i stid je dio imana."*[165] Ebu Malik el-Ešari govorio je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: *"Čistoća je pola imana."*[166] Ibn Mes'ud govorio je: "Strpljenje

---

[162] Vidjeti: *Zadul-mead,* 3/607.
[163] Prijevod značenja El-Bekare, 143.
[164] Vidjeti: *Et-Temhid,* 9/245, *Džamiul-bejan,* 2/24-25, *El-Iman,* 1/329, od Ibn Mende, i *Tazimu kadris-salah,* str. 191-193.
[165] Muslim.
[166] Muslim.

je pola imana."[167] Prethodno navedeni ajet i hadisi jasno ukazuju da su djela sastavni dio imana. Ibn Abdulberr rekao je: "Pravnici i muhaddisi jednoglasni su u mišljenju da su riječi i djela sastavni dio imana."[168] Imam Begavi govorio je: "Ashabi, tabiini i kasniji učenjaci ehli-sunneta jednoglasni su u mišljenju da su djela sastavni dio imana."[169] Ibn Kesir navodi da su se Šafija, Ahmed i Ebu Ubejde pozivali na konsenzus učenjaka u vezi s tim da iman obuhvata riječi i djela.[170] Ibn Redžeb tvrdi: "Prve generacije žestoko su osuđivale onoga ko je smatrao da djela ne podilaze pod iman."[171] Onaj ko smatra da djela nisu sastavni dio imana tretira se zabludjelim murdžijom. Međutim, ako neki učenjak ehli-sunneta (pogotovo iz potonjih generacija) kaže: "Djela spadaju u iman, i onaj ko ih ostavi jeste veliki grješnik, ali nije nevjernik", za njega se neće kazati da je murdžija, treba reći da je pogriješio u svom idžtihadu, a Allah najbolje zna.

Je li tačno da će slijepac prvi vidjeti Allaha na Sudnjem danu i je li tačno da će svaki poslanik imati svoj izvor izuzev poslanika Saliha

Pitanje: Da li će slijepac prvi vidjeti Svemogućeg Allaha na Sudnjem danu, i je li tačno da će svaki poslanik imati svoj izvor, osim Saliha, alejhis-selam?

Odgovor: Ne znam da postoji vjerodostojan hadis u kojem stoji da će slijepac prvi vidjeti Uzvišenog Allaha na Sudnjem danu. Imam Dejlemi u djelu *Musnedul-firdevs*, 1/25/35, zabilježio je preko Semure b. Džunduba da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to kazao, ali autentičnost toga predanja je diskutabilna. Hasan el-Basri govorio je: "Prvi ko će pogledati u lice Gospodara jeste slijepac."[172] Makar da je citirano predanje i autentično, ne bi se moglo uzeti kao argument, jer se radi o riječima tabiina. Kada je riječ o izvorima na Sudnjem danu i tome da samo Salih, alejhis-selam, neće imati svoj izvor, u tom je smislu Ibn Dževzi u djelu *El-Mevduat*, 4/120,

[167] Hakim, 2/484, Bejheki u djelu *Šuabul-iman*, 1/74, Abdullah u djelu *Es-Sunne*, 1/374, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 1/48, *Taglikut-talik*, 2/21, i *Es-Silsiletud-daifa*, 1/714-715.

[168] Vidjeti: *Et-Temhid*, 9/238.

[169] Vidjeti: *Šerhus-sunna*, 1/38.

[170] Vidjeti: *Tefsirul-Kur'anil-azim*, 1/41-42.

[171] Vidjeti: *Džamiul-ulumi vel-hikem*, str. 27.

zabilježio ništavan hadis.[173] Semure b. Džundub prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Uistinu, svakom vjerovjesniku pripada izvor i svaki od njih će se hvalisati brojem onih koji budu pili s njega, a ja se nadam od Allaha da će moj izvor biti najposjećeniji"*[174], a Allah najbolje zna.

Je li dozvoljeno tražiti pomoć od ljudi i postoji li razlika između traženja pomoći od živog i mrtvog čovjeka

Pitanje: Da li je dopušteno tražiti neku pomoć od ljudi, a ne od Svemogućeg Allaha, i postoji li razlika između traženja pomoći od živog i mrtvog čovjeka?

Odgovor: Načelno pravilo jeste da musliman traži pomoć isključivo od Allaha, jer samo On istinski može pomoći čovjeku. Ipak, nema problema tražiti pomoć od čovjeka u onome što je u okviru ljudskih mogućnosti. Od žive osobe može se tražiti samo ono što je ona u mogućnosti učiniti, u protivnom pomoć se mora tražiti isključivo od Allaha. Kada je riječ o traženju pomoći od mrtve osobe, to je strogo zabranjeno, jer mrtav čovjek ne može pomoći sam sebi, pa zar može pomoći živima! Isto tako, zabranjeno je upražnjavanje ma kakvog ibadeta pored kabura, ma kojim povodom. Imam Muslim zabilježio je predanje u kojem stoji da je Aiša, radijallahu anha, majka pravovjernih, upitala Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o tome šta treba izgovoriti kada dođe na kubur, na što joj je odgovorio: *"Reci: 'Es-selamu ala ehlid-dijar...'"* Otuda, ko posjeti mezarje treba proučiti poznatu dovu. Onaj ko učini sedždu na kaburu ili tavafi oko njega želeći se time približiti Allahu i smatrajući da sedžda i tavaf na tom mjestu imaju posebnu odliku, takav je učinio veliku novotariju i grijeh, usto je otvorio velika vrata zabludi koja ga vodi izravno u veliki širk. Musliman smije tavafiti isključivo oko Kabe, i kada je riječ o nagradi, sva mjesta na zemlji imaju isti status, osim tri poznate džamije: Mesdžidul-harama u Mekki, Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije u Medini i

---

[172] Lalekai u djelu *Šerhul-usul*, 3/578, sa slabim lancem prenosilaca.

[173] Vidjeti: *Mizanul-iatidal*, 2/645.

[174] Tirmizi, 4/628/2443, Taberani, 7/212/6881, Ibn Ebi Asim u *Es-sunne*, 1/497/751. Hadiski stručnjaci imaju različita mišljenja kada je u pitanju autentičnost ove predaje. Vidjeti: *Tehzibus-sunen*, 13/57, *Umdetul-kari*, 23/136, *Fethul-Bari*, 11/475, *Tuhfetul-ahvezi*, 7/154 i *Es-silsiletus-sahiha*, 4/117-120.

Mesdžidul-Aksa u Kudsu, a o tome nam govore vjerodostojni hadisi. Moramo napomenuti da onaj čovjek koji ma koji ibadet posveti umrlom čovjeku, želeći mu se približiti, čini širk, najveći grijeh koji ga izvodi iz okvira dini-islama.

PRIHVATANJE ISLAMA I ODMETNIŠTVO OD NJEGA

Kako nevjernik postaje musliman

Pitanje: Kako nevjernik postaje musliman?

Odgovor: Uzvišeni Allah naredio je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da poziva ljude u islam, da ih poziva u obožavanje Uzvišenog Stvoritelja, Jednog, Jedinog. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odazvao se ovoj Allahovoj, dželle šanuhu, naredbi i pozivao ljude da posvjedoče da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Njegov rob i Njegov poslanik.

Tarik b. Abdullah el-Muharibi pripovijedao je: "Vidio sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako se na pijaci obraća ljudima, a na njemu crveni ogrtač. Govorio je: *'O ljudi, recite la ilahe illallah, i uspjet ćete.'*"[175]

Buharija, Muslim i neki drugi muhaddisi zabilježili su da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, Muazu b. Džebelu, poslavši ga u Jemen, rekao: *"Pozivat ćeš kršćane u islam, stoga ih prvo pozovi da očituju šehadet la ilahe illallah", a* u drugoj verziji stoji: *"...u obožavanje samo Allaha..."*. Komentirajući hadis, Ibn Hadžer je rekao: "U hadisu je dokaz da nevjernik postaje muslimanom nakon što očituje dva šehadeta."[176]

Imam Ibn Menda u djelu *El-Iman*, 1/198, naslovio je poglavlje *Dokazi koji ukazuju da se izgovaranjem riječi la ilahe illallah postaje musliman, i da imetak i život čovjeka koji očituje šehadet postaju sveti*. Mikdad b. Amr el-Kindi, radijallahu anhu, jednom je prilikom izjavio: "Upitao sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem: 'Allahov Poslaniče, šta misliš, ako bih se sukobio s nevjernikom i on odsjekao moju ruku, a potom se sakrio za drvo govoreći da je prihvatio islam, imam li ga pravo ubiti?' Resulullah, sallallahu alejhi ve

---

[175] Ibn Hibban, 14/518/6562, Ibn Huzejme, 1/82/159, Lalekai u djelu *Šerhul-usul*, 4/838/1413, s vjerodostojnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihul-mevarid*, 2/1684..

[176] Vidjeti: *Fethul-Bari*, 13/355.

sellem, reče mi: *'Nemaš ga pravo ubiti!'* Ali ja rekoh: 'Allahov Poslaniče, te je riječi izgovorio nakon što mi je odsjekao ruku!' Međutim, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, opet mi reče: *'Nemaš ga pravo ubiti, jer ako ga ubiješ, on će imati tvoj prijašnji status, a ti ćeš imati njegov status prije nego što je izgovorio te riječi.'"*[177]

Poznato je predanje u kojem stoji da su Usama b. Zejd i jedan ensarija sustigli mnogobošca koji je, nakon što je vidio da mu nema spasa, izgovorio šehadet la ilahe illallah. Međutim, ensarija se okrenuo od njega, dok ga je Usama ubio svojim kopljem. Kada je to ispričao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, upitao ga je: *"O Usama, zar si ga ubio nakon što je izgovorio la ilahe illallah?!"* Usama odgovori: "Allahov Poslaniče, to je izgovorio samo da bi se spasio!" Ali je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nastavio ponavljati: *"Zar si ga ubio nakon što je izgovorio la ilahe illallah?!"* toliko da je Usama poželio da je tek toga dana prihvatio islam.[178]

Enes b. Malik, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posjetio nekog dječaka židova koji se razbolio, a koji je ponekad služio Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Stao je iznad njegove glave i rekao mu: *"Reci la illahe illallah!"* Dječak je gledao u svoga oca dok je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ponavljao iste riječi. Tada je njegov otac, židov, rekao: "Poslušaj Ebul-Kasima!", tj. Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Nakon što je dječak izgovorio dva šehadeta, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Hvala Allahu, Koji ga je mojim uzrokom sačuvao Vatre."[179]

Ebu Hurejre pripovijedao je da su neki muslimani iz pravca Nedžda zarobili čovjeka po imenu Semama b. Usal iz plemena Benu Hanif i svezali ga za džamijski stub. Nakon tri dana, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je ashabima da ga oslobode, i oni su to učinili. Semama je otišao nedaleko od džamije, okupao se, ušao u džamiju i rekao: "Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik."[180] Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prihvatio je Semamino prihvatanje islama koje je ostvario izgovaranjem šehadeta, a to se jasno zaključuje iz daljnjeg teksta ovog predanja.

---

[177] Muslim, 2/82/95, Ebu Davud, 3/45/2644, Ibn Menda, 1/201-203/55-59, i Taberani, 20/247/585.

[178] Muslim, 2/83/96, Ibn Hibban, 11/56/4751, i Ibn Menda, 1/208/63.

[179] Buharija, Ebu Davud i Ahmed, 3/175/12278, i ovo je njegova verzija.

[180] Buharija i Muslim, 12/71/1764.

Imam Ibn Nasr Mervezi kaže: "Razmišljajući o kur'ansko-hadiskim tekstovima zaključio sam da se izgovaranjem šehadeta ulazi u islam. Svevišnji Allah rekao je:

﴿ شَهِدَ ٱللَّهُ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ وَٱلْمَلَٰٓئِكَةُ وَأُو۟لُوا۟ ٱلْعِلْمِ قَآئِمًۢا بِٱلْقِسْطِ ۚ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿١٨﴾ إِنَّ ٱلدِّينَ عِندَ ٱللَّهِ ٱلْإِسْلَٰمُ ﴾

'Allah svjedoči da nema drugog boga osim Njega, a i meleki i učeni, postupajući pravedno, nema boga osim Njega, Silnog i Mudrog. Allahu je prava vjera jedino – islam!'[181] Naime, Uzvišeni Allah rekao je da je njihovo svjedočenje – islam. Svi Poslanikovi, sallallahu alejhi ve sellem, sljedbenici smatraju da čovjek koji izgovori: 'Ešhedu en la ilahe illallah, ve enne Muhammeden resulullah' postaje musliman. I svi ljudi koji su prihvatili islam pred Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, to su učinili izgovarajući dva šehadeta."[182]

Šejhul-islam Ibn Tejmijje zapisao je: "Prva obaveza kojom su ljudi zaduženi jeste šehadet la ilahe illallah, Muhammedun resulullah. Time nevjernik postaje muslimanom, neprijatelj – prijateljem, život i imetak – svetim."[183]

Šejhul-islam Ibnul-Kajjim govorio je o razilaženju učenjaka o pitanju da li se samo priznavanjem Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstva ulazi u islam ili ne. Naime, rekao je da neki učenjaci smatraju da se time postaje musliman, a drugi su, opet, odbacili tu mogućnost. Međutim, neki prave razliku između onih koji u osnovi priznaju Allaha, ali niječu Vjerovjesnikovo, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstvo – koji tim priznanjem postaju muslimani, za razliku od mnogobožaca koji ne mogu postati muslimani sve dok priznajući poslanstvo ne posvjedoče da je Allah jedino istinsko božanstvo koje zaslužuje da mu se klanja.[184]

Imam Serhasi govorio je: "Odmetnik od islama pokajat će se izgovaranjem dvaju šehadeta i odricanjem od otpadništva koje je počinio."[185]

Poznati hanefijski pravnik imam Kasani kaže: "Na osnovu sljedeće tri

---

181 Prijevod značenja Ali Imran, 18-19.

182 Vidjeti: *Tazimu kadris-salah*, str. 422.

183 Vidjeti: *Fethul-Medžid*, str. 73.

184 Vidjeti: *Miftahu daris-sea'da*, 1/330.

185 Vidjeti: *El-Mebsut*, 10/112, i *Šerhu Fethil-Kadir*, 6/70.

stvari možemo znati da li je određeni čovjek vjernik: prvo, izgovaranje jednog ili oba šehadeta i jasno odricanje od nevjerstva na kojem je bio..."[186]

Ibn Salah veli: "Da bi se neko tretirao muslimanom u spoljašnjosti, dovoljno je da izgovori dva šehadeta."[187]

Imam Ibn Redžeb zapisao je sljedeće: "Opće je poznato da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prihvatao islam od onoga ko izgovori samo dva šehadeta, na osnovu toga bi ga smatrao muslimanom, a njegov život svetim. Upravo zato je osudio Usamu b. Zejda kada je ubio mnogobošca koji je izjavio šehadet la ilahe illellah."[188] Na drugom mjestu ovaj imam veli: "Ko izgovori dva šehadeta ima status muslimana."[189]

Imam Nevevi kaže: "Kada nevjernika neko podstakne da iskreno izgovori la ilahe illallah, Muhammedun resulullah, time postaje musliman po konsenzusu islamskih učenjaka."[190] U djelu *El-Minhadž*, 4/84, ovaj isti imam zapisao je: "Izgovaranjem dvaju šehadeta postaje se musliman." Slično je naveo imam Merdavi u djelu *El-Insaf*, 1/403.

Imam Behuti je govorio: "Kada bi kršćanin ili židov izjavio: 'Ja sam musliman' ili: 'Prihvatio sam islam', time bi postao musliman, makar ne izgovorio dva šehadeta. Međutim, ako kaže: 'Ja sam musliman, ali ne želim izgovoriti dva šehadeta', tada se ne bi tretirao muslimanom, sve dok ih ne izgovori."[191] Slično je navedeno u djelu *Menarus-sebil*, 2/360.

Imam Ebu Tajjib Abadi u svome komentaru na Ebu Davudov *Sunen* zaključio je: "Prihvatanje islama ogleda se u izgovaranju dvaju šehadeta."[192]

Navedeni hadisi i mišljenja islamskih autoriteta jasno ukazuju da nevjernik ulazi u islam očitovanjem dvaju šehadeta. Islamski učenjaci razilaze se da li se nevjernik smatra muslimanom ako formalno obavlja namaz: hanefijski učenjaci (pod četiri uvjeta) i hanbelijski pravnici smatraju da se takva osoba tretira muslimanom, za razliku od šafijskih i malikijskih pravnika koji ga čak ni tada ne smatraju muslimanom. Ako neki učenjaci ovakvo formalno obavljanje namaza smatraju mjerodavnim kada je riječ o islamu, šta je onda s očitovanjem dvaju šehadeta iz kojeg se jasno vidi da je

[186] Vidjeti: *Bedaeus-sanaia*, 6/66.
[187] Vidjeti: *El-Minhadž*, 1/132, od imama Nevevija.
[188] Vidjeti: *Džamiul-ulumi vel-hikem*, str. 110.
[189] Vidjeti: *Džamiul-ulumi vel-hikem*, str. 36.
[190] Vidjeti: *El-Medžmu*, 3/107.
[191] Vidjeti: *Er-Revdul-murbia*, 3/343.
[192] Vidjeti: *Avnul-Mabud*, 2/14.

određena osoba prihvatila islam. Ovdje se postavlja uvjet, a to je da osoba koja prihvata islam poznaje načelno značenje šehadeta i da se, po nekim učenjacima, odrekne nevjerstva na kojem je bila, a nije uvjet detaljno poznavanje značenja šehadeta niti svih njegovih uvjeta (šartova). Budući da smo saznali ove činjenice, moramo se zapitati: s kojim pravom pojedinci mrcvare ljude koji žele prihvatiti islam tražeći od njih posebne uvjete koje za ulazak u islam nisu uvjetovali ni Kur'an ni hadis ni poznati islamski učenjaci. To je, zapravo, odbijanje ljudi od vjere, a ne njihovo pozivanje u islam, a Allah najbolje zna.

Uvjeti za proglašavanje muslimana nevjernikom

Pitanje: Koji se uvjeti moraju ispuniti da bi se određeni čovjek proglasio nevjernikom?

Odgovor: Proglašavanje muslimana nevjernikom (tekfir) nesumnjivo je jedno od najosjetljivijih, najpreciznijih i najopasnijih pitanja kojima su se danas, na veliku žalost, zabavili oni koji tome nisu dorasli. Na opasnost tekfira ukazuju sljedeći hadisi: *"Reći muslimanu: 'Nevjerniče!', ima status njegovog ubistva"*[193]; *"Kada neko muslimanu kaže: 'Nevjerniče!', tada je jedan od njih dvojice uistinu nevjernik."*[194] Lahko se može desiti da musliman počini djelo nevjerstva, ali se neće tretirati nevjernikom iz sljedećih razloga.

Prvo, možda je to djelo nevjerstva učinio nehotice (hata'). Dokaz i primjer za ovaj uvjet jeste poznati hadis koji su zabilježili Buharija i Muslim, a u kojem stoji da je neki čovjek izgubio jahalicu u pustinji, i kada mu se iznenada vratila, pogriješio je od velike radosti i uskliknuo: *"Allahu, Ti si moj rob, a ja sam Tvoj gospodar!"* Naime, ovaj je čovjek učinio dva djela nevjerstva: prvo, izjava da je Allah – rob; i, drugo, da je on, misleći na sebe, Gospodar. U ovakvim se slučajevima čovjek ne tretira nevjernikom, tim prije jer je riječ o pogrešci. Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah je mojim sljedbenicima oprostio ono što nehotice učine, iz zaborava ili u prisili."*[195] Iako su neki

193 Taberani i Bezzar, sa ispravnim lancem prenosilaca.

194 Buharija i Muslim.

195 Ibn Madže, Ahmed i Taberani. Imam Nevevi i Ibn Tejmijje ovaj hadis smatraju dobrim, a Ibn Hibban i Hakim vjerodostojnim. Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 7/417, *El-Medžmu*, 2/293, i *Hulasatul-bedril-munir*, 1/154.

hadiski stručnjaci odbacili sve lance prenosilaca ovoga hadisa, njegovo je značenje ispravno po konsenzusu učenjaka, tvrdi imam Kurtubi.[196] Šejhul-islam Ibn Tejmijje govorio je: "Ashabi i svi učenjaci ovog ummeta jednoglasni su u mišljenju da nije nevjernik svako onaj ko izgovori riječi nevjerstva."[197]

Drugo, možda je to djelo nevjerstva učinio iz neznanja (džehl). Naprimjer, poricanje kategorički jasne obaveze u islamu iz neznanja:

﴿ رُّسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى ٱللَّهِ حُجَّةُۢ بَعْدَ ٱلرُّسُلِۚ وَكَانَ ٱللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٦٥﴾ ﴾

"Poslali smo poslanike koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakvog opravdanja pred Allahom imali."[198] U drugom ajetu stoji:

﴿ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا ﴿١٥﴾ ﴾

"A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali."[199] U tom smislu su riječi Sufjana b. Ujejne: "Ko ostavi farzove namjerno, ne iz neznanja, niti s opravdanjem, počinio je nevjerstvo."[200] Šejhul-islam zapaža: "Kada bi čovjek prihvatio islam ne znajući da je namaz obavezan niti da je alkohol zabranjen, ne bismo ga smatrali nevjernikom zbog njegovog krivog uvjerenja, niti bismo ga kaznili sve dok se protiv njega ne predoči dokaz."[201] Na drugom mjestu ovaj islamski autoritet kaže: "Ko (iz neznanja) izjavi da su alkohol i kamata dopušteni, jer je novajlija u islamu (...), takav se čovjek neće smatrati nevjernikom, sve dok se protiv njega ne uspostavi argument (tj. dok mu se ne objasni taj propis)."[202] Dokaz za ovaj uvjet jeste poznati hadis koji su zabilježili Buharija i Muslim, a u kojem stoji da je jedan čovjek, koji nikada nije nikakvo dobro učinio, oporučio svojim nasljednicima: *"Kada umrem, spalite me, potom taj pepeo raspite po moru u olujnom danu! Allaha mi, ako me Allah mogne proživjeti, kaznit će me kao nikoga."* Naime, ovaj je čovjek sumnjao u Allahovu, dželle šanuhu, moć, a to je jedan od najvećih oblika nevjerstva. Budući da nije znao kolika je Allahova, dželle šanuhu,

---

196 Vidjeti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 20/190.
197 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 7/418.
198 Prijevod značenja En-Nisa, 165.
199 Prijevod značenja El-Isra, 15.
200 Abdullah Šejbani u djelu *Es-Sunne*, 1/348, s dobrim lancem prenosilaca.
201 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 11/222.
202 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 35/101.

moć – a bio je vjernik i bojao se Svevišnjeg Gospodara – Allah mu je oprostio. Opravdanje za neznanje u ovim pitanjima imaju ljudi koji su odrasli u nemuslimanskim zemljama, odnosno u muslimanskim zemljama u kojima vlada veliko neznanje i udaljenost od vjere.[203] S tim u vezi šejhul-islam je zapisao: "Ko porekne poznati islamski propis zbog toga što je novajlija u islamu ili što je odrastao u zemlji u kojoj se ne poznaju vjerski propisi, neće se smatrati nevjernikom, sve dok mu se ne objasni propis koji je porekao."[204]

Ako se radi o pitanjima koja su temelj vjere (usulud-din), tada je Kur'anom uspostavljen argument protiv ljudi i opravdanje neznanjem nije prihvatljivo kao: vjerovanje u Allaha, Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Sudnji dan i sl.[205] Što se tiče skrivenih pitanja ili manje jasnih propisa koji često bivaju nepoznanica običnim muslimanima, kao: pitanja vezana za Allahova imena i svojstva, neka iskrivljena ubjeđenja određenih grupacija i sl., tretiraju se preprekom za primjenu propisa.[206]

Neznanje, također, ne uvažava se kada je obaveznik u mogućnosti saznati određeni propis ali to iz nemara zapostavi, kako tvrdi šejhul-islam.[207]

Treće, možda je to djelo nevjerstva učinio pod prisilom (ikrah). Ko izgovori riječi nevjerstva ili počini djelo nevjerstva pod prisilom, neće se smatrati nevjernikom:

﴿ مَن كَفَرَ بِٱللَّهِ مِنۢ بَعۡدِ إِيمَٰنِهِۦٓ إِلَّا مَنۡ أُكۡرِهَ وَقَلۡبُهُۥ مُطۡمَئِنُّۢ بِٱلۡإِيمَٰنِ وَلَٰكِن مَّن شَرَحَ بِٱلۡكُفۡرِ صَدۡرٗا
فَعَلَيۡهِمۡ غَضَبٞ مِّنَ ٱللَّهِ وَلَهُمۡ عَذَابٌ عَظِيمٞ ﴿١٠٦﴾ ﴾

"Onoga koji zaniječe Allaha nakon što je u Njega vjerovao – osim ako na to bude prisiljen, a srce mu ostane čvrsto u vjeri – čeka Allahova kazna..."[208] Dakle, u takvim je slučajevima mjerodavno ono što je u srcu, a ne riječi i djela, i to po konsenzusu islamskih učenjaka. Po ehli-sunnetskim učenjacima, postoji jaka veza između djela počinjenih udovima i onoga što

---

[203] Uporediti: *El-Mugni*, 5/156, i *El-Medžmua*, 3/15.

[204] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 6/39.

[205] Uporediti: *Bedaeus-sanaia*, 7/132, *Medžmu'ul-fetava*, 4/54, *Ed-Durerus-senijje*, 8/224 i 10/355

[206] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 7/619, *Et-Turukul-hukmijje*, 1/464-465, *Fethul-Bari*, 13/407, i *Avnul-Mabud*, 13/30.

[207] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 20/280 i 22/16.

[208] Prijevod značenja En-Nahl, 106.

je u srcu, međutim, kada postoji mjerodavna prepreka, kao naprimjer, prisila, tada ta veza slabi ili u potpunosti nestaje. Imam Kurtubi tvrdi: "Ko bude prisiljen da izgovori riječi nevjerstva i izgovori ih strahujući za život, takav čovjek nije grješan, po konsenzusu islamskih učenjaka, pod uvjetom da njegovo srce ostane čvrsto u vjerovanju."[209] Kada je riječ o tome, neki islamski autoriteti prave razliku između riječi i djela, ali je ispravno mišljenje većine učenjaka koji kažu da riječi i djela imaju isti status. Naime, mnogobošci su prisilili Ammara b. Jasira, radijallahu anhu, da uvrijedi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a da njihova božanstva spomene po dobru. I kada se Ammar požalio Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, on ga je upitao: *"Šta osjetiš u srcu?"* "Smireno je i čvrsto u imanu", odgovorio je Ammar. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, sugerirao mu je: *"Ako to opet učine, ti uradi kako si već uradio."*[210]

Četvrto, možda je čovjek nekad nemoćan (âdžiz) obaviti temelj islama, i tada se neće smatrati nevjernikom,[211] jer Svemogući Allah čovjeka ne opterećuje preko njegovih mogućnosti, kao osoba koja je nijema i ne može očitovati kelime-i-šehadet ili je onesviješćena pa ne može obavljati namaz i sl., a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

Je li te'vil prepreka za proglašavanje muslimana nevjernikom

Pitanje: Da li je pogrešno tumačenje (te'vil) prepreka za proglašavanje određenog čovjeka nevjernikom?

Odgovor: Proglašavanje ljudi koji su načelno muslimani – nevjernicima jedno je od najpreciznijih i najopasnijih pitanja u šerijatu. Imam Ševkani govorio je: "Onaj ko vjeruje u Allaha i u Sudnji dan ne smije muslimane proglašavati nevjernicima, osim ako ima dokaz jasniji od sunčevih zraka u pola dana."[212] Šejh Abdullatif b. Abdurrahman b. Hasan b. Muhammed b. Abdulvehhab rekao je: "Proglašavanje nevjernicima ljudi čija je spoljašnost islam, bez jasnog šerijatskog argumenta, nije bio put učenjaka ehli-sunneta, to je put novotara."[213] *Te'vil*, pogrešno tumačenje

[209] Vidjeti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 20/190.
[210] Taberi, Hakim i Bejheki, s nekoliko slabih puteva. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 12/312-313.
[211] Uporediti: *Medžmu'ul-fetava*, 12/478-479, 19/218.
[212] Vidjeti: *Es-Sejlul-džerrar*, 4/578.
[213] Vidjeti: *Ed-Durerus-senijje*, 10/423-425.

dijeli se na dvije vrste: prvo, ono koje je u globalu u skladu s arapskim jezikom, makar jezički bilo neprihvatljivo, kao naprimjer, tumačenje Allahove ruke kao milosti, odnosno Allahovog lica kao nagrade i sl., i ova vrsta *te'vila* (ako je plod želje za istinom, a ne oholosti i negiranja Allahovih svojstava) ne iziskuje tekfir takvog čovjeka; i, drugo, ono koje arapski jezik definitivno isključuje, tj. kojim se određena stvar u potpunosti negira i poriče, kao naprimjer, izjava da Allah, dželle šanuhu, nema ruku, niti ruku u stvarnom smislu koji dolikuje Njegovoj uzvišenosti (kako kaže ehli-sunnet), niti ruku u smislu milosti (kako tvrde eš'arije, koji ne ispovijedaju vjerovanje prvih generacija), već taj atribut negira u potpunosti. Ovakva vrsta *te'vila* neutemeljena je, štaviše, to je otvoreno nevjerstvo, jer je to, ustvari, negiranje i poricanje Allahovih riječi. Imam Muheleb i neki drugi učenjaci govorili su: "Islamski učenjaci jednoglasni su da onaj ko pribjegne *te'vilu* ima opravdanje i da nije grješan, pod uvjetom da tu vrstu *te'vila* podržava arapski jezik, odnosno da ima osnove u šerijatskim naukama."[214] Sličnu izjavu zabilježio je Ibn Hadžer prenoseći od mnogih islamskih učenjaka.[215] Imam Šafija veli: "Nije mi poznato da je ijedan priznati učenjak iz prvih generacija odbijao nečije svjedočenje zbog *te'vila*, makar ga smatrao pogrešnim i zabludom, makar time dopustio ono što je u osnovi zabranjeno; niko od njih nije odbijao svjedočenje ljudi koji su pribjegavali *te'vilu*, ako je taj *te'vli* imao ikakvo utemeljenje."[216] Šejhul-islam Ibn Tejmijje zapisao je: "Onaj ko pribjegava *te'vilu* i griješi u idžtihadu, a njegov je cilj slijeđenje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, takav se čovjek neće smatrati nevjernikom ni velikim grješnikom. Kada je riječ o propisima, ovo je poznato među islamskim učenjacima, a kada je riječ o islamskom vjerovanju (akaidu), mnogi ljudi proglašavaju nevjernicima one koji pogriješe pozivajući se na takav *te'vil*. Međutim, nije preneseno da je iko od ashaba, tabiina i imama ovog ummeta tako postupao; ljude su zbog toga nevjernicima proglašavali samo novotari."[217] U drugom djelu šejhul-islam kaže: "...isti status imaju riječi koje izvode iz islama. Naime, možda određeni čovjek nije saznao za argumente za kojima bi se poveo slijedeći istinu, odnosno, po njemu, ti argumenti nisu autentični, odnosno nije ih ispravno razumio, odnosno

[214] Vidjeti: *Šerhul-Buhari*, 8/595-596, od Ibn Bettala.
[215] Vidjeti: *Fethul-Bari*, 12/304.
[216] Vidjeti: *El-Umm*, 8/186.
[217] Vidjeti: *Minhadžus-sunne*, 5/239.

sumnja u dokazivanje tim argumentima – zbog čega će mu Allah oprostiti. Koji god vjernik bude želio doći do istine pa pogriješi, Svevišnji Allah će mu oprostiti grešku ma kolika bila, svejedno radilo se o akaidskim pitanjima ili propisima. Ovo je stav Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i većine islamskih učenjaka."[218] Dakle, pitanja koja su sama po sebi kompleksna i lahko se može desiti pogrešno razumijevanje, pogotovo običnom svijetu, jesu prepreka da se određena osoba proglasi nevjernikom, za razliku od jasnih pitanja u kojima čovjek može pogriješiti samo iz oholosti i otvorenog odbijanja istine. Šejh Muhammed b. Ibrahim kaže: "Komplicirana šerijatska pitanja prepreka su da se određena osoba proglasi nevjernikom, svejedno radilo se o primarnim (usul) ili sekundarnim pitanjima (furu)."[219] A Allah najbolje zna.

Da li se žena koja otpadne od islama treba pogubiti

Pitanje: Znamo da se musliman koji otpadne od islama ima pogubiti, pa vrijedi li isti propis za ženu?

Odgovor: Najveći nepravednik i zločinac jeste čovjek koji uznevjeruje nakon što je bio musliman. Takvim ljudima Svemogući Allah nikada neće oprostiti grijeh koji su počinili, osim ako se iskreno pokaju. A kada je riječ o statusu takvog čovjeka na ovome svijetu, o tome nam govori sljedeći hadis koji je preko Ibn Abbasa, radijallahu anhu, zabilježio imam Buharija:*"Ko promijeni vjeru, ubijte ga!"* Ovdje Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije napravio razliku između muškarca i žene.[220] Prema tome, značenje ovog predanja ostaje općenito jer ne postoji drugi, jasan i vjerodostojan argument koji ukazuje na to da se žene izuzimaju iz ovog propisa. Ebu Bekr naredio je da se pogubi žena po imenu Ummu Kirfa (Fatima bint Rebia) jer se odmetnula od islama.[221] I ne postoji predanje u kojem stoji da je ovaj Ebu Bekrov postupak osudio ijedan ashab. Muškarci i žene imaju isti status kada je riječ o šerijatskim kaznama, i otuda imaju isti status kada je riječ o kazni za otpadništvo. To je mišljenje malikijskih, šafijskih i hanbelijskih autoriteta,

[218] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 23/195-196.

[219] Vidjeti: *El-Fetava ver-resail*, 1/74, od šejha Muhammeda b. Ibrahima.

[220] Vidjeti: *Džamiul-ulumi vel-hikem*, str. 127.

[221] Bejheki, 8/354/16872. Ibn Hadžer je ovo predanje ocijenio dobrim. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 12/272.

te stav imama Nehaija, Evzaija, Lejsa b. Sa'da, Ishaka i većine drugih učenjaka.[222] Hanefijski pravnici i imam Sevri smatraju da se navedeni Ibn Abbasov hadis odnosi na muškarce, ali ne na žene.[223] Dokazujući da se na ženu ne proteže ovaj propis, hanefijski pravnici pozivaju se na određena predanja, ali ona nisu vjerodostojna.[224] Bilo kako bilo, pogubljenje otpadnika poduzima isključivo islamska vlast i njeni predstavnici. U podnebljima gdje ne postoji islamska vlast ovaj propis ne mogu sprovoditi pojedinci niti islamske organizacije, ma o kome se radilo, a Allah najbolje zna.

Autentičnost predanja u kojem se navodi da je Alija otpadnike od islama spalio u vatri

Pitanje: Da li je autentično predanje u kojem stoji da je Alija, radijallahu anhu, neke otpadnike spalio u vatri?

Odgovor: Po autentičnom predanju, nekoliko se ljudi za vrijeme Alijine, radijallahu anhu, vladavine odmetnulo od islama pa ih je Alija spalio u vatri.[225] To je bilo njegovo prosuđivanje u kojem ga nije podržao Ibn Abbas, rekavši: "Da sam ja bio na Alijinom mjestu, ne bih ih spalio u vatri jer je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Vatrom kažnjava samo Gospodar vatre.'*"[226] Po jednom predanju, Alija, radijallahu anhu, prvo je poubijao te ljude pa ih potom spalio.[227] Ali u lancu prenosilaca ovog predanja postoji prenosilac po imenu Hasan b. Zijad, a on je imao izuzetno slabo pamćenje.[228] Ibn Abdulberr naveo je slično predanje, ali s drugim lancem prenosilaca.[229] A Allah najbolje zna.

---

[222] Vidjeti: *Et-Temhid*, 5/312, *Šerhus-sunne*, 10/239, *El-Mugni*, 7/102, i *Mugnil-muhtadž*, 4/139-140.

[223] Vidjeti: *Šerhu Fethil-Kadir*, 6/71, i *Šerhus-sunne*, 10/239.

[224] Vidjeti: *Ed-Diraja*, 2/136, *Fethul-Bari*, 12/272, *Nasbur-raja*, 3/457, i *Bezlul-medžhud*, 17/285-286.

[225] Buharija, Ebu Davud i Hakim, 3/620/6295.

[226] Buharija i Ebu Davud. Taberani u djelu *El-Evsat*, 7/182/7101.

[227] Taberani u djelu *El-Evsat*, 7/182/7101.

[228] Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 6/262.

[229] Vidjeti: *Et-Temhid*, 5/317-318.

Vrste nevjerstva

Pitanje: Koje su vrste nevjerstva?

Odgovor: Shodno različitom prilazu ovom pitanju, nevjerstvo (kufr) možemo podijeliti na nekoliko vrsta: veliko nevjerstvo, i ono izvodi iz okvira islama; i malo nevjerstvo, i ono ne izvodi iz okvira vjere. Vrste velikog nevjerstva su sljedeće:

1. Kufr poricanja (kufrul-inkar ili kufrut-tekzib), i to je nevjerstvo koje čini onaj čovjek koji poriče Allahovo, dželle šanuhu, postojanje.
2. Kufr osporavanja (kufrul-džuhud), i to je nevjerstvo koje čini onaj čovjek koji poriče Svevišnjeg Allaha, ali u Njega ipak vjeruje svojim srcem.
3. Kufr oholosti (kufrul-istikbar ili kufrul-inad), i to je nevjerstvo koje čini onaj čovjek koji vjeruje u Allaha i to očituje jezikom, ali ne želi prihvatiti islam kao vjeru (nevjerstvo koje je činio Ebu Talib).
4. Kufr licemjerstva (kufrun-nifak), i to je nevjerstvo koje čini onaj čovjek koji potvrđuje jezikom, ali ne vjeruje srcem.
5. Kufr izbjegavanja (kufrul-iarad), i to je nevjerstvo koje čini onaj čovjek koji ignorira Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: niti ga sluša, niti mu se pokorava, niti potvrđuje njegovo poslanstvo, niti ga negira, niti pomaže Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, niti se bori protiv njega.
6. Kufr sumnje (kufruš-šekk), i to je nevjerstvo koje čini onaj čovjek koji nije uvjeren u Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstvo, ni u ono što mu je objavljeno, ali ne poriče, samo sumnja.

Nevjerstvo se može počiniti srcem, riječima i djelom. Nevjerstvo srcem: smatranje da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio vješt pjesnik, a ne poslanik, pothranjivanje nekog drugog uvjerenja koje čovjeka izvodi iz islama itd. Nevjerstvo riječima: vrijeđanje Uzvišenog Allaha ili Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, verbalno ismijavanje sa islamom itd. Nevjerstvo djelom: padanje ničice pred kipom, bacanje časnog Kur'ana u smeće itd., a Svevišnji Allah najbolje zna.

Da li malo nevjerstvo izvodi čovjeka iz islama

Pitanje: Da li musliman koji počini manji nevjerstvo postaje otpadnik od islama?

Odgovor: Ako se desi da musliman počini malo nevjerstvo (el-kufrul-asgar), on i dalje ostaje o okviru islama jer ova vrsta kufra svog počinioca ne izvodi iz vjere.[230] Ako preseli na ahiret bez pokajanja, počinilac će na Sudnjem danu biti izložen Allahovoj volji, da mu oprosti ili da ga kazni. Neki postupci, iako su u šerijatu nazvani nevjerstvom, ne tretiraju se vrstom nevjerstva koja počinioca izvodi van okvira islama. Objašnjavajući značenje hadisa koji su zabilježili Buharija i Muslim: *"Nemojte se nakon moje smrti vratiti u nevjerstvo ubijajući jedni druge!"*, šejhul-islam Ibn Tejmijje zapisao je sljedeće: "Izraz *nevjerstvo* u ovom hadisu ima ograničeno značenje (tj. nema značenje velikog nevjerstva)."[231]

Da li će vječno boraviti u Vatri čovjek koji je činio velike grijehe i nije se pokajao za njih prije smrti

Pitanje: Da li će čovjek koji umre prije pokajanja a činio je velike grijehe, čak manje nevjerstvo, vječno ostati u Vatri? Allah vas nagradio za trud!

Odgovor: Osoba koja umre prije pokajanja a činila je manje nevjerstvo ili velike grijehe, ne zaslužuje vječnu džehennemsku kaznu po konsenzusu ehli-sunneta. Iako je manje nevjerstvo veći prijestup od velikih grijeha, njegov počinilac je izložen Allahovoj volji na Sudnjem danu, da mu oprosti i uvede ga u Džennet ili da ga kazni prije ulaska u Džennet. Uzvišeni Allah kaže:

﴿ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِۦ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ ۚ وَمَن يُشْرِكْ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱفْتَرَىٰٓ إِثْمًا عَظِيمًا ﴿٤٨﴾ ﴾

"Allah neće oprostiti da Mu se širk čini, a oprostit će ono što je manje od toga kome hoće."[232] Šejhul-islam Ibnul-Kajjim govorio je: "Počinilac velikog nevjerstva zaslužuje vječni boravak u Vatri, a počinilac manjeg nevjerstva zaslužuje kaznu, ali ne zaslužuje vječni boravak u Vatri."[233] Komentirajući prethodno citirani ajet, imam Taberi kaže: "U ajetu je dokaz da su svi veliki grješnici prepušteni Allahovoj volji: ako bude htio, oprostit će

[230] Vidjeti: *Mearidžul-kabul*, 2/354.
[231] Vidjeti: *Iktidaus-siratil-mustekim*, 1/238.
[232] Prijevod značenja En-Nisa, 48.
[233] Vidjeti: *Medaridžus-salikin*, 1/335.

im, a ako bude htio, kaznit će ih, osim ako se radi o širku (to neće oprostiti)."[234] Ibn Bettal tvrdi: "Griješenje umanjuje iman, ali ne izvodi iz okvira islama, koje ima za rezultat vječni boravak u Vatri."[235] A Allah najbolje zna.

Da li čovjek koji ima osobine licemjera prestaje biti musliman i hoće li takav vječno boraviti u Vatri

Pitanje: U jednom hadisu stoji da je licemjer onaj čovjek koji ima određene osobine. Znači li to da takav čovjek nije musliman i da će vječno gorjeti na dnu Džehennema?

Odgovor: Buharija i Muslim zabilježili su da je Abdullah b. Amr, radijallahu anhu, prenio sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Ko bude imao sljedeća četiri svojstva pravi je licemjer, a ko bude imao neka od njih, licemjer je u toj mjeri: kada mu se nešto povjeri, pronevjeri; kada govori, laže; kada se obaveže, prevari; i kada se svađa, prelazi granice."* Iako su ova pogrdna svojstva u osnovi svojstva licemjera, sama po sebi ne izvode iz vjere onoga ko ih u sebi gaji. Komentirajući hadis, imam Nevevi kaže: "Islamski učenjaci jednoglasni su u mišljenju da se onaj čovjek koji vjeruje u Svemogućeg Allaha srcem i to očituje jezikom, ali čini spomenute poroke – ne tretira nevjernikom niti licemjerom koji će vječno gorjeti u Vatri."[236]

Kazna za licemjera

Pitanje: Kakvom će kaznom biti kažnjen dvoličnjak?

Odgovor: Dvoličnjaštvo je ružna osobina koju vjernik treba strogo izbjegavati. Buharija i Muslim zabilježili su da je Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenio sljedeće Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi upozorenja: *"Najgori će čovjek na Sudnjem danu biti dvoličnjak: kod nekih ljudi dolazi s jednim, a kod drugih ljudi s drugim licem."* Ammar b. Jasir, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko bude dvoličan na ovom svijetu, imat će na budućem svijetu dva jezika od*

---

[234] Vidjeti: *Džamiul-bejan*, 5/176.
[235] Vidjeti: *Šerhu Sahihil-Buhari*, 1/89, od Ibn Bettala
[236] Vidjeti: *El-Minhadž*, 2/40.

vatre."[237] Hafiz Iraki ovo predanje smatra dobrim, a šejh Albani vjerodostojnim.[238]

POSLANICI I VJEROVJESNICI

Je li poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rođen obrezan

Pitanje: Postoje li predanja u kojima stoji da je poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rođen obrezan?

Odgovor: Imam Taberani u djelu *El-Evsat*, 6/260/6148, i Hatib u djelu *Tarihu-Bagdad*, 1/346, zabilježili su da je Enes b. Malik, radijallahu anhu, prenio sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Moj Gospodar me počastio time što sam rođen obrezan, i niko nije vidio moje stidno mjesto."* Međutim, ovo predanje nije vjerodostojno. U njegovom lancu prenosilaca nalazi se prenosilac po imenu Sufjan b. Muhammed Fezari, koji je nepouzdan kod hadiskih stručnjaka.[239]

Je li Adem, alejhis-selam, prvi poslanik i koja je razlika između poslanika i vjerovjesnika

Pitanje: Da li je Adem prvi poslanik? I koja je razlika između poslanika i vjerovjesnika?

Odgovor: Prvi poslanik je Nuh, alejhis-selam. Tako stoji u poznatom hadisu koji govori o zagovaranju na Sudnjem danu, a zabilježili su ga Buharija i Muslim preko Ebu Hurejre. Adem, alejhis-selam, bio je vjerovjesnik; nije mi poznato da postoji argument koji ukazuje da je on bio poslanik. U jednom hadisu stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem,

---

[237] Ebu Davud, 4/270/4873, Darimi, 2/248/2764, Ibn Ebu Dunja u djelu *Es-Samt*, str. 150/274, i Ibn Ebu Šejbe, 5/225/25404.

[238] Vidjeti: *Ihjau ulumid-din*, 3/195, s opaskama hafiza Irakija, i djelo *Es-Silsiletus-sahiha*, 2/554.

[239] Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 8/224, i *Daiful-džamia*, str. 767/5310.

rekao da je Adem prvi vjerovjesnik.[240] Kada je riječ o razlici između poslanika i vjerovjesnika, islamski učenjaci imaju različite stavove. Neki učenjaci smatraju da nema razlike između poslanika i vjerovjesnika, ali ispravno je da razlika postoji. Svevišnji Allah rekao je:

﴿ وَمَآ أَرۡسَلۡنَا مِن قَبۡلِكَ مِن رَّسُولٖ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّآ إِذَا تَمَنَّىٰٓ أَلۡقَى ٱلشَّيۡطَٰنُ فِيٓ أُمۡنِيَّتِهِۦ ﴾

"Prije tebe, Mi nijednog poslanika i vjerovjesnika nismo poslali, a da šejtan nije, kad bi on što kazivao, u kazivanje njegovo nešto ubacivao."[241] Ebu Zerr prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Vjerovjesnika je bilo sto dvadeset i četiri hiljade, a poslanika trista deset i nekoliko."*[242] Ajet i hadis ukazuju da postoji razlika između poslanika i vjerovjesnika. Neki drugi učenjaci smatraju da i jedan i drugi dobivaju objavu, osim što je poslanik zadužen da prenese poslanicu, a vjerovjesnik nije. Tako je svaki poslanik – vjerovjesnik, a svaki vjerovjesnik nije poslanik. Međutim, ni ovo mišljenje nije jako iz više razloga: prvo, iz prethodnog ajeta jasno se vidi da je i vjerovjesnik poslan ljudima, a poslanstvo obavezuje na dostavu poslanice; drugo, neprenošenje poslanice ustvari je tajenje znanja, a to se suprotstavlja mudrosti davanja objave, da je to tako, znanje jednog vjerovjesnika nestalo bi njegovom smrću; treće, Buharija i Muslim zabilježili su da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Pokazani su mi narodi, pa sam vidio vjerovjesnika a s njim skupina ljudi, vidio sam drugog a s njim jedan, ili dvojica, a vidio sam i vjerovjesnika koji nije imao sljedbenike"*; i četvrto, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Prije mene nije poslan nijedan vjerovjesnik a da nije bio obavezan ukazati ljudima na ono što je najbolje za njegov narod."*[243] Naime, navedeni hadisi ukazuju da vjerovjesnici kao i poslanici moraju prenositi ljudima ono što im se objavljuje od Gospodara. Ispravno mišljenje jeste da poslanik donosi novu poslanicu, dok vjerovjesnik samo potvrđuje prethodnu poslanicu, a obavezu prenošenja ima i jedna i druga kategorija.[244] A Allah najbolje zna.

Status muslimana koji tvrdi da se Isa, alejhis-selam, neće pojaviti

Pitanje: Kako tretirati muslimana koji tvrdi da se Isa, alejhis-selam, neće pojaviti, obrazlažući to činjenicom da je Muhammed, sallallahu alejhi

---

240 Ahmed, 5/265. A šejh Albani smatra ga ispravnim. Neki hadiski stručnjaci ovaj hadis nisu prihvatali, a to je prioritetnije mišljenje.

ve sellem, posljednji poslanik, i time što imam Buharija nije zabilježio nijedan hadis u vezi s pojavom Isaa, alejhis-selam?

Odgovor: Učenjaci ehli-sunneta jednoglasni su u mišljenju da će Isa, alejhis-selam, ponovno doći na Zemlju. To potvrđuje Kur'an, hadis i konsenzus islamskih učenjaka iz svih generacija. Govoreći o Isau, alejhis-selam, Uzvišeni je rekao:

﴿ وَإِن مِّنْ أَهْلِ ٱلْكِتَٰبِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِۦ قَبْلَ مَوْتِهِۦ ۖ وَيَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ﴿١٥٩﴾ ﴾

"I nema nijednog sljedbenika Knjige koji, prije njegove (Isaove) **smrti, neće u njega kako treba povjerovati, a na Sudnjem danu on će protiv njih svjedočiti."**[245] Ajet nedvosmisleno ukazuje na Isaov, alejhis-selam, povratak. Preneseni su i mnogi vjerodostojni hadisi u kojima se spominje njegov silazak s neba. U Muslimovom *Sahihu* postoji nekoliko hadisa, i to u posebnom poglavlju: *Dolazak Isaa, sina Merjemina, koji će suditi po Muhammedovom, sallallahu alejhi ve sellem, vjerozakonu*. Imam Ševkani i Ebu Tajjib Abadi smatraju da su hadisi o silasku Isaa, alejhis-selam, mutevatir (kategoričke vjerodostojnosti) i da ih ima oko tridesetak.[246] Tvrdnja da imam Buharija nije zabilježio hadise s tim u vezi pogrešna je. Štaviše, on je naslovio poglavlje: *Silazak Isaa, sina Merjemina*, u kojem je zabilježio dva hadisa koji o tome govore, i to pod sljedećim brojevima: 3448 i 3449, a Allah najbolje zna.

Je li Isa, alejhis-selam, umro ili je uzdignut na nebo

Pitanje: Da li je Isa, alejhis-selam, umro ili je uzdignut na nebo? Allah vas nagradio!

Odgovor: Po konsenzusu svih učenjaka, Isa, alejhis-selam, uzdignut je živ, a ne mrtav. Kada se govori o ovome vjerovjesniku, neophodno je u obzir uzeti sve ajete i hadise o tom pitanju, i tada jasno vidimo da je on

---

[241] Prijevod značenja El-Hadždž, 52.
[242] Ahmed, 5/265. I ovo je nastavak prethodnog hadisa.
[243] Muslim, 1844.
[244] Vidjeti: *Ruhul-meani*, 17/165.
[245] Prijevod značenja En-Nisa, 159.
[246] Vidjeti: *Avnul-Mabud*, 11/308 i 311.

uzdignut živ i da će ga Allah, dželle šanuhu, ponovo vratiti na Zemlju, gdje će ostati određeni period.[247]

Je li Hidr živ

Pitanje: Da li je Hidr živ? Ako jeste, gdje se nalazi?

Odgovor: Ne postoji autentičan argument koji ukazuje da je Hidr, alejhis-selam, živ. Neki sljedbenici Knjige kažu da su se Hidr i Il'jas napili vode života i da neće umrijeti. Njima se, svakako, ne može vjerovati. Ova njihova tvrdnja u koliziji je s ajetom:

﴿ وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِّن قَبْلِكَ ٱلْخُلْدَ أَفَإِيْن مِّتَّ فَهُمُ ٱلْخَٰلِدُونَ ﴿٣٤﴾ ﴾

"I Mi nismo nijednom čovjeku prije tebe vječnost podarili; ako ti umreš, zar će oni dovijeka živjeti!"[248] Sva predanja u kojima stoji da se Hidr i Il'jas sreću svake godine na hadždžu i jedan drugom briju glavu, da se Hidr sreće svake godine na dan Arefata s Džibrilom, Mikailom i Israfilom, da su ga vidjeli Alija, radijallahu anhu, i Omer b. Abdulaziz – ništavna su. Naveo ih je, a potom pobio imam Ibnul-Dževzi u djelu *El-Mevduat*, 2/249. Ebu Bekr Nekkaš zabilježio je da su neki ljudi upitali imama Buharija o Hidru i Il'jasu, jesu li još živi, pa je odgovorio: "Kako će biti živi a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: '*Nakon stotinu godina niko od prisutnih neće biti živ.*'"[249] Šejhul-islam Ibn Tejmijje napominje: "Da je Hidr bio živ za vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, morao bi vjerovati u njegovo poslanstvo, boriti se s njim na Allahovom putu... Kako da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije obavijestio svoj ummet o tome da je on živ, niti su to učinili pravedni vladari?!"[250] A Allah najbolje zna.

---

[247] Vidjeti: *Skraćena verzija Ibn Kesirovog tefsira*, na bosanskom jeziku, str. 325-327.
[248] Prijevod značenja El-Enbija, 34.
[249] Buharija i Muslim. Vidjeti: *El-Menarul-munif*, str. 67. Napomena: ovaj je hadis Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovorio pred kraj svog života.
[250] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 27/60.

PREDZNACI SUDNJEG DANA

Hadisi o Mehdiju

Pitanje: Dugo vremena pokušavam doći do bilo kakvih informacija i objašnjenja u vezi s Mehdijem. Možete li mi preporučiti autentičnu literaturu iz koje mogu saznati više detalja o tom pitanju? Nadam se da ne pitam ništa loše! Allah vas nagradio!

Odgovor: Tvoje je pitanje na mjestu, mada pojava Mehdija ne treba biti preokupacija muslimana. Od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, preneseno je svega osam vjerodostojnih hadisa u vezi s tim. Te hadise, zapravo neke od njih autentičnim su okarakterizirali najveći eksperti hadiske nauke, između ostalih: Ebu Hasan Sidžistani (u. 363. h.g.), Bejheki (u. 458. h.g.), Kurtubi (u. 671. h.g.), Mizzi (u. 742. h.g.), Ibnul-Kajjim (u. 751. h.g.), Ibn Kesir (u. 774. h.g.), Busiri (u. 840. h.g.), Ibn Hadžer Askalani (u. 852. h.g.), Sehavi (u. 902. h.g.), Sujuti (u. 911. h.g.), Ibn Hadžer Hejtemi (u. 974. h.g.), Ali Kari (u. 1041. h.g.), Zurkani (u. 1122. h.g.), Muhammed Sefarini (u. 1188. h.g.), Ševkani (u. 1250. h.g.), Siddik Hasan Han (u. 1307. h.g.), Kittani (u. 1345. h.g.), Albani (u. 1420. h.g.). A ti hadisi su sljedeći.
"Mehdi je naš, od ehli-bejta, Allah će ga pripremiti za tu misiju u jednoj noći." [251]
"Mehdi je Fatimin potomak." [252]
"Kada se vide trupe s crnim zastavama iz pravca Horosana, priključite im se, jer među njima je Allahov halifa Mehdi." [253]
"Kada čujete za vojsku s crnim zastavama, koja će doći s istoka, priključite im i dajte im prisegu, s njima je Allahov halifa Mehdi." [254]
"Kada Allah spusti Isaa, alejhis-selam, halifa muslimana Mehdi će mu reći: 'Dođi i predvodi nas u namazu...'" [255]
"Mehdi će imati visoko čelo, poduži nos, uzak na vrhu i sa izbočenjem na sredini. Ispunit će Zemlju pravdom, kao što je bila ispunjena nepravdom, i

---

[251] Ebu Davud.
[252] Ahmed i neki drugi muhaddisi.
[253] Ebu Feth Ezdi.
[254] Ibn Madže, Hakim i neki drugi muhaddisi.
[255] Haris b. Ebu Usama.

vladat će sedam godina." [256]
"U mome ummetu pojavit će se Mehdi, na Zemlji će ostati sedam, ili osam, ili devet godina, ispunit će je pravdom, kao što je bila ispunjena nepravdom, a nebo će tada davati obilnu kišu." U Ibn Ebu Šejbinoj verziji stoji dodatak: *"...moj će ummet za vrijeme njegove vladavine biti u blagostanju koje do tada nisu doživjeli."* [257]
"Pred Kijametski dan pojavit će se Mehdi... U njegovo vrijeme bit će mnogo stoke..." [258] U hadiskim zbirkama navedena su brojna vjerodostojna predanja od ashaba i tabiina u vezi s pojavom Mehdija, a navedeni autentični hadisi dovoljni su nam kao dokaz. Kada je riječ o Mehdiju, od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i tabiina preneseno je više od tri stotine slabih, ali i lažnih predanja. Otuda neki učenjaci i tvrde da su hadisi koji govore o pojavi Mehdija mutevatir-predanja. Taj stav zauzeli su sljedeći hadiski stručnjaci: hafiz Ebu Hasan Sidžistani (u. 363. h.g.) u djelu *Menakibuš-Šafi*, Muhammed Berzendži (u. 1103. h.g.) u djelu *El-Išaatu fi ešratis-sa'ah*, Ševkani (u. 1250. h.g.) u djelu *Et-Tevdih*, Siddik Hasan Han (u. 1307. h.g.) u djelu *El-Izaah*, Kittani (u. 1345. h.g.) u djelu *Nazmul-mutenasir*, ali i neki drugi muhaddisi. Ne znam da na našem jeziku postoji autentična literatura koja se bavi pitanjem pojave Mehdija, a Allah najbolje zna.

Je li povećani broj potresa najava Mehdija

Pitanje: Čuo sam da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u jednom hadisu rekao da će se Mehdi pojaviti u vremenu kada se poveća broj potresa. Svjedoci smo da se broj potresa iz dana u dan povećava, pa znači li to da možemo očekivati skoru pojavu Mehdija, i hoće li on imati neku posebnu oznaku na licu? Allah vas nagradio!

Odgovor: Ebu Seid el-Hudri prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Radujte se dolasku Mehdija, pojavit će se kada se ljudi budu mnogo razilazili i kada budu učestali potresi. Ispunit će Zemlju pravdom, kao što je bila ispunjena nepravdom."* [259] Šejh Albani navedeni hadis ocijenio je

---

[256] Ebu Davud i Hakim.
[257] Ahmed, Ibn Ebu Šejbe i neki drugi muhaddisi.
[258] Hakim.
[259] Ahmed, 3/37, Musedded i Ahmed b. Menia' u svojim *Musnedima*, 10/279-280 – *Itihaful-hajera*, od Busirija i Baverdi u djelu *El-Marifa*, 14/261-262 – *Kenzul-ummal*.

slabim.[260] Nemoguće je odrediti tačno vrijeme pojave Mehdija, odnosno Isaa, alejhis-selam. Govoreći o tome, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u globalu je opisao vrijeme njegove pojave, i niko sa sigurnošću ne može tvrditi u kojem stoljeću, odnosno godini će se pojaviti. Pored navedenog slabog hadisa, postoji osam vjerodostojnih hadisa i brojne autentične izjave ashaba i tabiina u vezi s pojavom Mehdija. S druge strane, imamo na desetine slabih hadisa (većina hadisa o Mehdiju nije ispunila uvjete postavljene za autentičan hadis) koji nagovještavaju pojavu Mehdija. Rukovodeći se tim velikim brojem predaja, neki hadiski stručnjaci smatraju da su hadisi koji govore o pojavi Mehdija dostigli stupanj mutevatir-predanja (predanje u čiju ispravnost nije dopušteno ni najmanje sumnjati). Između ostalih, taj stav zauzeli su sljedeći hadiski stručnjaci: Ebu Hasan Sidžistani, Muhammed Berzendži, Ševkani i neki drugi muhaddisi. Određene zalutale sekte smatraju da ovaj ummet neće ostvariti napredak ni boljitak ni uspostavu islamske vlasti sve do pojave Mehdija. To je pogrešno uvjerenje koje ima za rezultat veliki nemar, čekanje i trpljenje bez pokušavanja da se nešto promijeni ili ostvari kakav uspjeh. Za vrijeme Mehdija islamska vlast će, sigurno, zaživjeti, hoće li prije njegove pojave – Allah zna, ali muslimani moraju raditi na njenom uspostavljanju. Dakle, dolazak Mehdija ništa ne mijenja kada je riječ o našem odnosu prema prakticiranju islama: musliman mora djelovati i truditi se, bez obzira doživio dolazak pravednog halife Mehdija ili ne.[261] Kada je riječ o Mehdijevom licu, u hadisu koji su zabilježili Ebu Davud i Nuajm b. Hammad s dobrim lancem prenosilaca, kako tvrdi Ibnul-Kajjim, stoji da će imati visoko čelo, poduži nos, i to uzak na vrhu i sa *izbočenjem* na sredini. Ne znam da postoje drugi vjerodostojni hadisi koji opisuju Mehdijev izgled; ne znam da postoji hadis u kojem se spominje posebna oznaka na licu, ali ima predanje u kojem stoji da na licu ima madež. Ebu Umame prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Mehdija je moj potomak; pojavit će se u svojoj četrdesetoj godini; njegovo lice izgledat će kao blistava zvijezda, a na desnom obrazu imat će crni madež. Nosit će dva ogrtača i izgledati kao Izraelćanin. Vladat će dvadeset godina."[262] Navedeni hadis također se suprotstavlja vjerodostojnim

---

[260] Vidjeti: *Es-Silsiletud-daifa*, 4/91-92.

[261] Vidjeti riječi šejha Albanija u *Es-silsiletus-sahiha*, 4/42-43, po ovom pitanju.

[262] Taberani u djelu *El-Kebir*, 8/101-102. U lancu prenosilaca ovoga hadisa postoji prenosilac Ibn Ebu Sugajra, i on je nepouzdan. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 7/319. Imam Zehebi ovaj hadis smatra ništavnim. Vidjeti: *Mizanul-itidal*, 5/362.

hadisima u kojima stoji da će Mehdi vladati najviše devet godina, Allah najbolje zna.

Namaz prilikom potresa

Pitanje: Znam da će se pred Sudnji dan pojaviti veliki potresi, i svjedoci smo njihove učestalosti. Možete li mi reći postoji li namaz koji se klanja prilikom potresa?

Odgovor: Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazivao je o potresima, a ta su predanja prenijeli: Ebu Hurejre, Ibn Omer, Seleme b. Nufejl i neki drugi ashabi.[263] Za vrijeme Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, nije se desio nijedan potres. Po Ibn Abdulberru,[264] prvi se potres desio za vrijeme Omerovog, radijallahu anhu, hilafeta. Kada je riječ o namazu za potres, islamski učenjaci imaju oprečna mišljenja: hanefijski, hanbelijski i zahirijski pravnici smatraju da je pohvalno klanjati namaz tom prilikom.[265] To dokazuju predanjem u kojem stoji da je Alija, radijallahu anhu, klanjao kada bi se desio potres.[266] Također je preneseno da je Ibn Abbas klanjao u Basri povodom potresa.[267] Malikijski i šafijski autoriteti kažu da namaz tim povodom nije legitiman,[268] a Allah najbolje zna.

KADA' I KADER

Imaju li nevjernici izbora ili im je Allah odredio Vatru znajući kako će se ponašati na ovome svijetu

Pitanje: Aiša, radijallahu anha, prenijela je da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Zar ne znaš da je Allah stvorio*

---

[263] Buharija, Ibn Madže, Ahmed i Ibn Hibban.

[264] *Et-Temhid*, 3/318.

[265] Vidjeti: *El-Mebsut*, 2/75, *El-Muhalla*, 5/96, *Bedaius-sanaia*, 1/282, *El-Mugni*, 3/332, *Šerhuz-Zerkeši*, 2/261, *El-Insaf*, 2/449, *Hašijetu Ibn Abidine*, 2/183, i *Keššaful-kina*, 2/66.

[266] Bejheki, 3/477-478, sa slabim lancem prenosilaca.

[267] Abdurrezzak, 3/101-102, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Et-Telhisul-habir*, 2/631.

[268] Vidjeti: *El-Umm*, 1/246, *Ez-Zehira*, 2/431, *El-Kavaninul-fikhijja*, str. 58, *El-Medžmu*, 5/60, i *Revdatut-talibin*, 1/599.

Džennet i Džehennem, i da je i za jedno i drugo stvorio stanovnike!" U nekim drugim tekstovima stoji da su nevjernici sami krivi svojoj nesreći i da su Vatru zaslužli svojim nedjelima. Da li su oni uopće imali izbor, ili je Svemogući Allah tako odredio znajući kako će se oni ponašati na ovome svijetu?

Odgovor: Uzvišeni Allah odredio je ko će biti stanovnik u Džennetu, a ko stanovnik u Džehennemu pedeset hiljada godina prije stvaranja nebesa i Zemlje. Imam Muslim zabilježio je predanje Abdullaha b. Amra, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah je odredio sve što će se desiti još pedeset hiljada godina prije stvaranja nebesa i Zemlje, dok je Njegov Arš bio na vodi."* Ali to nikako ne znači da su ljudi prinuđeni na činjenje dobra, odnosno zla. Svemogući Allah je svakom čovjeku dao pravo slobodnog izbora:

﴿إِنَّا هَدَيْنَٰهُ ٱلسَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ۝٣﴾

"Mi smo mu na Pravi put ukazali, pa ili je zahvalan ili nezahvalan."[269] U drugom ajetu stoji:

﴿فَمَن شَآءَ فَلْيُؤْمِن وَمَن شَآءَ فَلْيَكْفُرْ﴾

"Ko hoće, neka vjeruje, a ko želi, neka ne vjeruje!"[270] Sve što se dešava Allah, dželle šanuhu, odredio je na osnovu Svog praiskonskog, apsolutnog znanja. Znao je ko će biti vjernik, a ko nevjernik, i nikoga nije prisilio na jednu od dvije stvari; čovjek odabire Pravi put ili stranputicu svojoj voljom. Općepoznato je da svaki čovjek svojevoljno odlučuje šta će činiti: dobro ili zlo. Prema tome će i biti pozvan na odgovornost za svoja djela, ali neće biti pitan za ono što je učinio nehotice, iz zaborava ili pod prisilom. Allahu pripada najljepši primjer, ne poistovjećujemo Ga s ljudima, ali ovo pitanje možemo jasnije shvatiti iz primjera profesora i učenika: Nakon provedenog perioda s učenicima, profesor, a na osnovu njihove marljivosti, odnosno lijenosti, slobodno može kazati koji će učenik položiti ispit, a koji neće; kada bi određenom učeniku rekao da će pasti na ispitu, znači li to da ga on prisiljava na to? Naravno da ne znači! Budući da je profesor definitivno znao da je lijen, i da na ispite dolazi nespreman, unaprijed mu je saopćio rezultat.

---

[269] Prijevod značenja El-Insan, 3.
[270] Prijevod značenja El-Kehf, 29.

Ako je to zamislivo kada je riječ o ljudima, kako onda može biti nepojmljivo kada je riječ o relaciji Uzvišeni Allah – čovjek? Stvoritelj svega postojećeg najbolje poznaje prirodu stvorenja, i zato zna ko će biti sretan, a ko nesretan, a Svevišnji Allah, opet, najbolje zna.

SEKTE

Jesu li šiije muslimani i u čemu se ogleda razlika između šiitskog i sunnitskog učenja

Pitanje: Jesu li su šiije muslimani i u čemu se ogleda razlika između njihovog i sunnitskog učenja? Allah vas nagradio!

Odgovor: Za šiije općenito kažemo da su muslimani, ali kada o njima govorimo u posebnom smislu, tada kažemo da su neki od njih muslimani, a neki nevjernici. Najbliža šiitska sekta ehli-sunnetu jesu zejdije, koji se pripisuju Zejdu b. Aliji Ibn Abidinu (79. – 122. h.g., odnosno 698. – 740. god.) jer svojim novotarijama, kako u vjerovanju tako i u fikhu, nisu izašli iz okvira islama, ali ipak nisu sljedbenici ehli-sunneta. Što se tiče ismailija (batinija), koji se pripisuju Ismailu, najstarijem sinu Džafera Sadika, glavni izvor njihovog (ne)vjerovanja jeste grčka filozofija pomiješana sa židovsko-kršćanskom i vatropokloničkom ideologijom, te brojnim Aristotelovim i Pitagorinim postavkama. Ismailije poriču proživljenje, Sudnji dan, Džennet i Džehennem, i vjeruju u transmigracionizam (prelazak duše iz tijela u tijelo). Pored tako ogavnog vjerovanja koje ispovijedaju, kažu da je namaz ustvari iskreno okretanje srcem ka imamu, post – čuvanje njihovih misionarskih tajni, a hadždž – poduzimanje posjete nepogrešivom imamu. Zato većina njih dopušta ono što je Allah, dželle šanuhu, zabranio, i olahko prelaze Allahove granice. Isto tako, među šiijama postoje nusajrije, sekta čiji su sljedbenici veći nevjernici od židova i kršćana. Oni obožavaju Aliju b. Ebu Taliba, radijallahu anhu, i vjeruju u panteizam (Allahovo utjelovljenje u stvorenja). Smatraju da je Alija posljednja osoba u koju se Allah utjelovio, neka je Svevišnji Allah visoko iznad onoga što oni iznose! Još tvrde da je Alija bio živ i prije stvaranja nebesa i Zemlje, da je stvorio poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem; Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem – Selmana Farisija, a Selman je, po njima, stvorio pet jetima: Mikdada b.

Esveda, Ebu Zerra, Osmana b. Mazuna, Abdullaha b. Revvahu i Kanbera b. Kadana, Alijinog slugu. Svaki od spomenutih ljudi, tvrde pripadnici ove sekte, ima određenu ulogu u svemiru. Naime, Mikdad je zadužen za grmljavinu, zemljotrese i ostale prirodne pojave, Ebu Zerr za puhanje vjetra i uzimanje ljudskih duša, Osman se brine za bolesti i temperaturu itd. Oni, kao i njihovi istomišljenici ismailije, vjeruju u transmigracionizam. Duruzi su također ogranak šiija. Smatraju da je vladar Mensur b. Aziz božanstvo, još smatraju da će svako ko ne bude njega obožavao gorjeti u Vatri. I ovi vjeruju u transmigracionizam. Njihovo vjerovanje zasniva se na budističkom, židovskom, kršćanskom, starofaraonskom i grčko-filozofskom učenju, a primarni cilj tog njihovog učenja jeste negiranje našeg šerijata, tim prije jer smatraju da ne treba klanjati, postiti niti zekat davati, i sve to po vladarevoj odredbi. I oni vjeruju u transmigracionizam, u globalu, s izvjesnim razlikama u formi i načinu. Tvrde da se Allah utjelovljuje u ljude do Sudnjeg dana; Sudnji dan ne poriču. Kada je riječ o imamu na kojeg se pozivaju, bio je psihopata i iznimna ličnost, najmanje je ličio na normalnog čovjeka. Naime, jedno je vrijeme zabranjivao prodavanje ribe, grožđa, datula, štaviše, ubijao bi svakoga ko prekrši ovu njegovu zabranu. Zabranio je klanjanje teravija-namaza punih deset godina, potom je to dopustio. 404. godine po Hidžri zabranio je ženama izlazak iz kuće i danju i noću. Zabranio je ljudima prodavanje na pijaci po danu, dopustio po noći, potom je to dopustio u oba termina. Bio je netrpeljiv prema kršćanima, rušio bi crkve pa ih ponovo gradio. Duži niz godina pored sebe je palio svijeću i danju i noću, potom je određeno vrijeme sjedio u tami. Lično je ubijao svoje najbliže i spaljivao ih u vatri itd. Umro je 411. godine po Hidžri. Sljedbenici spomenutih sekti nevjernici su po konsenzusu svih ehli-sunnetskih učenjaka, tvrdi šejhul-islam Ibn Tejmijje u djelu *Medžmu'ul-fetava*, 35/82-99. Šiije imamije ili rafidije i behaije u mnogo čemu liče na svoje istomišljenike ismailije, nusajrije i duruze. Jako je bitno napomenuti da veliki procenat židovske granične vojske čine behaije. Skoro iz svake spomenute sekte granaju se brojne podsekte koje nemaju nimalo bolje učenje od svoje matice. Mnogi od njih drže da je Kur'an iskrivljen i nepotpun, psuju i proklinju gotovo sve ashabe, čak i meleka Džibrila, alejhis-selam, a o našim učenjacima da i ne govorimo, posebno su se okomili na Ebu Hanifu. Zar razumnom čovjeku treba više od toga što šiije za Aišu, radijallahu anha, majku pravovjernih, Resulullahovu, sallallahu alejhi ve sellem, miljenicu, tvrde da je počinila nemoral?! Naš Allahu, uputi nas na Pravi put, a sačuvaj zablude i krivovjerstva, amin!

Jesu li habešije zalutala sekta ili su na Pravom putu

Pitanje: Skoro sam upoznao ljude koje zovu habešijama. Primijetio sam da se razlikuju od nas muslimana koji slijedimo hanefijski mezheb. Da li je riječ o zalutaloj sekti ili su oni na Pravom putu? Allah vas nagradio!

Odgovor: Svim vjernicima obaveza je da se nazivaju muslimanima, na osnovu ajeta:

﴿هُوَ سَمَّىٰكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِن قَبْلُ وَفِي هَٰذَا﴾

"Allah vas je odavno muslimanima nazvao (tj. u prethodnim objavama), **a i u ovom Kur'anu..."**[271] Muslimani moraju slijediti Kur'an i hadis, a kloniti se dijeljenja na kojekakve partije i sekte. Podvajanje je neprihvatljivo u svakom slučaju, pogotovo kada se radi odstupanju od ehli-sunnetskog učenja, kao što su učinile habešije. Naime, ova sekta pojavila se u zadnjoj četvrtini prošlog hidžretskog stoljeća. Pripisuju se Abdullahu Hereriju Habešiju, koji je doselio u Šam i donio zabludjele ideje i nastrana mišljenja. Izuzetno plodno tlo za širenje svojih novotarija našao je u Libanu. A prije toga izazvao je veliki nered u svojoj zemlji, i njegovi su ga sugrađani nazvali *šejhul-fitna* (izvor nereda). Vjerovanje je sklopio od džehmijskih, mutezilskih, sufijskih i drugih zabluda. Posmatrajući njihove stavove i mišljenja, tvrdimo da su habešije izašle iz okvira muslimanskog korpusa (ehli-sunneta). Abdullah Habeši napisao je nekoliko publikacija, a najpoznatije su sljedeće: *El-Mekalatul-sunijja, Et-Teakubul-hasis, En-Nehdžus-sevi, Sarihul-bejan...* Pored toga što je u tim svojim publikacijama iznio iznimna mišljenja i zabludjele stavove, nevjernicima je proglasio sljedeće islamske autoritete: Ibn Tejmijju, Albanija, Sejida Kutba i neke druge, a posebno se okomio na časnog ashaba Muaviju b. Ebu Sufjana vrijeđajući ga. Kada je riječ o njihovim nastranim stavovima u vjerovanju, kao primjer navodimo sljedeće: uvjereni su da djela i iman nemaju veze, a to je murdžijsko vjerovanje – sljedbenici ehli-sunneta jednoglasni su u mišljenju da su djela elementarni dio imana;[272] dopuštaju upućivanje dove, traženje pomoći i utočišta kod mrtvih, što je oprečno jasnim ajetima, hadisima i konsenzusu svih muslimana;[273] Abdullah Habeši smatra da Kur'an nije Allahova riječ u

---

[271] Prijevod značenja El-Hadždž, 78.

[272] Vidjeti njegova djela: *Bugijetut-talib*, str. 51, i *Ed-Delilul-kavim*, str. 7, 9-10.

[273] Vidjeti: *Bugijetut-talib*, str. 7, i *Sarihul-bejan*, str. 57, 62.

pravom smislu, on drži da je Džibril, alejhis-selam, od sebe govorio ono što je Allah želio reći;[274] smatra da je Allah kadar učiniti većinu stvari, ali nije kadar učiniti sve;[275] Svevišnji Allah prinudio je nevjernike da budu nevjernici.[276] A kada je riječ o njegovom famoznom fikhu, Habeši je i tu zastranio, između ostalih, u sljedećim stvarima: dopušta klanjanje s nečistoćom, mokraćom i izmetom na tijelu;[277] čišćenje vodom nakon fiziološke potrebe smatra jako ružnom stvari;[278] dopušta kockanje s nevjernicima i otuđivanje komšijinog imetka ako je nevjernik;[279] smatra da žena nije grješna ako izađe iz kuće namirisana i uljepšana, pod uvjetom da nosi hidžab;[280] po njemu, odnos s dvospolcima za koje se ne zna kojem spolu pripadaju ne kvari post;[281] smatra da valute koje ljudi koriste danas ne podliježu zekatu.[282] Nakon spomenutog vidimo da je lider ove zabludjele sekte nestabilna ličnost koja govori po svojim prohtjevima i ravna se prema svojim strastima, suprotstavljajući se jasnim argumentima, mišljenjima ashaba, tabiina, imama četiri pravne škole i konsenzusu svih muslimana. Zato je vjernicima obaveza ljudima ukazivati na zablude habešija kako bi se klonili njihovih ideja, a Allah najbolje zna.

Smiju li se muslimani odvajati, grupisati i etiketirati

Pitanje: Da li se muslimani smiju odvajati i grupisati u tebligije, sufije, ihvanije, selefije itd.?

Odgovor: Allah, dželle šanuhu, pobratio je vjernike u Svojoj Knjizi, kao i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u sunnetu, i nije dopušteno kidanje bratskih veza, osim kada to istina i pravda zahtijevaju i nalažu. Isto tako, Uzvišeni Stvoritelj u brojnim ajetima obavezuje vjernike na slijeđenje Kur'ana i hadisa, s jedne, a zabranjuje dijeljenje, cijepanje i sektašenje, s druge strane. Govoreći o nevjernicima, Svevišnji Allah rekao je:

---

[274] Vidjeti njegovo djelo: *Izharul-akidetis-sunijja*, str. 59.
[275] Vidjeti: *Ibid.*, str. 40.
[276] Vidjeti njegovo djelo: *En-Nehdžus-selim*, str. 67.
[277] Vidjeti: *Bugijetut-talib*, str. 99-110.
[278] Vidjeti: *Ibid.*, str. 68.
[279] Vidjeti: *Sarihul-bejan*, str. 133.
[280] Vidjeti: *Bugijetut-talib*, str. 351.
[281] Vidjeti: *Ibid.*, str. 192.
[282] Vidjeti: *Ibid.*, str. 160.

﴿وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ . مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ﴾

"I ne budite od onih koji Mu druge ravnim smatraju, od onih koji su svoju vjeru razbili i u stranke se podijelili, svaka stranka radosna onim što ima."[283] U drugom ajetu Uzvišeni kaže:

﴿إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا لَّسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ﴾

"Ti nemaš ništa s onima koji su vjeru svoju rasparčali i u stranke se podijelili."[284] Ibn Mes'ud i Nu'man b. Bešir prenose da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"U jedinstvu je milost, a u razjedinjavanju je kazna."*[285] Nesumnjivo je da se podjelom muslimanskog ummeta narušava njihovo jedinstvo, a to ide u prilog svakom, samo ne njima. Najbolji pokazatelj tačnosti ove naše konstatacije jeste gorka stvarnost u kojoj živimo koju poriče samo pretjerani optimista. U hadisu koji je zabilježio imam Taberani stoji: *"Allahova je ruka nad džematom, a šejtan je s onim ko cijepa džemat."*[286] Podjele koje su nastupile u odabranim generacijama bile su vezane za šerijatske argumente i plod su njihove velike želje za istinskim slijeđenjem Kur'ana i sunneta, dok se danas voli i mrzi, prijateljuje i odriče, sastaje i rastaje u ime određene partije, grupacije ili sekte. Na veliku žalost, većina današnjih grupacija promovira se kroz islam više nego što promovira islam kroz svoje institucije i djela. Budući da savremene podjele nisu šerijatskog karaktera, i uglavnom imaju za cilj pomoć određenoj partiji, dužnost je muslimana da se vrate Kur'anu i hadisu slijedeći prevashodno islamsku ulemu, a ako se žele razlikovati od novotara, trebaju se nazivati sunnijama ili ehli-sunnet vel-džemat. Mora se naglasiti još i to da se današnji selefijski pokret vidno razlikuje od ostalih grupacija, i da je najbliži izvornom tumačenju islama, a Allah najbolje zna.

---

[283] Prijevod značenja Er-Rum, 31-32.

[284] Prijevod značenja El-Enam, 159.

[285] Ibn Ebu Asim, 1/94/93, i 1/619/927, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 2/272.

[286] Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 5/221. Prenosioci ovog predanja su pouzdani.

Šta je to *ilmul-kelam* i je li to učenje u skladu sa učenjem ehli-sunneta

Pitanje: Možete li mi objasniti šta je to *ilmul-kelam*, i da li je to učenje u skladu s učenjem ehli-sunneta?

Odgovor: Muslimani su od ranih vremena izloženi raznim napadima, od vanjskog i unutarnjeg neprijatelja. Nesumnjivo je da su unutarnji nasrtaji na ummet opasniji i štetniji od onih vanjskih. Jedan od opasnih valova zablude koji je nastao u filozofskim tminama jeste *ilmul-kelam* (dogmatička teologija). Naime, to je čisto akaidski pravac građen isključivo na logici i razumu. Lažno se predstavlja pod imenom *ilmut-tevhid* ili *ilmu usulid-din*. Sljedbenici ovog akaidskog pravca prvo izgrade vjerovanje pa traže logičke dokaze za svoja uvjerenja, za razliku od pripadnika ehli-sunneta koji se prvo pozovu na kur'ansko-hadiske tekstove, pa tek onda zauzimaju stav o određenom pitanju. Brojna su iskušenja i greške u koje su upali ti ljudi. Najveća je, svakako, preferiranje razuma nad ajetima i hadisima i smatranje da nije dopušteno potpuno oslanjanje na kur'ansko-hadiske tekstove, drugim riječima, logika se pretpostavlja Objavi, a ne Objava logici. Kada je riječ o ajetima, služe se krivim tumačenjem i mijenjanjem njihovog spoljašnjeg značenja. Isto tako, autentične hadise olahko odbacuju, i to pod izgovorom da su slabi, makar učenjaci ehli-sunneta bili jednoglasni da su autentični. A ponekad se pravdaju time da nisu mutevatir-predanja ili pod izgovorom da suprotstavljaju značenju kur'anskih ajeta ili logici, pa ih je obaveza odbaciti. Među samim dogmatičarima, čije je vjerovanje prožeto sumnjama, pretpostavkama i nejasnoćama, postoje brojna razilaženja i nesuglasice koje su dovele do toga da jedni druge proglašavaju nevjernicima. Ipak, na okupu ih drži zajedničko neprijateljstvo koje gaje prema pobjedonosnoj skupini, ehli-sunnetu. Da je zabluda njihov put, najbolji je pokazatelj to što se njihovi sljedbenici revidiraju i vraćaju istini. Šejhul-islam Ibn Tejmijje zapisao je: "Većina onih koji odstupe od puta prvih generacija, bili dogmatičari ili sufije, na kraju života, odnosno na samrtnoj postelji, vraćaju se istini (priznavajući da su bili u zabludi)."[287] Između ostalih, to se desilo sa sljedećim učenjacima: Ebu Meali Džuvejni (u. 478. h.g.), Ebu Hamid Gazali (u. 505. h.g.), Ebul-Feth Šehrestani (u. 548. h.g.), Fahruddin Razi (u. 606. h.g.), Ebu Abdullah Havnedži (u. 646. h.g.), Ebu Muhammed Husrevšahi (u. 652. h.g.). Učenjaci ehli-sunneta zauzeli su izuzetno rigorozan

[287] Vidjeti: *Nakdul-mentik*, str. 60, i *El-Iktida*, 1/79.

stav kada je riječ o *ilmul-kelamu*.[288] Imam Šafija rekao je: "Presudio bih da se dogmatičar izudara prutevima i papučama, i da mu se kaže: 'Ovo je nagrada onome ko zapostavi Kur'an i hadis, a prihvati *ilmul-kelam*.'"[289] U drugoj verziji stoji da je imam Šafija govorio: "Da čovjek bude iskušan svime što je Allah zabranio, osim nevjerstva, bolje mu je od toga da bude iskušan *ilmul-kelamom*."[290] Imam Zehebi je zapisao: "Vjerodostojnim lancem prenosilaca prenosi se da je imam Darekutni kazao: 'Ne postoji stvar koja mi je mrža od *ilmul-kelama*.'"[291] Pobornici *ilmul-kelama* ne pripadaju ehli-sunnetu, jer kako se otvoreni neprijatelj sunneta može smatrati sljedbenikom ehli-sunneta! Imam Ebu Ismail Herevi (u. 481. h.g.) napisao je djelo *Zemmul-kelami ve ehlihi* koje je štampano u šest tomova, a Allah najbolje zna.

Ko su murdžije

Pitanje: Ko su murdžije, da li oni sebe smatraju pravovjernim, i ima li ih na našim prostorima?

Odgovor: Murdžije su zabludjela muslimanska sekta koja je svojim poimanjem imana i njegovom definicijom izašla izvan okvira ehli-sunnetskog učenja. Po ehli-sunnetskim učenjacima, iman se sastoji od uvjerenja u srcu, riječi (izgovaranjem dva šehadeta) i djela udova, i iman bez ove tri komponente nije validan. Ibn Kesir je naveo da su se Šafija, Ahmed i Ebu Ubejde pozivali na konsenzus učenjaka o tome da se iman sastoji od riječi i djela.[292] Imam Šafija rekao je: "Ashabi, tabiini i generacije nakon njih, koje smo doživjeli, govorili su da se iman sastoji iz riječi, djela i nijjeta (uvjerenja), i da njegova ispravnost zavisi od spomenutih elemenata."[293] Ebu Zurra i Ebu Hatim Razi izjavili su: "Učanjaci iz svih krajeva: Hidžaza, Iraka, Šama i Jemena govorili su da se iman sastoji od riječi i djela."[294] Imam

---

288 Vidjeti: *El-Adabuš-šeri'jje*, 1/209.

289 Vidjeti: *Menakibuš-Šafi*, 1/462, od imama Bejhekija, *Šerefu ashabil-hadis*, str. 78, *Šerhus-sunne*, 1/218, *Medžmu'ul-fetava*, 5/78, i *Es-Sijer*, 10/29.

290 Vidjeti: *Ababuš-Šafi*, str. 182.

291 Vidjeti: *Es-Sijer*, 16/457.

292 Vidjeti: *Tefsirul-Kur'anil-azim*, 1/41-42.

293 Lalekai u djelu *Šerhul-usul*, 5/957.

294 Vidjeti: *Ibid.*, 2/198.

Buharija govorio je: "Sreo sam više od hiljadu učenjaka iz Hidžaza, Mekke, Medine, Kufe, Basre, Vasita, Bagdada, Šama, Egipta... i svi su jednoglasno govorili da je iman sastavljen iz riječi i djela."[295] Ibn Abdulberr veli: "Islamski pravnici i hadiski stručnjaci jednoglasni su u mišljenju da se iman sastoji iz riječi i djela."[296] Imam Begavi kaže: "Ashabi, tabiini i učenjaci ehli-sunneta koji su živjeli poslije njih jednoglasni su u mišljenju da djela spadaju u iman."[297] A murdžije smatraju da su oličenje imana samo riječi (eventualno i potvrda srcem), i da je iman velikog grješnika ravan imanu vjerovjesnikâ, i ne smatraju činjenje dobrih djela sastavnim dijelom imana.[298] Međutim, među murdžijama postoji razilaženje o pitanju definicije imana. Naime, džehmije, keramije i murdžietul-fukaha iman ne definiraju istovjetno. Džehmije smatraju da je iman puko srčano uvjerenje, keramije kažu da je to isključivo potvrda jezikom, a murdžietul-fukaha tvrde da je iman potvrda jezikom i srčano uvjerenje. Po murdžijama, iman svih ljudi je isti.[299] Murdžije su saglasni s ehli-sunnetom da ispravan iman podstiče na pokornost i činjenje dobrih djela, ali se ne slažu s tvrdnjom da je činjenje dobrih djela pokazatelj ispravnog vjerovanja.[300] Po nekim učenjacima, murdžije su se podijelile na dvanaest različitih frakcija.[301]

Kada je riječ o murdžijama, oni sebe, naravno, kao i druge zabludjele sekte, smatraju sljedbenicima istine. Ime *murdžije* dobili su od ehli-sunneta jer su odvojili djela od imana. Ovaj nakaradni akaidski mezheb, na veliku žalost, raširen je među običnim muslimanima koji smatraju da je dovoljno izjaviti dva šehadeta i mogu se nadati Džennetu. Izjava dvaju šehadeta i srčano uvjerenje jesu elementarni dijelovi imana, ali nisu validni bez djela. Smatram da je gorko iskustvo to što su neki ljudi ovaj izraz pripisali vjernicima koji su čisti od murdžizma. Kada je riječ o tom neosnovanom i pohabanom etiketiranju, daije pojedincima predstavljaju pravu poslasticu. Optužuju ih da su murdžije, jer, navodno, nisu upoznali osnove vjere i nisu

---

295 Vidjeti: *Ibid.*, 2/194, *Es-Sijer*, 12/407, i *Fethul-Bari*, 1/61. Ibn Hadžer je ovo predanje ocijenio ispravnim.

296 Vidjeti: *Et-Temhid*, 9/238.

297 Vidjeti: *Šerhus-sunne*, 1/38.

298 Vidjeti: *Et-Temhid*, 4/242, *Medžmu'ul-fetava*, 3/233, 13/24, 13/29 i 23/197, *Džamiul-ulumi vel-hikem*, str. 44, *Es-Sijer*, 5/44, *Šerhu kasideti Ibnul-Kajjim*, 2/139, *Avnul-Mabud*, 12/282.

299 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 7/93.

300 Uporediti s djelom: *Medžmu'ul-fetava*, 7/36 i 13/26.

301 Vidjeti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 4/171.

se odrekli lažnih božanstava. Ne znam da je ijedan daija pozivao ljude u ovaj pogrešni akaidski mezheb, bilo direktno ili indirektno. To što daije ne smatraju određenu osobu nevjernikom – zbog nedovoljno uvjerljivih argumenata ili što smatraju da je u javnom tekfiru određene osobe veća šteta nego korist – po konsenzusu razumom obdarenih ljudi, ne smatra se murdžizmom. Ali nepravednog etiketiranja pa i proglašavanja otpadnicima nisu bili pošteđeni ni naši najbolji, pa zar će toga biti pošteđene daije! A Allah najbolje zna.

Je li dozvoljeno posjećivati predavanja čovjeka poznatog kao sufija

Pitanja: Da li je dopušteno posjećivanje predavanja čovjeka poznatog kao sufija koji se povlači u tekiju i moli svoje šejhove, a ne Svemogućeg Allaha?

Odgovor: Musliman mora paziti od koga usvaja vjersko znanje, naročito pitanja koja se tiču vjerovanja. Danas na da'vetskom polju možemo sresti ljude koji promiču opasno i pogrešno razumijevanje vjere, pozivajući obično u jednu ili drugu krajnost, najčešće u haridžizam, krajnost kojom su zaraženi mnogi omladinci, ili u murdžizam, krajnost kojom su iskušani mnogi muslimani. Sufizam je, nesumnjivo, krajnost i stranputica na čiju su opasnost upozoravali učenjaci kroz dugi niz stoljeća. Mnoge sufijske predvodnike učenjaci ehli-sunneta proglasili su nevjernicima zbog njihovih izjava ili postupaka koji potiru osnovu imana. Stoga, muslimanu je zabranjeno slušanje predavanja koja drže sufije, sjedenje u njihovim halkama, čitanje njihovih publikacija i povođenje za novotarijama koje izmišljaju. Svevišnji Allah neke je novotare obdario retorikom koju koriste izazivajući sumnje u ljudskim srcima, a te su sumnje, kako tvrdi imam Zehebi, zarazne i uništavaju srca.[302] To je još zabranjenije ako se radi o čovjeku koji moli mrtve i traži da ispune neku njegovu potrebu, odnosno traži od živih ono što samo Allah može. Dova je ibadet, obavijestio nas je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem,[303] a ibadet se smije upraviti isključivo Uzvišenom Allahu, a Allah najbolje zna.

---

[302] Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 7/261.

[303] Tirmizi i Ibn Hibban, s vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Bračna veza između sunnija i šiija

Pitanje: Možete li mi pojasniti propis bračne veze između sunnija i šiija?

Odgovor: Plemeniti Stvoritelj stvorio je, iz Svoje apsolutne mudrosti, sve u paru, kako čovjeka, tako i ostala stvorenja. Naredio nam je ženidbu i podstakao na nju u brojnim kur'anskim ajetima, kao i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisima. Bezrazložno izbjegavanje bračne veze je odstupanje od Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, upute i kosi se s ljudskom prirodom u kojoj je stvoren čovjek, te postoji stalna opasnost od upadanja u grijeh. Katade je rekao: "Davno je rečeno: 'Kada dječak postane punoljetan, a otac odbije da ga oženi pa dječak počini nemoral, otac je grješan (kao i bludnik)."[304] Jezid b. Mejsera govorio je: "Strast u ljudskom tijelu ima status razbuktalog požara."[305] Muaz b. Džebel, radijallahu anhu, govorio je na smrtnoj postelji: "Oženite me, prezirem da sretnem Allaha neoženjen."[306] Omer b. El-Hattab, radijallahu anhu, upitao je nekog čovjeka je li oženjen, i nakon što je ovaj odgovorio da nije, Omer mu reče: "Ili si lud, ili si pokvarenjak."[307] Vehb b. Munebbih govorio je: "Primjer neoženjenog čovjeka jeste kao primjer drveta koje se nalazi na brisanom prostoru: vjetar ga povija čas lijevo, čas desno."[308] Obaveza je starateljima kao i mladencima da bračnu vezu sklapaju isključivo sa osobama koje su dostojne i zadovoljavajuće glede vjere. Kur'an i hadis jasno ukazuju na važnost braka i svojim jezgrovitim tekstovima objašnjavaju temelje i detalje koji se tiču bračne institucije. Uzvišeni Allah će pomoći onome ko bude nastojao sačuvati svoju čednost i podarit će mu dostojnog životnog saputnika. Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah se obavezao da će pomoći trojici: onome ko se želi oženiti radi očuvanja čednosti, robu koji se želi otkupiti i borcu na Allahovom putu."*[309]

---

[304] Ibn Ebu Dunja, u djelu *El-Ijal*, 1/333/172.

[305] Seid b. Mensur, u djelu Es-Sunna, 1/166/500. Ovo je predanje spomenuo Ibn Redžeb u djelu *Džamiul-ulum*, str. 127.

[306] Ibn Ebu Šejbe, 3/439/15903. Predanje je naveo i imam Sujuti u djelu *Ed-Durrul-mensur*, 2/551.

[307] Abdurrezzak, 6/170/10383-10384.

[308] Abdurrezzak, 6/171/10386.

[309] Tirmizi, 5/239/1655, Abdurrezzak, 5/259/9542, Hakim, 2/174/2678, i Begavi, 9/7/2239, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Gajetul-meram*, str. 114, od šejha Albanija.

Bračna veza sklapa se isključivo sa prikladnom osobom

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Izaberite lijepo mjesto za vaše sjeme, ženite se sebi ravnopravnim ženama i udajite svoje kćerke za ravnopravne muškarce."*[310]

Prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Kada vam dođe prosac čijom ste vjerom i ponašanjem zadovoljni, oženite ga, jer, ako to ne učinite, na Zemlji će nastupiti velika iskušenja i nered širokih razmjera."*[311]

Jedan se čovjek savjetovao s Hasanom el-Basrijem u vezi s udajom kćerke, pa mu je Hasan rekao: "Udaj je za bogobojaznog čovjeka: ako je zavoli, poštovat će je, a ako je pak zamrzi, neće joj činiti nepravdu."[312]

Neki je čovjek došao kod Ibn Abbasa želeći zaprositi siroticu koja je bila kod njega. Ibn Abbas reče mu: "Nisam zadovoljan da ti bude žena." "Zašto?", upita on. "Zato što je rasipnica", odgovori Ibn Abbas. "Meni to ne smeta", objasni prosac, na šta Ibn Abbas zaključi: "Sada nisam zadovoljan da joj ti budeš muž."[313] U drugoj verziji stoji da je neki čovjek zaprosio kćerku Mejmuna b. Mehrana, pa mu je odgovorio da nije zadovoljan da mu njegova kćerka bude supruga jer pretjerano voli nakit. Prosac mu odgovori: "Ja imam nakita koliko želi!" Mejmun tada reče: "Sada nisam zadovoljan da ti budeš njen muž."[314]

Omer b. El-Hattab rekao je: "Zabranjujem udaju čestitim ženama, osim ako se radi o njima ravnopravnim osobama."[315] A kada se desila gladna godina, Omer je zabranjivao ženidbu govoreći: "Možda će ih teško stanje navesti da se udaju za neodgovarajuće osobe."[316]

Bukejr b. Abdullah el-Ešedždž kaže da je Omer, radijallahu anhu, došao pred jednu kuću u Ezdu (mjesto u Jemenu) a djevojka te porodice nalazila se u svojoj odaji, pa je rekao: "Mervan b. El-Hakem prosi vašu djevojku, a on je prvak Kurejšija. Džerir b. El-Bedžla prosi vašu kćeku, a on je

[310] Ibn Madže, 1/633/1968, Darekutni, 3/206/3746, i Hakim, 2/176/2687, s ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 1/564, *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 3/56.

[311] Tirmizi, 4/494//1084, Ibn Madže, 1/632/1967, i Ibn Ebu Asim, u djelu *El-Ahad*, 2/351/1122, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 3/20.

[312] Vidjeti: *Ihjau ulumid-din*, 2/54, od imama Gazalija, i *Merkatul-mefatih*, 6/241.

[313] Vidjeti: *Vefejatul-eajan*, 3/64.

[314] Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 5/75.

[315] Abdurrezzak, 6/152/10324.

[316] Vidjeti: *Garibul-hadis*, 1/559, od Ibn Kutejbe.

prvak istočnjaka. I Abdullah b. Omer prosi vašu kćerku, o njemu ste već čuli, i vladar pravovjernih (tj. Omer) prosi vašu kćerku za sebe." Tada se javi djevojka iz svoje odaje i upita: "Je li vladar pravovjernih ozbiljan u prošnji?" "Naravno", odgovori Omer. "Onda me udajte za vladara pravovjernih", reče djevojka. Omer ju je oženio i izrodila mu je djecu.[317]

Imam Ahmed upitan je o čovjeku čiju kćerku zaprosi siromašan ali pobožan, i bogat ali nebogobojazan čovjek, na šta je dao sljedeći odgovor: "Draže mi je da je uda za bogobojaznog siromaha, to joj je bolje, ništa se ne može mjeriti s bogobojaznosti."[318]

Govoreći o biografiji Ebu Nasra es-Sidžzija, imam Zehebi navodi da mu je jednog dana došla jedna žena s hiljadu dinara, stavila ih ispred njega i kazala: "Podijeli ih kako želiš!" Imam Es-Sidži upita: "Šta želiš time?" Ona odgovori: "Oženi se mnome, ja, ustvari, nemam potrebe za brakom, ali želim te služiti." On joj je naredio da uzme novac koji je donijela i da ide.[319]

Imam Ibnul-Hummam zapisao je: "Kada bi se žena iz ugledne porodice samovoljno udala za pokvarenjaka, staratelji imaju pravo razvrgnuti bračnu vezu, makar suprug bio iz vladareve porodice."[320]

Imam Šabi rekao je: "Ko uda svoju kćerku za grješnika, već je s njom pokidao rodbinske veze."[321] Imam Berbehari ove riječi pripisuje El-Fudajlu b. Ijadu umjesto Šabiju.[322]

Ako nije opravdano udati muslimanku za čovjeka koji ima ružan ahlak, kako će biti dopušteno udati je za osobu koja je pokvarena?!

Imam Ajni zapaža: "Neophodno je uzeti u obzir dostojnost, jer je bračna veza ropstvo, kako stoji u hadisu: *'Brak je ropstvo, pa neka svako gleda gdje će ostaviti sebi najdražu osobu u ropstvu.'*"[323] Osim što hadis na koji se poziva imam Ajni nije vjerodostojan, već se prenosi kao riječi Aiše i Esme.

Ibn Abdulberr kaže: "Islamski učenjaci razilaze se glede ravnopravnosti bračnih drugova. Imam Malik i sljedbenici malikijske pravne škole smatraju

---

[317] Vidjeti: *Et-Temhid*, 19/159.
[318] *Mesail Ibn Hani*, 1/197/98.
[319] Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 17/655, i *Inajetun-nisa*, str. 123, od šejha Mešhura.
[320] Vidjeti: *Šerhu Fethil-Kadir*, 3/299.
[321] Hafiz je Iraki u djelu *El-Mugni*, 2/54 (*El-Ihja*) ovo predanje ocijenio ispravnim. Vidjeti: *Medžmuatul-fetava*, 32/61 i *El-Emru bil-itiba*, str. 68, od imama Sujutija.
[322] Vidjeti: *Šerhus-sunne*, str. 128-129.
[323] Vidjeti: *El-Binaja*, 5/109.

da je to dostojnost u vjeri. Imam Malik smatra da vladar ima pravo udati raspuštenicu za čovjeka koji je dostojan u vjeri, ali nije u porijeklu i porodu, uprkos stavu oca koji to odbija."[324]

Ibn Rušd smatra: "Kada se radi o ravnopravnosti, islamski su učenjaci jednoglasni u mišljenju da se to odnosi na vjeru."[325]

Imam Nevevi tvrdi: "Grješnik nije ravnopravan čednoj muslimanki."[326]

Imam Mutii veli: "S tim u vezi, u obzir se uzima vjera; čovjek koji konzumira alkohol, čini nemoral ili ne klanja nije ravnopravan slobodnoj čednoj muslimanki."[327]

Ibn Kudame je zapisao: "Dokaz da se ravnopravnost odnosi na vjeru jesu riječi Uzvišenog:

﴿ أَفَمَن كَانَ مُؤْمِنًا كَمَن كَانَ فَاسِقًا لَّا يَسْتَوُونَ ﴿١٨﴾ ﴾

'Zar da vjernik bude isti kao nepokornik, oni nisu jednaki.'"[328]

Imam Ševkani kaže: "Gleda se na dostojnost u vjeri po konsenzusu islamskih učenjaka, kako tvrdi Ibn Hadžer, a na to ukazuju riječi Uzvišenog:

﴿ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿١٣﴾ ﴾

'Najbolji od vas kod Allaha jesu oni koji Ga se najviše boje...'"[329]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Nema prednost Arap nad nearapom, niti nearap nad Arapom, niti bijeli nad crnim, niti crni nad bijelim, osim po bogobojaznosti. Ljudi su Ademovi potomci, a Adem je stvoren od zemlje."* [330]

Nakon ovih općih pravila kada se radi o sklapanju bračne veze s dostojnom osobom, može se nedvojbeno zaključiti da je sklapanje braka između sunnija i šiija zabranjeno, naročito s onima od njih koji smatraju da je Kur'an nepotpun, koji tavafe oko mezarja, smatraju da postoje nepogrješivi imami, vrijeđaju Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, ashabe, ne prihvataju Buharijinu, Muslimovu i ostale priznate hadiske zbirke itd. U

---

[324] Vidjeti: *Et-Temhid*, 19/163.
[325] Vidjeti: *Bidajetul-mudžtehid*, 2/16.
[326] Vidjeti: *Revdatut-talibin*, 7/81.
[327] Vidjeti: *Tekmiletul-medžmu*, 17/285.
[328] Vidjeti: *El-Mugni*, 6/377; Prijevod značenja Es-Sedžda, 18.
[329] Vidjeti: *Es-Sejlul-džerrar*, 2/291; Prijevod značenja El-Hudžurat, 13.
[330] Ahmed, 17/12/23381, i Ebu Šejh, u djelu *Et-Tevbihu vet-tenbih*, str. 41/250, s ispravnim lancem prenosilaca, tvrde šejhul-islam Ibn Tejmijje i šejh Albani. Vidjeti: *Iktidaus-siratil-mustekim*, 1/412, *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 6/449.

okviru ehli-sunnetskog učenja postoji više pravnih škola čija razilaženja učenjaci tretiraju dozvoljenim i prihvatljivim. Međutim, razilaženje sa šiijama-rafidijama jeste u temeljnim pitanjima vjere (akaid) pa ih, stoga, ehli-sunnet tretira zabludjelom sektom, nikako petim mezhebom, kako smatra veliki broj muslimana i kako to već žele predstaviti šiitski proklamatori na našim prostorima.

Izjave nekih islamskih učenjaka o braku sa šiijama

Hafs b. Gajjas (poznati kufijski kadija) savjetovao bi čovjeka koji želi udati siroticu da dobro gleda za koga je udaje. Govorio bi: "Ako se radi o rafidiji (zagriženom šiiji), ne udaji je; ako se radi o čovjeku koji konzumira *nebiz* (vrsta opojnog pića), ne udaji je."[331]

Kadija Hafs poslao bi čovjeka da provjeri da li prosac konzumira alkohol i da li pri sebi ima šiitskih uvjerenja. Ako bi bio čist od toga, pristupio bi sklapanju bračne veze.[332]

Imam Ahmed zabranjivao je brak s haridžijom, rafidijom i kaderijom.[333]

Imam Subki u biografiji Ebu Abdullaha el-Harisa b. Eseda el-Muhasibija navodi da je El-Džunejd rekao: "Kada je umro El-Harisov otac, on nije htio uzeti ništa od njegovog silnog imetka, iako je bio izuzetno siromašan. Govorio je: 'Sljedbenici različitih vjera ne mogu se međusobno nasljeđivati.' A njegov otac bio je rafidija." Ebu Alija b. Hajran el-Fekih govorio je: "Vidio sam El-Harisa: u mjestu Babut-Tâk nasred puta drži svog oca, a svijet okupljen oko njih. Govorio je: 'Razvedi moju majku, jer ti si sljedbenik jedne, a ona druge vjere.'"[334]

Ibn Ebu Musa el-Hanbeli smatra: "Rafidije koje vrijeđaju ispravne prethodnike nisu dostojni za brak, niti se s njima smije sklapati bračna veza."[335]

---

[331] Vekia, djelu u *Ahbarul-kudah*, 3/185. Ovo također navode sljedeći autoriteti: imam Hatib, u djelu *Tarihu Bagdad*, 8/189-190, Mizzi, u djelu *Tehzibul-kemal*, 2/234, i Zehebi, u djelu *Sijeru ealamin-nubela*, 9/27.

[332] Vekia, u djelu *Ahbarul-kudah*, 3/187-188.

[333] Vidjeti: *El-Mugni*, 7/30.

[334] Vidjeti: *Tabekatuš-šafiijjel-kubra*, 2/277.

[335] Vidjeti: *Es-Sarimul-meslul*, str. 541, od šejhul-islama Ibn Tejmijje.

Šejhul-islam Ibn Tejmijje kaže: "Nikome nije dopušteno da svoju štićenicu uda za rafidiju ili za onoga koji izostavlja namaz." Na drugom mjestu zapisao je sljedeće: "Ne treba da musliman uda svoju štićenicu za rafidiju."[336]

Nakon što je razmatrao gnusno vrijeđanje ashaba i njihovo proglašavanje nevjernicima od rafidija, Siddik Hasan Han rekao je: "Kur'an i hadis jasno ukazuju da su takvi ljudi (tj. rafidije) nevjernici i treba nad njima sprovoditi sve propise koji se odnose na nevjernike (tj. otpadnike): ne stupati s njima u bračnu vezu, ne boriti se s njima protiv drugih, pobijati njihove zablude, smatrati da nisu pripadnici islama i tretirati ih najgorim bićima na Zemlji."[337]

Savremeni kolegij za islamska pitanja upitan je o braku s rafidijama koji mole Aliju, Hasana i Husejna mimo Uzvišenog Allaha, i odgovor je na to pitanje glasio: "Nama nije dopušteno udavati muslimanke za njih, niti se ženiti od njih, niti nam je dopušteno jesti meso koje oni zakolju."[338] A Sveznajući Allah, opet, najbolje zna.

---

[336] Vidjeti: *Medžmuatul-fetava*, 32/61.
[337] Vidjeti: *Ed-Dinul-halis*, 3/278.
[338] Vidjeti: *Fetavel-ledžnetid-daima*, 2/373.

IBÂDAT (OBREDOSLOVLJE)

ČISTOĆA (TAHARET)

Je li zabranjeno mokriti stojeći

Pitanje: Da li je zabranjeno mokriti stojeći?

Odgovor: Kada je riječ o obavljanja male fiziološke potrebe stojeći, preneseni su naoko oprečni hadisi. Aiša, radijallahu anha, izjavila je: "Ko vam kaže da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavljao malu fiziološku potrebu stojećke, ne vjerujte mu! Uvijek je to činio čučeći."[339] Međutim, ove njene riječi nisu kategoričan argument kada je riječ o ovom pitanju. Aiša, radijallahu anha, nije stalno putovala s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i zato je porekla to da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, obavljao malu fiziološku potrebu stojeći, ravnajući se prema onome što je znala. Tome u prilog ide Huzejfina, radijallahu anhu, izjava da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom na putu obavio malu fiziološku potrebu stojeći.[340] Hadisi koji nedvosmisleno zabranjuju obavljanje male fiziološke potrebe stojeći nisu autentični. Omer b. Hattab kaže: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio me da obavljam malu fiziološku potrebu stojeći pa mi je rekao: 'Omere, ne obavljaj malu fiziološku potrebu stojeći!'"[341] Burejda prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: "Sljedeće tri stvari su ružne navike: obavljanje male fiziološke potrebe stojeći, brisanje čela prije završetka namaza i puhanje na sedždi."[342] Ibn Munzir tvrdi: "Vjerodostojnim lancima prenosilaca preneseno je da su neki ashabi obavljali malu fiziološku potrebu stojeći, između ostalih: Omer b. Hattab, Zejd b. Sabit, Ibn Omer, Sehl b. Sa'd, Alija, Enes i Ebu Hurejre."[343] Da je to dopušteno, preferirajuće je mišljenje u malikijskoj i hanbelijskoj

---

[339] Nesai, Tirmizi i Ahmed, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[340] Buharija i Muslim.

[341] Tirmizi, Ibn Madže i Hakim, sa slabim lancem prenosilaca, tvrde imam Tirmizi, Busiri i šejh Albani. Vidjeti *Misbahuz-zudžadža*, 1/45, i *Es-Silsiletud-daifa*, 2/337-338.

[342] Taberani u djelu *El-Evsat*, 6/198. Imam Buharija, Tirmizi i Albani smatraju ga slabim, za razliku od imama Bedruddina Ajnija, koji drži da je vjerodostojan. Vidjeti: *Es-Sunenul-kubra*, 2/285, od imama Bejhekija, *Zadul-mead*, 1/173, *Umdetul-kari*, 3/135, *Tehzibut-tehzib*, 4/54, *Daiful-džamia*, str. 373, *Irvaul-galil*, 1/96-99, i *Es-Sunenu vel-mubtedeat*, str. 11, od Amra Selima.

[343] Vidjeti: *El-Evsat*, 1/333-334.

pravnoj školi, za razliku od hanefijskih i šafijskih učenjaka koji to smatraju pokuđenim.[344] Možemo reći ovako: ako je čovjek siguran da mokraća neće uprskati njegovo tijelo ili odjeću, tada mu je dopušteno obavljanje male fiziološke potrebe stojeći, ali je to, ipak, bolje činiti čučeći, jer tako je u većini slučajeva činio Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, a Allah najbolje zna.

Namaz u odjeći uprskanoj vodom i krvlju

Pitanje: Mogu li klanjati u odjeći koju je uprskala voda pomiješana sa krvlju, makar preovladavala voda i makar na odjeći ne ostajao trag krvi? Molim Allaha da vas počasti šehadetom, amin!

Odgovor: Mnogi islamski učenjaci naveli su konsenzus pravnika o tome da je krv nečista. Otuda, ako voda promijeni boju, miris ili okus zbog krvi koja je upala u nju, takva je voda također nečista.[345] I zato je zabranjeno klanjati u odjeći koja je uprskana takvom vodom, a Allah najbolje zna.

Je li dozvoljen razgovor prilikom obavljanja fiziološke potrebe

Pitanje: Da li je dopušteno razgovaranje za vrijeme obavljanja fiziološke potrebe?

Odgovor: Većina islamskih učenjaka smatra da to nije dopušteno. To dokazuju hadisom koji su zabilježili Ebu Davud, Ahmed i Ibn Hibban preko Ebu Seida Hudrija u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah prezire ljude koji obavljaju prirodnu potrebu pokazujući jedni drugima stidna mjesta i razgovarajući međusobno."* Navedeni hadis jasno ukazuje da je pričanje za vrijeme obavljanja fiziološke potrebe zabranjeno, ali hadiski eksperti nisu jednoglasni u mišljenju da li je navedeni hadis autentičan: jedni su ga prihvatili, a drugi odbacili.[346] Šejh Albani pred smrt je revidirao stav kada je riječ o autentičnosti predanja: rekao je da je ispravno.

---

[344] Vidjeti: *El-Medžmu*, 2/104, *El-Insaf*, 1/99, *El-Furu*, 1/87, *Mevahibul-dželil*, 1/267, i *Hašijetut-Tahavi*, str. 35.

[345] Uporediti: *Nejlul-evtar*, 1/35.

[346] Vidjeti *Es-Sunenul-kubra*, 1/162, *El-Medžmu*, 2/103, *Hulasatul-ahkam*, 1/159, *Es-Sejlul-džerrar*, 1/68, *Avnul-Mabud*, 1/19, *Es-Silsiletud-daifa*, 11/59, *Es-Silsiletus-sahiha*, 7/321.

Imam Muslim zabilježio je da je Ibn Omer, radijallahu anhu, pripovijedao: "Neki je čovjek prošao pored Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok je obavljao malu fiziološku potrebu i nazvao mu selam, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu nije otpozdravio." U drugoj verziji stoji: "...Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije mu otpozdravio dok se nije abdestio, a potom je rekao: *'Ne volim spominjati Allaha osim kada sam pod abdestom.'*"[347] U Ebu Džehmovoj verziji koju je zabilježio Muslim stoji: "...pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prišao nekom zidu, uzeo tejemmum i odgovorio na selam." Ovaj hadis nije jasan argument da je pričanje za vrijeme obavljanja fiziološke potrebe zabranjeno. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije odgovorio na selam zato što je riječ *Es-Selam* – Allahovo ime, i on ga nije volio izustiti bez abdesta, ne zbog toga što je zabranjeno pričati u tome stanju. Da navedeno Ebu Seidovo predanje nisu odbacili neki hadiski stručnjaci, ono bi bilo najjasniji argument o tom pitanju. Ipak, autoriteti četiri pravne škole smatraju da je pričanje za vrijeme obavljanja fiziološke potrebe zabranjeno, a to je, svakako, bolje i preče.[348] A Allah najbolje zna.

Je li sunnet čupati ili brijati dlačice ispod pazuha

Pitanje: Kada je riječ o uklanjanju dlačica ispod pazuha, da li ih je sunnet brijati ili čupati?

Odgovor: Po jednoglasnom mišljenju učenjaka, dlačice ispod pazuha sunnet je odstraniti čupanjem, a ne brijanjem.[349] Tome u prilog idu brojni hadisi zabilježeni u devet poznatih hadiskih zbirki u kojima je upotrijebljen izraz *netful-ibit*, a to znači: čupanje dlačica ispod pazuha. Međutim, ko obrije ili skrati te dlačice, izvršio je ono što mu je naređeno, ali je izostavio bolje od toga: čupanje.[350] A Allah najbolje zna.

---

347 Ebu Davud, Ahmed i Ibn Hibban, sa ispravnim lancem prenosilaca.

348 Vidjeti: *El-Mugni*, 1/190, *El-Medžmu*, 2/103, *El-Kavaninul-fikhijja*, str. 35, i *Hašijetu Ibni Abidine*, 1/612.

349 Vidjeti: *El-Minhadž*, 3/149, i *Nejlul-evtar*, 1/134.

350 Vidjeti: *El-Mugni*, 1/64.

Mogu li se brijati brkovi

Pitanje: Da li se iz hadisa: *"Potkraćujte brkove, a puštajte brade"*, može razumjeti da se brkovi mogu brijati?

Odgovor: U Resulullahovom, sallallahu alejhi ve sellem, sunnetu postoje hadisi koji ukazuju da je brijanje brkova dopušteno. Ebu Seid Hudri, Sehl b. Sa'd, Ebu Hurejre, Ibn Omer, Ebu Hanife i njegovi učenici: Ebu Jusuf, Muhammed i Zufer, te imam Ahmed, učenici imama Šafije: Muzeni i Rebia, Tahavi, Ibn Hadžer i neki drugi učenjaci smatraju da se brkovi mogu brijati. O pitanju je bilo detaljnijeg govora u našem djelu *Stav islama o brijanju brade, pušenju i muzici*, str. 32-35, gdje smo naveli argumente islamskih učenjaka u vezi s tim pitanjem.

Hoće li muškarci u Džennetu imati bradu

Pitanje: Hoće li muškarci u Džennetu imati bradu?

Odgovor: Musliman mora moliti Svemogućeg Allaha za Džennet i truditi se da ga zasluži. U njemu postoji ono što oko nije vidjelo, niti uho čulo, niti je ikome na um palo. I muškarci i žene bit će u najljepšem izgledu. Kada je riječ o bradi, ona je ukras muškaraca na ovome svijetu, ali ne i u Džennetu. Muaz b. Džebel prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Džennetlije će biti golobradi."*[351] Umjesno je napomenuti da postoji ništavan hadis u kojem stoji da će džennetlije biti golobradi, osim Musaa, alejhis-selam, koji će imati bradu do pupka.[352] A Allah najbolje zna.

Je li tačno da onaj koji ne nosi bradu ne pripada ummetu Vjerovjesnika

Pitanje: Moj mi je brat rekao da onaj ko ne nosi bradu ne pripada Resulullahovom, sallallahu alejhi ve sellem, ummetu?

Odgovor: Uzvišeni Allah rekao je:

---

[351] Tirmizi, Ahmed i Taberani, 20/64/118. Imam Tirmizi ovaj hadis smatra dobrim, a šejh Albani vjerodostojnim. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 2/1341/8072.

[352] Vidjeti: *Es-Silsiletud-daifa*, 2/142.

﴿ وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَىٰكُمْ عَنْهُ فَٱنتَهُوا۟ ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ ۝٧ ﴾

"Ono što vam poslanik da, to uzmite, a ono što vam zabrani, to ostavite, i bojte se Allaha; Allah, zaista, žestoko kažnjava."[353] Komentirajući ajet, Ibn Kesir kaže: "Šta god vam naredi, to učinite, a šta god vam zabrani, to ostavite, jer Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređuje samo dobro, a zabranjuje samo zlo."[354] Dakle, Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, naredbe trebaju se izvršavati sa zadovoljstvom, jer u njima je sušto dobro. Muslim je zabilježio da je Ibn Omer, radijallahu anhu, govorio: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je kraćenje brkova, a puštanje brade." Buharija i Muslim zabilježili su da je ovaj isti ashab prenio sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Razlikujte se od idolopoklonika: puštajte brade, a podrezujte brkove."* Imam Muslim, opet, zabilježio je da je Ebu Hurejre, radijallahu anhu, pripovijedao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, neredio: *"Kratite brkove, a puštajte brade, razlikujte se tako od vatropoklonika."* Brijanje brade nije u skladu s ovom naredbom, time se oponašaju mnogobošci i vatropoklonici, a to je šerijatom zabranjeno. Po apsolutnoj većini islamskih učenjaka, brijanje brade je zabranjeno, a Ibn Hazm se pozivao na konsenzus pravnika o tom pitanju.[355] Ipak, za muslimana koji brije bradu ne može se kazati da ne pripada Resulullahovom, sallallahu alejhi ve sellem, ummetu, osim ako se pod tim podrazumijeva segment puštanja brade, a ne općenito, na osnovu Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Ne pripada mi onaj ko zapostavi moj sunnet"*[356], tj. ne pripada mi u onom segmentu koji je zanemario i radi suprotno sunnetu, a Allah najbolje zna.

Je li dopušteno kraćenje brade kad suviše poraste

Pitanje: Da li je dopušteno kraćenje brade kad suviše poraste?

Odgovor: Iz autentičnih hadisa nedvosmisleno se razumije da je puštanje brade obaveza, odnosno da je njeno brijanje zabranjeno. Poznati

[353] Prijevod značenja El-Hašr, 7.
[354] Vidjeti: *Tefsirul-Kur'anil-azim*, 4/360.
[355] Vidjeti: *Meratibul-idžma*, str. 225.
[356] Buharija i Muslim.

hanefijski pravnik Haskefi kaže: "Brijanje brade je zabranjeno."[357] Ibn Hazm pozivao se na konsenzus pravnika o ovom pitanju.[358] Aiša, radijallahu anha, govorila je: "Neka je slavljen Allah, Koji je muškarce ukrasio bradom."[359] U drugoj verziji stoji da se Aiša, radijallahu anha, zaklinjala Allahom, Koji je ukrasio muškarce bradom.[360]

Neki islamski učenjaci kažu da su Vjerovjesnikovi, sallallahu alejhi ve sellem, hadisi obavezali na puštanje brade i da je, shodno njihovom općem značenju, nije dopušteno kratiti. Međutim, mnogi drugi učenjaci dopuštaju kraćenje brade.[361]

Učenjaci koji to dopuštaju svoj stav zasnivaju na sljedećim dokazima iz sunneta:

1. Mudžahid b. Džebr kaže da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio nekog čovjeka s dugom bradom pa je rekao: "Zašto neko od vas ruži sam sebe!"[362]

2. Ata b. Jesar pripovijedao je da je neki čovjek ušao u Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, džamiju raščupane kose i brade, pa mu je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pokazao rukom da izađe iz džamije. Otišao je, uredio svoju kosu i bradu, a potom se vratio. A kada se ponovo pojavio, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Zar ovako nije ljepše nego da dolazi rasčupane kose kao da je šejtan!"*[363] Nesumnjivo je da se ova dva predanja međusobno pojačavaju, ali je problem što verzija koju prenosi Ata nije jasna kada je riječ o kraćenju brade. Preneseno je još pet hadisa iz kojih se može zaključiti legitimnost kraćenja brade, ali su izuzetno slabi i ništavni, pa ih nećemo ni navesti. Dakle, u sunnetu ne postoji validan argument kada je riječ o kraćenju brade.

Ovi učenjaci posegnuli su i za predanjima od nekoliko ashaba u kojima stoji da su kratili bradu.

---

357 Vidjeti: *Er-Reddul-muhtar*, 9/672.

358 Vidjeti: *Meratibul-idžma*, str. 225, i *El-Furu*, 1/100.

359 Vidjeti: *Kešful-hafa*, 1/538, i *Ihjau ulumid-din*, 1/195.

360 Vidjeti: *Fejdul-Kadir*, 6/18.

361 Vidjeti: *Et-Temhid*, 24/145.

362 Ebu Davud, u djelu *El-Merasil*, str. 316/448. Lanac prenosilaca ovog predanja vjerodostojan je do Mudžahida, ali je ipak prekinut između tabiina i Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Predanje je preko Džabira zabilježio Taberani, u djelu *El-Evsat*, 8/206/8290, ali sa izuzetno slabim lancem prenosilaca.

363 Malik, 4/457/1834, i Bejheki, u djelu *Šuabul-iman*, 5/225/6462. I ovo predanje ima ispravan lanac prenosilaca do Ataa, ali je i ono mursel.

1. Kada bi obavljao hadždž i 'umru, Ibn Omer, radijallahu anhu, skratio bi bradu ako bi prešla dužinu šake.[364]

2. Ebu Hurejre, radijallahu anhu, uzeo je bradu šakom i skratio ono što je prešlo njenu dužinu.[365]

3. Džabir, radijallahu anhu, govorio je: "Bradu kratimo samo na hadždžu i 'umri."[366]

4. Komentirajući ajet:

﴿ ثُمَّ لْيَقْضُوا تَفَثَهُمْ ﴾

"Neka sa sebe prljavštinu uklone..."[367], Ibn Abbas rekao je: "To se odnosi na brijanje glave, kraćenje brkova... i kraćenje brade."[368] Poznati tabiin Muhammed b. Ka'b Kurezi tumačio je ajet na isti način, ali s nešto izmijenjenim redoslijedom, spomenuvši kraćenje brade.[369]

5. Preneseno je da je Alija, radijallahu anhu, kratio bradu, ali lanac prenosilaca ovog predanja je slab.[370]

Također se pozivaju na sljedeće tabiine koji su smatrali da je kraćenje brade dopušteno: Ata b. Ebu Rebbah, Hasan Basri, Muhammed b. Sirin, Tavus b. Kejsan, Ibrahim Nehai, Muhammed b. Ka'ba Kurezi, Mudžahid b. Džebr i neki drugi. Vjerodostojna predanja koja o tome govore zabilježili su, između ostalih, sljedeći muhaddisi: Ibn Ebu Šejbe, 5/226-227/25473, 25474, 25475, 25478 i 25481, Taberi, 17/197/18975 i 18977, Bejheki u djelu *Šuabul-iman*, 5/220/6438. To mišljenje zastupao je Šabi kao i dva poznata medinska pravnika tabiina: Kasim b. Muhammed i Salim b. Abdullah.[371]

---

[364] Buharija, str. 1272/5892. Ovo je predanje preneseno s devet različitih lanaca prenosilaca, u nekim vjerodostojnim verzijama spominju se hadž i 'umra, a u drugima se ne spominju.

[365] Ibn Ebu Šejbe, 5/226/25472, i Ibn Sa'd, 4/334, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletud-daifa*, 5/377-378.

[366] Ibn Ebu Šejbe, 2/227/25478, i Ebu Davud, 4/82/4201, s dobrim lancem prenosilaca, kako tvrdi Ibn Hadžer. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 10/350.

[367] Prijevod značenja El-Hadždž, 29.

[368] Taberi, 17/196/18973, i Ibn Ebu Šejbe, 3/414/15668, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletud-daifa*, 5/377.

[369] Ibn Džerir, 17/197/18975, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletud-daifa*, 5/377.

[370] Ibn Ebu Šejbe, 5/226/25471.

[371] Ibn Ebu Šejbe, 5/226/25476, i Malik, 2/490/918. Vidjeti: *Ihjau ulumid-din*, 1/195.

Stav četiri mezheba u vezi s kraćenjem brade

1. Hanefijski mezheb

U djelu *En-Nihaja* stoji da je bradu obavezno kratiti kada pređe dužine šake, da kraćenje ispod te dužine nije niko dopustio, i da je njeno brijanje oponašanje židova, hindusa i vatropoklonika.[372] Ibn Abidin na drugom mjestu kaže: "Sunnet je da brada bude u dužini šake i da se skrati ono što pređe preko te dužine."[373] Imam Merginani kaže: "Sunnet je nositi bradu u dužini šake."[374]

2. Malikijski mezheb

Upitan je li imam Malik smatrao da je nakon skidanja ihrama obavezno skratiti bradu, brkove i nokte, Ibn Kasim je odgovorio: "To nije smatrao obaveznim, ali je smatrao pohvalnim nakon brijanja glave skratiti nokte, brkove i bradu."[375] Imam Badži također kaže da je imam Malik kraćenje brade smatrao pohvalnim.[376] Upitan u vezi sa čovjekom koji nosi izuzetno dugu bradu, imam Malik odgovorio je: "Neka je skrati."[377] Kadija Ijad je govorio: "Kraćenje brade ustranu i udužinu pohvalno je djelo."[378]

3. Šafijski mezheb

Imam Šafija u djelu *El-Umm*, 3/121, rekao je: "Draže mi je kada čovjek skrati bradu i brkove, a ako to ne učini, nije grješan jer ispravnost obreda zavisi od kraćenja, odnosno brijanja glave, a ne od brade." Na drugom mjestu ovaj isti imam rekao je: "Niko nije obavezan skratiti bradu i brkove jer se obavezno kraćenje odnosi na kosu."[379]

4. Hanbelijski mezheb

Imam Hallal u djelu *Et-Teredždžul*, s vjerodostojnim lancem prenosilaca, zabilježio je da je imam Ahmed dopuštao kraćenje brade preko

---

[372] Vidjeti: *Šerhu Fethil-Kadir*, 2/347, *El-Bahru-raik*, 2/302, i *Hašijetu Ibn Abidine*, 3/456-457.
[373] Vidjeti: *Ibid.*, 9/671.
[374] Vidjeti: *Šerhu Fethil-Kadir*, 2/347.
[375] Vidjeti: *El-Mudevvenetul-kubra*, 1/441.
[376] Vidjeti: *El-Munteka*, 4/61.
[377] Vidjeti: *Tenvirul-havalik*, 1/232, i *Šerhuz-Zurkani*, 4/453.
[378] Vidjeti: *Nejlul-evtar*, 1/133.
[379] Vidjeti: *Ibid.*, 9/337.

dužine šake dokazujući to Ibn Omerovim predanjem.[380] Ibn Muflih veli: "Kraćenje brade koja pređe dužinu šake nije pokuđeno."[381] Imam Merdavi rekao je: "Čovjeku nije pokuđeno kratiti bradu koja pređe dužinu šake."[382]

Vidjeli smo da je kraćenje brade u dužinu šake utemeljeno praksom prvih generacija, i ne znam da je neko od ashaba to zabranjivao. Međutim, nije dopušteno kraćenje brade ispod dužine šake, jer, kako kaže Ibn Abidin, to nije dopustio nijedan učenjak. Naime, islamski učenjaci raspravljali su o tome da li je dopušteno kraćenje brade koja pređe dužinu šake, ali nisam zapazio u kapitalnim djelima da su raspravljali o kraćenju brade ispod dužine šake. Neki učenjaci, opet, smatraju da je kraćenje brade vezano isključivo za obrede hadždža, odnosno 'umre, ali to nije ispravno. U nekim predanjima stoji da su ashabi kratili bradu na hadždžu i 'umri, ali u nekim drugima predanjima to se ne spominje. Stoga je ispravno kazati da kraćenje brade nije vremenski određeno, tj. legitimno ju je skratiti povodom obreda, ali i drugim povodima, a Allah najbolje zna.

Stav islama po pitanju obrezivanja žene

Pitanje: Šta islamski učenjaci kažu o pitanju obrezivanja žene?

Odgovor: Ko se nepristrasno pozove na kapitalna djela četiri pravne škole primijetit će da svi oni bez iznimke priznaju legitimitet obrezivanja žene, osim što se oko samog statusa obrezivanja žene razilaze na tri mišljenja: neki kažu da je to obaveza, neki kažu da je sunnet, a neki, opet, tvrde da je u tome ukazivanje počasti ženi. I svi oni nastoje dokazati svoj stav pozivajući se na raspoložive argumente. Mnogi učenjaci pozivaju se na opće argumente koji govore o obrezivanju, smatrajući da nema razlike između muškarca i žene kada je riječ o tom pitanju, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Žene imaju status muškaraca."* [383] Ovdje ćemo spomenuti nekoliko dokaza kojim islamski učenjaci dokazuju legitimnost obrezivanja žena.

---

[380] Vidjeti: *El-Furu*, 1/100, *Kešful-kina*, 1/124, i *Es-Silsiletud-daifa*, 5/377.
[381] Vidjeti: *El-Furu*, 1/100.
[382] Vidjeti: *El-Insaf*, 1/121, i *Kešful-kina*, 1/124.
[383] Ebu Davud i Ahmed, 6/256/26238, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 6/860.

1. Aiša, radijallahu anha, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kada jedan obrezani dio uđe u drugi obrezani dio, mora se kupati."* [384] Imam Kurtubi kaže: "Tabiini su jednoglasni u mišljenju da se prema ovom hadisu postupa."[385]

U Muslimovoj verziji, 4/35/349, stoji: *"Kada se muškarac smjesti između ženina četiri uda, i kada se dotaknu obrezani dijelovi, obavezno je kupanje."*

Učenjaci koji su komentirali ovaj hadis jednoglasno su rekli da se radi o dva, muškom i ženskom, obrezana dijela, i jednoglasno potvrđuju legitimnost obrezivanja žena. Između ostalih, hadis su tako protumačili sljedeći autoriteti: imam Nevevi u djelu *El-Minhadž*, 3/36, Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 10/340, Sujuti u djelu *Tenvirul-havalik*, 1/52, Zerkavi u djelu *Šerhul-muvetta*, 1/138, Mubarekfuri u djelu *Tuhfetul-ahvezi*, 1/230, Menavi u djelu *Fejdul-Kadir*, 1/301, Ševkani u djelu *Nejlul-evtar*, 1/137, Abadi u djelu *Avnul-Mabud*, 11/186 i 14/125.

2. Ummu Atijja prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ženi koja je obrezivala žene u Medini rekao: *"Kada obrezuješ, nemoj mnogo odrezati, jer je tako korisnije za ženu, a bit će draža svom mužu."* [386]

3. Preneseno je predanje u kojem stoji da su Aišine, radijallahu anha, sestrične po obrezivanju osjećale bol, pa su tražili da Aiša, radijallahu anha, dopusti da im dovedu zabavljača, na šta je pristala. Doveli su čovjeka koji im je pjevao uvrćući glavu. Kada je to vidjela, Aiša, radijallahu anha, uzviknula je: "Uh, šejtan, istjerajte ga!", pa su ga istjerali.[387]

4. Kada je riječ o obrezivanju žena, kod islamskih učenjaka najjači dokaz jeste konsenzus pravnika o ovom pitanju koji je naveo poznati hadiski stručnjak i pravnik Ibn Redžeb u djelu *Fethul-Bari*, 1/372. Osnivač zahirijske pravne škole Ibn Hazm kaže: "Islamski učenjaci jednoglasni su u

---

384 Tirmizi, 1/321/107. Imam Tirmizi, Ibn Kattan, Darekutni, Ibn Hibban, Nevevi i neki drugi ovaj hadis smatraju vjerodostojnim.

385 Vidjeti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 2/154.

386 Ebu Davud, Taberani, 8/299/8137, i neki drugi muhaddisi. Kada je riječ o ovom hadisu, islamski učenjaci nisu jednoglasni u mišljenju da li je autentičan: neki ga prihvataju, a većina muhaddisa ga odbacuje. Da se može pojačati, smatrali su Ibn Hadžer i Albani. Imam Hejsemi smatra da je dobar (hasen). (Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 5/172, *Fethul-Bari*, 10/340, *Es-Silsiletus-sahiha*, 2/344-349, *Temamul-minna*, str. 67, i *Sahihul-džamia*, 1/106).

387 Buharija, u zbirci *El-Edebul-mufred*, str. 333/1283, i Bejheki, u djelu *Es-Sunen*, 10/378/21010. Ibn Redžeb je ovo predanje ocijenio ispravnim, a šejh Albani dobrim. Vidjeti: *Tahrimu alatit-tareb*, str. 130.

mišljenju da je (u najlakšem slučaju) dopušteno obrezivanje žena."[388] Dakle, učenjaci su jednoglasni u mišljenju da je obrezivanje žena u najlakšem slučaju dopušteno, i nije poznato da je ijedan učenjak kroz četrnaest stoljeća osudio šerijatsko obrezivanje žena. Međutim, ako se objektivno i pronicljivo pogleda u mudrost obrezivanja ženske djece (radi umanjenja lahko razbuktalih strasti usljed povišenih temperatura i posebnih klimatskih uvjeta), vidjet ćemo da obrezivanje ženske djece nije potrebno u Evropi i predjelima koji imaju istu klimu, odnosno malo topliju ili hladniju. Smatram, isto tako, da ova pitanja ne treba potezati na našim podnebljima budući da se za njih ne veže ovaj propis, a može se desiti da se zbog nedovoljnog poznavanja i emotivnog pristupa izazove bura koja će rezultirati negativnim posljedicama. A kada je riječ o drugim podnebljima na kojima žive muslimani, oni imaju svoje znanstvenike koji se brinu o ovim stvarima i pojašnjavaju ih ljudima, a Allah najbolje zna.

Uklanjanje tragova tetovaže

Pitanje: Da li je dopušteno poduzimanje zahvata u profesionalnim ordinacijama, odnosno kod hirurga, tetoviranjem crnih mrlja na mjesto na kojem je utetovirana slika, šara i sl.?

Odgovor: Prije odgovora, molim Svemogućeg Allaha da svakome ko ima bilo kakvu tetovažu na tijelu olakša njeno otklanjanje, da se riješi zla na koje Allahov neprijatelj Iblis navraća ljude. U hadisu koji su zabilježili Buharija i Muslim stoji da je Svevišnji Allah prokleo one koji tetoviraju i one kojima se tetovira po tijelu. Spomenuta prijetnja odnosi se, naravno, na one koji se ne pokaju od toga grijeha. Ako ne može specijalnim operacijama ukloniti utetovirane slike ili šare, čovjek po tom mjestu neće tetovirati crnu mrlju, jer se taj naknadni postupak tretira tetovažom. Takav se čovjek treba strpjeti i moliti Allaha, dželle šanuhu, za rješenje i izlaz. Makar i umro s takvim slikama na tijelu, a prethodno se iskreno pokaje i umre kao dobar musliman, to čovjeku, ako Bog da, neće smetati. Naime, Svemogući Allah sakrit će velike grijehe, čak i nevjerstvo, ali pokajnicima, pa kako se onda može pomisliti da neće sakriti manje od toga! Umjesno je napomenuti i ovo: ako je specijalna operacija za uklanjanje tetovaže skupa, ne treba joj

[388] Vidjeti: *Meratibul-idžma*, str. 252.

pribjeći, jer Allah, dželle šanuhu, ne zadužuje čovjeka preko njegovih mogućnosti. Svrsishodno je uloženi imetak u to podijeliti u svrhu borbe na Allahovom putu ili za pomoć ugroženim i siromašnim muslimanima; Milostivi će, nadati se, preći preko hrđavih djela.

ABDEST

Je li obavezno uzimanje abdesta pred spavanje i može li osoba spavati dok je džunub

Pitanje: Da li je obavezno uzeti abdest pred spavanje? Može li čovjek spavati džunup?

Odgovor: Pohvalno je stalno biti pod abdestom. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Znajte da je najbolje djelo koje učinite namaz, a abdest čuva samo pravi vjernik."*[389] Hadis nam ukazuje da je lijepo uvijek biti pod abdestom, a posebno kada se pođe na spavanje, o čemu, opet, postoji nekoliko autentičnih hadisa. Naime, Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Čistite svoja tijela, Allah vas očistio od grijeha! U odjeću svakog čovjeka koji zanoći pod abdestom uđe melek, i kada god se okrene s jedne na drugu stranu, melek zamoli: 'Moj Allahu, oprosti Svom robu jer je zaspao pod abdestom.'"*[390] U drugoj verziji koju prenose Ebu Hurejre i Ibn Omer umjesto riječi: *"...kada god se okrene"* stoje riječi: *"...kada god se probudi..."*[391] Iz navedenih hadisa možemo zaključiti: prvo, u odjeći onoga ko zaspi pod abdestom boravi melek, što je samo po sebi velika odlika; i, drugo, isti taj melek traži oprost kada god se čovjek okrene ili probudi, a dovu koju uputi melek Svemogući Allah uslišava. Subhanallah, velike li nagrade za jednostavno djelo! Muaz b. Džebel prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko zanoći sa zikrom i pod abdestom, potom se probudi i zamoli Allaha za neko*

---

[389] Ahmed i Hakim, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[390] Taberani, u djelu *El-Evsat*. Ibn Munzir, Ibn Hadžer i šejh Albani hadis su okarakterizirali dobrim. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 11/109, *Sahihul-džamia*, 2/730, i *Sahihut-tergib*, 1/386.

[391] Ibn Mubarek, u djelu *Ez-Zuhd*, 2/761/983, i Ibn Hibban, 3/328. Imam Hejsemi, Ibn Hadžer i Albani i ovu verziju smatraju dobrom. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 1/226, *Fethul-Bari*, 11/109, i *Es-Silsiletus-sahiha*, 6/89-90.

ovosvjetsko ili ahiretsko dobro, Allah će mu to dati."[392] Po konsenzusu islamskih učenjaka, dopušteno je spavati džunup, tvrdi imam Nevevi.[393] Međutim, džunupu je pohvalno uzeti abdest prije spavanja. Aiša, radijallahu anha, pripovijedala je: "Kada bi htio jesti ili spavati džunup, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo bi abdest koji uzima za namaz."[394] Omer b. Hattab upitao je Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, može li čovjek spavati džunup, pa mu je odgovorio: *"Može, ali neka prije spavanja uzme abdest!"*[395] U hadisu je imperativ i iz njega se može razumjeti da je to obavezno, ali u jednoj Muslimovoj verziji stoji: *"...neka se abdesti, ako hoće"*, što nam ukazuje da je to pohvalno, a ne obavezno, a to je stav većine islamskih učenjaka.[396] Omer, radijallahu anhu, jednom je prilikom obavijestio Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da ponekad zaspi džunup, pa mu je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, sugerirao: *"Uzmi abdest, operi spolni organ i spavaj."*[397] Doduše, u jednom drugom hadisu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je da se meleki ne približavaju džunupu.[398] A Allah najbolje zna.

Je li zabranjeno uzimanje abdesta u kupatilu

Pitanje: Da li je zabranjeno uzimanje abdesta u kupatilu?

Odgovor: Uzimanje abdesta u kupatilu dopušteno je, svejedno bilo kupatilo odvojeno od nužnika ili ne. Ako bismo kazali da je to zabranjeno, onda bi isti status imalo kupanje, tim prije jer je kupanje vredniji ibadet od uzimanja abdesta. Ne znam da je ijedan savremeni islamski učenjak to zabranio. U najgorem slučaju može se kazati da je preče uzimanje abdesta u posebnoj posudi, a Allah najbolje zna.

---

392 Ebu Davud, 13/262, i Taberani, 20/118, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti *Sahihul-džamia*, 2/1003.

393 Vidjeti: *El-Minhadž*, 3/177.

394 Muslim i Ibn Huzejme.

395 Buharija i Muslim.

396 Vidjeti: *Fethul-Bari*, 1/469.

397 Buharija i Muslim.

398 Ebu Davud, 11/157, s dobrim lancem prenosilaca.

Je li dopušteno učenje abdeskih dova u kupatilu

Pitanje: Da li je dopušteno učenje abdeskih dova u kupatilu?

Odgovor: Abdeske dove nije dopušteno učiti ni u kupatilu ni izvan njega. Te su dove novotarija. Za njih nema čak ni lažnih hadisa. Učiti posebnu dovu za svaki dio tijela nije ništa drugo nego zabranjeno pretjerivanje u vjeri i njeno otežavanje, a Allah, dželle šanuhu, vjeru je učinio lahkom.

Može li se uzimati abdest preko nalakiranih noktiju

Pitanje: Zašto se ne može uzimati abdest preko nalakiranih noktiju kada nije obavezno prati šake prilikom uzimanja abdesta? Allah vas nagradio!

Odgovor: Lak je materija koja sprečava dolazak vode do noktiju, i tako jedan dio tijela koji se mora oprati ostaje suh.[399] Uzvišeni Allah naredio je generalno pranje ruku prilikom uzimanja abdesta, bez detaljnijeg objašnjenja, ali je to precizirao Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, svojom praksom: pod tim se pranjem misli na podlakticu, a ona u jeziku obuhvata ruku od lakta do završetka srednjeg prsta.[400] Otuda je neispravno reći da pranje šaka nije farz, naprotiv to je obavezno, kako po hanefijskim, tako i po drugim učenjacima.[401] I pored toga što svi drže da je pranje šaka obavezno, nisu jednoglasni u vezi s tim da li ih je obavezno oprati po drugi put (budući da su oprane prije ispiranja usta i nosa). Jače je i osnovanije mišljenje onih učenjaka koji obavezuju pranje šaka s podlakticom; nijedan učenjak nije rekao da se šake nikako ne peru, a Allah najbolje zna.

Može li se snijegom uzeti abdest

Pitanje: Jedne smo prilike bili prinuđeni uzeti abdest snijegom, ne znavši propis u vezi s tim. Da li je naš abdest valjan? Također, da li je ženi ispravno uzimati abdest preko nalakiranih noktiju?

---

[399] Vidjeti: *El-Džamiu li fetaval-meretil-muslime*, str. 95.
[400] Vidjeti: *Lisanul-areb*, 2/457, *El-Kafi*, str. 461, i *El-Kavaninul-fikhijja*, str. 24.
[401] Vidjeti: *Bedaius-sanaia*, 1/68.

Odgovor: Uzimanje abdesta snijegom je valjano, na osnovu Allahovih riječi:

﴿وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا ﴿٤٨﴾﴾

"I Mi s neba čistu vodu spuštamo..."[402], i na osnovu Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, dove kojom je otpočinjao namaz: *"Moj Allahu, udalji me od grijeha mojih kao što si udaljio istok od zapada! Moj Allahu, očisti me od grijeha kao što se čisti bijela odjeća od prljavštine! Moj Allahu, saperi s mene moje grijehe vodom, snijegom i ledom!"*[403] Navedeni argumenti ukazuju da se kiša, snijeg i led smatraju čistom vodom. Međutim, mnogi islamski učenjaci uvjetuju otapanje snijega jer smatraju da se abdest može uzimati samo tečnom vodom.[404] Dakle, puko trljanje snijega po tijelu, po ovim pravnicima, ne smatra se validnim. Kada je riječ o uzimanju abdesta preko nalakiranih noktiju, to se tretira nevažećim, jer lak sprečava dolazak vode do noktiju, a njih je obaveza prati prilikom uzimanja abdesta.[405] Ibn Abbas govorio je: "Naše se žene boje najljepšim bojama, i to čine poslije jacije do pred zoru."[406] Na pitanje u vezi sa ženom koja oboji ruke pa želi uzeti abdest za namaz, Ibrahim Nehai odgovorio je: "Uklonit će boju s ruku."[407] A Allah najbolje zna.

Kako da postupi čovjek koji na drugom rekatu izgubi abdest

Pitanje: Ako čovjek izgubi abdest na drugom rekatu, da li mu je dopušteno formalno nastaviti namaz kako niko od prisutnih ne bi primijetio da je izgubio abdest?

Odgovor: Ko izgubi abdest u namazu mora ga prekinuti i ponovo uzeti abdest. Aiša, radijallahu anha, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko izgubi abdest u namazu neka pritisne svoj nos i izađe*

---

[402] Prijevod značenja El-Furkan, 48.
[403] Buharija i Muslim.
[404] Vidjeti: *El-Muhalla*, 2/160, *El-Mugni*, 1/28, *El-Medžmu*, 1/121, *Keššaful-kina*, 1/25, *Merakil-felah*, str. 21.
[405] Vidjeti: *Fetavel-mer'etil-muslima*, str. 219-221.
[406] Ibn Ebu Šejbe, 1/113, i Bejheki, 1/125, sa ispravnim lancem prenosilaca.
[407] Ibn Ebu Šejbe, 1/112, sa ispravnim lancem prenosilaca.

napolje."[408] Dakle, dužan je prekinuti namaz, ponovo uzeti abdest i pristupiti u džemat, ako namaz već nije završen. Zabranjeno je formalno klanjati, stideći se izaći i ponovo uzeti abdest, jer klanjanje bez abdesta ima status ismijavanja s vjerom, a to je strogo zabranjeno, a Allah najbolje zna.

Uvjeti potiranja po mestvama

Pitanje: Da li čovjek mora obuti mestve, odnosno čarape (po kojima želi potirati) neposredno nakon uzimanja abdesta, tj. može li čovjek uzeti abdest pa hodati bos i kasnije obuti mestve, odnosno čarape?

Odgovor: Nije uvjet za potiranje po mestvama da budu obuvene neposredno nakon pranja nogu. Bitno je da budu obuvene na propisano uzet abdest u kojem su noge oprane, makar između pranja i obuvanja prošao i duži vremenski period. Stoga, ne smeta nakon abdesta hodati bos pa onda obuti čarape, a Allah najbolje zna.

Da li skidanje mestvi kvari abdest

Pitanje: Da li skidanje mestvi, odnosno čarapa po kojima se već potiralo, kvari abdest?

Odgovor: Islamski učenjaci o tom pitanju imaju tri mišljenja: prvo, skidanje mestvi po kojima se potiralo kvari abdest, i zastupaju ga sljedeći autoriteti: Nehai, Zuhri, Mekhul, Ibn Ebu Lejla, Evzai, imam Šafija (po jednoj verziji), Ahmed, Ishak i neki drugi učenjaci; drugo, to ne kvari abdest, ali takav čovjek mora oprati noge, i zastupaju ga: Ata, Sevri, Ebu Sevr, Šafija i Ahmed (po drugoj verziji), učenjaci hanefijske i, po jačem mišljenju, autoriteti šafijske pravne škole; i, treće, skidanje mestvi ne kvari abdest, a ovo su rekli: Hasan Basri, Ebu Alija, Katada, Selman b. Harb, Davud, Ibn Hazm, Ibn Tejmijje i neki drugi učenjaci.[409] Mugire b. Šuba, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Bili smo s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, u jednom

---

[408] Ibn Madže, Ibn Hibban i Hakim, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 1/114.

[409] Vidjeti: *El-Musannef*, 1/210, od Abdurrezzaka, *El-Evsat*, 1/457-460, *El-Muhalla*, 2/105, *Bidajetul-mudžtehid*, 1/22-23, *El-Mugni*, 1/324, *Hil'ijetul-ulema*, 1/177-179, i *Bedaius-sanaia*, 1/88.

vojnom pohodu pa nam je naredio da potiremo po mestvama tri dana na putu, a jedan dan u mjestu boravka, osim ako u međuvremenu nismo skinuli mestve."[410] Iz ovog su predanja neki učenjaci zaključili da skidanje mestvi kvari abdest, međutim iz njega se ima razumjeti da skidanjem mestvi obveznik gubi pravo na potiranje po njima, ali ne da gubi abdest. Pored toga, u lancu prenosilaca ovog predanja postoji prenosilac po imenu Omer b. Durejh, a zbog njega je imam Bejheki ovo predanje ocijenio slabim.[411] Kada je riječ o predanju koje je zabilježio imam Bejheki, 1/432, a u kojem stoji da je neki ashab, upitan u vezi s čovjekom koji skine mestve nakon potiranja po njima, odgovorio: "Neka opere noge" – nije vjerodostojno. Smatram, a Allah najbolje zna, da skidanje mestvi ne kvari abdest. Za ovo sam se mišljenje opredijelio iz sljedećih razloga: prvo, ne postoji ispravan ni jasan argument iz kojeg bi se moglo zaključiti da skidanje mestvi kvari abdest; načelno pravilo glasi da čovjek ima abdest dok se na osnovu jasnog dokaza ne ustanovi suprotno tome; drugo, kada bi čovjek uzeo abdest pa potom obrijao glavu, ne bi izgubio abdest, isti je slučaj i sa skidanjem mestvi;[412] treće, kada bi potrao po kapi, turbanu i sl., potom to skinuo s glave, abdest bi bio ispravan, kaže šejhul-islam Ibn Tejmijje;[413] četvrto, taj abdest neće biti pokvaren analogno podrezivanju noktiju nakon uzimanja abdesta; i, peto, Alija b. Ebu Talib jednom je prilikom potrao po nanulama (koje su ličile na mestve), potom ih skinuo i klanjao namaz,[414] a Allah najbolje zna.

Je li obavezno prilikom abdesta prati i protezu

Pitanje: Da li je prilikom uzimanja abdesta obavezno prati protezu ruke, odnosno noge? Allah vas nagradio!

Odgovor: Ako je osoba rođena bez dijela tijela koji se mora oprati prilikom uzimanja abdesta: stopalo s člankom ili ruka s laktom, ili je taj dio tijela izgubila – ne mora prati protezu, tim prije jer proteza nema status

---

410 Taberani, 20/418.
411 Vidjeti: *Es-Sunenul-kubra*, 1/434, i *El-Meshu alel-dževrebejni*, str. 88, od Kasimija.
412 Vidjeti: *Eš-Šerhul-mumtia*, 1/216.
413 Vidjeti: *Ahkamuš-šita*, str. 35.
414 Bejheki, 1/431. Ovo je predanje šejh Albani okarakterizirao autentičnim. Vidjeti: *El-Mesh*, str. 87.

dijela tijela. Međutim, ako je ostao dio podlaktice, odnosno stopala, tada je obaveza oprati preostali dio, i abdest nije ispravan ako se ne opere taj dio, a Allah najbolje zna.

Kako sahibi-uzur uzima abdest

Pitanje: Kako sahibi-uzur uzima abdest?

Odgovor: Sahibi-uzur uzima abdest kao i ostali ljudi, osim što će prije abdesta zaštititi mjesto iz kojeg izlazi nečistoća, i neće se obazirati ako šta izađe za vrijeme namaza, a Allah najbolje zna.

Da li glasno smijanje u namazu kvari abdest

Pitanje: Da li glasno smijanje u namazu kvari abdest? Možete li mi objasniti ovo pitanje i navesti dokaze! Allah vas nagradio!

Odgovor: Islamski učenjaci jednoglasni su u mišljenju da smijanje izvan namaza ne kvari abdest, kao što su jednoglasni u mišljenju da smijanje u namazu kvari namaz.[415] Međutim, kada je riječ o tome da li smijanje u namazu kvari abdest, nemaju jednoglasan stav. Neki islamski pravnici smatraju da smijanje u namazu kvari abdest, između ostalih, sljedeći: Hasan Basri, Ibrahim Nehai, Sufjan Sevri i učenjaci hanefijske pravne škole.[416] Nekoliko ashaba prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, onome ko se grohotom nasmije u namazu naređivao da ponovo uzme abdest i ponovi namaz. Predanje u tom smislu prenose: Ebu Hurejre, Ibn Omer, Enes, Imran b. Husajn, Džabir i Ebu Musa Ešari. Navodi se i nekoliko mursel-predanja od Ibrahima, Zuhrija, Mabeda i Ebul-Alije.[417] Međutim, veliki hadiski eksperti ta predanja nisu smatrali autentičnim. Naime, spomenute verzije uglavnom se vraćaju na hadis Ebul-Alije, on od Poslanika, sallallahu

---

[415] Vidjeti: *El-Evsat*, 1/226.

[416] Vidjeti: *El-Evsat*, 1/226, *El-Mugni*, 1/169, *El-Medžmu*, 2/65, *Umdetul-kari*, 3/48, *El-Musannef*, 2/377, od Abdurrezzaka, *El-Muhalla*, 1/265, *El-Mebsut*, 1/77-78 i 171-172, i *Šerhu Fethil-Kadir*, 1/34.

[417] Darekutni, 1/163-165 i 171, El-Hatib, 9/379, Ibn Dževzi, u djelu *El-Ilel*, 1/368-369, Bejheki u djelima: *El-Hilafijat*, 2/371, 384 i 405, i *El-Kubra*, 1/146, Abdurrezzak, 2/376, i neki drugi muhaddisi.

alejhi ve sellem, kao mursel-predanje, a takvo predanje nije prihvatljivo u hadiskoj nauci. Većina islamskih učenjaka smatra da smijanje u namazu kvari samo namaz, ali ne kvari abdest. Ovo je stav učenjaka malikijske, šafijske i hanbelijske pravne škole, Ishaka, Ebu Sevra, Mekhula, Evzaija i nekih drugih.[418] Ovi islamski autoriteti povode se za sljedećom izjavom Džabira b. Abdullaha: "Ko se nasmije u namazu neka ponovi namaz, ali ne i abdest."[419] Slično su izjavili: Ebu Musa Ešari, Ibn Mes'ud, Ibn Sirin, Ata, Zuhri, sedmerica pravnika: Seid b. Musejjib, Kasim b. Muhammed b. Ebu Bekr, Urva b. Zubejr, Ebu Bekr b. Abdurrahman, Haridža b. Zejd b. Sabit, Ubejdullah b. Abdullah b. Utba i Sulejman b. Jesar.[420] Dokaz više za našu tvrdnju jeste to da su islamski učenjaci jednoglasni u mišljenju da govor u namazu i potvora ne kvari abdest, pa kako će ga onda pokvariti smijeh![421] A Allah najbolje zna.

Status sahibi-uzura

Pitanje: Dešava mi se da prije uzimanja abdesta ili u toku toga izađe vjetar. Ne stižem završiti namaz, i opet mi se to desi. Imam li status sahibi-uzura?

Odgovor: Ako se, uistinu, nalazite u situaciji da vam nekontrolirano i često izlaze vjetrovi, vi se tretirate sahibi-uzurom i niste dužni ponovo uzeti abdest niti ponoviti namaz, makar se to dešavalo za vrijeme uzimanja abdesta i obavljanja namaza, a Allah najbolje zna.

Da li dojenje djeteta kvari abdest

Pitanje: Da li dojenje djeteta kvari abdest, budući da se radi o tekućini koja izlazi iz tijela?

Odgovor: Po konsenzusu islamskih učenjaka, dojenje djeteta ne kvari

---

[418] Vidjeti: *El-Evsat*, 1/227-228, *El-Mudevvenetul-kubra*, 1/98, *Bidajetul-mudžtehid*, 1/41, *El-Medžmu*, 2/65, *Mugnil-muhtadž*, 1/195, *El-Mugni*, 1/169, i *Umdetul-kari*, 3/48.

[419] Buharija, Abdurrezzak, 2/377, i Bejheki, 1/144.

[420] Vidjeti: *El-Evsat*, 1/227, *Es-Sunenul-kubra*, 1/144-145, *El-Musannef*, 2/376-378, od Abdurrezzaka, *El-Musannef*, 1/388, od Ibn Ebu Šejbe.

[421] *El-Evsat*, 1/230.

abdest, tvrdi Ibn Munzir.[422] A Allah najbolje zna.

TEJEMMUM

Može li čovjek koji je uzeo tejemmum imamiti ljudima koji klanjaju s abdestom

Pitanje: Da li čovjek koji je uzeo tejemmum može imamiti ljudima koji klanjaju s abdestom?

Odgovor: Ako ne postoji šerijatski validno opravdanje za uzimanje tejemmuma, tada je namaz neispravan i imamu i onima koje je predvodio, ako su svjesni toga. A ako imam uzme tejemmum iz opravdanog razloga, dopušteno mu je predvoditi namaz. Amr b. As pripovijedao je: "Bili smo u vojnom pohodu pa sam polucirao u snu; bila je hladnoća, i ja sam se pobojao za zdravlje, uzeo sam tejemmum i predvodio ljude na sabah-namazu. Kada je to čuo, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao me: *'O Amre, jesi li predvodio ljude džunup?'"* Amr je obavijestio Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, o svemu što se desilo, pozvavši se na ajet:

﴿وَلَا تَقْتُلُوٓا۟ أَنفُسَكُمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٢٩﴾﴾

"I sami sebe ne ubijajte, Allah je, uistinu, prema vama milostiv."[423] Pa se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, samo nasmijao i nije ništa rekao.[424] Ibn Abbas, radijallahu anhu, predvodio je ljude džunup, prethodno uzevši tejemmum.[425] Imam Bejheki u svome je *Sunenu* naslovio cjelinu: *Čovjek koji je uzeo tejemmum može predvoditi ljude koji su uzeli abdest*. Ovo mišljenje zastupa većina islamskih učenjaka iz prvih i potonjih generacija, kao i osnivači pet poznatih pravnih škola.[426] Ibn Kudame u svom kapitalnom djelu *El-Mugni*, 2/30, naveo je konsenzus pravnika o tom pitanju, ali i drugo je mišljenje poznato. Njega su zastupali: Nehai, Evzai, Jahja b. Seid i Alija b.

---

[422] Vidjeti: *El-Evsat*, 1/157.
[423] En-Nisa, 29.
[424] Buharija, kao muallek-predanje, Ebu Davud i Ahmed, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 1/541, od Ibn Hadžera.
[425] Bejheki, 1/234, a Ibn Hadžer predanje smatra ispravnim. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 1/532.
[426] Vidjeti: *Fethul-Kadir*, 1/319, *El-Munteka*, 1/111, *El-Medžmu*, 4/262, *El-Muhalla*, 2/143.

Ebu Talib, mada je Alijino predanje preneseno slabim lancem prenosilaca, tvrdi Ibn Munzir.[427] U vezi s ovim pitanjem prenesena su dva hadisa koji zabranjuju da čovjek koji je uzeo tejemmum predvodi ljude koji su uzeli abdest. Prenose ih Omer b. Hattab i Džabir b. Abdullah, ali njihova je autentičnost diskutabilna.[428] A Allah najbolje zna.

MENSTRUACIJA I POSTPOROĐAJNI PERIOD

Da li se krv koja poteče dan-dva prije porođaja ubraja u nifas

Pitanje: Da li se krv koja poteče dan-dva prije porođaja ubraja u nifas, i da li žena u tom slučaju treba klanjati?

Odgovor: Takvo krvarenje ne smatra se nifasom, i žena mora klanjati shodno svojim mogućnostima, osim ako je izlazak krvi popraćen porođajnim bolovima ili jasnim simptomima poroda, tada će se izlazeća krv smatrati nifasom, a Allah najbolje zna.

Kako će postupiti žena čiji mjesečni ciklus traje pretežno sedam dana, pa se nekad produži

Pitanje: Kako će postupiti žena čiji mjesečni ciklus traje pretežno sedam dana, ali se nekad produži? Hoće li sačekati da krvarenje u potpunosti prestane ili će tih sedam dana uzeti kao adet i okupati se, ne obraćajući pažnju na ono što izlazi poslije toga?

Odgovor: Ako mjesečni ciklus u određene žene traje sedam dana pa se desi da se krvarenje nastavi dan-dva, to oticanje krvi smatra se mjesečnim ciklusom, i takva žena mora sačekati prestanak krvarenja, a potom se okupati.[429] A Allah najbolje zna.

---

[427] Vidjeti: *El-Evsat*, 2/68-69.
[428] Vidjeti: *Fethul-Bari*, 2/265, od Ibn Redžeba.
[429] Vidjeti: *Fetavel-hajdi vel-istihada*, str. 51.

Može li žena u mjesečnom ciklusu doticati Mushaf, učiti Kur'an i preslušavati svoju djecu

Pitanje: O pitanju koje ću postaviti učenjaci mnogo raspravljaju, daju fetve i savjete, a običan svijet ne zna kako će postupiti. Naime, riječ je o učenju Kur'ana u mjesečnom ciklusu. Može li žena u tom ciklusu doticati Mushaf s rukavicama na rukama, čitati ajete gledajući u monitor, čitati s kopiranih listova i može li preslušavati svoju djecu?

Odgovor: Prije svega, trebamo znati da islamski učenjaci ne gledaju istovjetno na većinu pravnih pitanja. Ako mi o određenom pravnom pitanju dobijemo različite odgovore, to je, ustvari, samo nastavak razilaženja koja su se dešavala kod naših prethodnika. Pitanje koje je, svakako, predmet rasprave među pravnicima je doticanje Mushafa od strane osobe koja, uvjetno rečeno, nije čista (osoba bez abdesta, džunup i žena u hajzu i nifasu). Većina islamskih učenjaka smatra da nije dopušteno doticanje Mushafa osobama koje se nalaze u takvom stanju. To je stav učenjaka hanefijske, malikijske, šafijske i hanbelijske pravne škole.[430] Najjasniji argument za kojim se rukovode ti učenjaci jeste hadis u kojem Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: "Kur'an dotiče samo onaj ko je čist."[431] Navedeni hadis ukazuje da nije dopušteno doticanje Mushafa osobama koje nemaju abdest (muhdis). Budući da u hadisu nije posebno određeno kome je to zabranjeno doticanje Mushafa golom rukom, onda je to zabranjeno svakoj osobi koja nema abdesta ili ga uopće ne može imati. Kada je riječ o posrednom doticanju: omotanim Mushafom ili s rukavicama, islamski učenjaci također imaju oprečne stavove: većina islamskih autoriteta to zabranjuje.[432] Mislim, a Allah najbolje zna, preče je da takvi ljudi izbjegavaju doticanje Mushafa. Kada je riječ o čitanju Kur'ana gledajući u Mushaf, ali bez njegovog dodirivanja, o čitanju s monitora, ponavljanju ajeta, držanju kopiranih listova, koliko znam, ne postoji jasan i ispravan argument koji to zabranjuje. Nijedan hadis koji zabranjuje učenje Kur'ana u takvom stanju nije autentičan. Između ostalih, tu su sljedeći slabi hadisi:

---

[430] Vidjeti: *Bedaeus-sanaia*, 1/140-141, *El-Medžmu*, 1/17, *Mevahibul-Dželil*, 1/303, i *El-Mugni*, 1/147.

[431] Taberani, Darekutni i neki drugi, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Irvaul-galil*, 1/158-161.

[432] Vidjeti: *El-Evsat*, 1/101-104, i *Fethul-Bari*, 2/20-21, od Ibn Redžeba.

"Kur'an ne uči džunup ni žena u mjesečnom ciklusu"; "Kada sam džunup, ja uzmem abdest i jedem i pijem, ali ne klanjam niti učim", "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio nam je učenje Kur'ana dok smo džunupi", a Allah najbolje zna.

Da li je žena obavezna naklanjati namaz koji nije klanjala prije nego što je dobila mjesečni ciklus

Pitanje: Ponekad okasnim klanjati namaz, odnosno ne stignem ga klanjati u prvo vrijeme pa mi se desi da dobijem mjesečni ciklus a nisam klanjala određeni namaz iako sam imala vremena. Moram li taj namaz naklanjati po prestanku ciklusa? Ako ga moram naklanjati, kako ću postupiti ako vidim da sam čista neposredno pred istek određenog namaza i imam onoliko vremena koliko mi je dovoljno za kupanje i klanjanje namaza koji je na isteku, hoću li klanjati onaj namaz koji je na isteku ili ću naklanjati propušteni, makar me prošlo vrijeme tog namaza?

Odgovor: Po mišljenju većine islamskih učenjaka, ako ženu zatekne namaz a ona čista pa dobije mjesečni ciklus ne klanjavši taj namaz – dužna ga je naklanjati. Ipak, hanefijski i malikijski pravnici smatraju da to nije obavezna. Međutim, prvo je mišljenje sigurnije. A ako vidi da se očistila neposredno pred istek određenog namaskog vremena, i zbog nedostatka vremena ne može naklanjati prethodno propušteni namaz, tada će klanjati nastupajući pa onda naklanjati propušteni namaz, a Allah najbolje zna.

Naslađivanje ženinim tijelom dok je u mjesečnom ciklusu

Pitanje: Da li je u postporođajnom periodu zabranjeno intimno dodirivanje tijela i između udova, ali bez upražnjavanja spolnog odnosa?

Odgovor: Islamski učenjaci o tom pitanju imaju tri mišljenja. Jedni tvrde da je naslađivanje ma kojim dijelom ženinog tijela koja ima mjesečno pranje zabranjeno, i ovo je mišljenje iznimno (šaz) po većini islamskih pravnika. Drugi učenjaci kažu da se čovjek može naslađivati njenim dijelovima tijela iznad pupka, i to je stav Ebu Hanife, Malika, Šafije i nekih drugih učenjaka. Međutim, neki smatraju da se može naslađivati cijelim tijelom, osim spolnim organom. Ovako su govorili: Ikrime, Šabi, Ata, Hakem,

Hasan Basri, Ibrahim Nehai, Sufjan Sevri, Ahmed, Ishak, Ibn Munzir i neki drugi učenjaci.[433] Zadnja dva stava imaju utemeljenje, a treće mišljenje je jače i prioritetnije, na osnovu sljedećeg: kada je Uzvišeni Allah objavio:

﴿ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ ﴾

"I pitaju te o mjesečnom pranju! Reci: 'Ono je neprijatnost!' Zato ne općite sa ženama za vrijeme mjesečnog pranja...", Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Možete činiti sve osim spolnog odnosa."*[434] Ikrime prenosi da je jedna od Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, supruga pripovijedala: "Kada bi se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, želio naslađivati tijelom neke od svojih supruga koja je imala mjesečno pranje, stavio bi na njen spolni organ odjeću."[435] Na pitanje s kojim dijelovima tijela se dopušteno naslađivati kada je žena u mjesečnom ciklusu, Aiša, radijallahu anha, odgovorila je: "Sa svim dijelovima tijela, osim spolnog organa."[436] Međutim, ako se čovjek boji da se neći moći obuzdati, onda mu je obaveza kloniti se dijela tijela između pupka i koljena, a Allah najbolje zna.

EZAN I IKAMET

Je li naređeno učiti ezan prilikom nevremena

Pitanje: Da li je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naređivao učenje ezana i prilikom nevremena?

Odgovor: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uvijek je naređivao učenje ezana, čak i prilikom nevremena. Imam Muslim zabilježio je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u jednoj kišovitoj noći, (dok su bili na putu), naredio mujezinu da učeći ezan doda riječi: *"Klanjajte u svojim*

---

433 Vidjeti: *El-Evsat*, 2/207-208, *Ahkamul-Kur'an*, 1/181-182, *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 3/90, i *Keššaful-kina*, 1/200.

434 Muslim i sabirači sunena.

435 Ebu Davud. Ibn Hadžer ovo predanje smatra dobrim, a Ibn Abdulhadi i Albani vjerodostojnim. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 1/404, i *Adabuz-zefaf*, str. 125.

436 Ibn Hazm, u djelu *El-Muhalla*, 1/182.

boravištima!"[437] A Allah najbolje zna.

Je li obaveza proučiti ezan ukoliko se ne klanja u prvom namaskom vremenu

Pitanje: Ako namaz ne klanjam u njegovom prvom vremenu, jesam li dužan proučiti ezan? Allah vas nagradio!

Odgovor: Ezan je simbol dini-islama, i ne treba ga nikada izostavljati. Buharija i Muslim zabilježili su da je Enes b. Malik pripovijedao: "Kada bi došao u neko mjesto, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sačekao bi zoru, i ako bi čuo ezan, otišao bi na drugu stranu, a ako ne bi čuo ezan, napao bi stanovnike toga mjesta." Hadis jasno ukazuje na odliku i mjesto ezana u islamu. Onaj ko klanja zasebno ili sa svojom porodicom u džematu, proučit će ezan i ikamet. Ako to ne učini, namaz će biti ispravan, ali nije lijepo postupio. Kao dokaz[438] islamski učenjaci koriste hadis Ukbeta b. Amira el-Džuhenija u kome stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah se čudi pastiru koji na planinskom vrhu prouči ezan i klanja. Uzvišeni Allah kaže (Svojim melekima): 'Pogledajte Moga roba, proučio je ezan i uspostavio namaz, Mene se boji, oprostio sam mu i uveo ga u Džennet'"*[439], a Allah najbolje zna.

Status ezana sa kasete

Pitanje: Da li je umjesto učenja ezana ispravno staviti kasetu sa sadržajem ezana kojim se oglašava početak namaskog vremena?

Odgovor: Ezan je veliki simbol islama. Njime se muslimansko društvo razlikuje od nemuslimanskog. Ezan je ibadet koji se mora i smije činiti samo na propisan način. Stavljanje kasete sa sadržajem ezana neispravno je iz nekoliko razloga: prvo, ezan je ibadet, a svaki ibadet treba se učiniti s namjerom, a to nije ostvarivo na taj način; drugo, sunnet je prilikom ezana staviti prste u uši i okrenuti glavu udesno i ulijevo, izgovarajući: hajje ales-

---

[437] Muslim, 5/168/697.

[438] Vidjeti: *Nejlul-evtar*, 2/42-43 i *Avnul-Mabud*, 4/50.

[439] Ebu Davud, 2/4/1203, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihu Suneni Ebi Davud*, 1/329.

salah, hajje alel-felah, što, naravno, nije moguće ako se ezan oglašava preko kasete; treće, brojni su hadisi koji govore o nagradi za učenje ezana, i tako bi se uskratila velika nagrada svima onima koji žele učiti ezan; i, četvrto ovim postupkom otvaraju se velika vrata igri s vjerom koja će biti teško zatvoriti. Bojati se da će jednog dana ljudi klanjati namaz za imamom-kasetom ili slušati hutbu u džamijama preko radija, Allah nas sačuvao svih novotarija! Učenje ezana putem kasete zabranili su poznati savremeni učenjaci,[440] a Allah najbolje zna.

Status namaza bez namjerno neproučenog ezana

Pitanje: Jednog dana u našem džematu namjerno smo klanjali bez ezana. Jesmo li smo grješni zbog toga, i je li naš namaz ispravan?

Odgovor: Kada je riječ o statusu ezana, učenjaci imaju podijeljena mišljenja: većina njih kaže da je to pritvrđeni sunnet, i to je stav imama Ebu Hanife, Šafije i Malika, po jednoj verziji.[441] Imam Ahmed, Ibn Hazm, Ibn Munzir, Ibn Tejmijje i neki drugi islamski autoriteti drže da je ezan obaveza (vadžib), a onoga ko ga izostavi smatraju grješnim.[442] Obje skupine pozivaju se na hadis, ali druga skupina ima jače argumente. Naime, Buharija i Muslim zabilježili su da je Enes b. Malik pripovijedao: "Kada bi došao u neko mjesto, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, sačekao bi zoru, i ako bi čuo ezan, otišao bi na drugu stranu, a ako ne bi čuo ezan, napao bi stanovnike toga mjesta." Buharija i Muslim zabilježili su da je Malik b. Huvejris prenio sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Kada nastupi namasko vrijeme neka neko od vas prouči ezan, i neka vas u namazu predvodi najstariji."* Navedni hadis ima imperativni karakter, a to, po mišljenju većine učenjaka islamske jurisprudencije, iziskuje obavezu izvršavanja određenog djela. Dokaz više jeste Enesovo, radijallahu anhu, predanje u kojem stoji: "Bilalu je naređeno da udvoji riječi ezana, a ikamet da uči neparno."[443] Ezan je važan simbol islama, i nije ga dopušteno

[440] Vidjeti: *Fikhun-nevazil*, 2/173/175 i *Fetaval-ledžnetid-daime*, 6/68.
[441] Vidjeti: *Et-Temhid*, 18/306, *El-Vesit*, 2/41, *Šerhu Fethil-Kadir*, 1/240, *Mevahibul-Dželil*, 1/451, *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 6/226.
[442] Vidjeti: *El-Evsat*, 3/34, *El-Muhalla*, 3/125, *Medžmu'ul-fetava*, 22/41, *El-Insaf*, 1/407, *Es-Sejlul-džerrar*, 1/196.
[443] Buharija i Muslim.

izostaviti osim uz šerijatski opravdan razlog. Neki učenjaci smatraju da se treba boriti protiv naroda koji izostavlja učenje ezana.[444] Ali i pored svega, ezan nije uvjet za ispravnost namaza; njegovo izostavljanje umanjuje nagradu i negativno utječe na potpunost namaza s te strane, a Allah najbolje zna.

Ko je najpreči da prouči ezan

Pitanje: Ko je najpreči da prouči ezan? U našem džematu ponekad dođe do nesuglasica u vezi s tim?

Odgovor: U džamiji u kojoj ne postoji stalni mujezin ezan će učiti onaj čovjek koji ima ljepši i prodorniji glas. Kada je Abdullah b. Zejd usnio čovjeka koji ga je poučio ezanu, došao je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on mu je naredio: *"Pouči Bilala onome što si usnio, i neka on uči ezan, njegov je glas prodorniji od tvoga."*[445] U jednom predanju stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredio otprilike dvadeseterici ashaba da prouče ezan pred njim, pa mu se dopao glas Ebu Mahzure Evsa Džumehija, pa ga je poučio ezanu i ikametu.[446] A Allah najbolje zna.

Dužine prilikom učenja ezana

Pitanje: Koliko se može maksimalno otegnuti prilikom učenja Kur'ana i ezana?

Odgovor: Najveća dužina (medd) u Kur'anu jeste – šest, i neispravno je otezati više od toga. Kada je riječ o otezanju prilikom učenja ezana, koliko mi je poznato, to nije precizirano hadisima. Otuda, ne smeta ako bi se malo više otegnulo učeći ezan, ali sve u granicama. U nekim muslimanskim zemljama slušao sam mujezina koji je otezao oko četrdeset dužina, ezan je trajao oko trinaest minuta. Ovakvo određivanje dužina svakako nije legitimno, a Allah najbolje zna.

---

[444] Vidjeti: *El-Mebsut*, 1/133.

[445] Ahmed i Ibn Hibban, s dobrim lancem prenosilaca.

[446] Darimi i Ibn Huzejme, sa ispravnim lancem prenosilaca.

OKRETANJE PREMA KIBLI

Kako postupiti kada se ne poznaje pravac kible

Pitanje: Moji prijatelji i ja izašli smo u prirodu i udaljili se od mjesta boravka. Kada smo htjeli klanjati podne-namaz, nismo se mogli dogovoriti u vezi s pravcem kible: svako je tvrdio da je kibla u drugom pravcu. Kako u ovakvim prilikama postupiti? Može li se u ovom slučaju pravac kible odrediti bacanjem kocke ili izvlačenjem?

Odgovor: Musliman mora prije namaza odrediti pravac kible: prvo će pitati, a ako nema nikoga u blizini, tada će njen pravac odrediti pomoćnim sredstvima. Kada je riječ o vašem slučaju, svako je bio uvjeren u jedan pravac, i bili ste dužni klanjati ponaosob, ne u džematu. Nijednom od vas nije bilo validno klanjati okrećući se na stranu koja, po njegovom mišljenju, nije pravac kible. Ako se nakon završenog namaza uspostavi ili ne uspostavi pravi smjer, namaz svih je ispravan i niko ga neće ponoviti. Kada je riječ o bacanju kocke (kur'un), tome se pribjegava samo u slučaju kada se radi o istovjetnim pravima ili situaciji u kojoj je ispravno postupiti na više načina. Kada je riječ o okretanju prema kibli, ispravno je okrenuti se samo u jednom pravcu, i princip bacanja kocke ne dolazi u obzir, a Allah najbolje zna.

DŽAMIJE

Namaz u džamiji sagrađenoj od haram imetka

Pitanje: Može li se klanjati u džamiji koja je sagrađena od haram imetka?

Odgovor: Gradnja džamije od haram imetka ne utječe na ispravnost namaza. Onaj ko izgradi džamiju od haram imetka neće imati nagradu za to djelo, jer je Allah lijep i prima samo lijepo. Ljudi koji posjećuju takvu džamiju nemaju ništa s investitorovim djelom: njihov je namaz ispravan, a Allah najbolje zna.

Stav islama prema ukrašavanju džamija

Pitanje: Zahtijeva li islam ukrašavanje džamija?

Odgovor: Po islamskom učenju, ukrašavanje džamija je pogrdno. To je još veće zlo činiti sada kada mnogi muslimani nemaju osnovne uvjete za život: hranu, vodu, odjeću, krov nad glavom... U određenim slučajevima preče je pomoći muslimanu u nevolji nego sagraditi ili renovirati džamiju. Ako je tako kada je riječ o gradnju ili renoviranju, kako je onda s beskorisnim, bolje rečeno, štetnim ukrašavanjem džamija u koje se investiraju velike sume novca da bi se omeli klanjači i umanjila njihova skrušenost u namazu. Kada je riječ o džamijama, načelno pravilo važi da džamije podsjećaju na ahiret, jer su one Allahove kuće, a ne da njihova ljepota podsjeća na ovosvjetske prolazne ljepote. Ukrašavanje džamija jedan je od predznaka Sudnjega dana. Enes b. Malik prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Sudnji dan će nastupiti samo onda kada se ljudi budu hvalisali građenjem džamija."* [447] Hvalisanje džamijama ima nekoliko značenja, između ostalih: hvalisanje njihovom ljepotom.[448] Omer, radijallahu anhu, govorio je: "Pokrijte džamije toliko da ljudi ne kisnu, nemojte ih bojiti crvenom ni žutom bojom pa da ljude odvraćate od namaza."[449] U drugom predanju stoji da je Omer, radijallahu anhu, prenio da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kada neki narod bude činio loša djela, počet će ukrašavati džamije."* [450] Ibn Abbas govorio je: "Vi ćete, sigurno, ukrašavati svoje džamije kao što to čine židovi i kršćani."[451] Ebu Derda upozoravao je: "Kada budete ukrašavali Mushafe i džamije, bit ćete upropašteni."[452] Isto se prenosi od Ebu Hurejre, Ka'ba b. Ubejja i Ebu Zerra, radijallahu anhum.[453] Kada je Omer b. Abdulaziz vidio veliku džamiju u Damasku koju je ukrasio Velid b. Abdulmelik (on je prvi uveo ovu praksu), odlučio je ukloniti sve ukrase, pa su ga jedva odvratili od te namjere. U drugim izvorima navodi se da je, ipak, skinuo ukrase, prodao

[447] Ebu Davud i Ibn Madže, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 2/1237.
[448] Vidjeti: *Avnul-Mabud*, 2/84.
[449] Buharija.
[450] Ibn Madže, sa slabim lancem prenosilaca.
[451] Buharija.
[452] Ibn Mubarek, u djelu *Ez-Zuhd*, 2/612, i Ibn Hazm, 4/284, s dobrim lancem prenosilaca.
[453] Vidjeti: *Es-Sunen*, str. 140/414, od Ebu Amra Danija, i *Et-Telhisul-habir*, 2/762.

ih i vratio imetak u državni budžet.[454] Šejh Ali Mahfuz veli: "Ukrašavanje džamija, a posebno mihraba, je novotarija, jer to ometa klanjače."[455] Neki učenjaci smatraju da onaj ko ukrasi džamiju iz vakufskog budžeta tu štetu mora nadoknaditi iz vlastitog imetka, a Allah najbolje zna.

NAMAZ

Naklanjavanje propuštenih namaza

Pitanje: Da li se namazi propušteni zbog posla mogu naklanjavati? I da li ih čovjek može naklanjati na bilo kojem mjestu i u bilo kojem položaju: sjedeći, ležeći, u mislima i sl.?

Odgovor: Namazi se moraju klanjati u propisanim vremenima, i nije dopušteno zbog posla izostavljati namaze pa ih naklanjavati; to je veliki grijeh. Propisani (farz) namazi moraju se klanjati u stojećem položaju čineći ruku' i sedždu; nije dopušteno klanjati u sjedećem položaju, osim ako čovjek nije u mogućnosti da stoji, a Allah najbolje zna.

Šta poduzeti da se ne prespava sabah-namaz

Pitanje: Ponekad se desi da prespavam sabah-namaz iako poduzmem uzroke za buđenje. Jesam li dužan učiniti još nešto osim naklanjavanja namaza? Također, bojim se da sam licemjer, jer oni teško obavljaju sabah i jacija-namaz, što stoji u suri En-Nisa!

Odgovor: Čovjek mora poduzeti sve da namaze obavlja u njihovim vremenima. Mislim da je u ovakvim slučajevima umjesno staviti budilnik dalje od postelje kako bi čovjek ustao, ugasio ga i razbudio se. Oni ljudi koji ustanu, ugase budilnik i ponovo se vrate u krevet moraju zadužiti nekoga da ih probudi. Ako čovjek ne čuje jedan budilnik, a nema nikoga u blizini da ga probudi, mora potražiti jači ili staviti dva budilnika ili tražiti neko drugo adekvatno rješenje. Ako nakon svih, istinski poduzetih mjera, nije u stanju ustati u sabahskom vremenu, onda će namaz naklanjati odmah kada se

---

[454] Vidjeti: *Fethul-Bari*, 3/285, od Ibn Redžeba, i *Sahihu ešratiš-sa'ati*, str. 111-112.
[455] Vidjeti: *El-Ibda*, str. 183.

probudi, i nije grješan, tim prije jer nije u stanju klanjati namaz u njegovom vremenu, a Allah ne opterećuje čovjeka preko njegovih mogućnosti. Kada je riječ o 142. ajetu sure En-Nisa, on se odnosi na licemjere, ali i na sve one koji u suštini ne vole namaz, koji ga obavljaju iz nekog ovosvjetskog razloga, a ne u ime Allaha. Neki od njih klanjaju u prisustvu ljudi, a kada su sami svjesno izostavljaju namaze, Allah nas sačuvao svakog zla!

Kako zanijetiti prilikom naklanjavanja propuštenih namaza

Pitanje: Budući da radim, na poslu mogu klanjati sabah i podne-namaz na vrijeme, a ikindiju, akšam i jacija-namaz naklanjam kada se vratim s posla. Kako se treba zanijjetiti propušteni namaz? Allah vas nagradio!

Odgovor: Propušteni namaz nijjeti se srcem, kao i namaz koji se klanja u njegovo pravo vrijeme, ali se zanijjeti naklanjavanje. Donošenje nijjeta riječima nema osnovu u sunnetu, ni u praksi ashaba, niti je ijedan od četverice imama rekao da se nijjet donosi riječima. O nijjetu toliko, ali ovdje se mora ukazati na drugu, jako bitnu stvar. Naime, po šerijatu, neopravdano je izostavljati namaze zbog posla. Svaki posao koji ne dopušta obavljanje namaza na vrijeme mora se ostaviti i potražiti drugi koji dopušta redovno klanjanje. Podsjećam sebe i vas na Resulullahovo, sallallahu alejhi ve sellem, obećanje: *"Ko nešto ostavi Allaha radi, Allah će mu to boljim zamijeniti."*[456]

Razlozi zbog kojih se može izostaviti namaz

Pitanje: Imala sam veliku infekciju u ustima, nisam ih mogla ispirati pet dana pa sam izostavljala namaze. Da li umjesto izostavljenih namaza mogu postiti pet dana ili dati novac za neku džamiju? Allah vas nagradio!

Odgovor: Osim ludila, nesvjestice, sna i zaborava, u šerijatu ne postoji razlog zbog kojeg obveznik smije izostaviti namaz. Ko ne može klanjati u stojećem položaju, mora klanjati u sjedećem položaju; ako ne može ni tako, onda ležeći; ako ne može pomjerati ni s jednim dijelom tijela, čak ni jezikom, tada klanja u mislima. Dakle, s obveznika spadaju svi uvjeti (šartovi)

[456] Vekia b. Džerrah, u djelu *Ez-Zuhd*, 3/635, i Ahmed, 15/306, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletud-daifa*, 1/62.

i sastavni dijelovi (ruknovi) namaza koje ne može učiniti, jer Allah ne opterećuje čovjeka preko njegovih mogućnosti. Iako si imala infekciju, morala si klanjati i bilo ti je dovoljno učiti u mislima, a tvoj bi namaz bio ispravan. Moraš naklanjati sve izostavljene namaze i iskreno se pokajati zbog onoga što si učinila, tim prije jer nema većeg grijeha od ostavljanja namaza. Nisi obavezna postiti ni dijeliti sadaku. Taj grijeh može iskupiti samo naklanjavanje i iskreno pokajanje, a Allah najbolje zna. Ovom prilikom želim ukazati na to da mnogi muslimani ne znaju kako se postaviti u određenoj situaciji pa postupe shodno svom nahođenju, potom pitaju kakav je propis u vezi s tim. Zar nije bolje odmah pitati kako bi se izbjegle greške i prijestupi? Zbog čega ne iskoristiti blagodat telefona, interneta, faksa, auta...! Zar to nisu blagodati za koje ćemo biti pitani i koje nam trebaju poslužiti da steknemo Allahovo zadovoljstvo?!

Mogu li se propušteni namazi naklanjati

Pitanje: Mogu li se propušteni namazi naklanjati? Kada žena odluči obući hidžab, mora li prethodno proučiti kakvu suru ili dovu? Da li je pokrivenoj djevojci zabranjeno prilikom svadbe obući vjenčanicu, a skinuti hidžab?

Odgovor: Po mišljenju izrazite većine islamskih učenjaka, propušteni farz-namazi moraju se naklanjati, na osnovu Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Allahov je dug preči da se izmiri."* [457] Međutim, imam El-Berbehari, Ibn Betta, El-Dževzedžani, šejhul-islam Ibn Tejmijje i neki šafijski pravnici, navode skupinu argumenata koji ukazuju da se propušteni namazi ne trebaju naklanjavati niti će biti primljeni, jer je počinjeni grijeh ostavljanjem namaza veći i nije ga moguće popraviti pukim naklanjavanjem.[458] Međutim, zbog čega ljudi uopće propuštaju namaze?! Ako čovjek izostavi neki namaz iz vjerski opravdanog razloga: ludilo, san iz kojeg se čovjek nije mogao probuditi i pored poduzetih uzroka za buđenje, zaborav, tada je namaz valjan, makar ga klanjao u drugom namaskom vremenu. Ali izostavljanje namaza iz neopravdanog razloga veoma je

[457] Buharija i Muslim.
[458] Vidjeti: *El-Muhalla,* 2/235-244, *Medžmu'ul-fetava,* 22/40, *Fethul-Bari,* 5/133-135, od Ibn Redžeba, i *Sahihu fikhis-sunne,* 1/258-259.

opasna stvar, i nakon širka i kufra ne postoji veći grijeh od izostavljanja namaza ili klanjanja nakon isteka namaskog vremena. Mnogi islamski pravnici ne prave razliku između čovjeka koji u potpunosti ostavi namaz i onoga koji ga klanja po isteku vremena. Onoga ko klanja po isteku namaskog vremena neki učenjaci čak smatraju otpadnikom od vjere.

Kada djevojka postane punoljetna obavezna je pokriti se i tom prilikom neće proučiti posebnu dovu, niti će taj čin zanijjetiti: samim pokrivanjem ispunjava obavezu hidžaba.

Mlada može obući vjenčanicu, a skinuti hidžab kada se ispune tri uvjeta: prvo, da time ne oponaša nevjernice (tj. da vjenčanica ne bude tipična za nevjernice); drugo, da ne bude mnogo strukirana, prozirna ili kratka kako svoje ukrase ne bi pokazala pred prisutnim ženama (dopušteno je pokazati dijelove tijela koji se peru pri abdestu, ili malo više od toga); i, treće, da se u takvoj vjenčanici pojavi isključivo pred ženama ili muškarcima koji su joj mahremi, ne pred punoljetnim strancima. Ovo je zato jer je miješanje muškaraca i žena zabranjeno uvijek, svejedno radilo se o svadbi ili drugim prilikama, a Allah najbolje zna.

Spajanje podne i ikindija-namaza zbog posla

Pitanje: Radim kao automehaničar. Podne-namaz mogu klanjati u prvom vremenu, ali imam određenih problema s obavljanjem ikindija-namaza jer radim do 17 sati. Hoći li tada klanjati ikindija-namaz ili ću ga spojiti s podne-namazom? Da li se masnoće i ulja kojima sam izložen smatraju nečistoćom? Da li se namaz na putu spaja u prvom ili drugom namaskom vremenu? Allah vas nagradio!

Odgovor: Budući da podne-namaz možeš klanjati u njegovom vremenu, a vrijeme akšam-namaza u zimskom periodu nastupa oko 18 sati, ikindija-namaz ćeš klanjati kada dođeš kući, tim prije jer nakon prestanka radnoga vremena do isteka ikindija-namaza na raspolaganju imaš oko sat vremena. Namaze nije dopušteno spajati na radnom mjestu, osim ako je udaljeno od stana toliko da se u običajnom pravu toga podneblja čovjek smatra putnikom, ili pak da ta udaljenost iznosi više od 85 km, koju su odredili islamski pravnici. Mjesto na kojem se klanja i odjeća moraju biti čisti od poznatih nečistoća, dok prašina, mast, ulje, obična prljavština, gorivo itd. nemaju status nečistoće, otuda je dopušteno klanjati u odjeći ili na mjestu

koje je isprljano tim stvarima, ali je bolje klanjati na potpuno čistom mjestu i u čistoj odjeći.

Namaze je bolje spajati u vremenu drugog namaza (džemut-tehir), tj. podne i ikindija-namaz u ikindijskom, a akšam i jacija-namaz u jacijskom vremenu. Predanja s tim u vezi zabilježio je imam Muslim. Spajanje u vremenu prvog namaza također je dopušteno; to je to stav većine pravnika, ali i zato što su hadise s tim u vezi prihvatili najveći eksperti hadiske znanosti. A putnik treba gledati šta mu je lakše i prema tome se treba podešavati. Ako mu je svejedno, tada je namaze bolje spojiti u vremenu drugog namaza, a Allah najbolje zna.

Je li obaveza naklanjati izostavljene sunnete

Pitanje: Već duže vrijeme na radnom mjestu farzove uspijevam klanjati na vrijeme, ali sunnete uglavnom ne klanjam. Da li sam izostavljene sunnete dužan naklanjati?

Odgovor: Iako nisu obavezni, sunneti imaju veliku vrijednost, stoga ih je lijepo klanjati u svim prilikama, osim na putu, kada ih je bolje izostavljati. Ko zbog posla, zaborava ili nekog drugog razloga propusti sunnet, može ga klanjati, kada se sjeti, ali to ne mora, naklanjavanje sunneta lijepo je i pohvalno. Preneseno je nekoliko hadisa koji ukazuju na legitimnost naklanjavanja propuštenih sunneta. Aiša, radijallahu anha, pripovijedala je: "Ako bi propustio četiri rekata prije podne-namaza, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao bi ih nakon namaza."[459] A nije ih propuštao zbog njihove velike vrijednosti. Abdullah b. Saib, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao četiri rekata prije podne-namaza i rekao: *"Ovo je vrijeme kada se otvaraju nebeske kapije, i volim da se moja dobra djela uzdižu u to vrijeme."*[460] Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Ko ne uspije klanjati dva rekata sabahskog sunneta, neka ih klanja nakon izlaska sunca."* [461] Imam Muslim zabilježio je predanje u kojem stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na putu prespavao sabah-namaz, pa ga

[459] Tirmizi, i smatra ga dobrim, a šejh Albani – vjerodostojnim.

[460] Tirmizi i Ibn Madže, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[461] Ibn Huzejme, Ibn Hibban i Hakim. Imam Hakim i Zehebi predanje smatraju ispravnim. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 5/478.

je naklanjao zajedno sa sunnetom. U jednom drugom predanju stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio nekog čovjeka da klanja neposredno nakon sabahskog farza pa ga je upozorio: *"Sabah ima samo dva rekata!"* Čovjek mu odgovori: "Allahov Poslaniče, nisam klanjao sabahski sunnet, sada ga evo klanjam." Na to mu Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije ništa rekao.[462] Ummu Selema prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naklanjao dva rekata podnevskog sunneta (koji se klanjaju nakon farza) poslije ikindija-namaza, jer su ga bili zaokupili neki ljudi iz plemena Benu Temim.[463] A Allah najbolje zna.

Sunneti prije i poslije obaveznih farz-namaza

Pitanje: U ilmihalima stoji da sabah ima četiri rekata, podne – deset, ikindija – osam, akšam – pet, i jacija-namaz – trinaest rekata. Allah vas nagradio!

Odgovor: Kada je riječ o broju rekata koji se navodi u ilmihalima, to je u globalu ispravno. Ispravno je prije podnevskog farza klanjati samo dva rekata sunneta, a poslije farza dva, a može se klanjati prije farza četiri i poslije farza četiri rekata. To je preneseno u vjerodostojnim hadisima. Lijepo je s vremena na vrijeme praktikovati i ove varijante, mada ne smeta da čovjek pretežno klanja četiri rekata prije, a dva poslije farza.

Šerijatom je utemeljeno prije ikindije ponekad klanjati samo dva rekata, tim prije jer je preneseno da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao prije ikindije dva rekata.[464]

Trinaest rekata jacija-namaza koji se spominju u ilmihalima odnose se na četiri rekata sunneta prije farza, zatim četiri rekata farza, te dva sunneta (sun-sunneta) poslije farza, a potom tri rekata vitr-namaza. Kada je riječ o legitimnosti četiri rekata sunneta prije jacijskog farza, nema jasnog predanja. Naime, nije preneseno niti jedno predanje da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prije jacije klanjao ni dva ni četiri ni više rekata, nije ni preporučio ni zabranio klanjanje nafile prije jacijskog farza. Jedino što se u vezi s tim može uzeti kao argument jeste sljedeći hadis koji su

---

[462] Ebu Davud, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[463] Ibn Huzejme i Ahmed, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[464] Zabilježio Ebu Davud, a imam Nevevi ovaj hadis smatra vjerodostojnim.

zabilježili Buharija i Muslim: *"Između svakog ezana i ikameta može se klanjati dobrovoljni namaz."* Naime, u hadisu nije određen broj rekata, već je ustvrđena legitimnost dobrovoljnog namaza prije jacije u općem smislu. Otuda, može se klanjati dva ili više rekata, a Allah najbolje zna.[465]

Vitr-namaz ne ubraja se u jacija-namaz. Vitr je poseban namaz, u vezi s kojim je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom kazao: *"Allah vam je dodao još jedan namaz: vitr, pa ga redovno klanjajte."*[466] Dakle, vitr-namaz poseban je namaz, a njegovo vrijeme traje do zore, dok vrijeme jacija-namaza, po jačem mišljenju, traje do pola noći, a Allah najbolje zna.

Bezrazložno odgađanje namaza osobina je licemjera

Pitanje: Da li je bezrazložno odgađanje namaza do njegovog zadnjeg vremena osobina licemjera? Molim vas da ono što kažete potkrijepite dokazima iz Kur'ana i hadisa! Allah vas nagradio!

Odgovor: Da, bezrazložno odgađanje namaza do njegovog zadnjeg vremena jeste osobina licemjera. Neki islamski učenjaci pozivaju se na konsenzus pravnika o ovom pitanju.[467] Uzvišeni Allah o licemjerima kaže: "A kada ustaju namaz da obave, lijeno se dižu." Lijen čovjek ne klanja namaz u njegovom prvom vremenu, već ga odgađa, kao i sve druge poslove. Neki su ljudi ušli kod Enesa b. Malika i primijetili da se priprema da klanja ikindija-namaz u prvom vremenu. Pitali su ga u vezi s tim, a on je odgovorio: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio je: *'To je namaz licemjera, on s ikindija-namazom čeka zalazak sunca, pa kada ono bude između dva šejtanska roga, ustane i nabrzinu klanja četiri rekata, a Allaha u njima skoro da i ne spomene.'*"[468] Navedeni hadis jasno ukazuje da je odgađanje namaza do isteka njegovog vremena svojstvo licemjera.

Učenje Fatihe za imamom na noćnim namazima

Pitanje: Treba li muktedija na noćnom namazu sačekati da imam prouči Fatihu, izgovoriti s njim amin, pa proučiti Fatihu, ili će učiti dok imam

465 Ovo je pitanje razmatrao Ibn Hadžer, u djelu *Fethul-Bari*, 2/127.
466 Ahmed, sa ispravnim lancem prenosilaca.
467 Vidjeti: *Fethul-Bari*, 2/57.
468 Muslim, Tirmizi i Ibn Hibban.

uči kako bi amin izgovorio jednom? Allah vas nagradio!

Odgovor: Učenje Fatihe rukn je na svakom rekatu, kako na propisanom, tako i na dobrovoljnom namazu. Muktedija će stoga sačekati da imam završi učenje Fatihe, pa će nakon toga proučiti samo Fatihu. Dok imam uči Fatihu muktedija treba šutjeti i slušati. Ovo pitanje podrobno smo tretirali u knjizi o namazu[469], a Allah najbolje zna.

Obavljanje namaza u prijevoznom sredstvu

Pitanje: Vozač sam kamiona. Trudim se da namaze obavljam na vrijeme, ali se bojim da sve nije uzalud. Ponekad klanjam u kamionu (jer je i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao na jahalici), nekada kratim, nekada spajam namaze. Šta da činim? Moram li uzimati abdest za svaki namaz i kako ću postupiti kada sumnjam imam li abdest?

Odgovor: Stojanje u namazu (kijam) elementarni je dio svih propisanih namaza, bez kojeg namaz, po konsenzusu učenjaka svih pravnih škola, nije validan, ako postoji mogućnost za kijamom.[470] Drukčije rečeno, ko klanja sjedeći, a može stojati, mora ponoviti namaz, i to po jednoglasnom mišljenju islamskih pravnika, tvrde imam Tahavi, Ibn Abdulberr, Nevevi i neki drugi učenjaci.[471] Islamski autoriteti drže da onaj čovjek koji bezrazložno odobri obavljanje namaza bez stojanja (kijama) ili kijam ne smatra elementarnim dijelom namaza – izlazi iz okvira dini-islama i postaje otpadnik.[472] Imam Ebu Jusuf, Muhammed b. Hasan, učenjaci malikijske, šafijske, hanbelijske i zahirijske pravne škole, smatraju kijam elementarnim dijelom namaza čak i kada je riječ o namazu na lađi, gdje postoji velika opasnost od utopa.[473] Ako je obavezno stojanje u namazu koji se obavlja na lađi, šta onda reći za kopno, gdje ne postoji takva opasnost po

---

[469] Vidjeti: *Svojstva Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, namaza,* str. 138-153, od autora.

[470] Vidjeti: *Et-Temhid,* 1/133, i 10/189-196, *El-Muhalla,* 3/59, *Bidajetul-mudžtehid,* 3/221, *El-Medžmu,* 3/236, *Šerhuz-Zerkeši,* 1/616-617, *Fethul-Bari,* 2/584, *Šerhuz-Zurkani alel-muvetta,* 1/1/399.

[471] Vidjeti: *Šerhul-meani,* 1/318, 341, *Et-Temhid,* 6/144, i *El-Medžmu,* 3/236.

[472] Vidjeti: *El-Medžmu,* 3/236.

[473] Vidjeti: *El-Mebsut,* 2/2, *Bedaius-sanaia,* 1/292, *Hašijetu Ibn Abidine,* 1/445, *El-Insaf,* 2/3, *El-Furu,* 1/335, *El-Iklil,* 2/97, *El-Muhalla,* 4/185, *Fethul-Bari,* 1/498, i *Muhtesaru ihtilafil-ulema,* 1/354.

klanjača?! Dakle, kijam je obavezan, osim ako postoji šerijatski validno opravdanje, kada s obveznika spada kako kijam, tako i ostali elementarni dijelovi namaza, tvrdi šejhul-islam Ibn Tejmijje.[474] Spomenuti propis vrijedi isključivo za propisane (farz) namaze. Džabirovo, radijallahu anhu, predanje: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je na jahalici kud god se usmjerila, a kada bi obavljao propisane (farz) namaze sjahao bi i okrenuo se prema kibli"[475]; po drugoj verziji: "Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da klanja dobrovoljne namaze na jahalici"[476], odnosi se na nafile; propisani namazi, u mjestu boravka i na putu, klanjaju se u stojećem položaju. Tome u prilog ide i Ibn Omerova izjava koju je zabilježio imam Buharija: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je na putu jašući, ali ne propisane namaze." U drugoj verziji koju je zabilježio imam Muslim stoji: "...a propisane namaze nije klanjao na jahalici." Iz prethodnog se može razumjeti da namaz obavljen u prijevoznom sredstvu sjedeći, ali uz mogućnost njegovog obavljanja u stojećem položaju, nije validan, i da se mora ponoviti. Stoga, uvaženi brate, gdje god te zatekne namasko vrijeme, izađi iz kamiona i obavi namaz na propisan način, nimalo se ne stidi svoje vjere, ona je najveći Allahov dar čovječanstvu, kada bismo samo znali!

Kada je riječ o kraćenju namaza, to je, po većini prvih učenjaka, obavezno, tvrdi imam Hattabi.[477] Ibn Bettal i Begavi kažu da je to stav većine islamskih učenjaka kada je riječ o kraćenju namaza u globalu.[478] Ne postoji autentično predanje da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ikada upotpunio namaz na putu. Spajanje namaza velika je olakšica za putnika. Dopušteno je spojiti podne i ikindiju u podnevskom, ali je to bolje učiniti u ikindijskom vremenu, a akšam i jaciju u akšamskom, ali je to bolje učiniti u jacijskom vremenu, na osnovu jakih argumenata koji govore o spajanju u vremenu drugog namaza.

Kada je riječ o abdestu, njega je bolje uzeti za svaki namaz, mada se može klanjati više namaza s jednim abdestom. Obveznik mora uzeti abdest samo onda kad je uvjeren da je izgubio abdest; sumnja nije mjerodavna, a Allah, opet, najbolje zna.

---

474 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 21/242 i 23/224.
475 Buharija, 400.
476 Buharija, 4140.
477 Vidjeti: *Mealimus-sunen*, 1/225.
478 Vidjeti: *Šerhul-Buhari*, 2/8, od Ibn Bettala, i *Šerhus-sunne*, 4/162.

Je li validan rekat na kojem se imam stigne na ruku'u pa se ne prouči Fatiha

Pitanje: Naučio sam da je Fatiha rukn namaza, ali kako ću postupiti ako zateknem imama na ruku'u? Drugim riječima, da li je taj rekat mjerodavan?

Odgovor: Učenje Fatihe u namazu općenito rukn je na svakom rekatu. To vrijedi kako za obavezne, tako i za dobrovoljne namaze. Ovo je stav imama Malika, Šafije, Ahmeda, Ishaka b. Rahaveja i većine islamskih pravnika.[479] Buharija i Muslim zabilježili su da je Ubade b. Samit prenio da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Neispravan je namaz onome čovjeku koji u njemu ne prouči Fatihu."* Ipak, učenje Fatihe u namazu spada s obveznika kada zatekne imama na ruku'u, jer je tada dužan učiniti ruku', na osnovu hadisa: *"Ko zatekne imama u određenom položaju, neka ga slijedi."*[480] Ali na ispravnost njegovog značenja ukazuje Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, imperativ: *"Imam je postavljen da se slijedi... Kada učini ruku', učinite i vi..."*[481] Dakle, kada klanjač donese početni tekbir, dužan je nakon toga donijeti još jedan tekbir i učiniti ruku', što se jasno zaključuje iz navedenih predanja. Imam Ibn Abdulberr, u djelu *Et-Temhid*, 7/73, kaže: "Ko zatekne imama na ruku'u pa donese tekbir i učini ruku'u i smiri se na njemu prije nego imam ispravi leđa, stigao je na taj rekat po mišljenju većine islamskih učenjaka." Imam Ibn Redžeb govorio je da se neki učenjaci u tom pitanju pozivaju na konsenzus.[482] Svoj stav dokazuju predanjem koje je zabilježio Buharija, a u kojem stoji da je Ebu Bekr, radijallahu anhu, ušao u džamiju i zatekao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na ruku'u, pa je učinio ruku' prije nego što je pristupio u saf. Kada je za to čuo, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: *"Allah ti povećao želju za dobrom, ali nemoj to ponovo učiniti!"* Naime, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu Bekru nije naredio da naklanja taj rekat, a niti je preneseno da ga je on sam od sebe naklanjao, a Allah najbolje zna.

---

[479] Vidjeti: *Šerhul-Buhari*, 2/369, od Ibn Bettala, i *Hil'ijetul-ulema*, 2/101-105.

[480] Tirmizi i Taberani, s lancem prenosilaca oko čije autentičnosti postoji razilaženje među hadiskim stručnjacima. Vidjeti: *Hulasatul-bedril-munir*, 1/198, i *Sahihul-džamia*, 1/110.

[481] Buharija i Muslim.

[482] Vidjeti: *Fethul-Bari*, 7/109.

Slabost predanja o dizanju ruku samo pri početnom tekbiru

Pitanje: Jesu li sva predanja koja govore da Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nije dizao ruke u namazu osim pri početnom tekbiru – slaba? Allah vas nagradio!

Odgovor: Sva predanja u kojima stoji da Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nije dizao ruke osim pri početnom tekbiru slaba su i neprihvatljiva, a Allah najbolje zna. Vidjeti knjigu: *Svojstva Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, namaza od abdesta do zikra*, str. 125-128 ili str. 196-200 u novom izdanju.

Hadisi o dizanju ruku u namazu

Pitanje: Već duže vrijeme tražim hadise koji govore da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dizao ruke za početni tekbir, kada bi polazio na ruku' i kada bi se vraćao s njega. Možete li navesti makar neke hadise koji o tome govore, a koje su zabilježili Buharija i Muslim ili makar reći pod kojim se rednim brojem nalaze? Allah vas nagradio!

Odgovor: Hadisi u vezi s dizanjem ruku pri početnom tekbiru, pri polasku na ruku' i prilikom vraćanja s ruku'a (također prilikom dizanja na treći rekat) nalaze su u devet poznatih zbriki, ali i u gotovo svim drugim hadiskim zbirkama. Vidjeti prijevod skraćene verzije *Muslimovog Sahiha*, 1/260/272. Ti hadisi također su zabilježeni kod Buharije, i to pod sljedećim rednim brojevima: 736, 737, 738 i 739, gdje se spominje dizanje ruku prilikom ustajanja na treći rekat. Ko želi više informacija o tome neka vidi knjigu: *Svojstva Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, namaza*, str. 123-128 ili str. 191-195 u novom izdanju.

Vezanje ruku nakon povratka sa ruku'a

Pitanje: Koji stav zauzimate kada je riječ o vezanju ruku nakon povratka s ruku'a?

Odgovor: S tim u vezi islamski učenjaci imaju oprečne stavove, a ispravno mišljenje jeste ono koje zastupa imam Ahmed, koji kaže da su oba postupka: vezanje ruku i njihovo spuštanje niz tijelo – legitimna, tim prije jer

ne postoji jasan dokaz na osnovu kojeg bi se moglo preferirati jedno od dva mišljenja. Ko želi više informacija u vezi s ovim pitanjem neka vidi knjigu: *Svojstva Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, namaza*, str. 137-139 ili str. 211-212 u novom izdanju, gdje sam iznio argumente za oba mišljenja.

Način odlaska na sedždu

Pitanje: Da li se prilikom padanja na sedždu prvo spuštaju koljena ili ruke?

Odgovor: Islamski učenjaci o ovom pitanju imaju različita mišljenja. Većina pravnika smatra da se koljena spuštaju prije ruku. Između ostalih, ovo mišljenje zastupaju autoriteti hanefijske, šafijske i hanbelijske pravne škole.[483] Drugi učenjaci smatraju da je bolje spustiti ruke prije koljena. Ovo je stav sljedećih učenjaka: Ibn Omera, Evzaija, imama Malika i malikijskih autoriteta, imama Ahmeda, po jednoj verziji, i većine muhaddisa.[484] Ako nepristrasno pristupimo argumentima jednih i drugih, uočit ćemo da je drugo mišljenje utemeljenije u sunnetu. Naime, Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kada pada na sedždu, neka to čovjek ne čini kao što se deva spušta na zemlju, već neka ruke spusti prije koljena."*[485] Hadis jasno ukazuje da se dlanovi spuštaju prije koljena. Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"...neka to čovjek ne čini kao što se deva spušta na zemlju..."* imaju značenje: neka ne spušta prvo koljena jer deva prvo spušta koljena koja se nalaze na njenim prednjim nogama, a to potvrđuju i najmjerodavniji rječnici arapskog jezika: *Lisanul-areb*, 14/263, *Tehzibul-luga*, 10/216, i *El-Muhkem*, 4/130. Imam Buharija zabilježio je preko Nafie da je Ibn Omer spuštao ruke prije koljena. Zabilježeno je predanje u kojem stoji da je imam Evzai, poznati pravnik i

---

[483] Vidjeti: *El-Mebsut*, 1/31, *El-Ihtijar*, 1/69, *Bedaius-sanaia*, 1/491, *El-Umm*, 1/321, *El-Medžmu*, 3/395, *Hil'ijetul-ulema*, 1/120, *El-Mugni*, 1/590, *El-Kafi*, 1/240, *Šerhuz-Zerkeši*, 1/563, i *El-Insaf*, 2/65.

[484] Vidjeti: *El-Evsat*, 3/166, *Šerhu Sahihil-Buhari*, 2/433, od Ibn Bettala, *Fethul-Bari*, 7/220, od Ibn Redžeba, *El-Kavaninul-fikhijja*, str. 53, *El-Insaf*, 2/65, *Hil'ijetul-ulema*, 1/120-121, *El-Fevakihud-devani*, 1/279, *Subulus-selam*, 1/437, *El-Menahiš-šeri'jja*, 1/517, i *Fikhus-sunne*, 1/120.

[485] Nesai, Ebu Davud i Ahmed. Imam Begavi, Nevevi i Zurkani hadis smatraju dobrim, a vjerodostojnim su ga okarakterizirali: Ibn Mulekkin, Abdulhakk Išbili, Ševkani, Mubarekfuri, Ahmed Šakir i Albani.

hadiski stručnjak, govorio: "Zatekao sam ljude da spuštaju ruke prije koljena."[486] Umjesno je napomenuti i to da je preneseno nekoliko hadisa u kojima stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, spuštao koljena prije ruku, ali ih nisu prihvatili vrhunski hadiski stučnjaci. Neki pravnici kažu da spomenuti hadisi jedni druge pojačavaju, i da se, prema tome, spuštanje koljena prije ruku smatra sunnetom. Najispravniji njihov dokaz jesu Alkamine i Esvedove riječi: "Vidjeli smo da Omer pada na sedždu nakon ruku'a, spuštao se kao deva prvo spuštajući koljena pa ruke."[487] A njihove su riječi potvrda prethodnog Ebu Hurejrinog predanja. Naime, kazali su da je Omer spuštao prvo koljena kao što to deva čini. Dakle, koljena deve jesu na njenim prednjim nogama koje spušta na zemlju prije zadnjih, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je oponašanje deve i naredio spuštanje ruku prije koljena. Vidimo da je razilaženje o ovom pravnom pitanju bilo poznato i za vrijeme ashaba i nije nam poznato da su osuđivali neistomišljenike.[488] Na kraju možemo konstatirati da su oba postupka ispravna, osim što je spuštanje ruku prije koljena ipak preče zbog jačih argumenata, a Allah najbolje zna.

Da li je sunnet prvo spustiti ruke na sedždu ili koljena

Pitanje: Da li je sunnet prilikom padanja na sedždu prvo spustiti ruke ili koljena?

Odgovor: Od učenjaka prvih generacija prenesena su oba postupka, a šejhul-islam Ibn Tejmijje u svome djelu *Medžmu'ul-fetava*, 22/262, tvrdi da je ispravno i jedno i drugo, dok se imam Nevevi u svome djelu *El-Medžmu*, 3/395, pokolebao ne mogavši preferirati jedno od dva mišljenja. Međutim, kada prostudiramo argumente u vezi s pitanjem, uočit ćemo da su oni dokazi koji idu u prilog mišljenju da se ruke spuštaju prije koljena za nijansu jači, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna. O ovom pravnom pitanju bilo je opširnijeg govora u knjizi *Svojstva Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem,*

---

[486] Mervezi u *El-Mesail*, 1/147/1, sa ispravnim lancem prenosilaca. Preuzeto iz djela: *Sifetus-salah*, str. 140. Također vidjeti: *El-Evsat*, 3/166, *Fethul-Bari*, 7/220, od Ibn Redžeba, i *Nejlul-evtar*, 2/254.

[487] Tahavi, 1/256, Ibn Ebu Šejbe, 1/236/2704, i Ibn Munzir, 3/165/1431. Predanje je autentičnim ocijenio šejhul-islam Ibnul-Kajjim, u djelu *Zadul-mead*, 1/159.

[488] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 22/262.

namaza, str. 139-144, gdje sam naveo argumente za oba mišljenja.

Učenje bismille prije ettehijjatu

Pitanje: Da li je sunnet proučiti bismillu prije ettehijjatu? Allah vas nagradio!

Odgovor: Od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nije preneseno ispravnim lancima prenosilaca da je prije etehijatu učio bismillu. Doduše, postoji predanje u tom smislu, ali je slabo, a zabilježili su ga: Nesai, Ibn Madže, Ibn Ebu Šejbe, Hakim i Bejheki. Slabim su ga okarakterizirali: imam Buharija, Tirmizi, Bejheki, Nevevi i neki drugi.[489] Ibn Omer, radijallahu anhu, učio je bismillu prije etehijatu, a to su, po Bejhekiju[490] i Neveviju[491] sa ispravnim lancem prenosilaca zabilježili imam Malik, 1/290-291, i Abdurrezzak, 2/204/3073. U najvjerodostojnijim hadiskim zbirkama, Buharijinom i Muslimovom *Sahihu,* nije zabilježeno da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, učio bismillu prije etehijatu, i otuda njeno učenje nije legitimno, a Allah najbolje zna.

Pomjeranje ili pokazivanje prstom na tešehhudu

Pitanje: Da li se na tešehhudu prst pomjera ili njime samo pokazuje?

Odgovor: Kažiprst je dopušteno pomjerati, a dopušteno je njime samo pokazivati (u pravcu kible). I za jedno i drugo postoje validni argumenti u Resulullahovom, sallallahu alejhi ve sellem, sunnetu. To smo objasnili u knjizi *Svojstva Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, namaza,* str. 153-155, navodeći argumente u vezi s tim pitanjem.

Namaz bez kape

Pitanje: Da li je sunnet nositi bijelu kapu, i da li je pokuđeno obavljati namaz gologlav?

---

[489] Vidjeti: *Hulasatul-ahkam*, 1/433-434.
[490] Vidjeti: *Es-Sunenul-kubra*, 2/142.
[491] Vidjeti: *El-Ezkar*, str. 67.

Odgovor: Sunnet je u namazu pokriti glavu. Nije preneseno da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao otkrivene glave, osim kada je bio u ihramima. Hadis u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ponekad stavljao kapu kao pregradu nije vjerodostojan.[492] U namazu je poželjno staviti bijepu kapu, na osnovu općenitosti hadisa: *"Oblačite bijelu odjeću jer je to najljepša odjeća."*[493] U jednom predanju čija je autentičnost diskutabilna stoji da je Ibn Omer govorio da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, oblačio bijelu kapu.[494] Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Kada klanja, neka čovjek obuče dvodijelnu odjeću jer je Allah najpreči da mu se čovjek uljepša."*[495] Kapa ne mora biti izričito bijele boje. Muslim je zabilježio predanje u kojem stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, oslobađajući Mekku u taj sveti grad ušao noseći na glavi crnu kapu. Imam Muslim također je zabilježio predanje u kojem stoji da je petkom držao govor noseći na glavi crnu kapu. Namaz bez kape ispravan je, ali je pokrivanje glave bolje, a Allah najbolje zna.

Micanje prsta i nakon proučenog tešehhuda

Pitanje: Kada čovjek klanja u džematu i završi učenje etehijatu, salavata i dove, da će li nastaviti s pomjeranjem kažiprsta da "zavara" šejtana, ili će ga spustiti, čekajući da imam preda selam?

Odgovor: Pravu mudrost pomjeranja kažiprsta na tešehhudu zna samo Uzvišeni Allah. Ako to posmatramo kroz mudrost, onda je to slično dizanju ruku u namazu spram ramena ili ušiju, ljubljenju Crnog kamena prilikom tavafa, bacanju kamenčića na Mini, tavafu, s'aju i mnogim drugim ibadetima: muslimani ih prakticiraju ugledajući sa na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ne treba kazati da se pomjeranjem kažiprsta zavarava šejtan jer za to ne postoji validan argument. Koliko ljudi pomjera kažiprst u namazu, ali ih šejtan opet zavarava svojim vesvesama i odvraća od skrušenosti u namazu. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestio nas je da pomjeranje kažiprsta na tešehhudu šejtanu teže pada

[492] Vidjeti: *Es-Silsiletud-daifa*, 5/49.

[493] Ebu Davud, Tirmizi i Ahmed, 5/20, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[494] Taberani. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 5/121.

[495] Tahavi, Taberani i Bejheki. Imam Hejsemi predanje smatra dobrim, a šejh Albani vjerodostojnim. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 2/51, i *Es-Silsiletus-sahiha*, 3/356.

od udaranja željezom. Ipak, mudrost pomjeranja kažiprsta ne treba ograničavati na određene stvari, jer samo Sveznajući Allah to zna. Ako klanjač na tešehhudu završi učenje prije imama, prestat će pomjerati kažiprst, tim prije jer je njegovo pomjeranje striktno vezano za učenje na tešehhudu, od početka do kraja. Ovdje treba naglasiti da ne treba prestajati učiti dove sve dok imam ne preda selam. Dokaz za ovo jeste predanje koje su zabilježili Buharija i Muslim u kojem stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, na kraju namaza molio: *"Moj Allahu, Tebi se utječem od džehennemske kazne, kaburske patnje, iskušenja ovoga i budućeg svijeta i od zla opakog Dedždžala!"* Imam Nesai i Bejheki, sa ispravnim lancem prenosilaca, zabilježili su dodatak: *"...potom neka moli Allaha za šta hoće!"* Dakle, prije selama a poslije salavata i ove dove može se moliti za svako dobro, kao što se može moliti na sedždi, i ovakve zlatne prilike ne bi trebalo propustiti, a Allah najbolje zna.

Mjesto pogleda u namazu

Pitanje: Gdje čovjek treba gledati dok je na ruku'u?

Odgovor: Koliko mi je poznato, dokazi ne određuju gdje čovjek treba gledati dok je na ruku'u, a Allah najbolje zna.

Kako stojati u namazu i kako vezati ruke

Pitanje: Da li je vezanje ruku iznad pupka novotarija? Kako treba stojati u namazu: skupljenih ili raširenih nogu, i da li su oni koji u namazu stoje raširenih nogu sljedbenici kakve sekte?

Odgovor: Kada je riječ o predanjima koja govore o stojanju u namazu, autentična predanja odnose se na namaz u džematu, ali nema razlike između zasebnog i zajedničkog namaza: položaj tijela, pa i stopala uvijek je isti. Buharija je zabilježio da je Enes, radijallahu anhu, pripovijedao da su ashabi u namazu spajali rame s ramenom, a stopalo sa stopalom. U drugom predanju Nu'man b. Bešir ovo preciznije objašnjava govoreći da su ashabi spajali članak uz članak.[496] Prema tome, čovjek će stati uširinu svojih

[496] Buharija i Ebu Davud.

kukova, ne šireći noge prekomjerno niti ih suviše skupljajući, jer bi se i na jedan i na drugi način otežalo duže stojanje u namazu. Ujejne b. Abdurrahman kaže da je bio sa svojim ocem u džamiji pa su vidjeli čovjeka koji je mnogo skupio noge u namazu, za šta ga je Abdurrahman ukorio: "Vidio sam osamnaest Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba u ovoj džamiji, ali nijedan od njih nikada nije takvo nešto činio."[497]
Kada je riječ o tome gdje treba vezati ruke u namazu, islamski učenjaci imaju različita mišljenja. Najispravnije je da treba stavljati desnu ruku po lijevoj na prsa, kako stoji u hadisima koji su slabi ali podupiru jedni druge, a bilježe ih Ahmed i Ibn Huzejme. Vezanje ruku na pupku, odnosno ispod pupka nije utemeljeno u vjerodostojnom sunnetu, iako, neki islamski učenjaci zastupaju ovaj stav.[498] Oni koji šire noge u namazu u širini ramena nisu pripadnici nikakve sekte. Oni su naša braća muslimani o kojima su izrečene brojne neistine.

Zikr na tespih i njegova ispravnost

Pitanje: Je li novotarija zikriti na tespih, i da li je takav zikr ispravan?

Odgovor: Ebu Davud je s dobrim lancem prenosilaca zabilježio da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučio brojanje zikra na prste i rekavši: *"Prsti će na Sudnjem danu biti pitani, i svjedočit će."* Ovaj hadis jasno ukazuje da je brojanje zikra na prste sunnet, a ne na tespih, a najbolja je uputa – Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, a Allah najbolje zna.

Da li puhanje u namazu kvari namaz

Pitanje: Čuo sam da postoji hadis u kojem Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kaže da puhanje u namazu ima status pričanja, tj. da kvari namaz. Da li je taj hadis autentičan?

Odgovor: Taj hadis je prenesen od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ali nije autentičan.[499] To su Ibn Abbasove riječi: "Puhanje u namazu

---

[497] Ibn Ebu Šejbe, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[498] Ko želi opširniji odgovor po ovom pitanju neka pogleda knjigu: *Svojstva Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, namaza*, str. 118-125.

[499] Vidjeti: *Es-Sunenl-kubra*, 2/358, i *Nasbur-raja*, 2/101.

ima status pričanja."[500] Ebu Hurejre također je puhanje u namazu poistovjetio s razgovaranjem.[501] Islamski učenjaci jednoglasni su u mišljenju da je puhanje u namazu pokuđeno.[502] Međutim, većina smatra da samo puhanje ne kvari namaz, osim ako pušući nešto ne izgovori. Ebu Hanife i Muhammed smatraju da puhanje koje se čuje kvari namaz, u protivnom ne kvari.[503] A Allah najbolje zna.

Namaz u prostoriji sa alkoholnim pićima

Pitanje: Često posjetim svog rođaka i klanjam kod njega, a u sobi u kojoj klanjam ima alkoholnih pića. Je li moj namaz ispravan? Allah vas nagradio!

Odgovor: Tebi je, prije svega, obaveza nasavjetovati rođaka i ukazati mu na zlo koje se nalazi u njegovoj kući. A kada je riječ o namazu u prostoriji u kojoj se nalazi kakvo opojno piće, on je ispravan. Prisustvo alkohola ne utječe na ispravnost namaza ako se ispune svi uvjeti (šartovi), elementarni (ruknovi) i obavezni dijelovi namaza (vadžibi), a Allah najbolje zna.

Namaz osobe koja nosi hamajliju

Pitanje: Da li je ispravan namaz čovjeka koji na sebi nosi hamajliju?

Odgovor: Islamski učenjaci jednoglasni su u mišljenju da vješanje hamajlija na kojima je ispisano nešto osim kur'anskih ajeta ili hadiskih dova nije dozvoljeno. Kada je riječ o hamajlijama na kojima su ispisani ajeti i vjerodostojne dove iz sunneta, njih je, po preferirajućem mišljenju, zabranjeno nositi, na osnovu općenite zabrane i preventivnog sankcioniranja (sedduz-zeria).[504] Na ovu našu konstataciju ukazuje izjava

---

[500] Abdurrezzak, 2/189, Ibn Ebu Šejbe, 2/67, i Ibn Abdulberr, 14/157, s dobrim lancem prenosilaca.

[501] Abdurrezzak, 2/189.

[502] Vidjeti: *Et-Temhid*, 14/157.

[503] Vidjeti: *El-Mudevvenetul-kubra*, 1/194, *El-Mugni*, 1/394, *Bedaius-sanaia*, 1/218, *El-Medžmu*, 4/100.

[504] Vidjeti: *Tuhfetul-avezi*, 6/195-196.

Ibrahima Nehaija: "Ashabi i tabiini prezirali su vješanje svih vrsta hamajlija, čak i onih na kojima su ispisani ajeti ili bilo šta drugo."[505] Svemogući Allah rekao je:

﴿وَإِن يَمْسَسْكَ ٱللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُۥٓ إِلَّا هُوَ﴾

"Ako te Allah nekakvom nevoljom pogodi, pa, niko je osim Njega ne može otkloniti..."[506] Dakle, vješanje hamajlija zabranjeno je, ali i pored toga ne znam da postoji dokaz na osnovu kojeg se može kazati da je namaz čovjeka koji nosi hamajliju neispravan, a Allah najbolje zna.

Autentičnost predanja u kojima se spominje da tri i više pokreta kvare namaz

Pitanje: Postoje li hadisi u kojima stoji da tri i više pokreta kvare namaz?

Odgovor: Svi suvišni pokreti u namazu: neprestano pomjeranje stopala, popravljanje odjeće, pogledanje lijevo i desno, gledanje na sat, dizanje i spuštanje glave, puhanje i sl., nesumnjivo umanjuju vrijednost namaza. Skrušenost u namazu suština je tog ibadeta, i namaz bez skrušenosti sušta je forma. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio je neke ljude da pokazuju rukama na lijevu i desnu stranu predajući selam, pa ih je upitao: *"Šta vam je pa pokazujete svojim rukama kao da su repovi konja nemirnih? Umirite se u namazu!"*[507] Dakle, svaki suvišni pokret u namazu umanjuje njegovu potpunost, svejedno radilo se o tri ili više pokreta, jer u predanjima, koliko znamo, nije preciziran broj suvišnih pokreta. U jednom ništavnom predanju stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vidio čovjeka koji se igra sa svojom bradom u namazu pa je rekao: *"Da je njegovo srce smireno, bili bi smireni i udovi."*[508] Ibn Abdulberr, Ibn Kudame, Nevevi, Ibn Hadžer i Ajni pozivaju se na konsenzus učenjaka o

---

505 Ibn Ebu Šejbe, 5/35/23457, i Ebu Ubejd u djelu *Fadailul-Kur'an*, 1/111, sa ispravnim lancem prenosilaca.

506 Prijevod značenja El-Enam, 17.

507 Muslim, Nesai i Ibn Huzejme.

508 Vidjeti: *El-Mugni an hamlil-esfar*, 1/206-207, od imama Irakija, i *Es-Silsiletud-daifa*, 1/227. Ispravno je da su to riječi Seida b. Musejjiba.

tome da je u namazu pokuđeno činiti suvišne pokrete i biti uznemiren.[509] A Allah najbolje zna.

Prekidanje namaza u slučaju nužde

Pitanje: Kakav je propis u vezi s prekidanjem namaza u slučaju nužde? Ako sam, naprimjer, na kijamu ili ruku'u, hoću li jednostavno prekinuti namaz i zamoliti za oprost pa po obavljenoj potrebi početi ispočetka? Allah vam podario najviše stupnjeve u Džennetu!

Odgovor: Kada postoji šerijatski validno opravdanje za prekidanje namaza dovoljno je predati selam na desnu i lijevu stranu, na osnovu Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Ključ namaza je abdest, njegov početak je tekbir, a završetak selam."*[510] Ako nema dovoljno vremena da preda selam na obje strane, dovoljno je predati selam samo na desnu stranu, jer predavanje selama na desnu stranu je rukn namaza, za razliku od predavanja selama na lijevu stranu, što je sunnet. Ibn Munzir poziva se na konsenzus islamskih učenjaka o tome da je dopušteno predavanje selama na samo desnu stranu.[511] Imam Davudi tvrdi: "Onaj ko preda selam na samo jednu (desnu) stranu, upotpunio je namaz po konsenzusu islamskih učenjaka."[512] Ako, pak, situacija zahtijeva brzu reakciju, dovoljno je srcem zanijjetiti prekidanje namaza ili jednostavno reagirati shodno datoj situaciji. Ovakav namaz mora se iznova zanijjetiti i klanjati, a Allah najbolje zna.

---

[509] Vidjeti: *Et-Temhid*, 21/103, *El-Mugni*, 1/370, *El-Medžmu*, 3/270, *Fethul-Bari*, 2/234, i *Umdetul-kari*, 5/51.

[510] Ebu Davud, 1/15/55, Ibn Madže, 1/105/224, i Hatib u djelu *Tarihu Bagdad*, 10/195-196/5339. Hakim i Zehebi tvrdili su da ovaj hadis ispunjava Muslimove kriterije. Imam Nevevi u djelu *El-Medžmu*, 3/289, i hafiz Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 2/589, hadis su ocijenili ispravnim. Njegovu autentičnost konstatirali su imam Rafi, Begavi i Mubarekfuri. Vidjeti: *Hulasatul-bedril-munir*, 1/111, *Šerhus-sunne*, 2/184, i *Tuhfetul-ahvezi*, 1/42. Ove je riječi zabilježio i Bejheki, 2/16/2096 i 2/173/2790, kao Ibn Mes'udove riječi, a šejhul-islam Ibn Tejmijje ovo mevkuf-predanje smatra vjerodostojnim. Vidjeti: *Sudžudut-tilava*, str. 84, od Ibn Tejmijje.

[511] Vidjeti: *El-Idžma*, str. 43/61, i *El-Evsat*, 3/223, od hafiza Ibn Munzira Nejsaburija.

[512] Vidjeti: *El-Mufhim*, 2/204, od imama Kurtubija.

Namaz sa zavrnutim nogavicama ili rukavima

Pitanje: Neki ljudi govore da nije dopušteno obavljati namaz sa zavrnutim nogavicama ili rukavima. Da li je to tačno? Allah vas nagradio!

Odgovor: Zavrtanje odjeće u namazu treba izbjegavati jer Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Naređeno mi je da činim sedždu sa sedam dijelova tijela, i da ne skupljam (zavrćem) odjeću u namazu."*[513] Imam Malik smatrao je da je zabranjeno zavrtanje odjeće striktno u toku namaza, odnosno, po njemu, nema problema u zavrtanju odjeće prije ili poslije namaza. Međutim, sljedeći ashabi: Omer, Osman, Ibn Mes'ud, Huzejfe, Ibn Abbas, radijallahu anhum, i većina učenjaka, između ostalih: Ebu Hanife, Evzai, Šafija i Lejs b. Sa'd smatraju da je to pokuđeno kako u toku, tako i prije namaza.[514] A Allah najbolje zna.

Pucketanje prstima u namazu

Pitanje: Da li je pucketanje prstima pokuđeno, odnosno zabranjeno? Allah vas nagradio!

Odgovor:. Kada je riječ o pucketanju prstima, postoji dobro mevkuf-predanje u kojem Šu'ba, Ibn Abbasov štićenik, pripovijeda: "Jednom sam prilikom klanjao pored Ibn Abbasa i u namazu pucketao prstima. Nakon što sam završio namaz, on mi je rekao: 'Majka te ne izgubila, zar to pucketaš prstima dok si u namazu!'"[515] Iz toga se može zaključiti da je pucketanje prstima pokuđeno. Ne znam da postoji hadis od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji o tome govori, a Svevišnji Allah najbolje zna.

Najmanji broj ajeta koji se može proučiti u namazu

Pitanje: Da li je određena donja granica u vezi s učenjem ajeta na jednom rekatu, i da li se u obzir uzima dužina ajeta? Allah vas nagradio!

---

[513] Buharija i Muslim.

[514] Vidjeti: *El-Musanef*, 2/183-187, od Abdurrezzaka, *El-Evsat*, 3/182-184, od Ibn Munzira, i *Fethul-Bari*, 7/271, od Ibn Redžeba.

[515] Ibn Ebu Šejbe, 2/344.

Odgovor: U šerijatsko-pravnim izvorima, koliko mi je poznato, ne postoji validan argument koji precizira najmanji broj ajeta koji se treba proučiti na jednom rekatu. Nekada će čovjek moći proučiti više, a nekada manje ajeta, ovisno o svom tjelesnom, psihičkom i duševnom stanju. Imam Muslim, 6/6/727, Ibn Huzejme, 2/163-164/1115, Hakim, 1/450/1152, i neki drugi muhaddisi zabilježili su da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, na prvom rekatu sabahskog sunneta učio: "**Kulu amenna billahi...**"[516], a na drugom rekatu: "**Kul ja ehlel-kitabi talev...**"[517] U drugoj verziji, koju je sa ispravnim lancem prenosilaca zabilježio Ebu Davud, 1/234/1121, stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na drugom rekatu sabahskog sunneta učio: "**Felemma ehasse Isa minhumul-kufre...**"[518] Otuda, ako čovjek prouči makar jedan ajet dužine navedenih ajeta, postupio je ispravno, mada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pretežno učio više ajeta, i to je, naravno, bolje i vrednije. Međutim, ako neko želi proučiti nekoliko kratkih ajeta, onda mu je bolje proučiti kratku suru, koja predstavlja jednu samostalnu cjelinu, za razliku od kratkih ajeta koji su većinom usko vezani za prethodne ili slijedeće, a Allah najbolje zna.

Da li se prilikom učenja Kur'ana u namazu mora paziti na redoslijed sura

Pitanje: Da li se prilikom učenja Kur'ana u namazu mora paziti na redoslijed sura, bilo da se radi o jednom rekatu ili cijelom namazu?

Odgovor: Učenje sura po redoslijedu nije obavezno. Dopušteno je, naprimjer, proučiti 70. suru pa 64., odnosno 114. pa onda 82. itd. Prilikom učenja u namazu treba paziti da učenje na prvom rekatu bude duže od učenja na drugom, tim prije jer je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pretežno tako činio. Nekada je na drugom rekatu učio malo duže, i to na džuma-namazu. Dokaz za kojim se povodimo kada kažemo da nije obavezno slijediti redoslijed sura jeste predanje u kojem stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao noćni namaz i na njemu proučio suru Bekare pa Nisa', a zatim proučio suru Ali Imran. Budući da

[516] 136. ajet sure El-Bekare.
[517] 64. ajet sure Ali Imran.
[518] 52. ajet sure Ali Imran.

mufessiri, interpretatori Kur'ana kažu da je kraj određenih sura povezan s početkom slijedećih, lijepo bi bilo paziti na redoslijed. Ta je veza nekada jasna i neposredna, a nekada je neposredna i zahtijeva dodatna objašnjenja. Da rezimiramo: kako god čovjek postupio, ispravno je postupio, a Allah najbolje zna.

Naklanjavanje propuštenih rekata u džematu

Pitanje: Kako će čovjek koji zakasni u džemat klanjati propuštene rekate? Allah vas nagradio!

Odgovor: Onaj ko zakasni na određeni broj rekata u obzir će uzeti broj rekata na koje je stigao od prvog rekata koji je klanjao sa imamom, a nakon što imam preda selam klanjat će propuštene rekate. Dakle, slijedit će imama u svemu dok on ne preda selam, zatim će samostalno završiti namaz. Naprimjer, ako stigne na četvrti rekat, slijedit će imama na zadnjem sjedenju, pa će, nakon što imam preda selam, ustati na drugi rekat (imamov četvrti rekat tretira kao njegov prvi rekat), zatim će, poslije drugog rekata, sjesti na tešehhud, a nakon toga će normalno završiti svoj namaz kao da nije ni klanjao iza imama. Isti je slučaj sa svim namazima, bez obzira na rekat na koji čovjek stigne. Broj sjedenja se u ovome slučaju razlikuje od namaza do namaza, ali i od toga na koji je rekat čovjek stigao. Prilika je napomenuti da se, po većini učenjaka, na rekat stiže time što se bar jednom izgovori predviđeni zikr na ruku'u (subhane Rabbijel-azim), prije nego što se imam počne dizati s ruku'a.

Uzeti tejemmum i klanjati u džematu ili okupati se i klanjati sam

Pitanje: Ako se čovjek probudi džunup, i ne može se okupati, naprimjer, do podne-namaza, hoće li uzeti tejemmum i poći u džamiju na zajednički namaz ili će se okupati i klanjati sam u kući? Allah vas nagradio!

Odgovor: Ako je uvjeren da će se moći okupati u podnevskom vremenu, tada mu nije ispravno uzeti tejemmum, jer je kupanje od dženabeta uvjet za ispravnost namaza. Dakle, okupat će se i podne-namaz klanjati zasebno, a Allah najbolje zna.

Zikr nakon namaza

Pitanje: Koji zikrovi se uče poslije obaveznih namaza, i koji je njihov redosljed? Allah vas nagradio!

Odgovor: Nakon selama tri puta se izgovori estagfirullah, zatim se prouči: Allahumme entesselam ve minkesselam, tebarekte ja zeldželali vel-ikram. Nakon toga se po trideset i tri puta izgovori: subhanallah, elhamdulillah i Allahu ekber, što se zaokuži na sto riječima: la ilahe illellahu vehdehu la šerike lehu... Potom se prouči Ajetul-kursija, pa tri zadnje sure. Ko o tome želi saznati više detalja neka vidi knjigu *Svojstva Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, namaza*, str. 173-182 ili str. 259-269 u novom izdanju.

Propis dove podignutih ruku nakon namaza

Pitanje: Da li se nakon namaza može učiti dova dignutih ruku?

Odgovor: Dizanje ruku prlikom učenja dove nakon namaza preneseno je u tri hadisa, ali te su hadise slabim ocijenili mnogi hadiski eksperti. O njihovim izvorima i mahanama detaljnije smo govorili u knjizi *Svojstva Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, namaza*, str. 183 ili str. 269-272 u novom izdanju, a Allah najbolje zna.

Učenje zikra između namaza prilikom njihovog spajanja

Pitanje: Kada spoji namaze, treba li putnik učiti zikr poslije svakog namaza ili je dovoljno da zikr prouči jednom? Također, ako čovjek propusti neki namaz pa ga naklanja prije namaza čije je vrijeme već nastupilo, hoće li zikr učiti poslije naklanjanog namaza ili samo jednom, tj. nakon što obavi oba namaza?

Odgovor: Kada spoji namaze, putnik će proučiti zikr jednom, i to nakon zadnjeg namaza. A kada naklanjava, čovjek treba učiti zikr za svaki namaz posebno, a Allah najbolje zna.

DOBROVOLJNI NAMAZI

Nafila-namaz poslije učenja Kur'ana

Pitanje: Da li je pokuđeno klanjati nafila-namaz poslije učenja Kur'ana?

Odgovor: Nafila-namaz može se klanjati nakon učenja Kur'ana. Nafilu je, u globalu rečeno, pokuđeno klanjati poslije sabaha do izlaska sunca, kada je sunce u zenitu i nakon ikindije do njegovog zalaska, a Allah najbolje zna.

Tehijjetul-mesdžid dok imam drži hutbu

Pitanje: Na postavljeno pitanje u vezi s klanjanjem tehijjetul-mesdžida odgovorili ste da će čovjek klanjati ova dva rekata makar zatekao imama da drži hutbu. To me zbunjuje, jer, koliko znam, hutba je obaveza, a tehijjetul-medžid nije, pa kako onda zanemariti obavezu posvećujući se sunnetu? Oprostite na pitanju, nadam se da vas nisam povrijedio! Allah vas nagradio!

Odgovor: Cijenjeni brate, prije svega zahvaljujem ti se na gestu jer si se ponovo obratio nama u vezi s pitanjem koje nisi razumio. Neka te Svevišnji Allah nagradi svakim dobrom i neka poveća tvoju brižnost za vjerom! Kada se muslimani raziđu, obaveza je vratiti se Kur'anu i sunnetu, za sudiju moraju prihvatiti ta dva izvora. Pa pogledajmo šta sunnet kaže u vezi s klanjanjem tehijjetul-mesdžida za vrijeme hutbe. Buharija i Muslim zabilježili su predanje u kojem Džabir b. Abdullah pripovijeda da je Sulejk Gatafani, radijallahu anhu, ušao u džamiju dok je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, držao džumansku hutbu. Kada je Sulejk ušao, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao ga je: *"Jesi li klanjao prije nego što si sjeo?"* "Nisam", odgovori Sulejk, pa mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio: *"Klanjaj!"* Na osnovu ovog predanja imam Buharija naslovio je poglavlje: *Onaj ko dođe u džamiju kada imam drži hutbu klanjat će dva kratka rekata.* U drugom hadisu koji su također zabilježili Buharija i Muslim stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređivao: *"Ko uđe u džamiju kada imam drži hutbu neka klanja dva rekata."* Navedeni hadisi jasan su argument i ne mogu se protumačiti u prenesenom značenju. Dokaz

više za ovu tvrdnju jeste predanje koje je sa ispravnim lancem prenosilaca zabilježio imam Tirmizi u kojem stoji da je Ebu Seid Hudri, radijallahu anhu, ušao u džamiju dok je Mervan b. Hakem držao hutbu pa je počeo klanjati. Prišao mu je neki stražar, želeći ga spriječiti. Ebu Seid nije prihvatio njegovo upozorenje i nastavio je klanjati. Kada je završio namaz, nekoliko muslimana mu priđe i rekoše: "Allah ti se smilovao, mogli su ti nanijeti zlo!" "Nikada neću izostaviti ova dva rekata, jer sam vidio da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređuje jednom siromahu da klanja kada je ušao u džamiju dok je on, sallallahu alejhi ve sellem, bio na minberu, pa je ovaj klanjao, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držao je hutbu", odgovori im Ebu Seid, radijallahu anhu. Molim Svemogućeg Allaha da nas pouči dini-islamu!

Naklanjavanje vitr-namaza

Pitanje: Da li se i kada može naklanjati vitr-namaz? Nerijetko odgodim njegovo klanjanje do iza noćnog namaza. Da li je to ispravno?

Odgovor: Vrijeme vitr-namaza nastupa poslije jacije i traje do sabah-namaza. Tako stoji u hadisu koji su sa ispravnim lancem prenosilaca zabilježili sabirači sunena, a to tvrdi i šejh Albani. U brojnim hadisima Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, preporučuje da posljednji namaz u toku noći bude vitr-namaz. Jedan od tih hadisa jeste Ibn Omerovo, radijallahu anhu, predanje koje su zabilježili Buharija i Muslim. Prema tome, vitr-namaz može se klanjati sve do nastupanja zore, i to se ne smatra naklanjavanjem, a Allah najbolje zna.

Učenje na vitr-namazu i Kunut-dova

Pitanje: Da li se na zadnjem rekatu vitr-namaza uči Subhaneke? Da li je Kunut-dova obavezna, da li se ona uči prije ili poslije ruku'a? Kako se drže ruke prilikom učenja ove dove, i koju je dovu najprikladnije učiti?

Odgovor: Ako se treći rekat klanja zasebno, tada se uči Subhaneke ili neka druga dova. Učenje Kunut-dove na vitr-namazu nije obavezno, i ona se uči prije, a ne poslije ruku'a. Prilikom njenog učenja dopušteno je dići ruke (kao kod bilo koje druge dove), jer je tako činio Ibn Mes'ud, radijallahu

anhu, a mogu se držati svezane na prsima, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

Namaz nakon vitr-namaza

Pitanje: Kakav status ima obavljanje namaza nakon obavljenog vitra?

Odgovor: Mnogi klanjači, naročito u ramazanu, nakon teravih-namaza i vitra žele klanjati dodatne nafile noću, pa se često vodi polemika je li dopušteno klanjati nakon vitra. Islamski učenjaci kažu da je dobrovoljne namaze legitimno klanjati u svim vremenima, osim ako postoji validan argument koji izuzima određeno vrijeme. Osnovni dokaz učenjaka koji smatraju da nakon vitr-namaza nije ispravno klanjati jeste hadis koji su zabilježili najpoznatiji hadiski autoriteti od Ibn Omera da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Neka vaš posljednji namaz noću bude vitr."* Navedeni hadis ukazuje da nakon vitra ne treba klanjati noćni namaz. Međutim, imam Muslim zabilježio je predanje od Aiše, radijallahu anha, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dva rekata nakon vitr-namaza, i to u sjedećem položaju. Slično predanje prenosi i Ummu Selema, radijallahu anha, s vjerodostojnim lancem prenosilaca, kako tvrdi šejhul-islam Ibn Tejmijje u djelu *Medžmu'ul-fetava*, 23/92. Hadis koji prenosi Aiša, radijallahu anha, ukazuje na legitimnost namaza nakon vitra, što, opet, oponira Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, hadisu: *"Neka vaš posljednji namaz noću bude vitr."* Postoji mogućnost usaglašavanja ovih hadisa: namaz nakon vitra bio je specifičan za Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a ne za sljedbenike njegovog ummeta. Međutim, ovaj način usaglašavanja hadisâ nije ispravan iz dva razloga: prvo, da bi se određeno djelo smatralo propisanim isključivo Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, treba postojati jasan argument iz Kur'ana, hadisa ili konsenzusa učenjaka, što u ovom slučaju ne postoji, već se zaključuje iz predanja čija se prividna oprečnost želi usaglasiti; i, drugo, u sunnetu se navodi hadis koji ukazuje da namaz nakon vitra nije specifičan samo za Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Naime, Sevban, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Put je, zaista, napor i opterećenje, pa kada neko klanja vitr, neka nakon toga klanja dva rekata, ako se ne probudi, to će mu*

biti umjesto noćnog namaza." [519] Ibn Huzejme je u svome *Sahihu* prilikom navođenja ovog hadisa naslovio poglavlje: *Dokaz da je dopušteno klanjati nakon vitra i da namaz koji je klanjao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije vrijedio eksplicitno za Vjerovojesnika, sallallahu alejhi ve sellem, mimo ostalih ljudi.* Za Ibn Huzejmino mišljenje opredijelio se šejh Albani u djelu *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 4/647. Jedini način na koji možemo usaglasiti ove hadise jeste da kažemo: predanja u kojima se spominje namaz nakon vitra ukazuju na ispravnost i dopuštenost obavljanja namaza u tom vremenu, iako je bolje i preče da posljednji namaz u noći bude vitr, što je bila najčešća praksa Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Jedini, koliko znam, ko je namaz nakon vitra svrstao među pritvrđene sunnete bio je Ebul-Hasan el-Amidi, poznati hanbelijski pravnik, koga nisu podržali čak ni sljedbenici hanbelijskog mezheba. Imam Nevevi tvrdi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao ova dva rekata da postupkom objasni da se smije klanjati u ovom vremenu, a ne da se klanjanje poslije vitra uzme kao stalna praksa.[520] Ovo mišljenje zastupa većina učenjaka hanefijske, malikijske i hanbelijske, a poznato je mišljenje i kod šafijske pravne škole. Prenosi se da su ga također zastupali: Ebu Bekr, Sa'd, Ammar, Ibn Abbas, Aiša, Evzai i Alkama.[521] Neki učenjaci kažu da je dopušteno klanjati nakon vitra, ali prethodno treba klanjati jedan rekat kojim bi se prethodni vitr učinio dvorekatnim namazom kao klasične nafile pa se, uopće, ne bi računao vitrom. Potom bi se nakon noćnog namaza klanjao vitr. Ovaj stav je poznat u šafijskoj pravnoj školi i prenosi se od Osmana, Alije, Usame, Ibn Omera, Ibn Mes'uda i Ibn Abbasa.[522] Ovo mišljenje nije utemeljeno, tim prije jer se vitr, nakon što se ispravno obavi, ne može preobraziti u klasični noćni namaz, dodavajući mu jedan rekat, i takav postupak, koliko mi je poznato, nije bio praksa odabranih generacija. Također, jedan dio islamskih učenjaka smatra da nije ispravno nakon vitra dodati jedan rekat, jer, kako tvrde, u šerijatu nije poznata jednorekatna nafila, što je stav učenjaka hanefijske

---

[519] Ibn Hibban, 6/315/2577, Ibn Huzejme, 2/159/1106, Tahavi, u djelu *Šerhul-meani*, 1/341, Taberani, 2/92/1410, i Darekutni, 2/26/1165, 1167. Ibn Hadžer i šejh Albani ovaj hadis smatraju vjerodostojnim. Vidjeti: *Kešfus-sitr*, str. 18, i *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 4/646-647.

[520] Vidjeti: *El-Medžmu*, 4/23.

[521] Vidjeti: *Sahihu fikhis-sunne*, 1/386.

[522] Vidjeti: Ibid., 1/386.

pravne škole i imama Ahmeda, po jednoj verziji.[523] Dakle, ako se doda jedan rekat, time se bit prethodnog vitra neće promijeniti, pa će ponovno klanjanje vitr-namaza doći u koliziju s riječima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Ne postoje dva vitr-namaza u jednoj noći."*[524] Neki klanjači, nakon što imam preda selam na vitru, ustanu i klanjaju još jedan rekat, budući da žele klanjati dodatni noćni namaz. Ovim postupkom može se izgubiti nagrada spomenuta u hadisu koji prenosi Ebu Zerr, kada su nakon noćnog namaza s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, tražili da im nastavi klanjati do zore, pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko klanja sa imamom dok ne završi namaz, bit će mu upisano kao da je klanjao noćni namaz cijelu noć."*[525] Dakle, bolje je završiti namaz sa imamom, a potom ko želi može ponovo klanjati noćni namaz bez ponavljanja vitra, a Allah najbolje zna.

Status istihara-namaza

Pitanje: Je li istihara-namaz obavezan, i da li je čovjek grješan ako ne klanja ovaj namaz? Kako postupiti kada treba donijeti važnu odluku u životu?

Odgovor: Istihara-namaz je sunnet, a nije obaveza. Lijepo je klanjati ovaj namaz za svaku stvar, naročito za ono što je od vitalnog značaja u životu: ženidba, udaja, kupovina objekta, prijevoznog sredstva, izbor radnog mjesta, mjesta prebivališta, prilikom poduzimanja dalekih putovanja itd. Opterećenje je klanjati istihara-namaz za stvari koje se često ili svakodnevno ponavljaju, a onome ko i to može, bolje je i tako će zaslužiti nagradu.

Kako se klanja istihara-namaz

Pitanje: Koliko rekata ima istihara-namaz, i koja se dova uči tom prilikom?

---

[523] Vidjeti: *Šerhu Fethil-Kadir*, 1/438, *Šerhu umdetil-ahkam*, 2/84, od Ibn Dekika, *Tenkihut-tahkik*, 1/514, od Ibn Abdulhadija, *Fethul-Bari*, 2/479, i *Sahihu fikhis-sunne*, 1/387.

[524] Tirmizi, Ebu Davud, Ahmed i Taberani, 8/333. Imam Tirmizi i Ibn Hadžer ovo su predanje smatrali dobrim. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 2/481.

[525] Ebu Davud, Tirmizi, Nesai, Ibn Madže i Ibn Hibban, 6/288/2547, s lancem prenosilaca koji ispunjava Muslimove kriterije.

Odgovor: Istihara-namaz je zaseban namaz, i sastoji iz dva rekata. Klanja se kao sabahski farz, odnosno sunnet. Nakon namaza treba proučiti dovu: "Allahumme, inni estehiruke bi ilmike ve estakdiruke bi kudretike..."[526] koja se može pronaći i u knjizi *Put pravog muslimana*, 1/343. Bitno je naglasiti da nakon istihara-namaza ne treba čekati nekakav poseban znak, san i sl., već se treba osloniti na Allaha i učiniti ono šta čovjek smatra najispravnijim po određenom pitanju, a Allah najbolje zna.

Način obavljanja sedždei-tilavet

Pitanje: Kada se prouči ajet sedžde, da li je obaveza ustati i učiniti sedždu ili se sedžda može učiniti u sjedećem položaju? Da li je tačno da je Muavija, radijallahu anhu, učinio sedždu zahvale kada je čuo da je Hasan b. Alija ubijen?

Odgovor: Kada se čini ta sedžda bolje je ustati pa iz stojećeg položaja pasti na sedždu nego iz sjedećeg, ali su oba postupka ispravna. To zastupaju neki šafijski, hanbelijski i neki drugi pravnici.[527] Prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, činio sedždu zahvale (sedžei-šukr) iz stojećeg položaja.[528] Ovo se, također, zaključuje iz činjenice da je dobrovoljni namaz obavljen stojeći bolji od namaza obavljenog sjedeći. Buharija i Muslim zabilježili su da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u poznim godinama života noćni namaz klanjao u sjedećem položaju. Kada bi učenje priveo kraju, ustao bi i činio ruku' pa sedždu. I to nam ukazuje da je sedžda iz stojećeg položaja vrednija i potpunija, jer tada svi dijelovi tijela padaju na tlo, za razliku od sedžde iz sjedećeg položaja. Kada je riječ o predanju u kojem stoji da je Muavija, radijallahu anhu, učinio sedždu zahvale kada je čuo za nepravedno ubistvo Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, unuka Hasana b. Alije, ono je, odgovorno tvrdim, potvora zlonamjernih laika na ovog časnog ashaba. Koliko znam, u priznatim i vjerodostojnim izvorima apsolutno ne postoji takvo predanje, njega je naveo samo Ebu Omer Endelusi u djelu *El-Ikdul-ferid*, 4/331, i to bez lanca prenosilaca. A ova knjiga prilično obiluje kojekakvim neosnovanim

---

526 Dovu na arapskom i transkripciju vidjeti u prijevodu skraćene verzije *Buharijevog Sahiha*, str. 267, od Mehmedalije Hadžića, El-Kalem, 2004. god.

527 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 23/103, i *El-Insaf*, 2/198.

528 Ebu Davud, 2775, sa slabim lancem prenosilaca.

pričama koje se suprotstavljaju ispravnim verzijama i zdravom razumu. Muavija, radijallahu anhu, između ostalih ashaba, zapisivao je Objavu. Irbad b. Sarija, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, molio: *"Moj Allahu, pouči Muaviju Kur'anu i sačuvaj ga džehennemske vatre!"*[529] A jednom je prilikom Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, za Muaviju, radijallahu anhu, zamolio: *"Moj Allahu, uputi ga na Pravi put i učini ga od onih koji ukazuju na Pravi put."*[530] Zar je moguće da se Muavija, radijallahu anhu, ashab za kojeg je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovako molio, raduje nasilničkom i mučkom ubistvu Hasana b. Alije?! Imam Ahmed, 13/180, sa ispravnim lancem prenosilaca, zabilježio je da je Muavija, radijallahu anhu, pripovijedao: "Vidio sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da ljubi Hasanov jezik" ili je rekao: "...Hasanove usne; zaista Vatra neće pržiti jezik", ili je rekao: "...usne koje je ljubio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem". Zar nakon ovakvih autentičnih predanja kazati da je Muavija bio prijatno iznenađen smrću predvodnika džennetskih mladića?! To bi uistinu bio apsurd i velika potvora na ovog časnog ashaba, a Allah najbolje zna.

NAMAZ U DŽEMATU

Kako stoje dvojica, odnosno trojica u skupnom namazu

Pitanje: Kako tri čovjeka stoje u skupnom namazu?

Odgovor: Kada tri čovjeka žele obaviti skupni namaz, tada će imam stati ispred, a dvojica u saff iza imama. Abdullah b. Mes'ud kaže: "Došao sam kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok je klanjao i stao s njegove lijeve strane, ali me on uzeo za ruku i prevukao na desnu stranu. Nakon toga je došao Džebbar b. Sahr i stao s Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, lijeve strane, pa ih je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, dohvatio za ruke i gurnuo nazad."[531] Da trojica ovako stoje u skupnom namazu, stav

---

[529] Ahmed, Ibn Huzejme i Ibn Hibban. Šejh Albani ovo predanje smatra ispravnim, vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 7/687-694.

[530] Tirmizi, Ahmed i Hallal u *Es-Sunne*, 2/450. Imam Tirmizi predanje smatra dobrim, a šejh Albani vjerodostojnim. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 4/615.

[531] Muslim, Ibnul-Džarud i Ibn Hibban.

je imama Malika, Šafije, Ishaka i učenjaka hanefijske pravne škole.[532] Preneseno je od Ibn Mes'uda da je smatrao da i trojica i dvojica stoje u jednom saffu.[533] Čak i da je ovo predanje ispravno, poenta je u onome što je Ibn Mes'ud prenio, a ne u onome što je sam činio, a Allah najbolje zna.

Hadisi o vrijednosti namaza u džematu

Pitanje: U jednom hadisu stoji da je namaz u džematu dvadeset pet puta vredniji od pojedinačnog namaza, a u drugom da je vredniji dvadeset sedam puta. Koji je od dva hadisa ispravan?

Odgovor: Obje verzije su vjerodostojne i njih su zabilježili Buharija i Muslim. Prvu prenosi Ebu Hurejre, a drugu Ibn Omer. Između ova dva hadisa nema oprečnosti. Naime, u hadisu koji prenosi Ebu Hurejre (u kojem se spominje dvadeset pet stupnjeva), spomenuta je i objedinjena nagrada koju obuhvata Ibn Omerov hadis. Ako, pak, neko kaže da su hadisi naoko oprečni, tada ih možemo uskladiti na nekoliko načina: prvo, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ashabe je prvotno obavijestio o manjoj pa o većoj nagradi; drugo, stupanj nagrade zavisi od samih klanjača i skrušenosti u namazu: neki imaju manju, a neki veću nagradu; treće, nagrada ovisi o udaljenosti kuće od džamije, i oni koji duže pješače imaju veću, a oni koji manje pješače imaju manju nagradu; četvrto, veća nagrada specifična je za noćne, a manja za dnevne namaze; peto, veća nagrada odnosi se na one koji u džamiji iščekuju sljedeći namaz, a manja na one koji namaz ne čekaju u džamiji; šesto, veća nagrada odnosi se na one koji klanjaju skupni namaz u džamijama, a manja na one koji klanjaju skupni namaz na drugim mjestima, kao naprimjer, na radnom mjestu i sl.; sedmo, veća nagrada odnosi se na one koji stignu na namaz s imamom od početnog tekbira, a manja na one koji propuste dio namaza pa to naklanjaju; i, osmo, veća nagrada odnosi se na one koji klanjaju skupni namaz u mnogoljudnom džematu, a manja nagrada na one koji klanjaju u džematu kojem prisustvuje manje klanjača, a Allah najbolje zna.

---

[532] Vidjeti: *El-Evsat*, 4/172-173, od Ibn Munzira.
[533] Abdurrezzak, 2/409.

Namaz za imamom koji čini velike grijehe

Pitanje: Da li je ispravan namaz za imamom koji upražnjava hazardne igre, prisustvuje igrankama, sjedi na mjestima gdje se toči alkohol, hvata djevojke za ruke, žena mu nije pokrivena... Znam da malikijski autoriteti ne dopuštaju klanjanje za imamom čija je žena razgolićena. Allah nas sačuvao svakog zla!

Odgovor: Obaveza je imamet povjeriti samo bogobojaznim osobama, koje imaju ispravno vjerovanje (akaid). Ovo je zato jer imam ima isuviše važnu ulogu u društvu: predvodi muslimane u najvažnijem obredu, poučava ih vjeri, izdaje pravna rješenja o određenim vjerskim pitanjima itd. Otuda mora biti bogobojazan, učen, pronicljiv, snalažljiv, mudar, mora posjedovati vrhunski kodeks islamskog ponašanja kako bi na adekvatan način mogao obavljati povjerenu mu dužnost. S tim u vezi imam Ahmed kaže: "Pravo i obaveza muslimana jeste da ih predvode najbogobojazniji i najučeniji."[534] Neispravno je povjeriti imamet osobi koja čini makar jedan od spomenutih poroka, a kako ga onda povjeriti onome ko čini sve te poroke! Obaveza je takve "imame" prijaviti nadležnim vjerskim institucijama kako bi bili sankcionirani lišenjem imamske dužnosti. Ipak, po većini islamskih učenjaka namaz iza takvog imama ispravan je.[535] Mišljenje da je taj namaz ispravan zastupa većina učenjaka ehli-sunnetskog usmjerenja. Ebu Zerr pripovijedao je da ga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom upitao: *"Kako ćeš postupiti ako imami jednoga dana budu odgađali namaz!"* "Šta mi predlažeš, Allahov Poslaniče?", upita on, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori mu: *"Klanjaj namaz u njegovom vremenu, a ako stigneš, klanjaj i s njima u džematu, to će ti biti upisano kao dobrovoljni namaz."*[536] Ovaj hadis ukazuje nam da je namaz za velikim grješnicima koji ne klanjaju namaze u propisanom vremenu – ispravan, a odgađanje namaza svakako je jedan od najvećih grijeha nakon nevjerstva.[537] Upitan: "Da li je ispravno džuma i bajram-namaz klanjati za velikim grješnicima", imam

---

534 Vidjeti: *Risaletus-salah*, str. 25, od imama Ahmeda.

535 Vidjeti: *Bedaius-sanaia*, 1/386-387, *Fethul-Bari*, 6/191-193, od Ibn Redžeba, *El-Bejanu vet-tahsil*, 1/443-444, *Šerhul-akidetit-tahavijja*, 2/532, *Fejdul-Kadir*, 4/258, *Nejlul-evtar*, 2/24-25, *El-Medžmu*, 4/222, i *Es-Šerhul-mumtia*, 4/304-308.

536 Muslim, Nesai i Ahmed.

537 Vidjeti: *Šerhu suneni Ibni Madže*, 5/1665, od imama Alauddina Maglataja. Vidjeti: *Šerhu suneni Ibni Madže*, 5/1665, od imama Alauddina Maglataja.

Ahmed odgovorio je: "Jeste."[538] Međutim, islamski učenjaci jednoglasni su u mišljenju da je za takvim ljudima pokuđeno klanjati.[539] Ako, pak, ne postoji osim džamija u kojoj je imam novotar ili griješnik, tada nije ispravno ostavljati kolektivni namaz pod izgovorom da je pokuđeno klanjati za novotarima i griješnicima. Kada je riječ o hadisima koji govore o imamima iza kojih se namaz ne prima, njih ima nekoliko, ali svi su slabi i ne mogu se uzeti kao dokaz. Namaz nije primljen iza imama koji je počinio nevjerstvo u srcu, riječima ili djelom, ako to muktedije znaju, u protivnom njihov je namaz valjan, a Allah najbolje zna.

Namaz u džematu čije džematlije ogovaraju učene ljude

Pitanje: Jesam li se obavezan odazvati na namaz u onaj džemat u kojem se pretežno upražnjava ogovaranje učenjaka? Ja sam ih savjetovao, ali to nije urodilo plodom.

Odgovor: Ako se radi o džematu (džamiji) u kojem se klanja pet propisanih namaza, obaveza ti je odazvati se na svaki poziv i klanjati skupni namaz. A ako pod izrazom "džemat" misliš na skupinu ljudi okupljenih u određenu organizaciju ili ustanovu, tada se nije dopušteno nalaziti u njihovom društvu, osim s namjerom njihove osude i ukazivanja na grešku. Ogovaranje muslimana veliki je grijeh, to čovjeka može odvesti u najdublje džehennemske provalije. Ogovaranje je još veći grijeh kada su predmet ogovaranja učenjaci, za koje je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao da su nasljednici Allahovih poslanika. (Sabirači sunena sa dobrim lancem prenosilaca.) Davno je rečeno: "Meso učenih je otrovno, i ko ga pomiriše, oboljet će, a ko ga pojede, umrijet će." Imam Buharija zabilježio je u poznatoj zbirci *El-Edebul-mufred* da je Džabir, radijallahu anhu, pripovijedao: "Jednog dana sjedili smo s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i osjetili užasno neprijatan miris. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upita: *'Znate li šta je ovo?'* 'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju', odgovorili su ashabi. *'To je smrad onih koji ogovaraju ljude'*, odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem."[540] Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem,

---

[538] Vidjeti: *Es-Sunne*, 1/77, od imama Ebu Bekra Hallala.

[539] Vidjeti: *El-Medžmu*, 4/222, *Medžmu'ul-fetava*, 23/358, *Nejlul-evtar*, 3/164, i *Fikhus-sunne*, 1/178.

[540] Šejh Albani ovo predanje smatra dobrim. Vidjeti: *Gajetul-meram*, str. 194.

govorio je: *"Čovjek će zbog jedne riječi kojoj ne pridaje posebnu pažnju padati u Džehennem sedamdeset godina."*[541] Ovakva je kazna za one koji ogovaraju muslimane, a u kaburu će zbog tog svog djela biti posebno kažnjavani, a to su zabilježili imam Ahmed i Taberani u *El-Evsatu* s dobrim lancem prenosilaca. Obaveza je čuvati jezik, posebno kada su u pitanju najbolji ljudi: učeni, pobožni, mudžahidi... Učenjaci su, bez sumnje, kičma muslimanskog ummeta, a zar vrijedi ummet koji želi slomiti svoju kičmu!

Propis uspostavljanja novog džemata u istoj džamiji

Pitanje: Da li je dopušteno ponoviti namaz u džematu u istoj džamiji dva ili više puta?

Odgovor: Muslimani trebaju biti jedinstveni u svakom pogledu. Moraju izbjegavati sve što ih vodi u parčanje, razjedinjavanje i podvojenost. U prvim stoljećima islama u džamijama se uglavnom klanjao jedan skupni namaz za jednim imamom. Ponavljanje skupnog namaza u jednoj džamiji nije se upražnjavalo do šestog hidžretskog stoljeća.[542] Neki islamski učenjaci smatraju da je ponavljanje namaza u jednoj džamiji pokuđeno. Imam Tirmizi rekao je: "Sufjan Sevri, Ibn Mubarek, Malik i Šafija smatraju da je u džamiji u kojoj je već obavljen skupni namaz bolje klanjati pojedinačno."[543] Ovaj je stav prenesen i od sljedećih islamskih autoriteta: Hasana Basrija (mada postoji i druga verzija po kojoj to dopušta), Ebu Hanife, Evzaija, Abdurrezzaka, Lejsa b. Sa'da, Ibn Avna i nekih drugih.[544] Imam Šafija govorio je: "Ako skupina ljudi zakasni na namaz u džamiji u kojoj postoji stalni imam, klanjat će pojedinačno. A ako, pak, klanjaju u džematu, njihov će namaz biti ispravan."[545] U jednom drugom predanju stoji da je imam Šafija rekao: "Uspostavljanje drugog džemata pogrdno je, jer to nisu praktikovali naši prethodnici, neki od njih to su prezirali i to pitanje detaljno razmatrali.

---

[541] Tirmizi, i smatra ga dobrim.

[542] Vidjeti: *Ahtaul-musallin*, str. 276.

[543] Vidjeti: *Aridatul-ahvezi*, 1/280.

[544] Vidjeti: *El-Musannef*, 2/293-294, *Es-Sunenul-kubra*, 3/99, *Marifetus-suneni vel-asar*, 2/342-243, od imama Bejhekija, *El-Mugni*, 2/10-11, *El-Medžmu*, 4/120, *Šerhus-sunne*, 3/437, *Šerhu Fethil-Kadir*, 6/233, *Umdetul-kari*, 5/165, i *Bezlul-medžhud*, 4/177.

[545] Vidjeti: *El-Umm*, 1/407.

Ovdje se izuzima džamija u kojoj ne postoji stalni mujezin ni imam."[546] Imam Malik veli: "Pretpostavimo da čovjek obnaša dužnost mujezina i imama u džamiji i prouči ezan i ikamet, ali se niko ne odazove, pa klanja sam, a zatim dođu ljudi koji inače klanjaju u toj džamiji, u tom slučaju oni neće klanjati u džematu već zasebno."[547] Ibn Dževzi naveo je da je imam Ebu Hanife rekao: "Nije dopušteno uspostaviti drugi skupni namaz u džamiji u kojoj postoji stalni imam."[548]

Islamski učenjaci koji zabranjuju uspostavljanje drugog džemata u džamiji u kojoj postoji stalni imam povode se za sljedećim dokazima.

Dokazi iz Kur'ana

Uzvišeni Allah kaže:

﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾

"A oni koji su džamije sagradili da bi štetu nanijeli, i nevjerovanje osnažili, i razdor među vjernike unijeli..."[549] Komentirajući ovaj ajet, imam Ebu Bekr b. Arebi Maliki zapisao je: "Licemjeri su željeli razdvojiti muslimane koji su uspostavljali džemat u jednoj džamiji. Jedan od osnovnih ciljeva građenja Allahovih kuća jeste povezivanje vjerničkih srca i uklanjanje svih prepreka koje vode u nejedinstvo. Zato je imam Malik zabranjivao uspostavljanje drugog, odnosno više džemata u jednoj džamiji, bilo da taj drugi namaz predvodi isti ili drugi imam."[550] Imam Kurtubi i Muhammed b. Jusuf Abderi prenijeli su ovu njegovu izjavu i podržali ga u tome.[551]

Dokazi iz hadisa

1. Ebu Bekr, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je iz predgrađa Medine želivši obaviti namaz, pa se,

---

[546] Vidjeti: *Marifetus-suneni vel-asar*, 2/342.
[547] Vidjeti: *El-Mudevvenetul-kubra*, 1/181, i *Šerhuz-Zurkani*, 1/237.
[548] Vidjeti: *Nasbur-raja*, 2/58.
[549] Prijevod značenja Et-Tevbe, 107.
[550] Vidjeti: *Ahkamul-Kur'an*, 2/496.
[551] Vidjeti: *El-Džamiu liahkamil-Kur'an*, 8/238, i *Et-Tadžu vel-iklil*, 2/109.

vidjevši da su ljudi završili sa namazom, vratio kući i klanjao s porodicom."[552]

Komentirajući predanje, imam Serhasi, Kenkûhi, Ibn Abidin i neki drugi rekli su: "Da je bilo ispravno uspostaviti drugi džemat, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi zanemario vrijednost namaza u svojoj džamiji."[553]

2. Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Uistinu sam htio uspostaviti namaz i odrediti jednog čovjeka da predvodi ljude u namazu te povesti skupinu ljudi koji će ponijeti drva u naramcima da popalim kuće onih koji ne klanjaju namaz u džematu."*[554]

Komentirajući ovo predanje, hanefijski pravnik Tehanevi rekao je: "Da je bilo ispravno uspostaviti drugi džemat, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi želio popaliti kuće onih ljudi koji ne dolaze na prvi džemat, jer tu nagradu mogu postići uspostavljanjem drugog džemata. Iz obaveze prvog džemata neminovno proizilazi pogrda uspostavljanja drugog džemata u istoj džamiji."[555]

Dokazi iz prakse prvih generacija

1. Imam Šafija rekao je: "Postoje predanja u kojima stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom zakasnio na namaz sa skupinom ashaba, pa su klanjali zasebno, mada su mogli klanjati u džematu." A komentirajući ove njegove riječi, imam Tehanevi rekao je: "Islamski pravnik neće se pozivati na određeni postupak prve generacije osim ako ima validan argument za svoju tvrdnju."[556]

2. Preneseno je da su Ibn Mes'ud, Alkama i Esved zakasnili na skupni namaz, pa su se vratili kući i klanjali u džematu.[557]

3. Imam Buharija zabilježio je da je Esved odlazio u drugu džamiju kada bi zakasnio na skupni namaz u svojoj džamiji.[558]

---

552 Taberani, u djelu *El-Evsat*, 7/84/6821. Imam Hejsemi veli: "Ovo je predanje zabilježio Taberani, u djelima *El-Kebir* i *El-Evsat*, a njegovi su prenosioci pouzdani. Šejh Albani je ovo predanje ocijenio dobrim. Vidjeti: *Temamul-minna*, str. 155.

553 Vidjeti: *El-Mebsut*, 1/135, *Hašijetu Ibni Abidine*, 1/553, i *Tuhfetul-ahvezi*, 2/9.

554 Buharija, 2/125, i Muslim, 1/145.

555 Vidjeti: *Ialaus-sunen*, 4/261.

556 Vidjeti: *Ialaus-sunen*, 4/265.

557 Abdurrezzak, 2/409, i Taberani, 9/318, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Temmamul-minna*, str. 155.

4. Ovaj isti imam u svome djelu *Et-Tarihul-kebir*, 2/137, sa slabim lancem prenosilaca, zabilježio je da je Ubade b. Samit zabranjivao ljudima uspostavljanje drugog džemata.

5. Hasan Basri govorio je: "Kada bi zakasnili na skupni namaz, Poslanikovi, sallallahu alejhi ve sellem, ashabi klanjali bi zasebno."[559]

Dokazi iz ispravnog rasuđivanja

Imam Serhasi rekao je: "Kada su ljudi svjesni da izostavljanjem prvog džemata propuštaju nagradu za namaz u džematu, požurit će u džemat, u protivnom neće se truditi jer nagradu za džemat mogu postići kada god klanjaju skupni namaz."[560]

Spomenuvši Malikove izjave o pogrdi uspostavljanja drugog džemata, Ebu Bekr b. Arebi zapisao je: "Uspostavljanjem drugog džemata potire se mudrost i svrha prvog džemata."[561]

Imam Šafija zapisao je: "Smatram da su učenjaci osuđivali uspostavljanje drugog džemata zato što se tako razjedinjavaju muslimani i narušava sloga među njima."[562]

Nakon što je spomenuo prethodne Šafijine riječi, šejh Ahmed Šakir zapisao je sljedeće: "Šafijin stav u vezi s ponavljanjem namaza u džamiji zasnovan je na opravdanom i očitom razlogu koji je pokazatelj njegove pronicljivosti, preciznog razumijevanja i ispravnog shvatanja ciljeva šerijata. Naime, prvi, najvažniji i najosjetljiviji cilj islama jeste jedinstvo muslimana i ujedinjenje redova u ostvarenju jednog cilja: uzdizanju Allahove, dželle šanuhu, riječi..."[563]

Naravno, ovaj propis odnosi se na klasične džamije, u kojima postoji stalni imam, a ne na džamije koje se nalaze pored prometnih puteva ili na pijacama, makar imale stalnog imama. Imam Nevevi kaže: "Po konsenzusu

---

558 Buharija, 2/131, kao muallek-predanje. Predanje su sa ispravnim i spojenim lancem prenosilaca zabilježili Abdurrezzak, Ibn Ebu Šejbe i neki drugi muhaddisi, tvrdi hafiz Askalani. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 2/131.

559 Abdurrezzak, 2/293, i Ibn Ebu Šejbe, 2/113.

560 Vidjeti: *El-Mebsut*, 1/135.

561 Vidjeti: *Aridatul-ahvezi*, 2/21.

562 Vidjeti: *El-Umm*, 1/407.

563 Ovdje je Ahmed Šakir na veoma mudar način razmatrao ovo pitanje. Vidjeti: *Sunenut-Tirmizi*, 1/431-432, s opaskama Ahmeda Šakira.

islamskih učenjaka, nije pokuđeno uspostavljanje dva, tri ili više džemata u džamijama u kojima ne postoji stalni imam."[564]

Druga skupina islamskih pravnika dopušta uspostavljanje drugog džemata u jednoj džamiji. Imam Tirmizi kaže: "Ne smeta ponoviti skupni namaz u džamiji u kojoj je već klanjano u džematu."[565] Imam Begavi tvrdi: "Dopušteno je u istoj džamiji uspostavljanje dva skupna namaza jedan za drugim. Ovo mišljenje zastupa skupina ashaba i tabiina."[566] Imam Nevevi govorio je da ovaj stav zastupa i imam Davud Zahiri.[567] Ibn Kudame veli: "Nije pokuđeno uspostavljanje drugog džemata u istoj džamiji. Ako nakon prvog džemata koji je predvodio stalni imam dođe skupina ljudi, lijepo je da klanjaju skupno."[568] Imam Ibn Hazm kaže: "Ko dođe u džamiju u kojoj je obavljen skupni namaz sa stalnim imamom, neka uspostavi drugi džemat. Može se zadovoljiti prethodno proučenim ezanom i ikametom, a ako ponovo prouči ezan i ikamet, lijepo je postupio."[569] Od savremenih učenjaka za ovo se mišljenje opredijelio Ibn Usejmin.[570]

Islamski učenjaci koji dopuštaju uspostavljanje drugog džemata pozivaju se na sljedeće argumente:

Dokazi iz sunneta

1. Ibn Omer prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Skupni namaz vredniji je od pojedinačnog namaza za dvadeset pet puta."* U drugoj verziji stoji: *"...za dvadeset sedam puta."*[571]

Navedeni hadis ima općenit karakter i ukazuje da je namaz u džematu bolji od namaza pojedinca za dvadeset pet, odnosno za dvadeset sedam puta, bilo da se radi o prvom ili drugom džematu.[572]

---

564 Vidjeti: *El-Medžmu*, 4/119-120, *Umdetul-kari*, 5/165, i *Tenkihut-tahkik*, 2/41, od Ibn Abdulhadija.
565 Vidjeti: *Džamiut-Tirmizi*, 1/430.
566 Vidjeti: *Šerhus-sunne*, 3/437.
567 Vidjeti: *El-Medžmu*, 4/121.
568 Vidjeti: *El-Mugni*, 2/7.
569 Vidjeti: *El-Muhalla*, 4/236.
570 Vidjeti: *Eš-Šerhul-mumtia*, 4/230.
571 Buharija, 1/231/645-646.
572 Vidjeti: *El-Mugni*, 2/8, i *Umdetul-kari*, 5/165.

2. Ebu Seid Hudri pripovijeda da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio nekog čovjeka da klanja zasebno pa je rekao: *"Zar neko od vas neće udijeliti milostinju klanjajući s ovim čovjekom!"*[573]

Navevši ovaj hadis, imam Hakim zapisao je: "Navedeno predanje je glavni argument kada je riječ o ponavljanju skupnog namaza u istoj džamiji."[574]

Komentirajući hadis, imam Begavi kaže: "Hadis ukazuje da je onome ko klanja u džematu dopušteno ponovo klanjati s drugim ljudima, i da je dopušteno uspostavljanje drugog džemata u istoj džamiji."[575]

Rukovodeći se navedenim predanjem, muhaddisi su u svojim hadiskim zbirkama ovako naslovljavali poglavlja: Ibn Huzejme: *Dopušteno je uspostavljanje drugog džemata u istoj džamiji, za razliku od stava onih učenjaka koji smatraju da će klanjati zasebno*; Tirmizi: *Predanja u vezi s uspostavljanjem drugog džemata u džamiji u kojoj je namaz već obavljen*; Ebu Davud: *Dva džemata u istoj džamiji*; Darimi: *Džemat u džamiji u kojoj je obavljen namaz.*

Islamski učenjaci su na razne načine odgovorili na Ebu Seidov hadis. Između ostalog, kazali su da se ovdje ne radi o klasičnom, već o simboličnom uspostavljanju drugog džemata. Naime, ashab koji je pristupio sa spomenutim čovjekom u namaz bio je obavio propisani namaz, pa je klanjao dobrovoljni namaz pristajući za čovjekom koji nije klanjao farz. I ovu formu nije zabranio nijedan islamski učenjak.

Dokazi iz prakse prvih generacija

1. Imam Buharija zabilježio je bez lanca prenosilaca da je Enes b. Malik došao u džamiju u kojoj je završen (sabah) namaz. Naredio je jednom od prisutnih da prouči ezan i ikamet, pa su klanjali u džematu. Ibn Hadžer je za ovo predanje pronašao ispravan i spojen lanac prenosilaca.[576] U nekim verzijama navedno je da je Enes b. Malik prolazio s dvadesetak svojih saputnika pored mesdžida Benu Saleba...[577] Dakle, Enes je bio na putu i

---

573 Ahmed, 5/3, Ebu Davud, 1/157/574, i Ibn Huzejme, 3/63-64/1632. Imam Hakim i Zehebi ovaj hadis smatraju vjerodostojnim.

574 Vidjeti: *El-Mustedrek*, 1/209.

575 Vidjeti: *Šerhus-sunne*, 3/437.

576 Vidjeti: *Taglikut-talik*, 2/276.

577 Ebu Ja'la, 7/351.

uspostavljanje drugog džemata nije bilo u lokalnoj džamiji, već u prolazu. Nema sumnje da se ovaj postupak uveliko razlikuje od uspostavljanja drugog džemata u džamiji gdje se obično obavljaju skupni namazi. Isto tako, postoji mogućnost da se radilo o džamiji pored prometnih puteva, u kojima najčešće klanjaju putnici. Po Ibn Ebu Šejbinom, 2/112, predanju, Enes je stao u sredinu prvog saffa, i to u ravnini ostalih klanjača. Time je Enes, radijallahu anhu, izmijenio i klasičnu formu skupnog namaza, a to, svakako, oslabljuje dokazivanje ovim predanjem.

2. Jezid Suhbani prošao je s Ibrahimom Nehaijem pored džamije u kojoj je obavljen skupni namaz, i u njoj su klanjali u džematu.[578] Ovo predanje je slabo, a od Ibrahima Nehaija navodi se da je ponavljanje skupnog namaza u istoj džamiji smatrao pokuđenim.[579]

3. Abdullah b. Mes'ud ušao je u džamiju u kojoj je obavljen namaz pa je klanjao predvodeći Alkamu, Mesruka i Esveda.[580] U dokazima prve skupine naveli smo predanje u kojem stoji da se Ibn Mes'ud vratio kući i predvodio Alkamu i Esveda u džematu.

Dokazi iz ispravnog rasuđivanja

Onaj ko nije obavio namaz s prvim džematom, kažu ovi učenjaci, neka naknadno uspostavi drugi džemat zbog njegove vrijednosti, kao što se čini u džamijama u kojima navraćaju putnici-prolaznici ili u džamijama koje nemaju stalnog imama ni tačno određeno vrijeme ezana i ikameta.

Meritornije mišljenje

Islamski učenjaci raspravljali su o argumentima i jedne i druge skupine. Svi ti argumenti podložni su kritici ili različitom tumačenju kada je riječ o dokazivanju njime. Budući da je ta rasprava prilično duga i komplicirana, zadovoljit ćemo se iznošenjem onog mišljenja za koje smo se opredijelili. Mislim, a Svevišnji Allah najbolje zna, da stav učenjaka koji zabranjuju uspostavljanje drugog džemata odgovara općim ciljevima šerijata i principu čuvanja muslimanskog jedinstva. Opet ponavljamo: ovaj

---

578 Abdurrezzak, 2/292/3419, sa slabim lancem prenosilaca.
579 Ibn Ebu Šejbe, 2/112.
580 Ibn Ebu Šejbe, 2/323, s dobrim lancem prenosilaca.

se propis odnosi isključivo na klasične džamije, u kojima postoji stalni imam, a ne na džamije koje se nalaze pored prometnih puteva ili na pijacama, makar imale stalnog imama, jer uspostavljanje drugih džemata u takvim džamijama ne dovodi do sumnje, mržnje, raskola i razjedinjavanja muslimana. U tom smislu je navedena Nevevijeva izjava: "Po konsenzusu islamskih učenjaka, nije pokuđeno uspostavljanje dva, tri ili više džemata u džamijama u kojima ne postoji stalni imam." Dokaz za preferirajuće mišljenje jeste hadis u kojem Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Drago mi je da namaz vjernika bude jedan, i zato sam htio poslati ljude da svaku kuću obavijeste i upozore na namaz."*[581] A Svevišnji Allah, opet, najbolje zna.

Zadržavanje na ruku'u kako bi drugi prispjeli na namaz

Pitanje: Kad imam učini ruku' i čuje da ljudi prispijevaju u džemat, hoće li ih sačekati s ruku'om kako bi stigli na taj rekat?

Odgovor: Nema problema u tome da imam sačeka muktedije koji kasne, ali pod uvjetom da time ne pričinjava poteškoću drugim klanjačima, jer kolektivna korist ima prednost nad individualnom. Ovo je stav imam Ahmeda, Ishaka, Ebu Sevra i Ibrahima, po jednoj verziji. O ovom pitanju postoje još dva mišljenja: prvo, sačekat će ih u svakom slučaju; i, drugo, neće ih čekati s ruku'om.[582] A Allah najbolje zna.

Kako se popunjava i ravna saff

Pitanje: Kako klanjači trebaju stojati u saffu, da li treba biti noga uz nogu, smije li u saffu postojati praznina? Da li je na kijamu poželjno rastaviti noge u širinu četiri prsta, što je kod nas zastupljeno? Allah vas nagradio!

Odgovor: Po preferirajućem mišljenju, zbijanje saffova je obaveza. Na ovu činjenicu ukazuju vjerodostojni hadisi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Imam Buharija je u svome Sahihu naslovio poglavlje "Grijeh onoga

---

[581] Ebû Davud, 1/138-140/506, i Ibn Huzejme, 1/199/383, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 2/910.

[582] Vidjeti: *El-Evsat*, 4/235-236.

ko ne upotpuni saff"[583] Saff treba zbiti spajanjem ramena, koljena i stopala. Tako su saffove uspostavljali Resulullahovi, sallallahu alejhi ve sellem, ashabi, a predanja u vezi s tim zabilježili su: Buharija, Ebu Davud, Ibn Huzejme i neki drugi muhaddisi, preko Enesa i Nu'mana b. Beširа, radijallahu anhum. Klanjači moraju biti jedan uz drugog, i između njih ne smije biti praznine. Kada je riječ o razmaku nogu uširinu četiri prsta, to nema osnovu u sunnetu niti u praksi prvih generacija. Ko želi saznati više o pitanju neka pogleda našu knjigu *Džuma-namaz*, str. 111-119.

Je li popunjavanje saffa i njegovo zbijanje pretjerivanje u vjeri

Pitanje: U našem se džematu stariji ljudi pobune kada im efendija naredi da zbiju saffove. Oni odmah odgovore hadisom: *"Ne pretjerujte u ibadetima!"* Ko je u pravu?

Odgovor: Zbijanje i poravnavanje saffova je obavezno. Na to ukazuju brojni vjerodostojni hadisi. Buharija i Muslim zabilježili su da je Nu'man b. Bešir pripovijedao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio nekog čovjeka da se isprsio stojeći u saffu, pa je rekao: *"Ili ćete poravnavati saffove, ili će Allah vaša lica razjediniti."* Pod sintagmom "razjedinjavanje lica" misli se na razjedinjenje srca, a to je objašnjeno u drugom predanju koje je zabilježio imam Muslim, gdje umjesto riječi "lica" stoji riječ "srca". Buharija i Muslim zabilježili su sljedeće Ebu Hurejrino, radijallahu anhu, predanje u kojem stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Poravnajte i upotpunite saffove; poravnavanje saffova upotpunjuje namaz!"* Ova dva muhaddisa zabilježili su da je Enes b. Malik pripovijedao da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređivao: *"Ujednačite i ispravite saffove, to je zaista sastavni dio namaza."* Buharija je zabilježio da je Enes b. Malik nakon prisege date Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, upitan šta osuđuje kod stanovnika Medine, pa je odgovorio: "Ne osuđujem ništa, osim njihovog neporavnavanja i neupotpunjavanja saffova." Povodeći se za ovim hadisom, imam Buharija naslovio je poglavlje: *Onaj ko ne upotpunjuje saff grješan je*. Muslim je zabilježio da je Džabir b. Semura pripovijedao da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jedanput izašao na namaz i vidio ashabe podijeljene, pa je sugestivno upitao: *"Zar se nećete poredati u saffove kao*

[583] Vidjeti: *Umdetul-kari*, 5/257.

što se meleki redaju pred svojim Gospodarom?!" Upitali su: "Kako se meleki redaju u saffove?" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: *"Upotpunjavaju prvo prednje saffove, potom ih ravnaju i zbijaju."* U Aišinom, radijallahu anha, predanju stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"...ko popuni prazninu u saffu, Allah će ga uzdignuti za stupanj."*[584] Imam Taberani u djelu *El-Evsat* dodaje: *"...i sagradit će mu kuću u Džennetu."* Dakle, hadis jasno upućuje na važnost upotpunjavanja i poravnavanja saffova. Očiti su propusti kada se u mnogim džamijama ostavljaju tolike praznine u saffovima da klanjači gotovo ne dodiruju jedni druge, i da u svaki saff može pristupiti po još nekoliko klanjača. Kada je riječ o pretjerivanju u ibadetu, ono se manifestira kroz prakticiranje onoga što nije činio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i ashabi, a ne slijeđenjem sunneta. Obaveza je svim muslimanima općenito, a učenim ljudima posebno, da se bore protiv spomenutog pretjerivanja s jedne, ali da se bore, također, i protiv podbacivanja, s druge strane. Zato je najbolja sredina – put Kur'ana i hadisa, ali shvatajući ih na način kako su ih shvatale prve generacije, a Allah najbolje zna.

Namaz žene u džamiji

Pitanje: Mogu li žene klanjati sve namaze u džamiji?

Odgovor: Žene mogu klanjati u džematu sve namaze, čak i džumu, ali pod dva uvjeta: prvo, dopuštenje staratelja za izlazak; i, drugo, sigurnost puta do džamije (tj. ne smije biti izložena napadima ili neprijatnostima). Kada se ispune ovih uvjeti, ženi je dopušteno da pođe u džamiju, ali ipak joj je bolje klanjati u svojoj kući. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Ne zabranjujte ženama odlazak u džamije, ali je bolje da borave u svojim kućama."*[585] U jednom drugom predanju stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ženi po imenu Ummu Humejd rekao da joj je vrednije obaviti namaz u kući nego u Poslanikovoj, sallallahu alejhi ve sellem, džamiji.[586] A Allah najbolje zna.

---

584 Ibn Madže i Ahmed, s vjerodostojnim lancem prenosilaca.

585 Ebu Davud, 567. Imam Nevevi u djelu *Hulasatul-ahkam*, 2/678, tvrdi da predanje odgovara Buharijinim kriterijima. Vidjeti: *Sahihus-sunen*, 1/169, i *El-Miškah*, 1/334.

586 Ahmed, 6/371, Ibn Huzejme, 3/95, Ibn Abdulberr u djelu *Et-Temhid*, 23/398. Dobrim ga je okarakterizirao hafiz Askalani u djelu *Fethul-Bari*, 2/279.

Može li žena predvoditi druge žene u namazu

Pitanje: Da li žena može predvoditi žene u namazu?

Odgovor: Skoro svi učenjaci smatraju da žena ne može predvoditi muškarce u namazu, po njima, takav namaz nije validan. Da je imamet žena bio poznat među prvim generacijama dokaz su predanja zabilježena u hadiskim zbirkama. Rejta Hanifijja govorila je: "Aiša, radijallahu anha, predvodila bi nas u namazu i stala bi između nas." Hudžejra b. Husajn izjavila je: "Ummu Selema predvodila nas je u namazu i stajala je s nama u saff." Preneseno je da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, Ummu Vereki naredio da predvodi žene u svojoj kući. Komentirajući predanje, imam Ebu Tajjib Abadi kaže: "Hadisi ukazuju da žena-imam stoji u saffu sa ženama, a ne ispred njih." Poznati hanbelijski pravnik Ibn Kudame napominje: "Kada žena predvodi žene u namazu stat će s njima u saff, i to po konsenzusu učenjaka koji dopuštaju imamet žene." Ikrime prenosi da je Ibn Abbas, radijallahu anhu, govorio: "Žena-imam stoji sa ženama u saffu." O stupnju vjerodostojnosti navedenih predanja vidjeti knjigu *Odlike i propis namaza u džematu*, str. 78-80, Safeta Kuduzovića, a Allah najbolje zna.

Kako da žena prekrije svoje tijelo u namazu

Pitanje: Da li je dopušteno da se ženi u namazu vide stopala? Odnosno, je li dovoljno da obuje čarape? Allah vas nagradio!

Odgovor: Žena u namazu treba pokriti svoja stopala odjećom u kojoj klanja, bez obzira imala čarape ili ne imala. Pitanje smo razmatrali na audio-kasetama na kojima smo govorili o propustima i greškama žena.

NAMAZ PUTNIKA

Da li se na udaljenosti od 6 km postiže status putnika

Pitanje: Moje radno mjesto udaljeno je od kuće oko šest kilometara. Da li na poslu imam status putnika? Kakav propis u vezi s tim imaju veliki gradovi? Allah vas nagradio!

Odgovor: Nije ti dopušteno ni skraćivati niti spajati, i svaki namaz moraš klanjati u potpunosti i u njegovom pravom vremenu. Ovo je zato jer se udaljenost od šest kilometara ne smatra putem ni u običajnom pravu ni u šerijatskoj terminologiji. Dakle, poenta je u tome da li je čovjek putnik ili nije. Iz toga se izuzimaju specifične okolnosti, naprimjer, liječnička intervencija koja će potrajati nekoliko sati a ljekar nije klanjao akšam-namaz, tada će ga spojiti s jacijom u jacijskom vremenu. Kada je riječ o skraćivanju i spajanju namaza, nema razlike između velikih gradova i naselja, a Allah najbolje zna.

Da li putnik dolaskom kući svojih roditelja gubi status putnika

Pitanje: Živim u dijaspori. U Bosnu dođem jednom godišnje na mjesec dana. Na tom odmoru boravim kod roditelja jer nemam vlastitu kuću. Da li ću kratiti namaz? I koliko dugo putnik krati namaz?

Odgovor: Po odabranom mišljenju, kod većine islamskih pravnika povlastice putnika prestaju kada se čovjek nalazi sa svojom porodicom.[587] Prema tome, dolaskom u porodičnu kuću prestaje status puta i prestaju sve olakšice vezane za putnika. Ako bismo, ipak, prihvatili mišljenje drugih učenjaka, tebi uvaženi brate, opet nije dopušteno koristiti te olakšice jer namjeravaš boraviti u jednom mjestu mjesec dana, a time gubiš status putnika. Oko vremena boravka u kojem je dopušteno koristiti olakšice putnika islamski učenjaci imaju jedanaest mišljenja. Po hanefijskoj pravnoj školi, taj period traje petnaest dana.[588] Po mišljenju malikijskih, šafijskih i po jednoj verziji hanbelijskih pravnika, onaj ko je odlučio boraviti u nekom mjestu više od četiri dana gubi status putnika.[589] Mišljenje većine učenjaka meritornije je i sigurnije, a Allah najbolje zna.

---

587 Vidjeti: *Hašijetu reddil-muhtar*, 1/532, *El-Harši ala muhtesari Halil*, 2/61-62, *El-Insaf*, 2/331, i *Keššaful-kina*, 1/509.

588 Vidjeti: *Bedaius-sanaia*, 1/269.

589 Vidjeti: *Šerhuz-Zerkeši*, 2/157, *El-Insaf*, 2/330, *El-Medžmu*, 4/299, *El-Harši ala muhtesari Halil*, 2/62.

DŽUMA-NAMAZ

Kada se računa da je čovjek stigao na džuma-namaz

Pitanje: Ako čovjek iz opravdanih razloga zakasni na jedan rekat džuma-namaza, da li se računa da je stigao na džuma ili podne-namaz, odnosno, koliko će rekata naklanjati nakon što imam preda selam?

Odgovor: Ko stigne klanjati jedan rekat džuma-namaza stigao je na džuma-namaz, kažu hanefijski, malikijski, šafijski, hanbelijski i zahirijski autoriteti.[590] Taj svoj stav dokazuju sljedećim predanjem koje su preko Ebu Hurejre, radijallahu anhu, zabilježili Buharija i Muslim: *"Ko stigne na jedan rekat namaza, stigao je obaviti taj namaz."* Hadis je općenit, odnosi se na sve namaze. Još jasniji dokaz u tom pogledu jeste predanje Ibn Omera, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: *"Ko stigne na jedan rekat džume ili nekog drugog namaza, njegov je namaz potpun."*[591] Od ashaba ovaj su stav zastupali: Ibn Mes'ud, Ibn Omer i Enes b. Malik, radijallahu anhum, i nije preneseno da je ijedan ashab rekao suprotno tome.[592] A Allah najbolje zna.

Da li se žena koja ide na džuma-namaz mora kupati kao i muškarac

Pitanje: Često idem s mužem na džuma-namaz. Volim slušati lijepe vazove, a ustvari ne znam je li ženi dopušteno prisustvovanje džumi, i da li se žena treba kupati kao muškarac, budući da džuma za nju nije obavezna?

Odgovor: Islamski učenjaci jednoglasni su u mišljenju da je ženama dopušteno prisustvovanje džuma-namazu, ali isto tako, jednoglasni su u mišljenju da one to nisu obavezne.[593] Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve

---

[590] Vidjeti: *El-Umm*, 1/205-206, *El-Mebsut*, 2/35, *El-Medžmu*, 4/555-556, *El-Mugni*, 3/182, *El-Muhalla*, 5/73, *Fethul-Bari*, 5/21, od Ibn Redžeba, *El-Insaf*, 2/380, i *Šerhuz-Zerkeši*, 2/884-886.

[591] Nesai, Ibn Madže i Darekutni. Šejh Albani predanje smatra ispravnim. Vidjeti: *Sahihun-Nesai*, 1/188.

[592] Vidjeti: *El-Mugni*, 3/184.

[593] Vidjeti: *El-Idžma*, str. 44, od Ibn Munzira.

sellem, rekao je: *"Svakom je muslimanu stroga obaveza klanjati džuma-namaz u džematu, osim četirima osobama: robu, ženi, maloljetniku i bolesniku."*[594] Dakle, žena koja prisustvuje džuma-namazu ima nagradu i nije dužna nakon toga klanjati podne-namaz. A kada je riječ o ženinom kupanju petkom, islamski učenjaci o tom pitanju imaju podijeljena mišljenja: malikijski i šafijski autoriteti smatraju da je pohvalno da se i žena okupa petkom, ako prisustvuje džuma-namazu.[595] Ovo je mišljenje od hanbelijskih pravnika odabrao Ibn Kudame.[596] Međutim, poznato i mjerodavno mišljenje kod hanbelijskih pravnika jeste da ženi koja prisustvuje džuma-namazu nije sunnet okupati se.[597] Većina islamskih učenjaka kao dokaz koristi Ibn Omerov hadis koji su zabilježili Buharija i Muslim, a u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko od vas pođe na džumu, neka se okupa."* Navedeni hadis ima općenit karakter, i obuhvata svakoga ko pođe na džuma-namaz, i muškarce i žene. Ibn Dekik kaže: "Povod kupanju jeste odlazak na džuma-namaz."[598] U drugom hadisu stoji: *„Ko pođe na džumu, svejedno radilo se o muškaracu ili ženi, neka se okupa, a ko ne bude prisustvovao namazu, svejedno radilo se o muškaracu ili ženi, ne mora se kupati."*[599] Našoj konstataciji da se i žena treba okupati ide u prilog činjenica da je kupanje propisano radi džuma-namaza, a ne radi petka kao dana, po konsenzusu islamskih učenjaka, osim Ibn Hazma.[600] A Allah najbolje zna.

Da li je obaveza okupati se za džuma-namaz i kada je potrebno okupati se

Pitanje: Da li se obveznik mora okupati petkom, i da li je mjerodavno kupanje poslije džuma-namaza?

Odgovor: Islamski učenjaci kupanje petkom ne tretiraju istovjetno. Između ostalih, sljedeći pravnici to smatraju obaveznim: Omer b. Hattab,

---

594 Ebu Davud 1067, Darekutni 1561, i Hakim, 1/288. Imam Hakim, Zehebi i Nevevi smatraju ga vjerodostojnim. Vidjeti: *El-Medžmu*, 4/483, i *Hulasatul-ahkam*, 2/757. Imam Bejheki u djelu *Es-Sunenus-sugra*, 1/210, kazao je da ovaj hadis pojačavaju neka druga predanja.

595 Vidjeti: *El-Mudevvenetul-kubra*, 1/136, *El-Medžmu*, 4/536, i *El-Minhadž*, 6/134.

596 Vidjeti: *El-Mugni*, 3/229.

597 Vidjeti: *El-Insaf*, 1/247, i *Keššaful-kina*, 1/150.

598 Vidjeti: *Fethul-Bari*, 2/358.

599 Bejheki 3/267. Imam Nevevi ovaj hadis smatra vjerodostojnim. Vidjeti: *El-Medžmu*, 4/534.

600 Vidjeti: *Et-Temhid*, 14/151, i *El-Muhalla*, 1/266.

Ebu Hurejre, Ebu Seid Hudri, Hasan Basri, imam Malik, Ishak b. Rahavej, Ibn Hazm, ali i neki savremeni učenjaci. Većina pravnika, doduše, kupanje petkom smatra pritvrđenim sunnetom.[601] Buharija i Muslim zabilježili su da je Ebu Seid Hudri prenio sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Kupanje petkom obaveza (vadžib) je svakoj punoljetnoj osobi."* Ova dva muhaddisa zabilježila su Ibn Omerovo, radijallahu anhu, predanje u kojem stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko pođe na džuma-namaz, neka se okupa."* Također su zabilježili da Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Obaveza svakog muslimana jeste da se okupa jedanput sedmično perući glavu i tijelo."* U Nesaijinoj verziji stoji dodatak: *"...i to petkom."* A u drugom hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Svaki punoljetnik obavezan je klanjati džuma-namaz, a svako kome je džuma-namaz obavezan mora se okupati."* Ebu Hurejre je govorio: "Svaki punoljetnik obavezan je okupati se petkom, onako kako se kupa nakon ejakulacije."[602] Upitan u vezi s kupanjem petkom, Ibn Omer je odgovorio: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio nam je kupanje petkom."[603] I ovo je kupanje radi namaza, a ne radi petka kao dana. Otuda, onaj ko se okupa poslije namaza nije izvršio naredbu, po konsenzusu islamskih učenjaka, osim Ibn Hazma: on kaže da je kupanje propisano radi dana, a ne radi namaza.[604] A Allah najbolje zna.

Učenje sultan-dove

Pitanje: U Bosanskoj Krajini je praksa da se nakon klanjanja farza džuma-namaza uči dova za pobjedu, tzv. sultan-dova. Je li ova dova utemeljena u ma kojem mezhebu? Allah vas nagradio!

Odgovor: Učenje dove za pobjedu i bilo kakvih dova nakon džuma-namaza koje se uče u mnogim džamijama nije utemeljeno u islamu. Kada je riječ o tome, ne postoji nijedan dokaz za to ni u Kur'anu, ni u hadisu, ni u praksi prvih generacija, a nijedan imam četiri priznata mezheba to pitanje

[601] Vidjeti: *Er-Risala*, str. 302-306, od imama Šafije, *El-Evsat*, 4/38-43, *Mealimus-sunen*, 1/91, *Šerhu Sahihil-Buhari*, 2/278-279, od Ibn Bettala, *Bidajetul-mudžtehid*, 2/348, *Fethul-Bari*, 2/312, *Umdetul-kari*, 6/169, *Tenvirul-havalik*, 1/124-125, i *Nejlul-evtar*, 1/231.

[602] Malik i Ibn Munzir.

[603] Ahmed sa ispravnim lancem prenosilaca.

[604] Vidjeti: *El-Istizkar*, 2/277, *Et-Temhid*, 14/151, *Fethul-Bari*, 2/358, i *El-Muhalla*, 1/266.

nije uopće razmatrao. To je novotarija. Treba je napustiti, a prihvatiti Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet, jer je u njemu spas.

BAJRAM-NAMAZ

Da li se na bajram-namazu dižu ruke prilikom donošenja tekbira

Pitanje: Da li se na bajram-namazu dižu ruke prilikom donošenja tekbira?

Odgovor: Koliko znam, ne postoji predanje u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dizao ruke prilikom donošenja tekbira, kako na prvom, tako ni na drugom rekatu. Ali postoji predanje u kojem stoji da je Omer b. Hattab dizao ruke prilikom tekbira.[605] Šejhul-islam Ibnul-Kajjim u kapitalnom djelu *Zadul-mead*, 1/443, kaže da je Ibn Omer također dizao ruke izgovarajući tekbire na bajram-namazu. Međutim, šejh Albani zapisao je da nije uspio naći spomenuto Ibn Omerovo, radijallahu anhu, predanje.[606] Ipak, neki islamski učenjaci dizanje ruku prilikom donošenja tekbira smatraju legitimnim. To je stav Ataa, Evzaija, Šafije, Ahmeda, Ibn Munzira i Davuda.[607] A Allah najbolje zna.

Kako klanjati bajram-namaz u velikoj gužvi

Pitanje: Kada je velika gužva na bajramu i kada nismo u mogućnosti učiniti sedždu na tlo, kako ćemo postupiti?

Odgovor: U slučaju velike gužve dopušteno je klanjati shodno mogućnostima. Ako se sedžda ne može učiniti na tlo, učinit će se na leđima klanjača ispred sebe. Uzvišeni Allah ne opterećuje čovjeka preko njegovih mogućnosti. Omer b. Hattab rekao je: "Kada je velika gužva činite sedždu na

---

[605] Ibn Munzir, 4/282, i Bejheki, 3/412, s prekinutim lancem prenosilaca, tvrdi imam Bejheki. Vidjeti: *Irvaul-galil*, 3/112.

[606] Vidjeti: *Temmamul-minna*, str. 349.

[607] Vidjeti *El-Umm*, 2/63, *El-Musannef*, 3/294, od Abdurrezzaka, *Es-Sunenul-kubra*, 3/413, od imama Bejhekija, *El-Evsat*, 4/282, i *El-Medžmu*, 5/26.

leđima svoga brata."[608] Ovo je stav Sevrija, Šafije, Ahmeda, Ishaka i hanefijskih učenjaka.[609]

Kako klanjati i postiti u podnebljima u kojima dan traje šest mjeseci

Pitanje: Poznato je da dan na Islandu traje šest mjeseci. Interesira me kako musliman koji tamo živi treba postupati kada je riječ o namazu i postu? Postoji li određena olakšica ili neki drugi način računanja kada se radi o ova dva ibadeta? Allah vas nagradio!

Odgovor: Čovjek koji živi u podnebljima u kojima postoje klasični dani i noći, tj. izlazak i zalazak sunca u 24 sata, dužan je klanjati i postiti, kao što čine ostali muslimani u svijetu, makar noć bila kratka, a dan izuzetno dug. Iz propisa posta izuzimaju se oni koji nisu u mogućnosti nastaviti post ili postoji relativna opasnost po njihovo zdravlje ukoliko nastave post. Takvi su dužni napostiti dan za dan prije sljedećeg ramazana. Kada se radi o ljudima koji žive u podnebljima u kojima dan traje šest mjeseci ili manje od toga, i oni su obavezni klanjati pet dnevnih namaza i postiti mjesec ramazan, na osnovu općih kur'ansko-hadiskih naredbi. Obavezni su u toku 24 sata klanjati pet propisanih namaza oslanjajući se pri tome na njima najbližu zemlju u kojoj sunce izlazi i zalazi u toku 24 sata. Isto tako, kada je riječ o postu, obavezni su oglasiti početak i završetak ramazana te odrediti vrijeme početka i završetka posta u svaka 24 sata oslanjajući se na najbližu zemlju u kojoj se dan i noć otprilike ravnomjerno smjenjuju. Govoreći o Dedždžalu, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je da će on boraviti na zemlji četrdeset dana: jedan dan – kao godina, drugi dan – kao mjesec dana, treći dan – kao sedmica, a ostali dani kao obični dani. Ashabi su upitali da li će im u prvom danu, koji će trajati godinu dana, biti dovoljno pet namaza, na šta im je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio: *"Neće, odredite i izračunajte namaska vremena."*[610] Vidimo da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovaj neobično dugi dan nije tretirao običnim danom, već je tražio da se odrede namaska vremena za svakih 24 sata po

---

[608] Abdurrezzak, 1/398/1556, 3/233/5465, 3/234/5469, i Bejheki, 3/183/5420, s vjerodostojnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Temamul-minna*, str. 341.
[609] Vidjeti: *Sahihu fikhis-sunne*, 1/592.
[610] Muslim, Tirmizi i Ahmed.

pet namaza, shodno onome što su prakticirali prije toga tj. u klasičnoj smjeni dana i noći.[611] A Allah najbolje zna.

Mišljenja učenjaka o ostavljaču namaza

Pitanje: Možete li navesti mišljenja učenjaka o čovjeku koji izostavlja namaze?

Odgovor: Šejhul-islam Ibnul-Kajjim kaže: "Muslimani su jednoglasni u mišljenju da je izostavljanje propisanih namaza jedan od najvećih grijeha. Taj je grijeh u Allaha veći od nepravednog ubistva, otuđivanja imetka, nemorala, krađe i konzumiranja alkohola. Takav se čovjek izlaže Allahovoj srdžbi, kazni i poniženju na oba svijeta."[612] Čovjek može namaz izostavljati poričući njegovu obaveznost, a može ga izostavljati iz lijenosti, ali vjerujući u njegovu obaveznost. Svi islamski učenjaci jednoglasno kažu da je onaj ko porekne obavezost namaza – nevjernik, makar ga i klanjao.[613] Međutim, ako tu obavezost porekne novajlija u islamu ili čovjek je odrastao u zabačenim dijelovima zemlje koji nije mogao saznati istinu o ovom pitanju, neće se proglasiti nevjernikom dok mu se ne objasni ovaj propis.[614] Imam Nevevi pozivao se na konsenzus da se takva osoba ne smije proglasiti nevjernikom.[615] Kada je riječ o čovjeku koji izostavlja namaz, ali priznaje njegovu obaveznost, učenjaci pravnih škola imaju dva mišljenja: prvo, takva osoba nije nevjernik, već je veliki grješnik i prijestupnik, i ovo je stav učenjaka hanefijske i izrazite većine učenjaka šafijske i malikijske pravne škole.[616] Od hanbelijskih autoriteta ovo su mišljenje su odabrali imam Ahmed, po jednoj verziji, Ibn Betta, Ibn Kudame, Ibn Abdus, Ibn Abdus Mutekaddim, El-Medžd, Ibn Rezin i brojni drugi.[617] I drugo, onaj ko

---

[611] Vidjeti: *Fetavel-ledžnetid-daima*, 6/133-137.

[612] Vidjeti: *Hukmu tarikis-salah*, str. 7, od Ibnul-Kajjima.

[613] Vidjeti: *El-Havil-kebir*, 2/525, *El-Muhalla*, 2/228, *Et-Temhid*, 14/126, *El-Mugni*, 2/297, *Medžmu'ul-fetava*, 22/28, *Šerhu Fethil-Kadir*, 1/217, i *Nejlul-evtar*, 1/361.

[614] Vidjeti: *El-Mugni*, 2/297, i *Medžmu'ul-fetava*, 7/371, i *Nejlul-evtar*, 1/361.

[615] Vidjeti: *El-Medžmu*, 3/16.

[616] Vidjeti: *Ed-Durrul-muhtar*, 2/8, od Ibn Abidina, *Hašijetut-Tahtavi*, str. 373, *Ez-Zehira*, 2/305, od imama Karafija, *El-Havil-kebir*, 2/525, *Šerhus-sunne*, 2/180, *El-Medžmu*, 3/16, *El-Mugni*, 2/299, *Medžmu'ul-fetava*, 7/371, *Hukmu tarikis-salah*, str. 20, *Šerhu sahihil-Buhari*, 8/577, od Ibn Bettala, *El-Ialam*, 9/51-54, od Ibn Mulekkina, i *Nejlul-evtar*, 1/361.

[617] Vidjeti: *El-Mugni*, 2/300, *Hukmu tarikis-salah*, str. 20, i *El-Insaf*, 1/404-405.

izostavlja namaz, makar potvrđivao njegovu obavezu, izlazi iz okvira islama i postaje otpadnik. Ovo je stav imama Ahmeda, po drugoj verziji, i velikog broja hanbelijskih učenjaka, te Ishaka, Ibn Mubareka, Ejjuba Sihtijanija, Ibrahima, Hakema b. Utejbe, Ibn Hazma i većine hadiskih stručnjaka.[618] Ovo mišljenje, također, zastupaju: Omer b. Hattab, Alija b. Ebu Talib, Ibn Abbas, Džabir, Ebu Derda, Muaz, Ebu Hurejre, Abdurrahman b. Avf, Sa'd i neki drugi.[619] Vidimo da učenjaci ehli-sunneta imaju podijeljena mišljenja kada je riječ o čovjeku koji izostavlja namaz. I jedni i drugi učenjaci pozivaju se na autentične argumente, i nijednoj skupini nije dopušteno suprotno mišljenje smatrati ništavnim. Dopušteno je preferirati jedno od dva mišljenja s mogućnošću njegove slabosti, i smatrati suprotno mišljenje slabim s mogućnošću njegove autentičnosti. U konkretnom slučaju, učenjaci koji takvog čovjeka smatraju nevjernikom imaju jasnije argumente, a Allah, dželle šanuhu, opet, najbolje zna.

PROPISI DŽENAZE

Da li gasuljenje umrlog obavezuje kupanje

Pitanje: Da li se onaj ko okupa mrtvaca mora okupati?

Odgovor: Sunnet je da se okupa onaj ko je okupao mejjita, a da uzme abdest onaj ko ga je nosio. Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko ogasuli mejjita, neka se okupa, a ko ga bude nosio, neka uzme abdest."*[620] Islamski učenjaci nisu jednoglasni kada je riječ o autentičnosti ovog hadisa: neki ga smatraju slabim, jedni dobrim, a neki, opet, vjerodostojnim.[621] Iako je hadis imperativnog karaktera, nijedan islamski učenjak, osim Ibn Hazma, nije

---

[618] Vidjeti: *Et-Temhid*, 4/225, *El-Muhalla*, 2/242, *Fethul-Bari*, 1/25, od Ibn Redžeba, *El-Insaf*, 1/40-405.

[619] Vidjeti: *Et-Temhid*, 4/225, *El-Muhalla*, 2/242, *Fethul-Bari*, 1/25, od Ibn Redžeba, *Medžmu'ul-fetava*, 7/371, *El-Insaf*, 1/40-405, i *Nejlul-evtar*, 1/361.

[620] Ebu Davud, Tirmizi i Ahmed.

[621] Vidjeti: *El-Evsat*, 1/181 i 5/351, *Ilelud-Darekutni*, 9/293, *Hulasatul-bedril-munir*, 1/219, *Tenkihul-tahkik*, 1/73-74, *Et-Telhisul-habir*, 1/205-207, *Šerhu ilelit-Tirmizi*, 1/325, *Hulasatul-ahkam*, 2/941-942.

rekao da je to kupanje, odnosno uzimanje abdesta obavezno.[622] Imam Hakim zabilježio je sljedeće Ibn Abbasovo, radijallahu anhu, predanje u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko okupa mejita ne mora se kupati, vaši mrtvi nisu nečisti; dovoljno je oprati ruke."*[623] Ibn Sa'd i Bejheki sa ispravnim lancem prenosilaca zabilježili su da je Ibn Omer, radijallahu anhu, nosio Seida b. Zejda, klanjao mu dženazu potom ušao u džamiju i klanjao ne abdestivši se. U drugom predanju stoji da je Ibn Omer, radijallahu anhu, izjavio: "Okupali smo mejita pa su se neki ljudi okupali, a drugi nisu."[624] Slične su izjave prenesene od Ibn Mes'uda, Ibn Abbasa, Sa'da b. Ebu Vekkasa, Ibn Omera i Aiše, radijallahu anhum.[625] A Allah najbolje zna.

Učenje na dženaza-namazu

Pitanje: Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je da je namaz bez Fatihe neispravan, a naši imami kažu da na dženazi učimo Subhaneke, salavate i dovu za dženaza-namaz, odnosno onaj ko ne pamti dovu za dženaza-namaz, učit će dovu: Rabbena atina, da li je ta njihova tvrdnja ispravna?

Odgovor: Učenje Fatihe na dženazi legitimno je i ispravno. Imam Buharija zabilježio je sljedeću izjavu Talhe b. Abdullaha b. Avfa: "Klanjao sam s Ibn Abbasom dženaza-namaz pa je proučio Fatihu i rekao: 'Neka znaju da je učenje Fatihe sunnet.'" Na osnovu ovog predanja imam Buharija naslovio je poglavlje: *Učenje Fatihe na dženaza-namazu.* Poznati ashab Ebu Umame govorio je: "Sunnet je na dženaza-namazu nakon prvog tekbira proučiti Fatihu, tiho u sebi."[626] Navedena predanja ukazuju da je učenje Fatihe na dženazi sunnet, tim prije jer kada ashab kaže da je nešto sunnet, to se odnosi se na Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet, po mišljenju

---

[622] Vidjeti: *El-Muhalla*, 1/250, i *Šerhu ilelit-Tirmizi*, 1/325, od hafiza Ibn Redžeba.

[623] Hakim, Ibn Mulekkin i Zehebi smatraju ovaj hadis vjerodostojnim, a hafiz Askalani i šejh Albani dobrim. Vidjeti: *Hulasatul-bedril-munir*, 1/219, *Et-Telhisul-habir*, 1/208, i *Sahihul-džamia*, 2/952/5408.

[624] Darekutni i Bejheki. Hafiz Askalani i šejh Albani predanje smatraju vjerodostojnim. Vidjeti: *Et-Telhisul-habir*, 1/208, i *Ahkamul-dženaiz*, str. 72.

[625] Abdurrezzak, Ibn Ebu Šejbe i Ibn Munzir, s vjerodostojnim lancem prenosilaca.

[626] Nesai i Tahavi. Imam Nevevi i Ibn Hadžer ovo predanje smatraju ispravnim.

većine učenjaka islamske jurisprudencije.[627] Kada je riječ o tome, imam Šafija zapaža: "Kada ashab kaže da je nešto sunnet, onda pod time misli na Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet."[628] Kada je riječ o učenju Fatihe u skupnom namazu, o tom pitanju postoji veliko razilaženje među islamskim učenjacima. Ispravnije je, a Allah najbolje zna, da ovu suru treba učiti na svim namazima, jer je tako naređeno u vjerodostojnim hadisima. O pitanju je bilo opširnijeg govora u našoj knjizi *Svojstva Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, namaza od abdesta do zikra*, str. 87-99 – prvo izdanje, odnosno str. 138-154 – drugo, dopunjeno izdanje.

Učenje na kaburu

Pitanje: Kod nas je tradicija da poslije obavljenog bajram-namaza muškarci i djeca masovno odlaze na mezarje i tamo prouče nekoliko sura iz Kur'ana, između ostalog, i suru Jasin. Ima li to utemeljenja u hadisu? Ako ima, hvala Allahu, a ako nema, kako postupiti? Allah vas nagradio!

Odgovor: Učenje ma kojih odlomaka iz Kur'ana na mezarju nije legitimno, svejedno radilo se o bajramu ili nekoj drugoj prilici. Svi hadisi i mevkuf-predanja koji govore o učenju Kur'ana na mezarju apokrifni su. Tako nisu radile prve generacije koje su najbolje razumijevale i prakticirale islam. Neka se Svevišnji Allah smiluje učenjacima koji su govorili: "Šta za vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i ashaba nije bilo legitimno u vjeri, ne može biti legitimno do Sudnjega dana." Kur'an je objavljen živima, a ne mrtvima. On obiluje propisima vezanim za vjerovanje, obredoslovlja, međusobne odnose itd. Mrtvi to ne mogu prakticirati. Štaviše, oni uopće ne čuju kada se uči na kaburu, pa kakva onda korist od toga. Musliman mora na najljepši način objasniti da je učenje Kur'ana na mezarju novotarija, da se to ne treba poduzimati, jer izvršavanje obredoslovlja ovisi o postojanju validnog argumenta. Također, neispravno je prilikom svakog bajrama posjećivati mezarja. Posjećivanje mezarja može se činiti u bilo koje vrijeme, i ne treba preferirati jednu priliku nad drugom smatrajući je boljom od ostalih, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

---

[627] Vidjeti: *El-Kifajetu fi ilmir-rivaja*, str. 421, *El-Mustedrek*, 1/510, *El-Medžmu*, 5/191, *Fethul-Bari*, 3/204, *Et-Telhis*, 3/1237, *Tedribur-ravi*, 1/188.

[628] Vidjeti: *El-Umm*, 1/271.

Stav imama Ebu Hanife u vezi s učenjem Kur'ana na mezarju

Pitanje: Kakav je stav imama Ebu Hanife u vezi s učenjem Kur'ana na mezarju?

Odgovor: Učenje Kur'ana na mezarju nema utemeljenja u hadisu ni u praksi prvih generacija. Imam Ibn Ebul-Iz i Šelebi, dva hanefijska pravnika, i šejhul-islam Ibn Tejmijje, govorili su da je imam Ebu Hanife učenje Kur'ana na kaburu smatrao pogrdnim.[629] Ovaj Ebu Hanifin stav dijele sljedeći učenjaci: Malik, Ahmed, po odabranoj verziji, Ebu Bekr Mervezi, Ibn Tejmijje i neki drugi.[630]

Šta kažu hanefijski pravnici za plaćanje hodži da prouči Jasin na mezaru roditelja

Pitanje: Da li je dozvoljeno po hanefijskom mezhebu platiti hodži da prouči suru Jasin na mezaru jednog od roditelja?

Odgovor: Učenje Kur'ana mrtvoj osobi nije utemeljeno u šerijatskim izvorima i praksi najboljih pokoljenja. Što se tiče učenja na kaburu, ono se smatra inovacijom u vjeri. Ovaj postupak ima posebnu pogrdu kada se radi o iznajmljivanju učača. Učenje Kur'ana je ibadet, a za ibadet se ne može i ne smije uzimati naknada. Poznati hanefijski učenjak Ibn Abidin kaže: "Iznajmljivanje učača Kur'ana je laž i ništavnost (ar. batil), to nije činio niko od pravednih vladara."[631] A Allah najbolje zna.

Da li je učenje hatme umrlom prije ukopa utemeljeno u islamu

Pitanje: Kod nas imami uče hatmu umrlom prije ukopa. Naime, sakupi se deset imama, i svaki prouči po tri džuza. Ima li to utemeljenja u islamu?

Odgovor: Učenje Kur'ana mrtvoj osobi nije bila praksa odabranih generacija. Ne znam da postoji vjerodostojno predanje koje govori o učenju

---

[629] Vidjeti: *Šerhul-akidetit-Tahavijja*, 2/675, *Hašijetuš-Šelebi ala tebjinil-hakaik*, 1/587, i *Iktidaus-siratil-mustekim*, 2/264.

[630] Vidjeti: *El-Mesail*, str. 145/544, od Abdullaha, *El-Medhal*, 3/263, od Ibn Hadždža, *Iktidaus-siratil-mustekim*, 2/264, *Medžmu'ul-fetava*, 24/176, *El-Furu*, 2/238, *El-Insaf*, 2/558.

[631] Vidjeti: *Hašijetu Ibni-Abidin*, 10/420.

Kur'ana umrlom. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poučavao je ashabe dovi koja se uči kod mezara, ali im nije govorio da Kur'an uče za dušu umrlog. Hanefijski učenjaci smatraju da se na dženaza-namazu ne uči čak ni Fatiha, pa kojim je pravom onda učiti prije ili poslije ukopa. Većina islamskih učenjaka smatra da mrtvi ima koristi od učenja Kur'ana. Učenje ne smije biti na kaburu[632] i ne za protuuslugu. Međutim, mišljenju većine pravnika ne ide u prilog činjenica da prve generacije nisu prakticirale učenje Kur'ana mrtvoj osobi, a Allah najbolje zna.

Kuda se okrenuti kada se uči dova za umrle

Pitanje: Kada moli za umrle, treba li se čovjek okrenuti prema mezarima ili prema kibli?

Odgovor: U vjerodostojnom predanju koje prenosi Aiša, radijallahu anha, stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odlazio do medinskog mezarja i, podignutih ruku, u stojećem položaju, dugo molio za muslimane.[633] Komentirajući predanje, imam Nevevi kaže: "U hadisu je dokaz da čovjek treba oduljiti učeći dovu podignutih ruku, i da je dova kod mezara u stojećem položaju bolja od dove u sjedećem položaju."[634] Ibn Abdulberr tvrdi: "U hadisu je dokaz da je učenje dove za umrle kod mezarja vrednije."[635] Ako želimo moliti za umrle pored mezarja, okrenut ćemo se u pravcu kible, a ne u pravcu mezarja. Ebu Hasan Zaferani veli: "Ko moli za umrle pored mezarja, neka se okrene prema kibli."[636] Šejhul-islam Ibn Tejmijje prenosi od imama Ahmeda i nekih malikijskih pravnika da su govorili sljedeće: "Ko prođe pored Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, mezara nazvat će mu selam i moliti okrenut prema kibli."[637] A Allah najbolje zna.

---

632 Vidjeti: *Zadul-mead*, 1/422.
633 Muslim, Ahmed, 6/221/25897, i Abdurrezzak, 3/570/6712.
634 Vidjeti: *El-Minhadž*, 7/38.
635 Vidjeti: *El-Istizkar*, 3/381.
636 Vidjeti: *El-Medžmu*, 5/278.
637 Vidjeti: *Iktidaus-siratil-mustekim*, 2/236.

Šta se može, a šta ne smije raditi u pogledu mejita

Pitanje: Šta se može, a šta ne smije raditi u pogledu mejita?

Odgovor: Po ukopu završava se sve što je vezano za mejita. Spremanje ručka, učenje hatmi, mevluda, tevhida, četeresnica, godišnjica itd., nema utemeljenja u šerijatu. Štaviše, to je zabranjeno. Lijepo je moliti za umrlog muslimana i tražiti oprost za njega. Pohvalo je udijeliti milostinju na njegovo ime. I hadždž se može za njega obaviti, ako to nije mogao lično učiniti. Također se za njega može napostiti obavezni post. Bratu predlažemo čitanje knjige *Pravni propisi dženaze-namaza* (distributer *Kevser* – Linc). U knjizi će naći detaljna objašnjenja za sve što se veže za umirućeg i umrlog; u knjizi je ukazano na brojne novotarije vezane za dženazu, a Allah najbolje zna.

Prekrivanje kabura žene prilikom njenog ukopavanja

Pitanje: Treba li prekriti kabur žene prilikom njenog ukopavanja? Ima li to utemeljenja u dini-islamu?

Odgovor: Islamski učenjaci smatraju da je pohvalo prekriti mezar ženske osobe prilikom ukopavanja, jer postoji bojazan da se ukaže dio njenog tijela prilikom spuštanja u mezar. To je stav autoriteta hanefijske, malikijske, šafijske i hanbelijske pravne škole.[638] Imam Ibn Kudame u djelu *El-Mugni*, 2/377, kaže: "Ne znam da postoji razilaženje među islamskim učenjacima kada je riječ o legitimnosti prekrivanja kabura žene prilikom ukopa." Ebu Ishak prisustvovao je dženazi Harisa Eavera, kada Abdullah b. Jezid nije dopustio prekrivanje njegovog mezara, rekavši: "On je muškarac!" Ebu Ishak tvrdi: "Abdullah b. Jezid vidio je Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem."[639] Ibn Jezidovo obrazloženje: "On je muškarac", ukazuju da se mezar žene prekriva pri ukopu, i da je to bila praksa prvih generacija, a Allah najbolje zna.

---

[638] Vidjeti: *El-Umm*, 1/276, *El-Medžmu*, 5/262, *El-Mebsut*, 2/62-63, *Bedaius-sanaia*, 2/64, *El-Hidaja*, 1/92, *Mevahibul-Dželil*, 2/227, i *Eš-Šerhul-kebir*, 2/380.

[639] Bejheki u djelu *El-Kubra*, 4/89, i ocijenio ga je ispravnim.

Propis dženaza-namaza u mezarju

Pitanje: Da li je dopušteno klanjanje dženaza-namaza u mezarju?

Odgovor: Najbolje je dženaza-namaz klanjati na posebnom, predviđenom mjestu za to. Tako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pretežno činio.[640] Dopušteno je klanjanje dženaza-namaza u džamiji i na svakom drugom mjestu na kojem je dopušteno obavljanje propisanih namaza, i to je stav većine učenjaka, tvrdi Nevevi u djelu *El-Minhadž*, 7/35. Imam Muslim, 7/35/973, zabilježio je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dženaza-namaz Suhejlu b. Bejda i njegovom bratu u džamiji. Kada je riječ o klanjanju propisanih ili dobrovoljnih namaza na mezarju, to je zabranjeno po odabranom mišljenju islamskih učenjaka. U tom pogledu nema razlike između starih i novih mezarja, između mezarja muslimana i nemuslimanskog groblja.[641] Dokaz za to jesu brojni hadisi u kojima Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, proklinje one ljude koji uzimaju kabure svojih poslanika za musallu, mjesto gdje će obavljati namaz.

Kada je riječ o klanjanju dženaza-namaza u mezarju, islamski učenjaci imaju dva mišljenja.

Prvo, klanjanje dženaza-namaza u mezarju pokuđeno je, i to je stav nekih hanefijskih pravnika, malikijskih i šafijskih učenjaka i jedan stav u hanbelijskoj pravnoj školi.[642] Većina ovih učenjaka koristi sljedeće argumente.

1. Ebu Seid Hudri prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Zemlja je sva čista za obavljanje namaza, osim mezarja i kupatila."[643] Druga skupina islamskih učenjaka smatra da je ovaj hadis dobar, odnosno vjerodostojan.[644]

2. Hasan Basri prenosi od Enesa b. Malika da je rekao: "Poslanik,

[640] Vidjeti: *Zadul-mead*, 1/500.

[641] Vidjeti: *El-Insaf*, 1/489, i *El-Muhalla*, 4/30.

[642] Vidjeti: *Bidajetul-mudžtehid*, 1/238, *El-Medžmu*, 5/231, *El-Insaf*, 1/490, i *El-Bahrur-raik*, 2/209.

[643] Tirmizi, 2/229/317, Ibn Hibban, 6/92/2321. Ispravno je da navedeni hadis ima slab lanac prenosilaca, i mursel je. Tako tvrde: imam Tirmizi, Darekutni, Bejheki, Ibn Abdulberr, Nevevi i Ibn Hadžer. (Vidjeti: *Et-Temhid*, 5/220-221, *Hulasatul-bedril-munir*, 1/150-151, *Et-Telhisul-habir*, 2/455-456, *Tuhfetul-ahvezi*, 2/231.)

[644] Vidjeti: *Iktidaus-siratil-mustekim*, 2/189, *Fethul-Bari*, 1/529, i *Sahihul-džamia*, 1/536/2767.

sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je klanjanje između kabura."[645] I pored svoje slabosti, ovaj se hadis suprotstavlja vjerodostojnim predanjima koja ćemo spomenuti kao dokaze kojima se rukovode pobornici drugog mišljenja. Ako, pak, prihvatimo vjerodostojnost ovog i prethodnog hadisa, kazat ćemo da se odnose na propisane i dobrovoljne namaze, a ne na dženaza-namaz, usklađujući tako dvije naoko oprečne argumente.

3. U drugoj verziji stoji: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je klanjanje dženaza-namaza između kabura."[646] Spomenuti dodatak "dženaza-namaza" izniman je, a hadis je u osnovi slab, što je već objašnjeno. Ovaj dodatak prenio je samo Husejn b. Jezid, dok su drugi prenosioci iz njegove generacije hadis prenijeli bez dodatka. Dokaz više da je ova verzija neprihvatljiva jeste činjenica da je Husejn b. Jezid nepouzdan kod hadiskih stručnjaka.[647]

4. Prenosi se da je Enes b. Malik mrzio klanjanje dženaza-namaza u mezarju.[648] Međutim, mišljenje Enesa b. Malika je u koliziji s jasnim i vjerodostojnim hadisima i postupcima drugih ashaba.

5. Analogno propisanim namazima zabranjeno je, kažu ovi učenjaci, klanjanje dženaza-namaza u mezarju. Međutim, postoji očita razlika između dvije vrste namaza. Propisani namazi ne klanjaju se u mezarju niti prema mezarju iz razloga da od njega ljudi ne naprave džamiju, za razliku od dženaza-namaza koji je bolje klanjati izvan džamije.

Drugo, klanjanje dženaza-namaza u mezarju dopušteno je, i ovo je stav hanbelijskih i zahirijskih pravnika.[649] Ovi učenjaci rukovode se sljedećim argumentima.

1. Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednoj ženi crnkinji klanjao dženaza-namaz na kaburu, i to nakon što je ukopana.[650]

2. Ibn Abbas prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao kod svježe humke, poredao ljude u saffove i klanjao dženaza-namaz

---

[645] Ibn Hibban, 6/88/2315, Ibn Ebu Šejbe, 7/156/7583. Preferirajuće mišljenje jeste da ovaj hadis prenosi Hasan Basri od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a ne Enes.

[646] Taberani u djelu *El-Evsat*, 6/6/5631, i Dija u djelu *El-Muhtara*, 5/245-246.

[647] Vidjeti: *El-Džerhu vet-tadil*, 3/67, i *Tehzibul-kemal*, 3/501.

[648] Ibn Ebu Šejbe, 7/156/7586, i Ibn Munzir u *El-Evsatu*, 5/418, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Asarus-sahaba*, 2/557.

[649] Vidjeti: *El-Muhalla*, 4/32, i *El-Insaf*, 1/490.

[650] Buharija, 3/243/1337, i Muslim, 7/23/956.

donijevši četiri tekbira.[651]

3. Enes b. Malik prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dženaza-namaz na kaburu.[652]

Imam Ahmed kaže: "Namaz na kaburu prenosi se u šest vjerodostojnih hadisa."[653]

4. Nafia kaže: "Klanjali smo dženaza-namaz Aiši i Ummu Selemi u sredini medinskog mezarja, između kabura. Ebu Hurejre je predvodio namaz; Ibn Omer prisustvovao je dženazi."[654]

5. Prenosi se da je Omer b. Abdulaziz klanjao na kaburu.[655]

Spomenuvši hadise u kojima Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjuje obavljanje namaza u mezarju, Ibn Hazm je zapisao: "Svi ovi argumenti vjerodostojni su, i neispravno je obavljanje namaza u mezarju, osim dženaza-namaza, njega je dopušteno klanjati na tom mjestu."[656]

Neki islamski učenjaci smatraju da se klanjanje dženaza-namaza odnosi samo na vladara.[657] Međutim, za ovu tvrdnju ne postoji jasan argument. U Ibn Abbasovom, radijallahu anhu, predanju stoji da su ashabi klanjali s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, na kaburu, i to je najjasniji argument o ovom pitanju.[658] Spomenuvši Ibn Abbasovo predanje u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dženaza-namaz na kaburu, Ibnul-Hummam, poznati hanefijski učenjak, kaže: "Nemoguće je odbiti ovaj hadis, osim ako kažemo da toj osobi prethodno nije klanjana dženaza-namaz, a to je nepojmljivo kada je riječ o ashabima."[659]

Prioritetnije mišljenje

Nakon navedenih dokaza i diskusije o njihovoj autentičnosti vidimo da je drugo mišljenje utemeljeno na jačim argumentima. Vjerodostojni hadisi i praksa nekih ashaba ukazuju na osnovanost dženaza-namaza u

---

651 Muslim, 7/22/954, i Ibn Hibban, 7/369/3102.

652 Muslim, 7/23/955.

653 Vidjeti: *El-Mugni*, 2/385.

654 Abdurrezzak, 3/525/6570, Ibn Munzir, 5/416, Bejheki, 2/435, Taberani, 23/29/72, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Asarus-sahaba*, 2/556.

655 Vidjeti: *El-Evsat*, 4/417.

656 Vidjeti: *El-Muhalla*, 4/32.

657 Vidjeti: *El-Mebsut*, 2/67.

658 Vidjeti: *Sahihu Ibn Hibban*, 7/357.

659 Vidjeti: *Šerhu Fethil-Kadir*, 2/121.

mezarju. Dženaza-namaz oblik je dove za mejita, i zato ju je dopušteno klanjati na tom mjestu. Budući da se propisani i dobrovoljni namazi sastoje od ruku'a i sedžde, za razliku od dženaza-namaza, šerijat je zabranio njihovo obavljanje na kaburu zatvarajući time vrata širku. Ipak, dženaza-namaz bolje je klanjati izvan mezarja, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, većinom tako radio, a Allah najbolje zna.

Kopanje mezara prije smrti

Pitanje: Da li je dopušteno iskopati mezar prije smrti i na taj način zauzeti mjesto u mezaru?

Odgovor: Kada je riječ o kopanju mezara prije smrti to je zabranjeno po preferirajućem mišljenju. Na taj se način zauzima mjesto drugima koji presele prije osobe koja je iskopala mezar, a onaj ko prije umre polaže veće pravo na to. Naročito ako imamo na umu činjenicu da čovjek ne zna gdje će umrijeti i u kojoj zemlji će biti ukopan. Uzvišeni Allah kaže:

﴿وَمَا تَدۡرِي نَفۡسُۢ بِأَيِّ أَرۡضٖ تَمُوتُۚ﴾

"I ne zna čovjek u kojoj će zemlji umrijeti..."[660] Ovo je pitanje slično zauzimanju mjesta u džamiji: mjesto pripada onome ko prije dođe, a ne onome ko ga prethodno rezervira.[661] Također, kopanje mezara prije smrti nije bila Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, praksa ni praksa njegovih ashaba. Po mišljenju izrazite većine učenjaka, dopušteno je pripremiti sebi ćefine prije smrti, na osnovu vjerodostojnih hadisa.[662] A Allah najbolje zna.

Prisustvovanje sahrani nevjernika

Pitanje: Moja je majka kršćanka. Da li je dopušteno da prisustvujem njenoj sahrani i snosim troškove ukopa?

Odgovor: Cijenjeni brate, prije nego upitaš takvo nešto, pozovi svoju majku u islam, blago i nenametljivo; dobročinstvo prema roditelju ističe se

660 Prijevod značenja Lukman, 34.
661 Vidjeti: *Ahkamul-mekabir*, str. 26-28.
662 Vidjeti: *El-Medžmu*, 5/166, i *Ahkamul-mekabir*, str. 24.

baš onda kada je roditelj nevjernik ili teški prijestupnik. Ako ona ne prihvati tvoj poziv, a nadati se da hoće, pa umre kao nevjernik, tvoja je obaveza izmiriti troškove ukopa, osim ako majka ima vlastiti imetak ili ako troškove ukopa snosi neko od njene rodbine. Također ti je dopušteno prisustvovati njenoj sahrani. Šabi kaže: "Poslanikovi, sallallahu alejhi ve sellem, ashabi prisustvovali su ukopu kršćanke Ummu Haris."[663] Alija, radijallahu anhu, ukopao je svoga oca Ebu Taliba, koji je umro kao nevjernik.[664] Na pitanje može li musliman prisustvovati pogrebu rođaka kršćanina, Ibn Omer je odgovorio: "Može, ali neka ide ispred pogrebne povorke."[665]

Radnje na kaburu nakon ukopa umrlog

Pitanje: Šta se uči nakon ukopa umrlog? Kako se obilježava kabur? Da li je dopušteno pisanje po nišanima?

Odgovor: Nakon ukopa prisutni će, svako za sebe, moliti za mejita. Hani, Osmanov sluga, govorio je: "Nakon ukopa Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stao bi iznad mezara i rekao: *'Tražite oprost za svog brata i molite da ga Allah učvrsti, jer je sada izložen kaburskom ispitu!'*"[666] Talkin, posebne dove, učenje Kur'ana i sl., tom prilikom nije propisano učiti. Nema problema u stavljanju kamena i sl. na gornju stranu kako bi se obilježio mezar. To je uradio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada je umro Osman b. Mazun.[667] Odabrane generacije nisu postavljale, a samim tim ni pisale po nišanima. Šerijat to zabranjuje. Džabir b. Abdullah govorio je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je pisanje po mezaru i građenje na njemu."[668] Dakle, postavljanje nišana i pisanje po njemu nije dopušteno, na osnovu hadisa, a Allah najbolje zna.

---

[663] Ibn Ebu Šejbe, 3/34/11841, Abdurrezzak, 6/36/9926, i Ibn Hazm, 5/117, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Asarus-sahaba*, 2/583.

[664] Ebu Davud, 14/183, Abdurrezzak, 6/39/9936, Bejheki, 3/398/6458. Imam Darekutni, Rafi i šejh Albani predanje smatraju ispravnim. Vidjeti: *Ilelud-Darekutni*, 4/146, *Et-Telhisul-habir*, 2/667, i *Sahihu suneni Ebi Davude*, 2/303.

[665] Ibn Ebu Šejbe, 3/34/11845, i Ibn Munzir, 5/342/2951.

[666] Ebu Davud i Hakim, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[667] Ebu Davud i Bejheki, s dobrim lancem prenosilaca.

[668] Tirmizi, i ocijenio ga je ispravnim.

Obilježavanje kabura nišanom i ispisivanje po njemu

Pitanje: Može li roditelj na mezar svog djeteta staviti nišan kao oznaku i ispisati njegovo ime na njemu?

Odgovor: Nema problema u tome da se mezar obilježi stavljanjem kamena na njegovu gornju stranu. Tako je učinio Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kada je umro Osman b. Mazun.[669] Hafiz Askalni i šejh Albani predanje smatraju dobrim.[670] Odabrane generacije nisu postavljale, a samim tim ni pisale po nišanima. Šerijat to zabranjuje. Džabir b. Abdullah govorio je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je pisanje po mezaru i građenje na njemu."[671] Dakle, postavljanje nišana i pisanje po njemu nije dopušteno, na osnovu hadisa, a to je još nevjernički običaj.

Klanja li se dženaza-namaz djetetu koje umre neposredno po rođenju

Pitanje: Ako dijete umre neposredno po rođenju ili ako se rodi mrtvo, treba li mu klanjati dženaza-namaz? Volio bih da navedete mišljenje hanefijskog mezheba o tom pitanju. Allah vas nagradio!

Odgovor: Islamski učenjaci o ovom pitanju imaju različite stavove. Po mišljenju hanefijskih pravnika, dijete koje se rodi sa znacima života: pokreti određenih dijelova tijela, kihanje, plač i sl., podliježe propisima odrasle osobe. Nadijeva mu se ime, kupa se, umotava u ćefine i klanja mu se dženaza-namaz. Kada je riječ o djetetu koje se rodi mrtvo, po konsenzusu hanefijskih učenjaka ne klanja mu se dženaza, ali se razilaze oko kupanja: Ebu Jusuf smatra da ga treba okupati, a Ebu Hanife i Muhammed kažu da ne treba.[672] Malikijski učenjaci dijele mišljenje hanefijskih pravnika: dijete koje zaplače nakon rođenja ima status odrasle osobe, ali kada je riječ o tome da li su mjerodavni drugi znakovi života, oni imaju različita mišljenja.[673] I šafijski učenjaci dijele mišljenje hanefijskih pravnika, međutim, u njihovom mezhebu postoji i stav da se takvom djetetu neće klanjati

---

[669] Ebu Davud, 3206, i Bejheki, 3/412/6535.

[670] Vidjeti: *Et-Telhisul-habir*, 2/696, i *Sahihu suneni Ebi Davude*, 2/301.

[671] Tirmizi, i ocijenio ga je ispravnim.

[672] Vidjeti: *El-Mebsut*, 2/57, *Bedaius-sanaia*, 1/302, i *Hašijetu Ibni Abidine*, 1/594.

[673] Vidjeti: *El-Mudevvenetul-kubra*, 1/179, *Bidajetul-mudžtehid*, 1/240, *El-Munteka*, 1/427, i *Hašijetud-Dusuki*, 2/217.

dženaža-namaz.[674] Međutim, hanbelijski pravnici jednoglasni su u mišljenju da se djetetu koje pokaže znakove života klanja dženaza-namaz. Imam Ahmed smatra da se kupa i da se klanja dženaza čak onom djetetu koje majka pobaci nakon četvrtog mjeseca trudnoće (nakon udahnjivanja duše). Njegovo mišljenje dijele sljedeći islamski autoriteti: Seid b. Musejjib, Ibn Sirin i Ishak.[675] Mišljenje hanbelijskih pravnika moglo bi biti najbliskije općim pravilima i ciljevima šerijata, a Svemogući Allah, opet, najbolje zna.

Građenje na kaburu

Pitanje: Moja je majka preselila na ahiret prije četiri godine. Njen je mezar tada obilježen drvenim nišanom koji je istruhnuo. Ostali članovi porodice sada žele njen mezar obilježiti visokim, kamenim nišanom. Tome sam se usprotivila jer sam čitala da takvi nišani uznemiravaju umrlog. Predložila sam da stavimo kamen s natpisom njenog imena. Šta mi preporučujete: da stvar prepustim njima kako bih očuvala dobre odnose s njima, ili da se zalažem za ono što vjera nalaže?

Odgovor: Stavljanje nišana nema utemeljenja u šerijatu. Imam Ibn Hadž u djelu *El-Medhal*, 3/272, upozoravao je na veliku opasnost te rabote. Pisanje po kaburu još je pogrdnije. Džabir b. Abdullah govorio je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je pisanje po mezaru i građenje na njemu."[676] Spomenuvši predanje, imam Ševkani, 4/104, konstatirao je: "Iz spoljašnjeg značenja hadisa ima se razumjeti da je pisanje po kaburu zabranjeno, svejedno radilo se o imenu ili bilo čemu drugom." Na pitanje da li je dopušteno pisati kur'anske ajete i ime mejita na željeznoj ploči, šejh Ibn Baz odgovorio je: "Nije dopušteno pisanje kur'anskih ajeta ni ime mejita ni bilo čega drugog, svejedno radilo se o željeznoj ili bilo kakvoj drugoj ploči...", zatim se pozvao na navedeno Džabirovo, radijallahu anhu, predanje.[677] U Bekiji, medinskom mezarju, ukopano je na stotine ashaba, ali historija nije zabilježila da je neko pisao po njihovim kaburima, a niti su oni to činili kada bi neko umro, ističe imam Zehebi u djelu *Et-Telhis*, 2/525.

---

[674] Vidjeti: *Mugnil-muhtadž*, 2/33, *Revdatut-talibin*, 1/631-632.

[675] Vidjeti: *El-Mugni*, 2/328, *El-Insaf*, 2/504.

[676] Tirmizi, 4/107/1052. On i šejh Albani u djelu *Sahihus-sunen*, 1/537, ovo su predanje okarakterizirali autentičnim.

[677] Vidjeti: *Fetava islamijja*, 1/313.

Mezar se može obilježiti kamenom, tim prije jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, time obilježio kabur Osmana b. Mazuna, a to su zabilježili Ebu Davud i Ibn Madže. Hafiz Askalani ovo je predanje ocijenio dobrim, a vjerodostojnim šejh Albani.[678] Ovo pitanje možemo rezimirati ovako: stavljanje nišana i pisanje po njemu zabranjeno je, a poželjno je takav postupak spriječiti na lijep način; ne treba biti saučesnik u onome što je naš dragi Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio. Taj novac je bolje podijeliti na ime mejita. On će od toga imati koristi, od nišana neće, može imati samo štetu, a Allah najbolje zna.

Premještanje umrlog s jednog mjesta na drugo

Pitanje: Može li se mejit prenijeti s jednog mjesta na drugo, i kada je dopušteno otkopati kabur?

Odgovor: Šejhul-islam Ibn Tejmijje govorio je: "Mejita ne treba prenositi s jednog mjesta na drugo, osim ako se na mjestu gdje je ukopan nalazi nešto što ga uznemirava."[679] Nije dopušteno iskopavati mejita osim kada to iziskuje šerijatski opravdan razlog. Malikijski, šafijski i hanbelijski pravnici razmatrali su situacije u kojima je dopušteno otkopati mejita. Između ostalih, kao opravdan razlog spomenuli su: iskopavanje radi kupanja, ako mejit nije okupan i umotan u ćefine (po mišljenju većine učenjaka, mada neki od njih uvjetuju da iskopavanje bude prije početka raspadanja tijela), potreba za dijelom mezarja (naprimjer, proširivanje puta), prenošenje iz nemuslimanskog u muslimansko mezarje, ako je s umrlim zakopan imetak (po mišljenju učenjaka četiri pravne škole) itd.[680] A Allah najbolje zna.

Zakupljivanje kabura prije smrti

Pitanje: Neki ljudi iz našeg džemata još za života sebi iskopaju kabur i iznad njega postave mramornu ploču, praktično prisvajajući to mjesto. Je li

---

[678] Vidjeti *Et-Telhisul-habir*, 2/696, i *Sahihus-sunen*, 2/34.

[679] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 24/168.

[680] Vidjeti: *El-Havil-kebir*, 3/62, *Et-Temhid*, 13/140, *El-Muhalla*, 5/114, *El-Medžmu*, 5/268 i 273, *Šerhu Fethil-Kadir*, 2/113, *El-Insaf*, 2/471, 253, *El-Bahrur-raik*, 2/210, *Et-Tadžu vel-iklil*, 2/253, i *Hašijetu Ibni Abidine*, 2/205.

ispravno to što rade?

Odgovor: Ako se radi o kopanju mezara u zajedničkom mezarju, to je zabranjeno iz dva razloga: prvo, time se zauzima mjesto ljudima koji prije presele na ahiret, a pravo svih ljudi u javnom mezarju istovjetno je; čovjek ne zna kada će preseliti na onaj svijet, i možda će iskopani mezar stojati deset, dvadeset, trideset ili više godina; i drugo, nijedan čovjek ne zna gdje će umrijeti:

﴿وَمَا تَدۡرِي نَفۡسُۢ بِأَيِّ أَرۡضٖ تَمُوتُۚ﴾

"I ne zna čovjek u kojoj će zemlji umrijeti..."[681] Neki ljudi rezerviraju mjesto u mezarju u svom kraju, a presele na drugom dijelu zemaljske kugle. Najbolje je iskopati mezar nakon smrti muslimana, tako je učinjeno kada je umro najbolji Allahov rob: Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.[682] A ako se radi o rezerviranju mezara na privatnom zemljištu, tada nije zabranjeno jer time se ne nanosi šteta drugim ljudima. Imam Buharija zabilježio je predanje u kojem stoji da je Aiša, radijallahu anha, rezervirala sebi mjesto u svojoj sobi, pored Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i Ebu Bekra, a kada je Omer, radijallahu anhu, na samrtnoj postelji, zatražio da mu ga prepusti, ona je to učinila, a Allah najbolje zna.

Izražavanje saučešća muslimanima i nevjernicima, odlazak na žalost

Pitanje: Kod nas je običaj da se porodici umrlog dolazi na žalost. Da li je to u dini-islamu legitimno, i, ako jeste, čime počastiti ljude koji dođu na žalost? Allah vas nagradio!

Odgovor: Lijepo je porodici umrlog izraziti saučešće. Imam Buharija zabilježio je te riječi saučešća koje nam je preporučio Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem: *"Inne lillahi ma ehaze ve lillahi ma ea'ta, ve kullu šej'in indehu li edželin musemma, fasbir vahtesib"*, što u prijevodu znači: *"Allahovo je ono što je dao i ono što je uzeo, sve u Allaha ima određeni rok, strpi se i*

---

681 Prijevod značenja Lukman, 34.

682 Ibn Madže, 2/32/1579, i Ahmed, 3/139/12438. Imam Busiri i Ibn Mulekkin predanje smatraju ispravnim, a Nevevi, Ibn Hadžer i Sanani dobrim. Vidjeti *Misbahuz-zudžadža*, 2/39, *Hulasatul-bedril-munir*, 1/268, *Hulasatul-ahkam*, 2/1011-1012, *Et-Telhisul-habir*, 2/688, i *Subulus-selam*, 2/110.

nadaj nagradi!" Sadašnji oblik posjeta porodici umrlog koja priprema hranu za goste, kako na dan ukopa, tako i nekoliko dana nakon toga – nije legitiman. Veliki hanefijski pravnik Ibn Hummam kaže: "Pokuđeno je otići na ručak porodici umrlog; gozba je radi veselja, a ne radi žalosti. To je novotarija."[683] Slično je konstatirao hanefijski muhaddis Seharenfuri u djelu *Bezlul-medžhud*, 14/99. I malikijski autoriteti razmatrali su ovo pitanje. Zerkeši je zapisao: "Pohvalno je pripremiti hranu porodici umrlog, a njima nije dopušteno pripremati hranu drugima."[684] Ovi učenjaci donijeli su takav zaključak povodeći se za predanjem koje je prenio Abdullah b. Džafer, a u kojem stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Skuhajte hranu Džaferovoj porodici jer ih je snašla nevolja."*[685] Ako porodica umrlog posluži goste sokom ili kahvom, u tome nema problema, ako Bog da, ali bez pripremanja hrane, a Allah najbolje zna.

ZEKAT

Zekat na penziju

Pitanje: Jesam li sam obavezan dati zekat na zaostale penzije?

Odgovor: Ako musliman nije mogao doći do svoga novca određeno vrijeme, nije dužan dati zekat za minule godine, po mišljenju Ebu Hanife i Ahmeda po jednoj verziji. Zaostale penzije slične su izgubljenom ili ukradenom imetku, na koji se mora dati zekat nakon što se vrati vlasniku i pregodini kod njega, pod uvjetom da je dostigao visinu nisaba. Po mišljenju imama Malika i Ahmeda, po drugoj verziji, izdvojit će zekat samo za posljednju godinu. Šejhul-islam Ibn Tejmijje preferirao je ova dva mišljenja nad stavom učenjaka koji smatraju da se u ovom slučaju treba dati zekat za sve minule godine.[686] A Allah najbolje zna.[687]

---

683 Vidjeti: *Šerhu Fethil-Kadir*, 2/142.
684 Vidjeti: *Šerhuz-Zerkeši*, 2/357-358.
685 Ebu Davud i Ibn Madže, sa ispravnim lancem prenosilaca.
686 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 25/47-48.
687 Ko o tom pitanju želi saznati više informacija, neka konstultira sljedeća djela: *Ihtilaful-fukaha*, str. 453-455, od imam Mervezija, *El-Muhalla*, 6/101, *Es-Sunenul-kubra*, 4/253, od imama Bejhekija, i *Fetavel-ledžnetid-daima*, 9/191

Zekat na imetak maloljetnika

Pitanje: Da li je maloljetnik obavezan dati zekat na svoj imetak?

Odgovor: Islamski učenjaci nemaju istovjetan stav o tom pitanju. Malikijska, šafijska i hanbelijska pravna škola kaže da je obavezan dati zekat ako njegov imetak dostigne nisab, i to je preferirajuće mišljenje.[688] Allah, dželle šanuhu, rekao je:

﴿ خُذْ مِنْ أَمْوَٰلِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِم بِهَا ﴾

"Uzmi od dobara njihovih zekat da ih njime očistiš i blagoslovljenim ih učiniš..."[689] Ovaj ajet je općeg karaktera i odnosi se na sve one čiji imetak ispuni uvjete za zekat, bez pravljenja razlike između obveznika u tom pogledu.[690] Značenje ajeta potvrđuje hadis čija je autentičnost diskutabilna, a u kojem Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Ko se bude brinuo o siročetu koje ima imetak, neka trguje njime, a neka ne dopusti da ga pojede zekat."*[691] Slične riječi izgovorio je Omer b. Hattab.[692] Učenjaci hanefijske pravne škole prave razliku između poljoprivrednih plodova i voća i ostalog imetka: obavezuju izdvajanje zekata na poljoprivredne plodove i voće, a ne obavezuju davanje zekata na ostali imetak.[693] Seid b. Džubejr i Nehai smatraju da ni u kom slučaju nije obavezno izdvajanje zekata na imetak maloljetnika.[694] A Allah najbolje zna.

Zekat na novac koji je namijenjen za kupovinu stana

Pitanje: Već duže vrijeme štedim novac da kupim kuću ili stan, i svota se svakog mjeseca povećava. Jesam li obavezan davati zekat na novac koji je namijenjen isključivo za spomenutu svrhu?

---

688 Vidjeti: *El-Mugni*, 2/622, *El-Medžmu*, 5/182, *Keššaful-kina*, 2/169, *El-Insaf*, 3/4, i *Mevahibul-Dželil*, 2/292.

689 Prijevod značenja Et-Tevbe, 103.

690 Vidjeti: *El-Muhalla*, 5/202.

691 Tirmizi, sa slabim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Ed-Diraja*, str. 249, *Hulasatul-bedril-munir*, 1/292, i *Nasbur-raja*, 2/330.

692 Malik u djelu *El-Muvetta*, 1/251, i Abdurrezzak 4/68.

693 Vidjeti: *Bedaius-sanaia*, 2/4-5, *El-Hidaja*, 1/96, i *Tebjinul-hakaik*, 1/252.

694 Vidjeti: *Bidajetul-mudžtehid*, 1/245, i *El-Mugni*, 2/622.

Odgovor: Kada imetak dostigne vrijednost nisaba, obavezno je, nakon što pregodini, izdvojiti zekat na njega, i u vezi s tim nema razlike između imetka namijenjenog za kupovinu kuće, odnosno stana, zemlje, trgovačke robe, poslovnog prostora, auta, radi ženidbe i sl. Dokaz za ovo što kažemo jesu opći kur'ansko-hadiski tekstovi i ciljevi šerijata, a Allah najbolje zna.

Ko polaže pravo na zekat

Pitanje: Može li muž dati zekat svojoj supruzi i obrnuto?

Odgovor: Muž ne može dati zekat svojoj supruzi, makar spadala u jednu ili više skupina koja ima pravo na zekat, iz razloga što je dužan da je izdržava. Ibn Munzir i Ibn Kudame pozivali su se na konsenzus pravnika o tom pitanju.[695] Može li žena dati zekat svome suprugu, naravno ako spada u skupinu koja ima pravo na zekat – pitanje je u vezi s kojim učenjaci nemaju jednoglasan stav. Imam Ebu Hanife, Malik, i Ahmed, po jednoj verziji, smatraju da žena ne može dati zekat svom mužu, dok imam Šafija, Muhammed, Ebu Jusuf, i Ahmed, po drugoj verziji, Ibn Munzir, Ibn Kudame, Kurtubi i neki drugi učenjaci to smatraju legitimnim.[696] Pravnici koji to dopuštaju svoj stav obrazlažu time da žena nije obavezna izdržavati muža, pa je on za nju, u pogledu izdvajanja zekata, strana osoba kojoj se može dati zekat. Ovo je mišljenje i prioritetnije, jer ne postoji argument koji ovu stvar zabranjuje, a i ispravna logika ide mu u prilog. Kada je riječ o tome, oni su još posegnuli za nekim hadisima, ali hadisi[697] nisu baš jasni da se radi o zekatu, a Allah najbolje zna.

Davanje zekata humanitarnim organizacijama

Pitanje: Da li se zekat može dati humanitarnoj organizaciji koja pomaže muslimane diljem svijeta?

---

[695] Vidjeti: *El-Idžma*, str. 58, *El-Mugni*, 2/511, *Ahkamun-nisa*, 5/163.

[696] Vidjeti: *El-Mugni*, 2/511-512, *El-Hidaja*, 1/111, *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 8/176, i *Ahkamun-nisa*, 5/163.

[697] Jedan je zabilježio Buharija, 1426, a drugi Taberani, 24/286/728.

Odgovor: Ako ta humanitarna organizacija vrši podjelu zekata na šerijatski ispravan način i s punom odgovornošću, tada nema zapreke u izdvajanju zekata preko te organizacije. Razlog više da se preko nje izdvaja zekat jeste to što je njihova raspodjela zekata realnija i korisnija od individualne raspodjele.

Kašnjenje sa zekatom

Pitanje: Je li dozvoljeno zakasniti sa zekatom da bi se dao u ramazanu jer je tada vrednije?

Odgovor: Zekat je obavezno izdvojiti neposredno po navršetku lunarne godine i nije dozvoljeno čekati ramazan kasneći tako sa izdvajanjem zekata. U slučaju da se mjesečeva godina napuni u redžebu, tada nije dozvoljeno čekati ramazan sa davanjem zekata, već ga treba izdvojiti neposredno nakon što imetak pregodini. Ovo je stav većine islamskih učenjaka.[698] Abdullah b. Mes'ud kaže da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prokleo lâvis-sadeka[699] na Sudnjem danu.[700] Neki islamski učenjaci su kašnjenje sa izdvajanjem zekata ubrojali u velike grijehe,[701] a Allah najbolje zna.

Kome se sve daje zekat

Pitanje: Može li se zekat dati u druge svrhe osim siromašnim osobama?

Odgovor: Uzvišeni Allah rekao je:

﴿إِنَّمَا ٱلصَّدَقَٰتُ لِلْفُقَرَآءِ وَٱلْمَسَٰكِينِ وَٱلْعَٰمِلِينَ عَلَيْهَا وَٱلْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِى ٱلرِّقَابِ وَٱلْغَٰرِمِينَ وَفِى سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱبْنِ ٱلسَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ ٱللَّهِ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦٠﴾﴾

[698] Vidjeti: *El-Medžmua*, 5/308.

[699] Po nekim učenjacima ova riječ znači odgađanje izdvajanja zekata, a po drugima potpuno uskraćivanje.

[700] Ibn Ebi Šejbe, 2/354/9834, Ibn Huzejme, 4/8/2250, i Bejheki, 4/138/7226, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihut-tergib*, 1/465-466 i 2/375.

[701] Vidjeti: *Ez-Zevadžir*, 1/382.

"Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima, i onima koji ga sakupljaju, i onima čija srca treba pridobiti, i za otkup iz ropstva, i prezaduženim, i u svrhe na Allahovom putu, i putniku-namjerniku. Allah je tako naredio! A Allah sve zna i mudar je."[702] Citirani ajet je jasno spomenuo skupine ljudi kojima pripada zekat i nije dozvoljeno drugim kategorijama davati imetak od zekata, po mišljenju svih islamskih učenjaka[703], a Allah najbolje zna.

Daje li se zekat na vakufski imetak

Pitanje: Ako u džamijskoj kasi ima para koje su dostigle vrijednost nisaba, da li se mora dati zekat?

Odgovor: Zekat se ne daje na imetak koji je vakuf ili ima propis vakufa, jer takav imetak nema pravog vlasnika[704], a Allah najbolje zna.

Daje li se zekat osobi koja je siromašna a u mogućnosti je da zaradi

Pitanje: Može li se dati zekat osobi koja je siromašna zato što neće da radi?

Odgovor: Nije dozvoljeno dati zekat bogatoj osobi niti osobi koja je u mogućnosti zaraditi. Musliman je dužan truditi se koliko može i ne živjeti od znoja drugih muslimana. Ako nakon uloženog truda i želje za radom ne uspije naći posao ili mu lični dohodak ne pokriva njegove osnovne potrebe, tada mu se daje iz zekata koliko mu je nužno, odnosno dodaje se na njegov dohodak iz zekata da upotpuni sumu nužnu za život, a Allah najbolje zna.

Zekat na povrće

Pitanje: Da li se na povrće treba davati zekat?

Odgovor: Po preferirajućem mišljenju, koje zastupaju imam Malik i

---

[702] Prijevod značenja Et-Tevbe, 60.

[703] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 11/668 i 28/568.

[704] Vidjeti: *Ez-Zehire*, 2/424, od imama Karafija, *El-Mubdia*, 2/295, i *Fetaval-ledžnetid-daime*, 9/412.

Šafija, na povrće se ne daje zekat. Prenosi se da je Muaz b. Džebel pitao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o zekatu na povrće, pa je rekao: "*Na povrće se ne daje zekat.*"[705]

Nisab na zlato i razlike u vrijednosti samog zlata

Pitanje: Koliki je nisab za zlato i ima li razlike u vrijednosti samog zlata?

Odgovor: Nisab za zlato je dvadeset dinara, kako se navodi u autentičnom hadisu.[706] Ova vrijednost odgovara težini od 85 gr, ako se radi o 24-karatnom zlatu ili 97 gr, ako se radi o 21-karatnom zlatu, odnosno 113 gr, ako se radi o 18-karatnom zlatu,[707] a Allah najbolje zna.

Stav hanefijskog mezheba o zekatu na zlatni nakit

Pitanje: Da li se po hanefijskom mezhebu daje zekat na zlatni nakit koji žene nose?

Odgovor: Ako nakit dostigne visinu nisaba i pregodini kod muslimanke, dužna je, po mišljenju učenjaka hanefijske pravne škole, izdvojiti zekat.[708] Ovo je stav Ibn Mes'uda, Aiše, Abdullah b. Amra, Mudžahida, Tavusa, Ibn Musejjiba, Ibn Hazma i drugih.[709]

Može li se dati zekat unaprijed

Pitanje: Smije li se zekat dati unaprijed?

Odgovor: Nema u šerijatskim izvorima, koliko mi je poznato, jasnog argumenta koji brani izdvajanje zekata prije nego imetak pregodini. Abbas je pitao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o ranijem izdvajanju zekata pa

---

[705] Tirmizi, 3/246/638, Temmam u *El-Fevaid*, 2/132/524 (Er-Revdul-bessam), sa slabim lancem prenosilaca.

[706] Ebu Davud, 2/201/1573, sa dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Sejlul-džerrar*, 2/13, i *Sahuhus-sunen*, 1/436.

[707] Vidjeti: *Sahihu fikhis-sunne*, 2/18.

[708] Vidjeti: *Bedaeus-sanaia*, 2/102.

[709] Vidjeti: *El-Muhalla*, 7/75.

mu je dozvolio.[710] Ovo je stav izrazite većine islamskih učenjaka,[711] za razliku od imama Malika[712] koji to zabranjuje osim ako se radi o kratkom vremenskom periodu koji je preostao do napunjenja godine, i Ibn Hazma[713] koji to zabranjuje općenito.

Može li osoba koja prikuplja zekat zadržati dio zekata

Pitanje: Da li osoba koja prikuplja zekat može sebi zadržati dio zekata?

Odgovor: Uzvišeni Allah spomenuo je kategorije ljudi kojima pripada zekat i između ostalih spomenuo je "...**i onima koji ga sakupljaju.**"[714] Međutim, nije ispravno da ljudi samovoljno kupe zekat od imućnih muslimana, a potom određeni procenat zadrže za sebe. Uzimanje zekata treba biti organizirano od nadležnih institucija ili organizacija koje trebaju raspolagati imenima osoba koje će primiti zekat i informacijama o njihovom materijalnom stanju, te izvještaju o prikupljenoj odnosno podijeljenoj svoti zekata. Za uloženi trud i izgubljeno vrijeme oko prikupljanja zekata, bili sakupljači imućni[715] ili siromašni, odredit će im se odgovarajuća dnevnica i shodno tome bit će isplaćeni[716], a Allah najbolje zna.

Može li se od zekata graditi džamija

Pitanje: Da li je dozvoljeno od zekata graditi džamiju?

Odgovor: Uzvišeni Allah kaže:

﴿إِنَّمَا ٱلصَّدَقَٰتُ لِلْفُقَرَآءِ وَٱلْمَسَٰكِينِ وَٱلْعَٰمِلِينَ عَلَيْهَا وَٱلْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِى ٱلرِّقَابِ وَٱلْغَٰرِمِينَ وَفِى سَبِيلِ ٱللَّهِ

---

710 Tirmizi, 3/301/678, sa dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihu Sunenit-Tirmizi*, 1/366.
711 Vidjeti: *El-Mebsut*, 2/176, *El-Havil-kebir*, 15/290, *El-Mugni*, 2/260 i *Medžmu'ul-fetava*, 25/85.
712 Vidjeti: *Et-Temhid*, 4/60.
713 Vidjeti: *El-Muhalla*, 6/95-96.
714 Prijevod značenja Et-Tevbe, 60.
715 Vidjeti: *Et-Temhid*, 5/101 i *El-Mugni*, 2/273
716 Uporediti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 8/165, i *Šerhu Sahihil-Buhari*, 3/547, od Ibn Bettala, i *Umdetul-kari*, 9/105.

وَٱبْنِ ٱلسَّبِيلِۖ فَرِيضَةً مِّنَ ٱللَّهِۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦٠﴾

"Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima, i onima koji ga sakupljaju, i onima čija srca treba pridobiti, i za otkup iz ropstva, i prezaduženim, i u svrhe na Allahovom putu, i putniku-namjerniku. Allah je tako naredio! A Allah sve zna i mudar je."[717] U citiranom ajetu spomenute su skupine kojima pripada zekat, dok gradnja džamije nije vezana ni za jednu od ovih skupina, čak ni za skupinu "**i u svrhe na Allahovom putu**", jer u protivnom iznimka u ajetu riječju "**samo**" ne bi imala svoga značenja. Prema tome, nije dozvoljeno graditi džamije imetkom od zekata[718], a Allah najbolje zna.

Izdvajanje zekata muslimanima grješnicima

Pitanje: Može li se dati zekat muslimanima grješnicima?

Odgovor: Plemeniti Gospodar pojasnio je skupine kojima pripada zekat i u ajetu nije napravljena razlika između muslimana ustrajnog u pokornosti i muslimana grješnika. U ovom slučaju može se razmatrati samo prioritet, nikako osnova propisa, jer su islamski učenjaci jednoglasnog mišljenja da je kradljivcu i nemoralniku, ukoliko pripadaju jednoj od kategorija zekata, dozvoljeno dati zekat[719], za razliku od nevjernikâ kojima se, po konsenzusu[720], ne daje zekat osim skupine čija srca treba pridobiti i to po mišljenju jednog dijela učenjaka[721], a Allah najbolje zna.

Slanje zekata u drugu zemlju

Pitanje: Može li se zekat poslati u drugu zemlju?

Odgovor: Islamski učenjaci se razilaze kada je u pitanju slanje zekata

---

[717] Prijevod značenja Et-Tevbe, 60.

[718] Uporediti: *El-Istizkar,* 3/514, *El-Mebsut,* 2/202, *El-Mugni,* 2/280, i *El-Kavaninul-fikhijje,* str. 84.

[719] Vidjeti: *Šerhu Sahihil-Buhari,* 3/423, od Ibn Bettala.

[720] Ovaj konsenzus navode mnogi islamski učenjaci, dok drugi, ipak, spominju određena razilaženja po ovom pitanju. Vidjeti: *El-Idžma,* str. 56, *Nevadirul-fukaha,* str. 48, *Et-Temhid,* 14/263, *El-Mugni,* 2/272, i *Rahmetul-ummeh,* str. 86.

[721] Vidjeti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an,* 8/166, i *Ruhul-meani,* 2/45.

van granica područja u kome živi obaveznik koji je izdvojio zekat iz svog imetka. Gledajući na opće ciljeve šerijata i koristi skupina koje smiju primati zekat, možemo preferirati mišljenje koje dozvoljava dijeljenje zekata na bilo kom mjestu naročito ako se ukaže potreba i velika korist u tom postupku, u protivnom je bolje podijeliti zekat u mjestu u kome boravi obaveznik, a Allah najbolje zna.

POST

Vrijednost ramazanskog posta

Pitanje: Na jednom predavanju čuo sam da je farz u ramazanu vredniji od sedamdeset farzova izvan ramazana, i da je prva trećina ramazana milost, druga oprost grijeha, a u trećoj se ljudi oslobađaju od Džehennema. Da li je to tačno?

Odgovor: Gornje su teze uzete iz slabog hadisa koji prenosi Selman el-Farisi, radijallahu anhu, a u kojem stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"O ljudi, nastupio je veliki mjesec, u njemu je noć koja je vrednija od hiljadu mjeseci. Allah je učinio post u ovom mjesecu obaveznim, a noćni namaz dobrovoljnim. Ko u njemu učini nekakvo dobro, kao da je učinio farz izvan njega, a ko učini farz u njemu, kao da je učinio sedamdeset farzova izvan njega. To je mjesec strpljenja, a nagrada za strpljenje jeste Džennet... Njegova je prva trećina milost, druga oprost, a treća oslobađanje od Vatre..."*[722] A Allah najbolje zna.

Da li upotreba paste za zube kvari post

Pitanje: Da li upotreba paste za zube kvari post? Allah vas nagradio!

Odgovor: Upotreba paste za zube ne kvari post, ali ako se desi da postač namjerno proguta vode, post je pokvaren, a Allah najbolje zna.

---

[722] Ibn Huzejme, 3/191. U lancu prenosilaca ovoga hadisa postoji prenosilac po imenu Alija b. Zejd b. Džudan, a on je, po hadiskim stručnjacima, nepouzdan. Hadis su slabim ocijenili hafiz Ebu Hatim Razi, hafiz Ibn Hadžer i šejh Albani. Vidjeti: *Ilelul-hadis*, 2/50, *Et-Telhisul-habir*, 3/1121, i *Ed-Daifa*, 2/262-263.

Da li vađenje zuba ili njegovo popravljanje kvari post

Pitanje: Da li vađenje zuba ili njegovo popravljanje kvari post, odnosno, da li post kvari lokalna anestezija za ublažavanje boli? Allah vas nagradio!

Odgovor: To ne kvari post pod uvjetom da ne dospije u grlo postača, da to ne proguta, a Allah najbolje zna.

Da li kvašenje glave kvari post

Pitanje: Da li kvašenje glave kvari post?

Odgovor: U šerijatu ne postoje argumenti da pranje glave ili kupanje kvari post. Islamski učenjaci jednoglasni su u mišljenju da je postaču dopušteno da se okupa, i da to ne kvari post. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kupao se dok je postio.[723] Imam Buharija naslovio je cjelinu: *Kupanje postača.* Dakle, tvoj je post ispravan i nisi dužan napostiti. Radi detaljnijeg objašnjenja vidjeti knjigu *Svojstva Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, posta*, str. 81-82.

Je li onaj koji vidi postača da jede i pije iz zaborava obavezan odmah ga prekinuti

Pitanje: Ako postač iz zaborava počne jesti ili piti pa ga drugi čovjek vidi, hoće li ga prekinuti u tome, jer Allah želi da ga nahrani i napoji?

Odgovor: Ako postač pojede ili popije nešto iz zaborava, njegov post je ispravan. Ali ako se sjeti, mora istog momenta prekinuti i izbaciti zalogaj, odnosno gutljaj iz usta. Onaj ko ga vidi dužan je, i to odmah, na lijep način upozoriti ga i podsjetiti da posti, na osnovu općenitog hadisa: *"Ko od vas vidi zlo, neka ga promijeni rukom; ako ne može, onda riječima; a ako ni tako ne može, onda neka to osudi srcem, i to je najslabiji vid imana."*[724]

---

[723] Buharija i Muslim.

[724] Muslim i sabirači sunena.

Kupanje za vrijeme posta

Pitanje: Da li je dopušteno kupanje za vrijeme posta? Allah vas nagradio!

Odgovor: Kupanje za vrijeme posta nije problematično. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kupao se u ramazanu, i to nakon nastupa zore.[725] Ashabi su vidjeli da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dok je postio polijevao vodu po glavi zbog vrućine ili zbog žeđi.[726] Ibn Omer je kvasio odjeću i oblačio je dok je postio.[727] A Allah, opet, najbolje zna.

Kako da postupi osoba koja je džunup i ne okupa se prije sehura

Pitanje: Ako žena zanoći džunup u ramazanu s namjerom da ustane prije sehura i okupa se te zapostiti taj dan, ali nije ustala na sehur i samim tim nije ni zapostila, mora li napostiti taj dan?

Odgovor: Aiša i Ummu Selema prenose da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, osvitao džunup, imavši odnos s jednom od svojih žena, potom se okupao i postio.[728] U jednom drugom predanju koje su prenijele Aiša i Ummu Selema stoji: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u ramazanu je osvitao džunup od spolnog odnosa, a ne od polucije u snu, a potom postio."[729] Jedan je čovjek došao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: "Allahov Poslaniče, dočekujem sabah-namaz džunup, mogu li postiti?" Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio mu je: *"I mene zatekne sabah-namaz a džunup sam, pa postim."*[730] U Malikovom predanju stoji dodatak: *"...i okupam se, pa postim."* Ibn Abbas, Ebu Hurejre i Abdullah b. Mes'ud nisu smatrali problematičnim post onog čovjeka koji osvane džunup.[731] Dakle, samo kupanje nije sporno, već je sporno pitanje nijjeta, po jednom mišljenju. Budući da je ta žene namjeravala postiti sljedeći dan, što

---

[725] Buharija i Muslim.
[726] Ebu Davud sa ispravnim lancem prenosilaca, tvrde imam Nevevi i Askalani.
[727] Ibn Ebu Šejbe sa ispravnim lancem prenosilaca.
[728] Buharija, 1926, Muslim, 1109.
[729] Muslim, 1109, Malik, 648.
[730] Muslim, 1110, Malik, 647.
[731] Ibn Ebu Šejbe, 9575, 9581 i 9571, i Abdurrezzak, 4/181, sa ispravnim lancima prenosilaca.

se razumije iz postavljenog pitanja, post je ispravan, osim ako ta sestra nije postila taj dan, smatrajući da njen post nije ispravan, i tada mora napostiti taj dan i tražiti oprost od Allaha, a Allah najbolje zna.

Konzumiranje pilula za odgađanje hajza u ramazanu

Pitanje: Da li je dopušteno konzumiranje pilula za odgađanje hajza u ramazanu?

Odgovor: Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na Oprosnom hadždžu (neposredno pred ulazak u Mekku) ušao kod Aiše u šator i zatekao je da plače zbog mjesečnog ciklusa koji se pojavio, utješno joj je rekao: *"To je stvar koju je Allah predodredio svim ženama."*[732] Dakle, hajz je odredba Onoga koji je naredio post, i nema potrebe sprečavati ga, nanoseći moguću štetu organizmu koju prouzrokuje nečista krv u ženinom tijelu. Kao što nagrađuje za učinjena djela, Svevišnji Allah nagrađuje i za iskrene namjere, pa će žena koja je namjeravala postiti mjesec ramazan, a bude spriječena mjesečnim ciklusom, imati nagradu postača, osim što propuštene dane mora napostiti. Ipak, ako upotrijebi spomenute pilule, post će biti ispravan i ne treba napaštati.

Umjesno je napomenuti da su Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, supruge i sve ostale ashabijke izostavljale ramazanski post zbog mjesečnog ciklusa, a te su dane kasnije napaštale. Dokaz za ovu našu konstataciju jeste izjava najučenije žene svih vremena Aiše, radijallahu anha: "Dobijale smo mjesečni ciklus za vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa nam je naređivano da napostimo te dane, a nije nam naređivano da naklanjamo propuštene namaze."[733] A najbolja praksa jeste Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, praksa i praksa njegovih ashaba, a Allah najbolje zna.

Produživanje sehura i nakon njegovog vremena spomenutog u vaktiji

Pitanje: Jednom sam prilikom sa sehurom odužila za nekih desetak minuta poslije zore (po vaktiji). Tako sam postupila oslanjajući se na tvrdnju jednog brata koji je, pozivajući se na ajet, rekao da post počinje tek onda

---

[732] Buharija i Muslim.
[733] Buharija i Muslim.

kada se mogne razlikovati bijela niti od crne niti zore. Nisam izašla napolje provjeriti nastupanje zore. Trebam li napostiti taj dan, budući da je napolju bio mrkli mrak?

Odgovor: Uzvišeni Allah dopustio je konzumiranje hrane i pića sve do nastupanja zore:

﴿ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتِمُّوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ ﴾

"Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore, te od tada upotpunite post do noći..."[734] Bijela i crna nit u ovom ajetu znače svjetlo dana i tamu noći.[735] Dakle, prema ajetu, vrijeme posta počinje nastupanjem zore: od tada pa do zalaska sunca zabranjeno je konzumiranje hrane i pića. Međutim, postoje dvije vrste zore: lažna i prava. Kada se na horizontu pojavi bijelo vertikalno svjetlo u obliku vučijeg repa, nastupila je lažna zora, i nastupanjem te zore ne počinje post. U tom vremenu nije dopušteno klanjati sabah-namaz, jer njegovo pravo vrijeme nastupa kasnije. Nakon pojave ovog uskog uzdužnog svjetla koje se proteže od horizonta prema nebu, ponovo nastupa tama i traje do pojave prave zore. Kada se na horizontu pojavi vodoravno crvenilo koje blago obasjava vrhove brda, nastupila je prava zora, a za nju su vezani neki šerijatski propisi: nastupa vrijeme sabah-namaza, počinje post...[736]

Ibn Abbas prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Postoje dvije vrste zore: u prvoj zori dopušteno je jesti i piti, a zabranjeno klanjati (sabah), dok je u drugoj zori zabranjeno jesti i piti, a dopušteno klanjati."*[737] Ovo su predanje s drugim lancima prenosilaca zabilježili: Hakim, 1/191, Bejheki, 4/215, i Darekutni, 2164, i ono ga pojačava. Međutim, postoje nesuglasice da li su ovo Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi ili su riječi Ibn Abbasa.

---

[734] El-Bekare, 187.

[735] Buharija, 4510, Muslim, 1091.

[736] Vidjeti: *Tefsirul-Kur'anil-azim*, 1/229, *Fethul-Bari*, 2/105, *El-Mugni*, 1/232, *El-Keššaf*, 1/255, *Šerhul-umda*, 4/183, *Hašijetu Ibn Abidine*, 1/354, Nejlul-evtar, 2/34, *Et-Tuhfa*, 3/334-335, *Fikhul-džemi bejnes-salatejn*, str. 17-18, *Sahihul-musned*, str. 132, i *Sifetus-sijamin-nebiji*, str. 37.

[737] Ibn Huzejme, 3/210, Darekutni, 2156, Bejheki, 4/216, Ibn Džerir, 2453, Hakim, 1/191, i ocijenio ga je ispravnim, kao i Ibn Huzejme i Zehebi.

Talk b. Alija prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Jedite i pijte, ali nemojte da vas obmane uzdužno svjetlo, a prekinite s jelom i pićem kada vidite vodoravno crvenilo."*[738] Šejh Albani također ga smatra dobrim. Glavninu ovog hadisa zabilježili su Buharija, 621, i Muslim, 1094.

U jednom drugom hadisu Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Bilal uči ezan prije zore pa jedite i pijte sve dok ne čujete ezan Ibn Ummu Mektuma."*[739] Ibn Ummu Mektum bio je slijep, a ezan bi učio kada bi mu kazali da je zora nastupila. Komentirajući navedeni hadis, imam Ajni rekao je: "Iz ovog se predanja razumije da postač može jesti i piti sve do nastupa prave zore, a to je mišljenje većine učenjaka kasnijih generacija."[740]

Dakle, nakon nastupa prave zore zabranjeno je konzumiranje hrane i pića, osim što postoji određena iznimka kojom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, olakšao svome ummetu kada je riječ o tome. Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ako neko od vas čuje ezan a posuda mu u ruci, neka je ne spušta prije nego se ne napije iz nje."*[741] U drugom predanju stoji da je Ebu Zubejr upitao Džabira u vezi s čovjekom koji želi postiti i čuje (drugi) ezan a u njegovoj ruci posuda, hoće li se napiti iz nje, na šta je odgovorio: "Pripovijedali smo da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u vezi s takvim čovjekom rekao: *"Neka pije!"*"[742] Onaj ko ne može razlikovati lažnu od prave zore dužan je ograničiti se na vaktiju, u protivnom, lahko može pokvariti svoj post, jedući ili pijući u zabranjeno vrijeme, odnosno kasneći s nijjetom za post. Ako je, kako kažete, napolju bio mrkli mrak, bez naznaka o nastupu zore, onda, uvažena sestro, niste dužni napostiti taj dan, a Uzvišeni Allah najbolje zna.

Da li poluciranje u snu kvari post

Pitanje: Da li poluciranje u snu kvari post? Čime se to iskupljuje, ili je

---

738 Tirmizi, 705, i ocijenio ga je dobrim, Ebu Davud, 2348, Ibn Huzejme, 3/211, i Ibn Džerir, 2454.

739 Buharija, 2656, i Muslim, 699.

740 Vidjeti: *Umdetul-kari*, 10/297.

741 Ebu Davud, 2350, Bejheki, 2/218, Ahmed, 2/423, Ibn Džerir u djelu *Džamiul-bejan*, 2/210, Hakim, 1/426. Imam Hakim, Zehebi i šejh Albani ovaj su hadis okarakterizirali vjerodostojnim, i to po Muslimovim kriterijima. (Vidjeti: *El-Miškah*, 1/620, *Es-Sahiha*, 3/281-382, *Temamul-minna*, str. 417, i *Itihaful-hiretil-mehera*, 3/437.)

742 Ahmed, 3/348. Imam Hejsemi ovo je predanje ocijenio dobrim u djelu *Medžmeuz-zevaid*, 3/158.

dovoljno samo napostiti taj dan?

Odgovor: Ako postač zaspi pa polucira u snu, mora se okupati i nastaviti post, kao da se ništa nije desilo. Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko iz zaborava nešto pojede ili popije dok posti, neka završi svoj post, to ga je Allah nahranio i napojio."*[743] Naime, ako je zaborav opravdanje za postača, onda je san, bez sumnje, veće opravdanje. Dokaz više za ovo jeste hadis u kojem Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Trojici se ne pišu djela: onome ko spava, sve dok se ne probudi, maloljetniku, sve dok ne postane punoljetan, i čovjeku koji poludi, sve dok ludilo ne prestane."* [744] Postoje predanja koja jasno ukazuju da poluciranje u snu ne kvari post, ali je njihova autentičnost diskutabilna. Imam Ibn Abdulberr, Maverdi, Ibn Hazm, Ebu Bekr b. Arebi, Ibn Rušd, Ibn Tejmijje, Ibn Džuzzi i Ibn Hadžer naveli su konsenzus učenjaka da poluciranje u snu ne kvari post.[745] A Allah najbolje zna.

Kada postač iftari

Pitanje: U našem se džematu akšam-namaz klanja odmah po ezanu i nemamo vremena iftariti, makar jelo već bilo postavljeno. Hoćemo li iftariti izostavivši namaz u džematu, ili ćemo klanjati u džematu pa onda iftariti?

Odgovor: Čovjek prekida post kada zađe sunce, tj. kada čuje (pravovremeno) učenje ezana. Žena će postaviti iftar nakon što muž ode u džamiju obaviti skupni namaz, u protivnom akšam-namaz se u ramazanu ne bi obavljao u džematu, a to bi bila velika greška i propust. Također ne smeta da muškarci prekinu post hurmama i sl. u džamiji, pa klanjaju namaz, a potom odu kućama da iftare, a Allah najbolje zna.

Kada postiti šest dana ševvala

Pitanje: Da li se šest dana ševvala posti od prvog dana Bajrama?

---

743 Buharija i Muslim.

744 Ebu Davud i Nesai, sa ispravnim lancem prenosilaca.

745 Vidjeti: *Et-Temhid*, 17/425, *El-Havil-kebir*, 2/414, *El-Muhalla*, 6/205, *Aridatul-ahvezi*, 3/246, *Bidajetul-mudžtehid*, 1/215, *Medžmu'ul-fetava*, 25/121, *El-Kavaninul-fikhijja*, str. 114, *Fethul-Bari*, 4/148 i *Eš-Šerhul-mumtia*, 6/405.

Odgovor: Lijepo je postiti šest dana u mjesecu ševvalu. Bolje je uzastopno, ali može i odvojeno. Zabranjeno je postiti prvi dan mjeseca ševvala, tj. prvi dan Bajrama. Omer, radijallahu anhu, govorio je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da se poste dva dana u godini: prvi dan Ramazanskog bajrama, dan jela i pića nakon ramazanskog posta, i prvi dan Kurban-bajrama, kada se jede kurbansko meso."[746] Ebu Seid Hudri, radijallahu anhu, izjavio je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da se posti za dan Ramazanskog bajrama i Kurban-bajram."[747] Na osnovu ovih, ali i drugih hadisa, islamski učenjaci jednoglasno su rekli da je zabranjeno postiti spomenuta dva dana.[748]

Post u mjesecu ševvalu

Pitanje: Šta nam možete kazati u vezi s postom u mjesecu ševvalu?

Odgovor: Post se smatra jednim od najvrednijih ibadeta i temeljom islama. On pripada Svevišnjem Allahu, i On nagrađuje za njega. Nad drugim ibadetima odlikuje se svojom tajnošću, jer ga drugi ljudi ne mogu vidjeti. Ne postoji mogućnost pretvaranja pred svijetom, što se može činiti prilikom ostalih ibadeta. Komentirajući Allahove riječi:

﴿وَٱسْتَعِينُوا۟ بِٱلصَّبْرِ وَٱلصَّلَوٰةِ ۚ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى ٱلْخَٰشِعِينَ ﴿٤٥﴾﴾

"Pomozite sebi strpljenjem i obavljanjem namaza, a to je teško osim bogobojaznima"[749], neki učenjaci prvih generacija smatraju da se *strpljenje*, spomenuto u ajetu, odnosi na post.[750] Svemogući Allah također je rekao:

﴿إِنَّمَا يُوَفَّى ٱلصَّٰبِرُونَ أَجْرَهُم بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿١٠﴾﴾

[746] Buharija i Muslim.

[747] Buharija i Muslim.

[748] Vidjeti: *Šerhul-meani*, 2/247, *Et-Temhid*, 13/26-27, *El-Insaf*, 3/351, *Aridatul-ahvezi*, 3/301, *Bidajetul-mudžtehid*, 5/216, *El-Mugni*, 4/424, *El-Medžmu*, 6/483, *El-Minhadž*, 8/14, i *Umdetul-kari*, 6/291.

[749] Prijevod značenja El-Bekare, 45.

[750] Vidjeti: *Tefsirul-Kur'anil-azim*, 1/90, *El-Muharerul-vedžiz*, 1/277, *Et-Teshil*, 1/8, od imama Garnatija, *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 1/64, *Fethul-bejan*, 1/158, Tefsir imama Semanija, 1/74, i *Hašijetu Muhjid-din*, 1/32.

"Samo strpljivi bit će bez računa nagrađeni."[751] A neki su mufessiri objasnili da se izraz *strpljivi* odnosi na postače.[752] U jednom je hadisu Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ramazan nazvao *"mjesecom strpljenja"*.[753] Neispravno je zadovoljiti se pokornosti u ramazanu pa potom zanemariti vjeru do sljedećeg ramazana. Kada je Bišru rečeno da neki ljudi ibadete samo u ramazanu, konstatirao je: "Ružnog li naroda koji zna za Allaha samo u ramazanu! Dobar je onaj ko ibadeti tokom cijele godine." Kada je Eš-Šibli upitan da li je bolji ša'ban ili ramazan, odgovorio je: "Budi u stalnoj, a ne u sezonskoj pokornosti Allahu." Nakon ispraćenog gosta, časnog mjeseca ramazana, vjernici i dalje nastavljaju s časnim ibadetom u vidu dobrovoljnog posta. Jedan od vidova neobaveznog, ali jako pohvalnog posta jeste post u mjesecu ševvalu. Ebu Ejjub el-Ensari prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko isposti ramazan pa potom posti šest dana u ševvalu ima status onoga ko je postio cijelu godinu."*[754] U drugom predanju stoji: *"Ko isposti šest dana nakon Ramazanskog bajrama, kao da je postio cijelu godinu."*[755] Postoje i drugi hadisi koji se navode s tim u vezi, ali je njihova autentičnost diskutabilna. Budući da se dobra djela udeseterostručavaju, post ramazana ravan je postu deset mjeseci, a post šest dana ševvala ravan je postu dva mjeseca, i tako se broji kao post cijele godine. Tako stoji u hadisu koji bilježi imam Ahmed, 5/280, od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i to sa ispravnim lancem prenosilaca, kako tvrde Ebu Hatim er-Razi, Ibn Hibban i šejh Albani.[756] I nema razlike, glede mjeseca ramazana, imao on dvadeset devet ili trideset dana: uvijek se dobija obećana nagrada, Allahovom voljom. Većina učenjaka smatra post šest

---

751 Prijevod značenja Ez-Zumer, 10.

752 Vidjeti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 15/241, i *Fethul-Bari*, 4/108.

753 Nesai, (2407), Buharija, u djelu *Et-Tarih*, 4/1/238-239, Tajalisi (2393), Taberani, 22/358.-359. Lanac prenosilaca ovoga hadisa je vjerodostojan. Vidjeti: *Sahihus-sunen*, 2/168, *Sahihut-tergib*, 1/599, *Irvaul-galil*, 4/99, *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 6/1/244-245. Slično predanje zabilježili su Ahmed, 2/263, i Bezzar, (1047 – *El-Kešf*) u predanju koje je vjerodostojnim ocijenio šejh Ahmed Šakir u svojim opaskama na *El-Musned*, 4/293, a dobrim hafiz Askalani u djelu *Muhtesaru zevaidi musnedil-Bezzar*, 1/408. Također vidjeti: *Itihaful-hiretil-mehera*, 3/408.

754 Muslim (1164), Ebu Davud (2433), Tirmizi (759) i Ibn Madže (1741).

755 Ibn Madže (1740) s vjerodostojnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihus-sunen*, 2/77. Slično predanje zabilježili su Ahmed, 5/280, i Tahavi, 3/119-120.

756 Vidjeti: *Letaiful-mearif*, str. 392, i *Sahihul-džamia*, 2/715. Uporediti: *Medžmu'ul-fetava*, 22/303.

dana u ševvalu pohvalnim, i to je stav sljedećih autoriteta: Ibn Abbasa, Tavusa, Šabija, Ibn Mubareka, Šafije, Ahmeda, Ishaka i nekih drugih učenjaka;[757] dok imam Ebu Hanife, Malik, Ebu Jusuf i Es-Sevri smatraju da nije pohvalno postiti ove dane, bojeći se spajanja dobrovoljnog posta s obaveznim, da ih neznalice ne bi poistovjetile u propisu i smatrajući da se time oponašaju ehlul-kitabije.[758] Nema sumnje da je mišljenje većine učenjaka zasnovano na jačem argumentu, tim prije jer je Ebu Ejjubov hadis jasan i vjerodostojan. Učenjaci koji smatraju pohvalim post u ševvalu imaju različita mišljenja oko kakvoće posta. Imam Šafija i Ibn Mubarek smatraju da je pohvalno uzastopno postiti ove dane početkom mjeseca ševvala, i to dokazuju verzijom koju prenosi Ebu Hurejre od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Ko isposti šest dana uzastopno nakon Ramazanskog bajrama ima status kao da je postio cijelu godinu."*[759] Slično tome prenosi se i od Ibn Abbasa, radijallahu anhu, kao njegove riječi, ali s neispravnim lancem prenosilaca. Imam Ahmed i Vekia smatraju da je dopušteno postiti te dane kako uzastopno, tako i odvojeno.[760] Postoji i treće mišljenje u kojem stoji da nije dopušteno postiti neposredno nakon Bajrama, jer su to dani jela i pića. Međutim, ovo je mišljenje iznimno i izrazita većina islamskih učenjaka dopušta post odmah nakon prvog dana Bajrama. U tom smislu navode se predanja od Ibn Omera i Ibn Abbasa, ali su njihovi lanci prenosilaca slabi. Ako razmotrimo šerijatske argumente i opće ciljeve šerijata, vidjet ćemo da mišljenje imama Ahmeda i Vekie ima posebnu težinu i da ga možemo preferirati nad ostalim mišljenjima iz dva razloga: prvo, ne postoji jasan i vjerodostojan argument koji bi precizirao način posta u ševvalu; i, drugo, hadis koji prenosi Ebu Ejjub, u kome se spominje post šest dana u ševvalu, općenitog je karaktera, i to je olakšica za obveznika da posti te dane shodno mogućnosti, bilo uzastopno ili razdvojeno, na početku, u sredini ili na kraju mjeseca.[761] Ipak je pohvalno požuriti i uzastopno napostiti ove

---

[757] Vidjeti: *El-Mugni*, 3/56, *El-Medžmu*, 6/400, *Letaiful-mearif*, str. 389, od Ibn Redžeba.

[758] Vidjeti: *Bedaeus-Sanaia*, 2/215, *Mevahibul-Dželil*, 2/414, *Šerhuz-Zurkani*, 1/271, i *Letaiful-mearif*, str. 390.

[759] Taberani u El-Evsatu, 7/366/7607, sa slabim lancem prenosilaca, kako smatraju imam Munziri, Ibn Redžeb i Hejsemi. Šejh Albani ovo predanje smatra ništavnim. Vidjeti: *Letaiful-mearif*, str. 390, *Medžmeuz-zevaid*, 3/183, *Silsiletul-ehadisid-daifa*, 11/307/5189, *Daifut-tergib*, 1/309, i *Tenkihul-kelam*, str. 597.

[760] Vidjeti: El-Mugni, 3/56, i *Letaiful-mearif*, str. 390.

[761] Uporediti: Fetavel-ledžnetid-daima, 10/391.

dane zbog općih ajeta i hadisa koji ukazuju na požurivanje u činjenju dobra. Iz hadisa se, također, razumije da treba prvo napostiti propuštene dane ramazana pa potom postiti šest dana ševvala, jer hadis kaže: "*Ko isposti ramazan pa potom isposti šest dana ševvala...*", dakle, post u šest dana ševvala biva nakon ispoštenog ramazana. Šejh Ibn Baz i ostali članovi Stalnog kolegija te Ibn Usejmin smatraju da onaj ko isposti šest dana ševvala prije nego što naposti propuštene dane ramazana neće zaslužiti nagradu posta cijele godine.[762] Ibn Usejmin tvrdi da nije ispravno postiti spomenutih šest dana prije nego što se naposte propušteni dani ramazana, makar ševval istekao.[763] Ovaj stav odgovara spoljašnjem značenju hadisa koji prenosi Ebu Ejjub, iako neki učenjaci smatraju da je dopušteno postiti šest dana ševvala prije napaštanja ramazana. Ko bude napaštao propuštene ramazanske dane ne može spojiti s njima nijjet posta ševvala istovremeno, jer su to dva ibadeta ciljana sama po sebi, te se njihovi nijjeti ne mogu spajati.[764] Kada se radi o posta cijelog mjeseca ševvala, navodi se neispravan hadis u kome stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko bude postio ramazan, ševval i ponedjeljak i četvrtak ući će u Džennet."[765] Smisao posta cijelog ševvala navodi se u hadisu koji prenosi Usama b. Zejd od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, sa slabim lancem prenosilaca.[766] Post šest dana ševvala ima brojne koristi.

Prvo, upotpunjuje, nakon posta ramazana, post godine.

Drugo, post u ša'banu i ševvalu u odnosu na ramazan jeste kao sunneti prije i poslije propisanog namaza koji upotpunjuju krnjavost koja se desi u obaveznim namazima.

Treće, post nakon ramazana ukazuje da je Svevišnji Allah primio ramazanski post, jer onome ko iskreno obavi određeno djelo, Allah omogući činjenje dobrih djela nakon toga.

Četvrto, post ramazana razlog je oprosta prijašnjih grijeha, pa je post u ševvalu zahvala na toj blagodati, kao što je Poslanik, sallallahu alejhi ve

[762] Vidjeti: *Fetavel-ledžnetid-daima*, 10/391, i *Fetava ve ahkamu-sijam*, str. 438-439, od Ibn Usejmina.
[763] Vidjeti: *Fetava ve ahkamu-sijam*, str. 438-439, od Ibn Usejmina.
[764] Uporediti: *Letaiful-mearif*, str. 398.
[765] Ahmed, 3/416. Imam Hejsemi i šejh Albani prigovorili su ovom predanju. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 3/190, i Silsiletul-ehadisid-daifa, 10/124/4612.
[766] Ibn Madže, 1/555/1744, i El-Adeni, 8/655 – *Kenzul-ummal*.

sellem, klanjao sve dok mu stopala ne oteknu, iako mu je Svevišnji Allah oprostio prijašnje i kasnije propuste.

Peto, prestankom ramazana ne prestaje mogućnost činjenja dobrih djela koja je vjernik činio u njemu, a Allah najbolje zna.

HADŽDŽ I 'UMRA

Obavljanje 'umre prije hadždža

Pitanje: Može li se 'umra obaviti prije hadždža?

Odgovor: Dopušteno je obavljanje 'umre pa hadždža jer su Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i ashabi prvo obavili 'umru pa hadždž.[767] A Allah najbolje zna.

Propis 'umre

Pitanje: Da li je obavljanje 'umre vadžib ili sunnet?

Odgovor: Kada je riječ o ovom pitanju, islamski učenjaci imaju podijeljena mišljenja. Mnogo ashaba i tabiina, te imam Ahmed, Sufjan Sevri, Šafija, po odabranom mišljenju, i Ibn Hazm smatraju, 'umru obavezom.[768] Imam Ebu Hanife, Malik, Šafija, po pređašnjem mišljenju, i Ibn Tejmijje smatraju 'umru sunnetom.[769] Uzvišeni Allah kaže:

﴿ وَأَتِمُّوا۟ ٱلْحَجَّ وَٱلْعُمْرَةَ لِلَّهِ ﴾

"Hadždž i 'umru radi Allaha upotpunite!"[770] Svevišnji Allah u ajetu naređuje upotpunjavanje hadždža i 'umre, a to ukazuje na obavezu oba ibadeta.[771] Buharija navodi da je Ibn Abbas u vezi s navedenim ajetom rekao: "Umra je upoređena s hadžom: **'Hadždž i 'umru radi Allaha**

---

[767] Vidjeti: *El-Istizkar*, 4/313-314, i *Fetavel-ledžnetid-daima*, 11/318.
[768] Vidjeti: *El-Muhalla*, 7/36, *Hil'ijetul-ulema*, 3/230, *Umdetul-kari*, 10/107, i *El-Insaf*, 3/387.
[769] Vidjeti: *Et-Temhid*, 20/14, *El-Mebsut*, 4/58, *Ahkamul-Kur'an*, 1/133, od Ibnul-Arebija, *Medžmu'ul-fetava*, 26/7, i *Hil'ijetul-ulema*, 3/230.
[770] Prijevod značenja El-Bekare, 196.
[771] Vidjeti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 2/365.

upotpunite!'"[772] Ali, po nekim učenjacima, diskutabilno je dokazivanje obaveznosti 'umre ovim ajetom. Omer b. Hattab prenosi da je neki čovjek upitao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u vezi s islamom pa mu je odgovorio: *"Da očituješ dva šehadeta, obavljaš namaz, daješ zekat, obaviš hadždž i 'umru, da se kupaš od dženabeta, da propisno uzimaš abdest i postiš ramazan."*[773] Nakon što je prihvatio islam, Subejj b. Mabed došao je kod Omera b. Hattaba i rekao: "O vladaru pravovjernih, vidim da mi je Allah propisao hadždž i 'umru, i ja sam ih obavio." "Postupio si prema Poslanikovoj, sallallahu alejhi ve sellem, uputi"[774], reče mu Omer. Ibn Munzir i Ibn Huzejme zapažaju: "Omer, radijallahu anhu, nije negirao Ibn Mabedove riječi: 'Vidim da mi je Allah propisao hadždž i 'umru...'"[775] Ibnul-Džehm Maliki zabilježio je s dobrim lancem prenosilaca sljedeću Džabirovu, radijallahu anhu, izjavu: "Svaki je musliman obavezan obaviti 'umru."[776] Ibn Omer rekao je: "Svaki obveznik mora obaviti hadždž i 'umru, ako je u mogućnosti."[777] A imam Buharija naslovio je poglavlje: *Obaveznost obavljanja 'umre*, gdje je naveo prethodno Ibn Omerovo, radijallahu anhu, predanje.[778] Učenjaci koji kažu da je 'umra sunnet pozivaju se na slabe argumente, kao naprimjer, hadis u kojem stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan da li je 'umra vadžib, pa je odgovorio: "Nije, ali je bolje da je obavite."[779] Imam Tirmizi predanje je ocijenio ispravnim. Međutim, najveći hadiski stručnjaci, između ostalih sljedeći: Bejheki, Munziri, Zejlei, Ibnul-Kajjim, Ajni, Ibn Hadžer, Albani i neki drugi osporili su tu Tirmizijinu ocjenu i odbacili hadis.[780] Tu je i Talhino predanje u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Hadždž je borba na

---

[772] *Umdetul-kari*, 10/107.

[773] Ibn Huzejme, Ibn Hibban, 1/397/173, i Darekutni, 2/2487-248/2682. Imam Darekutni i šejh Albani predanje smatraju ispravnim. Vidjeti: *Sahihut-tergib*, 1/185.

[774] Nesai, 2/263/2718, Ebu Davud, 2/164/1798, i Ibn Hazm u djelu *Hidždžetul-veda*, str. 333/480, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Iravul-galil*, 4/153.

[775] Vidjeti: *Sahihu Ibni Huzejme*, 4/358 i *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 2/365.

[776] Vidjeti: *Fethul-Bari*, 3/597.

[777] Buharija, str. 3/17, kao muallek-predanje, Darekutni, 2/250/26974, i Hakim, 1/644/1732. Imam Hakim i Zehebi predanje smatraju ispravnim.

[778] Vidjeti: *Sahihul-Buhari*, 3/17.

[779] Ibn Madže i Tirmizi, 3/599/931, sa slabim lancem prenosilaca.

[780] Vidjeti: *Nasbur-raja*, 3/150, *Hulasatu bedril-munir*, 1/347, *Tehzibus-sunen*, 5/173, *Fethul-Bari*, 3/579, *Umdetul-kari*, 10/108, *Tuhfetul-ahvezi*, 3/600, *Daifus-sunen*, str. 100/931.

Allahovom putu, a 'umra je dobrovoljni ibadet."[781] A Allah najbolje zna.

Kako se donosi nijjet za hadždž

Pitanje: Da li se nijjet za hadždž donosi u srcu ili riječima?

Odgovor: Nijjet je preduvjet za ispravnost djela, posebno kada je riječ o obredoslovlju. Ne postoji autentično predanje da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovarao nijjet za hadždž. Ibn Redžeb kaže: "U vjerodostojnom predanju navodi se da je Ibn Omer čuo nekog čovjeka koji je, oblačeći ihrame, izgovarao: 'Moj Allahu, želim obaviti hadždž i 'umru!', pa mu je rekao: 'Zar to obavještavaš ljude? Zar Allah ne zna šta je u tvojim grudima?'"[782]

Šejhul-islam Ibn Tejmijje zapisao je: "Nijjet za abdest, gusul, tejemmum, namaz, hadždž, zekat, iskupe i ostale ibadete, po konsenzusu islamskih učenjaka, ne donosi se riječima već srcem. Nijjet riječima uvedena je stvar. Takvo nešto nije preneseno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, niti od ashaba. Uprkos tome, ummet je danas uveliko iskušan ovom ružnom novotarijom."[783]

Razmatrajući ovo pitanje, poznati hanefijski pravnik Ibn Nudžejm rekao je: "Izgovaranje nijjeta jezikom načelno je novotarija u svim ibadetima."[784]

Ibn Mulekkin tvrdi: "...i treba znati da se u hadžske obrede ulazi nijjetom koji se donosi u srcu, a ne riječima, kao što je slučaj s postom. Ovo su mišljenje odabrali Malik i Šafija, a Ebu Hanife smatra da je uz taj nijjet neophodno izgovoriti telbiju."[785]

Šejh Muhammed Šukajri veli: "Izgovaranje nijjeta nije pohvalno kada je riječ o abdestu, gusulu, namazu i bilo kojem drugom ibadetu: nijjet se donosi srcem."[786]

---

781 Ibn Madže, 2/995/2989, i Ibn Ebu Hatim u djelu *El-Ilel*, 2/104/850. Ibn Hadžer, Ševkani i Albani predanje smatraju slabim. Vidjeti: *Et-Telhisul-habir*, 3/842, *Nasbur-raja*, 3/149, *Nejlul-evtar*, 4/333, i *Es-Silsiletud-daifa*, 1/358.

782 Vidjeti: *Džamiul-ulumi vel-hikem*, str. 22.

783 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 18/148 i 22/140-141.

784 Vidjeti: *El-Bahrur-raik*, 2/346, i *Hašijetu Ibni Abidine*, 3/560.

785 Vidjeti: *El-Ialam*, 6/66.

786 Vidjeti: *Es-Sunenu vel-mubtedeat*, str. 28.

Umjesno je napomenuti da učenjaci koji podržavaju izgovaranje nijjeta za hadždž ne smatraju da je to uvjet ispravnosti hadždža. Oni kažu da je mjerodavan nijjetu u srcu, i da je njegovo izgovaranje samo potvrda koja je ništavna ako se ne podudari s onim što je u srcu.[787] O ovom pravnom pitanju bilo je detaljnijeg govora na našim predavanjima vezanim za hadžske obrede u kojima smo odgovorili na sve argumente koje koriste neistomišljenici, a Allah najbolje zna.

Status onoga koji odgađa obavljanje hadždža a u mogućnosti je obaviti ga

Pitanje: Da li je grješan onaj ko može obaviti hadždž, ali ga odgodi za sljedeću godinu?

Odgovor: Islamski učenjaci razilaze se o pitanju da li je hadždž obavezno obaviti odmah po ispunjavanju uvjeta ili se može bezrazložno odgoditi za jednu ili više godina. Ovo se pitanje odnosi na islamsku jurisprudenciju i stav učenjaka prema vremenski nedefiniranim naredbama: moraju li se izvršiti prvom prilikom, ili su, jednostavno, životna obaveza. Veliki dio islamskih učenjaka smatra da se te naredbe moraju izvršavati prvom prilikom.[788]

Nesumnjivo, preče je i bolje požuriti s obavljanjem hadždža, jer čovjek ne zna kada će smrtni čas zakucati na njegova vrata. Onaj ko umre ne obavivši hadždž, a imao je mogućnosti, grješan je po konsenzusu učenjaka.[789] Onaj ko požuri s izvršavanjem Allahovih naredbi, makar ne bile vremenski određene, bolji je od onoga koji može a odgađa i odugovlači s njihovim izvršavanjem. Ipak, nijedan islamski učenjak nije proglasio velikim grješnikom onoga ko okasni obaviti hadždž godinu, dvije ili nešto više.[790] A Allah najbolje zna.

---

787 Uporediti: *El-Medžmu*, 7/235-236, *Šerhu Fethil-Kadir*, 2/434, *El-Ihtijar li talilil-muhtar*, 1/185, i *Bedaius-sanaia*, 2/366.

788 Vidjeti: *El-Mustasfa*, str. 215, *Zadul-mead*, 3/307, *Muzekkiretu usulil-fikh*, str. 306-307, i *El-Muhezzeb*, 3/1385, od šejha Abdulkerima Nemle.

789 Vidjeti: *Tebjinul-hakaik*, 2/237.

790 Vidjeti: *Et-Temhid*, 16/173, i *El-Medžmu*, 7/74.

Odlazak na hadždž bez mahrema

Pitanje: Prije godinu i po umro je moj sin jedinac. Od tada postim za njega ponedjeljkom i četvrtkom, i, uz Allahovu pomoć, imam namjeru tako raditi do kraja života. Također imam namjeru obaviti hadždž za njega, ali sam saznala da moram prvo obaviti hadždž za sebe pa onda za njega. U Islamskoj zajednici dobila sam informaciju da ženi koja napuni 45 godina ne treba pratilac na putu za hadždž (u organizaciji IZ-a). Živim sama, nemam pratioca. Šta da radim?

Odgovor: Vi, poštovana sestro, za svog sina možete udijeliti sadaku, moliti Allaha za njega i obaviti hadždž nakon što ga vi obavite za sebe. Post ponedjeljkom i četvrtkom za mejita nije bila poznata praksa odabranih generacija muslimana. Stoga nije ispravno postiti dobrovoljni post za mejita. Kada se radi o fetvi za obavljanje hadždža bez mahrema nakon napunjenih 45 godina, ona je neispravna, jer u šerijatu ne postoji argument koji pravi razliku između mlađe i starije žene kada je riječ o putovanju bez mahrema, makar se radilo o hadždžu. Pravljenje razlike između starije i mlađe žene koja želi obaviti hadždž bez mahrema, u suprotnosti je s hanefijskim mezhebom, koji tu razliku ne priznaje.[791] Hanefijski pravnici kažu: "Makar žena bila stara, nije joj dopušteno obaviti hadždž osim uz pratnju mahrema."[792] Dakle, ženi nije dopušteno obaviti hadždž osim uz prisustvo mahrema (muža, sina, oca, djeda, amidže, daidže, pastorka i ostalih kategorija koje su joj trajno zabranjene za sklapanje bračne veze). Ovo je stav apsolutne većine islamskih učenjaka. Fetva koju ste dobili kosi se s vjerodostojnim Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, hadisima koji govore o zabrani putovanja žene bez mahrema, a kosi se i sa stavom hanefijske pravne škole.[793] Naravno, nameće se pitanje šta činiti? Ako žena nema mahrema, u tom slučaju nije dužna, štaviše, ne smije obaviti hadždž, i neće zbog toga biti grješna, naprotiv, Allah će je nagraditi zbog namjere i želje da obavi hadždž, a Allah najbolje zna.

Pitanje: Da li je starijoj ženi dopušteno poći na hadždž bez mahrema ali u društvu žena?

---

[791] Vidjeti: *Tebjinul-hakaik*, 2/240.
[792] Vidjeti: *Hašijetu Ibn Abidin*, 3/532.
[793] Vidjeti: *El-Ihtijar*, 1/181-182, i *Hašijetu Ibn Abidin*, 3/531.

Odgovor: Žena nije obavezna, štaviše, ne smije poći na hadždž bez mahrema, kaže većina islamskih pravnika.[794] Ovaj stav apsolutna većina učenjaka dokazuje jasnim hadisima u kojima Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjuje putovanje bez mahrema, a Allah najbolje zna.

Kako izbjeći gužve na hadždžu

Pitanje: Ove su godine mnogi mediji zloupotrijebili nesreću na džemretima, nastojeći ocrniti islam i muslimane. Po vama, na koji je način moguće izbjeći tolike žrtve, i šta savjetujete hadžijama?

Odgovor: Hadždž je izrazito specifičan ibadet. Na maloj površini skuplja se nekoliko miliona ljudi koji su različiti po svim, osim po vjerskim pitanjima. Nije objektivno očekivati da u atmosferi od nekoliko miliona ljudi s različitim mentalitetima ne dođe do žrtava uzrokovanih ovim ili onim razlogom. Međutim, najčešći uzroci nesreća na Mini jesu same hadžije koje pođu s Mine drugog, odnosno trećeg dana Kurban-bajrama (12. ili 13. zul-hidždže) noseći sa sobom prtljagu. Kada se nađu u velikoj gužvi, ne mogu zadržati torbe u rukama, one koje padaju na zemlju, pa hadžije posrću preko njih i ginu. Kada ljudi vide hadžije pod svojim nogama, nastaje velika panika i jako je teško takvu situaciju vratiti pod kontrolu. Muslimanu je, naravno, teško kada čuje da je nekoliko desetina ili stotina hadžija poginulo, ali, uistinu, oni su dobitnici, nisu gubitnici. Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko pođe na hadždž pa umre, teče mu nagrada hadždža do Sudnjeg dana. Ko pođe na 'umru pa umre, teče mu nagrada 'umre do Sudnjeg dana. Ko izađe u borbu na Allahovom putu pa umre, teče mu nagrada za borbu do Dana sudnjeg."* [795] Allahovom voljom, u nekoliko zadnjih godina gotovo da nema žrtava na Mini, jer je proširenje prilaska i samih mjesta bacanja kamenčića znatno ublažilo problem velike gužve, a Allah najbolje zna.

Kako da žena izgovara telbiju

Pitanje: Treba li žena izgovarati telbiju glasno, kao što muškarci čine?

---

[794] Vidjeti: *El-Istizkar*, 5/123, od Ibn Abdulberra, i *Ihtilaful-fukaha*, str. 421-422, od imama Mervezija.

[795] Ebu Ja'la, 5/441, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Sisiletus-sahiha*, 6/1/116.

Odgovor: Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je ashabima izgovaranje telbije povišenim glasom.[796] Ali to se odnosi samo na muškarce; žene telbiju izgovaraju toliko da čuju same sebe.[797] Islamski učenjaci jednoglasni su da žena telbiju ne izgovara povišenim glasom kao što to muškarac čini.[798]

Šta s onima koji nemaju volje da idu na hadždž

Pitanje: Već duži vremenski period pokušavam uvjeriti oca da obavi hadždž. Iako je, ako Bog da, dobar musliman, nema posebne volje da pođe na hadždž. Pravda se time da su tamo velike vrućine i gužve. Kako da ga razuvjerim u to?

Odgovor: Hadždž je jedan od temeljnih vjerskih propisa koji je dužan obaviti svaki punoljetan i pametan musliman, ako ima materijalnu i tjelesnu mogućnost:

﴿ وَلِلَّهِ عَلَى ٱلنَّاسِ حِجُّ ٱلْبَيْتِ مَنِ ٱسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا ۚ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِىٌّ عَنِ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٩٧﴾ ﴾

"Hodočastiti Hram dužan je, Allaha radi, svaki onaj koji je u mogućnosti; a onaj ko neće da vjerûje – pa, zaista, Allah nije ovisan ni o kome."[799] Ebu Bekr Ismaili i Ibn Ebu Šejbe, 3/293, zabilježili su da je Omer, radijallahu anhu, rekao: "Ko bude u mogućnosti obaviti hadždž a to ne učini, neka umre kao židov ili kao kršćanin."[800] Prema tome, ko ovu šerijatsku dužnost ne obavi prije smrti, takav se izlaže velikom riziku. Štaviše, lijepo je obaviti hadždž više puta, na osnovu hadisi-kudsijja u kojem je Svevišnji Allah rekao: *"Kada čovjeku dam zdravlje i imetak, potom prođe pet godina a ne posjeti Me, uistinu, uskraćeno mu je veliko dobro."*[801] Uvaženi brate, obavezan si savjetovati oca kako bi se prvom prilikom odazvao Allahovoj naredbi. Ako smatraš da ga ne možeš uvjeriti, zatraži pomoć od

---

[796] Tirmizi, Ebu Davud, Ibn Ebu Asim u djelu *El-Ahadu vel-mesani*, 4/172/2153, Taberani, 5/229/5170-5173, i Begavi, 7/53/1867, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[797] Vidjeti: *Et-Temhid*, 17/242, *El-Istizkar*, 4/268, i *Medžmu'ul-fetava*, 26/65.

[798] Vidjeti: *Umdetul-kari*, 9/171, i *Keššaful-kina*, 2/503.

[799] Prijevod značenja Ali Imran, 97.

[800] Ibn Kesir i Ibn Hadžer Hejtemi predanje smatraju ispravnim. Vidjeti: *Tefsirul-Kur'anil-azim*, 1/387, i *Ez-Zevadžir*, 1/438.

[801] Ibn Hibban sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihut-tergib*, 2/42.

nekoga koga on uvažava kao vjerskog autoriteta, a prije i poslije svega uputi iskrenu dovu Uzvišenom Stvoritelju, jer se ljudska srca nalaze između Njegovih prstiju, okreće ih kako On želi, a Allah najbolje zna.

Odlazak na hadždž u toku 'iddeta nakon smrti muža

Pitanje: Moj suprug je prošle godine preselio na bolji svijet. Ja sam tri mjeseca nakon njegove smrti prvi put obavila hadždž sa punoljetnim sinom. Prije toga nisam imala mogućnosti poći na hadždž. Da li sam ispravno postupila?

Odgovor: Dakle, obavila si hadždž dok si bila u iddetu, pričeku (priček žene nakon smrti muža traje četiri mjeseca i deset dana). Svevišnji Allah rekao je:

﴿وَٱلَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَٰجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا﴾

"Oni koji od vas umru ostavljajući žene svoje, njihove žene su dužne čekati četiri mjeseca i deset dana." [802]Ženi je obaveza za vrijeme pričeka boraviti u kući i ne izlaziti osim u prijekoj potrebi, i nije joj dopušteno u tom periodu obaviti hadždž ni 'umru. Omer b. Hattab zabranjivao je ženama u pričeku da obavljaju hadždž.[803] Šejhul-islam Ibn Tejmijje tvrdi da taj stav zastupaju učenjaci četiri pravne škole.[804] Iako si uveliko pogriješila, tvoj hadždž, uvažena sestro, ispravan je, a Allah najbolje zna.

Status onoga koji u ihramima nehotice učini ono što je zabranjeno

Pitanje: Šta će učiniti onaj ko u ihramima uradi nešto nehotice a što je inače zabranjeno činiti?

Odgovor: Ko u ihramima nehotice učini neku zabranjenu stvar ne mora se iskupljivati, na osnovu hadisa koji su preko Safvana b. Umejje zabilježili Buharija i Muslim, a u kojem stoji da je neki čovjek u ihramima obukao džube i namirisao se pa mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, samo naredio da opere miris i skine džube, a Allah najbolje zna.

---

[802] Prijevod značenja El-Bekare, 234.
[803] Malik, 2/591.
[804] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 34/22.

Pokrivanje lica u ihramima

Pitanje: Može li žena u ihramima pokriti lice?

Odgovor: Dok je muhrim (tj. u ihramu), ženi nije dopušteno nositi nikab, ali joj je dopušteno spustiti veo s glave da pada preko lica i tako se zastre od pogleda stranaca. Međutim, zastor ne smije biti priljubljen uz lice kao nikab. Imam Ibn Abdulberr i Ibn Kudame pozivali su se na konsenzus učenjaka kada je riječ o ovom pitanju.[805] Aiša, majka vjernika, kazala je da žena u ihramima može prekriti svoje lice ako želi.[806] Esma, Ebu Bekrova kćerka, kaže: "Zastirale smo lica od stranaca dok smo bile u ihramima."[807] A Allah najbolje zna.

Može li sestra obaviti hadždž za brata

Pitanje: Može li sestra obaviti hadždž za brata koji to nije bio u mogućnosti?

Odgovor: Islamski učenjaci jednoglasni su u mišljenju da žensko može obaviti hadždž za drugo žensko, i za muškaraca po mišljenju većine učenjaka,[808] svejedno bili rodbinski povezani ili ne, a Allah najbolje zna.

Izjave pojedinih učenjaka na Arefatu

Pitanje: Možete li mi kazati koji je učenjak na Arefatu izjavio: "Da mene nije ovdje, Allah bi oprostio ovim ljudima?"

Odgovor: Bekr b. Abdullaha Muzeni, poznati tabiin koji je doživio preko sedamdeset ashaba, stojeći na Arefatu rekao je: "Da mene nije među ovim ljudima, rekao bih: 'Njima je, sigurno, oprošteno.'"[809] Spomenuvši ovo

---

805 Vidjeti: *Et-Temhid*, 15/108, i *El-Mugni*, 3/311-312.

806 Vidjeti: Bejheki, 5/75/9050, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Irvaul-galil*, 4/212.

807 Hakim, 1/624/1668. Imam Hakim, Zehebi i šejh Albani ovu predaju smatraju ispravnom. Vidjeti: *Irvaul-galil*, 4/212 i *Džilbabul-meretil-muslime*, str. 108.

808 Vidjeti: *Sahihu fikhis-sunne*, 2/169.

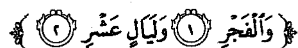
809 Ibn Sa'd u djelu *Et-Tabekat*, 7/157.

predanje, imam Zehebi rekao je: "Ovako se čovjek treba koriti i obuzdavati."[810] A Allah najbolje zna.

Vrijednosti dana Arefata

Pitanje: Možete li mi nešto kazati o vrijednosti dana Arefata?

Odgovor: Svemogući Allah odlikovao je određena mjesta nad drugim mjestima, kao i određene dane nad drugim danima. Stoga se nagrada za činjenje dobrih djela razlikuje shodno vremenu u kojem su ta djela učinjena. Buharija je zabilježio da je Ibn Abbas prenio sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Nema vremena u kojem su dobra djela draža Allahu od ovih deset dana"* (tj. prvih deset dana mjeseca zul-hidždže, od kojih je i dan Arefata). Ashabi upitaše: "Zar ni džihad na Allahovom putu?!" *"Ni džihad, osim ako čovjek žrtvuje svoj imetak i život na Allahovom putu."* Komentirajući ajet:

"Tako mi zore i deset noći"[811], komentatori Kur'ana kažu da se to odnosi na prvih deset dana zul-hidždže. Imam Ebu Musa Medini u djelu *Et-Tergib* naveo je konsenzus mufessira o ovom pitanju, osim (iznimne) verzije koja se prenosi od Ibn Abbasa da se radi o zadnjih deset noći ramazana.[812] Imam Ahmed zabilježio je predanje od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koje potvrđuje stav mufessira, ali je njen lanac prenosilaca ništavan.[813] Enes b. Malik kaže da se u vezi s ovih deset dana govorilo: "Svaki dan vrijedi kao hiljadu dana, a dan Arefata kao deset hiljada dana."[814]

Abdullah b. Amr prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Najvrednija dova jeste ona na dan Arefata."*[815] Ibn Abdulberr veli: "Navedeni hadis ukazuje na odlike dove na Arefatu, a to neminovno iziskuje odliku dana Arefata nad drugim danima."[816] Imam Muslim zabilježio je da je

---

[810] Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 4/534.
[811] Prijevod značenja El-Fedžr, 1-2.
[812] Vidjeti: *Fedailu jevmi arefa*, str. 21, od Ibn Nasiriddina Dimeškija.
[813] Vidjeti: *Es-Silsiletud-daifa*, 7/162.
[814] Bejheki, u djelu *Šuabul-iman*, 3/358/3766.
[815] Tirmizi i Ahmed, s dobrim lancem prenosilaca.
[816] Vidjeti: *Et-Temhid*, 6/21.

Aiša, radijallahu anha, prenijela sljedeći Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis: *"Nikada veći broj ljudi ne bude oslobođen džehennemske vatre kao na dan Arefata. Uzvišeni Allah se pred melekima ponosi hadžijama govoreći: 'Šta žele ovi ljudi!'"* Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah se pred stanovnicima nebesa ponosi ljudima koji stoje na Arefatu govoreći: 'Pogledajte ove Moje robove, došli su raščupani i uprašeni iz raznih predjela, uzimam vas kao svjedoke da sam im oprostio grijehe, makar bili obilni kao kapi kiše.'"*[817] Post dana Arefata ima posebnu odliku, ali hadžije ne poste taj dan. Imam Muslim zabilježio je da Ebu Katade prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Post dana Arefata iskupljuje grijehe prošle i naredne godine, a post dana Ašure iskupljuje grijehe prošle godine."* Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na Oprosnom hadždžu obavijestio ashabe o Allahovom oprostu, upitali su: "Allahov Poslaniče, da li se oprost odnosni isključivo na nas?" *"Na vas, ali i na sve one koji dođu nakon vas, sve do Sudnjeg dana"*, odgovori im Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.[818]

U jednom drugom hadisu stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Svevišnji Allah se na dan Arefata spusti na ovosvjetsko nebo i pred melekima se ponosi Svojim robovima govoreći: 'Pogledajte Moje robove, stoje na suncu, uprašeni i raščupani, došli su iz raznih predjela, uzimam vas kao svjedoke da sam im već oprostio!'"[819] Ibn Omer prenosi poduži hadis u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"...a na dan Arefata Uzvišeni Allah spusti se na ovosvjetsko nebo."*[820] Preneseno je da je Ummu Selema govorila da se Svemogući Allah na dan Arefata spušta na ovosvjetsko nebo.[821]

Štaviše, islamski učenjaci raspravljali su o pitanju, da li je vredniji dan Kurban-bajrama ili dan Arefata, iako vjerodostojan sunnet ukazuje da je vredniji dan Kurban-bajrama.[822] A Allah najbolje zna.

---

[817] Ibn Hibban, s dobrim lancem prenosilaca.

[818] Ibn Mubarek, Semani u djelu *Edebul-imla*, str. 97, i Ibn Abdulberr, u djelu *Et-Temhid*, 1/128-129, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihut-tergib*, 2/33.

[819] Ibn Menda, Begavi u djelu Šerhus-sunne, 7/159/1931, i Ebu Ja'la, 2/299/2086, sa slabim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletud-daifa*, 2/125.

[820] Ibn Hibban, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihut-tergib*, 2/34-36/1155.

[821] Darekutni, u djelu *Kitabun-nuzul*, str. 48/95-96, i Lalekai, u djelu *Šerhul-usul*, 2/499/768, sa slabim lancem prenosilaca.

[822] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 25/155.

Da li treba kod Kabe klanjati tehijjetul-mesdžid ili tavafiti

Pitanje: Treba li u Mekki klanjati tehijjetul-mesdžid, ili tavaf zamjenjuje taj namaz?

Odgovor: Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je obavljanje tehijjetul-mesdžida i nije napravio razliku između Mesdžidul-harama i ostalih džamija. Ne znam da postoji vjerodostojno predanje koje ukazuje da tavaf zamjenjuje tehijjetu-mesdžid. Hadis koji se pripisuje Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: "Tehijjetul-mesdžid Kabe jeste tavaf", neutemeljen je po sljedećim muhaddisima: Zejleiju, Ibn Hadžeru i Albaniju.[823] Ovakvo nešto više liči na izreku učenjaka koja se spominje u nekim fikhskim djelima.[824]

Hadždž trudnice

Pitanje: Mogu li trudnice poći na hadždž, i da li one obavljaju sve obrede kao i ostali ljudi?

Odgovor: Nema smetnje u tome da trudnica obavi hadždž, i kada je riječ o obredima, ona se ne razlikuje od ostalih ljudi.

HRANA I PIĆE

Šta je dopušteno jesti, a šta nije

Pitanje: Da li je dopušteno jesti ježa?

Odgovor: U Kur'anu i sunnetu ne postoji argument koji zabranjuje konzumiranje ježevog mesa, osim Ebu Hurejrinog, radijallahu anhu, predanja gdje stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan o ježu, pa je odgovorio: "Jež je jedno od poganih stvorenja."[825] Islamski pravnici

---

[823] Vidjeti: *Nasbur-raja*, 3/51, *Ed-Diraja*, 2/17, i *Es-Silsiletud-daifa*, 3/73.

[824] Vidjeti: *El-Bahrur-raik*, 2/351, i *Hašijetu Ibni Abidine*, 3/575.

[825] Ahmed, Ebu Davud i Bejheki. Predanje slabim smatraju: imam Hattabi, Bejheki, Ibn Hazm, Nevevi, Ibn Hadžer i šejh Albani. Vidjeti: *Es-Sunenul-kubra*, 9/326, *El-Muhalla*, 7/410, *El-Medžmu*, 9/13, *Et-Telhisul-habir*, 4/1512, i *Irvaul-galil*, 8/144-145.

imaju podijeljena mišljenja u vezi s ovim pitanjem. Imam Ebu Hanife i Ahmed to smatraju zabranjenim, a Mudžahid, i imam Ebu Hanife, opet, po drugoj verziji, pokuđenim, dok Šafija, Lejs b. Sa'd, Ebu Sevr i Ševkani dopuštaju konzumiranje ježevog mesa.[826] Ovo posljednje mišljenje prioritetnije je, tim prije jer ne postoji jasan i ispravan argument koji to zabranjuje, a Allah najbolje zna. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Dopušteno je ono što je Allah dopustio u Kur'anu, a zabranjeno je ono što je On zabranio u Kur'anu, a ono što je prešutio, to vam je dopustio."*[827] A Allah najbolje zna.

Adabi jedenja, pijenja i spavanja

Pitanje: Imam sina od dvanaest godina i često je bolestan. U tom razdoblju slabo jede pa ga primoravam na uzimanje hrane, a ponekad i udarim zbog toga, jer ako ne jede, oslabi. Da li mi je dopušteno da ga prisiljavam na uzimanje hrane u tom slučaju?

Odgovor: Bolest je posljedica poremećaja u ljudskom organizmu. I to često ima za posljedicu gubljenje apetita, odnosno smanjeno unošenje hrane. Stoga, nije ispravno bolesnika prisiljavati na konzumiranje hrane, već treba sačekati da organizam sam osjeti potrebu za hranom. Ukba b. Amir prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ne prisiljavajte bolesnike na konzumiranje hrane, njih Allah hrani i poji."*[828] Prenoseći riječi nekih liječnika, šejhul-islam Ibnul-Kajjim kaže: "Tijelo bolesnika odbija hranu jer se odupire bolesti, odnosno zbog gubljenja apetita. Zato je zabranjeno bolesnika tjerati na konzumiranje hrane."[829] A Allah najbolje zna.

---

[826] Vidjeti: *El-Musannef*, 5/143, od Ibn Ebu Šejbe, *El-Mudevvenetul-kubra*, 2/443, *Et-Temhid*, 15/178, *El-Medžmu*, 9/12-13, *Es-Sejlul-džerrar*, 4/107.

[827] Tirmizi, Ibn Madže i Hakim. Kada je riječ o lancu prenosilaca ovog hadisa, postoji razilaženje među hadiskim stručnjacima. (Vidjeti: *Ilelu Ibn Ebi Hatim*, 2/391, *Es-Sejlul-džerrar*, 4/107, i *Sahihul-džamia*, 1/609.)

[828] Tirmizi, Ibn Madže, Hakim i Ebu Nuajm, 10/221, s dva lanca prenosilaca. Hadisa ispravnim smatraju Hakim i Zehebi, a dobrim Tirmizi i Busiri. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 4/52, i *Es-Silsiletus-sahiha*, 2/354.

[829] Vidjeti: *Zadul-mead*, 4/90-91.

Konzumiranje vode koja se dobiva prečišćavanjem prljavih voda

Pitanje: Skoro sam saznao da se u zemlji u kojoj živim zbog manjka čiste vode vrši prečišćavanje prljavih voda i kanalizacije, a potom se ta ista voda koristi po drugi put. Musliman sam i pazim na čistoću, pa me interesira sljedeće: je li dopušteno kupanje takvom vodom, uzimanje abdesta i njeno upotrebljavanje za piće, kuhanje itd.

Odgovor: Mnoge zapadne zemlje zbog nestašice pitke vode pribjegavaju filtriranju već korištenih voda. Voda je nečista ako promijeni boju, miris ili okus zbog nečistoće koja je upala u nju. Ako se posebnim procesima odvoji nečistoća iz vode, ona se vraća u svoje prvotno stanje: čista je, i može se koristiti budući da je nestalo uzroka koji je spriječio njeno upotrebljavanje. Na osnovu toga, prečišćenu vodu dopušteno je upotrebljavati za abdest i gusul, a kada je riječ o njenom upotrebljavanju za piće, kod nadležnih institucija treba provjeriti je li je takva voda preporučljiva za korištenje i, shodno mogućnostima, postupati prema njihovim savjetima. Ponekad je voda čista i čisteća, ali zbog određenih štetnih sastojaka nije pitka, a Allah najbolje zna.

Propis spavanja na stomaku

Pitanje: Da li je dopušteno spavanje na stomaku?

Odgovor: Spavanje na stomaku je zabranjeno. Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio nekog čovjeka da se izležava na stomaku, pa je rekao: *"Allah ne voli takvo ležanje!"*[830] Jednog je dana Kajs Gaffari ležao u Resulullahovoj, sallallahu alejhi ve sellem, džamiji na stomaku. Pored njega je prošao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, gurnuo ga nogom i rekao: *"Allah mrzi takvo ležanje!"*[831] U jednoj drugoj verziji stoji: *"Tako se izležavaju stanovnici*

---

[830] Tirmizi, Ahmed i Ibn Ebu Šejbe, 5/339. Imam Hakim, Ahmed Šakir i šejh Albani predanje smatraju ispravnim, a šejh Benna dobrim. Vidjeti: *El-Fethur-rebbani*, 14/245, 19/62, *El-Musned*, 8/136, i *Sahihul-džamia*, 1/451.

[831] Ebu Davud, Ahmed i Taberani, 8/329. Imam Nevevi predanje smatra vjerodostojnim. Vidjeti: *El-Medžmu*, 4/400, i *Sahihut-tergib*, 3/188.

Vatre."[832] A Allah najbolje zna.

Pijenje u stojećem položaju

Pitanje: Da li je dopušteno piti u stojećem položaju budući da postoje oprečni hadisi po ovom pitanju?

Odgovor: Nemoguće je da autentični hadisi budu oprečni jedni drugima. Ta se oprečnost samo pojavi kod ljudi jer ne mogu ispravno shvatiti značenje naoko oprečnih hadisa. Veliki hadiski ekspert Ebu Bekr Ibn Huzejme kazao je: "Ne znam da postoje dva vjerodostojna hadisa koji se suprotstavljaju jedan drugom. Ipak, ko nađe dva naoko oprečna hadisa neka mi se obrati, uskladit ću njihova značenja."[833] U sunnetu je navedeno nekoliko predanja koja ukazuju da je zabranjeno piti u stojećem položaju. Imam Muslim zabilježio je da su Enes b. Malik i Ebu Seid Hudri izjavili: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio pijenje u stojećem položaju." Ovaj isti imam zabilježio je da je Ebu Hurejre prenio sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi upozorenja: *"Neka niko od vas ne pije stojeći, a ko zaboravi, neka povrati!"* Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio je čovjeka da pije stojeći pa mu je rekao: *"Prestani piti!"* "Zašto?", upita ovaj. *"Da li bi volio da s tobom mačka pije?"*, upita ga Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a on odgovori: "Ne, ne bih to volio." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, tada mu reče: *"S tobom je pio onaj ko je gori od mačke: šejtan."* [834] Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kada bi onaj ko pije stojeći znao šta se odvija u njegovom stomaku, izazvao bi povraćanje."* [835] Navedeni hadisi nedvosmisleno ukazuju da je zabranjeno piti stojeći, ali postoje vjerodostojni hadisi koji ukazuju da je to dopušteno. Budući da ne postoji argument koji ukazuje da je jedan od dva propisa derogiran, ti se naoko oprečni hadisi mogu uskladiti ovako: pijenje stojeći iz opravdanog razloga, kao naprimjer, zbog velike gužve, u slučaju da nije

---

[832] Ibn Madže, Ahmed i Ibn Ebu Asim, u djelu *El-Ahadu vel-mesani*, 2/255, sa slabim lancem prenosilaca.

[833] Vidjeti: *Tedribur-ravi*, 2/115.

[834] Ahmed, Darimi i Tahavi. Šejh Ahmed Šakir predanje smatra ispravnim. Vidjeti: *El-Musned*, 8/117.

[835] Abdurrezzak, 10/427, Ahmed i Ibn Hibban. Šejh Ahmed Šakir i Albani predanje smatraju dobrim. Vidjeti: *El-Musned*, 7/488, i *Es-Silsiletus-sahiha*, 1/338.

lahko sjesti ili čučnuti, kada se pije iz česme i sl., postupa se prema hadisima koji dopuštaju, u protivnom treba sjesti, radeći po hadisima koji zabranjuju pijenje stojeći. To je stav imama Nevevija i šejhul-islama Ibn Tejmijje, jer i oni pijenje stojeći smatraju pokuđenim, osim uz opravdan razlog.[836] Imam Ibn Hazm najrigorozniji je kada je riječ o ovom pitanju. Po njemu, zabranjeno je pijenje u stojećem položaju.[837]

LOV

Konzumiranje mesa životinje koju ulovi nevjernik

Pitanje: Da li je dopušteno konzumiranje mesa životinje koju ulovi nevjernik?

Odgovor: Islamski pravnici jednoglasni su u mišljenju da je zabranjeno konzumiranje mesa životinje koju ulovi ateista, apostata, budista i idolopoklonik. Većina učenjaka dopušta konzumiranje mesa životinje koju ulove sljedbenici Knjige, židovi i kršćani.[838] To je stav hanefijskih, šafijskih, hanbelijskih i zahirijskih autoriteta, a između malikijskih učenjaka za ovo su se mišljenje opredijelili Sehnun i Ibn Arebi Maliki.[839] Imam Malik smatra da je konzumiranje mesa životinje koje ulove sljedbenici Knjige zabranjeno, a Ibn Kasim to smatra pokuđenim. Učenjaci koji ovo dopuštaju povode se za činjenicom da je Uzvišeni Allah dopustio konzumiranje mesa koje zakolju sljedbenici Knjige ne praveći razliku između mesa i lovine. I mišljenje većine islamskih pravnika nesumnjivo je jače, tim prije jer ne postoji jasan i ispravan argument koji pravi razliku između ulovljene i zaklane životinje kada je riječ o sljedbenicima Knjige, a Allah najbolje zna.

---

[836] Vidjeti: *El-Mensurat*, str. 143, od imama Nevevija, i *Medžmu'ul-fetava*, 32/134.

[837] Vidjeti: *El-Muhalla*, 7/519.

[838] Poznato je razilaženje među islamskim učenjacima da li se vatropoklonici smatraju sljedbenicima Knjige ili ne.

[839] Vidjeti: *El-Mugni*, 9/311, *El-Hidaja*, 4/124, *El-Medžmu*, 9/105, *El-Muhalla*, 8/198, *Ahkamul-Kur'an*, 2/658, i *Es-Sejlul-džerrar*, 4/61.

Status mesa životinje koja se rani a zatim pronađe mrtva

Pitanje: Ako u lovu ranim životinju pa je nakon nekoliko sati nađem mrtvu, mogu li konzumirati takvo meso?

Odgovor: Buharija i Muslim zabilježili su da je Adi b. Hatim prenio sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Ako u lovu pogodiš životinju i nađeš je nakon dan ili dva, a na njoj nema traga osim tvoje strijele, tada jedi, ali ako lovinu nađeš u vodi, tada to meso ne konzumiraj."* U jednoj Muslimovoj verziji stoji sljedeće: *"Konzumiraj meso te lovine, sve dok se ne pokvari."* Na osnovu ovog hadisa, učenjaci hanefijske, malikijske, šafijske, hanbelijske i zahirijske pravne škole zaključili su da je dopušteno konzumiranje mesa životinje koju lovac rani pa je nađe mrtvu, ako ne postoji indicija da je udavljena, ugušena i sl.[840] A Allah najbolje zna.

Propis krivolova i ulovljenog na takav način

Pitanje: Bavim se krivolovom. Da li mi je halal konzumiranje ribljeg mesa koje ulovim na zabranjenom mjestu?

Odgovor: Ako odgovorne ustanove zabrane pecanje ribe na određenom mjestu ili u određenom vremenu, tada se ribari toga trebaju pridržavati, jer ta zabrana liči mnogim drugim zabranama u kojima je opća korist za to društvo. Makar da čovjek nastavi pecati na takvom mjestu, riba će biti halal, s tim što je grješan zbog svoga postupka. Ako je ribar ubijeđen da je zabrana došla radi nečije lične koristi, ne radi javnog interesa, tada nije dužan postupati po odredbi nadležnih institucija. Budući da musliman u ovom slučaju može imati velikih neugodnosti sa nadležnim službama pa čak da bude krivično optužen, preče mu je da ne ponižava samog sebe. A Allah najbolje zna.

---

[840] Vidjeti: *El-Muhalla*, 7/463, *Šerhuz-Zerkeši*, 6/625-626, *El-Medžmu*, 9/107, *El-Bahrur-raik*, 8/259, *El-Insaf*, 10/424.

ŠERIJATSKO KLANJE

Gdje kupovati meso na Zapadu

Pitanje: U njemačkom gradu u kojem živim postoji nekoliko turskih halal prodavnica, ali i pored toga nailazim na probleme. Naime, često se desi da kupim meso pod sumnjom da li je svježe. Da li je ovdje na Zapadu dopušteno kupovanje mesa u drugim prodavnicama, tim prije jer u turskim prodavnicama ne mogu naći svježe meso? Allah vas nagradio!

Odgovor: Nema zapreke u kupovanju mesa u bilo kojoj halal prodavnici. Međutim, konzumiranje mesa koje dolazi iz zapadnih zemalja u našem vremenu nije dopušteno, jer oni prije klanja ubijaju životinju – izuzetak je riblje meso. Muslimanu je bolje da konzumira meso koje je stojalo a da time postigne Allahovo, dželle šanuhu, zadovoljstvo, nego da konzumira svježe meso ali da izazove Allahovu srdžbu. Molim Svemogućeg Allaha da nam olakša na ovom i budućem svijetu i da nas sačuva svakog zla, amin!

Konzumiranje govečeg mesa na Zapadu

Pitanje: Da li je na Zapadu dopušteno konzumiranje govečeg mesa, budući da se ne zna kako se ta goveda kolju i da li se uopće kolju?

Odgovor: Kur'an, sunnet i konsenzus islamskih učenjaka jasno ukazuju da je muslimanu dopušteno konzumiranje mesa koje zakolju kršćani ili židovi.[841] Allah, dželle šanuhu, kaže:

﴿ وَطَعَامُ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلْكِتَٰبَ حِلٌّ لَّكُمْ ﴾

"I vama je dopuštena hrana onih kojima je data Knjiga."[842] Pod izrazom "hrana", po konsenzusu učenjaka, misli se na meso koje oni zakolju, i,

[841] Vidjeti: *El-Umm*, 3/195, *El-Idžma*, str. 79/257-258, *Nevadirul-fukaha*, str. 75/59, *El-Istizkar*, 5/460, *El-Muhalla*, 11/138, *El-Mugni*, 9/311, *Ez-Zehire*, 3/437, *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 6/79, *El-Medžmua*, 9/89-90, *El-Minhadž*, 12/83, *Medžmu'ul-fetava*, 4/27, 21/103, 35/16, 35/212 i 35/232, *Ahkamu ehliz-zimma*, 1/548, i *El-Ikna*, 2/956.

[842] Prijevod značenja El-Maide, 5.

svakako, nema razilaženja među islamskim pravnicima da je dopušteno konzumiranje svake druge hrane koju pripreme kitabije. Neki islamski učenjaci dopuštaju čak konzumiranje mesa koje zakolju u ime Isaa ili Uzejra, alejhimes-selam, ili u ime crkve, a neki drugi učenjaci to zabranjuju.[843] Dakle, meso koje zakolju kitabije dopušteno je muslimanima, bilo da je uvezeno iz njihovih zemalja ili da ga kolju u muslimanskim zemljama. Ovo je šerijatski propis načelno, i o tome muslimani ne trebaju raspravljati. Međutim, današnje kitabije prije klanja ubijaju životinje. Ovo je ubijanje propisano državnim zakonom i svako ko postupi suprotno bude podvrgnut kaznenim mjerama jer, navodno, muči životinju. Željezna cjevčica prečnika 1,5-2 cm i dužine 12-15 cm koju iz ručnog pištolja tjera pritisak od 12 bari jednostavno probuši mozak životinje koja na tlo pada kao što djetetu ispade igračka iz ruke. Od ubijanja do dizanja životinje na traku klanja prođe od 4-5 minuta tako da je životinja već mrtva prilikom klanja. Neispravno je kazati da se radi o omamljivanju životinje udarom pištolja, već se radi o čistom ubijanju. Pitao sam dvojicu veterinara koji kontroliraju ubijanje i klanje, da li bi se životinja digla nakon izvjesnog vremena. Blago se osmjehnuvši, odgovorili su mi kratko i jasno: "Nikada!" Prema tome, zabranjeno je konzumiranje govedine koju zakolju današnje kitabije iz prethodno spomenutog razloga, i neispravno je povoditi se za osnovom propisa, jer su oni promijenili tu osnovu i kolju, ustvari, lešinu. Iz ovoga se, svakako, izuzima meso za koje se pouzdano zna da su ga kitabije zaklale, a ne ubile tu životinju, a Allah najbolje zna.

Konzumiranje mesa životinje koju zakolje žena

Pitanje: Može li se konzumirati meso koje zakolje žena?

Odgovor: Njeno se klanje smatra ispravnim ako spomene Allahovo ime i oštrim predmetom presječe vratne žile, dušnik i jednjak. Imam Ibn Abdulberr smatra da to mišljenje zastupa većina učenjaka, između ostalih četiri imama.[844] Dakle, ovo je stav apsolutne većine islamskih učenjaka, a

---

[843] Vidjeti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 6/78-79, i *Tefsirul-Kur'anil-azim*, 2/21.

[844] Vidjeti: *Et-Temhid*, 16/128, i *Fethul-Bari*, 9/632.

neki spominju čak i konsenzus po ovom pitanju.[845]

Ka'b b. Malik pripovijedao je da je njegova pastirka primijetila ovcu da umire, pa je razbila kamen i zaklala je. Kada je Ka'b obavijestio Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u vezi s tim, dopustio je konzumiranje tog mesa.[846] S tim u vezi nema razlike između žene koja se nalazi u čistom periodu i žene u mjesečnom ciklusu, odnosno postporođajnom periodu.[847] A Allah najbolje zna.

Status ploda u stomaku zaklane ovce

Pitanje: Nakon što smo zaklali ovcu i otvorili je, vidjeli smo da je u stomaku imala janje. Jesmo li grješni zbog toga, i je li nam bilo dopušteno konzumirati to janjeće meso?

Odgovor: Niste grješni zbog toga, inšallah. Kada je riječ o tom janjećem mesu, ono je također halal, jer klanje životinje ujedno je klanje onoga što je u njenom stomaku. Ebu Seid Hudri prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Klanje životinje ujedno je i klanje onoga što se nalazi u njenom stomaku."*[848] Ovo mišljenje zastupaju: Ibn Mes'ud, Ibrahim, Šabi, Tavus, Hasan, Ata, Ebu Jusuf i Muhammed od hanefijskih učenjaka, te Malik, Šafija, Ahmed i neki drugi.[849] A Allah najbolje zna.

O čemu voditi računa pri klanju životinje

Pitanje: O čemu se mora voditi računa prilikom klanja životinje?

---

845 Vidjeti: *El-Idžma*, str. 79, *El-Muhalla*, 7/453, *Et-Temhid*, 16/128, *El-Havil-kebir*, 15/92, *Šerhul-Buhari*, 5/412 od Ibn Bettala, *El-Mugni*, 9/320, *El-Ihtijar*, 5/462, *El-Medžmua*, 9/86, *El-Ialam*, 10/185, *El-Ikna*, 2/955, 958, *Fethul-Bari*, 9/632, *Umdetul-kari*, 12/133.

846 Buharija, 5504.

847 Vidjeti: *El-Muhalla*, 7/453, *El-Havil-kebir*, 15/92, *El-Ialam*, 10/185, *Mevahibul-Dželil*, 4/313, i *El-Ikna*, 2/958.)

848 Ebu Davud, Tirmizi, Ibn Madže i Hakim, preko nekoliko ashaba. Imam Tirmizi i šejh Albani ovaj hadis smatraju vjerodostojnim, a Ibn Abdulberr i Ibn Hadžer dobrim. Vidjeti: *Et-Temhid*, 23/76, *Et-Telhisul-habir*, 4/1514, i *Sahihul-džamia*, 1/645.

849 Vidjeti: *El-Mebsut*, 12/6, *El-Muhalla*, 419-420, *El-Mugni*, 9/319, *El-Medžmu*, 9/69, *Medžmu'ul-fetava*, 26/162, *Tehzibus-sunen*, 8/19-21.

Odgovor: Prilikom klanja životinje treba voditi računa o nekoliko stvari: prvo, treba dobro naoštriti nož da se životinja ne mrcvari. Šeddad b. Evs prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah je naredio dobročinstvo u svim stvarima: kada ubijate, lijepo ubijajte, kada koljete, lijepo koljite, i dobro naoštrite nož kako ne biste napatili životinju."*[850] Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je oštrenje noža pred životinjom.[851] Ibn Abbas prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao pored čovjeka koji je povalio ovcu i oštrio nož, pa mu je rekao: *"Želiš je usmrtiti dva puta, zašto nisi naoštrio nož prije klanja!"*[852]; drugo, jednu životinju ne treba klati pred drugom. Omer je vidio čovjeka koji kolje jednu životinju pred drugom, pa ga je udario.[853] Ako nije dopušteno oštrenje noža pred životinjom, kako onda može biti dopušteno klanje druge životinje pred njenim očima; i treće, životinju treba lijepo voditi do mjesta klanja, ne smije se vući za uši, noge, vunu, rep i sl. Omer b. Hattab vidio je čovjeka koji vuče ovcu za noge da je zakolje pa mu je rekao: "Teško ti se, vodi je u smrt na lijep način"[854]; četvrto, žrtvu treba položiti na lijevu stranu i okrenuti prema kibli, osim deve, koja se kolje u stojećem položaju[855]; i, peto, ne treba požurivati s deranjem životinje prije nego se čovjek uvjeri da je već mrtva.[856] A Allah najbolje zna.

KLANJE KURBANA

Prodavanje kože od kurbana

Pitanje: Da li je dopušteno prodati kožu od kurbana?

---

[850] Muslim i sabirači sunena.

[851] Ibn Madže i Ahmed, 2/108/5864, s vjerodostojnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 7/356, i *Sahihut-tergib*, 1/631.

[852] Hakim i Taberani. Hakim, Zehebi i Albani predanje smatraju vjerodostojnim. Vidjeti: *Sahihut-tergib*, 2/552.

[853] Vidjeti: *Mugnil-muhtadž*, 4/272.

[854] Abdurrezzak, 4/493/8605, sa slabim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Daifut-tergib*, 1/340 i 2/93.

[855] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 26/76, i *El-Medžmu*, 8/301.

[856] Vidjeti: *El-Medžmu*, 9/81.

Odgovor: Nije dopušteno prodati kožu od kurbana, na osnovu Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Ko proda kožu od kurbana, taj kao da nije ni zaklao kurban."*[857] Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: *"Onaj ko traži nazad ono što je poklonio sličan je psu koji povrati pa pojede ono što je povratio."*[858] Ako nije dopušteno tražiti stvar poklonjenu stvorenju, kako može biti dopušteno vratiti ili ponovo se koristiti onim što je prineseno kao pokornost i ibadet Stvoritelju svih svjetova?! Također, po mišljenju većine islamskih učenjaka: Ebu Hanife, Šafije, Ahmeda, Ibn Hazma i nekih drugih, nije dopušteno dati kožu ili drugi dio kurbana mesaru ili kasapinu kao naknadu za njegov rad.[859] A Allah najbolje zna.

Je li dovoljan jedan kurban za cijelu porodicu

Pitanje: Vrijedi li jedan kurban za cijelu porodicu ili svaka osoba mora posebno zaklati kurban?

Odgovor: Dovoljno je zaklati jedan kurban za sebe i svoju porodicu. Imam Muslim zabilježio je predanje u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klao jedan kurban i molio: *"Gospodaru moj, primi od Muhammeda i Muhammedove porodice."* Ebu Ejjub Ensari veli: "Za vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, čovjek je klao jedan kurban za sebe i svoju porodicu."[860] Ibn Sulejm prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Svako je domaćinstvo dužno zaklati jedan kurban."*[861] Ovo je stav učenjaka malikijske, šafijske, hanbelijske i zahirijske pravne škole.[862] Hanefijski učenjaci i Ibnul-Mubarek smatraju da jedna ovca vrijedi samo za jednu osobu.[863] Stav većine islamskih učenjaka utemeljen je na vjerodostojnom hadisu, a Allah najbolje zna.

---

[857] Hakim, 2/422, i Bejheki, 9/496. Imam Hakim predanje smatra ispravnim. Šejh Albani ga je ocijenio dobrim. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 2/1055.

[858] Buharija, 2589, i Muslim, 1622.

[859] Vidjeti: *El-Muhalla*, 7/385, *El-Mebsut*, 12/14, *El-Mugni*, 11/111, *Medžmu'ul-fetava*, 26/163, *Revdatut-talibin*, 3/225, i *Eš-Šerhul-mumtia*, 7/512-514.

[860] Malik, Tirmizi i Bejheki, 9/450/19053, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *El-Medžmu*, 8/277, i *Irvaul-galil*, 4/355.

[861] Sabirači sunena i Ahmed, s vjerodostojnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 10/6.

[862] Vidjeti: *El-Muhalla*, 7/371, *Mevahubul-Dželil*, 3/240, *Mugnil-muhtadž*, 4/285, i *El-Inṣaf*, 4/75.

[863] Vidjeti: *Bedaius-sanaia*, 5/69-70, i *Tuhfetul-ahvezi*, 5/56.

Nagrada za klanje kurbana

Pitanje: Kakvu nagradu zaslužuje onaj ko zakolje kurban?

Odgovor: Uzvišeni Allah kaže:

﴿ وَمَن يَعْمَلْ مِنَ ٱلصَّٰلِحَٰتِ مِن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُو۟لَٰٓئِكَ يَدْخُلُونَ ٱلْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا ﴾

"A onaj ko čini dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je, ući će u Džennet i nikakva im nepravda neće biti nanesena."[864] Na drugom mjestu Allah kaže:

﴿ مَنْ عَمِلَ صَٰلِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُۥ حَيَوٰةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٩٧﴾ ﴾

"Onome ko čini dobra djela, bio muškarac ili žena, a vjernik je, Mi ćemo dati da proživi lijep život i doista ćemo ih nagraditi prema boljem što su činili."[865] Za svaku pokornost čovjek će biti višestruko nagrađen, bilo da je šerijat neposredno odredio nagradu za određeno djelo ili ne. Kada je riječ o nagradi za klanje kurbana, postoji oko desetak hadisa koji ukazuju na odlike ovog ibadeta, ali svi ti hadisi imaju mahanu u svom lancu prenosilaca, pa ih stoga nećemo ni spominjati. Ebu Bekr Ibnul-Arebi zapisao je: "Ne postoje vjerodostojni hadisi koji govore o vrijednosti klanja kurbana."[866] Ove Ibnul-Arebijeve riječi naveo je Ibn Hadžer, u djelu *Et-Telhisul-habir*, 4/1484, i prešutio ih, a to znači da se slaže s njegovom konstatacijom, u protivnom spomenuo bi autentičan hadis o ovom pitanju, a Allah najbolje zna.

Autentičnost predaje u kojoj se zabranjuje klanjanje bajram-namaza onima koji ne kolju kurban

Pitanje: U jednom hadisu stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio imućnim muslimanima koji nisu zaklali kurban dolazak na bajram-namaz. Znači li to da je klanje kurbana obavezno?

---

[864] Prijevod značenja En-Nisa, 124.
[865] Prijevod značenja En-Nahl, 97.
[866] Vidjeti: *Aridatul-ahvezi*, 4/3.

Odgovor: Taj hadis zabilježili su: imam Ahmed, Ibn Madže, Hakim i Bejheki, 9/437/19012, preko Ebu Hurejre. Hadiski stručnjaci razilaze se o tom pitanju da li su ovo Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi ili je Ebu Hurejrina izjava. Imam Tirmizi, Darekutni, Ibn Abdulberr i Tahavi smatraju da su to Ebu Hurejrine riječi, a ne Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis.[867] Brojni dokazi ukazuju da je klanje kurbana jedno od najpohvalnijih djela, ali nije obavezno. Ebu Surejha prenosi da Ebu Bekr i Omer (ponekad) nisu klali kurban.[868] Ebu Mes'ud Ensari govorio je: "Iako sam imao mogućnosti zaklati kurban, to ponekad nisam učinio, iz bojazni da moje komšije ne pomisle da je to obaveza."[869] Ibn Džurejdž upitao je Ataa je li klanje kurbana obaveza, pa je odgovorio: "Nije, ali je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klao kurban."[870] Ibn Hazm kaže: "Nijedan ashab nije rekao da je klanje kurbana obaveza", potom je spomenuo oko petnaest najzvučnijih imena iz prvih generacija koji su kurban smatrali sunnetom.[871] Imam Maverdi kaže: "Od ashaba se prenose predanja koja ukazuju da kurban nije obaveza, oni su o tom pitanju postigli konsenzus."[872] Dakle, klanje kurbana je sunnet, po mišljenju izrazite većine islamskih učenjaka, za razliku od hanefijskih pravnika koji kažu da je vadžib.[873] A Allah najbolje zna.

Pozajmljivanje novca radi kupovine kurbana

Pitanje: Mogu li pozajmiti novac za klanje kurbana ako pred Kurban-bajram nemam mogućnosti da priuštim kurban?

Odgovor: Možeš pozajmiti novac za klanje kurbana ako si siguran da ga možeš vratiti, kao što nema smetnje u tome da čovjek pod dugom

---

867 Vidjeti: *El-Ilel*, 10/34-35, od Darekutnija, *Et-Temhid*, 23/191, *Es-Sunenul-kubra*, 9/437, i *Fethul-Bari*, 10/6.

868 Abdurrezzak, 4/381/8139, Tahavi, 4/174, i Taberani, 3/182/3058. Darekutni, Ibn Hazm, Nevevi i Albani predanje smatraju ispravnim. Vidjeti: *El-Ilel*, 1/386, *El-Muhalla*, 7/358, *El-Medžmu*, 8/279, *Medžmeuz-zevaid*, 4/18, i *Irvaul-galil*, 4/355.

869 Abdurrezzak, 4/383/8148-8149. Ibn Hazm i šejh Albani ovo predanje smatraju ispravnim. Vidjeti: *El-Muhalla*, 7/358, i *Irvaul-galil*, 4/355.

870 Abdurrezzak, 4/380/8134, s vjerodostojnim lancem prenosilaca.

871 Vidjeti: *El-Muhalla*, 7/358.

872 Vidjeti: *El-Havil-kebir*, 15/72.

873 Vidjeti: *El-Mebsut*, 12/8-9.

zakolje kurban, ako zajmodavac ne zahtijeva svoj novac.[874]

Pitanje: Šta mora uraditi onaj ko nema novca za klanje kurbana?

Odgovor: Svevišnji Allah nikoga ne opterećuje preko njegovih mogućnosti. Onaj ko nema imetka da zakolje kurban može, ako želi, posuditi novac, ali to nije obavezan učiniti. U jednom hadisu koji su zabilježili Ebu Davud i Ahmed stoji da treba skratiti kosu, nokte, brkove i ukloniti dlačice sa stidnog mjesta, i tako će imati nagradu kurbana, ali je vjerodostojnost ovog predanja diskutabilna, a Allah najbolje zna.

Klanje kurbana za dušu umrlog

Pitanje: Može li se zaklati kurban za dušu umrlog?

Odgovor: Klanje kurbana mrtvoj osobi može imati tri forme: prvo, da zakolje kurban i nijjeti ga za sebe i svoju porodicu, žive i mrtve od njih; drugo, da zakolje kurban na ime mrtvog zbog oporuke koju je ostavio (ove dvije forme imaju utemeljenje u šerijatu); i, treće, da zakolje kurban isključivo njemu za dušu. Neki islamski učenjaci, između ostalih, šejhul-islam Ibn Tejmijje dopustili su ovaj postupak.[875] Međutim, ne znam da postoji argument koji ukazuje na legitimnost toga, a Allah najbolje zna.

AKIKA

Klanje akike za odraslo dijete

Pitanje: Da li se za odraslo dijete može zaklati akika?

Odgovor: Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestio nas je da se akika (ovca za žensko, a dvije ovce za muško dijete, te nadijevanje imena i brijanje glave) čini sedmi dan po rođenju djeteta.[876] Kada je riječ o obrezivanju sedmi dan, u tom kontekstu

---

[874] Uporediti: *Medžmu'ul-fetava*, 26/161.

[875] Vidjeti: *El-Fetavel-kubra*, 4/468.

[876] Tirmizi, Ibn Madže i Hakim, sa ispravnim lancem prenosilaca.

navode se dva slaba hadisa koji pojačavaju jedan drugog, i nema smetnje postupati prema njima.[877] Šafijski autoriteti smatraju obrezivanje sedmi dan pohvalnim.[878] Po mišljenju malikijske i hanbelijske pravne škole, pokuđeno je obrezati dijete sedmi dan.[879] Imam Tirmizi zapisao je: "Islamski učenjaci smatraju da je lijepo zaklati akiku sedmi dan, a ako se ne učini sedmi, onda četrnaesti dan, odnosno, dvadeset prvi po rođenju djeteta."[880] U tome je smislu hadis koji je zabilježio imam Taberani sa slabim lancem prenosilaca.[881] Međutim, kome se akika ne zakolje sedmi dan, ako Bog da, ne smeta to učiniti kasnije, jer Enes b. Malik prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sebi zaklao akiku nakon što je primio Objavu.[882] Hasan Basri govorio je: "Ako ti ne bude zaklana akika, učini to sam, makar već odrastao."[883] Ako roditelji ne zakolju akiku, čovjek to nije obavezan za sebe uraditi, a ako učini, bit će nagrađen, a Allah najbolje zna.

Brijanje glave ženskom djetetu

Pitanje: Da li je propisano brijanje glave ženskom djetetu kao i muškom?

Odgovor: Nema smetnje u brijanju glave ženskom djetetu, tim prije što hadisi u kojima se navode muška djeca obuhvataju i žensku također. Ovo je stav nekih učenjaka malikijske i hanbelijske pravne škole, imama Ajnija i Sananija, a od savremenih učenjaka odabrao ga je šejh Albani,[884] a Allah najbolje zna.

---

[877] Vidjeti: *Temmamul-minna*, str. 67-68.

[878] Vidjeti: *El-Medžmu*, 1/367-369.

[879] Vidjeti: *Et-Temhid*, 21/61, *El-Kavaninul-fikhijje*, str. 129, *El-Minhadž*, 3/148, *Fethul-Bari*, 10/342-343, *El-Insaf*, 1/125, *Keššaful-kina*, 1/80 i *El-Fevakihud-devani*, 2/306.

[880] Vidjeti: *Aridatul-ahvezi*, 4/24.

[881] Vidjeti: *Fethul-Bari*, 9/594, i *Tuhfetul-ahvezi*, 5/78.

[882] Abdurrezzak, 4/329, i Bejheki, 9/300. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 6/502. Mnogi hadiski eksperti su, ipak, prigovorili vjerodostojnosti ove predaje.

[883] Ibn Hazm, 7/528, s dobrim lancem prenosilaca.

[884] Vidjeti: *El-fevakihud-devani*, 1/606, *Umdetul-kari*, 21/88, *Subulus-selam*, 4/99 i audio zapis *Silsiletul-huda ven-nur*, br. 209, od šejha Albanija

Način podjele mesa od akike

Pitanje: Da li se meso od akike dijeli ljudima ili se od njega treba pripremiti hrana za ljude?

Odgovor: Mudrost akike jeste u tome da ljudi posvjedoče rođenje djeteta i da se zna da je taj i taj sin toga i toga. Time se sprečava svaka sumnja i eventualna potvora kada je riječ o očinstvu. Prema tome, lijepo je meso akike pripremiti i pozvati ljude da jedu. Imam Ahmed jednom je prilikom rekao: "Akika se kolje sedmi dan." Neko upita: "Da li se priprema meso za ljude?" "Da", odgovori. Neko, opet, reče: "Veliko nam je opterećenje kuhati meso i pripremati hranu." "Strpite se i podnesite teret kuhanja", odgovori imam Ahmed.[885] To mišljenje zastupaju učenjaci malikijske i šafijske pravne škole, a odabrao ga je i šejhul-islam Ibnul-Kajjim.[886] A Allah najbolje zna.

Pozajmljivanje novca za klanje akike

Pitanje: Jesam li sam dužan pozajmiti novac da zakoljem akiku svom sinu?

Odgovor: Nisi dužan pozajmiti novac da bi obavio hadždž, shodno tome nisi dužan pozajmiti novac za akiku. Ako, pak, pozajmiš novac, znajući da ga možeš vratiti, ispravno si postupio, i imat ćeš nagradu za svoje dobro djelo. Imam Ahmed smatrao je pohvalnim uzimanje duga radi klanja akike.[887] A Allah najbolje zna.

Pitanje: Da li je dozvoljeno pozajmiti pare za akiku?

Odgovor: Nema smetnje pozajmiti pare za akiku (ako postoji objektivna mogućnost vraćanja duga) jer je akika simbol islama, a praktikant klanja akike tretira se od onih koji oživljavaju sunnet Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.[888]

---

[885] Vidjeti: *Mesailul-imami Ahmede*, str. 342, od Ebu Davuda Sidžistanija, i *El-Insaf*, 4/114.

[886] Vidjeti: *Et-Temhid*, 4/321, *El-Muhalla*, 7/529, *El-Medžmu*, 8/427, *Tuhfetul-mevdud*, str. 69-70, *Mugnil-muhtadž*, 4/294, i *Et-Tadžu vel-iklil*, 3/257.

[887] Vidjeti: *El-Mugni*, 9/363, *El-Insaf*, 4/110, i *El-Keššaf*, 3/25.

[888] Vidjeti: *El-Mugni*, 9/363, *Tuhfetul-mevdud*, str. 54, 60 i 65.

Status akike u hanefijskom mezhebu

Pitanje: Kakav status ima akika u hanefijskom mezhebu?

Odgovor: Kada je riječ o klanju akike, hanefijski pravnici smatraju da je akika bila legitimna u prvo vrijeme islama i da je derogirana klanjem kurbana, pa ko želi može je praktikovati ili ostaviti.[889] Dakle, klanje akike po hanefijskoj pravnoj školi je mubah. Neki učenjaci prenose od Ebu Hanife da je akiku smatrao novotarijom. Međutim, imam Ajni je oštro osudio ovu tvrdnju i porekao njenu autentičnost.[890] Dokidanje propisa akike hanefijski učenjaci potkrepljuju hadisom Alije, radijallahu anhu, koji prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Klanje kurbana je derogiralo prinošenje ostalih žrtava i ramazanski post ostale vrste posta.*"[891]

Ibn Abdulberr kaže: "Mnoge izjave ashaba, tabiina i islamskih učenjaka ukazuju na pohvalnost klanja akike i njenu pritvrđenost i nema osnove mišljenje da je akika derogirana propisivanjem klanja kurbana."[892]

Ostale pravne škole: malikijska, šafijska, hanbelijska, zahirijska, smatraju da je akika sunnet i da nije derogirana,[893] što je svakako, preferirajuće mišljenje, a Allah najbolje zna.

Kada je sedmi dan od rođenja djeteta

Pitanje: Kako se računa sedmi dan kada je u pitanju akika?

Odgovor: Islamski učenjaci se razilaze kada je u pitanju sedmi dan, da li se računa dan rođenja ili ne. Jedni ga računaju, drugi ne računaju, a treći prave razliku između djeteta koje je rođeno prije nastupa zore i poslije pa ga u prvom slučaju računaju za razliku od drugog. Ispravno je da se dan

---

[889] Vidjeti: *Bedaius-sanaia*, 4/203 i *Hašijetu Ibni-Abidin*, 9/540.

[890] Vidjeti: *Umdetul-kari*, 21/83.

[891] Bejheki, 9/439/19019 i Darekutni, 4/186/4702. Imam Nevevi i šejh Šinkiti navode konsenzus hadiskih stručnjaka na slabosti ove predaje. Vidjeti: *El-Medžmua*, 8/356 , i *Advaul-bejan*, 5/420.

[892] Vidjeti: *Et-Temhid*, 4/313.

[893] Vidjeti: El-Istizkar, 5/551, El-Havil-kebir, 15/126, Šerhus-sunne, 11/263, Bidajetul-mudžtehid, 1/462, El-Mugni, 9/363, El-Medžmua, 8/409, 430, Medžmu'ul-fetava, 32/206, Hilijetul-ulema, 3/383, i Es-Sejlul-džerrar, 4/91.

rođenja računa u svakom slučaju. Ako je dijete rođeno npr. u subotu, akika će biti u petak.[894] A Allah najbolje zna.

Koliko se akika kolje blizancima

Pitanje: Ako se rode blizanci, da li se za svako od njih kolje po akika?

Odgovor: Nema razilaženja među islamskim učenjacima da se za svako novorođenče kolje zasebna akika iako se radilo o blizancima.[895]

HIDŽAB, ODJEĆA I UKRASI

Obaveznost hidžaba

Pitanje: Da li je svaka muslimanka obavezna da se pokrije?

Odgovor: Da, svaka šerijatski punoljetna muslimanka mora se pokriti. Na propis pokrivanja žene jasno ukazuje Kur'an, hadis i konsenzus svih islamskih učenjaka, od vremena Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, do današnjih dana. Ko, znajući istinu, porekne dužnost pokrivanja žene, otpada od islama.

Pitanje: Željela sam se pokriti u skladu s islamskim propisima, ali su me majka i sestra od toga odvratile. Nakon dužeg perioda ipak sam stavila hidžab i počela klanjati. Možda ću se uskoro udati za vjernika koji će me podržati u mojim odlukama. Šta da radim? Allah vas nagradio!

Odgovor: Uvažena sestro, tvoj je slučaj sličan slučaju mnogih djevojaka koje žele živjeti prema islamskim načelima. Na osnovu postavljenog pitanja, odgovorno tvrdim da si ti u pravu, tim više jer želiš primijeniti uveliko zapostavljeni propis – hidžab. Tvoja majka, sestra, ali i svi oni koji površno razmišljaju, srde Svemogućeg Allaha odvraćajući ljude od Pravog puta. Ne

---

[894] Vidjeti: *El-Muhalla,* 7/530, *El-Medžmua,* 8/411, *Tarhut-tesrib,* 5/181, *Fethul-Bari,* 9/509, *Tuhfetul-ahvezi,* 5/77, i *Šerhul-mumtia,* 7/538-539.

[895] Vidjeti: *Et-Temhid,* 4/313, i *El-Istizkar,* 5/553.

smiješ im se pokoriti, moraš ostati istrajna na Pravom putu; o skidanju hidžaba ne razmišljaj. Ne dopusti da tvoja porodica osuđuje tvoju sklonost islamskom odijevanju, već osuđuj njihovu razgolićenost; one zaslužuju ukor i osudu, a ne ti. Tvoja majka i sestra trebale bi se bojati Allaha, dželle šanuhu, zbog nepravde koju ti čine. Ipak, nastoj prema njima biti blaga, možda će ih Svevišnji Allah uputiti na Pravi put. Ako postoji mogućnost da se udaš za vjernika kojeg si spomenula, učini to, jer je to najlakši način da riješiš sve te probleme. Ali znaj da nije opravdano izlaziti s momkom, družiti se i sl. To islam ne dopušta. Otuda, brak je za tebe trenutno najbolje rješenje. Ako nisi u stanju da se udaš, strpi se jer poslije poteškoće dolazi olakšanje. Islam traži žrtvu. Svemogući Allah čovjeka iskušava prema stupnju imana, pa budi zadovoljna Allahovom, dželle šanuhu, odredbom i shvati da su iskušenja neminovna, to je priroda ove vjere. Ne zaboravi Allaha, dželle šanuhu, moliti za pomoć i olakšanje, samo On može pomoći.

Dokazi o obaveznosti pokrivanja

Pitanje: Gdje se u časnom Kur'anu naređuje pokrivanje žena?

Odgovor: U Kur'anu je naređeno pokrivanje žene, i to u suri Ahzab u 59. ajetu. Pokrivanje se, također, može zaključiti iz 31. ajeta sure Nur i 33. ajeta sure Ahzab. Islamski učenjaci su kroz dugi niz stoljeća imali i imaju jednoglasan stav u vezi s obavezom pokrivanja žene. Jednoglasno su govorili da je to naređeno Kur'anom kao što je naređeno obavljanje namaza. Ako neko kaže da Kur'an nije precizirao način samog pokrivanja, već ga je naredio u općoj formi, odgovorit ćemo da Kur'an također nije detaljno pojasnio način obavljanja namaza, hadždža, količinu zekata itd., pa je obligatna dužnost svih muslimana da se vrate na Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, praksu kako bi saznali te pojedinosti i detalje, a Allah najbolje zna.

Bušenje ušiju radi ukrašavanja

Pitanje: Da li je dopušteno probiti uši djevojčici radi ukrašavanja naušnicama?

Odgovor: Nema smetnje u tome da se djevojčicama ili odraslim ženama probiju uši radi stavljanja ukrasa. Žene su za vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nosile naušnice koje su skidale i davale kao sadaku na bajramima, stoji u hadisu koji je preko Ibn Abbasa, radijallahu anhu, zabilježio imam Buharija (5883). A u predanju koje je zabilježio ovaj isti imam (5189) preko Aiše, radijallahu anha, stoji da je Ummu Zerra kazala: "Ebu Zerra je ukrasio moje uši nakitom..." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je Aiši: *"Ja sam prema tebi kao Ebu Zerra prema svojoj supruzi Ummu Zerra..."* Navedeni hadisi nedvosmisleno ukazuju da je ženama dopušteno nositi naušnice, koje se, po običaju, stavljaju u probušene uši. U šerijatu ne postoji jasan ni ispravan dokaz koji to zabranjuje, i načelno pravilo u vezi s tim glasi da je to dopušteno. Ako uzmemo u obzir da je njihovo probijanje skoro bezbolno, ni to se (nanošenje boli) ne može uzeti kao opravdanje da je probijanje zabranjeno. Taj stav zauzeli su hanefijski pravnici i, po odabranoj verziji, hanbelijska pravna škola.[896] I Ibnul-Kajjim opredijelio se za spomenuto mišljenje.[897] Ali šafijski i neki hanbelijski autoriteti drže da je probijanje ušiju zabranjeno.[898] Odabrao ga je i Ibnul-Dževzi.[899] Kada je riječ o malikijskom mezhebu, u njihovim pravnim djelima nisam našao izjave o ovom pitanju, a Allah najbolje zna.

Pravljenje frizura po zahtjevu muža

Pitanje: Smije li vjernica praviti razne frizure ako njen muž tako zahtijeva?

Odgovor: Dopušteno je ženi praviti frizure i uljepšati se svome suprugu, svejedno radilo se o uvijanju s posebnim tekućinama ili vrućim zrakom, svejedno radila to sama sebi ili uvijanje povjerila drugoj osobi. Uređivanjem kose ne smije oponašati nevjernice, jer je strogo zabranjeno njihovo oponašanje, a Allah najbolje zna.

---

[896] Vidjeti: *Hašijetu Ibn Abidine*, 6/420, *El-Insaf*, 1/125, i *El-Furu*, 1/107.
[897] Vidjeti: *Tuhfetul-mevlud*, str. 182.
[898] Vidjeti: *Fethul-Bari*, 10/344, i *Mugnil-muhtadž* 1/394.
[899] Vidjeti: *Ahkamun-nisa*, str. 14.

Status odjeće isticanja

Pitanje: Možete li mi nešto kazati o odjeći isticanja?

Odgovor: Uzvišeni Allah dopustio je čovjeku oblačenje lijepe odjeće i da pazi na svoj izgled, a osudio je one koji zabranjuju Allahove blagodati:

﴿ قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ ٱللَّهِ ٱلَّتِىٓ أَخْرَجَ لِعِبَادِهِۦ وَٱلطَّيِّبَٰتِ مِنَ ٱلرِّزْقِ ﴾

"Reci: 'Ko je zabranio Allahove ukrase, koje je On za robove Svoje stvorio, i ukusna jela?'"[900] Muslim je zabilježio Ibn Mes'udovo, radijallahu anhu, predanje u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Neće ući u Džennet ko bude imao u srcu oholosti koliko zrno gorušice"* ; "Čovjek voli da se lijepo obuče i da njegova obuća bude lijepa", konstatira neko od prisutnih. Na to Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, samo reče: *"Allah je lijep i voli lijepo. Oholost je odbacivanje istine i omalovažavanje ljudi."* (Muslim)

Dakle, islam je pohvalio lijepo i uredno odijevanje, što nikada nije bilo predmet razilaženja među muslimanima općenito, a među učenjacima posebno. Međutim, šerijat je zabranio određene vrste odjeće, kako muškarcima, tako i ženama, a počiniocu je priprijetio kaznom. Jedna od zabranjenih vrsta odjeće jeste odjeća isticanja. To je odjeća za koju je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisu koji prenosi Ibn Omer rekao: *"Ko obuče odjeću isticanja, Allah će ga ogrnuti odjećom poniženja na Sudnjem danu."* U drugoj verziji stoji: "...potom će njime potpaliti vatru džehennemsku."[901] Imam Sefarini u svome komentaru na djelo *Gizaul-elbab*, 2/161, kaže: "Čovjek je obukao odjeću isticanja ako se njegova odjeća razlikuje od odjeće njegovih mještana." Imam Merdavi veli: "Pogrdno je oblačiti odjeću isticanja ili odjeću koja se ne nosi u tom istom podneblju." Imam Ševkani napominje: "Pod odjećom isticanja misli se na odjeću kojom

---

[900] Prijevod značenja El-E'araf, 32.

[901] Ahmed, Ebu Davud i Ibn Madže. Navedeni su hadis u različitim verzijama dobrim ocijenili: imam Munziri, Iraki, Ibn Muflih, Busiri, Sehavi, Behuti, Adžluni i Albani. Imam Ševkani i Muhammed Han tvrde da su prenosioci ovog predanja pouzdani. Vidjeti: *Ihjau ulumid-din*, 4/286, s opaskama imama Irakija, *El-Adabuš-šeraijje*, 2/582, *Misbahuz-zudžadža*, 4/90, *Nejlul-evtar*, 2/111, *El-Mekasidul-hasena*, str. 668, *Keššaful-kinaa*, 1/381, *Kešful-hafa*, 2/362, *Er-Revdatun-nedijja*, 1/234 i 3/460, i *Sahihut-tergib*, 2/480.

čovjek odudara od odjeće ostalog svijeta."[902] Hanefijski učenjak Ali Kari zapisao je: "Odjeća isticanja jeste, između ostalog, i odjeća kojoj se ljudi ismijavaju."[903] Ibn Omer je vidio svoga sina da je obukao pohabanu odjeću, pa mu je rekao: "Skini je, to je odjeća isticanja."[904] Ibn Muflih naveo je nekoliko identičnih citata kojima hanbelijski učenjaci definiraju odjeću isticanja. Između ostalog, hanbelijski pravnici kažu: "Odjeća koja se razlikuje od odjeće koju nose ljudi u tvome podneblju"; "Odjeća po kojoj osoba biva prepoznatljiva kod ljudi"; "Odjeća koja nije poznata kod ljudi u tvom podneblju"; "Odjeća koja odudara od odjeće koju nose ljudi u tvojoj zemlji ili plemenu." Nakon toga, ovi učenjaci upozorili su: "Čovjek treba oblačiti ono što oblače drugi ljudi, da ne bi upirali svoje prste u njega i ogovarali ga, pa će biti grješan kao i oni, jer ih je on naveo na grijeh."[905] Imam Ahmed vidio je na nekom čovjeku crno-bijeli prugasti ogrtač, pa mu je rekao: "Skini to, a obuci ono što oblače ljudi u tvome kraju."[906]

Ibn Abdulberr zapisao je: "Govorilo se: 'Jedi hranu koju poželiš, ali se odijevaj kako ljudi žele (tj. kako se ljudi odijevaju)."[907] Ibnul-Kajjim je rekao: "Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet ukazuje da se čovjek treba odijevati kao što se odijevaju ljudi u njegovoj zemlji."[908] Kada definiraju odjeću isticanja, brojni drugi učenjaci kažu da je to odjeća kojom se osoba ističe među ljudima u podneblju u kojem boravi.[909] Centru za izdavanje pravnih rješenja, koje je pod mentorstvom dr. Abdullaha Fekiha, postavljeno je pitanje: "Kakav status ima onaj čovjek koji oblači odjeću koja nije poznata u običajnom pravu određenog podneblja, kao primjer čovjeka ili žene koji nose afganistansku odjeću u Maroku?" Nakon dužeg pojašnjenja, u odgovoru stoji: "Zaključak: ljudi se trebaju odijevati sukladno odijevanju koje vlada u njihovoj sredini, i pogrdno je izlaziti iz tog okvira. Taj izlazak je haram ako se osoba ističe svojim načinom odijevanja i bude prepoznatljiva. Ibn Madže i drugi zabilježili su hadis u kome Poslanik, sallallahu alejhi ve

[902] Vidjeti: *Nejlul-evtar*, 2/111.
[903] Vidjeti: *Merkatul-mefatih*, 8/221.
[904] Vidjeti: *Telbisu Iblis*, str. 174.
[905] Vidjeti: *El-Adabuš-šeraijje*, 2/581, i *El-Furu*, 1/302.
[906] Vidjeti: *El-Adabuš-šeraijje*, 2/581.
[907] Vidjeti: Ibid., 2/582.
[908] Vidjeti: *Haddus-sevb*, str. 27, od šejha Bekra Ebu Zejda.
[909] U vezi s tim uporediti s: *Keššaful-kina*, 1/381, *Ed-Derari*, 1/383, od imama Ševkanija, *Er-Revdatun-nedijja*, 3/460, i *Avnul-Ma'bud*, 11/51.

sellem, kaže: *'Ko obuče odjeću isticanja, Allah će ga ogrnuti odjećom poniženja na Sudnjem danu.'* Odjeća isticanja jeste svaka odjeća kojom se čovjek razlikuje od drugih ljudi."[910]

Šejh Bekr Ebu Zejd, nakon konstatacije da je odjeća isticanja ona odjeća koja odudara od određene sredine, kaže: "Razlog zbog kojeg pojedinci nose ovakvu odjeću jeste vjerska umišljenost, a umišljenost je bolest srca koja je opasnija od klasičnih tjelesnih bolesti."[911] Poznato šerijatsko pravilo glasi: *Običaj je mjerodavan.*[912] I svaki običaj koji nije u koliziji sa šerijatom validan je i ljudi su dužni postupati shodno tom običaju. Svakim odstupanjem od pravnih običajâ koji ne oponiraju šerijatu otvaraju se vrata sumnji, potvorama, ogovaranjima, predrasudama... Stoga je obaveza dosljedno slijediti ove običaje bilo da se radi o odijevanju ili drugom segmentu.

Dakle, šerijatski nije opravdano nositi odjeću koja nije poznata stanovništvu određenog podneblja. Odjeća koja se nosi u Afganistanu tretira se odjećom isticanja u Saudijskoj Arabiji, Jordanu, Alžiru i svim zemljama u kojima se ljudi ne odijevaju na takav način. Isto tako, odjeća Afganistana, Saudijske Arabije, Emirata, Maroka i drugih muslimanskih zemalja smatra se u Bosni odjećom isticanja. Pojedini muslimani iz velike ljubavi prema sunnetu odijevaju se na našim prostorima na veoma upadljiv, a za neke i provokativan način. Ljubav prema sunnetu očituje se kroz slijeđenje šerijatskih tekstova i pravila koja su iz njih izveli islamski učenjaci, a ne povođenjem za emocijama. Ko želi praktično primijeniti Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet, treba se odijevati na način koji je poznat ljudima, a ne suprotno tome. Ovo je, svakako, pod uvjetom da odjeća koju nose ljudi u određenoj zemlji nije u koliziji sa islamskim načinom odijevanja. Ako oponira šerijatskom načinu odijevanja, tada će musliman nosti odjeću koja liči njihovoj odjeći, ali ispunjava uvjete ispravnog odijevanja.

Ako pretpostavimo da ljudi u određenom mjestu ili zemlji nose tijesne pantalone ili prozirne, musliman će nositi široke i neprovidne pantalone. Takav je slučaj i sa ostalom odjećom. Kada se radi o uvjetima ispravne nošnje, o njima su islamski učenjaci detaljno govorili. Mi ćemo se zadovoljiti

---

[910] Broj fetve, 14805.

[911] Vidjeti: *Haddus-sevb*, str. 31.

[912] Vidjeti: El-Ešbahu ven-nezair, str. 93, od imama Ibn Nudžejma, Šerhul-kavaidil-fikhijja, str. 219, od šejha Ahmeda Zerke, i El-Kavaidul-fikhijjetul-kubra, str. 325, od dr. Saliha Sedlana.

samo spominjanjem osnovnih uvjeta: prvo, da odjeća pokriva stidna mjesta; drugo, da bude široka i neprozirna; treće, da ne nalikuje odjeći suprotnog spola; četvrto, da ne nalikuje odjeći nevjernikâ; i, peto, da nije namirisana – vrijedi posebno za žene, a Allah najbolje zna

Nedoumice oko pokrivanja lica

Pitanje: Živimo u dijaspori. Moja supruga ima želju staviti nikab, a u našoj blizini nema sestara s nikabom pa se bojimo za moguće posljedice, a u isto vrijeme se bojimo da nećemo imati grijeh ako ona to ne učini. Šta mi savjetujete?

Odgovor: Islamski učenjaci nemaju jednoglasno mišljenje u vezi s nikabom, ali su jednoglasni da je pokrivanje lica bolje i čednije, naročito kada ljudi žive u pokvarenim sredinama ili ako žena svojom ljepotom privlači ljude. Nemamo prostora da ovo pitanje podrobno pojasnimo i iznesemo argumente, ali ćemo navesti izjave nekih hanefijskih učenjaka koji kažu da pokrivanje lica načelno nije obavezno (vadžib). Komentirajući ajet:

﴿وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ﴾

"Neka spuste haljine svoje niza se..."[913], imam Ebu Bekr Džessas kaže: "U ovom ajetu Allah, dželle šanuhu, naređuje mladoj ženi pokrivanje lica pred muškarcima strancima, da na taj način istakne svoju čednost kada izlazi iz kuće i spriječi bolesne strasti kojima su skloni neki ljudi."[914] Alauddin Haskefi zapisao je: "Mladoj (i lijepoj) ženi zabranjeno je otkrivanje lica pred muškarcima, ne iz razloga što je lice stidno mjesto (avret), već radi sankcioniranja požude koja bi se mogla pojaviti."[915] Ibn Abidin iz djela *El-Muhit* naveo je sljedeći citat: "Zabranjeno je da žena pokazuje lice strancima, osim u prijekoj potrebi."[916] Muhammed el-Kešmiri tvrdi sljedeće: "Žena može otkriti lice ako time neće izazvati požudu kod muškaraca.

[913] Prijevod značenja En-Nur, 31.
[914] Vidjeti: *Ahkamul-Kur'an*, 3/372.
[915] Vidjeti: *Ed-Durrul-muhtar*, 1/406.
[916] Vidjeti: *Hašijetu Ibni Abidine*, 3/629.

Međutim, naši potonji autoriteti izdali su fetvu da žene pokriju lice jer su se sredine u kojima živimo već pokvarile."[917]

Šta kazati za naše vrijeme i podneblje u kojem živimo?! Odgovorno tvrdimo da čovječanstvo do ovog vremena nije znalo za ovakav javni razvrat, nered i anarhiju. Zar obaveza pokrivanja lica u našem vremenu nije veća nego u ranijim vremenima?! Ibn Nudžejm veli: "Naši autoriteti tvrde: 'U našem je vremenu zabranjeno da mlada žena otkrije lice pred stranim muškarcem zbog smutnje koju izaziva otkrivanje lica.'"[918] A prvak hanefijskih autoriteta imam Serhasi rekao je: "Ljepota žene ogleda se u njenom licu, i opasnost koju izaziva gledanje u lice veća je od opasnosti koju izaziva gledanje u ostale dijelove tijela."[919] Imam Kurtubi, malikijski učenjak, kaže: "Naš pravnik Ibn Huvejzin Mendad kaže: 'Ako je žena lijepa, i ako postoji bojazan od smutnje koju može izazvati otkrivanjem lica i šaka, mora ih pokriti.'"[920] Poznati malikijski kadija Abdulvehhab veli: "Znaj, ako postoji opasnost od smutnje koju izaziva otkrivanje lica i šaka, dužnost ih je pokriti."[921] Imam Šerbini Hatib, poznati šafijski učenjak, rekao je: "Pokuđeno je da žena klanja pod nikabom, osim ako se nalazi na mjestu gdje je vide stranci koji ne obaraju poglede, tada joj je zabranjeno otkriti lice."[922] O stavovima učenjaka hanbelijske pravne škole nećemo ni govoriti, jer veliki broj njih smatra da je pokrivanje lica obavezno u svakom slučaju. Stoga, dragi moj brate i cijenjena sestro, nemojte se dvoumiti kada je riječ o stavljanju nikaba; nikab je danas potrebniji nego prije. Ako oživite taj zapostavljeni sunnet, imat ćete veliku nagradu u Allaha, On će vas nagraditi za sve one koji vas budu slijedili u tome dobru, kako stoji u poznatom hadisu koji je prenio Džerir b. Abdullah Bedželi. Musliman mora gledati da je njegovim djelima u prvom redu zadovoljan Svevišnji Allah, a ljudske reakcije, naročito nevjernika, nebitne su; nije se rodio onaj ko je svijetu ugodio, kaže jedna poslovica. Mnoge muslimanke nose nikabe po brojnim evropskim metropolama i ne nailaze na posebne probleme, bar za sada, a Allah najbolje zna šta će se dešavati u budućnosti.

---

[917] Vidjeti: *Fejdul-Bari*, 1/254.
[918] Vidjeti: *El-Bahrur-raik*, 1/284.
[919] Vidjeti: *El-Mebsut*, 10/152.
[920] Vidjeti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 12/232.
[921] Vidjeti: *Mevahibul-Dželil*, 1/499.
[922] Vidjeti: *El-Ikna*, 1/124.

Nošenje hidžaba svijetle boje

Pitanje: Je li dopušteno nošenje hidžaba svijetle boje?

Odgovor: Jedan od osnovnih ciljeva hidžaba jeste sakrivanje ukrasa. Ako bi žena obukla odjeću koja privlači ljude, bilo da se radi o kakvoj privlačnoj boji ili neuobičajenom ukrasu, izgubila bi se primarna uloga hidžaba. Dopušteno je oblačenje svjetlije boje: sive, svijetloplave, svijetlozelene i sl., jer takve boje ne privlače pažnju stranaca. Ibn Ebu Šejbe zabilježio je u djelu *El-Musanef*, 5/159-160, predanja u kojima stoji da su žene prvih generacija oblačile hidžabe druge, a ne samo crne boje, a Allah najbolje zna.

Propis abdesta žene koja bez mahrame odlazi u džamiju na skupni namaz

Pitanje: Da li je pokvaren abdest žene koja bez mahrame ide u džamiju na skupni namaz?

Odgovor: Ženi je stroga obaveza pokriti svoje tijelo kada izađe napolje. Izlazak na ulicu bez mahrame veliki je grijeh. Imam Muslim zabilježio je preko Ebu Hurejre da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Dvije skupine stanovnika Vatre još nisam vidio: ljude koji imaju bičeve poput kravljih repova kojima tuku ljude i žene pokrivene a otkrivene čije glave izgledaju kao grbe horasanskih deva."* U jednoj verziji ovog hadisa koju prenosi Abdullah b. Amr stoji dodatak: *"Kunite ih jer one su zaista proklete."*[923] Ovakav status u islamu imaju žene koje su pokrivene, ali providnom ili tijesnom odjećom, pa kakav onda status imaju otkrivene žene?! Ipak, ženin izlazak bez mahrame ne kvari abdest ni obavljeni namaz, a Allah najbolje zna.

Propis presađivanja kose

Pitanje: Da li je dopušteno presađivanje kose ćelavim ili proćelavim osobama?

---

[923] Ahmed, 1/301 – El-Feth, Hakim i Ibn Hibban, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *El-Musned*, 6/490 (s opaskama Ahmeda Šakira, i *Es-Silsiletus-sahiha*, 6/412.

Odgovor: Ćelavim osobama dopušteno je presađivanje kose, posebno ženama, jer je kosa jedan od osnovnih ukrasa žene. To je, ustvari, vraćanje Allahovih blagodati koje su nekad postojale, i ne smatra se mijenjanjem Allahovog stvaranja, a to je strogo zabranjeno. Poznato je autentično predanje o trojici ljudi kojima je Allah, dželle šanuhu, bio uskratio neke blagodati, a jednom od njih bio je uskratio lijepu kosu, pa mu je vratio tu blagodat, a Allah najbolje zna.

Oblačenje žene pred strancima i strankinjama

Pitanje: Šta žena smije, a šta ne smije otkriti pred drugom ženom?

Odgovor: U vezi s ovim pitanjem islamski učenjaci imaju tri mišljenja: prvo, avret žene pred ženom muslimankom jeste od pupka do koljena, i zastupa ga izrazita većina autoriteta hanefijske, malikijske, šafijske i hanbelijske pravne škole[924]; drugo, žena pred ženom može otkriti ono što obično otkriva pred svojim mahremima (ocem, bratom, amidžom...), i ovo je jedno od dva mišljenja koja se navode od imama Ebu Hanife[925]; i, treće, stidno mjesto žene pred ženom jeste samo spolni organ i zadnjica, a ovo je mišljenje zastupao Ibn Hazm u djelu *El-Muhalla*, 10/32.

Smatram, a Allah najbolje zna, da je mišljenje imama Ebu Hanife (žena pred ženom može otkriti ono što obično otkriva pred svojim mahremima) najjače i najsigurnije, a šta žena može pokazati pred svojim mahremima – pitanje je u vezi s kojim pravnici nemaju jednoglasan stav. Najispravnije mišljenje jeste ono koje zastupa većina učenjaka hanefijske, malikijske i hanbelijske pravne škole: žena pred svojim mahremima može pokazati kosu, širi dio vrata, stopala i šake s podlakticama. Drukčije rečeno, žena pred mahremima može otkriti dijelove tjela koji se peru prilikom uzimanja abdesta, ili malo više od toga: dio potkoljenice, dio nadlaktice, dio grudi neposredno ispod vrata, a Allah najbolje zna. Spomenuto mišljenje preferirao sam iz sljedećih razloga: prvo, ne postoji jasan argument koji govori da je avret žene pred ženom od pupka do koljena; drugo, analogija za kojom posežu neki pravnici

[924] Vidjeti: *El-Hidaja*, 4/370, *Revdatut-talibin*, 7/25, *El-Mugni*, 6/562, *El-Insaf*, 8/24, i *Mevahibul-Dželil*, 1/499.

[925] Vidjeti: *El-Hidaja*, 4/370, *Revdatut-talibin*, 7/25, *El-Mugni*, 6/562, *El-Insaf*, 8/24, i *Mevahibul-Dželil*, 1/499.

dokazujući da je avret žene pred ženom kao avret muškarca pred muškarcem (od koljena do pupka) analogija je s jasnom razlikom između te dvije stvari, i zato nije prihvatljiva; i treće, logično je da žena spomenute dijelove tijela otkrije pred ženama, tim prije jer njihovo pokrivanje izaziva poteškoću, a za njihovim isticanjem nema potrebe. Mišljenje imama Ibn Hazma neprihvatljivo je. Ne znam da se ijedan islamski učenjak poveo za njegovim mišljenjem, a Allah najbolje zna.

Pitanje: Moj amidžić ima sedamnaest godina i od rođenja zaostaje u razvoju. Pohađa školu za djecu s posebnim potrebama, ali sve ostalo u životu obavlja normalno: ide u kupovinu, uzima taksi, koristi autobus i normalno komunicira. S obzirom na to, mogu li pred njim biti otkrivena kao pred amidžom? Moj muž smatra da mogu.

Odgovor: Svevišnji Allah jasno je ukazao na kategorije ljudi pred kojima žena nije dužna nositi hidžab. Amidžić ne spada među njih, po konsenzusu islamskih učenjaka iz prvih i potonjih generacija. Otkrivanje kose ili drugog dijela tijela pred amidžićem strogo je zabranjeno. Kada je riječ o fizičkoj zaostalosti u razvoju, ona se ne tretira kao validan razlog, jer mnogi ljudi koji su zaostali u razvoju osnivaju porodice i osjećaju potrebu za ženom kao i ostali ljudi. Iz postavljenog se pitanja vidi da je vaš amidžić u normalnom psihičkom stanju, a sama mahana u njegovom tjelesnom razvoju nimalo ne utječe na propis, a Allah najbolje zna.

Razvod ili strpljenje sa ženama koje ne žele da se pokriju

Pitanje: Uvaženi brate, kakav je status žene koja klanja, posti (čak i dobrovoljni post), umjereno udjeljuje sadaku, međutim nije pokrivena kako islam zahtijeva, štaviše, govori da ne zna hoće li se ikada pokriti. Prema meni se ne odnosi korektno, kao vjernica. Čitamo raznu literaturu; kada joj predložim čitanje literature koja tretira pokrivanje, ona se pravda time da nema vremena. Konsultirao sam neke daije, i oni su mi predložili strpljenje, ragovor s njom o pokrivanju, a ako ništa ne pomogne, da klanjam istiharu s tim u vezi. Moje je strpljenje otprilike pri kraju. Klanjao sam istiharu ali nisam ništa posebno osjetio. Često mi se javi želja da je napustim, ali se sjetim djece pa zamolim Allaha, dželle šanuhu, da ih uputi na Pravi put i da budu zajedno sa mnom. Uskoro završavam školu i planiram preseliti u drugi

grad gdje ima dobrih muslimana. Zaprijetio sam joj da ću je razvesti ako se ne pokrije. Šta da radim?

Odgovor: Dragi brate, tvoja će hanuma, ako Bog da, biti nagrađena za namaz, post, sadaku i druga dobra djela koja radi. Ali ona čini jedan od najvećih grijeha zbog kojeg se kod Allaha, dželle šanuhu, zaslužuje prokletstvo. Žena koja nije pokrivena kako islam zahtijeva neće osjetiti džennetski miris, kako stoji u brojnim predanjima. (Savjetujem da pored pročitane literature poslušate seriju predavanja *Hidžab*, obrada Kewser – Linz.) Strpi se i svojoj supruzi čini dobročinstvo, savjetuj je i na najljepši način pozivaj Svevišnjem Allahu. Moli Allaha, dželle šanuhu, da popravi vaše stanje. Kada je riječ o istihara-namazu, neispravno je očekivati da se pojavi nekakav osjećaj u srcu ili znak u snovima, već nakon istihare se osloni na Allaha, dželle šanuhu, i učini ono što je po čovječijem rasuđivanju najbolje. Za tebe je bolje da preseliš u mjesto gdje ima zajednica muslimana, a tvoja supruga je dužna pokoriti se i poći s tobom. Još je objektivnije da se povinuje tvome zahtjevu za hidžab, jer je to Allahova, dželle šanuhu, naredba i naredba Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Imaš puno pravo razvesti svoju suprugu, tim prije jer je velika grješnica, ali ti savjetujem da to ne činiš sve dok postoji nada da će se ona obući u skladu sa islamskim propisima. Neka Allah, dželle šanuhu, pomogne i meni i vama, amin!

Stavljanje minđuše u nos po zahtjevu muža

Pitanje: Mnogi ljudi od svojih supruga zahtijevaju stavljanje minđuša u nos radi ukrasa. Da li je to dopušteno?

Odgovor: U tome nema smetnje, pogotovo ako to zahtijeva njen muž, budući da u šerijatu ne postoji argument koji to zabranjuje, i zato što to nije specifično za nevjernice. Ali, ako žena ne pokriva lice, ne smije takva izlaziti na ulicu; to privlači ljudske poglede i budi požude u njihovim srcima, a Allah najbolje zna.

Propis nošenja srebrenog lančića

Pitanje: Da li je muškarcu dopušteno da nosi srebreni lančić? Allah vas nagradio!

Odgovor: To je po preferirajućem mišljenju kod većine islamskih učenjaka zabranjeno[926] jer se time oponašaju žene. Neizgledno je i odudara od muškosti nošenje lančića. To nije bila praksa prvih generacija. Muškarcu je dopušteno nositi srebreni prsten[927], a Allah najbolje zna.

Je li Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nosio prsten

Pitanje: Je li Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nosio prsten?

Odgovor: U brojnim vjerodostojnim hadisima navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nosio srebreni prsten na desnoj, a ponekad na lijevoj ruci, na kome je bilo ugravirano: "La ilahe illellah Muhammedun Resulullah"[928]. Ashabi su nosili prstenje a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije osuđivao njihov postupak. Većina islamskih učenjaka u globalu smatra da je muškarcu dozvoljeno nositi srebreni prsten, dok imam Kurtubi, kadija Ijad, Nevevi i Šerbini spominju konsenzus učenjaka po ovom pitanju[929], a Allah najbolje zna.

Savjet onima koji se uljepšavaju kada izlaze napolje a u kući to isto zapostavljaju

Pitanje: Šta savjetujete muškarcu koji se sređuje, uljepšava i miriše kada izlazi napolje, a u kući tome ne posvjećuje toliku pažnju?

Odgovor: Pohvalno je da se muškarac uljepša svojoj supruzi kao što se ona njemu uljepšava, imajući pri tome u vidu islamsku etiku i pazeći na granice, jer se muškarac i žena razlikuju o tom pitanju. Muškarac se treba uljepšati shodno mogućnostima: lijepim izgledom, čistim tijelom,

---

[926] Vidjeti: *El-Medžmua,* 5/521, od imama Nevevija, *Tebjinul-hakaik,* 7/35, i El-Adabuš-šeraijje, 2/588.

[927] Vidjeti: *El-Mugni,* 2/324.

[928] Vidjeti: *Muhtesaruš-šemailil-muhammedijje,* str. 57-63.

[929] Vidjeti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an,* 10/93, *El-Minhadž,* 14/55, *Mugnil-muhtadž,* 2/97 i *Umdetul-Kari,* 2/30.

uklanjanjem dlačica sa stidnog mjesta i ispod pazuha, rezanjem noktiju, lijepom odjećom, korištenjem misvaka, lijepog mirisa i sl. Ibn Abbas, radijallahu anhu, govorio je: "Raduje me da se uljepšam supruzi kao što me raduje da se ona meni uljepša", zatim je proučio:

﴿وَلَهُنَّ مِثْلُ ٱلَّذِى عَلَيْهِنَّ بِٱلْمَعْرُوفِ﴾

"I one imaju isto toliko prava koliko i obaveza..."[930] Imam Ebu Jusuf, poznati kadija i najprisniji Ebu Hanifin učenik, govorio je: "Kao što volim da mi se supruga uljepša, tako i ona voli da se ja njoj uljepšam."[931] A Allah najbolje zna.

Otkrivanje muslimanke pred nevjernicom

Pitanje: Da li je dopušteno muslimanki da se otkrije pred nevjernicom koja razumije propis pokrivanja, koja je neće opisivati pred drugima ljudima? Allah vas nagradio!

Odgovor: S tim u vezi islamski učenjaci nemaju jednoglasan stav. U svakom slučaju, bolje je da to ne čini osim u prijekoj potrebi.[932]

Obaveznost pokrivanja lica i šaka

Pitanje: Da li je ženi obaveza pokriti lice i šake?

Odgovor: S tim u vezi islamski učenjaci nemaju jednoglasno mišljenje, ali svi kažu da je preče i bolje da pokrije lice i šake, jer se time zatvaraju vrata smutnji. Ko želi saznati više detalja u vezi s tim pitanjem neka pogleda djelo *Pokrivanje lica, obavezno ili pohvalno*, od hfz. mr. Senaida Zaimovića, i *Biseri iz riznica islamskog prava*, str. 223-240, od mr. Semira Imamovića, a Allah najbolje zna.

---

930 Ibn Džerir, u djelu *Džamiul-bejan*, 2/610/3765, Bejheki, 7/482, i Ibn Ebu Šejbe, 4/201-202. Prijevod značenja El-Bekare, 228.

931 Vidjeti: *El-Mebsut*, 10/199.

932 Vidjeti: Prijevod Ibn Kesirovog Tefsira, str. 918.

Jesu li Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, supruge pokrivale lice i šake

Pitanje: Da li su Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, supruge pokrivale lice i šake?

Odgovor: Islamski učenjaci jednoglasni su u mišljenju da su Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, supruge bile su obavezne pokriti cijelo tijelo, oni nikada nisu raspravljali o tome, već su raspravljali o tome da li obaveza pokrivanja lica vrijedi za sve žene, ili je to specifično za Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, supruge, majke pravovjernih, a Allah najbolje zna.

Muž se protivi mom pokrivanju lica

Pitanje: Udata sam već pola godine i, hvala Allahu, imam lijep život. Nedavno sam izrazila želju da stavim nikab, ali se muž tome žestoko usprotivio i predložio mi da bolje razmislim. Kaže, ne želi mi stati na put, ali nije spreman ponijeti toliku odgovornost. Šta trebam učiniti?

Odgovor: Tvoja namjera je jako pohvalna i nastoj je ostvariti, ali na mudar način. Prije svega zamoli Uzvišenog Allaha da raznježi muževo srce, a da tebi olakša taj veliki poduhvat. Razgovaraj s njim na lijep način. Pokušaj mu objasniti da je nošenje nikaba dio vjere i praksa mnogih muslimanki kroz generacije. Pokušaj da neko od utjecajnih ljudi razgovra s njim. Njegov izgovor da nije spreman ponijeti odgovornost nikaba neumjesan je. On je prihvatio najveći emanet, emanet vjere, pa zbog čega nije u stanju prihvatiti nešto što je manje od toga?! Ti, ipak, možeš staviti nikab protiv njegove volje, pod uvjetom da takvo nešto neće izazvati komplikacije u braku ili, ne daj Bože, razvod. Ako se plašiš posljedica, strpi se i pripremaj svoga muža za nikab, a Allah najbolje zna.

Da li je ženski glas avret

Pitanje: Da li je ženski glas avret, i da li je dopušteno da žena uči Kur'an pred strancem ako postoji žena kompetentnih za preslušavanje i sl.?

Odgovor: Islamski učenjaci nisu jednoglasni u vezi s pitanjem da li je ženski glas avret. Ispravnije je mišljenje većine učenjaka koji kažu da ženski glas nije avret, osim ako ga uljepša i umiljato govori, jer to pobuđuje strasti kod muškaraca. Ipak, nije pohvalno da žena govori kada treba i kada ne treba; pred strancima će govoriti samo po potrebi. Učenje Kur'ana pred strancem nije dopušteno, bez obzira postojala žena kompetentna da je presluša ili ne, mada je grijeh veći ako postoji takva žena. Ovo je zato jer će žena prilikom učenja Kur'ana morati uljepšati glas, naročito prilikom naglašavanja tedžvidskih pravila, a to itekako budi strasti. Muškarci u zlatnim generacijama nisu preslušavali žene niti su provjeravali njihovo učenje, a Allah najbolje zna.

Učenje Kur'ana bez hidžaba

Pitanje: Da li žena treba biti pokrivena prilikom učenja Kur'ana?

Odgovor: Ženi nije obaveza obući hidžab prilikom učenja Kur'ana u svojoj kući, a ako ga obuče tom prilikom, postupila je onako kako je bolje i za to zaslužuje nagradu, a Allah najbolje zna.

Pitanje: Da li je ženi dopušteno da uči Kur'an bez hidžaba?

Odgovor: Žena može učiti Kur'an bez hidžaba. Hidžab nije uvjet za ispravnost učenja Kur'ana, to je jedan od adaba učenja. A Allah najbolje zna.

Oblačenje crvene odjeće

Pitanje: Da li je dopušteno nositi odjeću crvene boje? Allah vas nagradio!

Odgovor: U vezi s ovim pitanjem islamski učenjaci imaju osam mišljenja, koja je naveo Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 10/306. Iz predanja koje je su preko Abdullaha b. Amra, radijallahu anhu, s dobrim lancem prenosilaca zabilježili Ebu Davud, Ahmed i neki drugi muhaddisi zaključuje se da je muškarcima zabranjeno oblačenje odjeće crvene boje. Međutim, imam Muslim zabilježio je predanje u kojem Ebu Džuhajfa, radijallahu anhu, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, oblačio crveni

jemenski ogrtač. A učenjaci su na nekoliko načina pokušali uskladiti prethodna dva hadisa. Najprihvatljiviji način jeste onaj koji je odabrao Ibnul-Kajjim u djelu *Zadul-mead*. Naime, on tvrdi da su jemenski ogrtači većinom prugasti (tj. nisu čisto crvene boje). Po njemu, Ibn Amrovo, radijallahu anhu, predanje odnosi se na odjeću čisto crvene boje, a Ebu Džuhajfino odnosi se na onu odjeću koja je manje ili više protkana drugim bojama, a Allah najbolje zna. Učenjaci šafijske i malikijske pravne škole dopuštaju oblačenje odjeće crvene boje u svakom slučaju.[933] A hanefije i hanbelije to smatraju pokuđenim.[934]

Tretman šišanja žene

Pitanje: Da li je ženi dopušteno kraćenje kose, i koliko? I da li je to dopušteno u svrhu liječenja?

Odgovor: Nema smetnje u takvoj situaciji skratiti kosu ili je potpuno obrijati, ako stručna osoba (ljekar opće prakse ili još bolje specijalista) tvrdi da će kraćenje ili brijanje kose rezultirati ponovnim jačanjem njenog korijena i gustoćom, u protivnom, to nije dopušteno.

Farbanje kose i obrva

Pitanje: Je li ženi dopušteno ofarbati dio glave, odnosno nekoliko čuperaka?

Odgovor: Ne smeta ofarbati kosu ili određene dijelove glave, tim prije jer u šerijatskim izvorima ne postoji argument koji to zabranjuje. Prilikom farbanja kose voditi računa o tri stvari: prvo, farba ne smije sprečavati dolazak vode do kose, jer bi u tom slučaju potiranje po glavi bilo neispravno; drugo, farbanje ne smije biti svojstveno nevjernicama ili velikim grješnicama; i, treće, farba ne smije biti crne boje, jer je to zabranjeno u jasnim hadisima. Ibn Abbas prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Pred Kijametski dan pojavit će se ljudi koji će se farbati u crno, oni neće osjetiti džennetski miris."*[935] Po oslobođenju Mekke, Ebu Kuhafa

---

[933] Vidjeti: *Tuhfetul-ahvezi*, 5/319.
[934] Vidjeti: *El-Insaf*, 1/481, i *El-Bahrur-raik*, 2/171.
[935] Ebu Davud i Hakim, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 6/499.

(Ebu Bekrov otac) došao je pred Poslanika a njegova kosa i brada bili su kao bijeli cvjetovi. Kada ga je vidio, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je: *"Ofarbajte ga, ali ne crnom bojom!"*[936] A Allah najbolje zna.

Pitanje: Da li je ženi dopušteno da ofarba obrve?

Odgovor: Farbanje obrva nije bila praksa muslimanki iz prvih, odabranih niti potonjih generacija, pa se s pravom pitamo odakle to potječe?! Ipak, u šerijatskim izvorima, koliko znamo, ne postoji poseban argument koji to zabranjuje; osnova je da je to mubah (dopušteno), ali pod tri uvjeta: prvo, strogo je zabranjeno bojiti crnom farbom, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Pred Kijametski dan pojavit će se ljudi koji će se farbati u crno, oni neće osjetiti džennetski miris."*[937]; drugo, nije dopušteno koristiti privlačne i uočljive boje koje daju sjaj obrvama (ako žena ne nosi nikab); i, treće, strani muškarci ne smiju primijetiti boju, jer je ma kakvo uljepšavanje (lica) pred strancima zabranjeno. Ako je ta praksa pak preuzeta od nevjernica, ako je to njihova moda, onda je to zabranjeno muslimankama, tim prije jer je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko oponaša neki narod, njemu i pripada."*[938] A Allah najbolje zna.

Miješanje muškaraca i žena na sijelima i radnim mjestima

Pitanje: Da li je dopušteno sjediti u ljetnim baštama ako za susjednim stolom sjede otkrivene žene strankinje, i da li se to smatra miješanjem muškaraca i žena? Da li je dopušteno izvesti pokrivenu suprugu u slastičarnu, ljetnu baštu i sl.?

Odgovor: Kada nešto zabrani, šerijat zabrani i sve puteve koji vode tome. Stoga je islam zabranio miješanje muškaraca i žena, jer to prouzrokuje buđenje strasti i požuda. Buharija i Muslim zabilježili su da Usama b. Zejd prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nisam ostavio poslije mene za muškarce opasnije iskušenje od žena."* U drugom hadisu koji je zabilježio Muslim stoji sljedeće: *"Čuvajte se*

---

[936] Nesai i Ebu Davud, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[937] Ebu Davud i Hakim, s dobrim lancem prenosilaca. (Vidjeti: *Fethul-Bari*, 6/499.)

[938] Ahmed i Ebu Davud, s dobrim lancem prenosilaca, tvrdi Ibn Tejmijje, u djelu *El-Iktida*, 1/269, imam Zehebi, u djelu *Es-Sijer*, 15/509, i Ibn Hadžer, u djelu *Fethul-Bari*, 10/271.

ovosvjetskih ljepota, i čuvajte se žena!" Islamski pravnici zabranjuju ukopavanje muškarca i žene u isti mezar, osim u prijekoj potrebi, ali i tada uvjetuju da se između njih napravi pregrada od zemlje.[939] Ako se ovako tretiraju mrtvi, kako onda trebaju živi, a pogotovo mladi?! Nakon prihvatanja vjere, musliman mora izmijeniti mnoge stvari, počevši od društva i mjesta na kojima se često nalazio, pa i izgled i ponašanje. Ne priliči niti je dopušteno sjediti na mjestima kojima nije zadovoljan Uzvišeni Allah, gdje je prisutno razgolićavanje, muzika, razvratan govor, uljepšani i utanjeni ženski glasovi, grohotno smijanje i sl. Zar protiv sebe uspostaviti očit dokaz?! Šejhul-islam Ibn Tejmijje kaže: "Kada bi čovjek u prolazu bez namjere čuo riječi nevjerstva, laž, ogovaranje, razvratnu pjesmu, muzičke instrumente, ne bi bio grješan, po konsenzusu muslimana, a kada bi sjeo da isto sluša i ne osuđujući to svojim srcem ni jezikom ni silom, bio bi grješan, po konsenzusu svih muslimana."[940]

Pitanje: Da li možete navesti dokaze koji zabranjuju miješanje muškaraca i žena? Danas veoma malo ljudi izbjegava ovu pojavu.

Odgovor: Kada nešto zabrani, šerijat zabrani i sve puteve koji vode tome. Zabranjujući nemoral, Uzvišeni kaže:

﴿ وَلَا تَقْرَبُوا۟ ٱلزِّنَىٰٓ ۖ إِنَّهُۥ كَانَ فَٰحِشَةً وَسَآءَ سَبِيلًا ﴿٣٢﴾ ﴾

"I nemojte se približavati nemoralu, to je razvratno djelo i ružan put!"[941] U ovom ajetu Svevišnji Allah zabranjuje nemoral, ali i sve što vodi u njega, a to se jasno zaključuje iz riječi: **"I nemojte se približavati nemoralu!"** Dakle, sva sredstva i putevi koji vode u nemoral zabranjeni su: pogled, dodir, ugovaranje susreta, čatanje i sl. – sve to je zabranjeno. Nema sumnje da zajedničko sijeljenje i kojekakvo razgovaranje budi strasti. Buharija i Muslim zabilježili su da Usama b. Zejd prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Neću ostaviti za muškarce veće iskušenje od žena."* Iako su općeg karaktera, ovo su jasni argumenti koji zabranjuju miješanje muškaraca i žena, jer šejtan najlakše djeluje nakon pogleda i susreta. Otuda je zabranjeno osamljivanje sa strankinjom. Također

---

[939] Vidjeti: *El-Mugni*, 2/222, i *Fetava Ibnis-Salah*, 1/260.
[940] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 30/117.
[941] Prijevod značenja El-Isra, 32.

jedan od dokaza koji ukazuje da miješanje muškaraca i žena nije legitimno jeste hadis koji je zabilježio Buharija, a u kojem stoji da su se žene požalile Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem: "Ljudi nas pretekoše, pa i nama, Allahov Poslaniče, odredi dan za poučavanje vjeri." Pa je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upriličio i njima poseban termin. Ako miješanje spolova nije legitimno prilikom učenja vjere, kako onda može biti dopušteno prilikom klasičnih sijela?! Pogledajmo hadis u kome Ebu Hurejre, radijallahu anhu, pripovijeda da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Žene ne trebaju ići sredinom puta."*[942] Ako nije pohvalno da žena hoda sredinom puta, čime se ističe i privlači pažnju na sebe, zar joj je dopušteno da sjedi sa strancima i dovodi i sebe i druge u iskušenje?! U Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i prvim generacijama imamo najljepši primjer. Kada bismo cijelog života tražili predanja koja dopuštaju miješanje muškaraca i žena, ne bismo našli nijedno, a Allah najbolje zna.

Ženin rad

Pitanje: Moj muž mi zabranjuje da kontaktiram sa svojim radnim kolegom koji je jednog dana od mene zatražio da mu se dopustim. Naravno, odbila sam i rekla da je to grijeh. Kasnije sam izvijestila muža o događaju, a on se naljutio na njega, i meni zabranjuje da mu nazivam selam. Da li se trebam pokoriti mužu i izbjegavati radnog kolegu? Allah vas nagradio!

Odgovor: Neka je neizmjerna hvala Uzvišenom Allahu na islamu, vjeri koja se brine o čednosti muslimanke. Obaveza svakoga vjernika i vjernice jeste da se klone svega što vodi u nemoral: **"I ne približavajte se nemoralu!"** U ajetu ne stoji: "Ne činite nemoral" jer Kur'an zabranjuje sve što vodi u nemoral: prisno razgovaranje, osmjehivanje, gledanje, čatanje, ugovaranje termina, rukovanje itd. Ovom prilikom ne bih govorio o vašem radnom kolegi koji vam je ponudio vezu, pretpostavljam da se radi o čovjeku koji ne poznaje granice islama, štaviše, nema uvida u osnovne moralne norme. Nije mi jasno kako muslimanka, posebno udata, sebi može dopustiti takav luksuz u životu da daje povoda nemoralnim ljudima, te da joj, bez imalo ustručavanja, ponude vezu?! To ne mogu shvatiti. Da stvar

[942] Ibn Hibban, 12/416. Šejh Albani hadis smatra dobrim. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 2/511.

bude gora, uvažena sestra još pita da li se treba pokoriti svome mužu koji joj, nažalost, zabranjuje samo to da mu ona naziva selam! Da, moraš poslušati svog muža! Zabranjeno ti je da ikada poselamiš ili progovoriš s osobom koja te želi obeščastiti. Čak i nakon brojnih izvinjenja ponuđenih od njega nije ti dopušteno imati ikakav kontakt s njim. Zapamti: ni selam! Cijenjena sestro, gledaj da Allah, dželle šanuhu, bude zadovoljan tobom, čuvaj svoju čednost i ponos svog muža. Iskreno se pokaj za nemar koji te bio obuzeo i traži oprosta od Svemogućeg Allaha, vidjet ćeš da je On, dželle šanuhu, milostiv i da mnogo prašta. Koristim ovu priliku i savjetujem sestru da se kloni rada, posebno u bolnici, tim više jer je nemoguće da žena na takvom radnom mjestu bude propisno obučena, a često je prinuđena da gleda u stidna mjesta bolesnika i da tamo čini mnogo štošta što je Allah, dželle šanuhu, zabranio. Zar nije bolje sačuvati vjeru i stid nego ostvariti neznatna materijalna dobra?! Molim Svemogućeg da oprosti i meni i vama. Amin!

Pitanje: Da li je muslimanki dopušteno da na Zapadu radi kao prodavačica u robnoj kući gdje će, naravno, kontaktirati sa stranim muškarcima?

Odgovor: Svemogući Allah zadužio je određenim stvarima kako muškarca tako i ženu; muškarac se brine za opskrbu svoje porodice i obavezan je izdržavati je. Svevišnji Allah rekao je:

﴿ٱلرِّجَالُ قَوَّٰمُونَ عَلَى ٱلنِّسَآءِ بِمَا فَضَّلَ ٱللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ وَبِمَآ أَنفَقُوا۟ مِنْ أَمْوَٰلِهِمْ﴾

"Muškarci vode brigu o ženama zato što je Allah dao prednost jednima nad drugima i zato što oni troše imetke svoje..."[943] Kur'an, sunnet i praksa prvih generacija ukazuju da žena treba boraviti u kući i da izlazi isključivo po potrebi. Dužna je odgajati djecu i prirediti mužu lijep ambijent, atmosferu u kojoj će se opustiti kada se vrati. Najbolji hidžab za ženu muslimanku jeste njena kuća, ona je štiti od zabranjenih pogleda i pokvarenih srca. Svako miješanje muškaraca i žena dovodi do raznih društvenih poremećaja. To je mijenjanje Allahovog, dželle šanuhu, zakona koji je uspostavio na Zemlji. Žena koja radi na takvom mjestu, naročito na Zapadu, neminovno će, pored miješanja, činiti i druge prijestupe: osmijeh,

[943] Prijevod značenja En-Nisa, 34.

umiljato obraćanje mušterijama itd. Ove stvari žena ne može izbjeći u ovome slučaju, tim više jer, tzv., zapadnjačka kultura zahtijeva od trgovkinje da svojom ženstvenošću privuče i zadrži kupca. Zato većinom žene, i to mlade, lijepe i posebno dotjerane rade na takvim mjestima. Otuda muslimanki nije opravdano raditi na takvom radnom mjestu, čak ni među muslimanima, a kamoli među nevjernicima, mnogobošcima. Ženin rad općenito, čak i u slučajevima legitimnim u šerijatu, nije poželjan i pohvalan, jer neminovno rezultira brojnim porodičnim problemima koji su primijetni naročito u zapadnjačkim društvima. Također, razlog više da izbjegava rad jeste to da njena priroda ne dopušta osmosatni rad a da ne iscrpi njenu ženstvenost i majčinski osjećaj. Uvaženu sestru savjetujem da se kloni rada, u najmanju ruku da bježi od radnih mjesta koja izazivaju Allahovu, dželle šanuhu, srdžbu. Molim Svemogućeg da našu opskrbu učini halalom, da je poveća, i učini nas istrajnim u islamu, amin!

Pitanje: Prilike su nalagale da budem odvojen od supruge. Ona radi u klasičnom restoranu. Za vrijeme odvojenosti svijet je počeo pričati kako ona izlazi s drugim muškarcem. Tražio sam od nje da se zakune Allahom četiri puta, a peti da je pogodi Allahovo prokletstvo ako laže, baš kako Kur'an naređuje. Ona se zaklela, ali ni nakon toga nisam miran. Šta da činim? Allah vas nagradio!

Odgovor: Dragi brate, šejtan hrli da pokvari međuljudske odnose, naročito između spuružnika. Kada neki od šejtanovih vojnika uspije posijati mržnju između dva čovjeka, on ga približi sebi, zagrli i kaže mu: *"Ti, ti, ti si pravi."*[944] Za razvod braka nisu dovoljne glasine i kojekakve priče, već samo jasni argumenti. Strpi se, sačekaj malo! Njezin rad u tom restoranu vjerovatno je diskutabilan. Svima nam je jasno šta znači raditi na takvim mjestima. Obaveza je da joj zabraniš rad na takvom mjestu, a Allah najbolje zna.

[944] Muslim.

MEĐULJUDSKI ODNOSI

BRAK

Odabir bračnog druga

Pitanje: Da li je preporučeno da momak ponudi brak vjernici starijoj od njega koja je bila udata i ima dijete?

Odgovor: Ne smeta ponuditi brak starijoj ženi, čak i ako ima dijete iz prvoga braka, ako je zadovoljan njenom vjerom i ponašanjem, a Allah najbolje zna.

Status onoga koji se ne ženi i ostaje čedan

Pitanje: Već duže vrijeme pokušavam se oženiti, ali bezuspješno. Uvijek se pojavi nekakva odbojnost, kod mene ili kod druge strane. Na kraju sam ustanovio da je u pitanju sihr. Učena mi je rukja, imao sam terapije itd., a uspjeh je bio djelimičan. Da li ću imati nagradu na onome svijetu ako se ne oženim a ostanem čedan?

Odgovor: Brak je Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet, a neki ga učenjaci smatraju čak obavezom. Neki su ashabi izjavili da se neće ženiti, pa ih je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ukorio: *"Ko zapostavi moj sunnet, ne pripada mi!"*[945] Mislim da se trebaš hitno oženiti dobrom muslimankom i tako upotpuniti svoj iman. Lakše ćeš se nositi sa šejtanom i njegovom vojskom koja uznemirava Allahove štićenike na Zemlji. Ibn Mes'ud je govorio: "Kada bi moja supruga preselila poslije ikindija-namaza nastojao bih se oženiti do noći, jer bih se bojao da ne preselim te noći pa da sretnem Allaha neoženjen." Po drugoj verziji, govorio je: "Kada bih bio neoženjen i znao da ću uskoro umrijeti, oženio bih se makar ne imao mogućnosti, bojeći se smutnje."[946] Po predanju, Muaz b. Džebel tražio je na smrtnoj postelji: "Oženite me! Ne želim sresti Allaha neoženjen."[947] Zbog sihra ne brini. Mnogi su muslimani pod njegovim utjecajem pa žive i

---

[945] Buharija i Muslim.
[946] Ibn Hazm, u djelu *El-Muhalla*, 10/25-26.
[947] Vidjeti: *El-Umm*, 5/42, od imama Šafije, *Es-Sunenul-kubra*, 6/452, *Marifetus-sunen*, 6/101, *El-Muhalla*, 10/26, i *Hulasatul-bedril-munir*, 2/148 od Ibn Mulekkina.

obožavaju Allaha, bore se protiv šejtana i njegovih pristalica. Molim Allaha da ti pomogne i opskrbi te čednom i pobožnom ženom!

Ženidba s namjerom razvoda nakon kraćeg vremena

Pitanje: Kakav je propis o onome ko se oženi s namjerom da pusti ženu nakon kraćeg perioda?

Odgovor: Učenjaci ehli-sunneta jednoglasni su u mišljenju da privremeni brak (mut'a) nije validan i da se tretira nemoralom. Ako se ugovorom uvjetuje određeni vremenski period, takav je brak ništavan i mladenci nisu halal jedno drugom.[948] Imam Buharija zabilježio je Alijinu, radijallahu anhu, izjavu u kojoj stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio mut'a brak. U drugom predanju koje je zabilježio imam Muslim stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio ovu vrstu braka do Sudnjeg dana. Na osnovu ovih i drugih hadisa, većina učenjaka smatra da je prvobitna dozvola mut'a braka derogirana.[949]

Međutim, ako mladoženja već u početku namjerava pustiti buduću suprugu, ali je o tome ne obavijesti niti je uvjetuje određeno vrijeme bračnim ugovorom, po mišljenju većine učenjaka, takav će brak biti validan.[950] Po njihovom mišljenju, brak je ispravan jer su svi njegovi uvjeti ispunjeni, a sama namjera ne utječe na validnost braka, jer vrijeme bračne veze nije uvjetovano niti se namjera mora realizirati. Drugi dio islamskih učenjaka smatra takav brak privremenim što je po šerijatskim mjerilima ravno mut'a braku. Ovo je stav imama Evzaija, a od savremenih učenjaka odabrao ga je Ibn Usejmin, novi sastav Stalnog kolegija za izdavanje fetvi u sastavu: Bekr Ebu Zejd, Salih Fevzan, Abdullah Gudejan, Abdulaziz Alu Šejh,[951] a koliko se sjećam i šejh Albani se opredijelio za ovaj stav. Upitan u vezi s čovjekom koji oženi ženu koja je tri puta puštena s namjerom da je ponovo učini dopuštenom prvom suprugu bez ikakvog dogovora s njim, Ibn Omer je odgovorio: "Ne može je oženiti, osim ako je istinski želi za suprugu, takve smo stvari za vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem,

948 Vidjeti: *El-Mugni*, 7/137.

949 Vidjeti: *Et-Temhid*, 10/121, *El-Mebsut*, 5/152, *El-Muhalla*, 9/519, *El-Insaf*, i *Es-Semerud-dani*, 1/443.

950 Vidjeti: *El-Mugni*, 7/137.

951 Vidjeti: *Fetaval-ledžnetid-daime*, 18/449.

smatrali nemoralom."[952] U najmanju ruku, preče je ne sklapati ovakvu vrstu braka, jer je u tome prijevara, obmana, sijanje mržnje, ružno predstavljanje islama, iskorištavanje muslimanke itd. Na kraju, postavljamo pitanje: da li bi neko volio udati kćerku, sestru ili majku za čovjeka koji će joj dati razvod za mjesec, dva, godinu ili dvije?! Musliman ne smije učiniti drugima ono što ne bi volio da njemu drugi učine, a Allah najbolje zna.

Dokazi koji zabranjuju udaju bez dozvole staratelja

Pitanje: Možete li mi navesti argumente koji ukazuju da je haram udati se bez staratelja?

Odgovor: Žena ne može udati samu sebe, niti može udati drugu ženu. Ako bi, pak, sklopila bračnu vezu bez staratelja ili joj staratelj bila strana, neovlaštena osoba, njen brak bio bi ništavan. Ovaj stav zastupa izrazita većina islamskih učenjaka, između ostalih: Omer, Alija, Ibn Mes'ud, Ibn Abbas, Ebu Hurejre, Ibn Musejjib, Hasan, Omera b. Abdulaziz, Sevri, Ibnul-Mubarek, Ishak, Ebu Ubejde i neki drugi.[953] Ibn Munzir govorio je da ne postoje predanja u kojima stoji da su se ashabi razilazili o ovom pitanju.[954] Ovo mišljenje preferiraju učenjaci malikijske, šafijske, hanbelijske i zahirijske (bukvalističke) pravne škole.[955] Uvjetovanje staratelja za ispravnost braka temelji se na argumentima iz Kur'ana, hadisa, izjava ashaba i zdrave logike.

Argumenti iz Kur'ana

1. Svevišnji Allah rekao je:

﴿وَإِذَا طَلَّقْتُمُ ٱلنِّسَآءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ أَن يَنكِحْنَ أَزْوَٰجَهُنَّ إِذَا تَرَٰضَوْا۟ بَيْنَهُم بِٱلْمَعْرُوفِ ۗ﴾

"A kada pustite žene pa ispune njihov razvodni rok, ne sprečavajte ih

---

[952] Hakim, 2/217/2806, Bejheki, 7/339/14189. Imam Hakim, Zehebi i Albani ovo predanje smatraju vjerodostojnim. Vidjeti: *Irvaul-galil*, 6/311.

[953] Vidjeti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 3/76.

[954] Vidjeti: *Fethul-Bari*, 9/187.

[955] Vidjeti: *El-Muhalla*, 9/451, *Bidajetul-mudžtehid*, 2/7, *El-Mugni*, 7/337, i *Mugnil-muhtadž*, 3/147.

da se udaju za muževe svoje, kada se slože da lijepo žive."[956] Navedeni ajet zabranjuje stirateljima sprečavanje ženama ponovnu udaju za iste (prethodne) muževe sklapanjem novog bračnog ugovora. Kada bi žena polagala pravo na samostalno sklapanje bračnog ugovora, tada Allahove, dželle šanuhu, riječi: **"...ne sprečavajte ih da se udaju za muževe svoje..."** ne bi imale smisla, a to je, naravno, nemoguće. Imam Šafija kaže: "Ovo je najjasniji ajet da staratelj skupa s djevojkom polaže pravo na sklapanje bračnog ugovora."[957]

2. Uzvišeni kaže:

﴿وَلَا تُنكِحُوا۟ ٱلْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا۟ ۚ﴾

"Ne udajite vjernice za idolopoklonike dok ne postanu vjernici..."[958] U ovom, kao i u prethodnom ajetu, Svevišnji Allah obraća se stirateljima i zabranjuje im udaju žena za idolopoklonike. Da staratelj nema pravo ni udio u sklapanju bračne veze, tada bi se Uzvišeni obratio direktno ženama, kao što je to učinio u istom ajetu u pogledu muškaraca, riječima:

﴿وَلَا تَنكِحُوا۟ ٱلْمُشْرِكَٰتِ حَتَّىٰ يُؤْمِنَّ ۚ﴾

"Ne ženite se idolopoklonkama dok vjernice ne postanu..."[959] Po imamu Kurtubiju, ovaj je ajet jasan argument kada je riječ o uvjetovanju staratelja za validnost bračne veze.[960] Nakon što se pozvao na riječi Muhammeda b. Alija da navedeni ajet ukazuje na sklapanje bračne veze posredstvom staratelja, Ibnul-Arebi Maliki zapisao je: "Ovo je lijepo i izvanredno precizno zaključeno, i ovakvo shvatanje ajeta sasvim je ispravno."[961] Imam Sanani rekao je: "Allahovo, dželle šanuhu, obraćanje stirateljima u ovom ajetu ukazuje da žena ne može udati sama sebe."[962]

3. Allah, dželle šanuhu, rekao je:

﴿وَأَنكِحُوا۟ ٱلْأَيَٰمَىٰ مِنكُمْ وَٱلصَّٰلِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَآئِكُمْ ۚ﴾

---

[956] Prijevod značenja El-Bekare, 232.
[957] Vidjeti: *El-Umm*, 6/55.
[958] Prijevod značenja El-Bekare, 221.
[959] Prijevod značenja El-Bekare, 221.
[960] Vidjeti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 3/75.
[961] Vidjeti: *Ahkamul-Kur'an*, 1/176.
[962] Vidjeti: *Subulus-selam*, 3/120.

"Udavajte neudate i ženite neoženjene, i čestite robove i robinje svoje..."[963] U ovom ajetu Svevišnji Allah se obraća muškarcima, a ne ženama. Šejhul-islam Ibn Tejmijje veli: "Allah se obraća muškarcima da udaju neudate, kao i robove i robinje."[964] Ajet je imperativnog karaktera, i ukazuje na to da su muškarci zaduženi za udaju žena, tj. prihvatanjem starateljstva prilikom udaje.

4. Svemogući Allah kaže:

﴿ وَإِن طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِن قَبْلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ إِلَّآ أَن يَعْفُونَ أَوْ يَعْفُوَا۟ ٱلَّذِى بِيَدِهِۦ عُقْدَةُ ٱلنِّكَاحِ ﴾

"A ako ih pustite prije nego što ste u odnos s njima stupili, a već ste im vjenčani dar odredili, one će zadržati polovinu onoga što ste odredili, osim ako se odreknu ili se odrekne onaj koji odlučuje o sklapanju braka..."[965] U prvom dijelu ajeta: **"A ako ih pustite prije nego što ste u odnos s njima stupili..."**, Uzvišeni Allah obraća se muževima. Potom se obraća ženama: **"one će zadržati polovinu onoga što ste odredili, osim ako se odreknu..."** Pa se opet obraća starateljima: **"...ili se odrekne onaj koji odlučuje o sklapanju braka..."** Dakle, sklapanje braka pravo je staratelja, a ne žene samostalno, mada ona ima puno pravo odbiti ponuđeni brak. Ibn Tejmijje smatra da se pod onim koji odlučuje o sklapanju braka u ajetu misli na staratelja, i još tvrdi da Kur'an ukazuje na ispravnost ovog mišljenja. Ovakvo je tumačenje šejhul-islam prenio od imama Malika, i Ahmeda, po jednoj verziji.[966] Shodno ovom tumačenju, ovaj je ajet najjasniji kur'anski argument kada je riječ o ovom pitanju. Naime, onaj u čijoj ruci je neka stvar, on u potpunosti raspolaže s njom, a ne bilo ko drugi.

5. Riječi koje je izgovorio otac dviju djevojaka kojima je Musa, alejhis-selam, napojio stado (neki mufessiri kažu da se radilo o poslaniku Šuajbu, alejhis-selam, poslaniku Medjena, a Allah najbolje zna):

﴿ قَالَ إِنِّىٓ أُرِيدُ أَنْ أُنكِحَكَ إِحْدَى ٱبْنَتَىَّ هَـٰتَيْنِ ﴾

---

963 Prijevod značenja En-Nur, 32.
964 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 32/84.
965 Prijevod značenja El-Bekare, 237.
966 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 32/22.

"Reče: 'Ja te želim oženiti jednom od ove dvije kćeri moje' ..."[967] I ovaj ajet ukazuje da je staratelj odgovoran za sklapanje bračne veze, i da je starateljstvo za brak bilo poznato u prijašnjim vjerozakonima. Većina učenjaka islamske jurisprudencije (usuli-fikha) smatra da su vjerozakoni prijašnjih naroda validni u našem vjerozakonu ako ne postoji argument da je taj propis dokinut.[968] Naime, ovdje se radi o propisu koji nije ni potvrđen ni negiran našim šerijatom, a šta onda reći za propis koji potvrdi Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, vjerozakon, kao što je u ovom slučaju. Ibnul-Arebi kaže da učenjaci malikijske pravne škole koriste ovaj ajet kao argument kada je riječ o strateljstvu prilikom sklapanja braka. Spomenuvši mišljenje učenjaka koji smatraju da žena može samostalno sklopiti bračni ugovor, Ibnul-Arebi je zapisao: "Ovo mišljenje je zaista čudno; kada je to žena samostalno sklapala brak."[969]

Dokazi iz hadisa

1. Ebu Musa Ešari prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nema braka bez staratelja."*[970] Ovaj hadis autentičnim smatraju vrhunski hadiski stručnjaci: Ali b. Medini, Buharija, Tirmizi, Hakim, Ibn Hibban, Ibn Huzejme, Bejheki, Ibnul-Kajjim, Albani i neki drugi.[971] Ovaj hadis kategorički jasno negira validnost bračnog ugovora bez odobrenja staratelja.

2. Aiša, radijallahu anha, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Koja god žena uda samu sebe, njen brak je ništavan, njen brak je ništavan, njen brak je ništavan."*[972] Imam Tirmizi ovaj hadis smatra dobrim, a vjerodostojnim su ga okarakterizirali: Ibn Mein, Ebu Avvana, Ibn Huzejme, Ibn Hibban, Hakim, Ibn Hadžer, Albani i neki drugi.[973]

3. Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ne može žena udati ženu, niti sama sebe."*[974] Lanac prenosilaca ovog

[967] Prijevod značenja El-Kasas, 27.
[968] Vidjeti: *Mealimu usulil-fikh*, str. 232.
[969] Vidjeti: *Ahkamul-Kur'an*, 3/429.
[970] Ebu Davud, 2085, Ahmed, 16/155 – *El-Feth*, Tajalisi, 1/422, i Tahavi, 3/8-10.
[971] Vidjeti: *Tehzibus-sunen*, 6/74, *Et-Telhisul-habir*, 3/1173, i *Irvaul-galil*, 6/235-238.
[972] Ebu Davud, 2083, Tirmizi, 1102, Abdurrezzak, 6/195, i Tajalisi, 3/72.
[973] Vidjeti: *Fethul-Bari*, 9/191 i 194, *Subulus-selam*, 3/117, i *Irvaul-galil*, 6/243.
[974] Ibn Madže, 1882, Darekutni, 3/159, i Bejheki, 7/177.

hadisa dobar je, pogotovo ako se u obzir uzmu prethodna dva predanja koja mu idu u prilog. Ibn Hadžer tvrdi da su njegovi prenosioci pouzdani, a šejh Albani smatra ga ispravnim.[975]

Hadise u tom smislu prenosi oko šesnaest ashaba. Kada je riječ o tome, imam Hakim zapisao je: "Većina tih predanja vjerodostojna su, posebno Aišina, Ummu Selemina i verzija Zejnebe b. Džahš."[976]

Izjave ashaba

1. Preneseno je da je Omer b. Hattab rekao: "Koju god ženu ne uda njen staratelj ili vladar, njen brak je ništavan."[977]
2. Seid b. Musejjib prenosi da je Omer, radijallahu anhu, jednom prilikom rekao: "Žena se ne može udati bez starateljevog odobrenja."[978]
3. Alija b. Ebu Talib izjavio je: "Koja god žena uda sama sebe, njen brak je ništavan, i nema braka bez staratelja."[979]
4. Ibn Abbas govorio je: "Nema braka bez staratelja i dvojice svjedoka."[980] Šejh Albani predanje smatra vjerodostojnim.[981]
5. Ebu Hurejre, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Govorili smo: 'Žena koja sama sebe uda je nevaljalica i grješnica.'" U drugoj verziji stoji: "Govorili smo: 'Žena koja sama sebe uda je bludnica.'" Opet, u drugoj verziji stoji ovako: "Ljudi su govorili: 'Žena koja sama sebe uda već čini blud.'" A u verziji koju je zabilježio Ibn Hazm stoji: "Žena nema pravo na sklapanje bračnog ugovora, jer nema braka bez staratelja. Ne udaje žena sama sebe, i nemoralna je ako to učini."[982]
6. Kada bi neko zatražio od Aiše da posreduje za brak, kazala bi staratelju: "Udaj je, jer žena ne može udati sama sebe."[983]

---

[975] Vidjeti: *Bulugul-meram*, str. 179, i *Irvaul-galil*, 6/248.
[976] Vidjeti: *El-Mustedrek*, 2/188.
[977] Bejheki, 7/179.
[978] Darekuni, 3/160.
[979] Bejheki, 7/180, koji je ovo predanje ocijenio vjerodostojnim.
[980] Bejheki, 7/182.
[981] Vidjeti: *Irvaul-galil*, 6/251.
[982] Bejheki, 7/110, i Darekutni, 3/159-160. Sva ova predanja imaju ispravan lanac prenosilaca.
[983] Abdurrezzak, 6/201, Tahavi, 3/10, Ibn Hazm, 9/453-454, i Bejheki, 7/182. Hafiz Askalani je predanje ocijenio vjerodostojnim. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 9/186.

7. Majka pravovjernih Zejneb b. Džahš drugim Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, suprugama govorila je: "Vas su udali vaši staratelji, a mene je udao Allah Svojom naredbom iznad sedam nebesa."[984]

Ispravno rasuđivanje

Budući da je sklapanje braka jako bitna stvar, neophodno je da se o njoj brine onaj ko je iskusniji u životu, ko nije podložan emocijama i ko ima potpunije i realnije rasuđivanje. Svakako, otac je najbrižniji u ostvarivanju prava i zaštiti svoga djeteta. Starateljstvo zahtijeva odlučne stavove, dok žena po svojoj prirodi lakše odstupa i mijenja mišljenja. Pored toga, žena koja udaje sama sebe mora se miješati s muškarcima, kontaktirati s njima, a ponekad dovoditi sebe u veoma nezgodan položaj, što, svakako, odudara od ženine prirode, a Allah najbolje zna.

Žene koje su trajno zabranjene za brak

Pitanje: Koje su skupine žena trajno zabranjene za brak?

Odgovor: Brak je propisan Kur'anom, hadisom i konsenzusom islamskih učenjaka. To je sunnet svih poslanika:

﴿ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً ﴾

"I prije tebe smo poslanike slali, i žene i porod im davali."[985] Buharija i Muslim zabilježili su da je Enes b. Malik prenio sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Doista sam ja najbogobojazniji i najbolji vjernik: postim, ali i mrsim; klanjam, ali i spavam; i oženjen sam; ko izbjegava moj sunnet ne pripada mi."* Muškarcu je dopušteno izabrati ma koju ženu, osim onih koje je šerijat izuzeo iz općeg propisa. Iznimka može biti trajnog ili vremenski ograničenog karaktera. Kada je riječ o trajnoj zabrani, ona se odnosi na sljedeće tri kategorije:

1. zabrana po krvi;
2. zabrana po tazbinstvu; i
3. zabrana po mlijeku.

---

[984] Buharija, 7420.
[985] Prijevod značenja Er-Rad, 38.

Zabrana po krvi

Čovjeku je, zbog krvne veze, trajno zabranjeno ženiti sljedeće skupine:
1. majku i nenu;
2. kćerke i unuke;
3. sestrične i bratične; i
4. tetke po ocu ili po majci.

Svevišnji Allah rekao je:

﴿ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَـٰتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَٰتُكُمْ وَعَمَّـٰتُكُمْ وَخَـٰلَـٰتُكُمْ وَبَنَاتُ ٱلْأَخِ وَبَنَاتُ ٱلْأُخْتِ ﴾

"Zabranjuju vam se majke vaše, i kćeri vaše, i sestre vaše, i sestre očeva vaših, i sestre majki vaših, i bratične vaše i sestrične vaše..."[986]

U prvu kategoriju spada nena s očeve i majčine strane, i sva uzlazna loza. Kada govore o ovoj skupini, islamski učenjaci pozivaju se na sljedeće pravilo: Svaka žena koja je uzrok dolaska na svijet određenog muškarca (koja je rodila njegovu majku ili nenu ili neninu nenu itd.) smatra se njegovom majkom. U drugu skupinu spada unuka od sina i kćerki, i sva silazna loza s te strane. Kada je riječ o ovoj kategoriji, postoji drugo pravilo koje glasi: Svaka žena čije je rođenje uzročio određeni muškarac (otac, djed, djedov djed itd.) smatra se njegovom kćerkom. Što se sestara tiče, one su zabranjene za brak bile punokrvne sestre (od jednog oca i jedne majke) ili polukrvne sestre (sestre po jednom roditelju). U ovu kategoriju spada kćerka brata i kćerka sestre (bratična i sestrična), svejedno radilo se o punokrvnom ili polukrvnom bratu, odnosno sestri. Tetka je zabranjena, radilo se o tetki s očeve ili majčine strane, bila očeva, odnosno majčina punokrvna sestra ili polukrvna. U ovu kategoriju spada očeva, majčina, djedova i nenina tetka.

Zabrana po tazbinstvu

Trajno je zabranjeno, zbog tazbinstva, ženiti sljedeće kategorije žena:
1. snahe i žene unuka;
2. punicu, njenu majku, i svu uzlaznu lozu;
3. maćehu i žene djedova, i svu uzlaznu lozu;

[986] Prijevod značenja En-Nisa, 23.

4. pastorke i unuke supruge.

Da bi pastorka bila trajno zabranjena za bračnu vezu, mora se desiti spolni odnos između očuha i njene majke, jer sam bračni ugovor čini je zabranjenom privremeno, a ne trajno zabranjenom. Uzvišeni Allah kaže:

﴿ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَٰتُكُمْ ... وَرَبَٰٓئِبُكُمُ ٱلَّٰتِى فِى حُجُورِكُم مِّن نِّسَآئِكُمُ ٱلَّٰتِى دَخَلْتُم بِهِنَّ
فَإِن لَّمْ تَكُونُوا۟ دَخَلْتُم بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ ﴾

"Zabranjuju vam se majke vaše... i pastorke vaše koje se nalaze pod vašim okriljem od žena vaših s kojim ste imali bračne odnose – ako s njima niste imali bračne odnose, onda vam nije grijeh..."[987] Većina učenjaka ne pravi razliku između pastorke koja je odrasla u okrilju očuha i one koja nije, i to se mišljenje smatra preferirajućim kod islamskih pravnika. Maćeha je zabranjena, na osnovu riječi Uzvišenog:

﴿ وَلَا تَنكِحُوا۟ مَا نَكَحَ ءَابَآؤُكُم مِّنَ ٱلنِّسَآءِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ فَٰحِشَةً وَمَقْتًا وَسَآءَ
سَبِيلًا ﴿٢٢﴾ ﴾

"I ne ženite se onim koje su ženili vaši očevi nakon onoga što je bilo – to je razvrat, mržnja i ružan put."[988] Ovaj ajet Ibn Kesir komentira ovako: "Allah je zabranio maćehe iz poštovanja prema ocu. One postaju trajno zabranjene sklapanjem samog bračnog ugovora, po konsenzusu islamskih učenjaka."[989] Zato je Svevišnji Allah taj postupak okarakterizirao kao razvrat, mržnju i ružan put. Kada je riječ o punici, ona je zabranjena samim sklapanjem bračnog ugovora s njenom kćerkom. Kao pojašnjenje islamski učenjaci ovdje koriste pravilo koje glasi: Bračni ugovor s kćerkom čini njenu majku zabranjenom, a bračni odnos sa ženom čini njenu kćerku zabranjenom. Izrazita većina islamskih učenjaka smatra majku trajno zabranjenom nakon pukog bračnog ugovora s njenom kćerkom. Ovo je stav imama četiri pravne škole, sedam pravnika i apsolutne većine islamskih učenjaka iz prvih i potonjih generacija.[990] Pod sedam pravnika mislimo na: Seida b. Musejjiba, Kasima b. Muhammeda b. Ebu Bekra, Urvu b. Zubejra,

987 Prijevod značenja En-Nisa, 23.
988 Prijevod značenja En-Nisa, 22.
989 Vidjeti: *Tefsirul-Kur'anil-azim*, 1/479, i *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 5/120.
990 Vidjeti: *Tefsirul-Kur'anil-azim*, 1/481-482.

Ebu Bekra b. Abdurrahmana, Haridžu b. Zejda b. Sabita, Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbu i Sulejmana b. Jesara.[991]

Zabrana po mlijeku

Apsolutna većina islamskih učenjaka smatra da je po mlijeku zabranjeno sve što je zabranjeno po krvi. Imam Buharija zabilježio je da Aiša, radijallahu anha, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Zabranjeno je po mlijeku sve ono što je zabranjeno po krvi."* A imam Muslim zabilježio je da je Alija b. Ebu Talib prenio sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Allah je zabranio po mlijeku ono što je zabranio po krvi."* Naprimjer, kada žena podoji muško dijete (s pet punih dojenja, po preferirajućem mišljenju) postaje mu majka po mlijeku, a njen muž biva podojenom djetetu otac po mlijeku, njena sestra – tetka, njena kćerka – sestra, njena majka – nena itd. Aiša, radijallahu anha, pripovijedala je: "Došao mi je u goste amidža po mlijeku pa mu nisam dopustila da uđe dok nisam upitala Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Kada sam ga upitala, rekao je: *'Dopusti mu da uđe, on ti je amidža!'*" "Allahov Poslaniče, mene je podojila žena (njegova sestra), nije on!", usprotivi se Aiša, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ponovi: *"Neka uđe, on ti je amidža!"*[992] Ovaj hadis jasno ukazuje da je brat oca po mlijeku amidža djetetu koje je podojila njegova žena (očeva žena). Bitno je naglasiti da se propisi zabrane po mlijeku vežu isključivo za dojenče, a ne za njegovu rodbinu. Tako rođena sestra dojenčeta koju nije podojila ista dojilja ne smatra se kćerkom njenom mužu, niti je rođeni brat dojenčeta sin dojilje, a Allah najbolje zna.

Kako na legitiman način sklopiti brak

Pitanje: Kako na legitiman način doći do braka? Želim oženiti vjernicu, jer nam je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, to preporučio rekavši u hadisu da djevojku udaju četiri stvari: ljepota, porijeklo, imetak i vjera. Allah vas nagradio!

---

[991] Vidjeti: *Nejlul-evtar*, 3/26.
[992] Buharija i Muslim.

Odgovor: Smatram da nema potrebe opširnije govoriti o vrijednosti braka i obavezi biranja adekvatnog životnog saputnika. Navedeni hadis jasno ukazuje na to. Najbolje je da mladić koji želi oženiti vjernicu to razglasi među ljudima, a oni to obično prenesu svojim hanumama, a one svakako poznaju djevojke koje su na udaju. Vjerska je obaveza svih koji mogu pomoći da pomognu, i nije dopušteno da se na račun onoga koji traži bračnog druga zbijaju šale i sl. Kada čuje za djevojku koja je spremna za udaju, stupit će u kontakt s njenim starateljem, i doći na vrata (ne ispod prozora); s njom neće ništa razgovarati prije nego što obavi razgovor sa starateljem. Zabranjeno mu izlaženje s njom, osamljivanje i sl., sve dok se ne sklopi bračna veza. Stvari koje ga interesiraju pitat će u prisustvu njenog mahrema. Dopušteno mu je da vidi lice i šake djevojke, jer po crtama lica može odrediti njenu ljepotu, a na osnovu šaka (prstiju) debljinu, odnosno mršavost. Sve ostalo: kosa, vrat, podlaktice itd., zabranjeno je vidjeti sve dok se ne sklopi brak. Cijenjeni brate, savjetujem ti da ne budeš od onih koji svoje životne saputnike traže po internetu. Djevojka koja se ponudi na internetu ne zaslužuje da joj se povjeri najmanji emanet, kako joj onda povjeriti odgajanje djece i generaciju muslimana. Čovjeka koji se oženi s interneta pitam hoće li biti miran kada ostavi svoju ženu samu na internetu? Neka razumom obdareni sebi odgovore! Dragi brate, budi iskren prema Allahu, dželle šanuhu, i čuvaj se šejtanskih stopa, on je čovjeku otvoreni neprijatelj. Molim Allaha, dželle šanuhu, da ti podari svako dobro na ovome i budućem svijetu!

Udaja za muškarca koji ne klanja

Pitanje: Da li se žena privržena islamu može udati za muškarca koji, kako kaže, poštuje vjeru, ali ne klanja iz, kako tvrdi, "opravdanih razloga"?

Odgovor: Namaz je stub vjere. Ko prakticira namaz, zapravo prakticira vjeru, a ko ga zanemari, zanemario je dini-islam. Udjel muslimana u islamu određuje se prema namazu; nakon ostavljanja namaza nema islama. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio je: *"Islam će nestajati jedan po jedan dio, kad se god koji dio izgubi, ljudi će se hvatati za sljedeći. Prvo što će nestati od islama jeste islamska vlast, a zadnje što će ostati od vjere jeste*

namaz."[993] U drugom hadisu stoji: "*Prvo što će nestati među ljudima jeste povjerenje, a zadnje što će ostati od vjere jeste namaz."*[994] Prvo za šta će čovjek biti upitan na Kijametskom danu jeste namaz: ako namaz bude ispravan, bit će ispravna i primljena ostala djela; ako namaz ne bude ispravan, neće biti primljena ni ostala djela, makar ih bilo mnogo kao morske pjene. Upozoravajući na opasnost ostavljanja namaza, s jedne, i ukazujući na njegovo mjesto u islamu, s druge strane, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "*Ono što odvaja vjerovanje od nevjerstva jeste obavljanje namaza."*[995] Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, također je upozorio: "*Granica između nas i licemjera jeste namaz, pa ko ga ostavi, učinio je nevjerstvo."*[996] Imam Ibn Hazm konstatirao je: "Od širka nema većeg grijeha od toga da čovjek izostavi namaz ne klanjavši ga dok ne istekne njegovo vrijeme."[997] Šejhul-islam Ibn Tejmijje govorio je: "Onaj ko izostavlja namaz gori je od kradljivca, bludnika i onoga ko konzumira alkohol i drogu." Također je zapisao i ovo: "Ko ne obavi dnevni namaz do zalaska sunca, bilo zbog zauzetosti poslom, lovom ili služenjem učitelju i odbije pokajanje, takav se ubija, po većini islamskih učenjaka."[998] Imam Zehebi tvrdi: "Ko izostavi namaz isti je kao onaj koji konzumira alkohol i čini nemoral (...) Ko ustraje na izostavljanju namaza veliki je nesretnik, propalica i prijestupnik."[999] Nakon navedenih, ali i brojnih drugih argumenata i izjava islamskih učenjaka vidimo u kakvoj se nevolji nalazi čovjek koji ne obavlja namaz. Stoga, muslimanka se ni u kom slučaju i ni pod kakvim okolnostima ne smije udati za čovjeka koji ne klanja. Lijepo je i obavezno poštovati vjeru, ali to nije dovoljno. Dobro srce i lijepa duša ne mogu nadomjestiti praktično ispoljavanje islama, već se njihova ispravnost vrednuje prema izvršavanju propisanih obredoslovlja. U islamu ne postoji razlog zbog kojeg je dopušteno svjesno izostaviti namaz. Ako borba na bojnom polju nije valjan razlog za ostavljanje namaza, onda za to ne postoji validan i razuman

---

[993] Ibn Hibban, 15/111, Ahmed, 5/251, Taberani, 8/116, i imam Hakim, 4/104. Imam Hakim i šejh Albani hadis smatraju ispravnim. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 2/905/5075.

[994] Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 1/503/2575, i *Kešful-hafa*, 1/253.

[995] Muslim i sabirači sunena.

[996] Nesai, Tirmizi, i Ibn Madže. Imam Tirmizi, Nesai, Lalikai, Hakim, Zehebi, Iraki i Menavi hadis smatraju vjerodostojnim. Vidjeti: *Meseletut-tekfir*, 1/67, *Nejlul-evtar*, 1/363, *Kešful-hafa*, 1/348, i *Sahihut-tergib*, 1/366.

[997] Vidjeti: *El-Kebair*, str. 37 od imama Zehebija.

[998] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 22/23 i 22/34.

[999] Vidjeti: *El-Kebair*, str. 37.

razlog. Međutim, šejtan neke ljude veoma vješto obmane i zavede, pa se pozivaju na nekakve "opravdane razloge", a Allah najbolje zna.

Utemeljenje običaja da mlada prilikom udaje opremi spavaću sobu

Pitanje: U našem je mjestu običaj da mlada prilikom udaje opremi spavaću sobu. Ima li to utemeljenja u islamu?

Odgovor: Nema smetnje u tome da mlada, odnosno njen staratelj opremi sobu ili više soba, pomažući na taj način mladoženji. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, opremio je Fatimu, radijallahu anha, s određenim stvarima kada se udala za Aliju.[1000] Međutim, žena to nije obavezna ni u kom slučaju, jer kompletno izdržavanje pada na supruga.[1001] A Allah najbolje zna.

Ženidba nepokrivene žene i svadba na šerijatski način

Pitanje: Djevojka koju ću, ako Bog da, uskoro oženiti nije pokrivena, ali se nadam da će se pokriti. Kakvu svadbu da napravim, a da ne narušim opće šerijatske norme?

Odgovor: Odabir adekvatnog životnog saputnika treba biti primarni cilj svakog muslimana. Ljudi sklapaju bračne veze iz raznih pobuda. Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Ženu udaju četiri stvari: imetak, ljepota, porijeklo i vjera, a ti odaberi vjernicu, Allah ti dao dobro!*"[1002] Po hadisu, obaveza je oženiti vjernicu, odnosno, vjera treba biti osnovni kriterij prilikom izbora bračnog druga. Pokrivanje žena je obligatna obaveza. Razgolićavanje je jedan od najvećih grijeha, a grijesi imaju negativne posljedice na ovome i budućem svijetu. Stoga savjetujemo bratu da ne ženi djevojku koja nije pokrivena, jer se veoma često desi da se djevojke koje su, naizgled, spremne na pokrivanje, nakon udaje nikada ne pokriju. Obično se pravdaju govoreći: takvu si me oženio, meni treba vremena, u vjeri nema prisile, želim očistiti

---

1000 Ibn Madže i Ahmed, u djelu *Fadailus-sahaba*, 2/870, sa ispravnim lancem prenosilaca.
1001 Vidjeti: *El-Muhalla*, 9/507.
1002 Buharija i Muslim.

namjeru... Nerijetko se dešava da nakon kratkog vremena vjernik zažali zbog sklopljene bračne veze, ali... Također, ako vjernici budu ženili otkrivene djevojke, ko će ženiti pokrivene vjernice koje su svoje vjerovanje potvrdile prije samog braka?! Muslimanke treba podsticati na pokrivanje time što će mladići tražiti samo pokrivene djevojke. Bitno je napomenuti da je muž odgovoran za ženu koja izlazi pred strance otkrivena. Abdullah b. Omer prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio: "*Svi ste vi pastiri, i svi ćete biti pitani za ono što vam je povjereno: vladar je pastir svojih podanika, i bit će pitan za njih; čovjek je pastir u svojoj kući, i bit će pitan za svoju porodicu...*"[1003] Brojni su hadisi koji ukazuju na opasnost razgolićavanja. Imam Muslim zabilježio je preko Ebu Hurejre da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Dvije skupine stanovnika Vatre još nisam vidio: ljude koji imaju bičeve poput kravljih repova kojima tuku ljude i žene pokrivene a otkrivene čije glave izgledaju kao grbe horasanskih deva.*" U jednoj verziji ovog hadisa koju prenosi Abdullah b. Amr stoji dodatak: "*Kunite ih jer one su zaista proklete.*"[1004] Također je kazao: "*Najbolje žene jesu ljupke, koje obraduju, blage, nježne, koje podstiču muževe na pokornost, ali ako su bogobojazne, a najgore žene jesu one razgolićene...*"[1005] U drugom predanju stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Za status tri kategorije ljudi uopće ne pitaj: za čovjeka koji posije smutnju među muslimanima i bude nepokoran vladaru, za roba ili robinju koji odbjegnu pa umru, i za ženu čiji je muž odsutan a ona opskrbljena pa se nakon toga razgoliti – za njihov status ne pitaj!*"[1006]

Svadba na kojoj ne bude miješanja muškaraca i žena, upotrebe muzičkih instrumenata, konzumiranja alkohola i drugih poroka ispunila je šerijatske uvjete. Lijepo je, po mogućnosti, na svadbenoj proslavi napraviti ručak za prisutne, jer je tako učinio i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada se ženio Zejnebom, radijallahu anha.[1007] Kada se ženio Abdurrahman

---

[1003] Buharija i Muslim.

[1004] Ahmed, 1/301 – El-Feth, Hakim i Ibn Hibban, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *El-Musned*, 6/490 (s opaskama Ahmeda Šakira, i *Es-Silsiletus-sahiha*, 6/412.

[1005] Bejheki, 7/131/13478, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 4/464-466/1849, i *Sahihul-džamia*, 1/628/3330.

[1006] Hakim, Ahmed, Taberani i Asbehani u djelu *Et-Tergib*, 1/532/973. Imam Hakim, Zehebi i šejh Albani hadis smatraju vjerodostojnim. Ibn Asakir ga je svrstao među dobra predanja. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 2/81/542, i *Sahihul-džamia*, 1/586-587/3058, i *Džilbabul-meretil-muslima*, str. 119-120.

[1007] Buharija i Muslim.

b. Avf, radijallahu anhu, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, preporučio mu je: *"Zakolji makar jednu ovcu!"*[1008] A Allah najbolje zna.

Udaja za nemuslimana i ženidba nevjernicom

Pitanje: Da li se musliman može oženiti nemuslimankom pod uvjetom da prihvati islam?

Odgovor: Po skoro jednoglasnom mišljenju islamskih učenjaka, dopušteno je oženiti židovku ili kršćanku, bez obzira prihvatila islam ili ne, naravno, bolje je da prihvati islam. Zabranjeno je oženiti mnogoboškinju i ateistkinju, a Allah najbolje zna.

Pitanje: Da li je brak validan između muslimana i nemuslimanke ako njeni roditelji ne žele dati dozvolu za brak jer ne žele da se ona uda za muslimana, a ona to želi i hoće. I da li je u tom braku nemuslimanka mora preći na islam, ili može zadržati svoju vjeru? Allah vas nagradio!

Odgovor: Prije svega trebamo znati da nevjernik može biti staratelj nevjernici ako je mladoženja musliman. Ovaj stav zastupaju učenjaci hanefijske, malikijske i šafijske pravne škole.[1009] Po nekim verzijama, mišljenje većine pravnika odabrala je i hanbelijska pravna škola.[1010] Staratelj nevjernice koja se želi udati za muslimana nema pravo zabraniti joj udaju, jer bračna veza s muslimanom put je da nevjernica primi islam. Ako joj staratelj bude zabranjivao udaju za muslimana općenito, tada gubi pravo na starateljstvo i ova odgovornost prelazi u ruke kadije, odnosno onoga ko obavlja dužnost kadije, poput učenjaka, daija i imama. Brak je ispravan makar ona ne prihvatila islam, u protivnom to bi bila bračna veza s muslimankom, a ne sa nevjernicom, ali mora biti čestita. Uzvišeni Allah kaže:

﴿وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ﴾

"I (dopuštaju vam se) **čestite kćeri onih kojima je data Knjiga prije**

[1008] Buharija, Nesai i Ahmed.

[1009] Vidjeti: *Revdatu-talibin*, 7/66, *Ahkamu ehliz-zimma*, 2/785, *El-Fevakihud-devani*, 2/28.

[1010] Vidjeti: *El-Mugni*, 7/364, i *Eš-Šerhul-kebir*, 7/343, i *El-Insaf*, 8/80.

vas."[1011] To je stav imama četiri pravne škole i izrazite većine islamskih učenjaka iz prvih i potonjih geberacija.[1012] Neki su učenjaci prezirali to da musliman oženi židovku ili kršćanku čiji je narod u ratu s muslimanima.[1013] Treba naglasiti da nemuslimanka mora biti židovka ili kršćanka, dok je ženidba ateistkinjom ili mnogoboškinjom bilo koje vrste strogo zabranjena. Pored toga, musliman koji oženi kitabijku neće se sačuvati grijeha, ne zbog same bračne veze već zbog posljedica braka. Dovoljno je upitati muslimana koji oženi nevjernicu, kome je povjerio odgoj djece. Osobi koja nema nikakvih vjerskih vrijednosti i koja poriče ono zbog čega je musliman stvoren! A Allah najbolje zna.

Pitanje: Da li udaja muslimanke za nemuslimana izvodi iz vjere?

Odgovor: Strogo je zabranjeno da se muslimanka uda za nevjernika. To je prijestup i veliki grijeh, po konsenzusu islamskih učenjaka. Međutim, to ne izvodi iz okvira islama, osim ako se to isto ne smatra dopuštenim. Takva je bračna veza ništavna, i tretira se nemoralom. Muslimanka koja se uda za nemuslimana zaslužuje šerijatom propisanu kaznu (hadd), osim ako nije poznavala propis, tada se neće izvršiti kazna, zbog poznatog fihskog pravila: Kazna se ne izvršava kad postoji sumnja. Uprkos tome, staratelj (ili kadija) dužan je razvrgnuti takvu bračnu vezu. Ukoliko muslimanka rodi jedno ili više djece, ona će pripadati majci i ona polaže pravo na njihov islamski odgoj. Ako muž istinski prihvati islam, dopušteno je da ostane u braku, ali pod novim, šerijatski ispravnim ugovorom, a Allah najbolje zna.

Pitanje: Vratio sam se islamu, počeo sam klanjati i ostavio sve što je zabranjeno. Međutim, još prije sam upoznao jednu nemuslimanku i "hodam" s njom. Pokušavao sam je ostaviti, ali uzalud. I ona je skoro naučila klanjati. Govorio sam joj o islamu. Sve je prihvatila. Šta da činim?

Odgovor: U islamu ne postoji nešto što se zove "hodanje" ili "zabavljanje s djevojkom". To je ružan i vjerom zabranjen običaj koji je

---

[1011] Prijevod značenja El-Maide, 5.

[1012] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 32/113, *El-Mebsut*, 5/110, *El-Džamiu li ahlamil-Kur'an*, 6/81, i *Ahkamu ehliz-zimma*, 2/794.

[1013] Vidjeti: *Ahkamul-Kur'an*, 2/40, od Ibnul-Arebija.

muslimanska omladina, nažalost, objeručke prihvatila. Budući da si sam, poštovani brate, priznao da nije islamski "hodati" s djevojkom, neću se posebno zadržavati na tome. Kada je riječ o ženidbi, dopušteno je da oženiš tu djevojku, bez obzira kojoj vjeri ili ideologiji pripadala ako primi islam i pokori se onome što Allah traži od nje. Ako je ona, pak, kreposna kršćanka ili židovka, i tada se s njom možeš oženiti, makar ostala u svojoj vjeri. Dakle, u ovome slučaju za ispravnost braka nije uvjet njeno prihvatanje islama. Uzvišeni kaže:

﴿ ٱلْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمُ ٱلطَّيِّبَٰتُ ۖ وَطَعَامُ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ حِلٌّ لَّكُمْ وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَّهُمْ ۖ وَٱلْمُحْصَنَٰتُ مِنَ ٱلْمُؤْمِنَٰتِ وَٱلْمُحْصَنَٰتُ مِنَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ مِن قَبْلِكُمْ إِذَآ ءَاتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَٰفِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِىٓ أَخْدَانٍ ﴾

"Od sada vam se dopuštaju sva lijepa jela; i dozvoljavaju vam se jela onih kojima je data Knjiga, i vaša su jela njima dopuštena, i čestite vjernice su vam dopuštene, i čestite kćeri onih kojima je data Knjiga prije vas, kada im vjenčane darove njihove dadnete s namjerom da se njima oženite, a ne da s njima blud činite i da ih za priležnice uzimate."[1014] Shodno ajetu, muslimanu je dopušteno oženiti čestite i kreposne sljedbenice Knjige (kršćanke ili židovke). Ibn Kesir se pozivao na konsenzus islamskih učenjaka o tom pitanju.[1015] Allah najbolje zna.

Pitanje: Da li je muslimanu dopušteno da se oženi djevojkom druge vjeroispovijesti, kršćankom i židovkom? U našem džematu u vezi s tim vladaju oprečna mišljenja. Radovalo bi me da nam ovo pitanje objasnite. Allah vas nagradio!

Odgovor: Obaveza je vjerniku da se oženi vjernicom. U tome je smislu Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis koji su zabilježili Buharija i Muslim: *"Ženu udaju četiri stvari: imetak, ljepota, porijeklo i vjera, a ti odaberi vjernicu, Allah ti dao dobro!"* Dakle, vjera je najvrednije kod žene. Međutim, u šerijatu postoji olakšica kada je riječ o ženjenju sljedbenicama Knjige. Svevišnji je rekao:

﴿ وَٱلْمُحْصَنَٰتُ مِنَ ٱلْمُؤْمِنَٰتِ وَٱلْمُحْصَنَٰتُ مِنَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ مِن قَبْلِكُمْ ﴾

[1014] Prijevod značenja El-Maide, 5.
[1015] Vidjeti: *Tefsirul-Kur'anil-azim* 1/265.

"...i čestite vjernice su vam dopuštene, i čestite kćeri onih kojima je data Knjiga prije vas..."[1016] Ajet jasno ukazuje da je muslimanu dopušteno da se oženi kitabijkom, ali samo onom čestitom i kreposnom; o tome islamski učenjaci ne raspravljaju baš mnogo. Prema ajetu, nije se dopušteno oženiti nemoralnom, pokvarenom i nevaljalom kitabijkom. Ipak, musliman koji se oženi kreposnom nevjernicom neće se moći sačuvati grijeha, ne zbog ženidbe, već zbog njenih posljedica. Dovoljno je to što će njegovu djecu odgajati prokleta žena koja ne vjeruje u Svevišnjeg Allaha, već Mu sina pripisuje, koja ne vjeruje u Resulullahovo, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstvo, i čiji je kraj – Vatra. Dalje, kako živjeti sa ženom koja drugima pokazuje svoje ukrase? Kako ostati ljubomoran? Kako sačuvati taj sastavni dio imana? U našem čudnom vremenu, kada su iskušenja i smutnje sve preplavile, čovjek često ne nalazi zajedničku riječ s vjernicom, kako će je onda naći s nevjernicom?! Kako vjerovati ženi koja je iznevjerila Svemogućeg Allaha i prekršila obećanje koje je dala kada je priznala da je On, dželle šanuhu, njen Gospodar?! Nije pohvalno ženiti nevjernice, a zapostavljati vjernice, koje su se pokorile Svevišnjem Allahu, zbog čega trpe razne torture od svojih roditelja ili bližnjih, koje čekaju da dođe vjernik i da ih spasi brojnih muka na koje nailaze, a momci idu za krstašicama, nema snage ni moći osim u Allaha Svemogućeg! Onaj ko vodi računa o spomenutim stvarima, neće ni poželjeti oženiti se nevjernicom, osim u prijekoj potrebi, a Allah najbolje zna.

Uzimanje muževog prezimena

Pitanje: Prilikom sklapanja braka uzela sam muževo prezime, jer bi zadržavanje djevojačkog prezimena uzrokovalo mnoge probleme s njegovim roditeljima; znate da je takvo nešto kod našeg naroda skandalozno. Nakon toga sam saznala da mnogi učenjaci to smatraju velikim grijehom pozivajući se pri tome na hadis koji zabranjuje da se čovjek pripiše onome kome ustvari ne pripada. Allah vas nagradio!

Odgovor: Nije legitimno da žena uzme muževo prezime iz tri razloga: prvo, u šerijatu postoje argumenti koji ukazuju da je to zabranjeno; drugo, to nisu praktikovale prve generacije; i, treće, time se oponašaju nevjernici,

[1016] Prijevod značenja El-Maide, 5.

od kojih su muslimani i usvojili taj običaj, a muslimanima je zabranjeno oponašanje nevjernika. Ako znate da vraćanje muževog prezimena neće imati negativne posljedice i da neće poremetiti porodične odnose, dobro je da to učinite i da se iskreno pokajete, u protivnom, trebate učiniti iskreno pokajanje, a Allah prašta i milostiv je.

Mahremi

Pitanje: Ko se ubraja u mahreme? Allah vas nagradio!

Odgovor: Mahremi su ljudi s kojima muslimanka nikada na može stupiti u bračnu vezu, oni su joj trajno zabranjeni, iz jednog od tri razloga: prvo, zbog krvnog srodstva; drugo, zbog srodstva po mlijeku; i, treće, zbog tazbinstva. U prvu kategoriju spadaju: otac i sva uzlazna loza (djedovi), sinovi i sva silazna loza (unučad), braća, bratići, sestrići, amidže i daidže i sva uzlazna loza (amidže ili daidže djedova ili nena). U drugu kategoriju spadaju svi koji su zabranjeni po krvi, na osnovu hadisa koji je zabilježio imam Muslim: *"Zabranjeno je po mlijeku sve što je zabranjeno po krvi."* U treću kategoriju spadaju: svekar i sva uzlazna loza (muževi djedovi), muževi sinovi (pastorci) i sva silazna loza (sin pastorka, sin njegovog sina itd.), zet ili muž unuke ili unukine unuke itd., i očuh koji je imao odnos sa majkom od pastorke i sva silazna loza pastorkinih potomaka (njene kćerke i kćerkine kćerke itd.) Dakle, ovi su muškaraci stalni mahremi. Muslimanki je dopušteno da sa njima putuje, da se osami, da se rukuje, da pred njima otkrije dijelove tijela koji se peru i potiru pri abdestu, ili malo više od toga. A kada je riječ o djeverima, zetovima (muževi sestara), amidžića, daidžića, tečića (s očeve i majčine strane) itd., ne smatraju se mahremima, već strancima, po konsenzusu islamskih učenjaka. Ono što je ustaljeno u mnogim podnebljima da su i oni mahremi – pogrešno je. Takvo (ne)shvatanje vjerskih propisa dovodi do brojnih prijestupa i grijeha, a Allah zna najbolje.

Pitanje: Da li je zet mahrem svojoj punici?

Odgovor: Nakon sklapanja bračnog ugovora sa kćerkom, mladoženja postaje trajni mahrem njenoj majci (svojoj punici), makar razveo njenu kćerku prije ili poslije spolnog odnosa. Poznato fiksko pravilo glasi: Bračni

ugovor s kćerkom čini njenu majku zabranjenom, a bračni odnos sa ženom čini njenu kćerku zabranjenom. Ovo je stav učenjaka četiri pravne škole, sedmerice medinskih pravnika i većine islamskih učenjaka iz prvih i potonjih generacija.[1017] A Allah najbolje zna.

Poželjna svojstva supružnika

Pitanje: Pomišljam da se iz estetskog razloga nikad ne udam. Naime, mnogo sam dlakava po cijelom tijelu, i ne bih željela da vjernik bude iskušan mojim tijelom. Znam da se ovakvo razmišljanje suptotstavlja islamskim načelima. Da li griješim? Allah vas nagradio!

Odgovor: Dopušteno ti je depilirati dlake sa cijelog tijela, ako ih je neobično mnogo (osim kose, naravno), i na taj ćeš način prevazići prepreku za brak.[1018] Mislim da to nije problem, niti je dovoljno uvjerljiv razlog da se odričeš udaje. Lijepo bi bilo da svoga budućeg muža upoznaš s tim, a sve kako bi se spriječile eventualne nesuglasice nakon sklapanja bračne veze, a Allah najbolje zna.

Gledanje u zaručnicu, odnosno zaručnika

Pitanje: Da li je dopušteno u cilju sklapanja braka razmijeniti slike putem interneta, te nakon viđenja istu baciti?

Odgovor: Nije dopušten bilo kakav kontakt između momka i djevojke putem interneta, naročito razmjena fotografija. Šerijat je regulirao način stupanja u bračnu vezu viđenjem uživo. Fotografija ne pokazuje uvijek pravu sliku određene osobe, i tu samoobmana nije isključena, ali ni obmana druge strane, a Allah najbolje zna.

Pitanje: Šta je dopušteno mladoženji da vidi kod zaručnice?

Odgovor: Mladoženji je dopušteno da vidi lice i šake zaručnice, jer na osnovu lica može procijeniti ljepotu, a na osnovu ruku (prstiju) vidjeti da li je

---

[1017] Vidjeti: *Tefsirul-Kur'anil-azim*, 1/481-482, i *Ahkamuz-zevadž*, str. 242, od dr. Omera Eškara.

[1018] Vidjeti: *Fetavel-mer'etil-muslima*, str. 538.

debela ili mršava. Predanje u kojem stoji da je Omer, radijallahu anhu, tražio da vidi potkoljenicu zaručnice zadignuvši njenu odjeću nije ispravno, slabim ga je okarakterizirao šejh Albani u djelu *Es-Sisliletud-daifa*, a Allah najbolje zna.

Šerijatsko i sudsko vjenčanje

Pitanje: Već pet godina živimo, ali se nismo sudski vjenčali, iako mi je to muž obećao prije braka? Kakav je status našeg braka u islamu?

Odgovor: Nakon šerijatski ispravne bračne veze, supružnici nisu obavezni vjenčati se sudski. Njihov brak je potpuno legitiman i ispravan bez vjenčanja u matičnom uredu. Sudsko je vjenčanje, ustvari, vid garancije i zaštite osnovih prava supružnika, prvenstveno žene. U današnjim uvjetima, naprimjer, ne može se ustanoviti nasljedno pravo bez sudski potvrđenog bračnog ugovora. Otuda je bolje potvrditi bračnu vezu u državnim institucijama, ali samo nakon šerijatskog sklapanja bračne veze s potpuno ispunjenim uvjetima za brak. Vaš suprug je, svakako, obavezan ispuniti dato obećanje, a Allah najbolje zna.

Uvjeti ispravnosti braka, staratelj

Pitanje: Kako postupiti u slučaju kada otac djevojke koju namjeravam oženiti s njom nije u dobrim odnosima (ne žive zajedno niti govore), ona živi sa majkom: da li ću dozvolu za udaju tražiti od njene majke ili oca? Allah vas nagradio!

Odgovor: Većina islamskih učenjaka brak sklopljen bez staratelja (velija) smatra ništavnim. U tome se povode za Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: *„Brak žene koja se uda bez staratelja je ništavan, ništavan, ništavan.“*[1019] Tvoj budući punac mora biti staratelj. Time ga je zadužio Uzvišeni Allah. To što ne žive zajedno – nije validno opravdanje. Otuda je na tebi da tražiš od njega da bude njen staratelj, majka je ne može udati; njen se pristanak ne uzima u obzir, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve

[1019] Ebu Davud, Ahmed, Tirmizi i drugi, sa ispravnim lancem prenosilaca.

sellem, kazao: *„Žena ne može udati ženu, niti može udati sebe."*[1020] Ako otac i nakon uloženog truda i nastojanja ne pristane da joj bude staratelj, onda se mora tražiti zastupnik (drugi staratelj), po konsenzusu učenjaka. Neki malikijski učenjaci smatraju da je to vladar, ali ispravniji stav zauzimaju hanbelijski pravnici: dužnost staratelja preuzima bližnji muškarac. Ovi se pravnici povode za hadisom: *„Vladar je staratelj djevojci* (ženi) *koja nema staratelja."*[1021] Iza oca po ljestvici dolazi djed, smatraju šafijski i hanbelijski pravnici, slijedi sin, pa unuci, potom amidža, daidža, zatim njihova djeca. Ako je niko ne želi zastupati, poći će vladaru, ili kadiji, ili učenjaku, a Allah najbolje zna.

Pitanje: Da li je validan brak zaključen bez znanja djevojčinih roditelja?

Odgovor: Većina islamskih pravnika smatra da brak sklopljen bez staratelja nije validan. To dokazuju Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: *"Koja god žena uda sama sebe, njen brak je ništavan, njen brak je ništavan, njen brak je ništavan."*[1022]

Pitanje: Da li se mladić može oženiti djevojkom koju mnogo voli bez pristanka njenog staratelja? Tačnije rečeno, je li dopušteno da se ona "ukrade"? Allah vas nagradio!

Odgovor: Kako se rodila tolika ljubav? Ako su imali kontakt i tako se zavoljeli, grješni su, tim prije jer u islamu ne postoji ašikovanje, to je praksa nevjernika koju su mnogi muslimani objeručke prihvatili. Po mišljenju apsolutne većine islamskih pravnika, zabranjeno je da se djevojka uda bez dopuštenja svog staratelja. Ovaj stav zauzeli su na osnovu Aišinog, radijallahu anha, predanja u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio: *"Koja god žena uda sama sebe, njen brak je ništavan, njen brak je ništavan, njen brak je ništavan."*[1023] Ovaj hadis vjerodostojnim

---

[1020] Ibn Madže, Darekutni i Bejheki, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Irvaul-galil* 6/248.

[1021] Ebu Davud, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[1022] Ebu Davud, 2083, Tirmizi, 1102, Abdurrezzak, 6/195, i Tajalisi, 3/72, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[1023] Ebu Davud, 2083, Tirmizi, 1102, Abdurrezzak, 6/195, i Tajalisi, 3/72.

smatraju Tirmizi, Ebu Avvane, Ibn Hibban, Ibn Huzejme, Hakim i brojni drugi muhaddisi, a prethodno mišljenje zastupaju sljedeći autoriteti: Omer b. Hattab, Alija, Ibn Abbas, Ebu Hurejre, Ibn Musejjib, Nehai, Sevri, Ibnul-Mubarek, Ishak, Evzai i pravnici malikijske, šafijske, hanbelijske i bukvalističke pravne škole. Stoga, brak nije ispravan ako se djevojka "ukrade", makar da su i ona i njen "momak" vjernici; zar vjernici nisu najpreči da čuvaju Allahove granice?! Molim Allaha, dželle šanuhu, da nas uputi na ono što je najbolje.

Pitanje: Da li je validan brak koji se sklopi uz prisustvo staratelja, ali da se on ne upita da li je zadovoljan time ili nije?

Odgovor: Ponuda i pristanak (idžab i kabul) trebaju biti od mladoženje i mladinog staratelja (velija). Dopušteno je također da brak ponudi mladoženjin zastupnik. Mlada ne može imati zastupnika već staratelja iz rodbine, odnosno vladara, odnosno kadiju, odnosno učenog čovjeka. Imam Maverdi u djelu *El-Havil-kebir*, 9/113, zapisao je: "Zastupnika mogu imati samo mladoženja i staratelj, ali ne i mlada, jer ona ne može osobno sklopiti bračni ugovor, pa nije ni ispravno da ima zastupnika." Ovo je mišljenje svih učenjaka koji uvjetuju pristanak staratelja: malikijski, šafijski i hanbelijski autoriteti. Od hanefijskih pravnika za ovo se mišljenje opredijelio Muhammed b. Hasan.[1024] Aiša, radijallahu anha, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Koja god žena uda sama sebe, njen brak je ništavan, njen brak je ništavan, njen brak je ništavan.*"[1025] Imam Abdurrezzak, 6/198-201, zabilježio je predanja od Ibn Abbasa, Ibn Omera, Aiše, Ikrime i drugih koja jasno ukazuju da žena ne može samostalno sklopiti bračnu vezu, mada je njen pristanak prilikom sklapanja braka neophodan. Samo prisustvo staratelja (oca, djeda itd.), nije dovoljno; za ispravnost bračnog ugovora nije dovoljna namjera niti zadovoljstvo, već se mora iskazati jasnim riječima. Većina učenjaka koji uvjetuju pristanak staratelja za ispravnost bračne veze, osim malikija, smatraju da čovjek (mladoženja ili staratelj) koji je u mogućnosti govoriti, ne može potvrditi svoj pristanak znakom: pokretom ruke, glavom, osmijehom i sl., već se mora

---

1024 Vidjeti: *El-Mebsut*, 5/10.

1025 Ebu Davud, 2083, Tirmizi, 1102, Abdurrezzak, 6/195, i Tajalisi, 3/72, sa ispravnim lancem prenosilaca.

izjasniti riječima. Dakle, izgovaranje i razumijevanje riječi mladoženje i staratelja jesu uvjet za ispravnost bračnog ugovora.[1026] Ovdje se, svakako, izuzima slučaj nijeme osobe koja svoj pristanak mora potvrditi pismenom formom, po meritornijem mišljenju koje zastupaju neki islamski učenjaci, u krajnjem slučaju, jasnim išaretom iz kojeg se razumije pristanak.[1027] Ako nijem staratelj ima ovakav status u islamu, kako onda može valjati bračna veza u kojoj staratelj uopće nije upitan za pristanak, a Allah najbolje zna.

Može li daidža biti staratelj

Pitanje: Ako djevojka nema nikog od bliže rodbine (s očeve strane) kao staratelja, da li joj daidža može biti staratelj?

Odgovor: Na pitanje može li daidža biti staratelj, šejh Muhammed b. Ibrahim Alu Šejh odgovorio je: "Daidža ne može biti staratelj, a brak sklopljen na takav način neispravan je."[1028] Kada djevojka nema staratelja, starateljstvo preuzima kadija, ako nema kadije, tu će obavezu preuzeti učen čovjek, a Allah najbolje zna.

Ograničavanje potomstva

Pitanje: Primjetno je da se mnogi bračni parovi kod nas ne odlučuju na rađanje većeg broja djece. Šta je u pitanju, i da li broj muslimana treba nekontrolirano rasti? Znam da Allah, dželle šanuhu, daje nafaku, ali u našem vremenu nije lahko podići dijete?

Odgovor: Elementarni dio islamskog vjerovanja (akaida) jeste vjerovanje u tevhidur-rububijje (priznavanje Allaha za jedinog Tvorca i Onoga Koji sve opskrbljuje). Svi muslimani čvrsto vjeruju da opskrbu daje isključivo Svemogući Allah. To je teoretski dio. Međutim, kada je riječ o praksi, neki ljudi govore: "Allah daje opskrbu, ali...", pa se pozivaju na neke nerazumne, neobjektivne i blijede razloge koji, ustvari, negiraju uvjerenost u gornju teoriju, ili govore da je to uvjerenje slabo. Svakom čovjeku određena

---

[1026] Vidjeti: *Ahkamuz-zevadž*, str. 90, od dr. Eškara.

[1027] Vidjeti: *El-Mugni*, 6/71, *El-Insaf*, 8/49, *El-Fevakihud-devani*, 2/57, *Mevahibul-Dželil*, 3/422, i *Mugnil-muhtadž*, 3/141.

[1028] Vidjeti: *Fetaval-meretil-muslima*, str. 626-627 – priprema Ebu Muhammed Maksud.

je opskrba još dok je boravio u majčinoj utrobi, a hadis s tim u vezi zabilježili su Buharija i Muslim. Nafaka nije vezana za brojčano stanje, i nema nikakve veze s porodicama ni zajednicama. Allah, dželle šanuhu, kaže:

﴿ وَلَا تَقْتُلُوٓا۟ أَوْلَـٰدَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَـٰقٍ ۖ نَّحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ ﴾

"I ne ubijajte svoju djecu iz straha od neimaštine, i njih i vas Mi opskrbljujemo..."[1029] Ajet jasno ukazuje da prisustvo djece ne umanjuje opskrbu, i otuda je Svemogući Allah prvo spomenuo opskrbu djece pa opskrbu roditelja. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Brak je moj sunnet, a onaj ko zapostavi moj sunnet ne pripada mi. Ženite se, jer ja ću se ponositi vašim brojem na Sudnjem danu!"*[1030] U drugom hadisu Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, preporučuje nam: *"Ženiti ljupke žene i rotkinje, ja ću se ponositi vašim brojem na Sudnjem danu."*[1031] Dakle, vjera nas obavezuje na razmnožavanje, s jedne, ali isto tako, za stvaranje adekvatnih uvjeta i pružanje ispravnog odgoja novih naraštaja, s druge strane. Danas mnogi ljudi žive između dvije krajnosti: jedni imaju mnogo djece a ne vode računa o njihovom odgoju, a drugi se ograniče na jedno ili dvoje vodeći računa o njima. Treba tražiti sredinu između tih krajnosti. Ako pogledamo medinsko društvo za vrijeme ashaba, vidjet ćemo da su se mogli ponositi brojem djece, mada su imali nezavidne materijalne uvjete za njihov odgoj. Ovo nam neminovno ukazuje da materija nije nužno sredstvo koje treba sprečavati porast nataliteta. Osnovna stvar za uspjeh novih generacija korisnih prije svega sebi, svojim roditeljima, potomcima, ali i društvu u kojem živi jeste ispravan islamski odgoj, idealan koncept za življenje na ovom svijetu. Muslimani se trebaju razmnožavati bez obzira na stanje i podneblje u kojem žive, ali moraju iznalaziti rješenja koja će, uz Allahovu pomoć, njihovoj djeci obećati bolje sutra.

Upotreba kontracepcijskih sredstava

Pitanje: Da li je dopušteno koristiti kontracepcijska sredstva?

Odgovor: Muslimani se trebaju razmnožavati, ostvarenje poroda

[1029] Prijevod značenja El-Isra, 31.
[1030] Ibn Madže, sa ispravnim lancem prenosilaca.
[1031] Ebu Davud, sa ispravnim lancem prenosilaca.

primarni je cilj braka. Bezrazložno sprečavanje trudnoće neispravno je. Ako se ukaže potreba za periodičnim sprečavanjem trudnoće, to je najbolje činiti ejakuliranjem izvan maternice. U tu se svrhu mogu koristiti kondomi, ali uz obostranu saglasnost, tim prije jer svaki supružnik polaže pravo na naslađivanje svojim bračnim drugom, a povrh svega, šerijat ne zabranjuje ovakvu vrstu kontracepcijskog sredstva, a Allah najbolje zna.

SUŽIVOT I INTIMNI ODNOS MEĐU SUPRUŽNICIMA

Gledanje u stidno mjesto supružnika

Pitanje: Da li je ženi dopušteno da svome mužu pokaže stidno mjesto? Pročitala sam predanje u kojem Aiša, radijallahu anha, izjavljuje da nikada nije vidjela Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, stidno mjesto? Allah vas nagradio!

Odgovor: To je dopušteno. Sva predanja u tom smislu su ili slaba ili lažna. Navedno Aišino, radijallahu anha, predanje: "Nikada nisam vidjela Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, stidno mjesto" nije vjerodostojno. Zabilježio ga Taberani u djelu *Es-Sagir* i Hatib Bagdadi. U njegovom lancu prenosilaca nalazi se prenosilac po imenu Bereka b. Muhammed Hubuli, a on je poznati lažov. Isto tako, hadis u kojem se naređuje zastiranje prilikom spolnog odnosa, odnosno u kojem se zabranjuje upražnjavanje spolnog odnosa nag kao što to deve čine – nije vjerodostojan, tvrdi imam Busiri i neki drugi muhaddisi, a Allah najbolje zna.

Kako islam gleda na druženje sa ljudima koji ne praktikuju islam

Pitanje: Moj muž se mnogo druži s ljudima koji ne praktikuju islam. Kako naša vjera gleda na to? Allah vas nagradio!

Odgovor: Lijepo je da se vjernici druže s ljudima koje je šejtan otuđio od vjere, da ih savjetuju i ukažu na Pravi put, tj. na propuste koje oni svakodnevno čine. U protivnom, nestalo bi navraćanja na dobro, a odvraćanja od zla, čime zapravo prestaje i islamsko misionarstvo. Ali nije dopušteno družiti se s takvim ljudima i uzimati ih za prisne prijatelje samo

radi čistog drugarstva. Ebu Seid Hudri prenio je sljedeće Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, upozorenje: *"Druži se samo s vjernikom, i neka tvoju hranu jede isključivo bogobojazan čovjek!"*[1032] Takva su druženja pogotovo zabranjena kada čovjek osjeti da njegov iman pada dok boravi s takvim osobama ili kada osjeti da ga oni vraćaju u paganstvo. Zar se ponovo vratiti starim stopama nakon što je Svemogući Allah ukazao Svoju milost i ukazao na Pravi put?! U prilog prethodnoj konstataciji ide predanje koje su zabilježili Tirmizi, Ebu Davud, Ahmed i Hakim preko Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Čovjek je na vjeri svog prijatelja, pa neka svako pazi s kim se druži!"* Imam Tirmizi i šejh Albani ovo predanje smatraju dobrim, a autentičnim sljedeći autoriteti: Hakim, Nevevi, Zehebi, Ahmed Šakir i neki drugi. To je jasan dokaz da se nije dopušteno družiti s pokvarenim osobama, jer to šteti, a ne donosi nikakvu korist. Pogledajmo kako Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, slikovito govori šta znači dobro, a šta loše društvo. Naime, imam Buharija (5534) i Muslim (2629) zabilježili su preko od Ebu Musaa, radijallahu anhu, sljedeći hadis: *"Primjer dobrog i lošeg društva jeste kao primjer nosača miska mirisa i onoga koji puše u kovački mjehur: nosač miska će ti pokloniti miris, ili ćeš ga sam kupiti, ili ćeš bar osjetiti ugodan miris, a onaj koji puše u kovački mjehur progorjet će tvoju odjeću, ili ćeš osjetiti neprijatan miris."* Sestro, budi mudra i potraži adekvatan način da mužu ukažeš na propuste i njegovo pogrešno razmišljanje. Možda je umjesno da zamoliš nekog brata (preko njegove supruge, sestre itd.) koji ima utjecaja kod njega, da ga nasavjetuje, nadati se da će Svemogući Allah popraviti njegovo stanje! Također ga i ti pokušaj, u pravo vrijeme i na lijep način nasavjetovati, bez grubih izraza i ljutnje. Prije nego što išta poduzmeš, zamoli Svemogućeg Allaha da ga popravi; ljudska su srca između Allahovih, dželle šanuhu, prstiju, On upućuje koga želi. Molim Milostivog da nas popravi!

Oralno naslađivanje supružnika

Pitanje: Da li je dopušteno upražnjavati oralni seks sa suprugom? Allah vas nagradio!

[1032] Tirmizi, Tajalisi i Ibn Hibban, s ispravnom lancem prenosilaca. Vidjeti: *Tuhfetul-ahvezi*, 7/103, i *Sahihul-džamia*, 2/1226/7341.

Odgovor: Muslimanu je zabranjeno općiti sa suprugom dok se nalazi u mjesečnom ciklusu i nifasu kao što mu je zabranjeno općenje u analni otvor. Što se tiče naslađivanja između supružnika na bilo koji drugi način u šerijatskim izvorima, koliko mi je poznato, ne postoje argumenti koji ukazuju na zabranu. Prema tome, supružnicima je dozvoljeno međusobno oralno naslađivanje, a Uzvišeni Allah najbolje zna.

Držanje supružnika za ruke na javnim mjestima

Pitanje: Mogu li se supružnici držati za ruke na javnim mjestima?

Odgovor: Držanje za ruke u osnovi je dopušteno, ali se bojati da se time oponašaju nevjernici. Mislim da takvo nešto ne priliči muslimanima. Tako rade oni koji prelaze Allahove, dželle šanuhu, granice, a vjernici se trebaju razlikovati od njih. Ako već mora, neka supruga muža uzme ispod ruke, to djeluje ozbiljnije, a Allah najbolje zna.

Uljepšavanje muškarca svojoj supruzi

Pitanje: Budući da islam nije jednostran i da je pravedan, da li se od muškarca zahtijeva da se uljepša svojoj supruzi?

Odgovor: To je pohvalno, ali treba voditi računa o granicama, jer se muškarac i žena razlikuju o tom pitanju. Muškarac se uljepšava shodno mogućnostima: lijepim izgledom, čistim tijelom, uklanjanjem dlaka sa stidnog mjesta i ispod pazuha, rezanjem noktiju, lijepom odjećom, korištenjem misvaka, lijepog mirisa i sl. Ibn Abbas, radijallahu anhu, govorio je: "Raduje me da se uljepšam supruzi kao što me raduje da se ona meni uljepša", zatim je proučio:

﴿ وَلَهُنَّ مِثْلُ ٱلَّذِى عَلَيْهِنَّ بِٱلْمَعْرُوفِ ﴾

"I one imaju isto toliko prava koliko i obaveza..."[1033] Imam Ebu Jusuf, poznati kadija i najprisniji Ebu Hanifin učenik, govorio je: "Kao što volim da

---

[1033] Ibn Džerir, u djelu *Džamiul-bejan*, 2/610/3765, Bejheki, 7/482, i Ibn Ebu Šejbe, 4/201-202. Prijevod značenja El-Bekare, 228.

mi se supruga uljepša, tako i ona voli da se ja njoj uljepšam."[1034] A Allah najbolje zna.

Šta se preporučuje prilikom intimnog odnosa i poslije njega

Pitanje: Šta je sunnet činiti prilikom intimnog odnosa, i da li za upražnjavanje odnosa slijedi nagrada? Da li je dopušteno kupanje sa suprugom? Možete li navesti nekoliko hadisa s tim u vezi? Allah vas nagradio!

Odgovor: Prije intimnog odnosa sunnet je proučiti dovu: *"Bismillah! Allahumme džennibneš-šejtane ve džennibiš-šejtane ma rezektena!"*[1035] Ako muž želi prići svojoj ženi drugi put, lijepo je da uzme abdest, na osnovu hadisa: *"Ko uprazni odnos sa svojom suprugom potom joj htjedne ponovo prići, neka uzme abdest."*[1036] U nekim verzijama stoji ovako: *"...neka uzme abdest kao što ga uzima za namaz"*, a u jednoj verziji, opet, stoji: *"...to će mu dati dodatnu snagu za odnos."*[1037] Čovjeku koji ima više žena dopušteno je da spava s njima a da se jednom okupa, tako je učinio i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.[1038] Osim što je bolje da se okupa nakon svakog spolnog odnosa, na osnovu predanja u kojem Rafia, radijallahu anhu, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, jednog dana obišao sve žene i kod svake se okupao, na šta ga je Rafia upitao: "Allahov Poslaniče, zar se nećeš samo jednom okupati?!" *"Ovo je bolje, preče i čišće"*, odgovorio mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.[1039] Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom je prilikom kazao da će čovjek biti nagrađen za intimni odnos sa svojom suprugom, pa su ashabi začuđeno upitali: "Allahov Poslaniče, zar će čovjek biti nagrađen za zadovoljenje svojih nagona?!" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao ih je: *"Šta mislite, da li bi bio kažnjen kada bi to učinio sa ženom koja mu je zabranjena?! Isto tako, bit će nagrađen kada to čini sa svojom ženom."*[1040]

1034 Vidjeti: *El-Mebsut*, 10/199.
1035 Buharija i Muslim.
1036 Muslim i Ahmed.
1037 Vidjeti: *Musnedul-firdevs*, 1/308/1216, i *Adabuz-zefaf*, str. 107, od šejha Albanija.
1038 Buharija i Muslim.
1039 Taberani i neki drugi muhaddisi, s dobrim lancem prenosilaca.
1040 Muslim i Ibn Hibban.

Dopušteno je kupanje sa suprugom. To je činio i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.[1041] Štaviše, ne smeta da tom prilikom budu i nagi gledajući jedno u drugo. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je: *"Čuvaj svoje stidno mjesto osim od svoje supruge i robinje."*[1042] Predanja koja zabranjuju gledanje u stidno mjesto supružnika nisu vjerodostojna, i ne mogu se uzeti kao argument. Između ostalih, tu je predanje: *"Kada priđe svojoj ženi, neka se čovjek pokrije, i neka to ne čine nagi kao deve."*[1043] Također: *"Kada čovjek spolno opći sa svojom suprugom ili robinjom, neka ne gleda u njen spolni organ jer to izaziva sljepilo!"*[1044] Zatim, tu je i Aišina, radijallahu anha, izjava: "Nikada nisam vidjela Resulullahovo, sallallahu alejhi ve sellem, stidno mjesto", i ona nije vjerodostojna.[1045]

Razgovor s mužem u prisustvu stranaca

Pitanje: Da li je žena grješna ako razgovara sa svojim mužem u prisustvu stranaca?

Odgovor: Muslimanka mora paziti na svoje ponašanje, posebno u prisustvu stranaca, ljudi koji s njom mogu stupiti u bračnu vezu (nakon razvoda). Glas žene lahko može izazvati požudu i probuditi strasti stranih muškaraca. Zato, žena neće pričati u njihovom prisustvu, osim po potrebi; a ženski glas nije avret, po mišljenju učenjaka hanefijske, šafijske, hanbelijske i nekih učenjaka malikijske pravne škole.[1046] U najispravnijim hadiskim zbirkama navodi se da su ashabijke razgovarale s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, da su, po potrebi, razgovarale s ashabima, i to da su tabiini pitali ashabijke, posebno majke pravovjernih, brojna vjerska pitanja. Ali i pored toga, zabranjeno je da žena uljepšava i istanjuje glas u prisustvu stranaca, jer je žena najveće iskušenje za muškarce, kako stoji u hadisu koji su zabilježili Buharija i Muslim. Allah, dželle šanuhu, rekao je:

1041 Buharija i Muslim.

1042 Ibn Madže, Ebu Davud i Tirmizi, sa ispravnim lancem prenosilaca.

1043 Ibn Madže, 1/618.

1044 Ibnul-Dževzi, u djelu *El-Mevduat*, 3/323/1115. Po njemu, Ebu Hatimu, Ibn Hibbanu i nekim drugim muhaddisima, ovo je predanje apokrifno. Vidjeti: *Es-Silsiletud-daifa*, 1/351/195.

1045 Taberani, u djelu *Es-Sagir* i Hatib Bagdadi, u djelu *Tarihu Bagdade*, 4/447.

1046 Vidjeti: *Revdatut-talibin*, 7/21, *El-Furu*, 1/372, *Hašijetu Ibni Abidine*, 1/406.

﴿ يَٰنِسَآءَ ٱلنَّبِيِّ لَسۡتُنَّ كَأَحَدٖ مِّنَ ٱلنِّسَآءِۚ إِنِ ٱتَّقَيۡتُنَّ فَلَا تَخۡضَعۡنَ بِٱلۡقَوۡلِ فَيَطۡمَعَ ٱلَّذِي فِي قَلۡبِهِۦ مَرَضٞ وَقُلۡنَ قَوۡلٗا مَّعۡرُوفٗا ﴾

"O žene Vjerovjesnikove, vi niste kao druge žene! Ako se Allaha bojite, nemojte utanjeno govoriti, pa da tada žudi onaj u čijem je srcu bolest, i govorite riječi poštovanja vrijedne."[1047] Iako je ajet objavljen u pogledu majki pravovjernih, nijedan učenjak nije rekao da se ne odnosi i na druge žene, i da im je dopušteno da u prisustvu muškaraca govore lijepim i istanjenim glasom, a Allah najbolje zna.

Je li žena obavezna obavljati kućne poslove

Pitanje: Da li je žena obavezna obavljati kućne poslove, ili je to prepušteno njoj na volju?

Odgovor: Mišljenje da žena nije obavezna služiti svoga muža datira još od davnih vremena. Zastupali su ga neki islamski pravnici: Malik, Ibn Hazm, Nevevi i neki drugi.[1048] Imam Taberi smatra da se ovo pitanje vraća na običajno pravo određenog podneblja. Drugim riječima, ako žene u određenom društvenom sloju rade u kućama i služe svoje muževe, onda muž nije dužan svojoj supruzi nabaviti sluškinju, u protivnom, jeste.[1049] Međutim, praksa ashaba i generacija nakon njih ukazuje da su žene radile u kući svojih muževa i služile ih. Jednog je dana Fatima, radijallahu anha, došla kod svoga oca, Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, žaleći se na bol u ruci što ga je izazvao žrvanj koji je okretala, i tražila je slugu. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upita je: "*Želiš li da ti ukažem na nešto što je bolje od toga što ti tražiš?! Prije spavanja izgovori subhanallah i elhamdulillah po trideset i tri puta, a Allahu ekber izgovori trideset i četiri puta.*"[1050] Na osnovu ovoga hadisa imam Buharija naslovio je poglavlje: *Žena obavlja poslove u muževoj kući.*[1051] Hadis jasno ukazuje da je ženin rad u muževoj kući legitiman, u protivnom Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem,

---

[1047] Prijevod značenja El-Ahzab, 32.
[1048] Vidjeti: *Šerhul-Buhari*, 7/539, od Ibn Bettala, *El-Muhalla*, 10/73-74, i *El-Minhadž*, 14/136.
[1049] Vidjeti: *Fethul-Bari*, 9/417, i *Umdetul-kari*, 21/20-21.
[1050] Buharija, 5361-5362, Muslim, 2727.
[1051] Vidjeti: *Sahihul-Buhari*, 7/123.

svojoj bi kćerki Fatimi našao sluškinju. Imam Muslim zabilježio je da je Esma b. Ebu Bekr, supruga Zubejra b. Avvama, odlazila u predgrađe Medine i na glavi donosila hranu za Zubejrovog konja, pojila ga i brinula se o njemu. Mjesila je tijesto, ali ga nije znala pripremiti za peć, pa su joj pomagale njene komšinice ensarijke.[1052] Otuda neki učenjaci kažu da je dopušteno kazniti ženu ako mužu uskrati služenje.[1053] A Allah najbolje zna.

Može li se bračni par kupati zajedno

Pitanje: Može li se bračni par kupati zajedno, i da li je dopušteno da gledaju jedno drugom u stidno mjesto?

Odgovor: Nema smetnje u tome da se supružnici kupaju zajedno. Aiša, radijallahu anha, pripovijedala je: "Kupala sam se s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i to iz jedne posude."[1054] Komentirajući hadis, imam Nevevi zapisao je: "Kupanje supružnika iz jedne posude dopušteno je, po konsenzusu islamskih učenjaka."[1055] Također je dopušteno supružnicima gledanje u stidno mjesto jedno drugog, jer ne postoji validan argument koji to zabranjuje. Ako je spolni akt dopušten, kako gledanje može biti zabranjeno?! Ima nekoliko predanja iz kojih se zaključuje da je to zabranjeno, ali svako to predanje ima određenu mahanu u lancu prenosilaca. U jednom predanju stoji da je Aiša, radijallahu anha, kazala: "Nikada nisam vidjela Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, stidno mjesto", a ono je apokrifno.[1056] Pored toga što se ova izjava otvoreno suprotstavlja autentičnim predanjima, u njenom lancu prenosilaca postoji prenosilac po imenu Bereka b. Muhammed Hubuli, a on je lagao na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.[1057] Također, hadis: *"Kada priđe svojoj ženi, neka se čovjek pokrije, i neka to ne čine nagi kao deve."*[1058] U drugom, apokrifnom hadisu stoji: *"Kada čovjek spolno opći sa svojom*

1052 Muslim, 2182, i Ibn Hibban, 4500.
1053 Vidjeti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 5/179.
1054 Buharija i Muslim.
1055 Vidjeti: *El-Minhadž*, 4/3.
1056 Taberani, u djelu *Es-Sagir*, i Hatib Bagdadi, u djelu *Tarihu Bagdade*, 4/447.
1057 Vidjeti: *El-Kamil*, 2/48, i *Lisanul-mizan*, 2/8.
1058 Ibn Madže, 1/618, ima slab lanac prenosilaca, tvrde imam Nesai, Iraki i Busiri, u djelu *Ez-Zevaid*, 2/109.

suprugom ili robinjom, neka ne gleda u njen spolni organ jer to izaziva sljepilo!"[1059] Navedeni slabi hadisi također se suprotstavljaju vjerodostojnom hadisu u kojem Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Čuvaj svoje stidno mjesto osim od svoje supruge i robinje."*[1060] A Allah najbolje zna.

Neposlušnost, njeno sankcioniranje i liječenje

Pitanje: Za koji vid neposlušnosti čovjek može kazniti ženu?

Odgovor: Neposlušnost je, prema stupnjevima, kao i kažnjavanje. Koliko znam, Kur'anom i hadisom pitanje kažnjavanja supruge nije precizno određeno, tome treba pristupiti na osnovu općih šerijatskih pravila. Naime, kažnjavanje ovisi o prijestupu, psihičkom i tjelesnom stanju supruge, običajnom pravu i nekim drugim, sekundarnim faktorima na osnovu kojih se liječi nepokornost. Kažnjavanje ima za cilj popravljanje, a ne nanošenje štete ni demonstraciju sile ni osvetu i sl. Žena se kažnjava samo u slučaju kada se zna ili preovladava mišljenje da će se popraviti, da se neće pogoršati, a ne u slučaju kada se vidno remete bračni odnosi supružnika, a Allah najbolje zna.

Samozadovoljavanje

Pitanje: Bolest koju ima moja supruga odražava se i na mene: ne možemo imati spolni odnos, osim vrlo rijetko. Da li se mogu samozadovoljavati?

Odgovor: Masturbiranje je zabranjeno (haram), po mišljenju većine islamskih učenjaka, na osnovu Allahovih, dželle šanuhu, riječi:

﴿ وَٱلَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَٰفِظُونَ ۝٥ إِلَّا عَلَىٰٓ أَزْوَٰجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَٰنُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ۝٦ فَمَنِ ٱبْتَغَىٰ وَرَآءَ ذَٰلِكَ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْعَادُونَ ۝٧ ﴾

"...i koji svoja stidna mjesta čuvaju, osim od žena svojih ili onih koje su u posjedu njihovom, oni, doista, prijekor ne zaslužuju, a oni koji i

---

[1059] Bejheki, 7/94, i Ibnul-Dževzi, u djelu *El-Mevduat*, 3/323/1115. Po Ibnul-Dževziju, Ebu Hatimu, Ibn Hibbanu, šejhu Albaniju i nekim drugim muhaddisima, ovo je predanje apokrifno. Vidjeti: *Ilelu Ibn Ebi Hatim*, 3/386, i *Es-Silsiletud-daifa*, 1/351/195.

[1060] Ibn Madže, Ebu Davud i Tirmizi, sa ispravnim lancem prenosilaca.

pored toga traže, oni u zlu sasvim pretjeruju."[1061] Imam Šafija ovim je ajetom dokazivao da je masturbiranje zabranjeno.[1062] Također su i Ibn Atijja, Begavi, Šenkiti i neki drugi mufessiri ovim ajetom dokazivali da je masturbiranje zabranjeno.[1063] Neki islamski učenjaci zabranjenost masturbiranja dokazuju sljedećim ajetom:

﴿ وَلۡيَسۡتَعۡفِفِ ٱلَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّىٰ يُغۡنِيَهُمُ ٱللَّهُ مِن فَضۡلِهِۦ ﴾

"I neka se suzdrže oni koji nemaju mogućnosti da se ožene, dok im Allah iz obilja Svoga ne pomogne."[1064] [1065] Naime, Svevišnji Allah naredio je neoženjenima da se strpe i suzdrže, a nije rekao: "Ako nemate mogućnosti za ženidbu, upražnjavajte masturbaciju." Sljedeći Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis ukazuje na ispravnost dokazivanja ovim ajetom: *"O mladići, ko ima mogućnost da se oženi, neka to učini, tako će moći obarati svoj pogled i čuvati se nemorala, a ko nema mogućnosti da se oženi, neka posti, njemu je to zaštita."*[1066] Vidimo da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije dao nikakvu olakšicu kada je riječ o masturbiranju, već je tražio da se posti.

U vjerodostojnim predanjima preneseno je da su Ibn Omer i Ibn Abbas zabranjivali masturbiranje.[1067] Predanje u kojem stoji da je Ibn Abbas, radijallahu anhu, dopuštao masturbiranje nije autentično.[1068] Isto ovo navedeno je u djelu *Mevsuatu fikhi Ibni Abbas*, 1/170.-171. Veliki hanefijski učenjak Ibn Hummam masturbiranje je smatrao zabranjenim.[1069] Šejhul-islam Ibn Tejmijje tvrdi: "Ko se naslađuje masturbiranjem zamišljajući odnos sa ženom, čini haram koji nije dopustio nijedan učenjak. Štaviše, neki pravnici čak smatraju da zaslužuje šerijatsku kaznu." Umjesno je napomenuti da je šejhul-islam tvrdio da većina islamskih učenjaka iz prvih i

---

1061 Prijevod značenja El-Muminun, 5-7.
1062 Vidjeti: *El-Umm*, 5/101-10, *Es-Sunenul-kubra*, 7/199, i *Tefsirul-Kur'anil-azim*, 3/249.
1063 Vidjeti: *El-Muharerul-vedžiz*, 11/222, *Mealimut-tenzil* 3/303, i *Advaul-bejan*, 5/769-771.
1064 Prijevod značenja En-Nur, 33.
1065 Vidjeti: *El-Istiska li edileti tahrimil-istimna*, str. 26.
1066 Buharija, 5066, i Muslim, 1400.
1067 Duri, u djelu *Zemul-livat*, 73 i 131, Bejheki, 7/199, i Ibn Ebu Hatim, u djelu *El-Merasil*, 218.
1068 Abdurrezzak, 13592, a s njegovim lancem prenosilaca Ibn Hazm, u djelu *El-Muhalla*, 11/393, i ocijenio ga je slabom.
1069 Vidjeti: *Šerhu Fethil-Kadir*, 2/330, i *Hašijetu Ibn Abidin*, 2/399.

potonjih generacija masturbiranje smatraju zabranjenim.[1070] Zanimljivo je da je savremena medicina otkrila više štetnih posljedica koje ima masturbiranje, kako stoji u djelu *El-Istiska li edileti tahrimil-istimna*, str. 45. Nema sumnje da upražnjavanje masturbiranja obezvređuje čovjeka i budi odbojnost prema bračnoj zajednici, a Allah najbolje zna. Cijenjeni brate, masturbiranje ti je zabranjeno, ali ti je dozvoljeno oženiti drugu ženu, ili po konsenzusu učenjaka, na koji se poziva imam Ševkani u djelu *Hukmul-istimna*, str. 80, tvojoj supruzi dopušteno da te zadovolji svojom rukom.

Način svadbe

Pitanje: Da li je dopušteno da nevjestin otac i mati prisustvuju svadbenoj gozbi nakon vjenčanja? Možete li ukratko objasniti način vjenčanja u džamiji? Allah vas nagradio!

Odgovor: Šerijatsko vjenčanje obavlja se na sljedeći način: mladoženja od nevjestinog staratelja jasno traži djevojku riječima: "Uzimam tvoju kćerku za suprugu"; "Daj mi je za ženu" i sl. Ako staratelj pristane, mora se izjasniti: "Dajem ti svoju kćerku za ženu" i sl. Kada tu ponudu i pristanak čuju dva svjedoka, brak je sklopljen. Naravno, tom se prilikom mora odrediti iznos vjenčanog dara (mehra), i djevojka mora pristati na udaju. Svaki oblik vjenčanja nakon toga: vjenčanje pred hodžom i sl. nema utemeljenje u šerijatu, osim ako će se tako obaviti pravo vjenčanje u džamiji. Jedino je dopušteno da se vjenčaju pred matičarom radi zaštite vlastitih prava, iako je najbolje da službena osoba bude prisutna pri samom šerijatskom vjenčanju, ako već žele da se nova bračna zajednica ozvaniči administrativno, a Allah najbolje zna. Nema smetnje u tome da roditelji djevojke prisustvuju vjenčanju i svadbi pod uvjetom da na svadbi ne postoji ništa što se kosi sa vjerskim propisima.

Da li se odazvati na svadbu na kojoj se služe alkoholna pića

Pitanje: Mora li se čovjek odazvati na svadbu bližnjeg ako će na njoj biti služena alkoholna pića?

[1070] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 15/573-574, *Ianetut-talibine*, 3/340, *Et-Tenbih*, 1/241, *El-Mubdia*, 3/24, *El-Insaf*, 10/251, *El-Mugni*, 3/21, i *El-Mevsuatul-fikhijja*, 4/97-98.

Odgovor: Većina islamskih učenjaka smatra da se musliman mora odazvati na poziv brata muslimana. Ibn Bettal i kadija Ijad pozivali su se na konsenzus ashaba, tabiina i islamskih učenjaka u vezi s tim da je čovjek obavezan odazvati se na svadbenu proslavu. Kada je riječ o drugih proslavama, o tom pitanju postoje različita mišljenja.[1071] Obrazlažući taj svoj stav, pozivaju se na hadis koji su zabilježili Buharija i Muslim, a u kojem Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Ko bude pozvan na svadbenu gozbu, neka se odazove."* A Muslim je zabilježio preko Ebu Hurejre da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko se ne odazove na svadbeni poziv, nepokoran je Allahu i Poslaniku."* Imam Buharija u svome *Sahihu* naslovio je poglavlje: *Ko se ne odazove na poziv nepokoran je Allahu i Poslaniku.*[1072]

Međutim, ako će svadbenu gozbu popratiti muzika, alkohol, miješanje muškaraca i žena i sl., tada se nije dopušteno odazvati, po mišljenju većine pravnika.[1073] Neki učenjaci smatraju da se ne treba odazivati na svadbenu gozbu ako ima bilo kakva danguba ili beskorisna zabava, pa kako se onda odazivati na svadbu kojom nije zadovoljan Svevišnji Allah, Koji je rekao:

﴿وَتَعَاوَنُوا۟ عَلَى ٱلْبِرِّ وَٱلتَّقْوَىٰ ۖ وَلَا تَعَاوَنُوا۟ عَلَى ٱلْإِثْمِ وَٱلْعُدْوَٰنِ﴾

"I potpomažite se u dobročinstvu i bogobojaznosti, a ne sudjelujte u grijehu i neprijateljstvu..."[1074] Abdullah b. Omer prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nema pokornosti u griješenju, pokornost je u dobročinstvu."*[1075] U drugom hadisu stoji: *"Nema pokornosti stvorenju u onome u čemu je nepokornost Stvoritelju."*[1076] Također, Džabir pripovijeda da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Ko vjeruje u Allaha i u Sudnji dan, neka ne sjedi za stolom na kojem se toči alkohol."*[1077] A Allah najbolje zna.

1071 Vidjeti: *Šerhul-Buhari*, 7/287-289, i *El-Minhadž*, 9/195.
1072 Vidjeti: *Fethul-Bari*, 9/152.
1073 Vidjeti: *El-Mufhim*, 4/152, od imama Kurtubija.
1074 Prijevod značenja El-Maide, 2.
1075 Buharija i Muslim.
1076 Ahmed i Hakim, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 2/1250/7519-7520.
1077 Tirmizi i Ahmed, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Irvaul-galil*, 7/6.

Da li je muškarcima dopušteno igrati i plesati na svadbenim i drugim proslavama

Pitanje: Da li je muškarcima dopušteno igrati i plesati na svadbenim i drugim proslavama?

Odgovor: U prva tri stoljeća islama muškarci nisu igrali, niti je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poučio ashabe da se raduju na takav način. Ovo zlo doživljava svoju kulminaciju kada se ples ili uvrtanje ramenima smatra ibadetom koji čovjeka približava Allahu. Da je u tome bilo kakva dobra, prve generacije bi nas, sigurno, pretekle u tome. Ibnul-Kajjim kaže: "Nije bilo poznato u prva tri stoljeća ni u Medini, ni u Mekki, ni u Šamu, ni u Jemenu, ni u Egiptu, ni u Horosanu, ni u Iraku da su se ljudi iskupljali i slušali muziku (...), niti je između njih iko plesao."[1078] Ibn Akil Hanbeli smatra da je ples zabranjen ajetom u kojem Uzvišeni kaže:

﴿وَلَا تَمْشِ فِي ٱلْأَرْضِ مَرَحًا﴾

"I ne hodi po zemlji nadmeno..."[1079] Imam Sanani govorio je: "Ples i aplaudiranje simboli su velikih grješnika i pokvarenjaka."[1080] Prvi ko je izmislio ples jeste Samiri i njegovi sljedbenici kada su se odmetnuli i počeli obožavati tele.[1081] Islamski učenjaci žestoko su osudili takav postupak.[1082] A Allah najbolje zna.

RAZVOD BRAKA

Razvod braka u trudnoći

Pitanje: Da li je punovažan razvod braka u trudnoći?

1078 Vidjeti: *Risaletus-sema*, str. 325, od Ibnul-Kajjima.
1079 Vidjeti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 10/268. El-Isra, 37.
1080 Vidjeti: *Subulus-selam*, 3/131.
1081 Vidjeti: *Avnul-Mabud*, 13/187.
1082 Vidjeti: *El-Medhal*, 3/117, od Ibnul-Hadždža, *Telbisu Iblis*, str. 230, *Medžmatul-fetava*, 11/325, i *Es-Silsiletus-sahiha*, 3/307.

Odgovor: Puštanje trudnice legitimno je po mišljenju Hasana, Tavusa, Ibn Sirina, Ebu Sevra, Ebu Hanife, Malika, Šafije, Ahmeda, Ebu Ubejde, Ishaka, Ibn Hazma, tj. većine islamskih učenjaka iz prvih i potonjih generacija.[1083] U tome su smislu posegnuli za predanjem koje su zabilježili imam Muslim, Tirmizi i Ahmed, a u kojem stoji da je Ibn Omer pustio svoju ženu u mjesečnom ciklusu. Kada je Omer b. Hattab to spomenuo Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, on je rekao: "*Naredi mu neka je vrati, potom neka je pusti u periodu čistoće, ili trudnu!*" Iz hadisa se nedvosmisleno zaključuje da je ženu dopušteno pustiti u trudnoći. Komentirajući Allahove riječi:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ إِذَا طَلَّقۡتُمُ ٱلنِّسَآءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ ﴾

"O Vjerovjesniče, kada htjednete žene pustiti, vi ih u vrijeme kad su čiste pustite"[1084], Hasan Basri i Ibn Sirin govorili su: "Pustite ih čiste, ili nakon ustanovljene trudnoće."[1085] To je dopušteno čak i ako je muž s njom spolno općio za vrijeme trudnoće, za razliku od žene koja nije trudna: mora sačekati mjesečni ciklus, potom čisti period i pustiti je u periodu čistoće u kojem s njom nije spolno općio. Usput da napomenemo: iddet, priček trudnice traje do porođaja, bez obzira o kojem se vremenskom periodu radilo:

﴿ وَأُوْلَٰتُ ٱلۡأَحۡمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعۡنَ حَمۡلَهُنَّۚ ﴾

"A vrijeme čekanja trudnica jeste da rode."[1086]

Neki učenjaci smatraju da je pokuđeno pustiti trudnicu, a neki čak kažu da je to zabranjeno. Njihova mišljenja nisu utemeljena u šerijatskim izvorima, više važe za iznimne stavove na koje se ne treba obazirati jer su u otvorenoj koliziji s jasnim hadisom, po Ibn Abdulberru, suprotstavljaju se konsenzusu pravnika iz četiri odabrana stoljeća, a koji je spomenuo u kapitalnom djelu *Et-Temhid*,15/80, a Allah, opet, najbolje zna.

[1083] Vidjeti: *El-Havil-kebir*, 10/128, *El-Muhalla*, 10/161, *Et-Temhid*, 15/80, *El-Mebsut*, 6/15, *El-Minhadž*, 10/56, *Šerhu Fethil-Kadir*, 3/3/478, *Zadul-mead*, 5/219, *Fethul-Bari*, 9/351, *Mugnil-muhtadž*, 4/499, *Keššaful-kina*, 5/242, i *Hašijetud-Dusuki*, 2/363.

[1084] Prijevod značenja Et-Talak, 1.

[1085] Vidjeti: *Džamiul-bejan*, 28/166.

[1086] Prijevod značenja Et-Talak, 4.

Ponuda razvoda braka znači li i razvod

Pitanje: Ako čovjek svojoj ženi ponudi razvod braka (da se vrati svojim roditeljima), a ona odbije i želi ostati s njim, da li se to tretira kao razvod?

Odgovor: Ponuda razvoda braka (ar. et-tahjir) nije isto što i nijjet za razvod. Suprug može ponuditi svojoj ženi da odabere između razvoda ili ostanka u braku. Ako odluči da ostane s njim u bračnoj vezi, ta ponuda neće nimalo utjecati na bračni ugovor sklopljen između njih. Aiša, radijallahu anha, kaže: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ponudio je svojim suprugama razvod ili ostanak s njim, pa smo odabrale Allaha i Njegovog Poslanika, i to nam se nije računalo kao razvod braka."[1087] Mesruk je upitao Aišu, radijallahu anha, u vezi s ponudom razvoda braka, na šta je odgovorila: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ponudio nam je razvod, pa je li se to računalo kao razvod braka!"[1088] Mesruk je kasnije govorio: "Nema smetnje u tome ponudio čovjek svojoj ženi razvod jedanput ili stotinu puta, ako izabere da ostane kod njega."[1089] To je ujedno i stav autoriteta četiri pravne škole.[1090] A Allah najbolje zna.

Puštanje žene kršćanke i način ponovnog sklapanja braka s njom

Pitanje: Ako musliman pusti ženu kršćanku tri puta, potom je oženi kršćanin i razvede je nakon pola godine, da li je u tom slučaju može ponovo oženiti njen prvi muž?

Odgovor: Uzvišeni Allah kaže:

﴿ فَإِن طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُۥ مِنۢ بَعۡدُ حَتَّىٰ تَنكِحَ زَوۡجًا غَيۡرَهُۥۗ ﴾

"A ako je opet pusti (tj. treći put), **ona mu nije nakon toga dopuštena sve dok se ne uda za drugog muža."**[1091] Kur'anski ajet jasno ukazuje da onome ko pusti suprugu po treći nije dopušteno vratiti tu ženu osim nakon

---

1087 Buharija i Muslim.
1088 Buharija i Muslim.
1089 Buharija.
1090 Vidjeti: *El-Minhadž*, 10/68, od imama Nevevija.
1091 Prijevod značenja El-Bekare, 230.

nove bračne veze i, naravno, intimnog odnosa. Islamski učenjaci jednoglasni su u mišljenju kada je riječ o ovom pitanju općenito, mada se razilaze u određenim pitanjima koja se tiču samog propisa.[1092] Kršćanin koji oženi ženu nakon što ju je musliman pustio tri puta tretira se njenim suprugom, što je uvjet da je musliman ponovo vrati sebi. Kur'anski ajet nije napravio razliku između muža kršćanina i muslimana, već je uvjetovao ispravnost nove bračne veze. Većina islamskih učenjaka smatra da je u ovom slučaju dopušteno prvom suprugu da je ponovo oženi. Ovo je stav hanefijskih, šafijskih, hanbelijskih, zahirijskih i drugih učenjaka.[1093] A Allah najbolje zna.

Odlazak i udaja supruge za drugog bez dozvole prvog muža

Pitanje: Supruga me ostavila i nakon pričeka (iddeta) udala se za drugog čovjeka. Hvala Allahu na svemu! Još uvijek je jako volim i nikako je ne mogu preboljeti. Sada više ibadetim i molim Svevišnjeg Allaha da je zaboravim, ali iz dana u dan sve mi je teže. Šta da činim? Allah vas nagradio!

Odgovor: Cijenjeni brate, molim Uzvišenog Allaha da ti da strpljivosti i olakša tegobe koje stežu tvoje grudi. Kada je riječ o tvom problemu, sa šerijatskog aspekta veoma je jasan: tvoja bivša supruga sada je tuđa žena na koju ti nemaš pravo osim da je njen sadašnji muž pusti. Ti ne znaš u čemu je dobro za tebe, otuda budi uvjeren da ti Svemogući Allah želi dobro. Uz iskrenu dovu, zikr i ibadet pokušaj je zaboraviti. Ako imaš mogućnosti, oženi se ponovo, i to bez odlaganja, tako ćeš lakše zaboraviti svoju prvu suprugu, a Allah najbolje zna.

Razvod braka zbog sterilnosti

Pitanje: Da li je opravdano ženino traženje razvoda braka od muža ako se ustanovi da je sterilan?

Odgovor: Ako se ustanovi trajna sterilnost kod muškarca, ženi je dopušteno tražiti razvod braka, jer žena kao i muškarac ima pravo na porod: mnoge se žene i udaju radi poroda. Ako muž ne pristane na razvod, ona će

---

[1092] Uporediti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 3/149-153.

[1093] Vidjeti: *El-Muhalla*, 10/179, *Revdatut-talibin*, 7/125, *Medžmu'ul-fetava*, 32/111, i *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 3/152.

se obratiti kadiji, u našim prilikama – učenom čovjeku, koji će, na njen zahtjev, prekinuti bračni ugovor između njih. Neki se čovjek oženio za vrijeme Omera, radijallahu anhu, pa ga je upitao: "Jesi li obavijestio svoju suprugu da si sterilan?" "Nisam", odgovorio je. "Idi i obavijesti je, potom joj daj mogućnost izbora da ostane s tobom ili da je razvedeš", naredi mu Omer.[1094] Ovo je mišljenje prioritetnije, a Allah najbolje zna.

DOJENJE

Dojenjem postaje zabranjeno sve što je zabranjeno po krvi

Pitanje: Poznat mi je hadis u kojem stoji da dojenjem postaje zabranjeno sve što je zabranjeno po krvi, ali ne znam tačno značenje toga hadisa. Molim objašnjenje!

Odgovor: Aiša i Ibn Abbas, radijallahu anhum, prenijeli su da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Zabranjeno je po mlijeku sve ono što je zabranjeno po krvi."*[1095] Hadis je prilično jasan i oko njegovog značenja jednoglasni su svi islamski učenjaci.[1096] Sa svim osobama s kojima je zabranjeno stupiti u bračnu vezu zbog krvnog srodstva zabranjeno je stupiti u bračnu vezu nakon šerijatski potpunog dojenja. Dakle, kada muško dijete podoji neku ženu, stalno su mu zabranjene sljedeće osobe: njegova dojilja (majka po mlijeku) i njena majka, majka njenog (dojiljinog) muža (nena po mlijeku), njena kćerka, bez obzira rodila se prije njegovog dojenja ili poslije (sestra po mlijeku), njena sestra (tetka po mlijeku), kćerka njene kćerke (jer im je on daidža po mlijeku), sestra njenog muža (tetka po mlijeku), kćerka njenog sina (amidža po mlijeku), kćerka njenog muža (sestra po mlijeku s očeve strane), sestre njenog muža (tetke po mlijeku) i njena inoća (maćeha po mlijeku). Bitno je naglasiti da se ovaj propis veže isključivo za dijete koje je dojilo, a ne za njegovu rodbinu. Tako, naprimjer, njegova sestra po krvi nije sestra njegovom bratu po mlijeku, niti je njegov brat po krvi sin njegove dojilje, već se smatraju strancima, a Allah najbolje zna.

1094 Abdurrezzak, 6/162/10346, i Ibn Hazm, 10/61.
1095 Buharija i Muslim.
1096 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 34/25 i 28.

Koliko dojenja je mjerodavno da se utvrdi veza po mlijeku

Pitanje: Koliko dojenja je mjerodavno da se utvrdi veza po mlijeku?

Odgovor: Ako dijete mlađe od dvije godine podoji ženu strankinju pet punih dojenje, ona mu postaje majka po mlijeku, po konsenzusu islamskih učenjaka.[1097] Ovaj stav utemeljen je na predanju koje je zabilježio imam Muslim, a u kojem Aiša, radijallahu anha, kaže: "U Kur'anu je bilo objavljeno da je deset dojenja mjerodavno pa je to dokinuto, i ostalo je mjerodavno pet dojenja." Dakle, među učenjacima nema razilaženja da s pet punih dojenja dojenče postaje dijete po mlijeku, ali se razilaze kada je riječ o djetetu koje podoji manje od pet dojenja: Ebu Hanife i Malik smatraju da je dovoljno jedno dojenje, a ispravno je mišljenje imama Ahmeda i Šafije koji uvjetuju pet dojenja, a Allah najbolje zna.

Dojenje pod prisilom ili uz nadoknadu

Pitanje: Ako bi žena bila prisiljena ili plaćena da podoji tuđe dijete, postaje li mu time majka?

Odgovor: Žena koja podoji dijete mlađe od dvije godine s pet punih dojenja postaje mu majka po mlijeku, svejedno uradila to svojevoljno ili iz prisile, svejedno za nadoknadu ili besplatno, a Allah najbolje zna.

Da li je moj polubrat brat mojoj sestri po mlijeku

Pitanje: Dok je bila živa, moja majka podojila je neku djevojčicu koja mi je postala sestra po mlijeku, a kada je majka umrla, moj se otac ponovo oženio i moja maćeha rodila je sina. Da li je moj polubrat brat mojoj sestri po mlijeku?

Odgovor: Vas dvojica jeste braća tvojoj sestri po mlijeku. I sva djeca tvog oca, bila od tvoje majke, Allah joj se smilovao, ili od njegovih drugih žena jesu braća, odnosno sestre djevojčici koja je podojila tvoju majku, jer je tvoj babo – njen otac po mlijeku, a Allah najbolje zna.

[1097] Vidjeti: *El-Muhalla*, 10/9, *Medžmu'ul-fetava*, 34/25, *Šerhuz-Zerkeši*, 5/584, *El-Insaf*, 9/334, *El-Vesit*, 3/396, i *Šerhu Fethil-Kadir*, 3/340.

USVAJANJE DJECE

Status punoljetnog usvojenog djeteta

Pitanje: Usvojili smo djevojčicu dok je bila malehna, a sada je porasla. Zna da joj nismo pravi roditelji, ali ne može da nas ne zove babom i mamom. Da li je moj muž može tretirati kao svoju kćerku, tako je, zapravo, i doživljava, i da li se moj sin može s njom družiti kao sa svojom sestrom?

Odgovor: Prije svega, pozdravljam vaš gest, moleći Svemogućeg Allaha da vas obilno nagradi za učinjeno dobročinstvo. Po islamu, mahremom (osoba s kojom se nikada ne može stupiti u bračnu vezu) se postaje na jedan sljedeća od tri načina: prvo, krvnom vezom: majka, sestra, tetka itd.; drugo, vezom po mlijeku (veza uspostavljena dojenjem; sve što je mahrem po krvi mahrem je i po mlijeku); i, treće, veza po tazbinstvu (mahrem zbog bračnog ugovora: punica, maćeha, pastorka itd.). Kada je riječ o usvojenom djetetu, ono nema nijedan od spomenuta tri statusa. Nakon što usvojeno dijete postane punoljetno (po islamu), postaje stranac onim osobama koje su ih izdržavale i brinule se o njima. Prema tome, vaš se muž ne može družiti ni osamljivati ni gledati u nju. Ona pred njim mora nositi hidžab. Također, za vašeg sina, ako je punoljetan, vrijede isti propisi kao za supruga. Uzvišeni Allah naredio je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da oženi Zejnebu b. Džahš, koju je pustio njegov posinak Zejd b. Haris, objašnjavajući ljudima da usvojene osobe nemaju status djece. Allah, dželle šanuhu, rekao je:

﴿وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَآءَكُمْ أَبْنَآءَكُمْ ذَٰلِكُمْ قَوْلُكُم بِأَفْوَٰهِكُمْ وَٱللَّهُ يَقُولُ ٱلْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِى ٱلسَّبِيلَ ۝٤ ٱدْعُوهُمْ لِءَابَآئِهِمْ
هُوَ أَقْسَطُ عِندَ ٱللَّهِ﴾

"...niti je posinke vaše sinovima vašim učinio. To su samo riječi vaše, iz usta vaših, a Allah istinu govori i na Pravi put izvodi. Zovite ih po očevima njihovim, to je kod Allaha ispravnije."[1098] Dakle, kada je riječ o osamljivanju i gledanju, usvojenu djecu nije dopušteno tretirati kao vlastitu,

[1098] El-Ahzab, 4.

po jasnom kur'anskom ajetu, niti se bilo kakvi šerijatski propisi vežu za njih.[1099] Uzvišeni Allah napravio je razliku između posinaka i vlastitih sinova:

﴿ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ... وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ ﴾

"Zabranjuju vam se matere vaše, i kćeri vaše, i sestre vaše... i žene vaših rođenih sinova"[1100], što po principu suprotnog razumijevanja znači: ne zabranjuju vam se žene posinaka vaših. Usvojenu djecu treba zvati po njihovim očevima, a ne po onima koji su ih usvojili. Ibn Omer kaže: "Zejda smo zvali: Zejd sin Muhammedov, pa je Allah objavio: **'Zovite ih po očevima njihovim...'**"[1101] Ebu Bekr prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Ko se bude pripisivao nekom drugom čovjeku, a ne svome ocu, znajući da mu taj nije roditelj, ulazak u Džennet mu je zabranjen."*[1102] U drugoj verziji koju prenosi Alija, radijallahu anhu, stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko se bude pripisivao drugom čovjeku, a ne svome ocu, neka ga stigne Allahovo prokletstvo, prokletstvo meleka i svih ljudi."*[1103] Napomena: ako ste spomenuto dijete usvojili dok je bio malehno (prije napunjene dvije godine), i u tom periodu ga podojili pet punih dojenja, ono ima status vlastitog djeteta kada je riječ o osamljivanju s vašim mužem i vašom muškom djecom, otkrivanja pred njima i sl., a Allah najbolje zna.

LIJEČENJE

Lijekovi koji sadrže alkohol

Pitanje: Da li je dopušteno konzumiranje lijeka u kojem ima postotak alkohola od oko 15-20%?

Odgovor: Takav lijek dopušteno je uzimati pod dva uvjeta: prvo, nepostojanje lijeka sa sličnim dejstvom koji ne sadrži alkohol; i, drugo, garancija liječnika ili preovladavajuće mišljenje da će, uz Allahovu, dželle

---

[1099] Vidjeti: *Fethul-Kadir*, 4/1391, od Ševkanija.
[1100] En-Nisa, 23.
[1101] Buharija i Muslim.
[1102] Buharija, Muslim.
[1103] Buharija i Muslim.

šanuhu, pomoć, taj lijek biti od koristi, drugim riječima, da se ne radi o eksperimentu.

Izazivanje porođajnih bolova

Pitanje: Da li je šerijatski opravdano izazvati porođajne bolove kako bi se žena porodila dok su na smjeni doktorice, u protivnom porađat će je doktori?

Odgovor: Izazivanje prijevremenih porođajnih bolova je neispravno. Koliko znam, to ženi šteti nakon porođaja, a to je praktično i potvrđeno. Naime, neke žene se žale na trajne bolove u leđima nakon porođaja izazvanog na vještački način. Neki specijalisti tvrde da se često mora poduzeti carski rez ako ne uslijedi porod nakon izazvanih bolova. Takvo nešto dopušteno je samo uz garanciju pouzdane i stručne osobe koja tvrdi ili, uvjetno rečeno, garantira, shodno medicinskim iskustvima i stanju pacijenta, da neće doći do komplikacija pri porodu ili negativnih posljedica nakon njega kada je riječ o majčinom zdravlju i zdravlju bebe. U protivnom, žena će se poroditi na prirodan način, bez obzira na to ko je porađao, a Allah najbolje zna.

Kako da postupi žena pred doktorom strancem

Pitanje: Da li je žena koja usljed hitnog slučaja ode u bolnicu i bude primorana da pred doktorom, koji je bio sam na dežurstvu, pokaže stidno mjesto, pa to odbije a svjesna je posljedica po zdravlje – grješna pred Allahom, dželle šanuhu, odnosno, da li će biti nagrađena ukoliko se strpi pokazavši pred njim svoje stidno mjesto? Allah vas nagradio!

Odgovor: Iz postavljenog pitanja razumije se da je potreba za liječničkom intervencijom bila noću ili eventualno za vrijeme nekih praznika ili neradnih dana. Muslimanka je dužna tražiti doktoricu muslimanku; ako ne nađe doktoricu muslimanku, poći će kod nemuslimanke. Ukoliko ne nađe ni nemuslimanku, poći će kod doktora muslimana; ako ne nađe muslimana, liječit će se kod doktora nevjernika. Svaka je žena dužna slijediti spomenuti redoslijed, i nije joj dopušteno poći kod sljedeće kategorije ako prethodna može pružiti odgovarajuću liječničku uslugu. Vjerujem da je u spomenutom

slučaju izbor bio jako tijesan, ili da ga praktično nije ni bilo, jer je samo jedan liječnik dežurao. Otuda je ženi potpuno opravdano da se u ovakvom slučaju otkrije pred doktorom (vjernikom ili, eventualno, nevjernikom), jer nema doktorice. Međutim, mora paziti da otkrije samo ono što je nužno da se otkrije. Bolje joj je da se liječi i nije ispravno da sebi nanosi štetu neliječenjem, jer Uzvišeni kaže:

﴿وَلَا تَقْتُلُوٓاْ أَنفُسَكُمْۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمٗا ٢٩﴾

"I ne ubijajte sami sebe, Allah je, uistinu, prema vama milostiv."[1104] A Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reako je: *"Zabranjeno je nanositi štetu sebi i drugom zlo činiti!"*[1105] U drugom hadisu stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredio: *"O Allahovi robovi, liječite se, jer Allah nije dao nijednu bolest a da za nju nije odredio lijek, osim smrti."*[1106] Poznato fikhsko pravilo glasi: U nuždi je dopušteno ono što je inače zabranjeno. Ovi, ali i brojni drugi dokazi ukazuju na obavezu liječenja, a Allah najbolje zna. Molim Svevišnjeg Allaha da nas sačuva svakog zla, amin!

Obloge od alkohola

Pitanje: Imam čestu upalu krajnika i otečene spoljašnje žlijezde. Travar mi je preporučio stavljanje obloga od meda, bibera i alkohola. Da li je to dopušteno? Također, da li je u puštanju krvi (hidžami) lijek, i može li se dijete liječiti učenjem Kur'ana?

Odgovor: Imam Muslim zabilježio je predanje u kojem stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan o alkoholu kao lijeku, pa je odgovorio: *"Alkohol nije lijek, već je bolest."* Ovaj je hadis, nesumnjivo, vjerodostojan, i jasno ukazuje da alkohol nije lijek, već da ima suprotno dejstvo. Obaveza liječnika muslimana jeste poznavanje dopuštenog i zabranjenog načina liječenja, da ne bi nesvjesno umjesto lijeka ljudima propisivali otrov. Ali, neki su pravnici ipak dopustili liječenje alkoholom pod uvjetom da ne postoji drugi, dopušteni lijek za određenu bolest, i da stručna osoba garantira ili da kod nje preovladava mišljenje da će, uz Allahovu, dželle šanuhu, pomoć, doći do poboljšanja. Predlažem vam da

---

[1104] Prijevod značenja En-Nisa, 29.
[1105] Ibn Madže, a hadis je dobar.
[1106] Ibn Madže, Ahmed, a hadis je vjerodostojan.

konsultirate druge travare i liječnike, naravno ako možete, možda će Allah dati bolji lijek od tih obloga. Prije liječenja svakako iskreno molite Allaha, dželle šanuhu, za ozdravljenje. Hidžama, puštanje krvi i učenje Kur'ana djetetu imaju veliku ulogu u liječenju. Molim Svemogućeg Allaha da nas zaštiti od svakoga zla, amin!

HIDŽAMA

Je li hidžama najbolji lijek

Pitanje: Je li tačno da je hidžama najbolji lijek, ako je to tako, da li je hidžama bolji lijek od Kur'ana?

Odgovor: Hidžama je poslanički vid liječenja odstranjivanjem nečiste, suvišne krvi iz organizma. Enes b. Malik prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Najbolje čime se možete liječiti jeste hidžama."*[1107] U drugom hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Ako u nekom lijeku ima dobra, onda ima u hidžami."*[1108] Nema sumnje da je hidžama najbolji lijek, ali nije bolji lijek od časnog Kur'ana, koji predstavlja najefikasniji lijek za dušu, ali i tijelo. Budući da se hidžamom najčešće liječe tjelesne, a Kur'anom duševne bolesti, mada može biti i obrnuto, postoji Enesovo, radijallahu anhu, predanje koje nam ukazuje na ulogu hidžame u medicini. Dakle, ovaj se hadis odnosi na materijalni ili medicinski vid liječenja, koji ne obuhvata posebnu vrstu liječenja vezanu za Kur'an, a Allah najbolje zna.

Vađenje hidžame na vratu

Pitanje: Može li vađenje hidžame na vratu biti opasno?

Odgovor: Enes b. Malik prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vadio hidžamu na obje strane vrata.[1109] Ibn Abbas prenosi da je

---

[1107] Buharija i Muslim.

[1108] Ebu Davud, Ibn Madže i Ahmed, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 2/388, i *Sahihul-džamia*, 1/301.

[1109] Ebu Davud, Tirmizi i Tajalisi, 3/490/2106, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 2/576.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vadio hidžamu na obje strane vrata i između ramena.[1110] Islamski učenjaci kažu da vađenje hidžame na vratu sprečava bolove u glavi, zubima, očima, vratu, nosu i grlu, ako su ti bolovi izazvani povećanim krvnim pritiskom ili nakupljanjem nečiste krvi.[1111] Vađenje hidžame može biti opasno na bilo kom dijelu tijela ako ga poduzima nestručna osoba, ako se prave duboki urezi ili ako britva nije sterilizirana, a Allah najbolje zna.

Kada je najbolje vaditi hidžamu

Pitanje: Kada je najbolje vaditi hidžamu?

Odgovor: U sunnetu se navode hadisi koji ukazuju da hidžama u određenim vremenima ima prednosti i posebne odlike i daje veoma efikasne rezultate, a da nije dozvoljena u drugim vremenima. Međutim, mnogi hadiski eksperti kritički su se osvrtali na autentičnost ovih predanja. Ebu Hurejre prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko uradi hidžamu sedamnaestog, devetnaestog ili dvadeset prvog dana, to će mu biti lijek protiv svake bolesti."*[1112] Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vadio je hidžamu u ovim danima.[1113] U jednom drugom predanju stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučivao vađenje hidžame ponedjeljkom, utorkom i četvrtkom, a zabranjivao poduzimanje ove vrste liječenja u sljedećim danima: srijedom, petkom, subotom i nedjeljom.[1114] Zabilježio ga je i imam Darekutni, ali kao Ibn Omerove riječi, a s dobrim lancem prenosilaca.[1115] Hallal prenosi da je imam Ahmed prezirao vađenje hidžame u ovim danima iako spomenuti hadis nije smatrao vjerodostojnim.[1116] A Allah najbolje zna.

[1110] Tirmizi, u djelu *Eš-Šemail*, str. 189/311, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[1111] Vidjeti: *Zadul-mead*, 4/55-56, *Fethul-Bari*, 10/152, i *Tuhfetul-ahvezi*, 6/168.

[1112] Ebu Davud, 4/4/3861, i Hakim, 4/233/7475. Napomena: ovdje se misli na sedamnaesti, devetnaesti i dvadeset prvi dan lunarnog mjeseca.

[1113] Tirmizi, 6/168/2051, i Hakim, 4/234/7477. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 2/885.

[1114] Ibn Madže, 2/1153/3487, i Hakim, 4/453/8254. Ovo su predanje muhaddisi zabilježili s više različitih lanaca prenosilaca, i na osnovu toga šejh Albani uvrstio ga je među dobra predanja. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 2/392-395.

[1115] Vidjeti: *Fethul-Bari*, 10/149.

[1116] Vidjeti: *Zadul-mead*, 4/60, i *Fethul-Bari*, 10149.

Vađenje hidžame ženama

Pitanje: Da li je dopušteno ženama vađenje hidžame?

Odgovor: Hidžama je lijek i za muškarce i za žene. Imam Muslim zabilježio je da je majka pravovjernih Ummu Selema zatražila dopuštenje od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da sebi izvadi hidžamu, pa joj je dopustio. Po drugoj verziji, radilo se o Aiši, radijallahu anha.[1117] Ženama smiju vaditi hidžamu samo žene ili njeni stalni mahremi, muškarci s kojima one nikada ne mogu stupiti u bračnu vezu, a nikako punoljetni stranci.[1118] A Allah najbolje zna.

Hadisi o hidžami

Pitanje: Možete li navesti nekoliko hadisa u vezi s hidžamom i koristima tog načina liječenja!

Odgovor: Hidžama je način poslaničkog liječenja odstranjivanjem nečiste krvi iz organizma na specifičan način. U Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, sunnetu navode se brojna predanja koja jasno ukazuju na vrijednost hidžame, ali objašnjavaju i sam način njenog vađenja. Kada je riječ o hadisima koji govore o hidžami, njih možemo svesti pod sljedećih pet kategorija.

Prvo, meleki su preporučili Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, hidžamu; Ibn Abbas prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: *"Kada sam uzdignut u više sfere, nisam prošao pored skupine meleka a da mi nisu preporučili sljedeće: 'O Muhammede, prihvati se hidžame!'"*[1119] U drugom predanju stoji: *"O Muhammede, naredi svom ummetu da vade hidžamu."*[1120] Ova predanja ukazuju na veliku samilost meleka prema ovom ummetu, želeći mu svako dobro, preporučivali su mu vađenje hidžame.

Drugo, hidžama je najbolji lijek; Enes b. Malik prenosi sljedeće Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Najbolje čime se možete*

[1117] Hakim, 4/233/7474. Hakim i Zehebi ovo su predanje ocijenili vjerodostojnim.

[1118] Vidjeti: *El-Mufhim*, 5/596.

[1119] Tirmizi, 2053, Ibn Madže, 3542, i Hakim, 4/209. Hakim i Zehebi ovo predanje smatraju vjerodostojnim.

[1120] Tirmizi, 2052, Ibn Madže, 3544, i Bezzar, 3/388 – *El-Kešf*, sa ispravnim lancem prenosilaca.

liječiti jeste hidžama."[1121] U drugom hadisu stoji: *"Ako u onome čime se liječite uistinu ima lijeka, onda lijeka ima u hidžami."*[1122] Međutim, neki učenjaci smatraju da se ove predaje odnose na stanovnike Hidžaza i drugih toplih krajeva. U hadisu koji prenosi Džabir, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Uistinu u hidžami ima lijeka."*[1123]

Treće, hidžama u određenim vremenima ima prednosti i posebne odlike i daje veoma efikasne rezultate; Ebu Hurejre prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko uradi hidžamu sedamnaestog, devetnaestog ili dvadeset prvog dana, to će mu biti lijek protiv svake bolesti."*[1124] U drugom predanju spominje se samo sedamnaesti dan.[1125] Tako je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vadio hidžamu u tim danima.[1126] U jednom drugom predanju stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučivao vađenje hidžame ponedjeljkom, utorkom i četvrtkom.[1127]

Četvrto, vađenje hidžame nije poželjno u određenim vremenima;

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjivao je činjenje hidžame srijedom, petkom, subotom i nedjeljom.[1128] Ovu verziju kao riječi Ibn Omera zabilježio je imam Darekutni u *El-efradu* sa dobrim lancem prenosilaca.[1129] U drugom neispravnom predanju stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko izvadi hidžamu srijedom ili subotom pa ga pogodi šuga, neka ne krivi nikoga osim sebe."*[1130]

[1121] Muslim, 1577, Tirmizi, 1278, Ahmed, 3/174, i Ibn Sa'd, 1/443-444.
[1122] Buharija, 5697, Muslim, 2205.
[1123] Muslim, 2205, Ibn Hibban, 3/440, Ebu Ja'la, 2037, Hakim, 4/409, i Bejheki, 3/387.
[1124] Ebu Davud, 4/4/3861, Tirmizi, 2053, Hakim, 4/233/7475, i Ibn Madže, 3551. Imam Nevevi, Muhammed Siddik Han i Albani su ovu predaju ocijenili dobrom. Vidjeti: *El-medžmua,* 9/57, *Fethul-Bari,* 10/150, *Er-revdatun-nedijje,* 2/494 i *Es-silsiletus-sahiha,* 5/190-191. Napomena: ovdje se misli na sedamnaesti, devetnaesti i dvadeset prvi dan lunarnog mjeseca.
[1125] Hakim, 4/210. Hakim i Zehebi rekli su da je vjerodostojan po Muslimovim kriterijima.
[1126] Tirmizi, 2051, i u djelu *Eš-Šemail,* 313, i Hakim, 4/210, sa ispravnim lancem prenosilaca.
[1127] Ibn Madže, 2/1153/3487, i Hakim, 4/490. Imam Ajni i šejh Albani su ovu predaju, koja je u osnovi slaba kako tvrde hadiski eksperti, ocijenili dobrom budući da se prenosi različitim putevima. Vidjeti: *Umdetul-kari,* 21/240, *Fethul-Bari,* 10/149, i *Es-silsiletus-sahiha,* 2/392-395.
[1128] Ovo je drugi dio prethodno citiranog hadisa.
[1129] Vidjeti: *Fethul-Bari,* 10/149.
[1130] Bezzar, 3/388 – *El-Kešf* i Hakim, 4/409-410, sa ništavnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Zadul-mead,* 4/61 i *Telhisul-mustedrek,* 4/410.

Peto, hidžama se može vaditi na različitim dijelovima tijela; Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vadio je hidžamu na glavi općenito, na sredini glave, na obje strane vrata, ispod potiljka, na kuku i na stopalu.[1131] Svakome ko bi mu se požalio na glavobolju, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučio bi: *"Uradi hidžamu!"*[1132] U drugom hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Kada nastupe velike vrućine, olakšajte sebi hidžamom, da ne bi nekome porastao krvni pritisak pa ga to ubilo."*[1133]

1131 Buharija, 5700, Ebu Davud, 3559, 3860 i 3861, Ibn Madže, 3546, 3548 i 3550, Tirmizi, 2051, Ibn Huzejme, 2658, 2659 i 2660, s vjerodostojnim lancima prenosilaca.

1132 Ebu Davud, 3858, s dobrim lancem prenosilaca.

1133 Hakim, 4/212. Hakim i Zehebi ovaj su hadis ocijenili vjerodostojnim.

ŠERIJATSKE KAZNE

Kazna za krađu

Pitanje: Moj otac poklonio mi je odjeću koju je uzeo iz jednog dobrotvornog magacina bez dopuštenja nadležnih. Da li istu odjeću mogu zadržati ili je moram dati siromasima?

Odgovor: Ta je odjeća stečena na zabranjen način. Nije ti je dopušteno oblačiti, već je moraš vratiti u magacin, odakle je i uzeta. Ako to nisi u stanju, onda je daj onima kojima je bila namijenjena, a Allah najbolje zna.

Kazna za blud

Pitanje: Da li djevojka koja učini blud s nevjernikom izlazi iz islama? Da li čovjek može kasnije oženiti takvu djevojku i pod kojim uvjetima?

Odgovor: Blud se smatra jednim od najvećih grijeha općenito. Žena koja počini nemoral s muslimanom ili s nemuslimanom tretira se velikom grješnicom i treba biti bičevana sa stotinu udaraca bičem, ako je bila neudata. Većina islamskih učenjaka, osim hanefijskih autoriteta, smatra da se bludnik protjeruje godinu dana iz svoje zemlje i da je protjerivanje sastavni dio kazne. Potom se većina pravnika razišla o pitanju žene: šafijski i hanbelijski pravnici smatraju da se protjerivanje odnosi na oba spola, za razliku od malikijskih učenjaka.[1134] A ako je žena koja je počinila blud bila udata, kamenuje se. Po mišljenju ehli-sunneta, samo činjenje nemorala ne izvodi iz okvira islama.[1135] Ženu koja počini nemoral nije dopušteno oženiti, osim kada se iskreno pokaje zbog toga svog prijestupa.[1136] A Allah najbolje zna.

Kazna za krađu i vraćanje odsječene ruke operativnim zahvatom

Pitanje: Da li je dopušteno operativnim zahvatom vratiti odsječenu šaku kradljivcu?

[1134] Vidjeti: *El-Mugni*, 8/168, *El-Kavaninul-fikhijje*, str. 383, *Mugnil-muhtadž*, 4/147.
[1135] Vidjeti: *El-Minhadž*, 1/36, od imama Nevevija.
[1136] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 32/90.

Odgovor: Allah je naredio odsijecanje ruke kradljivcima, nakon ispunjenih uvjeta krađe i nepostojanja zapreke za izvršenje kazne. Uzvišeni kaže:

﴿ وَٱلسَّارِقُ وَٱلسَّارِقَةُ فَٱقْطَعُوٓا۟ أَيْدِيَهُمَا جَزَآءًۢ بِمَا كَسَبَا نَكَٰلًا مِّنَ ٱللَّهِ ﴾

"Kradljivcu i kradljivici odsijecite ruke njihove, neka im to bude kazna za ono što su učinili i opomena od Allaha..."[1137] Odsijecanje ruke kradljivcu (desne šake iz zgloba, po konsenzusu islamskih učenjaka), dakle, kazna je zbog počinjenog prijestupa i opomena od Allaha.[1138] Kada bi se hirurškim zahvatom odsječena šaka ponovo vratila, tada se u osnovi ne bi ispunila kazna ni opomena; nije poenta samo u odsijecanju ruke i zadavanju bola kradljivcu, već i u njegovom onemogućenju da ponovo krade. Stoga, ako lopov, nakon odsijecanja ruke, ponovo ukrade, po jednoglasnom mišljenju učenjaka, odsijeca mu se lijevo stopalo iz članka.[1139] Ako opet ukrade, odsijeca se druga ruka, a četvrti put, druga noga, po mišljenju malikijskih i šafijskih pravnika. To je, po slabijoj verziji, mišljenje i imama Ahmeda.[1140] Time lopov nakon svake krađe biva sve slabiji i nesposobniji da ponovi isto nedjelo. Vraćanje ruke na njeno mjesto očita je priprema lopova za novu krađu i njegovo osposobljavanje za sijanje nereda po Zemlji. Također, odsijecanje ruke kradljivcu treba biti pouka svima onima koji razmišljaju o krađi ili su skloni tome nedjelu.[1141] Smisao odsijecanja ruke u potpunosti bi nestao njenim vraćanjem. Štaviše, neki učenjaci drže da odsječenu ruku treba objesiti o vrat kradljivcu kako bi je svi vidjeli, a radi pouke, pa kako je onda može biti dopušteno vratiti hirurškim zahvatom?! Njenim vraćanjem se, praktično, i nije izvršio kur'anski imperativ o odsijecanju ruke, već je to, jednostavno kazano, (ne)svjestan pokušaj da se Uzvišeni prevari, i da se jedan propis mudro, bolje reći, perfidno zapostavi. Molim Svemogućeg da nas uputi na Pravi put, a Allah najbolje zna.

1137 Prijevod značenja El-Maide, 38.

1138 Vidjeti: *El-Mugni*, 10/261, *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 6/167.

1139 Vidjeti: *Šerhu Fethil-Kadir*, 5/395, *El-Mugni*, 10/261, *El-Mebsut*, 9/166.

1140 Vidjeti: *El-Vesit*, 4/145, *El-Kavaninul-fikhijja*, str. 266, *El-Fevakihud-devani*, 2/351-352, *Mugnil-muhtadž*, 4/178, *Šerhuz-Zerkeši*, 6/339-341, *El-Insaf*, 10/286, *Ahkamul-hudud*, str. 145, od dr. Madžida Ebu Ruhajje.

1141 Vidjeti: *Ialamul-muvekiin*, 2/106.

Namjerno ubistvo svoga djeteta

Pitanje: U našem je selu neki musliman nakon velikih problema sa svojim sinom digao ruku na njega i – ubio ga. Lično ne poznajem propise o ovom pitanju, ali znam da je islam vjera pravde i da je obavezno kazniti svakog ubicu. Moje pitanje glasi: da li je dopušteno ubiti ovog čovjeka koji je ubio nevinu osobu?

Odgovor: Islamski učenjaci razmatrali su pitanje oca koji namjerno ubije svoje dijete. Većina islamskih učenjaka: hanefijska, šafijska i hanbelijska pravna škola, smatra da se otac neće pogubiti kada ubije svoje dijete.[1142] Imam Malik i sljedbenici malikijske pravne škole smatraju da otac treba biti pogubljen ako se utvrdi namjerno ubistvo djeteta, u protivnom neće.[1143] Većina islamskih učenjaka dokazuje hadisom koji prenosi Omer b. Hattab od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Ne ubija se otac zbog djeteta."*[1144] U drugom hadisu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Ti i tvoj imetak pripadate tvome ocu."*[1145] Tvrdeći da se otac ima pogubiti ako namjerno ubije svoje dijete, malikijski pravnici kao dokaz uzimaju opće ajete koji govore o odmazdi (kisasu) i sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Muslimani su ravnopravni kada je njihova krv u pitanju..."*[1146] Ipak, ubicu ima pravo pogubiti samo nadležna institucija (vladar ili njegov namjesnik). Kada bi se šerijatske kazne izvršavale svojevoljno, nastupio bi opći nered čije bi posljedice ugrozile sigurnost nevinih ljudi, a to se kosi s osnovnim ciljevima šerijata, a Allah najbolje zna.

[1142] Vidjeti: *Bedaius-sanaia*, 7/235, *Mugnil-muhtadž*, 4/18, i *Keššaful-kina*, 5/527.

[1143] Vidjeti: *Et-Temhid*, 23/437.

[1144] Tirmizi i Ahmed. A ovaj je hadis prenesen u više različitih verzija koje se međusobno pojačavaju.

[1145] Ebu Davud, Ibn Madže i Ibn Hibban. Imam Bezzar, Busiri, Abdulhakk Išbili i neki drugi muhaddisi ovo predanje smatraju ispravnim.

[1146] Ebu Davud i Ibn Madže, s dobrim lancem prenosilaca.

TRGOVINA I POSLOVANJE

Dopuštena i zabranjena trgovina

Pitanje: Živim u Švedskoj, i trenutno sam na socijali. Ljudi koji ne rade ne mogu kupiti auto, otuda mi je jedan prijatelj (koji je u radnom odnosu) ponudio da auto prijavim na njega. Nisam pristao, smatrajući to nelegalnim. Da li sam bio u pravu? Allah vas nagradio!

Odgovor: Neka ti Svemogući Allah poveća brižnost za vjerom i njenim granicama, uistinu o Allahovim granicama vodi brigu samo vjernik. Dopušteno ti je kupiti auto a da ono bude prijavljeno na tvom prijatelju. To je čisto usluga. Time niko nije obespravljen, ti nikome nisi uskratio njegovo pravo, a Allah najbolje zna.

Pitanje: Da li je dopušteno kupiti robu (auto) plativši pola iznosa odmah, a pola nakon određenog vremena bez davanja kamata, s tim što papiri od auta ostaju kod prodavača do isplate druge rate kao garancija? Allah vas nagradio!

Odgovor: Dopušteno je na taj način kupiti robu, tim prije jer je uzimanje zaloga legitimno prilikom prodaje, a sama kupoprodaja u ovom slučaju nije u koliziji sa šerijatom, a Allah najbolje zna.

Prodaja putem licitacije

Pitanje: Da li je dopuštena prodaja putem licitacije?

Odgovor: Po većini islamskih učenjaka, to je dopušteno. Svoj stav dokazuju Enesovim, radijallahu anhu, predanjem u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prodavao pokrivač i posudu nekog ensarije, pa je neki čovjek ponudio dirhem, na šta Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, dva ili tri puta upita: *"Hoće li neko dati više?"* Na to je drugi ashab ponudio dva dirhema i kupio robu.[1147] Omer, Mugire b. Šuba, Mudžahid, Ata, Omer b. Abdulaziz, Ibn Sirin i neki drugi prodavali su putem

[1147] Tirmizi, Ebu Davud, Ahmed i Dija Makdisi u djelu *El-Muhtara*, 6/246-250. Imam Tirmizi predanje smatra dobrim. Međutim, njegovu su autentičnost porekli Buharija, Ibn Kattan Farisi, Ibn Hadžer, Zejlei i neki drugi muhaddisi, što preferiraju još neki hadiski stručnjaci.

licitacije.[1148] I pored slabosti navedenog Enesovog, radijallahu anhu, predanja, autoriteti četiri pravne škole, Ibn Hazm i neki drugi učenjaci smatrali su da je prodavanje putem licitacije legitimno.[1149] Kada je riječ o ovom pitanju, neki se učenjaci pozivaju na konsenzus, ali je ispravno da su Ibrahim Nehai, Evzai, Ishak i neki drugi smatrali ovu vrstu trgovine zabranjenom. U šerijatu, koliko znam, ne postoji validan argument koji ukazuje na zabranu, pa svaka vrsta trgovine načelno je dopuštena, sve dok se jasnim argumentom ne ustanovi zabrana. Također, ljudi su u velikoj potrebi za ovakvom vrstom kupoprodaje, i ne može se zabraniti budući da ne postoji šerijatski dokaz za to, a Allah najbolje zna.

Pitanje: Možete li mi nešto kazati o licitaciji?

Odgovor: Da bi ovosvjetski život tekao harmonično, Uzvišeni Allah dopustio je trgovinu među ljudima. Trgovinom kupac i prodavac ostvaruju svoje koristi, i normalan ljudski život nemoguće je zamisliti bez kupoprodaje.

Islamski učenjaci jednoglasni su u mišljenju da je trgovina u islamu legitimna općenito, osim nekih vidova kupoprodaje koje je šerijat zabranio.[1150] Također postoje određeni vidovi kupoprodaje oko kojih islamski učenjaci imaju podijeljena mišljenja, kao naprimjer, prodaja putem licitacije.

Licitacija je prodavanje određene robe tako što je prodavac ponudi po određenoj cijeni, potom prisutni nude više od početne cijene, sve dok prodavac ne pokaže svoje zadovoljstvo i pristanak na zadnju ponudu.[1151] Neki islamski učenjaci ovaj vid trgovine smatraju pokuđenim, a neki zabranjenim, dok apsolutna većina islamskih autoriteta ovakvu trgovinu smatra validnom. Ovo je stav učenjaka hanefijske, malikijske, šafijske,

---

[1148] Ibn Ebu Šejbe, 6/456, Abdurrezzak, 8/236-237, i Ibn Hazm, 8/488.

[1149] Vidjeti: *El-Havil-kebir*, 5/345, *El-Muhalla*, 9/221, *Šerhu Fethil-Kadir*, 6/477, *El-Mugni*, 4/42, *Bedaius-sanaia*, 4/481, *El-Kavaninul-fikhijja*, str. 290, *Mevahibul-Dželil*, 6/26, i *Mugnil-muhtadž*, 2/50-51.

[1150] Uporediti: *El-Mugni*, 4/4.

[1151] Vidjeti: *El-Mebsut*, 15/84, *El-Havil-kebir*, 5/344, *El-Kavaninul-fikhijja*, str. 198, i *Tekmiletul-medžmu*, 12/93.

hanbelijske i zahirijske (bukvalističke) pravne škole.[1152] Štaviše, kada je riječ o ovom pitnaju, neki islamski učenjaci pozivali su se na konsenzus pravnika, ali poznato je da su Ishak, Ata i neki drugi ovu vrstu kupoprodaje smatrali zabranjenom. Ako se pod tim konsenzusom mislilo na konsenzus pet pravnih škola, tada je ta njihova tvrdnja prihvatljiva, u protivnom nije. Enes b. Malik prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prodao prekrivač i posudu jednog čovjeka za dva dirhema licitacijom.[1153] Imam Tirmizi predanje smatra dobrim. Međutim, njegovu su autentičnost porekli imam Buharija, Ibn Kattan Farisi, Ibn Hadžer, Zejlei i neki drugi muhaddisi, što se preferira kod hadiskih stručnjaka. Omer, Mugira b. Šuba, Mudžahid, Ata, Omer b. Abdulaziz, Ibn Sirin i neki drugi prodavali su robu putem licitacije.[1154]

Shodno slobodnom izboru, odnosno prisiljenosti, prodaja putem licitacije se dijeli na: prvo, izborna licitacija (muzajedetun ihtijarijja) u kojoj prodavac prodaje robu svojom željom po najvećoj ponuđenoj cijeni; i, drugo, prisilna licitacija (muzajedetun idžbarijja) u kojoj nadređeni organi vlasti (kadija, sultan ili posebne institucije ovlaštene za otuđivanje imovine) prodaju imovinu bez pristanka vlasnika iz određenog razloga, kao naprimjer, izmirivanje duga ili tome slično.

Shodno načinu prezentiranja robe, prodaja putem licitacije dijeli se također na dvije vrste: prvo, javna prodaja (ardun aleni), a to je najčešći vid licitacije gdje učestvuju svi zainteresirani, bilo da se radi o institucijama ili pojedincima; i, drugo, tajna prodaja (ardun sirri ili mezarîf), a to se najčešće odvija među firmama, udruženjima, državnim institucijama i sl.

Neophodno je potcrtati razliku između licitacije i nedžeša. Naime, nedžeš je prodaja u kojoj jedna osoba nudi veću svotu za izloženi proizvod, ali ne želi kupiti ponuđenu s ciljem da doprinese prodavcu na račun kupacâ koji povećavaju ponudu zbog te osobe. Postoje jasni hadisi u kojima Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjuje nedžeš. Ove hadise zabilježili su imam Buharija i Muslim preko Ebu Hurejre i Ibn Omera. Stoga

---

[1152] Vidjeti: *Šerhu Fethil-Kadir*, 6/477, *El-Mebsut*, 15/76, *El-Binajetu šerhul-hidaja*, 8/211, *El-Kavaninul-fikhijja*, str. 198, *El-Havil-kebir*, 5/345, *El-Mugni*, 4/300, *El-Muhalla*, 8/447, *Es-Sejlul-džerrar*, 3/85.

[1153] Tirmizi, Ebu Davud, Ahmed i Dija Makdisi u djelu *El-Muhtara*, 6/246-250.

[1154] Ibn Ebu Šejbe, 6/456, Abdurrezzak, 8/236-237, i Ibn Hazm, 8/488.

su islamski učenjaci osudili nedžeš, koji je, zapravo, čista obmana i prevara poštenih kupaca.[1155] A Allah najbolje zna.

Nepravedno uzimanje tuđeg imetka

Pitanje: U Evropi postoje firme koje praktično ništa ne rade, a mnogo zarađuju. Naime, za početak, čovjek da iznos od 2300 eura i time stupa u biznis. Za prve dvije mušterije (koji uplate po 2300 eura) od firme ja dobijem po 530, a za trećeg mušteriju pa nadalje po 900 eura. Štaviše, za svaku mušteriju koju pridobije moja mušterija dobijam 530 eura, a ako i oni nađu nekoga, od ovih zadnjih, ja ubirem 330 eura. Ne radi se o prijevari jer svako ima svoj žiro-račun. Da li je ovakvo poslovanje dopušteno?

Odgovor: Takvo je poslovanje rašireno u cijeloj Evropi i drugim zemljama. Nije nam poznato na kojim principima rade takve firme. Da bismo s tim u vezi dali adekvatno rješenje moramo poznavati principe na kojima oni posluju; nemoguće je da ne postoje nikakvi principi. Znamo da u cijelom svijetu vlada ekonomska kriza, i da nije jednostavno i na regularan način doći do znatnije dobiti, osim uz veliki trud i ulaganja. Bojim se da je to nepravedno uzimanje tuđeg imetka. Tačno je da čovjek za svakog novog člana dobije premiju, ali svaki novi član, kao i on sam, već je uplatio 2300 eura. Biznismeni daju te premije za svakog novog člana, ali iz sredstava koja ulažu članovi. Svakako će primanja biti veća od rashoda. Članovi dobijaju premije samo ako ima novih mušterija, u protivnom, sve stoji. Također, ako čovjek ne uspije naći novu mušteriju, propada njegova uplata, a koliko je samo onih koji neće naći ni jednog mušteriju. Isto tako, ako nađe jednog ili dvojicu, a oni ne nađu nikoga, tada će dobiti samo 530, odnosno 1060 eura, a uložio je 2300. Ako posluju na ovaj način, to je zabranjeno, tim prije jer je posrijedi nepravedno uzimanje tuđeg imetka. U najmanju ruku, to je sumnjivo poslovanje u kojem neko mora biti žrtva, a Allah najbolje zna.

Upoznavanje kupca sa onim što se prodaje

Pitanje: Prodajemo zemlju u urbanoj zoni, općina ne dopušta gradnju

---

[1155] *El-Mugni*, 4/300, *Medžmu'ul-fetava*, 28/73, *El-Vesit*, 2/84-85, *Et-Temhid*, 13/348-349, *El-Muhalla*, 8/448, i *Šerhu Fethil-Kadir*, 6/476.

stambenog objekta na njemu (zbog nama nepoznatog razloga). Da li potencijalog kupca moramo upoznati s tim ili tu stvar možemo prešutjeti?

Odgovor: Musliman uvijek treba biti iskren. Ne smije činiti ljudima ono što ne bi volio da njemu drugi učine. Uzvišeni Allah kaže:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَكُونُوا۟ مَعَ ٱلصَّٰدِقِينَ ﴿١١٩﴾ ﴾

"O vjernici, bojte se Allaha i budite sa onima koji su iskreni."[1156] Enes b. Malik prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Čovjek neće biti pravi vjernik sve dotle dok svom bratu ne bude želio ono što želi sebi."*[1157] Na osnovu toga konstatiramo: obavezno je upozoriti kupca na mahanu robe, u protivnom to je prijevara i obmana, a u tome Svemogući Allah ne daje nikakvog blagoslova. Hakim b. Hizam b. Huvejlid prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Kupac i prodavac imaju pravo na izbor sve dok se ne raziđu; ako budu iskreni i kažu mahane robe, Allah će blagosloviti njihovu trgovinu, a ako zataje i slažu, Allah će lišiti njihovu trgovinu blagoslova."*[1158] A Allah najbolje zna.

Može li se koristiti zalog bez dopuštenja vlasnika te stvari

Pitanje: Ako kupac dadne neku stvar (mješalicu za beton) u zalog do konačne isplate robe, polaže li prodavac pravo na njeno korištenje bez dopuštenja vlasnika te stvari?

Odgovor: Uzimanje zaloga u kupoprodaji, bilo na putu ili u mjestu prebivališta, legitimno je po konsenzusu islamskih pravnika, osim iznimnog predanja od Mudžahida b. Džebra, koji smatra da se zalog ne uzima u mjestu boravka.[1159]

Islamski učenjaci jednoglasni su u mišljenju da prodavcu nije dopušteno koristiti založenu stvar bez dopuštenja vlasnika. Ako dopusti, po mišljenju nekih učenjaka, može je koristiti dok čeka ostatak isplate. Također, postoji razilaženje među pravnicima ako se u zalog uzme životinja koja se

---

[1156] Prijevod značenja Et-Tevbe, 119.
[1157] Buharija i Muslim.
[1158] Buharija i Muslim.
[1159] Vidjeti: *Džamiul-bejan*, 3/189, od imama Taberija, i *El-Idžma*, str. 138, od Ibn Munzira.

muze ili jaše, da li prodavac može jahati, odnosno musti tu istu životinju, jer briga oko njenog izdržavanja ostaje na zalagaču (vlasniku) po konsenzusu islamskih učenjaka.[1160] Imam Ahmed i Ishak odobravaju korištenje takve životinje ako brigu oko njenog izdržavanja vodi prodavac.[1161] Hanefijski, malikijski i šafijski autoriteti kategorički smatraju da nije dopušteno koristiti založenu stvar, bilo da se radi o nekretnini ili životinji.[1162] Kada se radi o pozajmici, zajmodavcu je zabranjeno koristiti založenu nekretninu, i to po jednoglasnom mišljenju islamskih učenjaka, jer svaka pozajmica koja pribavi korist ili profit kreditoru smatra se kamatom.[1163] Na osnovu toga, prodavcu je zabranjeno koristiti založenu mješalicu, osim uz dopuštenje zalagača, i to opet po mišljenju nekih učenjaka, a Allah najbolje zna.

DIONICE

Učestvovanje u dionicama fabrike koja uzima kamatne kredite

Pitanje: Da li je dopušteno kupiti dionicu u fabrici koja proizvodi halal stvari, ali uzima kamatne kredite?

Odgovor: Musliman mora voditi računa da imetak koji zarađuje bude iz čisto halal izvora. Ako u njegovoj zaradi ima sumnje, bolje mu je kloniti se takvog posla, na osnovu hadisa: *"Halal je jasan i haram je jasan, a između toga su nejasne stvari koje ne poznaje većina ljudi; ko ih se sačuva, sačuvao je svoju čast i vjeru, a ko upadne u njih, upao je u haram."*[1164] Savremeni islamski učenjaci raspravljali su o pitanju kupovine dionica u institucijama koje u osnovi rade halal posao, ali se bave kamatom. Kao u mnogim savremenim pitanjima, tako i u ovom islamski učenjaci imaju različite stavove. Jedne skupina učenjaka zabranjuje ovakvu vrstu poslovanja pozivajući se na brojne opće argumente iz Kur'ana i hadisa koji zabranjuju kamatu, kao i na riječi Uzvišenog Allaha:

1160 Vidjeti: *El-Ikna fi mesailil-idžma*, 3/1661.
1161 Vidjeti: *El-Mugni*, 4/468, *Keššaful-kina*, 3/342, i *El-Insaf*, 5/172.
1162 Vidjeti: *El-Mebsut*, 21/78, 104 i 106, *El-Kavaninul-fikhijja*, str. 340, i *Revdatut-talibin*, 4/79.
1163 Vidjeti: *Šerhu meanil-asar*, 4/99, i *El-Mugni*, 4/467.
1164 Buharija i Muslim.

﴿ وَتَعَاوَنُوا۟ عَلَى ٱلْبِرِّ وَٱلتَّقْوَىٰ ۖ وَلَا تَعَاوَنُوا۟ عَلَى ٱلْإِثْمِ وَٱلْعُدْوَٰنِ ﴾

"I potpomažite se u dobročinstvu i bogobojaznosti, a ne u griješenju i neprijateljstvu..."[1165] Pored hadisa koji zabranjuju kamatu, ovi se učenjaci pozivaju i na Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Zato se klonite svega što vam zabranim, a od onoga što vam naredim uradite onoliko koliko možete."*[1166] A pozivaju se i na pravilo: *Kada dođu u koliziju halal i haram, haram dominira.*[1167] Ovo mišljenje zastupa većina savremenih učenjaka kao i Stalni kolegij za naučna istraživanja i fetve.[1168] Druga skupina islamskih učenjaka dopušta da se čovjek uortači s ovakvim institucijama, ako njen poslovni ustav nije precizirao da je kamatno poslovanje primarni ili sekundarni izvor zarade. Za ovo mišljenje opredijelili su se Ibn Usejmin, Abdullah b. Menia i neki drugi.[1169] Ovi učenjaci kao argument koriste opća šerijatska pravila kao i pravilo prijeke potrebe. Šejhul-islam Ibn Tejmijje kaže: "Miješanje halala s haramom može biti na dva načina (...); i, drugo, zabranjeni ugovori koji sadrže kamatu ili kocku. Kada se ovo pomiješa s halal imetkom, neće cijeli imetak biti haram, već treba odvojiti jedan od drugoga, i za svaki od dva imetka postoje kategorije koje ga mogu i smiju koristiti."[1170] Ako nepristrasno pogledamo u argumente jedne i druge skupine, vidjet ćemo da prva skupina islamskih učenjaka ima jasnije i ispravnije argumente, a Allah najbolje zna.

Zekat na dionice

Pitanje: Kada se daje zekat na dionice, po kojoj cijeni se računaju dionice, po kupovnoj ili prodajnoj?

Odgovor: Kada nastupi vrijeme davanja zekata, vrijednost dionica računa se po njihovoj trenutnoj, kursnoj vrijednosti, tj. vrijednosti koja je na tržištu (berzi). Kupovna vrijednost nema nikakve veze sa zekatom, bila veća

---

[1165] Prijevod značenja El-Maide, 2.
[1166] Buharija i Muslim.
[1167] Vidjeti: *El-Ešbahu ven-nezair*, str. 105, od imama Sujutija.
[1168] Vidjeti: *Fetavel-ledžnetid-daima*, 13/407-408, i *El-Eshumu ves-senedat*, str. 141, od dr. Ahmeda Halila.
[1169] Vidjeti: *El-Eshumu ves-senedat*, str. 146.
[1170] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 29/153.

ili manja od tržišne vrijednosti. Također, stvarna vrijednost (to je vrijednost koja se dobije raspodjelom vrijednosti firme na broj uloženih dionica) nema veze sa zekatom, a Allah najbolje zna.

KAMATNO POSLOVANJE

Pod kojim se uvjetima može uzeti kamatni kredit

Pitanje: Kada i pod kojim uvjetima čovjek može uzeti kamatni kredit?

Odgovor: Učenjaci ehli-sunnetskih pravnih provenijencija jednoglasni su da je poslovanje uz kamatu jedan od najvećih grijeha, koji čovjeka vode u Vatru. I pored toga, ako se čovjek nađe u bezizlaznoj situaciji, islam mu dopušta uzimanje kamate. U tom smislu pravnici se izrekli poznato fiksko pravilo: U nuždi je dopušteno ono što je inače zabranjeno.[1171] A ovdje moramo tačno odrediti pojam nužde kako bi se navedeno pravilo ispravno razumjelo. Naime, nužda je stanje u kojem dolazi u pitanje čovjekov život, odnosno velika poteškoća koja će, ako se ne otkloni, imati vrlo negativan utjecaj na njegovo psihičko ili fizičko stanje, odnosno uzrokovat će uništenje njegovog imetka i sl. Da bi bila mjerodavna, nužda mora ispuniti sljedeće uvjete: prvo, da već postoji, a ne samo da se pretpostavlja njena pojava; drugo, da ne postoji drugi manje štetan način za otklanjanje štete; i, treće, da se time ne nanosi slična šteta drugoj osobi. U ovom slučaju najvažnije je da se od kamate uzima samo onoliko koliko je nužno, a ovo shodno drugom pravnom pravilu: *U nuždi je dopušteno učiniti ono što je inače zabranjeno, ali onoliko koliko je prijeko potrebno*, tj. samo onoliko koliko će otkloniti postojeću štetu, a nikako više od toga. Naprimjer, bilo bi dopušteno uzeti kamatu za ono liječenje čije će zapostavljanje izazvati teže zdravstvene posljedice, za kupovinu hrane, pića, odjeće i iznajmljivanje stambenog objekta, ako ne postoji drugi, halal način da se ostvare te potrebe. Također, ako neko stječe znanje neophodno za muslimane, zbog nedostatka kadra, a nije u mogućnosti naći halal imetak, dopušteno mu je da uzme novac od kamate, ali samo onoliko koliko mu stvarno treba. Na

[1171] Vidjeti: *Šerhul-kavaidil-fikhijja*, str. 185, od Mustafe Zarke, i *El-Kavaidul-fikhijja*, str. 247-249, od dr. Saliha Sedlana.

osnovu spomenutih uvjeta i navedenih primjera možemo zaključiti da li je ili nije dopušteno u određenom slučaju uzeti kamatu. Upozoravamo na proizvoljno shvatanje ovoga što smo kazali! Svaki će čovjek odgovarati pred Svemogućim Allahom za svoja djela, a Allah najbolje zna.

Oročavanje novca na bankama

Pitanje: Moj muž i ja, hvala Allahu, dželle šanuhu, imamo neke ušteđevine, ali ovdje u Americi nerijetka je pojava obijanje stanova... Da li taj novac možemo oročiti u banci da ne uzmemo procenat kamate? Naime, dali bismo ga u dobrotvorne svrhe. Ako ova varijanta nije dopuštena, ukažite nam na alternativu. Allah vas nagradio!

Odgovor: Oročavanje novca na bankama koje daju kamatu nije vjerski opravdano. Nije dopušteno uzimati kamatu, bez obzira davala se u opće svrhe ili se ostavljala banci, tim prije jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prokleo ljude koji daju i one ljude koji uzimaju kamatu. Muslimanima je kolektivna dužnost iznalaženje rješenja za takve probleme. Postoje i druga rješenja. Jedno od njih jeste ušteđevinu pohraniti kod povjerljive osobe koja uglavnom boravi u kući, ili u banci zaplatiti sanduče za čuvanje ušteđevine. Ako bi se, zbog velike svote, napravio sporazum sa bankom da se novac čuva na žiro-računu, ali neoročen, i da se na njega ne daju kamate (banka bi u tome slučaju mogla uzeti određeni iznos za uslugu), ne bi bilo smetnje. Bitno je naglasiti da je prvo rješenje (pohranjivanje novca kod povjerljive osobe) bolje od ovoga, ali isto tako, druga varijanta bolja je od one koju ste vi predložili, a Allah opet najbolje zna. Allah vas sačuvao svakog zla!

Pomaganje renoviranja kuće kupljene na kamatni kredit

Pitanje: Moj zet i sestra kupili su kuću na kamatni kredit, da li mi je dopušteno pomagati im u renoviranju te kuće? Allah vas nagradio!

Odgovor: Tebi je dopušteno da im pomogneš u renoviranju kuće, jer ti nemaš nikakve veze s njihovim kreditom, a Allah najbolje zna.

Da li se novac dobijen na ime kamate može dati u dobrotvorne svrhe

Pitanje: Da li se novac dobijen na ime kamate može dati u dobrotvorne svrhe: izgradnju puteva, pravljenje vodovoda i sl.? Naime, kamatnu stopu sam smanjio sa 2,5% na 0,5%. Allah vas nagradio!

Odgovor: Cijenjeni brate, od varijanti koje si spomenuo jedino je ispravno da svoj novac povučeš s banke i da mu potražiš sigurno sklonište. Jedan od najvećih grijeha poslije idolatrije (širka) jeste kamata. Uzvišeni kaže:

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَذَرُوا۟ مَا بَقِىَ مِنَ ٱلرِّبَوٰٓا۟ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٢٧٨﴾ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا۟ فَأْذَنُوا۟ بِحَرْبٍ مِّنَ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ﴾

"O vjernici, bojte se Allaha i ostavite ostatak kamate, ako ste vjernici. Ako tako ne postupite, eto vam rata od Allaha i Poslanika Njegovog."[1172] A ko može ratovati protiv Svemogućeg Allaha?! Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet obiluje hadisima koji ukazuju na pogubnost poslovanja uz kamatu. Abdullah b. Hanzala pripovijedao je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Potrošiti srebrenjak svjesno zarađen na osnovu kamate gore je kod Allaha od trideset i šest nemorala."*[1173] Ovaj je hadis autentičnim okarakterizirao šejh Albani. U hadisu koji je zabilježio imam Muslim stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prokleo onoga ko uzima kamatu, ko je daje, ko tome svjedoči i ko to zapiše. Zar nakon ovakvih prijetnji poslovati uz kamatu i izazivati Allahovu srdžbu na se?! Ako bi se mogao napraviti sporazum s bankom da ne daju kamatu i bez oročavanja novaca, to ne bi smetalo, iako banka ima pravo da uzme određeni procenat za uslugu, ali prvo je rješenje bolje, a Allah najbolje zna.

Mudrost zabrane kamate

Pitanje: Dovoljno mi je što je Svevišnji Allah zabranio kamatu, i klonim se Njegove zabrane, ali bih želio znati zbog čega je kamata zabranjena?

[1172] Prijevod značenja El-Bekare, 278-279.

[1173] Ahmed, Dija i Taberani, u djelu *El-Evsat*, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 3/29.

Odgovor: Islam kao savršen koncept ljudskog života uspostavio je idealne propise, koji čovječanstvu garantiraju uspjeh na ovom i budućem svijetu. Ti se propisi ogledaju u naredbama i zabranama. Uzvišeni Allah zabranio je sve što šteti u pogledu vjere, tijela, imetka, razuma i porodice. Čitajući Kur'an, hadis i izjave islamskih učenjaka, nalazimo da je kamata jedan od najvećih grijeha. Pravi povod zabrane zna samo Svevišnji Allah. Međutim, kada se govori o povodima zabrane kamate, može se spomenuti nekoliko sekundarnih povoda: prvo, poslovanje uz kamatu velika je nepravda, naročito kada se radi o dugovima ili kreditima. Naime, čovjek, naprimjer, nekome pozajmi određeni iznos i zbog te pozajmice očekuje da mu se vrati više nego što je pozajmio, a time zajmodavac čini nepravdu i bespravno uzima zajmoprimčev imetak bez imalo uloženog truda zarađujući određeni iznos imetka, ali i vraćajući svoj kapital. I u tome se ogleda razlika između kamate i trgovine: u trgovini postoji mogućnost zarade i gubitka, dok u kamati nema mogućnosti gubitka, dobit je zagarantirana. Po islamskom učenju, imetak sam po sebi ne proizvodi novi imetak, već se do novog kapitala dolazi ulaganjem postojećeg i ulaganjem truda; drugo, poslovanje uz kamatu uzrokuje lijenost kod ljudi, jer onaj ko zagarantirano uzima dobit nema potrebe razmišljati o radu, proizvodnji i napretku, već jednostavno živi klasičnim parazitskim životom; treće, korist od poslovanja uz kamatu ima samo jedna strana, dok u trgovini ili tvornici, naprimjer, korist ima više ljudi; četvrto, takvo poslovanje narušava međuljudske odnose u društvu i ima za rezultat to da jedna skupina ljudi drži monopol nad drugim ljudima, što neminovno vodi u zavist, mržnju i formiranje različitih slojeva ljudi koji su u konstantnom neprijateljstvu; peto, kamata narušava čovjekov moral i čini ga nečovjekom. Jedan od primarnih ciljeva islamskog učenja jeste jačanje ljubavi i samilosti u muslimanskom društvu, a čovjek koji uzimanjem kamate pljačka imetak drugog muslimana ne samo da ne može biti samilostan prema njemu već ga gleda kao žrtvu koju treba progutati; šesto, u kamatnim sistemima jaki uništavaju slabe, veliki male, bogati siromašne..., tim prije jer osnovni cilj kamate jeste otežati drugom, slabom čovjeku i uništiti ga, a Allah najbolje zna.

Kupovanje kuće na kamatni kredit

Pitanje: Želim kupiti kuću na kamatni kredit. Čuo sam da neki učenjaci to dopuštaju obrazlažući to time da je veći grijeh živjeti u

stanovima koji pripadaju određenim društvima koja posluju s kamatom nego kupiti kuću na kredit koji će, naravno, otplatiti za određeno vrijeme? Da li je njihov stav ispravan? Allah vas nagradio!

Odgovor: Poslovanje uz kamatu veliki je grijeh. To je zabranjeno Kur'anom, hadisom i konsenzusom islamskih učenjaka. Iznajmljivanje stambenog ili poslovnog prostora vid je dopuštene trgovine po konsenzusu učenjaka. Nema smetnje u tome da čovjek iznajmi stan od čovjeka koji posluje uz kamatu, jer njegovo poslovanje uz kamatu nema nikakve veze s podstanarom. U protivnom, bilo bi zabranjeno kupovati robu u trgovinama čiji vlasnici posluju uz kamatu, prodaju alkohol i sl. Dalje, ako nije dopušteno stanovati kod čovjeka koji posluje uz kamatu, da li je dopušteno raditi u firmi koja posluje s tim istim haramom? Kakva je razlika između stanovanja i rada? I jedan i drugi od podstanara, odnosno od radnika imaju materijalnu korist. U ovome slučaju nije opravdano ostaviti jasan halal, a učiniti jasan haram. Nesumnjivo, bolje je stanovati i raditi kod ljudi koji su daleko od bilo kakvog oblika griješenja, ali u principu to nije zabranjeno, a Allah najbolje zna.

Držanje novca na banci

Pitanje: Volio bih znati da li je dopušteno držati novac na banci ukoliko dobijeni novac na ime kamate bacim? Allah vas nagradio!

Odgovor: Kamata je strogo zabranjena Kur'anom, hadisom i konsenzusom islamskih učenjaka. Otuda, nije dopušteno držati novac na banci koja daje kamatu, bez obzira da li se kamata uzimala, što je, naravno, veliki grijeh, ili se davala onome ko polaže pravo da uzme taj haram imetak, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

Da li je dopušteno uzeti kamatni kredit zbog teške situacije

Pitanje: Da li je dopušteno uzeti kamatni kredit s obzirom na tešku situaciju i činjenicu da čovjek nema svoju imovinu?

Odgovor: U hadisu koji je zabilježio imam Muslim, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, objasnio nam je stvarnost ovoga svijeta rekavši:

"Ovaj je svijet zatvor za vjernika, a užitak za nevjernika." Zatvor za vjernika jer mora živjeti po određenim normama, principima i pravilima koje ne smije kršiti s jedne, a mora obavljati određene propise i ne smije ih zanemariti, s druge strane. Poslovanje uz kamatu, koje je strogo zabranjeno Kur'anom, hadisom i konsenzusom islamskih učenjaka iz prvih i potonjih generacija spada u prvu kategoriju šerijatskih zabrana. Uzvišeni Allah obraća se svim vjernicima:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَذَرُواْ مَا بَقِيَ مِنَ ٱلرِّبَوٰٓاْ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٢٧٨﴾ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُواْ فَأْذَنُواْ بِحَرْبٍ مِّنَ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ﴾

"O vjernici, bojte se Allaha i ostavite što je preostalo od kamate, ako ste vjernici. Ako ne učinite, navješćuje vam se rat od Allaha i Poslanika Njegovog."[1174] Subhanallah, da ne postoji nijedan drugi argument da je kamata zabranjena, ovaj ajet ne samo da bi bio dovoljan već više nego dovoljan. U drugom ajetu Uzvišeni kaže:

﴿ وَأَحَلَّ ٱللَّهُ ٱلْبَيْعَ وَحَرَّمَ ٱلرِّبَوٰاْ ﴾

"A Allah je dopustio trgovinu, a zabranio kamatu."[1175] U jednom hadisu stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Potrošiti srebrenjak svjesno zarađen na osnovu kamate gore je kod Allaha od trideset i šest nemorala."*[1176] Ovi dokazi su jasan pokazatelj da je poslovanje uz kamatu jedan od najvećih grijeha u Allaha, dželle šanuhu. Na osnovu toga, strogo je zabranjeno uzimanje kamatnog kredita za izgradnju stambenog objekta ili u druge svrhe. Nije uvjet da musliman posjeduje vlastitu kuću. Bolje mu je živjeti u zajednici s roditeljima ili iznajmiti skroman stambeni prostor ili naći neko drugo alternativno rješenje nego izazvati srdžbu Gospodara svjetova. Stoga savjetujemo uvaženom bratu da ne prilazi kamatnim ustanovama, a *"ko ostavi nešto Allaha radi, Allah će mu to boljim zamijeniti"*, govorio je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisu koji je zabilježio imam Ahmed sa ispravnim lancem prenosilaca.

[1174] Prijevod značenja El-Bekare, 278-279.

[1175] Prijevod značenja El-Bekare, 275.

[1176] Ahmed, Dija i Taberani, u djelu *El-Evsat*, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 3/29.

Kupovina poslovnog prostora kamatnim kreditom

Pitanje: Skoro mi se pružila nesvakidašnja prilika za kupovinu poslovnog prostora. Da bih osigurao svoju egzistenciju i egzistenciju nekoliko porodica, posegnuo sam za kamatnim kreditom i posao je hairli krenuo. Jesam li pogriješio?

Odgovor: Lijepo je da musliman koristi sebi i drugim muslimanima. Nema sumnje da je zapošljavanje muslimana i rješavanje njihove egzistencije primarna obaveza u ovim teškim vremenima. Međutim, islamsko poslovanje ima svoje principe, i oni se ne smiju narušavati. Prvi od njih je poslovanje na beskamatnim osnovama, u protivnom, poslovanje je haram. Lijepa namjera ne može opravdati nelegitimno sredstvo do željenog cilja. Tebi je, dragi naš brate, obaveza da se pokaješ Svemogućem Allahu zbog učinjenog djela, ali i da nastojiš da se, u što kraćem roku, riješiš kamate u koju si upao. Takav vid poslovanja strogo je zabranjen na osnovu jasnih ajeta i hadisa. Također, obavezati ti je voditi računa u budućem poslovanju da ti se ne desi takva ili slična greška koja može imati kobne posljedica na ovom i budućem svijetu. A zar čovjek ne treba pitati prije nego poduzme određeni korak; pitanje nakon učinjenog djela više je informativno, a Allah najbolje zna.

Da li je dozvoljeno izdati poslovni prostor banci koja posluje na kamatnom sistemu

Pitanje: Vlasnik sam poslovnog prostora. Imam priliku da ga izdam banci koja posluje na kamatnom sistemu. Da li je dopušteno izdati poslovni prostor takvoj instituciji?

Odgovor: Upitana da li je dopušteno iznajmljivanje poslovnog prostora banci koja posluje na kamatnom sistemu, Stalna komisija za islamsko misionarstvo u Saudijskoj Arabiji odgovorila je: "Nije dopušteno iznajmljivanje poslovnog prostora bankama koje posluju uz kamatu jer je to međusobno potpomaganje na zlu, a Uzvišeni Allah naredio je:

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾

'I sarađujte na dobročinstvu i bogobojaznosti, a nemojte sarađivati na griješenju i neprijateljstvu.'"[1177]

Život i obavljanje vjerskih propisa u kući sagrađenoj od kamatnog kredita

Pitanje: Da li je zabranjeno živjeti i obavljati vjerske propise u kući sagrađenoj od kamatnog kredita? I da li se žena smije udati za čovjeka čija je kuća napravljena od takvog kredita?

Odgovor: Dopušteno je živjeti i obavljati vjerske propise u takvoj kući, ali se njezin vlasnik mora pokajati zbog onoga što je učinio. Također je dopušteno da se žena uda za čovjeka koji se pokajao od kamatnog poslovanja i napustio ga, u protivnom nije, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

Hoće li svaki čovjek biti uprašen prašinom od kamate

Pitanje: Da li je tačno da će svaki čovjek biti uprašen prašinom od kamate?

Odgovor: Kamata se svrstava među najveće grijehe i muslimanu je stroga dužnost čuvati sebe i svoju porodicu od ovog pogubnog grijeha. Čovjeku je zabranjeno sklapanje kamatnih ugovora i svojevoljno sarađivanje s kamatnim institucijama. Kada je riječ o kamatnoj prašini, ona se spominje u neispravnom hadisu koji prenosi Hasan od Ebu Hurejre, a u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Doći će vrijeme kada će većina ljudi poslovati uz kamatu, a one koji ne budu poslovali uz kamatu dotaći će njena prašina."*[1178] A Allah najbolje zna.

1177 Vidjeti: *Fetava islamijja*, 2/55.

1178 Ebu Davud, str. 778/3331, Hakim, 2/13/2162, i Mervezi, u djelu *Es-Sunna*, str. 166/213, sa slabim lancem prenosilaca, jer Hasan Basri nije doživio Ebu Hurejru po mišljenju većine islamskih učenjaka. Vidjeti: *Daifut-tergib*, 1/573, i *Miškatul-mesabih*, 2/857.

OSIGURANJE

Životno osiguranje

Pitanje: Nedavno sam počeo prakticirati islam. Prije sam dugo plaćao životno osiguranje. Saznao sam da je takvo osiguranje zabranjeno i želim ga se kloniti, ali kako? Naime, do sada sam platio nekoliko hiljada eura i ako nastavim plaćati, svoj novac mogu dobiti tek za pet godina, a ako sada prekinem, novac ću dobiti za nekoliko godina, s tim što će osiguranje teći makar ga ne plaćao. Da li je dopušteno da imam to osiguranje ako ga ne plaćam?

Odgovor: Dopušteno je da zadržiš svoje osiguranje, ali da ga ne plaćaš, odnosno da djelimično prekineš ugovor, sve kako bi dobio uložena sredstva nazad, i nije ti dopušteno da ga u potpunosti prekineš, jer bi na taj način, dajući svoj imetak, pomogao ustanove koje nepravedno uzimaju ljudski imetak, a Allah najbolje zna. Molim Allaha, dželle šanuhu, da nas učvrsti na istini, amin!

Osiguranje auta i kuće

Pitanje: Je li dopušteno osigurati auto ili kuću?

Odgovor: Sve vrste komercijalnih osiguranja (osiguranje stambenih ili poslovnih objekata od provale, požara, poplave, zemljotresa, osiguranje auta i drugih prijevoznih sredstava, životno osiguranje) zabranjene su po mišljenju apsolutne većine islamskih pravnika. Ovdje se, svakako, izuzimaju društvena osiguranja: penziono, zdravstveno i socijalno. Ona su dopuštena po mišljenu većine a neki savremeni učenjaci navode konsenzus po ovom pitanju.[1179] Između društvenih i komercijalnih osiguranja postoji temeljna razlika o kojoj ne možemo govoriti na ovome mjestu. Komercijalna osiguranja sadrže: kocku, kamatu, prijevaru, prodaju duga za dug i

---

[1179] Vidjeti: *El-Muamelatul-malijja*, str. 103, 116, 128-129, od dr. Muhammeda Šebira i *Et-te'min*, str. 202-205 od Sulejmana Senejana.

nedefinirana su.[1180] Dakle, auto je dopušteno osigurati samo u prijekoj potrebi, a svaki čovjek najbolje zna da li mu je opravdano to učiniti. Pod nuždom se ovdje podrazumijeva neposjedovanje onoga što bi čovjeku znatno otežalo njegov život, konkretno, neposjedovanje prijevoznog sredstva, jer korištenje javnog prijevoza nije uvijek dostupno svim ljudima. Dakle, korištenje osiguranja mora biti u skladu s prijekom potrebom. Nije dopušteno uzimati puna ili djelimično puna (kasko) osiguranja, bez obzira na vrijednost auta, jer se to ne smatra prijekom potrebom. Otuda, treba uzeti najjeftinije osiguranje bez dodatnih advokatskih i drugih usluga. Kada je riječ o osiguranju stambenog objekta, to je također zabranjeno, tim prije jer osiguranje nije uvjet posjedovanja objekta za razliku od auta, koje se ne može posjedovati osim uz osiguranje, a Allah najbolje zna.

Udaja za muslimana koji radi kao blagajnik u preduzeću koje se bavi životnim osiguranjima

Pitanje: Da li je dopušteno udati se za muslimana koji radi kao blagajnik u privatnom poduzeću koje se bavi životnim osiguranjima?

Odgovor: Nije dopušteno raditi u institucijama koje se bave životnim (komercijalnim) osiguranjima po mišljenju većine islamskih učenjaka. Imetak koji se zaradi u ovim institucijama nije halal. Obaveza je svakome ko vjeruje u Allaha i u Sudnji dan napustiti takva poduzeća i potražiti halal opskrbu. Ko ostavi nešto radi Allaha, Allah će mu to zamijeniti boljim i opskrbiti ga odakle se i ne nada. Osobu koja radi na takvim mjestima treba nasavjetovati. Zabranjeno je da se djevojka uda za muslimana koji radi u ovakvim i sličnim poduzećima, sve dok ne nađe halal posao, a Allah najbolje zna.

Izdavanje poslovnog prostora društvu za osiguranje

Pitanje: Može li se poslovni prostor izdati društvu za osiguranje?

[1180] Vidjeti: *El-Muamelatul-malijja*, str. 117-123, *Kadaja iktisadijjetun muasira*, 1/12-13, i *Et-Temin*, str. 212-240, od dr. Sulejmana Senejana.

Odgovor: Ako se radi o komercijalnim osiguranjima (što je najčešći vid osiguravanja imovine i lica), tada nije dopušteno iznajmljivanje poslovnog prostora takvim društvima jer se bave šerijatski zabranjenim stvarima, pa bi iznajmljivanje tog prostora bilo potpomaganje na griješenju i neprijateljstvu, a to je strogo zabranjeno, a Allah najbolje zna.

GRIJEŠENJE I POKAJANJE

Tjeskoba zbog nepočinjenog grijeha

Pitanje: Dok ovo pišem suze mi teku niz lice... U četrnaestoj sam godini pokušala počiniti samoubistvo. Ni dan-danas ne znam zašto sam to htjela učiniti. Sada sam udata i imam lijep brak, ali me to još uvijek tišti. Da li za mene ima nade?

Odgovor: Neka je slavljen Gospodar, Koji je rekao:

﴿ قُلْ يَٰعِبَادِيَ ٱلَّذِينَ أَسْرَفُوا۟ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا۟ مِن رَّحْمَةِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يَغْفِرُ ٱلذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ﴾

"Reci: 'O robovi Moji koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehe oprostiti. On, doista, mnogo prašta i On je milostiv.'"[1181] I neka je mir i spas na Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, koji je kazao: *"Na Sudnjem danu će biti pozvan čovjek ispred kojeg će se razmotati devedeset i devet smotaka (sidžila) a svaki dug onoliko koliko pogled dopire, zatim će biti upitan: 'Poričeš li išta od ovoga?' 'Ne poričem, Gospodaru!', odgovorit će. Ponovo će biti upitan: 'Imaš li opravdanje ili kakvo dobro djelo?' On će se prepasti i odgovoriti: 'Nemam.' A tada će mu biti kazano: 'Naprotiv, ti u Nas imaš mnoga dobra, i neće ti se nepravda učiniti.' Pokazat će mu se iskaznica na kojoj će stajati dva šehadeta, pa će zbunjen upitati: 'Šta koristi ova iskaznica u odnosu na ove smotke grijeha?' Ponovo će mu biti rečeno: 'Neće ti se nepravda učiniti!' Tada će smoci biti stavljeni na jedan, a iskaznica na drugi tas vage, smoci će biti lakši, prevagnut će težina iskaznice."*[1182]

Sestro u islamu, ne postoji grijeh koji Uzvišeni Allah neće oprostiti, ako se čovjek iskreno pokaje. Prema tome, nema nikakve potrebe za panikom i brigom. Budi zahvalna Svemogućem Allahu, Koji te spasio zla koje si htjela učiniti. Zar da sada uništavaš sebe, svoju vjeru i lijep brak zbog nečega što se nekada davno moglo desiti?! Nastavi živjeti kao da se ništa nije desilo. Ti nisi počinila ono najgore, za pokušaj ubistva dovoljno je iskreno pokajanje. Kada bi se svi grješnici tako ponašali (tugovali, brinuli i gubili nadu u Allahovu milost) većina njih imala bi ružan svršetak, posebno oni koji nisu klanjali, jer je ostavljanje namaza gore u Allaha, dželle šanuhu, od samoubistva. Sestro, uz Allahovu pomoć, ti nećeš biti džehennemsko

---

1181 Prijevod značenja Ez-Zumer, 53.

1182 Tirmizi, s dobrim lancem prenosilaca.

gorivo, uživat ćeš u Firdevsu. I dalje kroči Pravim putem, putem Kur'ana, hadisa i prakse prvih generacija. Molim Allaha, dželle šanuhu, da nam pomogne na ovome i budućem svijetu!

Život bez vjenčanja

Pitanje: Jedan moj prijatelj živio je s jednom djevojkom šest godina bez vjenčanja, da li će za to biti grješan? Drugim riječima, može li se čovjek iskupiti za blud? Allah vas nagradio!

Odgovor: Svevišnji Allah rekao je:

﴿قُلْ يَٰعِبَادِيَ ٱلَّذِينَ أَسْرَفُوا۟ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا۟ مِن رَّحْمَةِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يَغْفِرُ ٱلذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ﴾

"Reci: 'O robovi Moji koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehe oprostiti. On, doista, mnogo prašta i On je milostiv.'"[1183] Ne postoji nijedan grijeh koji čovjek počini pa se iskreno pokaje a da mu Uzvišeni Allah neće oprostiti, makar se radilo o širku. Da bi pokajanje bilo primljeno, mora ispuniti sljedeće uvjete: prvo, osjećanje kajanja i tegobe u duši; drugo, traženje oprosta od Allaha, dželle šanuhu; i, treće, čvrsta odluka da više nikada neće učiniti isto. Ako se radi o nepravdi nanesenoj ljudima, pored spomenutih uvjeta mora tražiti halala od onih koje je oskrnavio. Ako ijedan od ovih uvjeta izostane, pokajanje nije ispravno, a Allah najbolje zna.

Šejtanska došaptavanja o zlu koje se činilo prije islama

Pitanje: Često mi šejtan donese i nagovara me na zlo koje sam činio prije islama. Nadam se da sam dobar musliman, ali ne mogu zaboraviti crnu mrlju u svojoj prošlosti. Da li ću biti odgovoran za ta šejtanska došaptavanja?

Odgovor: Sama pomisao na činjenje određenih prijestupa: krađu, laž, konzumiranje alkohola i sl., ako Bog da, ne povlači za sobom odgovornost ni grijeh. Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah je oprostio mojim sljedbenicima ono što im*

[1183] Prijevod značenja Ez-Zumer, 53.

duša došaptava, ako to ne kažu ili ne učine."[1184] U hadisi-kudsijju koji je preko Ibn Abbasa, radijallahu anhu, zabilježio imam Muslim stoji sljedeće: *"Ko odluči uraditi loše djelo pa ga ne učini, neće mu se upisati grijeh."* A u hadisu koji su preko Ebu Hurejre, radijallahu anhu, zabilježili Buharija i Muslim stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko odluči uraditi loše djelo pa ga ne učini, upisat će mu se dobro djelo."* Ako taj grijeh ne učini Allaha radi i zbog straha od Njega, bit će mu upisano dobro djelo, a ako ga ostavi iz drugih razloga, neće mu biti upisano ni loše ni dobro djelo, a Allah najbolje zna.

Je li čatanje po internetu vid nemorala

Pitanje: Dok pišem ovo pitanje obuzima me veliki stid, ali moram upitati u vezi s tim. Naime, udata sam i imam djecu; prokleti šejtan prišao mi je sa strane sa koje sam se najmanje nadala. Zbog obaveznosti zarađivanja, moj muž je bio često odsutan od kuće. Čisto iz dosade i samoće listala sam stanice na internetu, čatala itd. Na taj sam način u svoj život uplela stranog čovjeka. Sve je išlo korak po korak: od selama do toga da sam ga mnogo zavoljela. Sada mislim o njemu, iako se nismo ni vidjeli ni sreli. Znam da činim veliki grijeh. Znam da sam kriva, tim više jer je moj muž vjernik, voli i mene i našu djecu, čini nam dobročinstvo. Osjećam se kao bludnica. Da li za mene postoji još nade? Molite Svevišnjeg da mi oprosti! Allah vas nagradio!

Odgovor: Uzvišeni Allah kazao je:

﴿ قُلْ يَٰعِبَادِيَ ٱلَّذِينَ أَسْرَفُوا۟ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا۟ مِن رَّحْمَةِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يَغْفِرُ ٱلذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ﴾

"Reci: 'O robovi Moji koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehe oprostiti. On, doista, mnogo prašta i On je milostiv.'"[1185] Ne postoji nijedan grijeh koji čovjek počini pa se iskreno pokaje a da mu Uzvišeni Allah neće oprostiti, makar se radilo o širku, jer od milostivih Allah je najmilostiviji. Zlo je učiniti grijeh, ali još veće zlo jeste smatrati da Uzvišeni Allah to neće oprostiti i gubiti nadu u Njegovu, dželle šanuhu, milost. Ako Uzvišeni Allah oprašta idolatriju i nevjerstvo onome ko se iskreno pokaje, kako onda neće oprostiti ono što je

---

[1184] Buharija i Muslim.
[1185] Prijevod značenja Ez-Zumer, 53.

manji grijeh od toga! Cijenjena sestro u islamu, budući da si svjesna grijeha koji si učinila, neću govoriti o veličini počinjenog prijestupa prema Allahu, islamu, tebi samoj, tvome mužu, vašoj djeci, ali i grješnom čat-prijatelju. Ako želiš dobro sebi i svojoj porodici, poduzmi sljedeće korake: prvo, iskreno se pokaj Svevišnjem Allahu i čvrsto odluči da nikada više nećeš takvo nešto učiniti; drugo, odjavi internet, i nije ti dopušteno da ga ikada više koristiš zato što musliman ne smije dopustiti da bude ugrizen dva puta iz iste rupe; i, treće, trebaš obratiti veliku pažnju na činjenje dobročinstva svom plemenitom mužu i to mnogo više nego što si činila ranije, jer si zakinula njegovo najintimnije pravo.

Kada je riječ o tvojim riječima da se osjećaš kao nemoralnica, kažemo da se počinjeno djelo ne tretira bludom, jer se nije desio čin nemorala, ali ostaje da razmislimo o Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima da oko čini blud a da je njegov blud – gledanje, da uho čini blud a da je njegov blud – slušanje..., da bi na kraju konstatirao kako to čovjek (i žena, naravno) spolnim aktom potvrdi ili negira. U svakom slučaju, traži oprost od Allaha, dželle šanuhu, i ne gubi nadu u Njegovu milost! Ponavljamo: gubljenje nade u Allahovu milost mnogo je veći grijeh od onoga što si počinila. Molim Svemogućeg Allaha da oprosti tvoj prijestup, da te učini iskrenom suprugom i najboljom majkom, da ti učini Džennet konačnim boravištem, amin!

Može se li očekivati Allahov oprost nakon iskrenog pokajanja i obavljenog hadždža

Pitanje: Dok sam bila mlada živjela sam kako ne priliči muslimanki. Bili su tu razni poroci: alkohol, nemoral... Nisam znala da postoji Svevišnji Allah, jer me roditelji nisu odgajali u duhu islama. Udala sam se za čovjeka koji je koliko-toliko prakticirao islam, i to me zainteresiralo, pa sam počela učiti islam uz svog muža. Sada, hvala Allahu, klanjam namaze, postim ramazan i činim dobra djela koliko mogu. Interesira me da li poslije iskrenog pokajanja i obavljenog hadždža mogu očekivati oprost od Allaha, dželle šanuhu, za počinjene grijehe.

Odgovor: Svevišnji Allah oprostit će sve grijehe, čak i nevjerstvo, ako se čovjek iskreno pokaje. Uzvišeni je rekao:

﴿قُلْ يَٰعِبَادِيَ ٱلَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يَغْفِرُ ٱلذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ﴾

"Reci: 'O robovi Moji koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehe oprostiti. On, doista, mnogo prašta i On je milostiv.'"[1186] U hadisi-kudsijju koji je zabilježio imam Tirmizi stoji da je Uzvišeni Allah rekao: *"O čovječe, kada bi tvoji grijesi dostigli nebeske visine pa Me zamolio za oprost, Ja bih ti ih oprostio..."* Svevišnji Allah također je rekao:

﴿إِنَّ ٱلْحَسَنَٰتِ يُذْهِبْنَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ ۚ ذَٰلِكَ ذِكْرَىٰ لِلذَّٰكِرِينَ ﴿١١٤﴾﴾

"Dobra djela zaista poništavaju hrđava..."[1187] Imam Muslim zabilježio je da je Amr b. As prenio sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Islam briše ono što je bilo prije njega, hidžra briše ono što je bilo prije nje, a hadždž briše ono što je počinjeno prije njega."* Ne samo to, već će Uzvišeni Allah, ako bude htio, sve te grijehe, zbog iskrenog pokajanja, pretvoriti u dobra djela:

﴿فَأُو۟لَٰٓئِكَ يُبَدِّلُ ٱللَّهُ سَيِّـَٔاتِهِمْ حَسَنَٰتٍ ۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٧٠﴾﴾

"...Allah će njihova hrđava djela u dobra promijeniti..."[1188]

Imam Hakim zabilježio je predanje u kojem Ebu Hurejre, radijallahu anhu, pripovijeda da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Neki će ljudi na Sudnjem danu poželjeti da su počinili što više grijeha."* Ashabi začuđeno upitaše: "Ko su oni, Allahov Poslaniče?!" *"To su oni kojima će Allah njihova hrđava djela u dobra promijeniti"*, odgovori im Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Šejh Albani tvrdi da je lanac prenosilaca ovog hadisa dobar. Međutim, imam Ibn Redžeb, u djelu *El-Džamia*, 1/118, radije odabire mogućnost da su to Ebu Hurejrine, radijallahu anhu, riječi, a ne Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem. Bilo kako bilo, predanje ne podstiče na činjenje loših djela, griješenje je zabranjeno Kur'anom, hadisom i konsenzusom muslimana, već samo ukazuje na veličinu Allahove, dželle šanuhu, milosti. Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenosi da je Džibril, alejhis-selam, Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Da si me samo vidio kako uzimam morski pijesak i trpam ga faraonu u usta bojeći se da ga ne stigne Allahova*

[1186] Prijevod značenja Ez-Zumer, 53.
[1187] Prijevod značenja Hud, 114.
[1188] Prijevod značenja El-Furkan, 70.

milost!"[1189] Imam Tirmizi ovo je predanje ocijenio dobrim. Nema sumnje da bi Milostivi oprostio i faraonu, najvećem prijestupniku svih vremena, koji se proglasio bogom, da se iskreno pokajao prije nego se počeo utapati. Kako onda Milostivi ne bi oprostio ono što je manji grijeh od toga?! Molim Plemenitog Allaha da nas obaspe Svojom neizmjernom milošću, oprosti nam grijehe i dopusti nam džennetska prostranstva, amin!

Pokajao sam se za svoje slikarstvo ali moje slike još uvijek koriste na izložbama

Pitanje: Bio sam profesionalni slikar. Slikao sam razne stvari: pejzaže, objekte, živa bića... Sada sam se pokajao za te grijehe, ali se bojim da mi to Svemogući Allah neće oprostiti, tim više jer ta moja djela sada mnogi koriste na izložbama, plakatima i sl. Kako da postupim? Allah vas nagradio!

Odgovor: Slikanja i crtanje prirode i druge nežive prirode dopušteno je po islamskim učenjacima; zabranjeno je slikanje živih bića. Međutim, kada je riječ o slikanju živih bića fotoaparatom, učenjaci nemaju jednoglasan stav u vezi s tim. Ako bismo uzeli mišljenje učenjaka koji zabranjuju i takvo slikanje, ni u tom slučaju ti ne bi bio grješan, jer islam briše ono što je bilo prije njega, hadždž ono što je bilo prije njega, a hidžra ono što je bilo prije nje. Grijeh imaju oni koji zloupotrebljavaju tvoje slike, ti nisi grješan, a Allah najbolje zna.

Hoće li Allah oprostiti sve grijehe onome ko prihvati islam izgovarajući kelimei-šehadet

Pitanje: Želim prihvatiti islam, ali me tišti to što sam mnogo griješio, pa vas pitam: da li će Allah oprostiti sve grijehe onome ko prihvati islam svjedočeći da nema boga osim Allaha i da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Njegov poslanik?

Odgovor: Prihvatanjem islama brišu se svi grijesi koje je čovjek do tada počinio, bez obzira o čemu se radilo. Imam Muslim zabilježio je da je Amr b. As kada je htio prihvatiti islam uvjetovao Poslaniku, sallallahu alejhi

---

[1189] Tirmizi, Taberani i Dija Makdisi.

ve sellem, to da mu bude oprošteno sve što je učinio kao nevjernik, pa ga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao: *"O Amre, zar ne znaš da prihvatanje islama briše sve što je bilo prije njega?!"* Ne samo to, već će Uzvišeni Allah, ako bude htio, sve te grijehe, zbog iskrenog pokajanja, pretvoriti u dobra djela:

﴿فَأُوْلَٰٓئِكَ يُبَدِّلُ ٱللَّهُ سَيِّـَٔاتِهِمْ حَسَنَٰتٍۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ۝٧٠﴾

"...Allah će njihova hrđava djela u dobra promijeniti..."[1190] Dakle, nakon izgovaranja dvaju šehadeta počinje tvoj novi život. Nakon promjene hrđavih djela u dobra otvaraju se nove, bijele stranice, na kojima treba ispisati mnogo dobrih djela, a što je garancija za sretan život na ovom i budućem svijetu. Molim Svemogućeg Allaha da svim ljudima oraspoloži srce prema islamu, amin!

Spolni odnos prije braka

Pitanje: Moja supruga i ja imali smo spolni odnos prije braka. Nakon toga smo se šerijatski vjenčali. Interesira me da li je naš brak validan. Također nismo klanjali dva rekata pred spolni odnos. Šta da učinimo? Allah vas nagradio!

Odgovor: Veliki je grijeh spolno općiti sa stranom ženom s kojom čovjek nije stupio u bračnu vezu. Stoga ste dužni, ti i tvoja supruga, da se pokajete Uzvišenom Allahu i zatražite oprosta. Onaj ko se iskreno pokaje, Allah, dželle šanuhu, oprostit će mu, ako Bog da. Kada je riječ o vašoj bračnoj vezi, ona je, ako Bog da, ispravna, i nema potrebe ništa posebno poduzimati. Klanjanje dva rekata prije prve bračne noći sunnet je; ko ne klanja ta dva rekata nije grešan, a Allah najbolje zna.

Dovim ali mi se dova ne prima, jesu li uzrok toga moji grijesi

Pitanje: Često molim Allaha za određene stvari pa mi dova ne bude primljena. Da li su uzrok tome moji grijesi ili je posrijedi nešto drugo?

Odgovor: Podstičući ljude na učenje dove, Svevišnji Allah rekao je:

[1190] Prijevod značenja El-Furkan, 70.

﴿ وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ ﴾

"A kada te robovi Moji za Mene upitaju, Ja sam, sigurno, blizu: odazivam se molbi molitelja kada Me zamoli..."[1191] U drugom ajetu Allah, dželle šanuhu, kaže:

﴿ وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ ﴾

"Gospodar je vaš rekao: 'Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati!'"[1192] Ovi, ali i brojni drugi ajeti ukazuju da musliman treba stalno moliti Allaha, i da ne smije gubiti nadu u Njegovu neizmjernu milost. Buharija i Muslim zabilježili su da je Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenio sljedeći Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis: *"Allah će vam se odazivati sve dok ne bude požurivali govoreći: 'Molio sam, ali mi molba nije uslišana.'"* U Muslimovoj verziji stoji: *"Allah će se odazivati molbi sve dok čovjek ne bude molio za grijeh ili kidanje rodbinskih veza ili ako ne bude požurivao."* "A kako se požuruje?", upitaše ashabi. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: *"Govoreći: 'Molio sam i molio, ali mi nije uslišano, pa zanemari učenje dove."* Ebu Seid Hudri prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kada musliman zamoli za ono što nije grijeh ni za kidanje rodbinskih veza, Allah će mu dati jedno od troje: ili će uslišati njegovu molbu, ili će je ostaviti za budući svijet, ili će u toj mjeri otkloniti od njega zlo na ovome svijetu."*[1193] Otuda je zabranjeno reći da Uzvišeni Allah nije primio dovu. Možda će njene plodove ubrati da Dan kada mu bude najpotrebnije. A istina je da neki ljudi nemaju koristi od dove. Muslim je zabilježio preko Ebu Hurejre da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Na dugom putovanju, čovjek uprašen i raščupan pruži svoje ruke prema nebu i moli: 'Gospodaru, Gospodaru!', a njegova hrana – haram, piće – haram, odjeća – haram, pa kako će mu molba biti uslišana!"* A Allah, opet, najbolje zna.

1191 Prijevod značenja El-Bekare, 186.

1192 Prijevod značenja Gafir, 60.

1193 Ahmed i Hakim, sa ispravnim lancem prenosilaca.

O UČENJACIMA I MEZHEBSKIM RAZLIKAMA

Kako riješiti međusobne mezhebske razlike

Pitanje: Kako riješiti međusobne mezhebske razlike? Neki ljudi ne odlaze u džamiju pod izgovorom da im smetaju ljudi koji drukčije klanjaju? Allah vas nagradio!

Odgovor: Od davnih vremena muslimani se razlikuju kada je riječ o formi namaza, shodno pravnoj školi koju slijede. Ali ta razilaženja ne smiju stvarati mržnju među vjernicima i izbjegavanje odlaska u džamiju u kojoj ima neko ko drukčije klanja. Obavezni smo jedni druge tolerirati, nastojeći prakticirati Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, oporuku: *"Džamija je kuća svakog vjernika."*[1194] Zar nam ne priliči da jedni drugima ne omogućimo da se svaki musalija u džamiji osjeća ljepše nego u vlastitoj kući! Koga god to pitanje tišti, neka ode na hadždž i vidi kako hiljade, miloni ljudi, u jednom saffu, zbijeni, rame uz rame, klanjaju razlikujući se u formi namaza. Niko nikome ne smeta, jer je Njihov Gospodar jedan. Zašto i naše džamije ne pođu primjerom dvaju Harema! I dokle šejtanu dopuštati da se igra s muslimanima i njihovim bratstvom!

Nipodaštavanje učenih

Pitanje: U dijaspori u gradu u kojem živim postoji nekoliko braće koji posjećuju predavanja nekog šejha koji poziva u selefizam; nije u njemu problem, već u njima. Naime, oni nipodaštavaju naše učene u Bosni. Kao musliman koji predvodi džemat ne mogu prihvatiti da neki ljudi u Bosni, naša braća, daije, nisu muslimani. Neki koje sam volio u ime Allaha, dželle šanuhu, prigovaraju mi da ne slijedim Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i zbog toga mi je teško. Pitali su me da li žena u hajzu smije učiti Kur'an, na šta sam odgovorio da ne znam, ali vjerovatno, ako ne može klanjati, onda ne može ni učiti Kur'an, oni zatražiše argument itd. Kako da se odnosim prema njima? Usput da upitam smije li žena učiti Kur'an u hajzu? Allah vas nagradio!

Odgovor: Selefijska da'va zasniva se na izvornom tumačenju islama, tj. na Kur'anu i hadisu, a po shvatanju prve generacije ummeta. Stoga, ne

[1194] Taberani, sa ispravnim lancem prenosilaca.

može se smatrati selefijom onaj ko izlazi iz tih okvira smatrajući daije i učene nevjernicima, ni više ni manje, samo zato što se s njima razilaze u pogledu nekih sporednih pitanja. To što čine novotarija je koju nisu poznavale prve generacije ovog ummeta. Najpreciznija i najopasnija institucija u islamu jeste proglašavanje nevjernikom osobe koja ispoljava temeljne islamske simbole, ne čini javno velike grijehe niti ono što izvodi iz okvira ove vjere. Ta je opasnost daleko veća ako je osoba koja se proglasi nevjernikom učena, a osoba koja ljude tako etiketira neuka je ili djelimično učena. Kada čovjek proglasi drugog čovjeka nevjernikom, jedan od njih dvojice uistinu je nevjernik, jer je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, presudio: *"Kada neko muslimanu kaže: 'Nevjerniče!', tada je jedan od njih dvojice uistinu nevjernik."*[1195] Po meni, veliki je apsurd raspravljati s ljudima koji proglašavaju ulemu i daije nemuslimanima; oni su novotari i s njima nije dopušteno sjediti pod istim krovom, osim pod džamijskim krovom. Kada je riječ o prihvatanju Kur'ana žene koja je u mjesečnom ciklusu, apsolutna većina islamskih učenjaka (među njima četiri imama) to zabranjuju. A hadiski stručnjaci nisu prihvatali hadis u vezi s tim. U svakom slučaju, preče je da to ne čini; ako žena to ipak učini smatrajući to dopuštenim, nije grješna, ako Bog da.

Albanijev stav prema hanefijskom mezhebu

Pitanje: Da li je istina da je šejh Albani imao negativan i nekorektan stav prema hanefijskom mezhebu, da je govorio kako je Ebu Hanife pamtio svega dvadesetak hadisa? Allah vas nagradio!

Odgovor: Neka je slavljen Svevišnji Allah, Koji u svakom vremenu šalje učenjake da reformiraju vjeru i čuvaju je od nakaradnih tumačenja i iskrivljavanja. Tako je Uzvišeni u prošlom stoljeću ovaj ummet počastio s velikim hadiskim stručnjakom Ebu Abdurrahmanom Nasiruddinom Muhammedom b. Nuhom Albanijem, Allah mu se smilovao i uveo ga u Džennetul-Firdevs! Šejh Albani odnosio se jako korektno prema svim učenjacima, posebno je cijenio imame četiri pravne škole. Ali to ne znači da nije, shodno dokazima, govorio suprotno onome što su kazali neki od njih ili da nije osporavao neko od njihovih mišljenja, što su uostalom činili i oni

[1195] Buharija i Muslim.

sami. To je potpuno ispravno i objektivno, pod uvjetom da se govori na osnovu Kur'ana, hadisa i konsenzusa, pazeći na etiku razilaženja s učenjacima, o čemu je šejh Albani vodio velikog računa. Na brojnim mjestima šejh Albani kao dokaz koristio je Ebu Hanifine riječi, nazivajući ga imamom i pravnikom. Kao primjer za tu konstataciju navodimo sljedeće njegove citate. U djelu *El-Hadisu hudždža*, str. 79, kaže: "...u tom smislu prenesene su brojne izreke istaknutih učenjaka koji su strogo zabranjivali da ih se slijepo slijedi. Jedan od njih jeste Ebu Hanife, Allah mu se smilovao. On je govorio: 'Nije dopušteno nikome da za argument uzima naša mišljenja prije nego što sazna na čemu su utemeljena.'" U predgovoru na djelo *Reful-estar*, str. 28, rekao je: "...tu je činjenicu potvrdio i sam imam Ebu Hanife kada je svome učeniku Ebu Jusufu zabranio da ga slijepo slijedi govoreći mu: 'O Jakube, ne zapisuj sve što čuješ od mene, ja danas kažem jedno, sutra drugo, a prekosutra treće.'" Govoreći o Džabiru b. Jezidu Džufiju, šejh Albani je konstatirao da su njegova predanja ništavna, zatim je rekao: "Ebu Hanife kaže: 'Nisam vidio većeg lažova od njega', tj. od Džabira b. Jezida."[1196] Dakle, šejh Albani ne samo da Ebu Hanifu smatra velikim poznavaocem hadisa uopće već ga drži za velikog poznavaoca prenosilaca, što je, bez sumnje, disciplina koja prethodi dobrom poznavanju hadisa i drugih hadiskih nauka, otuda većina učenjaka nije bila specijalizirana u toj oblasti. Govoreći o nekim izrekama istaknutih učenjaka, šejh Albani zapisao je: "Prvi je imam Ebu Hanife Nuaman b. Sabit, Allah mu se smilovao..."[1197] Govoreći o tome kako je imam Šafija revidirao stavove u vezi s nekim pravnim pitanjima, šejh Albani je rekao: "To se broji kao Šafijina vrlina, a motiv njegovog revidiranja stavova bila je bogobojaznost i preferiranje onog nad ovim svijetom. Isti je slučaj s imamom Ebu Hanifom. I on je revidirao stav u vezi s potiranjem po mestvama."[1198] Govoreći o jednom detalju vezanom za hidžab, šejh Albani je kazao: "To mišljenje zastupa većina islamskih učenjaka: Ebu Hanife, Malik, Šafija, i imam Ahmed, po jednoj verziji..."[1199] U djelu *Hukmu tarikis-salah*, str. 48, ovaj isti muhaddis ističe: "...ovaj stav zauzima većina pravnika: Ebu Hanife, Malik, Šafija..."

Zar nakon ovakvih komplimenata: imam, pravnik, učenjak,

[1196] Vidjeti: *Difaun anil-hadisin-nebevi*, str. 108.
[1197] Vidjeti: *Sifetus-salah*, str. 46.
[1198] Vidjeti: *El-Meshu alel-dževrebejni*, str. 75.
[1199] Vidjeti: *Er-Redul-mufhim*, str. 33.

bogobojazan čovjek itd., iko ima pravo kazati da je šejh Albani pogrdno govorio o ovom velikom islamskom pravniku! Zar je za Ebu Hanifu tvrdio da nije pamtio više od 20 hadisa! Velika je to potvora na šejha, i Allahu se utječemo od svih onih koji potvaraju muslimane i učenjake, a posebno imame kao što je šejh Albani, kojem svi savremeni učenjaci svjedoče da je bio imam dvadesetog stoljeća. Kada je riječ o hanefijskom mezhebu, on nije pravio razliku između mezheba, već kada je riječ o pravnom određivanju, određivao se shodno argumentima. Tako bi ponekad odabrao hanefijsko, ponekad malikijsko, ponekad šafijsko, a ponekad hanbelijsko mišljenje. Naprimjer, odbrao je Ebu Hanifino mišljenje u vezi s davanjem zekata na nakit, mada apsolutna većina pravnika drži da to nije obavezno.[1200] Ono što iznose na šejha nije ništa do jedna u nizu potvora i laži na učenjake, Allah nas zaštitio toga, amin!

Jesu li vrata idžtihada zatvorena

Pitanje: Kako odgovoriti na tvrdnju da su vrata idžtihada zatvorena, kako u fikhu tako i u pogledu ocjene hadisa?

Odgovor: Vrata idžtihada otvorena su od prvog stoljeća islama i neće se zatvoriti do Sudnjeg dana. U današnjem se vremenu vrlo često pojavljuju nova pitanja koja nisu bila poznata ranije. Islamskim učenjacima današnjice obaveza je da idžtihade i objasne šerijatski propis u vezi s tim novonastalim pitanjima. Zatvaranjem vrata idžtihada islamski ummet ostao bi u velikoj nedoumici i otvorila bi se neznalicama vrata zla koja bi rezultirala zabranjivanjem halala i dopuštanjem harama. Buharija i Muslim zabilježili su preko Amra b. Asa da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kada učenjak uloži trud u iznalaženju rješenja i zauzme ispravan stav, piše mu se dvostruka nagrada, a ako pogriješi, piše mu se jedna nagrada."* Hadis je općenit i vrijedi za sve učenjake i sva vremena. Iz ovog pravila izuzimaju se pitanja za koja postoje kategorički argumenti ili konsenzus islamskih pravnika kao što je slučaj sa apsolutnom većinom akaidskih i manjim dijelom pravnih pitanja. Kada je riječ o ocjenjivanju hadisa, vrata te nauke su, naravno, otvorena, jer ocjena lanca prenosilaca također se tretira idžtihadom. U hadiskim djelima postoji na hiljade lanaca prenosilaca u vezi

[1200] Vidjeti: *Sahihu fikhus-sunna*, 2/23-24.

s kojima ne postoji izjašnjenje hadiskih stručnjaka. Jedini način da se upoznamo sa stupnjem vjerodostojnosti tih predanja jeste idžtihad savremenih učenjaka. Međutim, pravila i principi kojih se mora držati onaj ko ispituje lanac prenosilaca jesu fiksni, postavili su ih najeminentniji eksperti te oblasti i ne mogu se mijenjati, a Allah najbolje zna.

Da li je titularna prednost mjerodavna u islamu

Pitanje: Da li je titularna prednost mjerodavna u islamu? Drugim riječima, da li je zabranjeno, odnosno pokuđeno pitati magistra ako postoji doktor islamskih nauka?

Odgovor: Obaveza je pitati onoga ko poznaje islam, ko je bogobojazan, ko poziva Kur'anu, sunnetu i praksi prvih generacija. Kada je riječ o zvanjima: profesor, magistar, doktor itd., ona nisu uvijek mjerodavna, iako je nepisano pravilo da je čovjek sa većim zvanjem znaniji. Nije pokuđeno niti je zabranjeno pitati magistra ili profesora, ako u istoj zemlji postoji doktor. Bitno je da pitani posjeduje prethodno spomenuta svojstva, u protivnom morali bismo sve prosvjetne radnike u medresama i školama koji ne nose zvanje doktora lišiti njihove radne dužnosti, jer u Bosni postoji nekolicina ljudi sa zvanjem doktor. Tako bi se sužilo misionarsko polje, a to svakako ide u prilog din-dušmanima. Dalje, da li doktori u BiH ili drugim zemljama pored svojih obaveza mogu odgovoriti na svako postavljeno pitanje?! Sigurno ne mogu, makar to željeli, jer su ljudske mogućnosti ograničene.

Od najvećih dokaza za ovu konstataciju jeste slučaj ashaba. Mnogo njih izdavalo je fetve, a nisu svi bili na istom stupnju poznavanja šerijatskoga znanja; svaki od njih isticao se u određenoj oblasti. Isti je slučaj s učenjacima poslije njih. Važno je svoj rad zasnivati na ispravnim principima i raditi s ispravnom namjerom. Imam Muslim bio je učenik imama Buharije, ali nije bio na njegovom stupnju. Jednom prilikom upitao je Buhariju u vezi s dovom za iskupljivanje sijela, pa mu je on naveo lanac prenosilaca, spomenuo skrivene mahane nekih verzija i sve detalje vezane za hadis. Muslim mu je prišao, poljubio ga u čelo i zamolio ga: "Dopusti da poljubim tvoje noge, o najveći učitelju! Tebe mrzi samo onaj čije je srce puno zavisti.

Izjavljujem da tebi na ovome svijetu nema ravnog."[1201] Iako je ovako govorio, imam Muslim za života svog šejha Buharije govorio je o najpreciznijoj oblasti šerijatskog znanja: skrivenim mahanama hadisa, a Allah najbolje zna.

Koga slijediti kada se raziđu dva istaknuta učenjaka u mišljenju

Pitanje: Kada se dva istaknuta učenjaka raziđu u mišljenju u vezi s nekim pitanjem, kojeg od njih dvojice slijediti? Allah vas nagradio!

Odgovor: Razilaženje je, po Allahovom zakonu, trajno do Sudnjeg dana. Kada se dva učenjaka podvoje o nekom pitanju, i svaki od njih ima autentične argumente, gledamo čiji su argumenti jači i jasniji, čiji su derogirani, a čiji važeći, da li je riječ o općim ili posebno određenim argumentima. Na osnovu ovih, ali i brojnih drugih stvari može se ustanoviti koji od njih ima, bar za nijansu, jače argumente. Ako i pored svega nije moguće preferirati jedno mišljenje, tada će oba biti utemeljena i ispravna, osim ako postoji očita kontradiktornost između njih. Čovjek koji ne može vagati, ne poznaje Kur'an i sunnet, slijedit će onoga od njih kojeg smatra učenijim i bogobojaznijim, a Allah najbolje zna. Uvaženom bratu predlažem da s tim u vezi posluša kasetu: *Etika neslaganja u islamu*, izdanje: Kewser – Linz.

Kako se postaviti prema razilaženju učenjaka

Pitanje: Kako se čovjek prosječno vjerski obrazovan može snaći u širokoj lepezi različitih mišljenja učenjaka? Po jednima, činiš veliki grijeh, a po drugima, dopuštenu stvar. To se odražava na mnogim pitanjima, posebno ističem: slušanje muzike, kamatno poslovanje u iznimnim situacijama, kraćenje, odnosno brijanje brade i sl.

Odgovor: Realno je i objektivno da učenjaci imaju različita mišljenja o nekim pitanjima. To datira od vremena ashaba i ostat će do Sudnjeg dana. Učeni se razilaze jer se razlikuju u mnogim stvarima: učenosti, načinu

---

[1201] Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 12/436-437, *Tehzibus-sunen*, 13/ 140, i *Tarihu-Bagdad*, 13/102.

prilaska pitanjima, načinu razumijevanja određenih tekstova, prihvatanju, odnosno odbijanju određenog hadisa, postupka ashaba, nepoznavanju određenoga dokaza i sl. Utjecaja na to imaju i drugi faktori: nejasno značenje nekih dokaza, fleksibilnost arapskog jezika, raznolikost pravila islamske jurisprudencije; svojstva argumenata: poznat-nepoznat, opći-poseban, ograničen-neograničen, alegorijski-stvaran, sažet-pojašnjen itd. Također, neki sporedni šerijatski izvori nisu prihvaćeni kod svih učenjaka: princip pravnog preferiranja (istihsan), praksa Medinjana (amelu ehlil-medina), preventivno sankcioniranje (sedduz-zeria), ostanak na osnovi dok se ne ustanovi suprotno (istishab), običajno pravo (urf), princip suprotnog razumijevanja (mefhumul-muhalefa), propisi prethodnih vjerozakonika koji nisu dokinuti našim vjerozakonikom (šeru men kablena), riječi i postupci ashaba (kavlu ve amelus-sahabi), zdrava logika (aklun selim) itd. Prema tome, neka će se mišljenja podudarati s pravnim argumentima, a neka neće. Tako se razilaženja u mišljenjima moraju razumjeti, ali ne i prihvatiti kao pravna rješenja, jer kod klasičnih (stvarnih) razilaženja samo jedno mišljenje biva ispravno i njega je obaveza slijediti. Međutim, kako znati da li je neko mišljenje jače ili slabije?! Jedini način kojim se može doći do preferirajućeg mišljenja jeste vaganje stupnja vjerodostojnosti i jasnoće iznesenih argumenata o određenom pitanju. Ponekad Kur'an i sunnet nešto zabranjuju, zatim dođe neki učenjak i da određene olakšice o tom pitanju, postavljajući nekakve uvjete (naprimjer, slušanje muzike). Ovakva olakšica neprihvatljiva je, bez obzira o kojem se učenjaku radilo, jer su pravni argumenti i konsenzus odabranih generacija jasni o ovom pitanju. Slično tome jeste pitanje kamate, miješanje muškaraca i žena, brijanje brade itd. Dakle, ako učenjak ili misionar (daija) kaže suprotno onome što se razumije iz pravnih argumenata, mora ponuditi jasne i vjerodostojne argumente koji podupiru njegov stav, u protivnom neće se prihvatiti. Sljedeća opravdanja: vrijeme, stvarnost, društvo, politička, ekonomska i društvena situacija, tradicija itd., nisu mjerodavna u šerijatu jer je osnova da ljudi prilagođavaju svoje stanje islamu, a ne islam sebi i svom stanju. Nije ispravno tražiti pravno rješenje od misionara koji uvijek uzima lakša, odnosno rigoroznija mišljenja, ne gledajući u argumente, niti je ispravno slijediti učenjaka kada se ispostavi da je pogriješio u idžtihadu. Ibn Abbas rekao je: "Teško se onome ko slijedi pogrešni idžtihad!" "Zašto", upitaše prisutni, a on odgovori: "Ponekad učeni kaže na osnovu svog mišljenja, zatim sretne učenijeg od sebe pa mu objasni istinu, pa je on slijedi, a sljedbenik ostaje u

pogrešnom uvjerenju."[1202] Odgovor na ovo pitanje možemo zaključiti konstatacijom da su svi propisi vezani za argumente, i da u većini slučajeva strane ne mogu imati podjednako jake i jasne argumente, a Allah najbolje zna.

Skupina koja tvrdi da jedino ona ima ispravno vjerovanje

Pitanje: U posljednje vrijeme pojavila se skupina muslimana koja za sebe tvrdi da samo ona ima ispravno vjerovanje. Samo po sebi, to i nije toliko sporno koliko je sporno njihovo osuđivanje i vrijeđanje savremenih učenjaka. Govore da učenjaci ne smiju kazati istinu itd. Jesu li njihovi postupci na mjestu, i kako se odnositi prema onim učenjacima koji taje istinu od ljudi?

Odgovor: Vrijednost određenog društva mjeri se po kvaliteti učenjaka toga podneblja. Učenjaci su kičma ummeta. Onaj ko vrijeđa i omalovažava učenjake on, ustvari, lomi kičmu ummeta, želeći ga odvojiti od učenjaka. Ako to uspije učiniti, tada je utroba zemlje za vjernike bolja od njene površine. Kakva je vrijednost ovog svijeta ako na njemu nema istinskih nasljednika Allahovih vjerovjesnika. Ubada b. Samit prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ne pripada nam onaj ko ne poštuje starijeg, ko nije milostiv prema mlađem i ko ne zna pravo učenog."*[1203] Poznati tabiin Tavus govorio je: "Uvažavanje islamskih učenjaka dio je vjere."[1204] Imam Izz b. Abdusselam s pravom je rekao: "Učenjaci Muhammedovog, sallallahu alejhi ve sellem, ummeta najodabraniji su ljudi."[1205] Zejd b. Sabit jednom je prilikom klanjao dženazu pa mu je potom dovedena mazga koju je uzjahao. Ibn Abbas, radijallahu anhu, priđe, uze za povodac Zejdove mazge i stade je voditi. Zejd reče: "Zar vodiš moju mazgu a ti si amidžić Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem?!" "Mi ovako

---

[1202] Bejheki, u djelu *El-Medhal*, 2/289, Ibn Abdulberr, u djelu *El-Džamia*, 2/984, i Hatib, u djelu *El-Fekihu vel-mutefekih*, 2/27-28, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[1203] Ahmed, 5/323, Hakim, 1/122, i Bejheki, u djelu *El-Medhal*, 2/175. Imam Hakim i Zehebi ovaj hadis smatraju ispravnim, a imam Hejsemi i Albani dobrim. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid* 8/14 i *Sahihul-džamia* 2/957.

[1204] Abdurrezzak, 11/137, i Ibn Abdulberr, u djelu *El*-Džamia, 1/459, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[1205] Vidjeti: *Šerhul-akidetit-Tahavijja*, 2/741.

postupamo s našim učenim", uzvrati mu Ibn Abbas. Zejd tada poljubi Ibn Abbasa u ruku i kaza: "Mi ovako postupamo s Resulullahovom, sallallahu alejhi ve sellem, porodicom."[1206] Rebia b. Sulejman govorio je: "Allaha mi, nikada se nisam napio vode pred imamom Šafijom, iz poštovanja prema njemu."[1207] Imam Ahmed pripovijedao je: "Družio sam se s Hušejmom b. Beširom Sulemijom četiri godine i nikada ga nisam ništa upitao, osim dva pitanja, iz poštovanja prema njemu."[1208] Ishak Šehid izjavio je: "Jahja b. Kattan klanjao bi ikindiju potom bi se naslonio na zid, a ispred njega bi stali Ali b. Medini, Šazekuni, Amr b. Ali, Ahmed b. Hanbel, Jajha b. Mein i neki drugi i slušali bi hadise od njega. Ostali bi stajati tako do akšama iz poštovanja prema svom učitelju."[1209] Abdurrahman b. Vakid veli: "Ljudi su stojali pred vratima imama Malika kao da su se okupili pred vratima kakvog vladara."[1210] U drugoj verziji stoji da su se ljudi skoro gušili od velike gužve pred njegovim vratima.[1211] Ovako su se odabrane generacije odnosile prema znanju i učenjacima, pa ih je Svevišnji Allah uzdignuo i sačuvao njihov spomen do Sudnjeg dana. Kada uzmemo u obzir ovu činjenicu, bit će nam potpuno jasno stanje u kojem se mi nalazimo. Mnogi omladinci još nisu ni pokucali na vrata znanja, makar da su nešto i naučili, i gdje su oni u odnosu na imame ovog ummeta, prigovaraju učenjacima koji su svoje djetinjstvo, zrelu i poznu dob stavili na raspolaganje dini-islamu. Bez imalo ustručavanja i stida govore pogrdno o najboljim sinovima ovog ummeta. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Jedan od predznaka Sudnjeg dana jeste stjecanje znanja pred mladim ljudima."*[1212] Ipak, smatramo da je njihovo takvo ponašanje vid Allahove milosti prema učenjacima: nadati se da im Allah, dželle šanuhu, želi povećati stupanj zbog ezijeta koji im čine neznalice, koje istežu svoje vratove iznad onih koji su najpreči da kažu istinu i da je objasne ljudima. Molim vas zamislite: učenjaci

---

1206 Ibn Abdulberr, u djelu *El-Džamia*, 2/514, Hakim, 3/478, Ibn Sa'd, 2/360, i Taberani, 5/107, sa ispravnim lancem prenosilaca, tvrde Hakim, Zehebi i Ibn Hadžer. Vidjeti: *El-Isaba*, 1/543.

1207 *Menakibuš-Šafi*, 2/145, i *El-Medhal*, 2/188, od imama Bejhekija.

1208 Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 8/290.

1209 Vidjeti: *Tehzibul-kemal*, 8/41.

1210 Vidjeti: *Tezkiretul-huffaz*, 1/207.

1211 Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 8/111.

1212 Ibnul-Mubarek, u djelu *Ez-Zuhd*, 1/142, Ebu Amr Dani, u djelu *Es-Sunen*, str. 148/435, i Taberani, 22/361-362, sa dobrim lancem prenosilaca. Pod riječima: *"Pred mladim ljudima..."* misli se na neučene.

su kukavice, pa je Svevišnji Allah počastio ummet s omladincima koji su naučili pet ajeta – od toga četiri pogrešno, da bi objasnili ljudima ispravno vjerovanje i upozorili na "ulemu hajza i nifasa"! Ako se ovakvo nešto ne smatra ohološću, onda ne postoji zlo koje se zove oholost. Oholi ljudi nikada nisu imali koristi od svog znanja. Mudžahid b. Džebr govorio je: "Dvojica ne mogu nikada naučiti: stidljiv i ohol."[1213] Davno je rečeno: "Meso islamskih učenjaka otrovno je: ko ga pomiriše, razboljet će se; ko ga pojede, umrijet će." Nije mi jasno značenje riječi "učenjaci koji taje istinu". Islamski učenjaci nikada nisu prikrivali istinu i nije dozvoljeno imati takvo mišljenje o najboljim sinovima ovoga ummeta. Onaj ko ne govori istinu i ne postupa po njoj ne može se tretirati učenjakom. Naš Gospodaru, ne odvedi nas na stranputicu nakon što si nam na Pravi put ukazao, amin!

Nekoliko riječi o Albaniju

Pitanje: Možete li nam nešto reći o šejhu Albaniju, balkanskom obnovitelju vjere?

Odgovor: Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Uzvišeni Allah pred kraj svakog stoljeća pošalje ovom ummetu učenjaka koji će obnoviti njihovu vjeru."*[1214] Islamski učenjaci prihvataju ovaj hadis i uzimaju ga kao argument, a brojni stručnjaci ocijenili su ga autentičnim.[1215] Šejhul-islam Ibn Tejmijje kaže: "Obnavljanje vjere biva nakon što (njeno prakticiranje) izblijedi kod ljudi."[1216] Neki učenjaci smatraju da je obnovitelj vjere u prvom stoljeću bio Omer b. Abdulaziz. U drugom – imam Šafija. U trećem – Ebu Abbas b. Surejdž (a drugi kažu – Ebul-Hasan el-Ešari). U četvrtom – Ebu Hamid el-Esferani (drugi, opet, kažu – Ibnul-Bakilani).[1217] Tako Allah, dželle šanuhu, iz Svoje neizmjerne milosti, na kraju svakog stoljeća pošalje učenjaka koji će oživjeti ljudima izvornu vjeru koju su umrtvili, ili su je raznoraznim novotarijama izmijenili.

Jedan od velikana savremenog doba čije ime će se pamtiti i ostati duboko urezano u svijetlim stranicama islamske historije, čije je znanje

---

[1213] Ebu Nuajm, sa ispravnim lancem prenosilaca.
[1214] Ebu Davud, 4/109/4291, Taberani, u djelu *El-Evsat*, 6/405/6527, i Hakim, 4/567/8592.
[1215] Vidjeti: *Kenzul-ummal*, 12/88, *Kešful-hafa*, 1/282, *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 2/148.
[1216] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 18/297.
[1217] Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 17/195, *Fetava Ibnis-Salah*, 1/130, i *Kešful-hafa*, 1/282-283.

ispunilo obzorja, a njegova djela preplavila kontinente, čovjek je čiji je život bio ispunjen čitanjem, proučavanjem, pisanjem i recenzijom, učenjak koji je svakoj sekundi svoga života pridavao pažnju i koristio je na najadekvatniji način, bio je Ebu Abdurrahman Nasiruddin b. Nuh Nedžati Albani, rahimehullah, obnovitelj islamskih znanosti općenito, a hadiske nauke posebno. Krajnje je nezahvalno u jednom kratkom članku govoriti o biografiji učenjaka poput šejha Albanija. Stoga ćemo navesti samo izjave najpoznatijih učenjaka današnjice koje su pokazatelj mjesta koje uživa šejh Albani kod savremenih učenjaka.

Ibn Baz: "Pod nebeskim svodom nisam vidio hadiskog stručnjaka kao što je ekspert Muhammed Nasiruddin Albani"; "Šejh Albani poznat je kao pripadnik ehli-sunneta vel-džemata, čuvar hadisa i borac na Allahovom putu glede toga"; "Šejha Albanija poznajem kao čovjeka ispravne akide."

Kada je šejh Ibn Baz upitan o prethodno navedenom hadisu i tome ko bi mogao biti obnovitelj vjere u ovom stoljeću, odgovorio je: "Šejh Muhammed Nasiruddin Albani obnovitelj je u našem vremenu, a Allah najbolje zna."[1218]

Stalni kolegij za islamsku da'vu u sastavu: Ibn Baz, Afifi, Gudejan i Abdullah b. Kaud: "Albani nam je poznat kao učenjak, sluga hadisa i borac ehli-sunneta vel-džemata, a njegova su djela korisna."[1219]

Šejh Muhammed Emin Šenkiti, imam kur'anskih nauka, autor poznatog tefsira i brojnih djela, kada bi ugledao šejha Albanija u Poslanikovoj, sallallahu alejhi ve sellem, džamiji, prekinuo bi predavanje, ustao i poselamio se sa šejhom Albanijem.[1220]

Muhammed b. Ibrahim Alu Šejh: "Čuvar hadisa, pomagač istine i borac protiv zablude."[1221]

Ibn Usejmin: "Koliko poznajem Albanija iz naših susreta kojih je prilično malo, brižan je glede rada prema sunnetu i borac protiv novotarija, kako u pitanjima akide, tako i u propisima."

Kada je na jednoj audio kaseti vidio natpis *Muhaddis Šama Muhammed Nasiruddin Albani*, rekao je: "Ne, on je muhaddis ovoga vremena."[1222]

1218 Vidjeti: *Džuhudul-imami Albani*, str.. 18, predgovor magistarskoj disertaciji autora Ahmeda Husejna el-Džebburija, i El-Imamul-Albani, str. 145, od Muhammeda Bejjumija.

1219 *Fetavel-ledžnetid-daima*, 12/224.

1220 Vidjeti: Džuhudul-Imami Albani, str. 19.

1221 Vidjeti: Ibid., str. 20, i *El-Imamul-Albani*, str. 146.

Bekr b. Abdullah Ebu Zejd: "Albanijevo pomaganje sunneta i akide prvih generacija osporava samo njegov neprijatelj ili neznalica."[1223]

Abdulmuhsin Abbad, poznati medinski muhaddis: "Albani je veliki učenjak i sluga sunneta, ispravnog akaida, i nije dopušteno o njemu pogrdno govoriti... Stao je u odbranu akide selefa i njihovog pravca, i svi koji tragaju za znanjem ovisni su o njegovim djelima... Smrt ovog učenjaka velika je nesreća za muslimane."[1224]

Hamud b. Abdullah: "Albani je postao simbol sunneta i vrijeđanje Albanija jeste put ka udaru na sunnet." (Vidjeti: *Džuhudul-imami Albani*, str. 22, i *El-Imamul-Albani*, str. 147)

Abdulaziz Alu Šejh: "Albani je pomogao sunnet u ovom vremenu."[1225]

Abdullah b. Akil: "Smatram ga imamom sunneta i vrhunskim hadiskim stručnjakom, i veliku je uslugu učinio sunnetu u svojim djelima."[1226]

Šejh Salih b. Abdulaziz Alu Šejh: "Nema sumnje da je smrt velikog učenjaka Albanija stvarna nedaća za ummet, jer je Albani velikan od muslimanskih velikana, jedan od hadiskih eksperata, preko kojih je Allah sačuvao ovu vjeru i preko njih raširio sunnet."[1227]

Šejh Mukbil ev-Vadai, muhaddis Jemena, upitan u vezi s Albanijem, rekao je: "Moje uvjerenje kojim se želim približiti Allahu sročeno je u rečenici: 'Šejh Albani je jedan od obnovitelja na koje se odnosi hadis: *'Uzvišeni Allah pred kraj svakog stoljeća šalje ovome ummetu učenjaka koji će obnoviti njihovu vjeru.'*""[1228]

Abdusamed b. Šerefuddin: "Najveći učenjak hadisa u ovom vremenu."[1229]

Na desetine drugih učenjaka posvjedočili su znanje i imamet šejha Albanija, od njih jesu: šejh Mustafa Zarka, šejh Abdurrahman Abdulhalik, šejh Hammad Ensari, šejh Muhammed Esjubi, šejh Abdullah Bessam, šejh Zejd Fejjad, šejh Muhammed Gazali, šejh Karadavi, šejh Tantavi, šejh Abdulkerim Zejdan, šejh Abdullah Menia, šejh Ahmed en-Nedžmi, šejh Muhammed

---

1222 Vidjeti: *Džuhudul-imami Albani*, str. 20, i *El-Imamul-Albani*, str. 145-146.

1223 Vidjeti: *Et-Tahziru min muhtesaratis-Sabuni*, str. 27, od šejha Bekra Ebu Zejda.

1224 Vidjeti: *Džuhudul-imami Albani*, str. 21-22.

1225 Vidjeti: Ibid., str. 22.

1226 Vidjeti: Ibid., str. 24

1227 Vidjeti: *El-Imamul-Albani*, str. 148.

1228 Vidjeti: Ibid., str. 165.

1229 Vidjeti: *Bidatut-teasubil-mezhebi*, str. 254, od Muhammeda Ida Abbasa.

Sebbag, šejh Muhammed Id Abbas, šejh Muhibbuddin Hatib i mnogi drugi. Šejhu Albaniju znanje i imamet posvjedočili su i njegovi savremenici koji su se, nažalost, otvoreno suprotstavili njegovom pravcu, kao što je bio Ebu Fadl Gumari, koji o šejhu kaže: "Dobro poznaje hadis...", da bi potom okaljao šejhovu čast na njemu svojstven način.[1230] Ebu Fejd Ahmed Gumari, koji je, također, pokazivao otvoreno neprijateljstvo prema šejhu Albaniju, rekao je: "Izučavao je hadis i savršeno ga je izučio."[1231] Šejh Albani, rahimehullah, izgledao je kao čovjek iz prvih generacija koji se pojavio u našem vremenu. Nije mi poznat učenjak koji je iskazivao toliku brižnost kada je u pitanju sunnet Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kao što je bio šejh Albani. Njegova rigoroznost glede toga u očima običnih masa često je podsjećala na pretjerivanje. Neki njegovi učenici kažu da je šejh Albani tabiin koji je okasnio sa svojom pojavom do ovog vremena. Pored svih odlika koje su krasile šejha Albanija i jedinstvene uloge koju je odigrao u ovom vremenu svojom riječju i perom, šejh, rahimehullah, nije bio nepogrješiv, jer je odjećom nepogrješivosti bio odjeven samo Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Islamske učenjake uzimamo kao posrednike kada se radi o razumijevanju islama, ali nam je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jedini uzor i samo njega slijepo slijedimo. Tako nas uče naši velikani, a između ostalih i šejh Albani, a Allah najbolje zna.

Ko se smatra učenjakom

Pitanje: Kada Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže da je razlika između učenjaka i pobožnjaka kao razlika između mjeseca i zvijezda, da li se pod terminom "učenjak" podrazumijeva učenjak i u ostalim oblastima?

Odgovor: U hadisu na koji ukazujete Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ističe vrijednost pobožnjaka i učenjaka u islamskim znanostima, tim prije što bi poređenje između pobožnjaka i stručnjaka u drugim znanostima koje nisu usko vezane za vjeru bilo neprihvatljivo i nelogično. Komparacija je učinjena zbog istovjetnosti cilja koji imaju učenjak i pobožnjak: približavanje Allahu, dželle šanuhu, s tim što pobožnjak uglavnom preferira kvantitet ibadeta, a učenjak stremi kvalitetu, odazivajući se ajetu:

[1230] Vidjeti: *Silsiletul-ehadisid-daifa*, 4/5.
[1231] Vidjeti: *Ulemau ve mufekkirune*, 1/299-300, od Muhammeda Medžzuba.

﴿لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا﴾

"...da bi vas iskušao ko će od vas ljepše raditi..."[1232], a nije kazao: "...ko će od vas uraditi više dobrih djela." Na osnovu ovog, ali i drugih hadisa imam Tirmizi naslovio je poglavlje: *Odlika pravnika nad pobožnjacima.*[1233] Na kraju hadisa na koji se pozivate u pitanju stoji: *"...učenjaci su nasljednici Allahovih poslanika..."*, i to nedvosmisleno ukazuje da se radi o islamskim pravnicima i učenjacima, tim prije jer su vjerovjesnici u naslijeđe ostavili isključivo vjersko znanje. U jednom predanju koje prenosi Ibn Abbas, radijallahu anhu, stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao sljedeće: *"Pravnik je teži šejtanu za zavesti od hiljadu pobožnjaka."* Ali je predanje ništavno.[1234]

Šta s onima koji vrijeđaju islamske učenjake ili ih čak nazivaju i nevjernicima

Pitanje: Šta mislite o ljudima koji vrijeđaju islamske učenjake, a neki ih čak i smatraju nejvernicima?

Odgovor: O ovome pitanju mnogo smo govorili na našim predavanjima i objasnili stav islama prema muslimanima koji vrijeđaju najbolje sinove ovog ummeta – učenjake. Međutim, ovdje možemo spomenuti riječi šejhul-islama Ibn Tejmijje, koji u svojoj enciklopediji *Fetava,* kaže: "To što su neznalice počele da tekfire islamske učenjake smatra se jednom od najvećih nedaća. Ta ideja potekla je od haridžija i rafidija, koji su tekfirili islamske učenjake."[1235] Na drugom mjestu Ibn Tejmijje kaže: "Stati u odbranu islamskih učenjaka kada je riječ o njihovom proglašavanju nevjernicima – smatra se primarnim ciljevima šerijata."[1236]

Šta kažu selefije o Ebu Hanifi

Pitanje: U nedavno objavljenoj knjizi o vehabizmu pročitao sam da selefije nemaju lijepo mišljenje o imamu Ebu Hanifi. Prevodioci te knjige u

---

[1232] Prijevod značenja El-Mulk, 2.
[1233] Vidjeti: *Tuhfetul-ahvezi*, 7/420.
[1234] Vidjeti: *Daiful-džamia*, str. 581/3987.
[1235] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 35/63.
[1236] Vidjeti: *Ibid.*, 35/65.

tom smislu posebno ističu šejha Albanija. Da li je to tačno?

Odgovor: Spomenuta knjiga preplavljena je isfabriciranim neistinama o selefijskom pokretu, koji muslimanska omladina sve više prihvata. Kada su pokvarenjaci primijetili utjecaj selefijske da've na omladinu, postali su zakleti neprijatelji sljedbenika sunneta. Međutim, sve do ovog vremena šejtan nije našao svoje odane pristalice u BiH, osim dvojice šiitsko-sufijskih pionira. Da su upoznali svoju vjeru i vjerovanje odabranih generacija, odrekli bi se pogrešnih uvjerenja kada je riječ o ovome i budućem svijetu. Kada je riječ o šejhu Albaniju, on je, bez sumnje, reformator hadiskih znanosti dvadesetog stoljeća. Napisao je preko tri stotine publikacija, bilo da se radi o valorizaciji ili pisanju, a ima preko sedam hiljada snimljenih audio-kaseta. Jednom riječju rečeno, "tihi okean" znanja. Učenjak koji se nije pripisivao određenoj pravnoj školi, već je, jednostavno, slijedio Kur'an, hadis i praksu prvih generacija. Nije smatrao nužnim niti pohvalnim slijepo slijeđenje određene pravne škole. Kada je riječ o akidi, šejh Albani slijedio je odabrane generacije. Pored toga, šejh je imao lijepo mišljenje o sve četiri imama kao i o drugim učenjacima. Na brojnim je mjestima dokazivao ispravne stavove riječima imama Ebu Hanife, nazivajući ga imamom i pravnikom. Kao primjer navodimo sljedeće citate iz Albanijevih djela. U djelu *El-Hadisu hudždža*, str. 79, kaže: "...u tom smislu prenesene su brojne izreke istaknutih učenjaka koji su strogo zabranjivali da ih se slijepo slijedi. Jedan od njih jeste Ebu Hanife, Allah mu se smilovao. On je govorio: 'Nije dopušteno nikome da za argument uzima naša mišljenja prije nego što sazna na čemu su utemeljena.'" U predgovoru za djelo *Reful-estar*, str. 28, rekao je: "...tu je činjenicu potvrdio i sam imam Ebu Hanife kada je svome učeniku Ebu Jusufu zabranio da ga slijepo slijedi govoreći mu: 'O Jakube, ne zapisuj sve što čuješ od mene, ja danas kažem jedno, sutra drugo, a prekosutra treće.'" Govoreći o Džabiru b. Jezidu Džufiju, šejh Albani je konstatirao da su njegova predanja ništavna, zatim je rekao: "Ebu Hanife kaže: 'Nisam vidio većeg lažova od njega', tj. od Džabira b. Jezida."[1237] Dakle, šejh Albani ne samo da Ebu Hanifu smatra velikim poznavaocem hadisa uopće već ga drži za velikog poznavaoca prenosilaca, što je, bez sumnje, disciplina koja prethodi dobrom poznavanju hadisa i drugih hadiskih nauka, otuda većina učenjaka nije bila specijalizirana u toj oblasti. Govoreći o nekim izrekama

---

[1237] Vidjeti: *Difaun anil-hadisin-nebevi*, str. 108.

istaknutih učenjaka, šejh Albani zapisao je: "Prvi imam je Ebu Hanife Nuaman b. Sabit, Allah mu se smilovao..."[1238] Govoreći o tome kako je imam Šafija revidirao stavove u vezi s nekim pravnim pitanjima, šejh Albani je rekao: "To se broji kao Šafijina vrlina, a motiv njegovog revidiranja stavova bila je bogobojaznost i preferiranje onog nad ovim svijetom. Isti je slučaj s imamom Ebu Hanifom. I on je revidirao stav u vezi s potiranjem po mestvama."[1239] Govoreći o jednom detalju vezanom za hidžab, šejh Albani je kazao: "To mišljenje zastupa većina islamskih učenjaka: Ebu Hanife, Malik, Šafija, i imam Ahmed, po jednoj verziji..."[1240] U djelu *Hukmu tarikis-salah*, str. 48, ovaj isti muhaddis ističe: "...ovaj stav zauzima većina pravnika: Ebu Hanife, Malik, Šafija..." Zar nakon ovakvih komplimenata: imam, pravnik, učenjak, bogobojazan čovjek itd., iko ima pravo kazati da je šejh Albani pogrdno govorio o ovom velikom islamskom pravniku! Na jednom mjestu spomenuto je da Albani poredi hanefijski mezheb s Indžilom. To je autorovo iskrivljavanje Albanijevih riječi. Cilj je osramotiti i omalovažiti na bilo koji način, i nije bitno. Albani je rekao da će Isa, alejhis-selam, suditi po Muhammedovom, sallallahu alejhi ve sellem, vjerozakoniku, a ne po Indžilu (podrazumijevajući originalnu Allahovu Objavu objavljenu Isau), niti po nekom od mezheba spomenuvši za primjer hanefijski mezheb, jer šejh Albani smatra da nijedna prijašnja objava (originalna) niti bilo koja pravna škola zasebno ne može u potpunosti zamijeniti Kur'an i hadis, što je, bez sumnje, ispravno, budući da u svakom mezhebu postoje stvari koje nisu u potpunosti usklađene s Kur'anom i vjerodostojnim hadisima. Pogledajmo podlosti i nepravdu koju čine neki muslimani! Zanemaruju desetine Albanijevih pohvala Ebu Hanife, a nadovezuju se na dvosmislenu izjavu koju protumače shodno svojim prohtjevima. To mi liči na riječi imama Vekia b. Džerraha: "Islamski učenjaci pišu ono što je u njihovu korist i ono što je protiv njih (dakle govore istinu, makar bila gorka), dok sljedbenici strasti pišu samo ono što ide samo njima u prilog."[1241] Uzvišeni Allah rekao je:

﴿وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَـَٔانُ قَوْمٍ عَلَىٰٓ أَلَّا تَعْدِلُوا۟ ۚ ٱعْدِلُوا۟ هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ ۖ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ۚ﴾

[1238] Vidjeti: *Sifetus-salah*, str. 46.

[1239] Vidjeti: *El-Meshu alel-dževrebejni*, str. 75.

[1240] Vidjeti: *Er-Redul-mufhim*, str. 33.

[1241] Darekutni, u djelu *Es-Sunen*, 1/19/33. Vidjeti: *Tenkihut-tahkik*, 1/18, od imama Ibn Abdulhadija – El-Ilmijja, 1419. Bejrut.

"Neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite nikako ne navede da nepravedni budete. Pravedni budite, to je najbliže bogobojaznosti i bojte se Allaha..."[1242] Pored toga, šejh Albani je čovjek, pogađa i griješi, a odjećom nepogrješivosti počašćen je samo Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a Allah najbolje zna.

[1242] Prijevod značenja El-Maide, 8.

PRIMANJE POSJETA I GOSTOPRIMSTVO

Značenje hadisa „Ko vjeruje u Allaha, neka počasti gosta"

Pitanje: Kako shvatiti hadis u kojem Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Ko vjeruje u Allaha neka počasti gosta"*, i kada se može smatrati da je gost ugošćen?

Odgovor: Brojni Poslanikovi, sallallahu alejhi ve sellem, hadisi govore o vrijednostima ugošćavanja gosta. Ovo pitanje vraća se na običajno pravo i mogućnosti domaćina. Nije dopušteno gostu tražiti ono što domaćin nije u stanju ispuniti, niti je u redu da se domaćin opterećuje preko svojih mogućnosti. Šekik b. Seleme došao je s jednim čovjekom kod Selmana Farisija pa ih je ugostio hljebom i solju i rekao: "Da nam Poslanilk, sallallahu alejhi ve sellem, nije zabranio da se opterećujemo preko mogućnosti kada je riječ o gostu, opteretio bih se zbog vas." Taj je čovjek zatražio za'ter (vrsta lista koji se suši potom melje) s hljebom. Selman je poslao slugu da donese za'ter, a kao zalog trgovcu dao posudu iz koje je uzimao abdest. Kada su završili s jelom, čovjek je rekao: "Hvala Allahu, Koji nas je učinio zadovoljnim s onim čime nas je opskrbio!" "Da si bio zadovoljan opskrbom, ne bi moja posuda bila u zalogu kod prodavca!", odgovorio mu je Selman.[1243] Ovaj je smisao objašnjen u drugom hadisu u kojem Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Neka se niko ne opterećuje za gosta onim što nije u mogućnosti ponuditi."*[1244] Šejh Albani ovo predanje smatra ispravnim.[1245] A Allah najbolje zna.

Ko je prvi ugostio gosta

Pitanje: Na jednom ste predavanju kazali da je Ibrahim, alejhis-selam, bio prvi ko je ugostio gosta. Možete li nam navesti dokaz za to? Allah vas nagradio!

Odgovor: Svemogući Allah kazuje nam u časnom Kur'anu, u suri Hud i Zarijat, da je Ibrahim, alejhis-selam, ugostio nepoznate goste pečenim

---

[1243] Hakim, 4/136-137/7146, Bejheki, u djelu *Šuabul-iman*, 7/94/9598, i Taberani, 6/235/6085. Imam Hakim, Zehebi i Albani ovo predanje smatraju ispravnim. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 5/511.

[1244] Hatib, u djelu *Tarihu Bagdad*, 10/203, i Bejheki – *Kenzul-ummal*, 9/248/25876.

[1245] Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 5/568.

teletom. Ova činjenica ukazuje nam da je Allahov poslanik Ibrahim, alejhis-selam, bio jako gostoprimljiv čovjek. Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Prvi ko je ugostio gosta bio je Ibrahim."*[1246] A Allah najbolje zna.

Kako stojati pred vratima nakon što se pokuca na njih

Pitanje: Kako će stojati onaj ko pokuca nekome na vrata radi neke potrebe?

Odgovor: Kada čovjek dođe pred nečija vrata, pokucat će i okrenuti se na desnu ili na lijevu stranu, a neće stojati licem prema vratima, jer tako može vidjeti u tuđoj kući ono što mu nije dopušteno vidjeti. Neki je čovjek došao kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i stao prema vratima tražeći dopuštenje za ulazak. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče mu: *"Okreni se bočno desno ili lijevo; dopuštenje za ulazak traži se zbog pogleda."*[1247] Kada bi došao nekome pred vrata, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi stojao prema njima, već bi se okrenuo bočno na lijevu ili na desnu stranu.[1248] A Allah najbolje zna.

Kako se odnositi prema komšijama koji ulaze u kuću bez traženja dozvole

Pitanje: U našem mjestu postoji običaj da komšije ulaze u kuću bez traženja dopuštenja. Tako ponekad uđu u dnevni boravak a moja supruga bez mahrame. Šta mi savjetujete?

Odgovor: Nema sumnje da kod nekih muslimana današnjice vladaju običaji za koje nisu znali čak ni u pagansko vrijeme. Ružan li je to običaj, dragi moj brate, koji vlada u tvom mjestu! On se suprotstavlja Kur'anu, hadisu, konsenzusu islamskih učenjaka i zdravom razumu. Jedan čovjek je

---

[1246] Ibn Ebu Dunja i Ibn Asakir, sa dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 2/820, i *Es-Silsiletus-sahiha*, 2/351-352.

[1247] Ebu Davud, 4/346/5174, sa vjerodostojnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihu Suneni Ebi Davud*, 3/269.

[1248] Ebu Davud, 4/349/5186, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 2/849-850.

pogledao u Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, sobu kroz rupu u zidu, a u Poslanikovoj ruci bio je komad željeza kojim je češao svoju glavu. Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, saznao šta je učinio ovaj čovjek, rekao je: *"Da sam znao da gledaš, ovo bih ti zabio u oko; dopuštenje za ulazak traži se zbog pogleda."*[1249] Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kada bi neko zavirio u tvoju kuću bez dopuštenja pa mu kamenčićem izbio oko, ne bi bio grješan."*[1250] Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ako čovjek pogleda unutar kuće, tada je traženje dopuštenja za ulazak besmisleno."*[1251] Sevban je pripovijedao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Nije dopušteno nikome pogledati unutar tuđe kuće bez dopuštenja, a ako pogleda, već je ušao u nju."*[1252] Muslim b. Nuzejr govorio je da je neki čovjek došao kod Huzejfe i pogledao unutar kuće pa zatražio dopuštenje da uđe: "Mogu li ući?", na šta mu je Huzejfe rekao: "Okom si već ušao, ali zadnjicom nećeš sigurno."[1253] Preneseno je da je Omer b. Hattab izjavio: "Ko pogleda u unutrašnjost tuđe kuće prije nego što dobije dopuštenje, takav je veliki grješnik."[1254] Obavezan si savjetovati komšije i ukazivati im na grešku koju čine, tako će se najbezbolnije prevazići postojeći problem. Ako, ipak, ustraju u tom ružnom običaju, ti zaključavaj vrata i danju, tako ćeš spriječiti sve nepoželjne i nenadane ulaske. Ako se zbog toga poremete odnosi između tebe i njih, oni će biti grješni, a ne ti, a Allah najbolje zna.

Ustajanje iz poštovanja

Pitanje: Može li se ustati pred nekim iz poštovanja prema njemu?

Odgovor: Kada je riječ o ustajanju pred ljudima, islamski učenjaci imaju dva mišljenja. Neki to zabranjuju, a neki, opet, dopuštaju. Oni koji to zabranjuju svoj stav dokazuju sljedećim argumentima.

1249 Buharija i Muslim.

1250 Buharija i Muslim.

1251 Ebu Davud, 4/345/5173, i Ahmed, 2/366/8772. Ibn Hadžer ovo predanje smatra dobrim, a Albani slabim. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 11/26, i *Es-Silsiletud-daifa*, 6/95-96.

1252 Tirmizi, 2/298-299, i ocijenio ga je dobrim.

1253 Buharija, u djelu *El-Edebul-mufred*, str. 421/1090, sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

1254 Buharija, u djelu *El-Edebul-mufred*, str. 95/1092, i Bejheki, u djelu *Šuabul-iman*, 6/444/8828, sa slabim lancem prenosilaca.

1. Muavija b. Ebu Sufijan prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko priželjkuje da mu ljudi ustaju, neka sebi pripremi mjesto u Vatri."*[1255]

2. Enes b. Malik pripovijedao je: "Niko nije bio draži ashabima od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ali kada bi ga vidjeli, nisu mu ustajali, znajući da on to prezire."[1256]

3. Neposredno pred hidžru, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ušao je kod Ebu Bekra dok je sjedio na krevetu, pa se Ebu Bekr pomjerio da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mogao sjesti.[1257] Ibn Hadždž Maliki napominje: "Pogledaj, Allah nam se smilovao: Ebu Bekr se pomjerio da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sjeo, a nije mu ustao, mada ga je najviše poštovao, cijenio i volio."[1258]

Muavija b. Ebu Sufjan govorio je: "Nemoj ustajati nikome kada dođe, a ni mrtvom kada ga pronesu."[1259]

Omer b. Abdulaziz govorio je: "Kada me vidite, ne ustajte, već se sabijte i napravite mi mjesta."[1260]

Kada je Mehdi b. Mensur (jedan halifa) ušao u Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, džamiju, svi su mu ustali osim Ibn Ebu Zi'ba. Musejjib b. Zuhejr reče mu: "Ustani, ovo je vladar pravovjernih!" Ibn Ebu Zi'b odgovori: "Ljudi ustaju pred Gospodarom svjetova!" Na to Mehdi reče: "Pusti ga, jeza me podilazi od tih njegovih riječi."[1261]

Halifa Ebu Džafer Mensur došao je jašući pa su mu ustali svi ljudi osim Feredža b. Fudale. Halifa se razljutio, pozvao ga i pitao zašto nije ustao kada ga je vidio, a Feredž mu odgovori: "Strahovao sam da će me Allah pitati zašto sam ustao, a tebe zašto si bio zadovoljan mojim ustajanjem; ustajanje

---

1255 Tirmizi, Ahmed, Begavi, 12/295/3330, i Ibn Neddžžar, u djelu *Zejlu tarihi Bagdad*, 20/101. Ovo su predanje vjerodostojnim ocijenili: Munziri, Ibnul-Kajjim i Albani, a dobrim sljedeći muhaddisi: Tirmizi i Nevevi. Vidjeti: *Šerhus-sunna*, 12/295, *Mugnil-esfar*, 2/256 – *El-Ihja*, *Tehzibus-sunen*, 14/85, *Tuhfetul-ahvezi*, 8/24, i *Sahihut-tergib*, 3/31.

1256 Tirmizi, Ahmed, Ebu Ja'la, 3/321-322/3772, i Bejheki, u djelu *Šuabul-iman*, 6/469/8936. Imam Tirmizi, Ibnul-Kajjim i Albani ovo predanje smatraju ispravnim. Vidjeti: *Tehzibus-sunen*, 14/85, *Tuhfetul-ahvezi*, 8/23, i *Es-Silsiletus-sahiha*, 1/698.

1257 Vidjeti: *Tarihut-Taberi*, 1/569.

1258 Vidjeti: *El-Medhal*, 1/187, i *Medžmu'ul-fetava*, 1/258.

1259 Hinnad, u djelu *Ez-Zuhd*, 2/428.

1260 Ibn Asakir, u djelu *Tarihu Dimešk*, 19/170/2. Preuzeto iz djela *Es-Silsiletus-sahiha*, 1/696.

1261 Vidjeti: *Tarihu Bagdad*, 3/99-100, *Tehzibul-kemal*, 6/407, i *Sijeru ealamin-nubela*, 7/143.

je prezirao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem." Mensur tada zaplaka, postavi Feredža pored sebe i ispuni mu neke njegove potrebe.[1262]

Halifa Muvekkil pozvao je neke učenjake u goste, a kada se pojavio, svi su ustali osim Ahmeda b. Gajlana Malikija. Muvekkil je pitao prisutne zašto Ahmed nije ustao pa su kazali da ima slab vid i da nije primijetio halifin dolazak. Kada je to čuo Ahmed b. Gajlan, reče: "Nikako, vladaru pravovjernih! Ja dobro vidim, ali sam te htio poštedjeti Allahove kazne. Naime, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Ko priželjkuje da mu ljudi ustaju, neka sebi pripremi mjesto u Vatri.'"*Muvekkil tada priđe Ahmedu i sjede pored njega.[1263]

Imam Malik, Ahmed, Ibn Tejmijje i neki drugi učenjaci kažu da je ustajanje pred nekim zabranjeno.[1264]

Šejhul-islam Ibn Tejmijje rekao je: "Ashabi nisu običavali ustajati pred Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, kad god ga vide (...) A kada jer riječ o ustajanju putniku kada se vrati s puta s namjerom dočeka, to se smatra pohvalnim djelom."[1265]

Islamski učenjaci koji dopuštaju ustajanje pred ljudima svoj stav dokazuju sljedećim dokazima.

1. Ebu Seid Hudri prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon presude Benu Kurejzi tražio Sa'da b. Muaza. Kada se pojavio jašući, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je ensarijama: *"Ustanite vašem velikanu!"*[1266] Imam Muslim izjavio je: "Ne znam da postoji vjerodostojniji hadis kada se radi o ustajanju pred drugom osobom od ovog hadisa. Ovo je ustajanje iz dobročinstva, a ne iz pretjeranog poštivanja."[1267] Imam Nevevi tvrdi da su Buharija, Muslim i Ebu Davud dokazivali ovim hadisom da je ustajanje pred drugim čovjekom dopušteno.[1268]

Imam Bejheki na osnovu ovog hadisa naslovio je poglavlje: *Ustajanje pred prijateljem iz poštovanja i dobročinstva.*[1269] Većina islamskih učenjaka

---

1262 Vidjeti: *Tarihu Bagdad*, 12/390, i *Tehzibul-kemal*, 6/22-23.
1263 Ebu Bekr Dineveri, u djelu *El-Mudžalese*, 1/176.
1264 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 27/56, *El-Medhal*, 1/187, i *Sijeru ealamin-nubela*, 13/140.
1265 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 1/258.
1266 Buharija i Muslim.
1267 Bejheki, u djelu *El-Medhal*, 2/202.
1268 Vidjeti: *Fethul-Bari*, 11/54.
1269 Vidjeti: *Šuabul-iman*, 6/466. A sličnu je cjelinu naslovio u djelima *El-Adab*, str. 190, i *El-Medhal*, 2/200.

smatra da nije pokuđeno ustati pred osobom, ako je motiv ustajanja poštivanje i dobročinstvo.[1270] Ovo mišljenje, između ostalih, odabrali su: Ebu Sulejman Hattabi, Ibn Bettal, Begavi, Nevevi, Ibn Hadžer i kadija Ijad.[1271]

Neki učenjaci tvrde da ashabi nisu ustali iz poštivanja, već da pomognu Sa'du da sjaše, a to jasno stoji u drugoj verziji hadisa: "*Ustanite vašem velikanu i pomozite mu da sjaše!*"[1272]

2. Prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustajao Fatimi, radijallahu anha, kada bi došla kod njega, i da bi ona ustajala Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi došao kod nje.[1273]

Imam Šafija prošao je jašući pored imama Ahmeda, a kada ga je vidio, imam Ahmed pohrlio mu je u susret i pratio ga sve dok se nije udaljio. Kada se nakon izvjesnog vremena vratio, rekao je: "Ko želi naučiti pravo neka slijedi Šafiju, makar hodao iza njegove mazge."[1274]

Ebu Bekr Mervezi vidio je Hadždžadža b. Šaira, a Hadždžadž je služio imama Ahmeda i poštivao ga. Ustao mu je i rekao: "Neka je mir na slugu iskrenih robova."[1275]

Postoje brojni drugi argumenti koji ukazuju da je ustajanje pred drugim ljudima dopušteno, ali je njihova autentičnost diskutabilna, pa ih nećemo ni spomenuti na ovom mjestu.

Prioritetnije mišljenje

Imamo vjerodostojne, ali naoko oprečne dokaze koje moramo uskladiti. Ta je oprečnost, kako rekosmo, prividna, jer nemoguće je da vjerodostojni hadisi budu u koliziji jedni s drugima. Naime, kada je riječ o zabrani ustajanja pred drugim ljudima, ona se odnosi na sljedeće slučajeve:

a) Kada osoba voli da joj neko ustaje iz počasti, takvoj osobi nije dopušteno ustati po mišljenju svih učenjaka, jer se taj postupak jasno kosi s Muavijinim i Enesovim predanjem;

1270 Vidjeti: *El-Minhadž*, 12/75.

1271 Vidjeti: *Mealimus-sunen*, 4/144, *Šerhus-sunna*, 12/295, *El-Mufhim*, 3/592, *Šerhu sahihil-Buhari*, 9/43, od Ibn Bettala, *El-Minhadž*, 12/75, *Umdetul-Kari*, 22/251, i *Fethul-Bari*, 11/56.

1272 Ibn Hibban i Ahmed, 6/141/25140. Ibn Hadžer i Albani ovu verziju smatraju dobrom. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 11/53, *Medžmeuz-zevaid*, 6/138 i *Es-Silsiletus-sahiha*, 1/143-145.

1273 Tirmizi i Ebu Davud, 4/356-357/5217, sa ispravnim lancem prenosilaca.

1274 Vidjeti: *Hil'ijetul-evlija*, 9/99, *Sijeru ealamin-nubela*, 10/86-87, i Bejheki, u djelu *Menakibuš-Šafi*, 2/252-253.

1275 Ebu Nuajm, u djelu *Hil'ijetul-evlija*, 9/173.

b) da ne postoji nikakva potreba za ustajanjem;
c) ustajanje oholnicima i tiranima;
d) ako se ustajanje shvati kao obaveza; i
e) ustajanje nevjerniku ili velikom grješniku.

Ako postoji opravdan razlog za ustajanjem pred osobom kao poštivanje učenog ili pobožnog, iz dobročinstva ili uvažavanja, tada nema smetnje.

Ebu Velid b. Rušd ustajanje pred drugim ljudima dijeli na četiri vrste: prvo, ustanje nekome zbog njegove oholosti, i ova vrsta ustajanja je strogo zabranjena; drugo, ustajanje ne zbog njegove oholosti, ali postoji bojazan da bi se vremenom mogao uzoholiti zbog toga; i ustajanje u ovom slučaju pokuđeno je; treće, ustajanje iz dobročinstva i poštivanja, a on ne očekuje niti voli da mu se ustaje, i to je u ovom slučaju dopušteno; i, četvrto, ustajanje putniku kada se vrati s puta, odnosno ustajanje u nekakvom veselju zbog čestitanja, odnosno u žalosti zbog izražavanja saučešća, i ovo ustajanje je pohvalno (mendub).[1276]

Prema tome, nema smetnje ustati učenom čovjeku iz poštovanja prema materiji koju posjeduje, starijoj osobi, žena mužu i sl., uzimajući u obzir prethodno spomenuta pravila. Ako čovjek zna da će u određenim situacijama neustajanjem izazvati veće zlo, tada nema problema u tome da ustane.[1277] A Allah najbolje zna.

Rukovanje ili grljenje gosta

Pitanje: Treba li čovjek svakog gosta koji mu dođe zagrliti ili je dovoljno rukovati se?

Odgovor: Gost će, prije svega, nazvati selam domaćinu, a ovaj će odgovoriti na selam ljepšim od onoga koji mu je upućen. Uzvišeni Allah kaže:

﴿ وَإِذَا حُيِّيتُم بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا۟ بِأَحْسَنَ مِنْهَآ أَوْ رُدُّوهَآ ﴾

"Kada pozdravom pozdravljeni budete, ljepšim od njega otpozdravite ili pozdrav uzvratite..."[1278] Ako se rukuju, u svoju su korist to učinili. Bera b.

[1276] Vidjeti: *Fethul-Bari*, 11/54, i *Umdetul-kari*, 22/252.
[1277] Vidjeti: *Fethul-Bari*, 11/56.
[1278] Prijevod značenja En-Nisa, 86.

Azib prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kada se dva muslimana sretnu i rukuju, bit će im oprošteno prije nego što se rastanu."*[1279] Katade je upitao Enesa b. Malika da li su se ashabi rukovali, na šta je odgovorio: "Jesu."[1280] Imam Nevevi napominje: "Rukovanje prilikom susreta je sunnet, i to svi učenjaci kažu."[1281] Ibn Bettal tvrdi da je rukovanje pohvalna stvar po većini učenjaka.[1282] Kada je riječ o grljenju (muâneka), to se čini samo kada se putnik vrati s puta, odnosno osoba nakon dugog odsustva. Enes b. Malik govorio je: "Kada bi sretali jedni druge, ashabi bi se rukovali, a kada bi se vratili s puta, zagrlili bi putnika."[1283] Imam Buharija u svome je *Sahihu* i u zbirci *El-Edebul-mufred* naslovio poglavlje: *Grljenje*.[1284] Ne treba se grliti prilikom svakog susreta; u tome treba slijediti ashabe, a Allah najbolje zna.

Koliko traje posjeta bratu muslimanu

Pitanje: Koliko treba trajati posjeta bratu muslimanu?

Odgovor: Šerijat nije precizirao vrijeme trajanja posjete. To se vraća na običajno pravo i potrebu. Posjeta ne smije trajati toliko dugo da uznemiri domaćina. Svevišnji Allah u suri Ahzab blago je ukorio neke ashabe koji su ostali dugo kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, razgovarajući jedni s drugima. Musliman u svim stvarima mora biti umjeren i ne uznemiravati druge muslimane svojim dugim bezrazložnim posjetama. Nema sumnje da kratke posjete bivaju draže domaćinu i u njima ima manje bespotrebnog govora, za razliku od dugih sijeljenja u kojima nakon lijepog govora, često, slijedi ogovaranje, prenošenje tuđih riječi, kleveta itd.

Dok smo bili studenti, jednom prilikom bili smo u posjeti jednom imamu pa mu je neki šejh došao u posjetu. Bili smo iznenađeni kada je šejh nakon nepunih deset minuta ustao i tražio dopuštenje za izlazak iz kuće,

---

[1279] Ebu Davud, Tirmizi, Ibn Madže, Ahmed i Bejheki, 7/160/13571, sa dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 2/56-59.

[1280] *Šerhul-Buhari*, 22/99, od imama Kermanija.

[1281] Vidjeti: *Avnul-Mabud*, 14/81.

[1282] Vidjeti: *Šerhul-Buhari*, 9/44, od Ibn Bettala.

[1283] Taberani, u djelu *El-Evsat*, 1/74/97, sa dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 6/303, i *Sahihut-tergib*, 3/32.

[1284] Vidjeti: *Umdetul-kari*, 22/254, i *Sahihul-edebil-mufred*, str. 371.

smatrajući da je oduljio s posjetom. Ovako postupaju oni koji paze na svoje vrijeme i nastoje ga iskoristiti na najbolji mogući način. Ne kažemo da se trebaju prakticirati ovako skromne posjete, ali, isto tako, znamo da mnogi pretjeruju i bez ikakvog osjećaja sjede u gostima po 4-5 ili više sati smatrajući da čine dobro djelo. Ponekad, pored dugih isjedavanja, u goste se dolazi u nevrijeme, bez prethodne najave i sl. Budući da šerijatom nije regulirano vrijeme trajanja posjete, smatram, osim ako prilike drukčije ne nalažu, da bi bilo najbolje dolaziti u posjetu između akšama i jacije. To je period prikladan za posjetu i ne predstavlja poteškoću ni gostu ni domaćinu, a Allah najbolje zna.

PROPISI VEZANI ZA DJECU

PITANJA U VEZI DJEČIJIH IMENA

Pitanje: Da li je Emil muslimansko ime?

Odgovor: Ne znam ima li to ime određeno značenje. Umjesto njega bolje je nadjenuti ime Emel, a to znači: nada.

Pitanje: Da li su imena Adna i Berin muslimanska imena, i šta ona znače?

Odgovor: Ime Adna može se prihvatiti zbog lijepog značenja, mada oko njegovog značenja postoji razilaženje. Ime Berin nema posebno značenje u arapskom jeziku.

Pitanje: Da li je Ella muslimansko ime?

Odgovor: Ne znam ima li to ime posebno značenje. Podsjeća na skraćenicu odrične rječice "en la", što znači: da ne bi. To se ime može zamijeniti imenom Ala: blagodati, s dugim samoglasnikom "a" i hemzetom na kraju.

Pitanje: Šta znači ime Anesa?

Odgovor: Ime Enisa, s dugim samoglasnikom "i", (Anesa) znači ona koja je društvena, druželjubiva, dobrodušna itd. U nekim povijesnim izvorima stoji da se Resulullahova, sallallahu alejhi ve sellem, sestra po mlijeku zvala Enisa (u našem jeziku – Anesa), ali je ispravnije kazati Enisa. Vidjeti: *Zapečaćeni džennetski napitak*, str. 60.

Pitanje: Jesu li Arijana i Arijan muslimanska imena? Naime, u starim verzijama knjiga muslimanskih ličnih imena nalazilo se ime Arijana, ali mnogi govore da to ime nema značenja, ili da je katoličko. Allah vas nagradio!

Odgovor: Imena Arijan i Arijana jesu imena s ružnim značenjem. Ova imena u arapskom jeziku znače: nag i naga, otuda ih nije ispravno

nadijevati, a Allah najbolje zna.

Pitanje: Da li je ispravnije dati ime Merjem ili Merjema?

Odgovor: Ispravno je dati ime Merjem, i treba je tako zvati, s tim što ne smeta da se administrativno zove Merjema. Običaj muslimana na Balkanu jeste da izvornom imenu dodaju samoglasnik "a", kažu: Zejneba, a treba Zejneb, Suada, a treba Suad (napomena: Suad je žensko ime) itd.

Pitanje: Poštovani brate, da li su Ernes, Eldar i Ajla muslimanska imena?

Odgovor: Ime Ernes nema posebno značenje. Više liči na neko nevjerničko ime. Umjesto njega može se nadjenuti ime Enes i Enis (s dugim samoglasnikom "i"), Enus (s dugim samoglasnikom "u") ili Ensar (s dugim samoglasnikom "a"). Isti je slučaj s imenom Eldar. Umjesto njega može se nadijevati ime Elmas (s dugim samoglasnikom "a"). Kada je riječ o imenu Ajla, ono je turskog porijekla, a znači: ona koju obasjava mjesečeva svjetlost. Ne smeta nadjenuti ovo ime zbog njegovog lijepog značenja, ali i zbog toga što nije svojstveno nevjernicima niti potječe od njih. Umjesto njega može se, također, nadijevati ime Ala' (s dugim samoglasnicima "a" na početku i kraju, a na kraju s hemzetom, koje je označeno apostrofom), a to ime znači: blagodati.

Pitanje: Da li su Sabina, Arzija, Nervin i Nermin muslimanska imena?

Odgovor: Nisam nigdje pročitao da ime Sabina ima određeno značenje u arapskom jeziku. Umjesto njega može se nadjenuti ime Sabiha (s dugim samoglasnikom „i"), a to znači: vedra, jasna. Arzija je ime perzijskog porijekla, a znači: čežnja i nada, kao i ime Nermin – junak. Dakle, ta imena ne potječu od muslimana, i zato ih treba izbjegavati. Kada je riječ o imenu Nervin, ne znam šta ono znači, to je više nevjerničko nego muslimansko ime, a Allah najbolje zna. Muslimanska imena jesu ona koja imaju lijepa značenja na arapskom ili drugom jeziku, a ona su brojna. Kada je riječ o nadijevanju imena, muslimani se moraju jasno razlikovati od nemuslimana.

Pitanje: Kakva imena nadijevati djeci: turska ili bosanska?

Odgovor: Po konsenzusu islamskih učenjaka, roditelji su obavezni svojoj djeci nadijevati lijepa imena. U tom smislu navodi se hadis koji se ne može uzeti kao argument.[1285] Ebu Derda pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Na Sudnjem danu ćete biti dozivani po vašim i po imenima vaših očeva, zato svojoj djeci nadijevajte lijepa imena."*[1286] Lijepo je nadijevati djeci imena poslanika, dobrih ljudi ili imena u genitivnoj vezi s lijepim Allahovim imenima: Abdullah, Abdullatif, Abdurrezzak, Abdulkadir itd. Jusuf b. Abdullah b. Selam izjavio je: "Meni je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nadjenuo ime Jusuf."[1287] Imam Muslim zabilježio je predanje u kojem stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Prijašnji narodi *nadijevali su imena svojih poslanika i dobrih ljudi koji su živjeli prije njih."* Imena ne moraju biti arapskog ni drugog, određenog porijekla. Od poslanika samo su četverica imali arapska imena: Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Adem, Salih i Šuajb, alejhimus-selam, a ostali su imali strana imena koja su vremenom arabizirana. Može se nadjenuti ime na bilo kojem jeziku pod uvjetom da ima lijepo značenje i da nije specifično nevjernicima, a Allah najbolje zna.

Kada počinje odgoj djece

Pitanje: Kada treba početi s odgojem djece?

Odgovor: Kada je riječ o odgoju djece, mnogi muslimani se nemarno odnose ili su obmanjeni pa zakasne s odgojem. Odgoj djece počinje samim izborom bračnog druga. Aiša, radijallahu anha, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Izaberite najbolju ženu u koju ćete staviti vaše sjeme."*[1288] U ovom je hadisu poticaj na biranje najboljih i najbogobojaznjih žena, jer one rađaju djecu i poučavaju ih vrijednostima koje i same posjeduju. Zar neodgojena, nevaljala ili žena koja je nepokorna

---

[1285] Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 8/47, *El-Bejanu vet-tarifu*, 2/279, i *Es-Silsiletud-daifa*, 1/357.

[1286] Ebu Davud, Ibn Hibban i Bejheki, 9/515, i Begavi, 12/327, sa slabim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 10/557, i *Es-Silsiletud-daifa*, 11/810.

[1287] Buharija, u zbirci *El-Edebul-mufred*, str. 147/367, i Tirmizi u *Eš-Šemailu*, str. 179/292, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 10/578.

[1288] Ibn Madže, 1/633/1968, i Hakim, 2/176/2687. Ovaj je hadis prenesen različitim putevima koji pojačavaju jedni druge, tvrde Ibn Hadžer i Albani. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 9/125, i *Es-Silsiletus-sahiha*, 3/56.

Allahu može odgojiti primjernu generaciju! Na ovu činjenicu ukazuje hadis koji je zabilježio imam Muslim, a u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ovaj je svijet prolazno naslađivanje, a najljepše na ovome svijetu jeste primjerna žena."* A Allah najbolje zna.

Učenje ezana na uho novorođenčeta

Pitanje: Kada se novorođenčetu uči ezan na uho?

Odgovor: Učenje ezana na desno uho novorođenčetu praksa je muslimana kroz generacije, tvrde imam Tirmizi i Hattab.[1289] Po mišljenju mnogih učenjaka poznatih pravnih škola, učenje ezana djetetu na uho smatra se pohvalnim djelom.[1290] Imam Malik nije smatrao pohvalnim učenje ezana na uho novorođenčetu.[1291] Mudrost učenja ezana na uho novorođenčetu jeste to da dijete prije svega čuje riječi tevhida koje tjeraju šejtana u bijeg, a koji je uznemirio dijete nakon rođenja, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna. Isto tako, ezanom se dijete poziva da bude pokorni Allahov rob i da se ne odaziva šejtanu koji će ga pokušati odvesti s Pravog puta.[1292]

Učenjaci koji kažu da ezan treba učiti novorođenčetu svoj stav temelje na slabom predanju da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio ezan Hasanu b. Aliji kada je rođen.[1293] Citirani hadis se prenosi u različitim verzijama kao: *"Učio je ezan u Hasanovo uho"*, *"Učio je ezan u Husejinovo uho"*, *"Učio je ezan u Hasanove uši"*, *"Učio je ezan u Hasanovo i Husejinovo uho i naredio da se tako čini."* Ove nesigurnosti u citiranju predaje aludiraju nam da Asim b. Ubejdullah nije dobo zapamtio hadis. Prema tome, iako je učenje ezana na desno uho novorođenčetu ustaljena praksa muslimana, to

---

[1289] Vidjeti: *Aridatul-ahvezi*, 4/21, i *Mevahibul-Dželil*, 2/86.

[1290] Vidjeti: *El-Medžmu*, 8/334, *Mevahibul-Dželil*, 2/85, *El-Insaf*, 4/114, *Hašijetu Ibni Abidin*, 2/62, i *Avnul-Mabud*, 2/85.

[1291] Vidjeti: *Mevahibul-Dželil*, 2/86.

[1292] Vidjeti: *Tuhfetul-mevdud*, str. 32, od Ibnul-Kajjima.

[1293] Tirmizi, 5/71/1516, Ebu Davud, 4/330/5105, Taberani, 3/30/2578, i Begavi, 11/273/2822. Imam Tirmizi i Hakim predanje smatraju ispravnim. Međutim, imam Ibn Hibban, Munziri, Zehebi, Ševkani i Albani tu njihovu ocjenu nisu prihvatili jer u lancu prenosilaca tog predanja postoji prenosilac po imenu Asim b. Ubejdullah, čije hadise odbacuju poznati hadiski eksperti. Vidjeti: *Muhtesaru Ebi Davud*, 8/8-9, *Telhisul-mustedrek*, 3/197, *Nejlul-evtar*, 5/230, i *Es-Silsiletud-daifa*, 1/493.

nema utemeljenja u vjerodostojnom hadisu. Kada je riječ o učenju ikameta na lijevo uho, to je spomenuto u hadisu koji prenosi Husejn b. Alija, radijallahu anhum, a u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko dobije dijete pa mu prouči ezan na desno, a ikamet na lijevo uho, neće mu nauditi džinni koji prate čovjeka."*[1294] U ovome lancu prenosilaca postoje prenosioci: Jahja b. Ala i Mervan b. Salim, koji su, po nekim učenjacima, lažovi, a po drugim, njihova su predanja ništavna, dok je biografija Talhe b. Ubejdullaha nepoznata.[1295] Imam Zehebi ovo je predanje naveo kao primjer ništavnih hadisa koje prenosi Jahja b. Ala.[1296] Dakle, učenje ikameta na lijevo uho novorođenčetu nije dozvoljeno prakticirati jer se to navodi u apokrifnom ili, u najmanju ruku, ništavnom hadisu po kome nije dozvoljeno postupati. A kada je riječ o učenju ezana, to se navodi u slabom predanju prema kojem je postupala većina učenjaka, a Allah najbolje zna.

Djeca i hifz Kur'ana

Pitanje: Kada je najbolje da djeca počnu učiti Kur'an napamet?

Odgovor: Najbolje da djeca počnu učiti Kur'an napamet od četvrte ili pete godine, mada neka djeca mogu početi i prije toga, ovisno o umnim mogućnostima. Neki ispravni prethodnici smatrali su da nema smetnje u tome da se dijete počne poučavati Kur'anu kada navrši tri godine.[1297] Ibrahim b. Seid Dževheri govorio je: "Vidio sam dječačića od četiri godine: dovodili bi ga kod halife Memuna pa bi učio Kur'an pred njim; a kada bi ogladnio, plakao je."[1298] Svevišnji Allah olakšao je pamćenje Kur'ana, pa neispravno je djecu oslobađati te odgojne obaveze pod izgovorom da teško pamte. Istina, među djecom postoji razlika, ali svako dijete može zapamtiti nekoliko odlomaka Kur'ana, neka djeca više a neka manje. Predškolsko vrijeme idealna je prilika koja se treba iskoristiti, jer polazak u školu povlači

---

1294 Ebu Ja'la, 6/32/6747, Ibn Sunni, str. 220/623, i Bejheki, u djelu *Šuabul-iman*, 6/390/8619.

1295 Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 4/59, *Ithaful-hajeretil-mehera*, 7/91, *Fejdul-Kadir*, 6/293, *Es-Silsiletud-daifa*, 1/491-494, *Udžaletur-ragibil-mutemenni*, 2/701, i *Fethul-Vedud*, str. 187-189, od Ebu Omera Hamavija.

1296 Vidjeti: *Mizanul-iatidal*, 4/397.

1297 Vidjeti: *El-Kifaja*, str. 64.

1298 Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 12/150, i *El-Kifaja*, str. 64.

za sobom druge obaveze. U svakom slučaju pamćenje Kur'ana kod djece uveliko se razlikuje od pamćenja kod odraslih. Govoreći o pamćenju Kur'ana mladih, imam Katade rekao je: "Pamćenje u mladosti je kao urezivanje u kamen."[1299] Hasan Basri rekao je: "Učenje u mladosti je kao uklesavanje u kamen."[1300] Ove se riječi navode u jednom hadisu čija je vjerodostojnost diskutabilna. Gotovo da nećemo naći učenjaka prvih, ali i potonjih generacija a da nije naučio Kur'an u ranoj mladosti. U vjerodostojnom predanju navodi se da je Ibn Abbas rekao: "Pitajte me o tefsiru, jer sam zapamtio Kur'an u ranoj mladosti."[1301] Kadija Abdullah Ebu Muhammed Asbehani, poznat kao Ibnul-Lebbab, zapamtio je Kur'an u petoj godini.[1302] Kadija Ebu Bekr Merestan zapamtio je Kur'an kada je imao sedam godina.[1303] Imam Šafija rekao je: "Zapamtio sam Kur'an sa sedam godina, a Malikovu *El-Muvettu* kada sam imao deset godina."[1304] Dijete treba forsirati na pamćenje tekstova u mladosti, a na njihovo razumijevanje u kasnijem periodu, jer se u mladosti lakše pamti, a u zrelijoj dobi lakše razumijeva, a Allah najbolje zna.

Djeca i strani jezici

Pitanje: Trebaju li djeca učiti strane jezike?

Odgovor: Nema smetnje u tome da dijete uči strane jezike, jer muslimani će se lakše sačuvati spletki din-dušmana ako vladaju njihovim jezicima. Isto tako, nakon savremenog ekonomskog, tehnološkog i elektronskog napretka učenje stranih jezika prijeka je potreba koja se ne može zanijekati. Međutim, učenje stranih jezika ne smije biti s ciljem poistovjećivanja s nemuslimanima niti iz ljubavi prema njima, to njihovo učenje treba ići u prilog muslimanskom društvu. Po Poslanikovoj, sallallahu alejhi ve sellem, naredbi, Zejd b. Sabit naučio je hebrejski jezik za sedamnaest dana. Navodi se da je Ibn Zubejr imao oko stotinu sluga i da je

1299 Ibn Sa'd, u djelu *Et-Tabekat*, 7/171.
1300 Bejheki, u djelu *El-Medhal*, 2/160/640.
1301 Vidjeti: *Fethul-Bari*, 9/84.
1302 Vidjeti: *Tarihu Bagdad*, 10/143, *El-Kifaja*, str. 64-65, od Hatiba Bagdadija, i *Sijeru ealamin-nubela*, 12/150 i 17/654.
1303 Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 20/26.
1304 Vidjeti: *Tarihu Bagdad*, 2/60, *Sijeru ealamin-nubela*, 10/11.

svaki od njih pričao različitim jezikom, a Ibn Zubejr razgovarao je sa svakim od njih na njegovom jeziku.[1305] Učenje klasičnih stranih jezika ne smije zabaviti dijete od učenja arapskog jezika, ako postoji mogućnost za tim, jer je razumijevanje Allahovog Govora i Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi prioritet koji se ne smije zapostaviti, a Allah najbolje zna.

Razdvajanje sina od kćerke

Pitanje: Kada moram razdvojiti sina od kćerke?

Odgovor: Ako se misli na razdvajanje u postelji, onda je obaveza razdvojiti ih kada budu imali deset godina, kako je rekao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.[1306] Šejhul-islam Ibn Tejmijje napominje: "Razdvajanje djece u postelji poduzima se od desete godine, a prije punoljetstva, pa kakav je onda slučaj sa onima koji su prešli ovu dob."[1307] Da li razdvajanje u postelji znači razdvajanje u krevetima ili u sobama, predmet je razilaženja među islamskim učenjacima. Nema sumnje da je bolje i preče djecu različitih spolova razdvojiti u odvojene sobe, ako postoji mogućnost, u protivnom u posteljama, a Allah najbolje zna.

Odgojne mjere prema djetetu

Pitanje: Smijem li ponekad povući dijete za uho?

Odgovor: Ako je dijete zaslužilo ukor i roditelj ga odluči kazniti, nema šerijatske zapreke lagahno ga povući za uho. Abdullah b. Busr Mazini pripovijedao je: "Majka me poslala da Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, odnesem jedan grozd, a ja sam jeo grožđe sve dok ga nisam predao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Kada je to vidio, povukao me za uho i rekao: *'Prevarantu jedan.'*"[1308] A Allah najbolje zna.

[1305] Hakim, 3/633/6335.

[1306] Ebu Davud, 1/130/495, i Hakim, 1/311/708, sa dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Semerul-mustetab*, 1/55, i *Irvaul-galil*, 1/266, 2/7 i 7/190.

[1307] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 32/155.

[1308] Ebu Nuajm, u djelu *Hil'ijetul-evlija*, 6/105. Vidjeti: *El-Istiab*, 3/523, *Tehzibul-kemal*, 4/442, i *Misbahuz-zudžadže*, 4/35.

Odgoj djeteta u islamu

Pitanje: Kako odgojiti dijete u islamu?

Odgovor: Odgoj djeteta primarna je obaveza roditelja, za koju će biti pitan na Sudnjem danu. Ibn Omer prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Svi ste vi pastiri, i svi ćete biti pitani za svoje stado..."*[1309] Nemoguće je u jednom kratkom odgovoru riješiti ovo kompleksno pitanje koje ima svoje temelje i sporedne stvari i razlikuje se od djeteta do djeteta, od sredine do sredine, od roditelja do roditelja itd. Roditelji se u odgoju djece mogu pomoći određenom literaturom koja je prevedena na naš jezik, a koja daje osnovne smjernice u odgoju i ukazuje na učestale greške roditelja koje se čine tom prilikom. Nema sumnje da je djelo *Odgoj djece u islamu*, od šejha Abdullaha Ulvana od vitalne važnosti kada je riječ o ovoj tematici. Isto tako, savjetujem vam da poslušate poduži ciklus predavanja o odgoju djece od autora, a Allah najbolje zna.

[1309] Buharija i Muslim.

O VRAČANJU, DŽINNIMA, VESVESAMA I LIJEČENJU

Kada tražiti učenje rukje

Pitanje: Da li će čovjek koji ne osjeća čudne pojave niti ima čudnih problema u vezi s vjerom i imetkom tražiti da mu se uči rukja?

Odgovor: Rukja se uči isključivo osobama na kojima se jasno primijete znaci bolesti, tj. koje su izložene šejtanskim uznemiravanjima. Ukoliko čovjek ne osjeća nikakve promjene niti poremećaj, ne treba se podvrgnuti učenju rukje. Mnogi muslimani idu na nekakva "testiranja", pa tako otvore put šejtanskom djelovanju. Neki ljudi sebi umisle da su bolesni. To je teže liječiti od šejtanskog dodira, tim više jer su to šejtanska došaptavanja, a njihovo liječenje je jako komplicirano. Pogrešno je za svaki poremećaj, problem i loše raspoloženje smatrati da je posrijedi šejtanski dodir. Traženje učenja rukje od strane drugih treba biti zadnje rješenje, jer od svojstava ljudi koji će ući u Džennet bez polaganja računa jeste da ne traže da im se uči rukja, kako se bilježi u najvjerodostojnijim hadiskim zbirkama. Najbolje je da musliman sam sebi uči rukju i da samoinicijativno uči rukju drugom kada primijeti simptome na njemu, Allah najbolje zna.

Osamljivanje žene sa muškarcem strancem radi učenja rukje

Pitanje: Da li je udatoj ženi dopušteno da se osami sa čovjekom koji joj uči rukju, jer se radi o liječenju?

Odgovor: Osamljivanje muškarca i žene zabranjeno je, makar se radilo o učenju rukje. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Neka se muškarac ne osamljuje sa ženom, jer je šejtan treći."*[1310] Izgovor liječenja u ovome slučaju nije validan; uvijek je moguće prisustvo mahrema ili, u najmanju ruku, treće osobe, a Allah najbolje zna.

Status onoga koji umre od sihra a nije se htio liječiti

Pitanje: Ako čovjek zna da je pod utjecajem sihra a ne liječi se, pa umre, da li će na Sudnjem danu biti pozvan na odgovornost zbog grijeha na koji ga je naveo šejtan? Allah vas nagradio!

1310 Ibn Madže, Ibn Hibban i Ahmed, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 1/792-793.

Odgovor: Liječenje je legitimno kako od duhovnih tako i od tjelesnih bolesti. Svemogući Allah upozorio je:

﴿ تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ ﴾

"...i sami sebe u propast ne dovodite..."[1311] U drugom ajetu kaže:

﴿ وَلَا تَقْتُلُوا أَنفُسَكُمْ ﴾

"...i ne ubijajte sami sebe..."[1312] Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"O ljudi, liječite se, zaista Allah nije dao bolest a da nije za nju dao lijek, osim smrti."*[1313] Predanje su autentičnim okarakterizirali imam Tirmizi, Busiri, Hakim i drugi. Hadis je imperativnog karaktera, i to je očito. Liječenje od bolesti koje sprečavaju činjenje naređenog je vadžib i njegovim ostavljanjem obaveznik biva grješan. Ko umre s propustima i grijesima koje je počinio zbog svoje bolesti, ne htjevši se liječiti, njemu će Allah, dželle šanuhu, oprostiti, ako hoće, ili će ga kazniti, a Allah najbolje zna.

Kako se najefektivnije možemo zaštititi od zlih komšija

Pitanje: Primijetio sam da mi neki komšija odavno i na razne načine pokušava podmetnuti sihr. U dvorištu sam nalazio razne stvari: mrtvog miša, ugljen, kosti, izmet, grah, umotan papir i sl. Napominjem da smo muslimani praktičari i da redovno učimo Kur'an, molimo Svevišnjeg da nas zaštiti. Kako se najefektivnije možemo zaštititi od zlih komšija?

Odgovor: Po mišljenju nekih učenjaka, sihr se smatra velikim grijehom, za koji će njegov počinilac imati bolnu kaznu na budućem svijetu, a po mišljenju nekih drugi učenjaka, sihr je nevjerstvo. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio je: *"Sustegnite se sedam pogubnih grijeha: širka, sihra..."*[1314] Ebu Musa Ešari pripovijeda da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Trojica neće ući u Džennet: hronični alkoholičar, onaj ko kida rodbinske veze i onaj ko povjeruje sihirbazu."*[1315]

[1311] Prijevod značenja El-Bekare, 195.
[1312] Prijevod značenja En-Nisa, 29.
[1313] Sabirači sunena.
[1314] Buharija i Muslim.
[1315] Ahmed i Ibn Hibban, sa ispravnim lancem prenosilaca.

Ako takva kazna slijedi onome ko povjeruje vračaru, šta je onda sa samim vračarem?! Mnogi islamski učenjaci smatraju da se vračar ima kazniti pogubljenjem. Naime, Omer b. Hattab godinu dana prije smrti poslao je Ibn Muaviji pismo u kojem je stojalo sljedeće: "Ubijte svakog vračara i vračaru!"[1316] Poznati ashab Džundub Bedželi govorio je: "Kazna predviđena za vračara jeste odsijecanje glave."[1317] Imam Ibn Abidin, poznati hanefijski pravnik, zapisao je: "Hanefijski učenjaci, imam Malik i Ahmed smatraju da je sihirbaz nevjernik, bez obzira smatrao sihr zabranjenim ili ne, i obaveza ga je ubiti."[1318] Imam Zehebi kazao je: "Mnogi zalutali ljudi bave se sa sihrom i znaju da je to zabranjeno, ali ne znaju da je sihr ustvari nevjerstvo."[1319] Šejhul-islam Ibn Tejmijj tvrdi da većina islamskih pravnika smatra da se vračar ubija.[1320] U svakom slučaju, kaznu smije sprovesti samo vladar, a nikako pojedinci. Sve tragove sihra koje čovjek nađe treba spaliti i uništiti, jer se tako sprečava njegovo djelovanje.[1321] Svoga komšiju trebaš (direktno ili indirektno) nasavjetovati ili poslati nekoga da ga nasavjetuje ili mu dati knjigu koja tretira grijeh kojim se bavi. Ali moraš biti potpuno siguran i imati nepobitne argumente da ti baš on podmeće sihr, u protivnom ćeš nepravedno optužiti svoga brata. Islam nas uči da se protiv sihra zaštitimo preventivom. Neke preventivne stvari jesu sljedeće: traženje utočišta od Allaha, bogobojaznost (ko se Allaha boji, sačuvat će ga nesreće), oslonac na Allaha (ko se na Njega osloni, On će mu biti dovoljan), iskreno pokajanje (grijesi su uzrok mnogih nesreća), iskreno i ispravno vjerovanje, koje čovjeka štiti od šejtana, zikr, često učenje Kur'ana i zikrova prenesenih od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem. Ako i nakon spomenutih preventivnih mjera sihr bude djelovao, treba pristupiti šerijatski propisanom načinu liječenja od sihra, a Allah najbolje zna.

1316 Ibn Hazm, 11/397, Ebu Davud, 3/165/3043, Abdurrezzak, 6/49/9972, i Ahmed, 1/190/1657, s vjerodostojnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihu suneni Ebi Davud*, 2/260.

1317 Vidjeti: *Aridatul-ahvezi*, 3/427.

1318 Vidjeti: *Hašijetu Ibni Abidin*, 6/368.

1319 Vidjeti: *El-Kebair*, str. 32.

1320 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 28/346.

1321 Vidjeti: *Ialamul-mevekkiin*, 3/104.

Postoje li džinni nevjernici i džinni vjernici i ko su oni

Pitanje: Postoje li džinni nevjernici i džinni vjernici, i ko su oni. Da li je tačno da su džinni vjernici – meleki?

Odgovor: O ovom pitanju teško je govoriti na ovaj način. Ukratko možemo kazati sljedeće: postoje džinni vjernici i džinni nevjernici, isto kao što postoje ljudi vjernici i nevjernici. Da su neki džinni povjerovali u Kur'an, dokaz je sura Džinn. Džinni vjernici nisu meleki. Meleki su potpuno druga bića. Oni su stvoreni od svjetlosti, a džinni od vatre. Džinni nevjernici ustvari su šejtani, što jasno stoji u 102. ajetu sure Bekara.

Škripanje zubima u snu

Pitanje: Ima li škripanje zubima u snu veze s džinskim djelovanjem na čovjeka?

Odgovor: Škripanje zubima u snu, koliko znam, nema veze s džinskim djelovanjem. Čovjek sanja razne stvari, kojih se, kada ustane, možda i ne sjeća. To može biti zbog ružnih snova, naročito ako ta osoba škripi zubima dok je budna. Pogrešno je svaki neobičan postupak ili stanje vezati za džinne, sihr, urok itd., tim prije jer se time otvaraju velika vrata zlu i sumnji kojih će se čovjek teško osloboditi i koje imaju jako negativan utjecaj na njegovu psihu. Molim Uzvišenog Allaha da nas zaštiti od svakog zla, amin!

Ružne misli u namazu

Pitanje: Dok klanjam često mi dolaze ružne misli kojih se ne mogu riješiti. Time sam iskušana već duže vrijeme, a nikome se nisam žalila. Nekada mi dođe da plačem. Šta da činim? Allah vas nagradio!

Odgovor: Šejtan nastoji pokvariti djela koja čovjek čini, naročito namaz, najbolje djelo. Uvažena sestro, ružne misli koje te napadaju napadale su bolje ljude od nas: Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, ashabe. Imam Muslim i neki drugi muhaddisi zabilježili su da se Osman b. Ebu As požalio Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem: "Allahov Poslaniče, šejtan me ometa dok učim Kur'an u namazu!", na šta mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio: *"To je šejtan koji se zove Hinzeb; kada*

osjetiš da ti donosi ružne misli, traži utočište od Uzvišenog Allaha protiv njega i simbolično pljucni tri puta na lijevu stranu!" Osman je govorio: "Učinio sam kako mi je preporučeno, pa ga je Allah odagnao od mene."[1322] Dakle, ako čovjek, dok klanja, osjeti šejtanovo prisustvo, zatražit će utočište: euzubillahi mineš-šejtanir-radžim, i pljucnuti tri puta preko lijevog ramena. Time će se, uz Allahovu pomoć, riješiti svakojakih misli. A savjetujem sestri da pročita neku brošuru koja se bavi temom skrušenosti u namazu, jer ona zatvara, ili bar sužava šejtanske prilaze čovjeku. Molim Uzvišenog da nas sačuva šejtanskih spletki i slijeđenja njegovih stopa, amin!

Otklanjanje sihra sihrom

Pitanje: Mojoj majci napravljen je sihr; da li je dopušteno da ode kod drugog vračara kako bi joj pomogao?

Odgovor: Sihr je jedan od najvećih grijeha u Allaha, stoga, muslimanu, koji vjeruje u Allaha i u Sudnji dan, zabranjeno je bavljenje sihrom.

Onaj ko se bavi sihrom mora počiniti djelo nevjerstva, jer je nemoguće da njegov sihr bude djelotvoran i da mu džinni budu na usluzi osim nakon slijepe pokornosti i ibadeta njima, što izvodi iz islama po konsenzusu muslimana. Šejhul-islam Ibn Tejmijje rekao je: "Većina učenjaka je na stanovištu da se sihirbaz kažnjava pogubljenjem."[1323]

Postoje vjerodostojna predanja u kojima stoji da su Omer b. Hattab, Osman b. Affan, Hafsa b. Omer, Abdullah b. Omer i Džundub b. Abdullah sihirbaze kažnjavali pogubljenjem.[1324] Imam Ahmed tvrdi da se vjerodostojnim lancima prenosilaca prenosi da su trojica ashaba naređivali pogubljivanje sihirbaza.[1325] Omer b. Hattab godinu dana prije smrti poslao je Ibn Muaviji pismo u kojem je stojalo sljedeće: "Ubijte svakog vračara i

---

[1322] Muslim, 14/156/2203, Ahmed, 4/216/18057, Tahavi, 1/344-345/370, Ibn Sunni, str. 204/577, Bejheki u *Ed-delail*, 5/307, Abdu b. Humejd, 1/343/380.

[1323] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 29/346.

[1324] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 29/211, *Šerhu Fethil-Kadir*, 6/99, *Šerhus-sunna*, 10/239-240, *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 2/52, *Mearidžul-kabul*, 1/445-451, i *Et-Temhidu li šerhi kitabit-tevhid*, str. 295-296.

[1325] Vidjeti: *Tefsirul-Kur'anil-azim*, 1/145.

vračaru!"[1326] Imam Ebu Hanife i njegovi sljedbenici smatraju da se sihirbaz ima kazniti pogubljenjem i da se od njega ne traži pokajanje.[1327] Uzvišeni Allah kaže:

﴿وَلَٰكِنَّ ٱلشَّيَٰطِينَ كَفَرُوا۟ يُعَلِّمُونَ ٱلنَّاسَ ٱلسِّحْرَ﴾

"**...već su nevjernici šejtani koji ljude uče sihru...**"[1328] I kaže:

﴿وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّىٰ يَقُولَآ إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ﴾

"**Njih dvojica** (vračara) **nikoga nisu učili** (sihru) **dok mu ne bi rekli: 'Mi samo iskušavamo, a ti nemoj uznevjerovati.'**"[1329] Ibn Hadžer rekao je: "Ovim ajetom dokazuje se da je sihr i poučavanje sihru nevjerstvo. To je jasno kada je riječ o nekim vrstama sihra, jer se u tom slučaju moraju obožavati šejtani ili sazviježđa, za razliku od obične magije (ono što čine klasični mađioničari) koja ne izvodi iz islama."[1330] Imam Zehebi kazao je: "Mnogi zalutali ljudi bave se sihrom i znaju da je to zabranjeno, ali ne znaju da je sihr ustvari nevjerstvo."[1331] Ibnul-Arebi Maliki napominje: "Objasnili smo da postoji sihr koji rastavlja i koji spaja supružnike, i obje vrste su nevjerstvo."[1332]

Spomenuto pitanje poznato je kod islamskih učenjaka kao liječenje sihra sihrom (hallus-sihri bi sihrin mislihi). A islamski učenjaci imaju podijeljene stavove kada je riječ o liječenju sihra sihrom: neki to zabranjuju, a neki dopuštaju.[1333] Hafiz Hakemi zapisao je: "Liječenje opsihrenog sihrom nije dopušteno, jer se time priznaje legitimitet sihirbaza koji se mora pokoravati šejtanima da bi izliječio bolesnog."[1334] Džabir b. Abdullah pripovijedao je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan o nušri

---

1326 Ibn Hazm, 11/397, Ebu Davud, 3/165/3043, Abdurrezzak, 6/49/9972, i Ahmed, 1/190/1657, s vjerodostojnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihu suneni Ebi Davud*, 2/260.

1327 Vidjeti: *Ahkamul-Kur'an*, 1/50 i 53, od Džessasa, *Šerhu Fethil-Kadir*, 6/99, *Hašijetu Ibni Abidin*, 4/240, i *Nejlul-evtar*, 7/363.

1328 Prijevod značenja El-Bekare, 102.

1329 Prijevod značenja El-Bekare, 102.

1330 Vidjeti: *Fethul-Bari*, 10/224.

1331 Vidjeti: *El-Kebair*, str. 32.

1332 Vidjeti: *Ahkamul-Kur'an*, 1/39.

1333 Vidjeti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 2/54.

1334 Vidjeti: *Mearidžul-kabul*, 1/459.

(liječenju sihrom) pa je rekao: *"To je šejtanski posao."*[1335] Ovom hadisu u prilog ide verzija koju prenosi Enes b. Malik od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.[1336] Komentirajući navedeni hadis, šejhul-islam Ibnul-Kajjim zapisao je: "Postoje dva načina liječenja od sihra: prvo, liječenje sihra sihrom, i to je šejtanski posao na koji se mislilo ovim hadisom; drugo, liječenje šerijatskom rukjom, dovama i učenjem dvije zadnje sure iz Kur'ana, i ova je vrsta dopuštena i pohvalna."[1337] Upitan o alkoholu kao lijeku, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Alkohol nije lijek, već je bolest."*[1338] Na osnovu ovog hadisa imam Nevevi u Muslimovom *Sahihu* naslovio je poglavlje: *Liječenje alkoholom je zabranjeno.*[1339] Ebud-Derda prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Liječite se, ali ne zabranjenim stvarima."*[1340] Značenju ovog hadisa u prilog ide vjerodostojno predaje u kojem stoji da je Ibn Mes'ud rekao: "Allah nije dao da u zabranjenim stvarima bude lijek."[1341] Sihr je nesumnjivo jedan od najvećih grijeha i stoga je liječenje opsihrene osobe sihrom zabranjeno; takve bolesne osobe treba liječiti Kur'anom i dovama koje su od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prenesene u vjerodostojnim hadisima, a Allah najbolje zna.

Proklinjanje šejtana

Pitanje: Mora li se šejtan prokleti kada god se spomene?

Odgovor: Dopušteno je proklinjanje šejtana, jer ga je Uzvišeni Allah prokleo do Sudnjeg dana. Međutim, to se ne mora uvijek činiti. Bolje od toga jeste traženje utočište od njegovog zla. Ebu Mulejh prenosi da je jedan od ashaba jahao s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, na devi pa je

---

1335 Ahmed, 3/394/14167, Ebu Davud, 4/5-6/3868, i Bejheki, 9/590/19613. Ibn Hadžer ovo predanje smatra dobrim, a Albani vjerodostojnim. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 10/233, i *Es-Silsiletus-sahiha*, 6/611-612.

1336 Hakim, 4/464/8292, i ocijenio ga je vjerodostojnim. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 5/102.

1337 Vidjeti: *Ialamul-muvekkiin*, 6/558, od Ibnul-Kajjima.

1338 Muslim i Ibn Hibban, 4/232/1390.

1339 Vidjeti: *El-Minhadž*, 13/128.

1340 Ebu Davud, 4/7/3874, i Ibn Abdulberr, u djelu *Et-Temhid*, 5/282, sa slabim lancem prenosilaca.

1341 Buharija, kao muallek-predanje. Vjerodostojan lanac prenosilaca pronašli su: Ibn Ebu Šejbe, 5/38/23492, Abdurrezzak, 9/250/17097, i Tahavi u djelu *Šerhul-meani*, 1/108, kako tvrdi Ibn Hadžer, u djelima *Fethul-Bari*, 10/79, i *Et-Telhisul-habir*, 4/1397.

posrnula. Ashab reče: "Upropašten neka je šejtan!" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče mu: *"Ne govori tako, jer šejtan tada postaje velik kao kuća, već reci: 'Bismillah!', a kada to kažeš, on se smanjuje sve dok ne postane malehan kao muha."*[1342] U hadisu koji prenosi Ebu Hurejre, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Ne vrijeđajte šejtana, već tražite kod Allaha utočište od zla koje on nosi."*[1343] A Allah najbolje zna.

[1342] Ebu Davud, Tahavi i Taberani, u djelu *Ed-Dua*, 3/1699-170, i Begavi, 12/353-354, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Udžaletur-ragibil-mutemenni*, 2/583-584.

[1343] Temmam, u djelu *El-Fevaid*, 3/372 – *Er-Revdul-bessam*, i Ebu Tahir, djelu *El-Muhallis*, 2/447 – *Kešful-hafa*, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 5/547.

ODNOS PREMA RODITELJIMA I LJUDIMA OPĆENITO

Granica u održavanju rodbinskih veza

Pitanje: Da li je šerijat odredio granicu koja se ne smije prekoračiti kada je riječ o održavanju rodbinskih veza? Da li se u tom pogledu isto tretira čovjek čiji roditelji žive u istom gradu, odnosno državi? Allah vas nagradio!

Odgovor: Šerijat nije vremenski regulirao pitanje posjećivanja rodbine. Čovjek je dužan obilaziti rodbinu shodno mogućnostima i običajnom pravu podneblja u kojem živi, i posjećivanje rodbine ne smije zapostaviti toliki vremenski period da se to smatra kidanjem rodbinskih veza. Na posjetu roditeljima ili rodbini utječu brojni faktori: materijalna i tjelesna mogućnost, udaljenost, potreba (bolest, slavlje, žalost itd.) Dakle, sve se ovo treba uzeti u obzir i tada se može donijeti približan sud o minimalnim posjetama roditeljima. Nema sumnje da je bolje što češće posjećivati rodbinu, zbog nagrade koju je Allah pripremio onima koji održavaju rodbinske veze ulijevajući time radost u srca svojih najbližih. Bitno je naglasiti da održavanje rodbinskih veza nije isključivo posjetom već se može manifestovati i na druge načine shodno okolnostima: pozivom, savjetom, matrijalnom pomoći itd.

Želim prakticirati islam u cijelosti, ali me roditelji sprečavaju u tome

Pitanje: Moja mama je muslimanka, a otac Jehovin svjedok. Od malih nogu otac me tjera da prihvatim njegovu religiju, ali ja sam uvijek težila islamu, nadajući se da ću jednog dana moći biti prava muslimanka. Kako zalazim u godine želim prakticirati islam u cijelosti, ali od oca ne smijem ići u džamiju, a krijem i to da postim ramazan. Znam da Svevišnji Allah naređuje poštivanje roditelja, ali... Moja majka ne prakticira islam, i ja, praktično, nemam ničiju podršku. Da li ću biti kažnjena ako neke islamske propise ne budem izvršavala? Šta mi savjetujete? Allah vas nagradio!

Odgovor: Dužna si da poštuješ roditelje i da im se pokoravaš sve dok ti naređuju dobro. Kada počnu da te nagovaraju na zlo i nepokornost Allahu, dželle šanuhu, ne smiješ im se pokoriti. Moraš izvršavati sve propise koje možeš, bez obzira kako tvoji roditelji, posebno otac, na to gledali. Savjetujem ti da se što prije udaš za vjernika koji će te usrećiti i s tobom

živjeti islamskim načinom života. To je najlakši način da se riješiš negativnog utjecaja trenutne atmosfere i tako sačuvaš svoje interese na ovome, ali i budućem svijetu, a Allah najbolje zna.

Kako pozivati roditelje a da ne činim prijestupe na koje me podstiču

Pitanje: U mojoj porodici niko osim mene ne obavlja namaz. Moji se roditelji još uvijek ne mogu naviknuti na neke izmjene koje sam poduzeo u životu. Često mi govore da skratim bradu ili da radim neke druge zabranjene stvari. Moje pitanje glasi: na koji način da pozivam svoje roditelje a da ne činim prijestupe na koje me tjeraju, s obzirom da, Allah najbolje zna, još uvijek nisam na stupnju da im mogu kazati: "Neću!"

Odgovor: Hvala Allahu koji ti je ukazao na Pravi put i izbavio te iz tmina u kojima se nalazi tvoja porodica. Nedvojbeno je da musliman nakon čvrstog prihvatanja Allahove vjere nailazi na različita iskušenja, najčešće od strane svojih najbližih. Upravo takav slučaj bio je i s najodabranijim Allahovim poslanikom Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem. Ako vjerovjesnici i poslanici nisu bili pošteđeni ovakvih i još mnogo većih iskušenja, neće ih biti pošteđeni ni oni koji ih slijede. Dakle, treba istrajati na Pravom putu i ne pokleknuti pred nedaćama i iskušenjima kojima je musliman izložen. Kada je riječ o ovom problemu, jako je bitno objediniti dvije komponente: prvo, musliman se mora slijepo pokoravati Uzvišenom Stvoritelju i ne gledati hatar ljudi; i, drugo, na najljepši se način treba ophoditi prema rodbini posebno prema roditeljima i pokušati im objasniti propise islama. Nakon toga nije odgovoran kod Allaha, već će biti nagrađen za svoje strpljenje s rodbinom i imat će status dobročinitelja prema njima. Grubih izraza: "Neću"; "Ne zanima me", "Šta vas briga" i sl. mora se kloniti, a treba strpljivo, blago i mudro razgovarati s rodbinom koja ne prakticira islam. Na to nas upućuje sljedeći ajet:

﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ قَالُوا۟ رَبُّنَا ٱللَّهُ ثُمَّ ٱسْتَقَٰمُوا۟ تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا۟ وَلَا تَحْزَنُوا۟ وَأَبْشِرُوا۟ بِٱلْجَنَّةِ
ٱلَّتِى كُنتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٣٠﴾﴾

"Onima koji kažu: 'Gospodar je naš Allah i potom ustraju' – silaze meleki: 'Ne bojte se i ne žalostite se, i radujte se Džennetu, koji vam je obećan...'"[1344] A Allah najbolje zna.

Da li je dopušteno ocu poljubiti svoju kćerku koja je udata i ima djecu

Pitanje: Da li je dopušteno ocu poljubiti svoju kćerku koja je udata i ima djecu?

Odgovor: Nema smetnje u tome da otac poljubi svoju odraslu kćerku iz samilosti prema njoj. Imam Buharija zabilježio je da je Ebu Bekr ušao kod Aiše, radijallahu anha, kada je imala temperaturu i poljubio je u obraz. Kćerku nije dopušteno poljubiti u usne, na to pravo polaže isključivo njen muž, a Allah najbolje zna.

Neudovoljavanje zahtjevu zbog zauzetosti

Pitanje: Kada ponekad zatražim svoja prava kod muža on se rasrdi na mene jer je zauzet svojim poslom. Jesam li dužna tražiti halala od njega jer me grize savjest što sam ga rasrdila, i da li on ima pravo da ne udovolji mom zahtjevu ako je zauzet?

Odgovor: Jedan od primarnih i najtežih zadataka obveznika nesumnjivo je dati svakom njegovo pravo. Imam Buharija zabilježio je da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Tvoj Gospodar kod tebe ima Svoje pravo, tvoje tijelo ima pravo, tvoja porodica ima pravo, i zato svakome daj njegovo pravo."* U drugom hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Allah je dao svakome njegovo pravo."*[1345] Vaš suprug je dužan dati vam prava koja imate i njegova zauzetost poslovima koji nisu nužni nije opravdanje. Vi možete tražiti svoja prava i vaš suprug je dužan ispuniti ih. Međutim, ako znate da je neophodno da radi mnogo, te nije u stanju ispuniti neke svoje obaveze prema obitelji, a sve to u cilju izdržavanja porodice i pribavljanja neophodne opskrbe, tada ste dužni strpjeti se, jer njegova česta zauzetost jeste s validnim razlogom, u protivnom egzistencija

[1344] Prijevod značenja Fussilet, 30.
[1345] Tirmizi, sa ispravnim lancem prenosilaca.

cijele porodice dolazi u pitanje. U tom slučaju bolje se odreći nekih prava i ne tražiti ih, nego se naknadno izvinjavati. Trebate imati na umu da se vaš suprug odrekao mnogih prava koja mu pripadaju iz razloga da vi i vaša djeca ugodno živite, a Allah najbolje zna.

Ogovaranje drugih u srdžbi

Pitanje: Imam velikih problema s ogovaranjem drugih ljudi kada sam ljuta, ali kad srdžba mine pokajem se od toga grijeha. Šta da radim u takvoj situaciji i kako najbolje postupiti da izbjegnem ogovaranje?

Odgovor: Musliman mora biti pravedan u svakoj situaciji. Uzvišeni Allah kaže:

﴿وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ عَلَىٰٓ أَلَّا تَعْدِلُوا۟ ۚ ٱعْدِلُوا۟ هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ﴾

"Neka vas mržnja koju prema nekim ljudima osjećate nikako ne navede da nepravedni budete! Pravedni budite, to je najbliže bogobojaznosti."[1346] Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao Ibn Revvahu da uzme od jevreja udio iz voćnjaka i žitarica, pokušali su ga podmititi, pa je on rekao: "Tako mi Allaha, dolazim vam od meni najdražeg roba, a vi ste mi najmrža stvorenja, ali me ljubav prema njemu, a mržnja prema vama neće navesti da nepravedno postupim prema vama." Kada su to čuli, kazali su: "Na ovome opstoje Zemlja i nebesa."[1347] Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Tri stvari upropaštavaju, a tri spašavaju... I treća koja spašava jeste pravda u srdžbi i u zadovoljstvu."*[1348] Dakle, musliman mora biti pravedan u svakoj situaciji i ne smije nikom nepravdu nanositi. Da bi izbjegao ogovaranje, najbolje je da se čovjek sjeti hadisa koji ukazuju na opasnost ogovaranja i to da se ogovaranje smatra velikim grijehom. Potom, ogovarajući druge, čovjek uništava svoja dobra djela stavljajući ih na vagu onoga koga ogovora. I zato je ogovaranje nanošenje štete samom sebi, a ne drugom. Uvažena sestro, kažeš da se pokaješ nakon ogovaranja, to pozdravljamo, ali dokle tako, zar iskreno pokajanje ne iziskuje ostavljanje grijeha u potpunosti! Da li bi voljela da tebe neko

---

[1346] Prijevod značenja El-Maide, 8.
[1347] Ibn Hibban, 11/608, i Bejheki, 6/114.
[1348] Dineveri, u djelu *El-Mudžalesa*, 1/348, i Ebu Nuajm, 2/343, s dobrim lancem prenosilaca, tvrde imam Munziri i šejh Albani. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 4/412-416.

ogovara kada se rasrdi? Vjerujem da ne bi. Onda, prihvati zlatno pravilo koje glasi: Ne čini ljudima ono što ne bio volio da ti ljudi čine, a Allah najbolje zna.

Provociranje od strane roditelja i pristajanje na svađu

Pitanje: Kako postupati prema ocu koji ne prakticira islamske propise i koji se ne odnosi korektno prema svojoj djeci? Ponekad svojim postupcima isprovocira ukućane i izazove svađu. Da li se svađa u ovakvim slučajevima ubraja djeci u neposlušnost? Allah vas nagradio!

Odgovor: Obaveza je lijepo se ophoditi prema roditeljima, bez obzira bili vjernici ili nevjernici, ne smije im se pokoriti samo u slučaju da narede činjenje onoga što je Svevišnji Allah zabranio. Ne smijete dopustiti da vas roditelj isprovocira, pa da zbog toga nastane svađa. Neki roditelji, ponekad, baš žele izazvati djecu praktičare islama u isto se vrijeme lijepo ophodeći prema djeci koja su daleko od vjere. Zar to nisu izopačeni kriteriji! Savjetujem bratu da se strpi, da se kloni rasprava, jer kada roditelj zaključi da ga ne može isprovocirati, odustat će od toga, u protivnom sporovima i nesuglasicama neće biti kraja. Ako se ipak ne mogne strpjeti, zbog učinjene nepravde od roditelja, onda neka se dobrodušno raspravlja i neka ne prelazi granice. Jedno od mnogih svojstava licemjera jeste da prelazi granicu kada se prepire, a stvar je kudikamo veća ako se radi o roditelju, a Allah najbolje zna.

Zabranjivanje ženi da odlazi roditeljima koji negativno utječu na nju

Pitanje: Ako muž primijeti da ženini roditelji negativno utječu na nju, može li joj zabraniti njihovo posjećivanje?

Odgovor: Muž ima pravo zabraniti supruzi odlazak kod njene rodbine ako primijeti da oni negativno utječu na nju i njeno ponašanje. Obaveza je roditeljima savjetovati kćerku i nastojati popraviti odnose među supružnicima, a ne pogoršavati ih. Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ne pripada nam onaj ko pokvari nečiju*

suprugu."[1349] A Allah najbolje zna.

Kada je dopušteno lagati ženi

Pitanje: Kada je dopušteno lagati ženi?

Odgovor: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Laganje je zabranjeno osim u tri slučaja: laganje muža ženi kako bi joj udovoljio, laganje u ratu i laganje kako bi se pomirile zavađene osobe."*[1350] Mužu nije dopušteno lagati ženi u slučaju kada uzurpira njena prava, već u slučaju kada laž popravlja harmoniju bračnog života, naprimjer, da kaže: "Volim te", a ustvari to ne osjeća ili da pohvali njenu hranu koja mu se ustvari nije svidjela i sl.

Šta se misli pod Vjerovjesnikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: „... žene su zatočenice muškaraca ..."

Pitanje: Na Oprosnom hadždžu Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je da su žene zatočenice muškaraca, šta se pod tim misli?

Odgovor: To znači: one su ovisne o vama (muškarcima), pa im ne činite nepravdu. Također: dužni ste ih izdržavati, odijevati, liječiti, uljudno se prema njima ophoditi itd., pa ne uskraćujte njihova prava kao što to čine nasilnici zatočenicima u zatvoru, a Allah najbolje zna.

Boravak vjernika u kući roditelja koji nije vjernik

Pitanje: Da li je dopušteno da vjernik u očevoj kući, koji nije vjernik, sebi osigura jedan sprat za boravak?

Odgovor: Dopušteno je čovjeku odvojiti se od roditelja, ali je i dalje obavezan činiti im dobročinstvo, bez obzira bili oni vjernici praktičari ili ne prakticirali vjeru.

[1349] Ebu Davud i Ibn Hibban, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silisetus-sahiha*, 1/643-644.

[1350] Tirmizi, sa ispravnim lancem prenosilaca.

Kako se odnositi prema svekrvi, odnosno punici koja nije vjernica

Pitanje: Kako se odnositi prema svekrvi, odnosno punici koja nije vjernica? Kako se postaviti u svađi? Allah vas nagradio!

Odgovor: Neka Svevišnji i vas nagradi zbog postavljenog pitanja, jer o vjeri ne pita osim ko vodi računa o njoj. Ako mi dopustite, korigirao bih postavljeno pitanje, odnosno potpitanje: "Kako se postaviti u svađi?", i formulirao bih ga ovako: "Kako se sačuvati svađe?" Nedvojbeno, bolje je i lakše izbjeći svađu nego se sačuvati grubih izraza i vrijeđanja kada svađa već nastane. Vjernik treba biti mudar i prema drugim ljudima treba se postaviti kao što se ljekar postavlja prema pacijentima: pacijentu treba savjet, korisna riječ, blago i uljudno ophođenje, ne treba mu osornost i grubost. Pogledajmo kako se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, lijepo ophodio prema muslimanima koji su se ponekad nekorektno ponijeli prema njemu. Zato su ga svi voljeli i cijenili. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, imao je na umu ove Allahove, dželle šanuhu, riječi:

﴿وَلَوْ كُنتَ فَظًّا غَلِيظَ ٱلْقَلْبِ لَٱنفَضُّوا۟ مِنْ حَوْلِكَ﴾

"A da si ti bio grub i osoran prema njima, oni bi se razbježali..."[1351] Subhanallah, ako bi ashabi pobjegli od njega zbog grubosti, kako bi onda postupila naša rodbina, prijatelji, tazbina kada je riječ o nama! Da li neko od njih nas voli bar jednu desetinu koliko su ashabi voljeli Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem?! Budi blag, nastoj izbjegavati svađe, strpi se Allaha radi, pa ćeš vidjeti kako Stvoritelj, dželle šanuhu, učvršćuje i pomaže strpljive. A ako, ne daj Bože, dođe do svađe, izbjegavajte ružne riječi; nisu isti oni koji znaju i oni koji ne znaju:

﴿ٱدْفَعْ بِٱلَّتِى هِىَ أَحْسَنُ فَإِذَا ٱلَّذِى بَيْنَكَ وَبَيْنَهُۥ عَدَٰوَةٌ كَأَنَّهُۥ وَلِىٌّ حَمِيمٌ ﴿٣٤﴾﴾

"Zlo dobrim uzvrati, pa će ti dušmanin tvoj odjednom bliski prijatelj postati!"[1352] Prelaženje određenih granica i kršenje normi prilikom svađe izrazita je osobina licemjera, što stoji u hadisu koji je zabilježio imam Buharija: *"...a kada se svađa ili prepire, prelazi granice."* Molim Svemogućeg

[1351] Prijevod značenja Ali Imran, 159.
[1352] Prijevod značenja Fussilet, 34.

Allaha da ti pomogne i da ti da ono što je najbolje za tebe na ovom i budućem svijetu!

Otac nam zabranjuje da održavamo rodbinske veze, hoćemo li ga poslušati

Pitanje: Moj otac ne prakticira islam; i kada se posvađao sa svojim sestrama i nama je zabranio da ih posjećujemo. Trudim se da, uz Božiju pomoć, prakticiram islam, pa bih htjela znati mogu li održavati rodbinske veze s njima?

Odgovor: Uvažena sestro, ne samo da ti je dopušteno da održavaš vezu s njima nego to je tvoja obaveza, i tvoj ti otac to ne može zabraniti. Ako ti bude zabranjivao, nemoj mu se pokoriti, jer nema pokornosti stvorenju u onome u čemu je nepokornost Stvoritelju. Ako smatraš da je bolje da tajno održavaš vezu sa njima, postupi tako, na taj ćeš način zadržati lijepe odnose sa obje strane. Međutim, ako praktično zavisiš od oca i bojiš se da bi ti kontakti mogli jako negativno utjecati na tvoj život, strpi se izvjesno vrijeme, Svevišnji Allah dat će izlaz.

Zahvalnost za učinjenu uslugu

Pitanje: Imam dosta prijatelja kojima često činim usluge. Ne tražim nikakvu protuuslugu, ali isto tako, ne vidim na njima spremnost da mi zahvale na onome što činim za njih. Ponekad želim sve to prekinuti i ne pomagati nikoga od njih zbog toga, pa šta mi savjetujete.

Odgovor: Pomoći brata muslimana u nevolji obaveza je svakog vjernika. S druge strane, onaj kome je učinjena nekakva usluga dužan je, u najmanju ruku, zahvaliti se dobročinitelju i uputiti za njega dovu Uzvišenom Allahu. Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nije zahvalan Allahu onaj ko nije zahvalan ljudima."*[1353] U drugoj verziji ovog hadisa stoji: *"Najzahvalniji Allahu jesu oni ljudi koji zahvaljuju ljudima."*[1354] Iz ovih predanja zaključujemo da musliman svoje ponašanje

[1353] Ebu Davud i Tirmizi. Imam Tirmizi ovaj hadis smatra vjerodostojnim.

[1354] Ahmed i Taberani. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 1/233.

neće upotpuniti ako ne bude zahvaljivao svakom dobročinitelju, radilo se o sitnici ili velikoj stvari. Dokaz za ovu našu konstataciju jeste hadis u kojem stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko nije zahvalan na maloj usluzi, nije ni na velikoj."*[1355] Najjednostavniji vid zahvale, ako već ne postoji mogućnost protuusluge, jeste zahvala riječima i dovom dobročinitelju. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, veli: *"Ko vam učini kakvo dobro, uzvratite mu; ako nemate mogućnosti, molite za njega toliko dok ne vidite da ste mu se odužili."*[1356] U drugom hadisu Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Ko nema mogućnost za protuuslugu, neka pohvali dobročinitelja, tako će mu se zahvaliti, u protivnom negirao je učinjeno dobročinstvo."*[1357] Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prije Bitke na Hunejnu pozajmio je od Abdullaha b. Ebu Rebie Mahzumija imetak. Vraćajući se s pohoda, rekao je: *"Allah ti dao blagoslov u porodici i imetku!"*[1358] Aiša, radijallahu anha, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, primao i davao poklon.[1359] Kada je Musa, alejhis-selam, napojio stado dviju djevojaka, jedna od njih dođe i kaza:

﴿إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا﴾

"Moj te otac zove da te nagradi zato što si nam napojio."[1360] Nepriznavanje dobročinstva pogrdno je, makar se radilo o životinjama. Neka je muslimanka pobjegla na devi od neprijatelja pa se (u velikoj radosti) zavjetovala da će, ako stigne do Medine, zaklati tu devu. Kada je za to čuo Poslanik sallallahu alejhi ve sellem, rekao joj je: *"Ružno je to čime zahvaljuješ toj devi."*[1361] Uvaženi brate, bez obzira na sve, nastavi činiti dobročinstvo svojim poznanicima. Tebi pripada nagrada za dobro koje učiniš. Zar ne bi volio da budeš jedan od najdražih ljudi Svevišnjem Allahu, na osnovu

1355 Ahmed i Bejheki, u djelu *Šuabul-iman*, 6/516, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 2/272.

1356 Ebu Davud, Ahmed i Hakim, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 2/1031.

1357 Ebu Davud i Tirmizi. Imam Tirmizi ovo je predanje smatrao dobrim, a šejh Albani vjerodostojnim. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 2/181.

1358 Ahmed, 4/36, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Bulugul-emani*, 15/84.

1359 Buharija, Ebu Davud i Tirmizi.

1360 Prijevod značenja El-Kasas, 25.

1361 Ebu Davud i Ahmed, sa ispravnim lancem prenosilaca.

hadisa: *"Najdraži ljudi Allahu jesu oni koji najviše koriste ljudima."*[1362] A Allah najbolje zna.

Uvjeti odvraćanja od zla

Pitanje: Imam prijatelja i neki njegovi postupci ukazuju da čini određene stvari i grijehe na koje bih ga morao upozoriti. Ali ja nisam siguran jer ga nisam vidio. Je li mi dopušteno uhoditi ga, pa ako primijetim da zaista čini te grijehe, da ga nasavjetujem, smatram da će prihvatiti moj savjet.

Odgovor: Kada govore o uvjetima odvraćanja od zla, islamski učenjaci navode uvjet da zlo mora biti javno. Prema tome, nije dopušteno nikoga uhoditi, naročito ako se radi o sumnjama i pretpostavkama. Imam Muslim zabilježio je da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Klonite se sumnji jer sumnje su, zaista, velike laži, i ne uhodite jedni druge, i klonite se prestiža i ne zavidite jedni drugima i ne mrzite jedni druge i ne okrećite leđa jedni drugima, budite Allahovi robovi, braća."* Ebu Berza Eslemi prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"O skupino ljudi koji su povjerovali svojim jezicima a nisu osjetili slast imana, ne ogovarajte muslimane i ne istražujte njihove mahane! Ko bude istraživao mahane ljudi, Allah će istraživati njegove mahane, a čije mahane Allah bude istraživao, osramotit će ga u njegovoj kući."*[1363] Ukoliko čovjek čini određene grijehe u svojoj kući, daleko od očiju ljudi, niko nema pravo uhoditi ga. Prenosi se da je Omer b. Hattab prešao preko ograde i vidio čovjeka da čini zabranjenu stvar u svojoj kući pa ga je ukorio. Čovjek mu reče: "O vladaru pravovjernih, ja jesam učinio prijestup, ali ti si učinio četiri prijestupa." "Koja četiri prijestupa sam to učinio?", upita ga Omer, a ovaj mu čovjek odgovori: "Allah kaže: '**I ne uhodite jedni druge**', a ti uhodiš; Allah kaže: '**U kuće na vrata njihova ulazite**', a ti ulaziš preko ograde; Allah kaže: '**U tuđe kuće ne ulazite dok dopuštenje ne dobijete i dok ukućane ne poselamite**', a ti nisi dobio dopuštenje za ulazak, niti si nazvao selam."[1364] U drugoj verziji stoji da je Omer upao kod Ebu Mihdžena Sekafija misleći da konzumira

[1362] Taberani, 12/346-347, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 2/575.
[1363] Tirmizi i Ahmed, sa ispravnim lancem prenosilaca.
[1364] Uporediti: *Tenbihul-gafilin*, str. 26-27.

alkohol, pa mu je Ebu Mihdžen rekao: "O vladaru pravovjernih, to ti nije dopušteno, Allah je zabranio uhođenje." Čuvši to, Omer se okrenuo i otišao.[1365] Islamski učenjaci, između ostalih, Sufjan Sevri, Ibn Redžeb i drugi smatraju prelazak preko ograde radi ukora onih koji čine nekakvo zlo – uhođenjem.[1366] Izuzetak su grijesi koji se usko vežu za druge osobe. Naprimjer, kada bi čovjek vidio da je čovjek krenuo ubiti nekoga ili ga fizički napasti ili silovati neku ženu, tada je dopušteno uhoditi ga i spriječiti ga u tom nedjelu.[1367] A kada je riječ o grijesima koji su isključivo između Allaha i čovjeka, uhođenje je zabranjeno. Zejd b. Vehb pripovijedao je: "Hronični alkoholičar (koji je krišom konzumirao vino) doveden je kod Abdullaha b. Mes'uda, pa neko od prisutnih reče: 'Ovaj čovjek toliko pije da mu vino kapa sa brade.' Ibn Mes'ud reče: 'Zabranjeno nam je uhođenje, ako učini nešto javno, tada ćemo ga kazniti.'"[1368] A Allah najbolje zna.

Jesu li riječi zahvale za učinjeno dobročinstvo mali ili veliki širk

Pitanje: Imam ružan običaj da na učinjeno dobročinstvo kažem: hvala. Da li je to veliki ili mali širk? Allah vas nagradio!

Odgovor: Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Ko čovjeku učini dobročinstvo pa mu on zahvali: 'Allah te dobrim nagradio!', zahvalio mu se na najljepši način."*[1369] Međutim, ne smeta na učinjeno dobročinstvo zahvaliti riječima: hvala, pod uvjetom da se time ne misli na apsolutnu hvalu koja pripada isključivo Uzvišenom Allahu. Dokaz za spomenutu konstataciju jesu Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Ko nije zahvalan ljudima, nije zahvalan ni Allahu."*[1370] Dakle, ispravno je zahvaliti se na bilo koji dopušten način, a najbolje je kazati: "Džezakellahu hajren", a Allah, opet, najbolje zna.

1365 Abdurrezzak, 10/232.

1366 Vidjeti: *Džamiul-ulumi vel-hikem*, str, 324.

1367 Vidjeti: *Fethul-Bari*, 10/482.

1368 Ebu Davud, 4890, Hakim, 4/418-419, Ibn Abdulberr, 18/22, Taberani, 9/350, i Bejheki, 8/579. Imam Hakim, Nevevi, Adžluni i šejh Albani ovo predanje smatraju ispravnim. Vidjeti: *Fejdul-Kadir*, 2/323, *Kešful-hafa*, 2/430, i *Sahihu suneni Ebi Davud*, 3/199.

1369 Tirmizi i Ibn Hibban, s vjerodostojnim lancem prenosilaca.

1370 Ahmed, Buharija u djelu *Et-Tarih*, Ibn Ebu Asim i neki drugi, s dobrim lancem prenosilaca.

Namaz čovjeka koji ne želi da se izmiri s drugim čovjekom

Pitanje: U naš džemat dolaze dva čovjeka koji ne govore a zajedno klanjaju sve namaze. Jedan od njih traži pomirenje, a drugi to neće. Da li je ispravan namaz čovjeka koji neće da se pomiri?

Odgovor: Zabranjeno je da muslimani ne govore jedan s drugim. Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nije dopušteno izbjegavanje i napuštanje više od tri dana. Onaj ko napusti brata muslimana više od tri dana i umre, ući će u Vatru."*[1371] U drugom hadisu stoji: *"Ko napusti svog brata godinu dana, kao da je prolio njegovu krv."*[1372] Abdullah b. Mes'ud govorio je: "Ako se dva muslimana budu međusobno izbjegavala, jedan od njih izašao je iz islama, i da bi se vratio, mora se pomiriti sa svojim bratom."[1373] Postoji više od dvadeset hadisa koji zabranjuju izbjegavanje muslimana. Na osnovu toga, možemo odgovorno kazati da je neprihvatanje ruke pomirenja veliki grijeh. Ipak, nepomirenje ne utječe na ispravnost namaza, a Allah najbolje zna.

NAZIVANJE SELAMA

Kako postupiti kada se dođe na skup

Pitanje: Kada čovjek dođe na skup gdje sjede ljudi, da li je dovoljno da nazove selam, ili će se rukovati sa svakim ponaosob?

Odgovor: Kada se dođe u naučni ili neki drugi krug ljudi, dovoljno je nazvati selam i sjesti na kraj halke. Rukovanje s prisutnima u ovakvim prilikama nije sunnet. Imam Buharija zabilježio je predanje u kojem Ebu Vakid Lejsi pripovijeda: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sjedio je s

---

1371 Ebu Davud i Ahmed, s lancem prenosilaca koji ispunjava kriterije koje su postavili Buharija i Muslim. Vidjeti: *Irvaul-galil*, 7/94.

1372 Buharija, u zbirci *El-Edebul-mufred*, 404, Ahmed, 4/220, i Askeri, u djelu *Tashifatul-muhaddisin*, 1/528, sa ispravnim lancem prenosilaca, tvrde Hakim, Zehebi, i hafiz Iraki u opaskama na djelo *El-Ihja*, 2/280. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 2/599/928.

1373 Taberani, u djelu *El-Kebir*, 9/183/8904, s dobrim lancem prenosilaca, tvrdi imam Munziri, u djelu *Et-Tergib*, 3/282. Imam Hejsemi tvrdi da su prenosioci ovog predanja pouzdani. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 8/67.

ashabima u džamiji pa su došla tri čovjeka. Dva pristupiše u halku, a jedan se okrenu i ode. Jedan od one dvojice nađe prazninu među prisutnima i sjede, a drugi sjede iza njih. Kada je završio, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao je: *'Želite li da vas obavijestim o onoj trojici? Jedan od njih tražio je Allahovu milost, pa ga je Allah prihvatio, drugi se postidio, pa se Allah njega postidio, a treći se okrenuo, pa se Allah od njega okrenuo.'"* Na osnovu ovog hadisa, imam Buharija naslovio je poglavlje: *Sjedanje iza halke i popunjavanje praznine u njoj.*[1374] Hadisi u kojima se preporučuje rukovanje odnose se na susret. Savremeni islamski učenjak Ibn Usejmin upitan je postoji li dokaz u Kur'anu ili hadisu da se čovjek koji dolazi u neko sijelo rukuje s prisutnima, pa je odgovorio: "Kada je riječ o tome, nije mi poznato da postoji dokaz u hadisu. U takvim situacijama nije se legitimno rukovati s prisutnima. Rukovanje je prilikom susreta. Pitao sam (tj. Ibn Usejmin) neke šejhove u vezi s tim, i oni su odgovorili da im nije poznato da postoji dokaz koji ukazuje da je to legitimno."[1375] Allah, opet, najbolje zna.

Kako nazvati selam

Pitanje: Da li je ispravnije nazvati selam s određenim članom: es-selamu alejkum, ili bez njega: selamun alejkum?

Odgovor: Selam se može nazvati na jedan od sljedeća dva načina: es-selamu alejkum ili selamun alejkum. Nazivanje selama s određenim članom (es-selamu alejkum) bolje je, stoji u djelu *Fethul-Bari*, 11/4. Onaj ko odgovara na selam reći će: ve alejkumus-selam. Veznik "ve" znači "i", tj. i s tobom neka je Allahov mir. A Allah najbolje zna.

Nazivanje selama pokazujući rukom

Pitanje: Da li je dopušteno nazivanje selama pokazujući rukom?

Odgovor: Musliman treba pozdraviti brata muslimana riječima: Es-selamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuh. Nazivanja selama pokazujući rukom nije legitimno. Džabir prenosi da je Poslanik, sallallahu alehi ve

[1374] Vidjeti: *Šerhu Sahihil-Buhari*, 1/148, od Ibn Bettala.
[1375] Vidjeti: *El-Bideu vel-muhdesat*, str. 478.

sellem, rekao: *"Pozdravljanje jednim prstom običaj je židova."*[1376] U Nesaijevom predanju stoji da židovi pozdravljaju glavom, dlanom i prstom.[1377] Imam Bejheki smatra da se ova zabrana odnosi na pokazivanje rukom bez izgovora selama riječima.[1378] Rukom na selam odgovara nijem, klanjač ili onaj ko iz drugog razloga nije u stanju odgovoriti riječima, a Allah najbolje zna.

Može li se poselamiti odsutna osoba preko druge osobe

Pitanje: Može li se poselamiti odsutna osoba preko druge osobe?

Odgovor: Nema smetnje u tome da se odsutna osoba poselami preko druge osobe ili mahsuz poslati nekoga da poselami dotičnog muslimana ili muslimanku. Poslanik, sallallahu alehi ve sellem, rekao je Aiši, radijallahu anha: "Džibril ti šalje selam."[1379] Komentirajući ovaj hadis, imam Nevevi veli: "U hadisu je dokaz da je slanje selama legitimno, i da je zadužena osoba dužna prenijeti taj emanet."[1380] Imam Hejsemi naslovio je poglavlje: *Slanje selama.*[1381] Jedan je čovjek poselamio Poslanika, sallallahu alehi ve sellem, preko svoga sina pa mu je odgovorio: *"Neka je selam tebi i tvome ocu."*[1382] Allah najbolje zna.

Obaveza je odgovoriti na selam

Pitanje: Da li je obaveza odgovoriti na selam?

Odgovor: Izrazita većina islamskih učenjaka smatra da je odgovaranje na selam obaveza.[1383] Ebu Hurejre prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Obaveza muslimana prema muslimanu jeste pet stvari: odgovoriti na selam..."*[1384] Ova je obaveza

---

[1376] Ebu Ja'la, 2/227/1870, i Taberani, u djelu *El-Evsat*, 5/19/4437, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 8/38, *Es-Silsiletus-sahiha*, 4/388, i *Sahihut-tergib*, 3/33.

[1377] Ibn Hadžer ovo predanje smatra dobrim. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 11/14.

[1378] Vidjeti: *Šuabul-iman*, 6/464.

[1379] Buharija i Tirmizi, 7/438/2693.

[1380] Vidjeti: *Fethul-Bari*, 11/38.

[1381] Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 8/40.

[1382] Ebu Davud, 3/131/2934, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihus-sunen*, 3/284.

kolektivnog karaktera, što znači da iz skupine ljudi mora odgovoriti samo jedan, a ne svaki pojedinac. Alija prenosi da je Poslanik, sallallahu alehi ve sellem, rekao: *"Dovoljno je da nazove selam jedan čovjek iz skupine koja prolazi, a da odgovori jedan čovjek od onih koji sjede."*[1385] A Allah najbolje zna.

ZAKLINJANJE

Izraz „bogme"

Pitanje: Mnogi ljudi koriste izraz "bogme". Da li je dopušteno koristiti ovaj izraz, i da li on znači psovku? Allah vas nagradio!

Odgovor: Izraz "bogme" ustvari je skraćenica zakletve "Boga mi", ali se bojim da taj izraz potječe od nevjernika, otuda je bolje izostavljati ga. Nema smetnje u tome da se čovjek zakune riječima: "Boga mi", ali je bolje reći: "Tako mi Allaha" ili "Allaha mi", jer se tako zaklinjao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Također se može zakleti na sljedeći način: "Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moj život"; "Tako mi Gospodara Kabe"; "Tako mi Onoga Koji je poslao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, s Istinom"; "Tako mi Svevišnjeg Allaha" i sl. Prilika je naglasiti da se zaklinje samo u nužnoj potrebi, dakle ne uvijek kao što neki ljudi često koriste uzrečicu "Boga mi", "Allaha mi" itd. Smatram da izraz o kojem ste pitali nema značenje psovke ni status zakletve, osim ako se njome namjerava jedno od tog dvoga, a Allah najbolje zna.

Zaklinjanje časnim Kur'anom

Pitanje: Je li se dopušteno zaklinjati časnim Kur'anom?

[1383] Vidjeti: *Sahihu Ibni Huzejma*, 1/104, *Et-Temhid*, 19/38, *Ahkamul-Kur'an*, 3/186, od Džessasa.

[1384] Buharija i Muslim.

[1385] Ebu Davud i Bejheki, 9/83/17964, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 2/1330, *Es-Silsiletus-sahiha*, 3/401, i *Irvaul-galil*, 3/242/778.

Odgovor: Po mišljenju većine islamskih učenjaka, osim hanefijske pravne škole, dopušteno je zaklinjanje Kur'anom, jer je Kur'an Allahov govor (atribut) i nije stvoren. Od hanefijskih pravnika ovo su mišljenje odabrali Ibn Hummam i Ajni.[1386] U sunnetu se navode brojni hadisi u kojima Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, traži utočište kod Allaha pozivajući se na Njegova svojstava. Naprimjer: *"Utječem se Tvome licu"*; *"Utječem se Allahovim savršenim riječima"*; *"Utječem se Tvojoj milosti od Tvoje srdžbe."*[1387] Ipak moramo napomenuti da se riječi: "Tako mi Kur'ana", odnosno: "Kur'ana mi", odnose na Allahov govor kao atribut, ne na listove i mastilo kojim su ispisani ajeti; u tom slučaju zakletva bi se smatrala malim širkom, Allah najbolje zna.

[1386] Vidjeti: *El-Mebsut*, 7/24, *El-Mugni*, 9/398, *Šerhu Fethil-Kadir*, 5/69, *Medžmu'ul-fetava*, 35/237, i *El-Fikhul-islami*, 3/379.

[1387] Buharija i Muslim.

DOBROVOLJNI PRILOZI I VAKUFI

Udjeljivanje milostinje pod dugom

Pitanje: Da li je zaduženoj osobi dopušteno udjeljivanje milostinje prije nego što vrati dug?

Odgovor: Ako je zajmodavac spreman čekati da mu se vrati dug i nema ništa protiv udjeljivanja milostinje, tada je dopušteno, u protivnom nije, a Allah najbolje zna.

Udjeljivanje milostinje nevjerniku

Pitanje: Je li dopušteno dati milostinju nevjerniku?

Odgovor: Dopušteno je dati milostinju nevjerniku koji se ne bori protiv muslimana, ako mu je potrebna. Uzvišeni Allah kaže:

﴿ لَّا يَنْهَىٰكُمُ ٱللَّهُ عَنِ ٱلَّذِينَ لَمْ يُقَٰتِلُوكُمْ فِى ٱلدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُم مِّن دِيَٰرِكُمْ أَن تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوٓا۟ إِلَيْهِمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلْمُقْسِطِينَ ﴾

"Allah vam ne zabranjuje da činite dobro i da budete pravedni prema onima koji ne ratuju protiv vas zbog vjere i koji vas iz zavičaja vašeg ne izgone – Allah, zaista, voli one koji su pravični."[1388] Međutim, preče je i bolje milostinju dati siromašnom muslimanu, a Allah najbolje zna.

Mogu li već izdvojenu milostinju odrediti kao zekat

Pitanje: Dao sam određeni iznos kao milostinju, zatim sam se nakon dužeg vremena sjetio da trebam dati zekat. Mogu li tu milostinju računati kao zekat?

Odgovor: Zekat je elementarna islamska obaveza. Prije davanja zekata neminovno je kao i u drugim ibadetima imati nijjet, u protivnom zekat nije validan. Omer b. Hattab prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Djela se vrednuju prema namjerama, i svakom čovjeku pripada ono što je naumio."*[1389] U ovom slučaju izdvajanje zekata bi prethodilo nijjetu, a to nije ispravno, a Allah najbolje zna.

[1388] Prijevod značenja El-Mumtehina, 8.
[1389] Buharija i Muslim.

Izdvajanje milostinje namjeravajući da neko drugi ima nagradu za to

Pitanje: Može li čovjek dati milostinju a da on i njegova supruga imaju podjednaku nagradu ?

Odgovor: Dopušteno je dati milostinju namjeravajući da neko drugi ima nagradu od te milostinje. Svevišnji Allah rekao je:

﴿مَّثَلُ ٱلَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمۡوَٰلَهُمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنۢبَتَتۡ سَبۡعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنۢبُلَةٖ مِّاْئَةُ حَبَّةٖۗ وَٱللَّهُ يُضَٰعِفُ
لِمَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ وَٰسِعٌ عَلِيمٌ ٢٦١﴾

"Primjer onih koji imetke svoje troše na Allahovom putu sličan je zrnu iz kojeg nikne sedam klasova, a u svakom klasu po stotinu zrna. A Allah povećava kome On hoće. Allah je neizmjerno dobar i Sveznajući."[1390] Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prinosio je jedan kurban za sebe i svoju porodicu.[1391] A Allah najbolje zna.

Može li se koristiti vakufom i sam vakif

Pitanje: Ako musliman uvakufi kod drugog muslimana određeni imetak da se podijeli sirotinji, potom mu prije podjele imetka propadne trgovina preko noći pa i sam osiromaši, da li mu je dopušteno uzeti pomoć iz svote koju je prethodno uvakufio?

Odgovor: Budući da je imetak uvakufljen na ime siromaha, a sam vakif je postao siromah, dopušteno mu je uzeti pomoć iz prethodno uvakufljenog imetka po mišljenju hanbelijskih, i, po jednoj verziji, šafijskih učenjaka.[1392] A Allah najbolje zna.

Davanje u vakuf pod uvjetom

Pitanje: Da li je dopušteno nešto uvakufiti, ali pod uvjetom da vlasnik taj vakuf može vratiti kada želi. Allah vas nagradio!

[1390] Prijevod značenja El-Bekare, 261.
[1391] Muslim, 13/102/1967.
[1392] Vidjeti: *El-Insaf*, 7/19, *El-Keššaf*, 4/248, i *Mugnil-muhtadž*, 2/380.

Odgovor: Ovaj uvjet nije validan i kosi se sa suštinom vakufskog ugovora, kao naprimjer, da vakif uvjetuje prodaju vakufa kada to poželi. Vakuf je davanje Allaha radi, i nije ispravno nakon toga raspolagati s tim imetkom, kao što nije ispravno onome ko oslobodi roba ponovo ga vratiti u ropstvo.[1393] Čovjek koji pokloni neku stvar pa je ponovo traži sličan je psu koji povrati pa pojede to što je povratio, stoji u hadisu koji su zabilježili Buharija i Muslim, pa šta je onda s onim koji uvakufi neku stvar Allaha radi pa je ponovo traži?! Kada je riječ o ovom pitanju, islamski učenjaci pitanje ovako tretiraju u globalu, i to je stav učenjaka četiri pravne škole.[1394] A Allah najbolje zna.

Optimalnije iskorištavanje vakufa

Pitanje: Ako se proda uvakufljeno auto da bi se kupilo bolje od njega, da li se novo auto mora koristiti isključivo u mjestu u kojem je uvakufljeno prvo auto ili se može koristiti i na drugim mjestima (kantonima)?

Odgovor: Nema smetnje u tome da se uvakufljeni automobil ili druga pokretnina prebaci iz jednog mjesta u drugo, iz jedne zemlje u drugu, ako će tamo biti optimalnije iskorištena. Kako u pitanjima svih ugovora, tako i u pitanju vakufa, gleda se opća korist ljudi kojima vakuf stoji na raspolaganju. Tako je Omer b. Hattab, zamijenio staru džamiju u Kufi novom, a staru ustupio ljudima za trgovinu, a Allah najbolje zna.

Davanje u vakuf pod uvjetom da isto postaje vakuf tek poslije njegove smrti

Pitanje: Može li musliman uvakufiti neku stvar riječima: "Ovo je vakuf od mene nakon moje smrti, ali dok sam živ ja je koristim"?

Odgovor: Dopušteno je muslimanu uvakufiti određenu stvar i uvjetovati da njen prelazak u vakuf biva tek nakon njegove smrti. Njegova oporuka mora se ispuniti pod uvjetom da nije uvakufio više od trećine svog imetka. Ako je uvakufio više od trećine, tada nasljednici moraju dati svoj

---

[1393] Vidjeti: *El-Mugni*, 5/376, i *Revdatut-talibin*, 3/435.

[1394] Vidjeti: *El-Mebsut*, 12/42, *Šerhu Fethil-Kadir*, 6/229-230, *El-Medžmu*, 9/168, *El-Insaf*, 7/25, *Mugnil-muhtadž*, 2/385.

pristanak, u protivnom se smije uvakufiti samo trećina imetka. Vakif ima pravo za svoga života promijeniti odluku i poništiti vakuf.[1395] A Allah najbolje zna.

[1395] Vidjeti: *Eš-Šerhul-mumtia*, 11/57-58.

SLUŠANJE MUZIKE

O čemu govori šesti ajet sure Lukman

Pitanje: Da li se šesti ajet sure Lukman odnosi na muziku ili na čitanje romana i pripovijetki?

Odgovor: Ajet glasi:

﴿ وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَشۡتَرِي لَهۡوَ ٱلۡحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ بِغَيۡرِ عِلۡمٍ ﴾

"Ima ljudi koji kupuju zaludan govor (lehvul-hadis), da bi, ne znajući, s Allahovog puta odvodili."[1396] Imam Taberi veli: "Ovaj se ajet odnosi na sve što odvraća sa Allahovoga puta, a muzika i širk jesu od toga."[1397] Brojni učenjaci iz odabranih generacija smatraju da se pod izrazom "zaludan govor" misli na muziku. Ebu Sahba je pripovijedao: "Na pitanje u vezi s ajetom, Ibn Mes'ud je odgovorio: 'Tako mi Onoga osim Kojeg drugog boga nema, to se odnosi na muziku.'"[1398] Seid b. Džubejr pripovijeda da je Ibn Abbas, radijallahu anhu, ajet tumačio na sljedeći način: "To se odnosi na muziku."[1399] Od Ebu Zabijanovog oca prenosi se da je Džabir ovaj ajet tumačio ovako: "To se odnosi na muziku i slušanje muzike."[1400] Ibn Omer govorio je: "Lehvul-hadis, to je muzika."[1401]

Tumačeći izraz "lehvul-hadis", Ibn Abbasov učenik Mudžahid rekao je: "Ajet se odnosi na muziku."[1402]

Brojni drugi učenjaci smatraju da se ovaj ajet odnosi na muziku, između ostalih, sljedeći: Ikrime, Hasan Basri, Ata, Katade.[1403]

1396 Prijevod značenja Lukman, 6.

1397 Vidjeti: *Džamiul-bejan*, 22/77.

1398 Taberi, 21/74/21361, Hakim, 2/411, i Ibnul-Dževzi u djelu *Et-Telbis*, str. 206. Imam Hakim, Zehebi i Ibnul-Kajjim predanje smatraju ispravnim. Zakletvu: "Tako mi Onoga osim Kojeg drugog boga nema..." Ibn Mes'ud ponovio je tri puta.

1399 Taberi, 21/74/21362, Bejheki, u djelima *Šuabul-iman*, 4/278/5097, i *Es-Sunenul-kubra*, 10/373/20987, s dobrim lancem prenosilaca.

1400 Taberi, 21/75/21364.

1401 Vidjeti: *Tefsirul-Kurtubi*, 14/52.

1402 Taberi, 21/75/21366, Ibn Ebu Šejbe, 5/132, Bejheki u djelu *Es-Sunenul-kubra*, 10/380/21020, Ebu Nuajm u djelu *Hil'jetul-evlija*, 3/327/4133, Ibnul-Dževzi u djelu *Et-Telbis*, str. 206. Šejh Albani predanje smatra ispravnim. Vidjeti: *Tahrimu alatit-tareb*, str. 144.

1403 Taberi, 21/76/21369, Ibn Ebu Hatim, 9/3096/17525, i 17526, Ibn Kesir, 3/413.

Imam Taberi naveo je tridesetak predanja, i to s različitim lancima prenosilaca, u kojima stoji da se gornji ajet odnosi na muziku, pjevačice i drugo što je vezano za muziku, a Allah najbolje zna.

Stav Ibn Hazma o muzici

Pitanje: Neka braća slušaju muziku i kad god ih upozorim da je muzika u islamu zabranjena, oni se pozovu na Ibn Hazmove riječi navedene u knjizi *Vjerovjesnikov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet*, od Muhammeda Gazalija. Molim vas, navedite dokaze u kojima se zabranjuje muzika, jer je Ibn Hazm negirao ispravnost svih hadisa na koje se pozivaju učenjaci koji zabranjuju muziku. Allah vas nagradio!

Odgovor: Prve generacije ovog ummeta imaju jednoglasan i jasan stav u vezi s tim: muzika je zabranjena. Prvi ko je dopustio slušanje i korištenje muzičkih instrumenata bio je veliki islamski pravnik Ebu Muhammed Ibn Hazm Endelusi (u. 456. h.g.), Allah mu se smilovao i uveo ga u džennetska prostranstva. Međutim, pored velikog ugleda koji uživa imam Ibn Hazm kod muslimana, neke hadise koji zabranjuju upotrebljavanje muzičkih instrumenata vjerodostojnim smatraju učenjaci koji su, kudikamo, bili učeniji u hadiskim znanostima od Ibn Hazma. Kao primjer možemo uzeti predanje koje je prenio Ebu Musa Ešari, a zabilježio imam Buharija u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Zaista će u mom ummetu biti ljudi koji će dopuštati nemoral, svilu, alkohol i muzičke instrumente..."* Naime, najveći eksperti hadiske nauke ovaj hadis okarakterizirali su vjerodostojnim, između ostalih, sljedeći: Buharija, Ibn Hibban, Nevevi, Ibn Salah, Ibn Tejmijje, Ibn Kesir, Ibnul-Kajjim, Ibn Hadžer; Ibn Hazm drži da je hadis slab. Obaveza svakog muslimana jeste upoznati Allahove, dželle šanuhu, granice, da zna šta mora, a šta ne smije činiti. Samo na taj način može primijeniti Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, naredbu: *"Zato se klonite svega što vam zabranim, a od onoga što vam naredim uradite onoliko koliko možete."*[1404] Iz hadisa se ima zaključiti da je činjenje naređenog djela uvjetovano mogućnošću, dok zabranjenu stvar treba ostaviti bezuvjetno, jer klonjenje zabranjenog lakše je od činjenja naređenog. Jedno od brojnih zala koje su muslimani preuzeli od nevjernika

[1404] Buharija i Muslim.

jeste upotrebljavanje muzičkih instrumenata i slušanje muzike, u to nema ni truna sumnje. Možemo vidjeti da mnogi muslimani klanjaju pet dnevnih namaza, ali slušaju muziku, razvratne šejtanske glasove i još razvratnije stihove u kojima se najčešće spominju žene, alkohol, nemoral itd. U nešto manjem zlu jesu oni koji slušaju nekakve "ilahije uz pratnju muzike"; u islamu ne postoji nešto što se zove "islamska muzika", kao što ne postoji islamska filozofija, islamska demokratija, islamska kamata i sl. – sve je to strogo zabranjeno jasnim kur'ansko-hadiskim tekstovima. Tuđa se tradicija i (ne)kultura ne može pakovati u "ambalažu islama", želeći time pokazati da su i muslimani napredni, civilizirani, da idu ukorak s vremenom. Vjernik je ponosan i napredan s islamom, pred kojim padaju svi sistemi i uređenja koja nisu ustrojena po Allahovom, dželle šanuhu, zakonu. Allah se smilovao Omeru, radijallahu anhu, kada je, po vjerodostojnom Hakimovom predanju, kazao: "Mi smo narod koji je Allah uzvisio islamom; ako budemo tražili ponos gdje drugo a ne u islamu, ponizit će nas Allah." Svemogući Allah zabranio je slušanje muzike rekavši:

﴿ وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَشۡتَرِي لَهۡوَ ٱلۡحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ بِغَيۡرِ عِلۡمٍ ﴾

"Ima ljudi koji kupuju priče za razonodu (lehvel-hadis), **da bi, ne znajući** (koliki je to grijeh), **s Allahovog puta odvraćali."**[1405]

Ebu Sahba El-Bikri pripovijedao je: "Na pitanje u vezi s ajetom, Ibn Mes'ud je odgovorio: 'Tako mi Onoga osim Kojeg drugog boga nema, to se odnosi na muziku.'"[1406] Ibn Mes'ud nesumnjivo je bio jedan od najučenijih ashaba, jedan od onih koji su najbolje poznavali komentar Kur'ana. Zar bi se ovaj plemeniti ashab zakleo Allahom, dželle šanuhu, da nije bio uvjeren u ono što govori! Seid b. Džubejr pripovijeda da je Ibn Abbas, radijallahu anhu, ajet tumačio na sljedeći način: "To se odnosi na muziku."[1407] Poznato je da je Ibn Abbas, radijallahu anhu, bio vrstan komentator Kur'ana, tim prije jer ga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom privio na svoje grudi i zamolio: *"Moj Allahu, pouči ga mudrosti (sunnetu) i tumačenju*

[1405] Prijevod značenja Lukman, 6.

[1406] Taberi, 21/74/21361, Hakim, 2/411, i Ibnul-Dževzi u djelu *Et-Telbis*, str. 206. Imam Hakim, Zehebi i Ibnul-Kajjim predanje smatraju ispravnim. Zakletvu: "Tako mi Onoga osim Kojeg drugog boga nema..." Ibn Mes'ud ponovio je tri puta.

[1407] Taberi, 21/74/21362, Bejheki, u djelima *Šuabul-iman*, 4/278/5097, i *Es-Sunenul-kubra*, 10/373/20987, s dobrim lancem prenosilaca.

Kur'ana!"[1408] Dakle, vidjeli smo na koji su način ovaj ajet protumačila dva najučenija ashaba koja su prisustvovala spuštanju Objave.

Od Ebu Zabijanovog oca prenosi se da je Džabir ovaj ajet tumačio ovako: "To se odnosi na muziku i slušanje muzike."[1409]

Ibn Omer govorio je: "Lehvul-hadis, to je muzika."[1410]

Također i brojni tabiini smatraju da se navedeni ajet odnosi na muziku. Između ostalih, sljedeći: Mudžahid, Ikrime, Ata, Hasan Basri, Seid b. Džubejr, Mekhul, Amr b. Šuajb.[1411] Šta kazati nakon ovih dokaza i navedenih mišljenja istaknutih učenjaka ovog ummeta, ashaba i tabiina. Je li se ispravno pozivati na iznimno mišljenje jednog pravnika, u isto vrijeme zapostavljajući jednoglasan stav ashaba, tabiina i generacije nakon njih? Molim Svemogućeg Allaha da nam omili islam i sačuva nas zla naših duša i strasti! Ko želi više detalja u vezi s pitanjem muzike, neka pogleda knjigu *Stav Islama o brijanju brade, pušenju i muzici*, str. 56-78, od Safeta Kuduzovića, u kojoj su izneseni jasni argumenti o zabranjenosti muzike i odgovor na neke sumnje na koje se pozivaju oni koji dopuštaju upotrebljavanje muzičkih instrumenata.

Propis slušanja muzike u islamu

Pitanje: Kakav je propis slušanja muzike u islamu?

Odgovor: U svemu što je Allah, dželle šanuhu, zabranio postoji mudrost i korist Njegovim robovima, shvatili to oni ili ne, svejedno da li to nauka ustanovila sada ili poslije izvjesnog vremena. Kada nešto zabranjuje Svojim robovima, Svevišnji Allah zabranjuje i sve puteve koji tome vode. Nema sumnje da muzika i njeni opojni zvuci bude strasti i navode čovjeka na činjenje zabranjenog. Najveći dokaz tome jeste i vrijeme u kojem živimo. Da li ste vidjeli nekoga ko obavlja namaz, uči Kur'an, čita Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, hadise i boji se Allaha, dželle šanuhu, a čini nemoral? Tako mi Onoga pored Kojeg nema drugog boga, to se čini uz

---

[1408] Buharija i Muslim.
[1409] Taberi, 21/75/21364.
[1410] Vidjeti: *Tefsirul-Kurtubi*, 14/92.
[1411] Vidjeti tefsir imama: Taberija, Ibn Ebu Hatima i Ibn Kesira u tumačenju šestog ajeta sure Lukman.

muziku i uz šejtanske glasove koji opisuju ono što bi i u "kamenom" čovjeku probudilo strasti.

Muzika odvodi od spominjanja i podsjećanja na Svevišnjeg Allaha, jer sve pjesme koje se pjevaju uz muziku vezane su za ovaj svijet i njegove varljive ljepote. Još nikada nismo čuli da neka od tih pjesama spominje kabur, Sudnji dan, polaganje računa pred Allahom, Gospodarom svih svjetova itd. Zar to nisu šejtanska posla?! Ovim nevrijednim prolaznim užicima ovoga svijeta zavode se Allahovi robovi kako bi izgubili onaj svijet. To šejtan želi da Allahove robove učini svojim robovima i da budu u njegovoj stranci, a ona je zaista na gubitku. Uzvišeni Allah kaže:

﴿أَلَآ إِنَّ حِزۡبَ ٱلشَّيۡطَٰنِ هُمُ ٱلۡخَٰسِرُونَ ١٩﴾

"Oni na šejtanovoj strani sigurno će nastradati"[1412] Muzika ima i druge štetne posljedice: kvarenje ahlaka, ljudi i zajednice, ulijeva licemjerstvo u ljudska srca, iziskuje trošenje velikog imetka, oponašanje nevjernika, a to je strogo zabranjeno.

Muzika je zabranjena na osnovu Kur'ana, hadisa i izjava islamskih učenjaka.

Dokazi iz Kur'ana

Uzvišeni Allah kaže:

﴿وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَشۡتَرِي لَهۡوَ ٱلۡحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ بِغَيۡرِ عِلۡمٖ﴾

"Ima ljudi koji kupuju zaludni govor (lehvel-hadis), da bi ne znajući s Allahovog puta odvodili..."[1413]

Ebu Bekeri je pripovijedao: "Na pitanje u vezi s ajetom, Ibn Mes'ud je odgovorio: 'Tako mi Onoga osim Kojeg drugog boga nema, to se odnosi na muziku.'"[1414]

Ibn Mes'ud o sebi je govorio: "Tako mi Allaha osim Kojeg drugog boga nema, nije objavljena nijedna kur'anska sura a da ne znam gdje je

---

[1412] Prijevod značenja El-Mudžadela, 19.

[1413] Prijevod značenja Lukman, 6.

[1414] Taberi, 21/74/21361, Hakim, 2/411, i Ibnul-Dževzi, u djelu *Et-Telbis*, str. 206. Imam Hakim, Zehebi i Ibnul-Kajjim predanje smatraju ispravnim. Zakletvu: "Tako mi Onoga osim Kojeg drugog boga nema..." Ibn Mes'ud ponovio je tri puta.

objavljena, niti postoji ijedan ajet iz Allahove Knjige a da ne znam povodom čega je objavljen. Da znam nekog učenijeg od sebe u Allahovoj Knjizi a moguć mu je pristup, osedlao bih jahalicu i otišao kod njega."[1415] U Muslimovoj verziji stoji dodatak: "Šekik je izjavio: 'Sjedio sam u halki s Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, ashabima i nisam čuo nijednoga od njih da je porekao ove Ibn Mes'udove riječi.'" To nam potvrđuje da je Ibn Mes'ud bio zaista najučeniji ashab kada je riječ o Allahovoj, dželle šanuhu, Knjizi.

Seid b. Džubejr pripovijeda da je Ibn Abbas, radijallahu anhu, ajet: **"Ima ljudi koji kupuju lehvel-hadis"** tumačio na sljedeći način: "To se odnosi na muziku."[1416]

Poznato je da je Ibn Abbas, radijallahu anhu, bio vrstan komentator Kur'ana, tim prije jer ga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom privio na svoje grudi i zamolio: *"Moj Allahu, pouči ga mudrosti (sunnetu) i tumačenju Kur'ana!"*[1417]

Od Ebu Zabijanovog oca prenosi se da je Džabir ovaj ajet tumačio ovako: "To se odnosi na muziku i slušanje muzike."[1418]

Ibn Omer govorio je: "Lehvul-hadis, to je muzika."[1419]

Tumačeći izraz "lehvul-hadis", Ibn Abbasov učenik Mudžahid rekao je: "Ajet se odnosi na muziku."[1420]

Mudžahid je nesumnjivo najučeniji tabiin, on je trideset puta ponovio Kur'an pred Ibn Abbasom, zastajući kod svakog ajeta i pitajući ga o svemu što je vezano za taj ajet.

Ibn Omer, Ikrime i Hasan Basri izraz "lehvul-hadis" tumačili su istovjetno: "Taj se izraz odnosi na muziku", a po Hasanu: "Na muziku i muzičke instrumente."

1415 Buharija i Muslim.

1416 Taberi, 21/74/21362, Bejheki, u djelima *Šuabul-iman*, 4/278/5097, i *Es-Sunenul-kubra*, 10/373/20987, Buharija u zbirci *El-Edebul-mufred*, s dobrim lancem prenosilaca. Šejh Albani predanje je ocijenio ispravnim.

1417 Buharija i Muslim.

1418 Taberi, 21/75/21364.

1419 Vidjeti: *Tefsirul-Kurtubi*, 14/52.

1420 Taberi, 21/75/21366, Ibn Ebu Šejbe, 5/132, Bejheki, u djelu *Es-Sunenul-kubra*, 10/380/21020, Ebu Nuajm, u djelu *Hil'jetul-evlija*, 3/327/4133, Ibnul-Dževzi, u djelu *Et-Telbis*, str. 206. Šejh Albani predanje smatra ispravnim. Vidjeti: *Tahrimu alatit-tareb*, str. 144.

Imam Taberi zapisao je: "Ovaj se ajet odnosi na sve što odvodi od Allahovog puta", na prvom mjestu spomenuvši muziku.

Potom je naveo tridesetak predanja, i to s različitim lancima prenosilaca, u kojima stoji da se gornji ajet odnosi na muziku, pjevačice i drugo što je vezano za muziku.

Ibn Kesir veli: "Da se ajet odnosi na muziku, mišljenje je: Ibn Abbasa, Ibn Mes'uda, Ikrime, Mudžahida, Seida b. Džubejra, Mekhula, Amra b. Šuajba, Alije b. Buzejme.

Imam Kurtubi rekao je sljedeće: "Ovo je najispravnije tumačenje ovog ajeta, a Ibn Mes'ud tri se puta zakleo da se ajet odnosi na muziku. Muzika je zabranjena Kur'anom i hadisom."

Ibnul-Kajjim tvrdi: "Nema čovjeka koji sluša muziku ili svira na muzičkim instrumentima a da nije u zabludi kada je riječ o znanju i djelima."

Muhammed b. Kadir govorio je: "Ibn Mes'ud, Ibn Abbas, Džabir i tabiini nakon njih jednoglasno su kazali da se izraz 'lehvul-hadis', koji se zabranjuje u ajetu, odnosi na muziku. To je nepobitan dokaz da je muzika zabranjena, a ujedno i odgovor Ibn Hazmu, koji kaže da ne postoje dokazi koji zabranjuju muziku."

Šejh Ahmed Hemedani naveo je imena trinaest najpoznatijih tabiina koji su govorili da se izraz "lehvul-hadis" odnosi na muziku.

Makar da i ne postojali drugi dokazi da je slušanje muzike zabranjeno, ovaj bi ajet bio dovoljan kao dokaz. Također nema sumnje da su riječi ashaba i tabiina dokaz u tom pogledu, jer su oni crpili znanje s čistog izvora: izravno od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem.

Govoreći o ljudima koji kupuju "lehvul-hadis", Svevišnji Allah dalje kaže:

﴿ وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ ءَايَٰتُنَا وَلَّىٰ مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا كَأَنَّ فِىٓ أُذُنَيْهِ وَقْرًا فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٧﴾ ﴾

"Kada se nekom od njih ajeti Naši kazuju, on oholo glavu okreće, kao da ih nije ni čuo, kao da je gluh, zato ga bolnom patnjom obraduj."[1421]

Komentirajući ovo, imam Taberi kaže: "Kada čuju poziv Kur'ana, oni koji kupuju 'lehvul-hadis' okreću se, ne žele ga slušati ni odazvati." I ovdje se upravo nalazi odgovor na pitanje: zašto oni koji slušaju muziku okreću glave od Kur'ana. Zato što su to dvije sušte suprotnosti koje se ne mogu

[1421] Prijevod značenja Lukman, 7.

istovremeno naći u srcu vjernika: ako se jedno usidri u srce, za drugo nema mjesta.

Obraćajući se šejtanu, Allah, dželle šanuhu, kaže:

﴿ وَٱسْتَفْزِزْ مَنِ ٱسْتَطَعْتَ مِنْهُم بِصَوْتِكَ ﴾

"I zavodi glasom svojim koga možeš..."[1422]

Mudžahid ovaj ajet tumači ovako: "Šejtanski glas, spomenut u ovom ajetu, jeste muzika i zabava."

Šejhul-islam Ibn Tejmijje u djelu *Medžmu'ul-fetava* navodi sljedeće: "Glas šejtana u ovome ajetu odnosi se na muziku, kako tvrde neki ispravni prethodnici."

Imam Kurtubi zapaža: "Ovaj ajet upućuje na to da je muzika zabranjena."

Svemogući Allah rekao je:

﴿ أَفَمِنْ هَٰذَا ٱلْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ ﴿٥٩﴾ وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ ﴿٦٠﴾ وَأَنتُمْ سَٰمِدُونَ ﴿٦١﴾ فَٱسْجُدُوا۟ لِلَّهِ وَٱعْبُدُوا۟ ۩ ﴿٦٢﴾ ﴾

"Pa zar se ovom govoru iščuđavate, i smijete se, a ne plačete, a vi samidun, bolje je padajte licem ne tle pred Allahom, i klanjajte se."[1423]

Ibn Abbas, radijallahu anhu, ovako komentira navedeni ajet: "Samidun je izraz koji se odnosi na one koji upotrebljavaju muzičke instrumente. Kada bi čuli učenje Kur'ana, mnogobošci bi pjevali i zabavljali se; izraz potječe iz Jemena."[1424]

I Mudžahid je slično rekao: "To je muzika. Stanovnici Jemena kažu 'semede redžulun' za čovjeka koji svira na muzičkim instrumentima."

A sure: Lukman, Isra i Nedžm, u kojima se nalaze navedena tri ajeta, mekkanske su po jednoglasnom mišljenju svih islamskih učenjaka. Dakle, Allah, dželle šanuhu, još u Mekki zabranio je muziku, prije nego što je propisan namaz, džihad i ostali propisi.

Dokazi iz hadisa

Hadisi koji zabranjuju muziku jasni su, i njih ne treba posebno tumačiti. Ovdje ćemo navesti samo neke od njih.

1422 Prijevod značenja El-Isra, 64.

1423 Prijevod značenja En-Nedžm, 59-62.

1424 Teberi, Bejheki i Ibnul-Dževzi.

1. Ebu Musa Ešari prenosi sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Zaista će u mom ummetu biti ljudi koji će dopuštati nemoral, svilu, alkohol i muzičke instrumente. Stanovat će u podnožju brda, a njihov pastir će im napasati stoku i doći će siromah tražeći pomoć, pa će mu reći da dođe sutra. A njih će zadesiti strašna noć: Svevišnji Allah će na njih brdo strovaliti, a od nekih će načiniti izobličene majmune i svinje do Sudnjega dana."*[1425] Navedeni hadis vjerodostojnim smatraju sljedeći hadiski stručnjaci: Buharija, Ibn Hibban, Nevevi, Ibn Tejmijje, Ibn Kesir, Ibnul-Kajjim, Askalani, Sehavi, Sujuti, Sanani, Alusi, Albani i neki drugi muhaddisi.

Islamski učenjaci jednoglasni su u mišljenju da su razvrat, svila (za muškarce) i alkohol zabranjeni. Uz ove najstrožije zabrane Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spominje i muzičke instrumente, koji imaju isti status.

2. Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah mi je zabranio"* ili je rekao: *"Allah je zabranio vino, kocku i kubu; a sve što opija haram je."* Sufjan je govorio: "Upitao sam Aliju Bezimeta šta je to kuba, na šta je odgovorio: 'To je bubanj.'"[1426]

3. Ebu Umama, radijallahu anhu, pripovijedao je da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Ne prodajite pjevačice, nemojte ih ni kupovati, niti ih poučavajte pjevanju, zaista nema dobra od takve trgovine, a takva je zarada haram."* Povodom toga objavljen je ajet: **"Ima ljudi koji kupuju lehvul-hadis..."**[1427]

Imam Alusi napominje: "Ovo nas upućuje da je slušanje muzike pogrdno djelo." U ovom hadisu dokaz je da sredstva do kojih se dođe svirkom, upotrebom muzičkih instrumenata i pjevanjem nisu dopuštena. Onaj ko se hrani takvim imetkom priprema svoje tijelo za džehennemsku vatru, shodno Resulullahovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: *"Tijelo koje naraste od haram hrane i haram pića najpreče je da ga vatra džehennemska prži."*[1428]

4. Džabir, radijallahu anhu, prenosi sljedeći Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis: *"Nisam zabranio plakanje, već sam zabranio dva grješna*

[1425] Buharija, Ebu Davud, Ibn Madže i neki drugi muhaddisi.
[1426] Ebu Davud, Ahmed i Bejheki, sa ispravnim lancem prenosilaca.
[1427] Ibn Madže, Tirmizi, Ahmed i neki drugi muhaddisi.
[1428] Ahmed, Hakim, Taberani i neki drugi muhaddisi.

glasa: zvuk muzike i igre, te šejtanska svirala..."[1429] Šejhul-islam Ibn Tejmijje govorio je: "Ovaj je hadis jedan od najjačih dokaza da je muzika zabranjena."

5. Imam Ahmed zabilježio je u *Musnedu* da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah me je poslao kao milost i uputu svjetovima, i naredio mi je moj Svevišnji Gospodar da iskorijenim i uništim muzičke instrumente, kipove..."*

6. Enes b. Malik, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Dva su glasa prokleta i na ovom i na budućem svijetu: glas flaute u raskoši i blagostanju i cviljenje (naricanje) u nesreći."*[1430]

Neki današnji "učenjaci" muziku porede s cvrkutom ptica, govoreći da, ako je dopušteno slušati cvrkute ptica, onda je dopušteno i slušanje muzičkih instrumenata koji proizvode iste te zvukove. Odgovor na ovu njihovu sumnju jednostavan je. U šerijatskim izvorima ne postoje dokazi da je slušanje cvrkuta ptica zabranjeno, a muzika je zabranjena po Kur'anu, hadisu i konsenzusu islamskih učenjaka. Prema tome, ova analogija (kijas) ne vrijedi i nema analogije uz postojanje jasnog dokaza iz Kur'ana ili hadisa.

Stav hanefijskog mezheba o muzici i muzičkim instrumentima

Pitanje: Kako hanefijski mezheb gleda na slušanje muzike i upotrebu muzičkih instrumenata?

Odgovor: Nema sumnje da prakticiranje određenog islamskog propisa, radilo se o izvršavanju naredbe ili klonjenju zabrane, ostavlja pozitivne tragove na pojedince i društva, dok odbacivanje propisa neminovno vodi u propast. Svjedoci smo da mnogi muslimani današnjice prekoračuju Allahove granice javno i tajno, kolektivno i pojedinačno. Griješenje je, samo po sebi, zlo, međutim, zlo kulminira kada se nepokornost i griješenje upakuju u "islamsku ambalažu" i pokušavaju perfidno i nasilno ozvaničiti i staviti pod kapu neke od priznatih pravnih škola. Za naša podneblja tipičan je i aktuelan primjer slušanja muzike koje

---

[1429] Bejheki, Hakim i neki drugi muhaddisi. Slično predanje zabilježio je i Tirmizi, koji je rekao: "Hadis je hasen-sahih." Šejh Albani ocijenio ga je dobrim.

[1430] Bezzar, s dobrim lancem prenosilaca.

se toliko raširilo među muslimanskim masama da se ljudi koji ne slušaju šejtanske glasove smatraju nastranim i ekstremnim, a pokornost Iblisu tretira se civilizacijom i napretkom. Porok slušanja muzike nakon svoje crnine, dobiva garavi oblik kada neka od islamskih institucija izađe s proglasom da slušanje "lijepe muzike" nije zabranjeno, slijedeći u tome, bez sumnje, pogrešan stav nekih savremenih učenjaka. Slijeđenje neutemeljenih olakšica nekih islamskih pravnika grijeh je po konsenzusu svih učenjaka, kako tvrdi imam Ebu Ishak Šatibi.[1431] Sulejman Tejmi rekao je: "Kada bih slijedio (neutemeljene) olakšice svakog učenjaka, bio bih riznica zla."[1432] Spomenuvši ovo pitanje, Ibn Abdulberr rekao je: "Među islamskim učenjacima o ovom pitanju nema razilaženja, i hvala Allahu", tj. da je strogo zabranjeno slijediti neutemeljene olakšice. Ako su islamski učenjaci saglasni na zabrani slijeđenja neutemeljenih olakšica, šta je onda s olakšicama koje su u jasnoj koliziji s kur'ansko-hadiskim tekstovima!, a slušanje muzike primjer je za to.

Slušanje muzike zabranjeno je, na osnovu Kur'ana, hadisa i konsenzusa učenjaka iz odabranih generacija. Svevišnji Allah rekao je:

﴿ وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَشۡتَرِي لَهۡوَ ٱلۡحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ بِغَيۡرِ عِلۡمٍ ﴾

"Ima ljudi koji kupuju zaludni govor (lehvel-hadis), da bi ne znajući s Allahovog puta odvodili..."[1433] Ebu Bekeri je pripovijedao: "Na pitanje u vezi s ajetom, Ibn Mes'ud je odgovorio: 'Tako mi Onoga osim Kojeg drugog boga nema, to se odnosi na muziku.'"[1434] A Ibn Mes'ud neće se tri puta zakleti Allahom osim za stvar koju je čuo od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jer se ovakve stvari ne govore po vlastiom nahođenju. Ibn Abbas također je rekao da se "lehvul-hadis" odnosi na muziku.[1435]

Postoji nekoliko vjerodostojnih hadisa koji zabranjuju upotrebljavanje i slušanje muzičkih instrumenata.[1436]

[1431] Vidjeti: *El-Muvafekat*, 4/134.

[1432] Ibn Abdulberr, u djelu *Džamiul-bejan*, 2/927/1766-1767, s vjerodostojnim lancem prenosilaca.

[1433] Prijevod značenja Lukman, 6.

[1434] Taberi, 21/74/21361, Hakim, 2/411, i Ibnul-Dževzi u djelu *Et-Telbis*, str. 206. Imam Hakim, Zehebi i Ibnul-Kajjim predanje smatraju ispravnim. Zakletvu: "Tako mi Onoga osim Kojeg drugog boga nema..." Ibn Mes'ud ponovio je tri puta.

[1435] Taberi, 21/74, i Bejheki, 10/373, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[1436] Vidjeti: *Tahrimu alatit-tareb*, str. 36.

U hadisu koji je zabilježio imam Buharija (5590) stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Zaista će u mom ummetu biti ljudi koji će dopuštati nemoral, svilu, alkohol i muzičke instrumente. Stanovat će u podnožju brda, a njihov pastir će im napasati stoku i doći će siromah tražeći pomoć, pa će mu reći da dođe sutra. A njih će zadesiti strašna noć: Svevišnji Allah će na njih brdo strovaliti, a od nekih će načiniti izobličene majmune i svinje do Sudnjega dana."* Navedeni hadis vjerodostojnim smatraju sljedeći hadiski stručnjaci: Buharija, Ibn Hibban, Nevevi, Ibn Tejmijje, Ibn Kesir, Ibnul-Kajjim, Askalani, Sehavi, Sujuti, Sanani, Alusi, Albani i neki drugi muhaddisi.

Imam Ibn Salah i Kurtubi vele: "Slušanje muzike je haram, po konsenzusu islamskih učenjaka."[1437] Imam Ibnul-Hadždž napominje: "Slušanje muzike pogrdna je i ružna stvar, po konsenzusu islamskih učenjaka."[1438] Šejhul-islam Ibn Tejmijje kaže: "Muzika je haram, po mišljenju imama četiri pravne škole."[1439]

Imam Ebu Hanife prezirao je slušanje muzike i smatrao to grijehom.[1440]

Upitan koju muziku dopuštaju Medinjani, imam Malik odgovorio je: "To kod nas čine samo veliki grješnici."[1441]

Imam Šafija napominje sljedeće: "Slušanje muzike zabranjeno je, a onaj ko to učestalo čini glupak je, od njega se ne prima svjedočenje."[1442]

Imam Ahmed jednom je prilikom rekao: "Muzika pospješuje licemjerstvo u srcu."[1443]

Kada je riječ o učenjacima hanefijske pravne škole, i oni načelno zabranjuju muziku. To je zvanični stav hanefijskog mezheba, a neki Ebu Hanifini učenjaci slušanje muzike smatraju velikim grijehom.[1444]

1437 Vidjeti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 14/56, i *Ruhul-meani*, 11/69.

1438 Vidjeti: *El-Medhal*, 3/119.

1439 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 11/291, 11/313 i 30/116.

1440 Vidjeti: *Ruhul-meani*, 11/69, *Avnul-Mabud*, 13/186, *El-Emru bil-itiba*, str. 112, od imama Sujutija.

1441 Vidjeti: *El-Ilel*, 2/70, od imama Ahmeda, *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 14/57, i *Avnul-Mabud*, 13/186.

1442 Vidjeti: *Es-Sunenul-kubra*, 10/377, *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 14/57, *Medžmu'ul-fetava*, 30/116, i *Telbisu Iblis*, str. 205-206.

1443 Vidjeti: *El-Mugni*, 12/43, i *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 14/57.

1444 Vidjeti: *Hašijetu Ibni Abidin*, 11/199, *Hašijetut-Tahtavi*, str. 319, *Ruhul-meani*, 11/68, *Er-Reddu ala men juhibbus-sema'*, str. 31, od imama Tahira Taberija, i *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 14/57.

U nekoliko sljedećih redaka navest ćemo mišljenja najpoznatijih hanefijskih učenjaka isključivo iz originalnih djela hanefijskog fikha.

1. Imam Šemsuddin Serhasi (u. 490. h.g.) kaže: "Nije dopušteno iznajmljivanje nekoga da poučava muzici i naricanju, jer je to nepokornost Allahu."[1445] Na drugom mjestu isti imam tvrdi da se svjedočenje onoga koji sluša muziku ne prihvata.[1446]

2. Imam Alauddin Kasani (u. 587. h.g.) veli: "Uvjereni smo da je muzika haram (strogo zabranjena)."[1447]

3. Spominjući kategorije ljudi od kojih se ne prihvata svjedočenje, imam Ebu Bekr Merginani (u. 593. h.g.) kaže: "...niti od onoga čovjeka koji okuplja ljude da bi im svirao, jer ih okuplja da čine veliki grijeh."[1448] U poznatom hanefijskom djelu *Ez-Zehira* također se navodi da je muzika veliki grijeh.[1449]

Na drugom mjestu imam Merginani kaže: "Nije dopušteno iznajmiti svirku niti narikaču, niti nešto od stvari za zabavu, jer je to iznajmljivanje u nepokornosti Allahu."[1450]

4. Imam Bedruddin Ajni (u. 855. h.g.) u svom komentaru na djelo *El-Hidaja*, a objašnjavajući prethodno spomenute zabranjene stvari za zabavu, kaže: "Kao naprimjer: frula, bubanj i slično tome."[1451]

5. Imam Muhammed Abdulkadir Razi (u. 666. h.g.) tvrdi: "Slušanje muzike haram je, posebno u današnje vrijeme."[1452] Ako je ovako govorio imam Razi polovinom sedmog hidžretskog stoljeća, mada su ljudi tada, dakako, bili amateri u pogledu muzike u odnosu na naše stoljeće, šta treba mi da kažemo za naše vrijeme i našu svirku, pjesme i dangubu!

6. Imam Ibnul-Hemmam (u. 681. h.g.) napominje: "Muzika je nepokornost i griješenje prema Allahu."[1453]

7. Imam Alauddin Haskefi (u. 1088. h.g.) veli: "Nije dopušteno iznajmiti svirku, jer je to nepokornost Allahu."[1454]

[1445] Vidjeti: *El-Mebsut*, 16/41.
[1446] Vidjeti: *El-Mebsut*, 16/132.
[1447] Vidjeti: *Bedaius-sanaia*, 6/84.
[1448] Vidjeti: *El-Hidaja*, 3/123, i *El-Bahrur-raik*, 7/88.
[1449] Vidjeti: *Ruhul-meani*, 11/69.
[1450] Vidjeti: *El-Hidaja*, 3/238.
[1451] Vidjeti: *El-Benaja*, 10/282.
[1452] Vidjeti: *Tuhfetul-muluk*, str. 284.
[1453] Vidjeti: *Šerhu Fethil-Kadir*, 7/411.
[1454] Vidjeti: *Ed-Durrul-muhtar*, 9/92, uz djelo *Reddul-muhtar*.

8. Imam Ibn Abidin (u. 1252. h.g.) zapisao je: "...jer je muzika haram."[1455]

9. Pozvavši se na nepobitne dokaze da je muzika zabranjena, imam Ebu Fadl Alusi (u. 1270. h.g.) rekao je: "...na osnovu spomenutog konstatiramo da je upotrebljavanje i slušanje muzičkih instrumenta zabranjeno."[1456]

I na kraju možemo spomenuti predanje iz djela *El-Muhalla*, 11/158, od Ibn Hazma (zahirijska pravna škola) koje prenosi od Muhammeda b. Hasana Šejbanija, najprisnijeg Ebu Hanifinog učenika. Muhammed je govorio: "Zimmiji (kršćanu ili židovu koji živi u islamskoj državi) zabranjujemo slušanje muzike."

Ako se slušanje muzike zabranjuje zimmiji, šta je onda s muslimanima koji se pripisuju Kur'anu i hadisu! Na opasnost muzike ukazuje i činjenica da je ona bila zabranjena i u prijašnjim nebeskim religijama, kako smatraju neki učenjaci.[1457] A Allah najbolje zna.

Rad na radio-stanici

Pitanje: Prezirem muziku, i prihvatio sam da je njeno slušanje zabranjeno, ali radim na radio-stanici i prinuđen sam je puštati u špici za najavu sadržaja dnevnika, vijesti i sl. Kakav je vaš stav s tim u vezi? Allah vas nagradio!

Odgovor: Ako je riječ o radiju koji se koristi i u da'vetske svrhe, onda treba nastojati ublažiti i umanjiti to zlo. Ako si urednik ili direktor radija, trebaš postupno umanjivati muziku i zamijeniti je Kur'anom, ilahijama bez muzike, hadisima, mudrim izrekama, prijevodom Kur'ana, raznim predavanjima itd., a sve kako bi taj radio za određeni period egzistirao bez muzike. Tvoja odgovornost jeste shodno položaju koji zauzimaš na radiju. Nema koristi od posla koji srdi Uzvišenog Allaha. Ne treba se bojati za prođu, možda će Svemogući Allah slušanje vašeg radija omiliti ljudima i učiniti dražim od onih što pribjegavaju zabranjenim sredstvima. Najvažnije je zadobiti Allahovo, dželle šanuhu, zadovoljstvo, a ne tražiti zadovoljstvo

---

1455 Vidjeti: *Hašijetu Ibni Abidin*, 6/494.

1456 Vidjeti: *Ruhul-meani*, 11/77.

1457 Vidjeti: *Ruhul-meani*, 11/68.

ljudi u Allahovoj srdžbi. Koliko je samo medija propalo, mada su po svaku cijenu nastojali zadovoljiti strasti masa, ali uspjeh je od Allaha, a ne od ljudi. A ako se radi o mediju u kojem nije zastupljena da'va, tada nije dopušteno raditi na takvome mjestu, iako time budio nacionalnu svijest kod muslimana, jer tome islam ne pridaje nikakvu važnost, a Allah najbolje zna.

Naučne projekcije popraćene muzikom

Pitanje: Na nekim stranicama postavljene su naučne projekcije vezane za Allahove, dželle šanuhu, mudžize. Sve je odrađeno izvanredno, ali je popraćeno muzikom. Da li takvo nešto treba osuditi ili podržati? Allah vas nagradio!

Odgovor: Neka Svemogući Allah nagradi sve ljude koji rade za dobrobit islama i nastoje ljudima dostaviti istinu. Međutim, taj rad mora biti popraćen s iskrenom namjerom i ispravnim šerijatskim znanjem. Ako čovjek nije siguran da li je nešto dopušteno ili zabranjeno, treba pitati prije nego što išta poduzme, da ne bi gubio dragocjeno vrijeme. I pored iskrene namjere, taj projekat šerijatski nije ispravan. Naime, kako ljudima ukazivati na Allahova, dželle šanuhu, znamenja na Zemlji i u kosmosu, na takvu ozbiljnu stvar, a sve popratiti šejtanskim glasovima koji aludiraju na igru i zabavu: zar to nije sušta kontradiktornost?! Muzika za kojom su posegnuli zabranjena je Kur'anom, hadisom i konsenzusom prvih generacija. Uplitanje muzike u projekte islamskoga sadržaja povreda je islamskog vjerozakonika, nesvjesno ismijavanje s istim. Stoga, savjetujem da se sa tih kaseta ukloni muzika, i da se rasturaju, u protivnom, nije ih dopušteno ni dijeliti ni prodavati, a Allah najbolje zna. Nije ispravno kazati "Allahove mudžize", bez ograničenja: date Njegovim poslanicima, otuda što su poslanici imali određene mudžize; Svemogućem Allahu one nisu potrebne. U ovome je slučaju umjesno reći: Allahovi dokazi, Njegova znamenja, ajeti i sl.

HARAM IMETAK, NAGRADNE IGRE, NATJECANJE I ZABAVA

Da li i onaj koji troši haram imetak snosi dio grijeha

Pitanje: Ako čovjek svojoj porodici donese sumnjiv ili haram novac da li i žena snosi dio grijeha na ahiretu, tim prije jer i ona troši taj novac, odnosno, da li je time i ona izložena ovosvjetskim iskušenjima zbog toga?

Odgovor: Ženi nije dopušteno trošiti takav imetak ako ima svoja primanja ili ušteđevinu. Ako nema, trošit će isključivo za nužne stvari. Kada jedan od bračnih parova pogriješi, drugom je obaveza da ga savjetuje lijepim riječima, s tim što muž ima veći utjecaj i odgovornost za ono što počini njegova supruga, nego ona nad njim. U određenim slučajevima oboje će na ovome svijetu snositi posljedice nepokornosti jednog od njih, zbog bračne veze, ali na onome svijetu svako će odgovarati za svoj grijeh, a Allah najbolje zna.

Nasljeđivanje haram imetka

Pitanje: Ako otac iza sebe ostavi haram ili sumnjiv imetak, da li je dopušteno sinu da ga koristi?

Odgovor: Po mišljenju izrazite većine učenjaka četiri pravne škole, nije dopušteno naslijediti haram imetak, ako nasljednik zna da je naslijeđeni imetak stečen na nepropisan način. Kada je riječ o imetku čiji je izvor nepoznat, imam Nevevi kaže: "Ko naslijedi imetak i ne zna njegovo porijeko, tj. da li je halal ili haram, i ne bude imao nikakve dokaze, takav je imetak halal po konsenzusu učenjaka. Ako, pak, sazna da u tom imetku ima dio nepropisno stečene imovine, ali ne zna koliko, izdvojit će iz imetka po vlastitoj procjeni jednu količinu za koju smatra da je haram."[1458] Kada je riječ o imetku, načelno pravilo vrijedi da je halal, i puke sumnje ne utječu na to pravilo. Imam Ahmed smatra da se u izmiješanom imetku mora odvojiti haram od halala, a ako je većina imetka haram, tada se nasljednik treba odreći cijelog imetka.[1459] Upitan u vezi s čovjekom koji ostavi imetak zarađen kamatnim poslovanjem, da li je taj imetak halal njegovim nasljednicima, šejhul-islam Ibn Tejmijje odgovorio je: "Dio za koji se zna da

---

[1458] Vidjeti: *El-Medžmu*, 9/332.
[1459] Vidjeti: *El-Insaf*, 8/323.

je stečen kamatnim poslovanjem mora se odvojiti i vratiti ili podijeliti, a ostali imetak halal mu je uzeti."[1460] A Allah najbolje zna.

Rad sa nevjernikom

Pitanje: Imamo komšiju nevjernika s kojim do sada nismo imali kontakta. Ponudio nam je da pravimo ćevape i bureke za njegov restoran. To bismo pravili kod svoje kuće, a on bi dolazio i to preuzimao. Da li je dopušteno da s njim sklopim ovakav posao? Allah vas nagradio!

Odgovor: Ako je tako, nema zapreke da s njim ugovorite taj posao, tim prije jer mu prodajete, odnosno pripremate halal hranu koju on ne može okrenuti u haram. Trgovina s nevjernicima na tim osnovama bez sumnje je dopuštena. Savjetujem da iskoristiš tu priliku, da mu govoriš o islamu, ali prije toga da mu praktično pokažeš šta je islam, možda će ga Uzvišeni Allah tvojim povodom spasiti od Vatre, koja mu je pripremljena. Ako bi, pak, pripremao meso za ćevape i bureke od mesa koje nije zaklano po islamskim propisima, tada ti je zabranjeno, a Allah najbolje zna.

Rad nacrno

Pitanje: Nalazim se u inostranstvu i već duže vrijeme primam socijalnu pomoć. Znam da moram tražiti posao, ali i dalje živim od socijale, a radim nacrno ponekad. Da li je zabranjeno to što radim?

Odgovor: Uzvišeni Allah zadužio je muškarca da radi i privređuje svojoj porodici i muslimanskom društvu. Allahov poslanik Davud, alejhis-selam, jeo je samo ono što bi zaradio vlastitim rukama.[1461] Zekerijja, alejhis-selam, bio je tesar.[1462] Ibn Omer, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio: *"Ruka koja daje bolja je od one koja uzima."*[1463] Dakle, najbolje je da musliman radi i da ne traži milostinju od ljudi, bilo da se radi o socijalnoj pomoći ili nekoj drugoj vrsti pomoći, bilo u muslimanskom ili nemuslimanskom društvu. Ali ako nije u stanju naći

[1460] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 29/169.
[1461] Buharija, Ahmed i Ibn Hibban.
[1462] Muslim i Ibn Madže
[1463] Buharija i Muslim.

odgovarajući posao koji će sačuvati njegova osnovna vjerska i ljudska prava i dostojanstvo, može uzimati socijalnu pomoć i, po potrebi, raditi nacrno, a Allah najbolje zna.

Primanje poklona koji su stečeni na nedopušten način

Pitanje: Da li je dopušteno primiti poklon (novac ili nešto drugo) za koji se zna da nije stečen na dopušten način?

Odgovor: Ako osoba zna da je poklon kupljen isključivo od haram imetka, nije joj dopušteno primiti takav poklon.[1464] A Allah najbolje zna.

Upotreba haram imetka nakon primanja islama

Pitanje: Nevjernik je zarađivao novac na zabranjen način, a kada se obogatio prihvatio je islam. Može li koristiti novac koji je zaradio poslujući na haram način?

Odgovor: Čovjek koji prihvati islam a u njegovom posjedu imetak koji je zaradio na nedopušten način: kockajući se, poslujući uz kamatu, prodajom alkohola i sl., taj imetak mu je halal i može ga koristiti.[1465] Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko prihvati islam a posjeduje nešto, to mu i pripada."[1466] Za vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, mnogi su nevjernici prihvatali islam, ali nije zabilježeno da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ma koga od njih upitao kako je stekao imetak u paganstvu, niti je ikome od njih naredio da se odrekne svog imetka. Kao što ih Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije pitao kako su sklopili bračne ugovore, već ih je priznao i nije tražio njihovo obnavljanje.[1467]

1464 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 29/178.

1465 Uporediti: *El-Mebsut*, 10/117, *Mukaddimatu Ibni Rušd*, 1/508, *Iktidaus-siratil-mustekim*, 2/48.

1466 Bejheki, 9/190/18258, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Tenkihut-tahkik*, 3/127, od Ibn Abdulhadija, *Sahihul-džamia*, 2/1043, i *Irvaul-galil*, 6/156.

1467 Uporediti: *Ahkamu ehliz-zimma*, 2/696.

Uzimanje kamate od nevjernika koji se bore protiv islama

Pitanje: Smije li musliman uzimati kamatu od nevjernika koji se bore protiv islama da bi ih oslabio na taj način?

Odgovor: Uzimanje i davanje kamate generalno je zabranjeno jasnim kur'anskim i hadiskim tekstovima i konsenzusom islamskih učenjaka. Kada je riječ o uzimanju kamate, nema razlike između muslimana i nemuslimana, bilo da se bori protiv islama ili je u primirju s muslimanima, jer ovi argumenti nisu napravili razliku između tih kategorija ljudi, i to je stav većine islamskih učenjaka, za razliku od nekih pravnika koji su dopustili uzimanje kamate u nevjerničkoj zemlji koja se bori protiv muslimana.[1468] Najjači dokaz učenjaka koji dopuštaju uzimanje kamate u ovom slučaju jeste hadis koji se pripisuje Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a u kojem stoji sljedeće: *"Nema kamate u neprijateljskoj zemlji između muslimana i nevjernika koji se bori protiv islama."*[1469] Štaviše, iz tih riječi koje se pripisuju Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, može se razumjeti zabrana kamate, a ne negacija njenog postojanja.[1470] Ovi se učenjaci povode i za nekim logičkim argumentima koji se ne mogu i ne smiju pretpostaviti jasnim ajetima i hadisima koji zabranjuju kamatno poslovanje, a Allah najbolje zna.

Mito za dobivanje radnog mjesta

Pitanje: Da li je dopušteno dati mito zbog dobivanja radnog mjesta?

Odgovor: Nije dopušteno davanje mita kako bi se dobilo radno mjesto, osim u slučaju da osoba regularnim putem dobije određeno radno mjesto, ali ga pretpostavljeni službenik ne želi uposliti dok mu ne plati određeni iznos. U tom slučaju pretpostavljeni preuzima sav grijeh. Međutim, u slučaju gdje su ljudi podjednako zaslužni za određeno radno mjesto nije

---

[1468] Vidjeti: *El-Umm*, 9/507, *El-Mebsut*, 14/56, *El-Muhalla*, 8/514, *El-Mugni*, 4/176, *Šerhu Fethil-Kadir*, 7/38, *El-Medžmu*, 9/375-376, *El-Binajetu šerhul-hidaja*, 8/299-300, *El-Insaf*, 5/52-53, *Es-Sejlul-džerrar*, 3/154.

[1469] Ovaj hadis nema nikakve osnove niti je uopće zabilježen u hadiskim zbirkama. Vidjeti: *El-Umm*, 9/507, *El-Medžmu*, 9/376, *Nasbur-raja*, 4/44, *Ed-Diraja*, 2/158, i *El-Hidaja*, 8/299.

[1470] Vidjeti: *El-Medžmu*, 9/376.

ispravno davati mito, jer je to uzimanje mogućih prava drugih ljudi, a Allah najbolje zna.

Davanje liječnicima mita za veće usluge

Pitanje: U kantonalnoj bolnici u mom mjestu većina liječnika ne pruža veće usluge osim ako im se debelo plati. Smatra li se to mitom?

Odgovor: Liječnicima je obaveza da se boje Uzvišenog Allaha i da u potpunosti obavljaju posao za koji su plaćeni, bez bilo kakve dodatne nadoknade. Ako se pojedinci već ne pozivaju na vjerske vrijednosti i osnovna ljudska prava u islamu, neka se bar pozovu na zakletvu koju su dali prilikom uzimanja titule liječnika. Zar uzimanje mita i izbjegavanje pružanja medicinske pomoći onima koji nisu u mogućnosti podmiriti liječničke usluge ne spada u pronevjeru emaneta za koji će biti pitani na Sudnjem danu. Ovo je, ustvari, kulturna pljačka napaćenih bolesnika od njihovih najvećih "prijatelja" liječnika. Koji je apsurd postojanje medicinskog osoblja koje može hladnokrvno gledati pacijenta u najvećim mukama i tražiti da im se, pored plaćanja obaveznih troškova, da dodatna nadoknada. Ovdje dolazi do izražaja hadis koji je zabilježio imam Buharija, a u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ako se ne stidiš, radi šta hoćeš!"* Nesreća kojom smo iskušani ide do te mjere da su se u jednom mjestu dva liječnika posvađala u operacionoj sali, i to nakon što su otvorili tijelo pacijenta: svaki od njih optuživao je svog radnog kolegu da je uzeo veću svotu novca od pacijenta. "Nesporazum" je završen tako što su zatvorili tijelo bolesnika, a hiruški zahvat će, vjerovatno, sačekati bolja vremena. Pacijent koji da mito jer se ne može liječiti na drugi način, nije grješan. Sav grijeh snosi onaj ko ljude prisiljava na davanje mita, a Allah najbolje zna.

Ostvarivanje prava samo putem mita

Pitanje: Ako svoja prava ne mogu ostvariti osim davanjem mita, mogu li u tom slučaju pribjeći ovoj ružnoj pojavi?

Odgovor: Šerijatom zabranjeno mito jeste ono kojim se osvaruje ona korist koju čovjek uopće ne zaslužuje, odnosno korist na koju drugi ljudi podjednako imaju pravo. Ako musliman ne može ostvariti ono što mu s

pravom pripada osim davanjem mita, tada mu je dopušteno pribjeći mitu. U ovom slučaju grijeh snosi onaj ko uvjetuje mito, a ne onaj ko ga daje, a Allah najbolje zna.

Odlazak na hadždž s novcem od mita

Pitanje: Radnik u jednoj instituciji uzeo je mito i taj novac utrošio za hadždž. Da li je njegov hadždž ispravan? Allah vas nagradio!

Odgovor: Uzimanje mita veliki je grijeh, za koji njegov počinilac zaslužuje veliku kaznu, ako se iskreno ne pokaje. Službenika koji uzima mito treba smijeniti s radnog mjesta i kazniti. Kada je riječ o obavljanju hadždža s haram imetkom, islamski učenjaci imaju podijeljena mišljenja. Ovo razilaženje veže se za pitanje da li je vlasništvo imetka uvjet za ispravnost ili uvjet za obaveznost hadždža. Ako kažemo da je posjedovanje imetka uvjet ispravnosti hadždža, tada bi hadždž obavljen novcem od mita bio neispravan, jer imetak kojim obavlja hadždž nije njegovo vlasništvo, za razliku od uvjeta obaveze kada obavljanje hadždža ovim imetkom ne bi utjecalo na njegovu validnost. Ispravno je drugo mišljenje: vlasništvo imetka uvjet je za obavezu hadždža, kao i mahrem za žensku osobu, sigurnost puta, tjelesna sposobnost i sl. Ovo je stav većine islamskih učenjaka.[1471] Učenjaci koji su se opredijelili da takav hadždž nije ispravan, svoj stav dokazuju hadisom u kojem stoji da onome ko krene na hadždž od haram imetka bit će odgovoreno s nebesa na njegovu telbiju: "Tvoj je hadždž od haram imetka, tvoja opskrba je haram, tvoj hadždž je grijeh, i nije primljen."[1472] Dakle, hadždž obavljen od haram imetka oslobađa obveznika ove dužnosti, ali je grješan zbog nepropisnog stjecanja imetka, a Allah najbolje zna.

Iščekivanje Nove godine uz igru žandar

Pitanje: Novu godinu iščekujemo kartajući se! Ima li zapreke u igri koja se zove žandar?

[1471] Vidjeti: *El-Mebsut,* 4/150, *Šerhu Fethil-Kadir,* 3/146, *Takrirul-kavaid,* 1/63, od Ibn Redžeba, *Mevahibul-Dželil,* 4/528, i *Sahihu fikhis-sunna,* 2/169.

[1472] Taberani, u djelu *El-Evsat,* 5/396/5228, s izuzetno slabim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid,* 10/292, i *Es-Silsiletus-sahiha,* 9/391.

Odgovor: Prije svega, slavljenje Nove hidžretske godine nije bila praksa ni ashaba, ni tabiina, ni imama ovog ummeta. Omer b. Hattab uveo je hidžretsko računanje vremena, i prije toga Hidžra nije važila za računanje vremena. Obilježavanje Nove hidžretske godine smatra se novotarijom, budući da to nema utemeljenja u šerijatu. Ako se, pak, radi o gregorijanskoj novoj godini, onda je to još zabranjenije. Čovjeku koji vjeruje u Allaha i u Sudnji dan zabranjeno je slavljenje nemuslimanskih praznika. Ebu Hafs Nesefi, hanefijski pravnik, kaže: "Kada bi čovjek obožavao Allaha cijeli život, potom poklonio nevjerniku jaje na dan njihovih praznovanja, želeći uveličati i obilježiti taj dan, počinio bi nevjerstvo i njegova bi djela bila poništena. Isto tako, kada bi, želeći obilježiti taj dan, kupio nešto što nije običavao ranije kupovati, počinio bi nevjerstvo."[1473] Imam Sujuti napominje: "Oponašanje nevjernika zabranjeno je, makar ih musliman i ne želio oponašati, na osnovu Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Ko oponaša neki narod, taj mu i pripada.'*"[1474] Šejhul-islam Ibnul-Kajjim zapisao je: "Čestitanje praznika koji predstavljaju simbol nevjerstva zabranjeno je po konsenzusu učenjaka."[1475] I kada je riječ o praznicima vjerskog i svjetovnog karaktera, nema razlike u pogledu toga, iako je oponašanje u vjerskom praznovanju kudikamo opasnije. Ibadet koji srdi Allaha veći je grijeh od zabranjenog udovoljavanja prohtjevima.[1476] Kada je riječ o kartanju, to je zabranjeno, bilo da se igra s ulogom ili bez uloga, jer sve igre na sreću zabranjene su.[1477] Mnogi savremeni učenjaci zabranili su kartanje, između ostalih: Šejh Abdurrahman Sadi, Husejn Mahluf, Muhammed Hamid, Ibn Baz, Albani, Ibn Usejmin, Salih Fevzan, Stalni kolegij za naučna istraživanja i fetve i neki drugi.[1478] A Allah najbolje zna.

Ekskurzija po pokroviteljstvom Lutrije BiH

Pitanje: Da li je dopušteno poći na isključivo stručnu ekskurziju s određenog fakulteta pod pokroviteljstvom Lutrije BiH?

1473 Vidjeti: *Hašijetu Ibn Abidin*, 10/520-521.
1474 Vidjeti: *El-Emru bil-ittiba*, str. 147.
1475 Vidjeti: *Ahkamu ehliz-zimma*, 1/441.
1476 Uporediti: *Iktidaus-siratil-mustekim*, 1/499.
1477 Uporediti: *Mugnil-muhtadž*, 6/347, i *Ahkamul-musabekat*, str. 116.
1478 Vidjeti: *Fetavel-ledžnetid-daima*, 15/235-237, i *Laibul-verek*, 25-37, od šejha Mešhura Selmana.

Odgovor: Ummet je danas, kao nikada prije, iskušan činjenjem brojnih zabrana koje se jasno suprotstavljaju izvornom učenju islama. Jedan od novijih poroka koji je obuhvatio muslimanske mase širom svijeta jeste igranje lota. Jedan od primarnih ciljeva islama jeste zaštita imetka. Otuda je i zabranio bespravno uzimanje tuđe imovine: kockanje, krađu itd. Allah, dželle šanuhu, kaže:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِنَّمَا ٱلْخَمْرُ وَٱلْمَيْسِرُ وَٱلْأَنصَابُ وَٱلْأَزْلَٰمُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ ٱلشَّيْطَٰنِ فَٱجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾ ﴾

"O vjernici, vino i kocka i kumiri i strelice za gatanje su odvratne stvari, šejtanovo djelo; pa ih se klonite da biste uspjeli."[1479] Igranje lota jeste kocka, a kocka je zabranjena po konsenzusu islamskih učenjaka. Ne samo to, loto predstavlja najizrazitiji oblik kockanja u kojem svi ulažu, a pojedinci dobivaju, bespravedno uzimajući tuđi imetak.[1480] Budući da je sav uloženi imetak u loto haram, tada je zabranjeno ulaganje i upotrebljavanje toga imetka u bilo kakve svrhe, jer Uzvišeni Allah ne prima haram imetak. Imam Muslim zabilježio je predanje u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah je lijep i prima samo lijepo."* Otuda, nije dopušteno poći na izlet koji donira loto, jer se taj novac smatra haramom i učestvovanje na takvim ekskurzijama potpomaže i podstiče ljude na saradnju s hazardnim ustanovama koje nepravedno uzimaju imetak drugih muslimana. Kada bi čovjeku ponudili ukradeni poklon, a on to znao, ne bi ga smio primiti, jer je stečen na nezakonit način, krađom ili pljačkom. Pa zar je onda dopušteno primiti poklon od opljačkanog muslimanskog, a i nemuslimanskog imetka?! Obaveza je ograditi se od takvih institucija. Mora se poraditi na njihovom iskorjenjivanju. Najmanje što se može učiniti jeste da ih se prezire srcem, a Allah najbolje zna.

Nagradne igre u koje kupci ništa ne ulažu

Pitanje: Neke trgovine nude nagradnu igru u koju kupci ništa ne ulažu. Da li su takve nagradne igre dopuštene?

Odgovor: Učestvovanje u nagradnim igrama dopušteno je pod sljedećim uvjetima: prvo, cijena robe prije i za vrijeme nagradne igre mora

---

[1479] Prijevod značenja El-Maide, 90.

[1480] Vidjeti: *El-Fetava*, str. 569, od Mustafe Zarke, i *Ahkamul-musabekat*, str. 231-233.

biti ista; drugo, kupac smije kupovati samo ono što mu je potrebno, odnosno, što je kupovao i prije nagradne igre, jer je mogućnost dobitka veća ako se kupuju veće količine robe, a to je kocka koja je strogo zabranjena; i, treće, motiv prodavca ne smije biti obmana kupaca da povećaju kupovinu, već čisto želja da nagradi svoje kupce bez kojih ne može poslovati. Dakle, prvi se uvjet odnosi na robu, drugi na kupca, a treći na prodavca. Kupac, naravno, ne mora istraživati motive prodavca, već je dužan paziti na prva dva uvjeta, za treći uvjet odgovoran je prodavac.

Natjecanje u dizanju tegova iz razonode

Pitanje: Da li je zabranjeno natjecanje u dizanju tegova čisto iz razonode i bez uloga?

Odgovor: Koliko mi je poznato, ne postoji argument koji zabranjuje ovakvu vrstu natjecanja, ona je dopuštena u osnovi. Amir b. Sa'd b. Ebu Vekkas govorio je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao je pored ljudi koji su se natjecali u dizanju kamena, pa je rekao: *'Smatrate li da je snaga u dizanju kamenja? Snaga je u tome kada se neko rasrdi pa pobijedi svoju srdžbu.'"*[1481] Kada je oslijepio, Ibn Abbas, radijallahu anhu, prošao je pored ljudi koji su dizali kamenje provjeravajući ko je snažniji, i nije ih ukorio.[1482] A Allah najbolje zna.

Prisustvovanje takmičenju u šahu

Pitanje: Da li je dopušteno prisustvovati takmičenju u šahu?

Odgovor: Musliman mora voditi računa o svom vremenu jer će biti pitan u šta je proveo život. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Čovjek se neće pomjeriti na Sudnjem danu dok ne bude upitan o tome u čemu ga je prošao život."*[1483] Ibn Abbas prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio: *"Iskoristi pet stvari prije nego te odvrati drugih pet:*

[1481] Ibn Mubarek, u djelu *Ez-Zuhd*, 1/581, i Bejheki, u djelu *Šuabul-iman*, 6/306. Lanac prenosilaca ovog predanja ispravan je, ali je predanje mursel jer Amir nije doživio Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

[1482] Mamer b. Rašid, u djelu *El-Džamia*, 11/444, i Ibn Mubarek, 1/120, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[1483] Tirmizi, 5/194/2425 – *El-Arida*, sa ispravnim lancem prenosilaca.

...slobodno vrijeme prije zauzetosti, i život prije smrti."[1484] U drugom predanju koje je preko Ibn Abbasa zabilježio imam Buharija stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao sljedeće: *"Vrijednost sljedeće dvije blagodati ne znaju mnogi ljudi: zdravlje i slobodno vrijeme."* Zamislite muslimana koji Uzvišenom Allahu na pitanje u šta je potrošio svoje vrijeme odgovori: "Moj Gospodaru, prošli su mi dani, mjeseci i godine u igranju šaha!" Neki ljudi kažu da je vrijeme zlato; iako su to dobronamjerno rekli, debelo su pogriješili, jer zlato u odnosu na vrijeme koje predstavlja čovjekov život nema nikakve vrijednosti.

Prvi ko je izmislio šah bio je Sissah b. Zahir Hindi. Kada je poznati perzijskih kralj Bihrem čuo za šah, jako se obradovao i nagradio izumitelja.[1485]

Kada je riječ o igranju šaha, među islamskim učenjacima ne postoji razilaženje u mišljenju da je igranje šaha haram ukoliko se igra s ulogom.[1486] Ako igranje šaha ima za rezultat izostavljanje namaza, psovku, vrijeđanje ili neprijateljstvo, također je zabranjeno upražnjavanje te igre.[1487] Ako, pak, igranje šaha ne sadrži kocku niti uzrokuje neku zabranjenu stvar, tada islamski učenjaci imaju različite stavove. Većina učenjaka: hanefijski, malikijski i hanbelijski pravnici igranje šaha smatraju, opet, zabranjenim.[1488]

Kada je riječ o šafijskim pravnicima, većina njih igranje šaha smatra pokuđenim, a neki su se opredijelili za stav većine učenjaka.[1489] Imam Šafija govorio je: "Šah je zabava koja više sliči besmislici (batilu), i prezirem njegovo igranje, ali još nisam našao jasan dokaz koji ukazuje da je šah zabranjeno igrati."[1490] Imam Šafija veli: "Nismo zadovoljni igranjem šaha, ali

---

[1484] Hakim, 4/341/7846, Hatib, u djelu *El-Fekihu vel-mutefekkih*, 2/170/804, i Vekia, u djelu *Ez-Zuhd*, 1/223-224, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 11/235, *El-Mugni*, 5/204 – *Ihjau ulumid-din*, i *Sahihul-džamia*, 1/244.

[1485] Vidjeti: *Keffur-rea'a*, str. 115.

[1486] Vidjeti: *Et-Temhid*, 13/181-182, i *Medžmu'ul-fetava*, 32/137 i 152.

[1487] Vidjeti: *El-Kavaninul-fikhijja*, str. 311, od Ibn Džuzzija, *Medžmu'ul-fetava*, 32/137, *Mugnil-muhtadž*, 6/347, *Keffur-rea'a*, str. 101, od Hejtemija, i *Sahihut-tergib*, 3/180-181.

[1488] Vidjeti: *El-Mugni*, 12/37 i *El-Kafi*, 4/4/322, od Ibn Kudame, *Šerhu Fethil-Kadir*, 7/411 i 413, *Bedaius-sanaia*, 4/305, *El-Kavaninul-fikhijja*, str. 311, *El-Fevakihud-devani*, 2/563, *Medžmu'ul-fetava*, 32/152, *Mealimus-sunen*, 2/209, *El-Furusijja*, str. 303, *El-Kebair*, str. 101, i *El-Insaf*, 12/52-53.

[1489] Vidjeti: *El-Minhadž*, 15/14, *Es-Sunenul-kubra*, 10/358, od Bejhekija, i *Keffur-rea'a*, str. 107.

[1490] Vidjeti: *Ialamul-muvekiin*, 2/79.

je to ipak blaže od *nerdešira*."[1491] *Nerdešir* je poznata igra u vezi s kojom je, kako je zabilježio imam Muslim, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko igra nerdešir kao da je umazao svoje ruke svinjskom krvlju i mesom."* U drugom hadisu stoji: *"Nepokoran je Allahu i Poslaniku onaj ko igra nerdešir."*[1492]

Upitan da li igranje šaha smatra problematičnim, Ishak b. Rahavej odgovorio je: "Igranje šaha mnogo je problematično." A kada su mu rekli da neki ljudi igraju šah, on ih je osudio rekavši: "Oni su grješnici."[1493] Muhammed b. Ka'b Kurezi govorio je: "Najmanje što treba očekivati jeste da će šahista biti proživljen sa sljedbenicima neistine."[1494] Ibrahim Nehai upitan je o igranju šaha pa je odgovorio: "Šah je proklet."[1495]

Vidimo da šah ima status zabranjene igre – po većini islamskih učenjaka, ili status pokuđene igre – po šafijskim pravnicima: nijedan imam igranje šaha nije smatrao mubahom, dopuštenim.[1496]

Postoje i brojni hadisi koji ukazuju da je igranje šaha zabranjeno, ali nijedan taj hadis nije vjerodostojan, tvrde sljedeći muhaddisi: Munziri, Ibnul-Kajjim, Ibn Kesir, Ibn Hadžer, Sehavi, Albani, Bekr Ebu Zejd i neki drugi.[1497] Štaviše, nekoliko hadisa u kojima se zabranjuje igranje šaha, šejh Albani ocijenio je apokrifnim.[1498] Povod slabosti ovih hadisa jednostavno je dokučiti: šah se pojavio za vrijeme ashaba, i nije postojao za vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako tvrdi Ibn Kesir.[1499] Naime, po oslobođenju nekih dijelova Perzije, za vrijeme ashaba, muslimani su se prvi put susreli sa šahom.[1500]

1491 Vidjeti: *El-Umm*, 8/189, *Marifetus-sunen*, 7/432, i *Es-Sunenul-kubra*, 10/357.

1492 Ebu Davud, Ibn Hibban, Begavi, 12/384/3414, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Irvaul-galil*, 8/285, i *Gajetul-meram*, str. 179/395.

1493 Vidjeti: *Ez-Zevadžir*, 2/401, od Ibn Hadžera Hejtemija.

1494 Vidjeti: *Ez-Zevadžir*, 2/401.

1495 Vidjeti: *Ez-Zevadžir*, 2/401, i *Es-Sunenul-kubra*, 10/359.

1496 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 32/136-137.

1497 Vidjeti: *El-Mensurat*, str. 288, od imama Nevevija, *El-Menarul-menif*, str. 134, *Ed-Diraja*, 2/240, *Nasbur-raja*, 4/274-275, *Keffur-rea'a*, str. 101-105, *El-Mekasidul-hasena*, str. 669, *Ed-Durerul-muntesira*, str. 174, od imama Sujutija, *Nejlul-evtar*, 8/108, *Kešful-hafa*, 2/363, *Esnel-metalib*, str. 462, i *Sahihut-tergib*, 3/181.

1498 Vidjeti: *Es-Silsiletud-daifa*, 3/283-284 i 9/47, i *Daiful-džamia*, str. 762/5277.

1499 Vidjeti: *Nejlul-evtar*, 8/107-108.

1500 *Keffur-rea'a*, str. 116.

Prenosi se da je Alija b. Ebu Talib prošao pored ljudi koji su igrali šah, pa je rekao: "Kakvi su ovo kumiri kojima ste posvetili obožavanje."[1501] U drugom predanju stoji da je Alija, radijallahu anhu, rekao: "Šah je kocka nearapa."[1502] Ibn Tejmijje i Ibnul-Kajjim ovo su predanje ocijenili vjerodostojnim, a šejh Albani slabim.[1503] Ibn Abbas spalio je šah koji je neko siroče naslijedilo od oca.[1504]

Ibn Omer govorio je: "Šah je gori od nerdeširа."[1505]

Ibnul-Kajjim kaže: "Postoje vjerodostojna predanja da su Ibn Abbas i Ibn Omer zabranjivali igranje šaha, a niko od ashaba u tome im se nije usprotivio."[1506] Na drugom mjestu šejhul-islam Ibnul-Kajjim zapisao je: "Nije poznato da je ijedan ashab igrao šah ili to dopuštao. Lažna su predanja u kojima stoji da je Ebu Hurejre igrao šah. Svako ko poznaje kako su ashabi živjeli osudit će takve tvrdnje."[1507] Imam Bejheki pozivao se na konsenzus ashaba kada je riječ o zabranjenosti igranja šaha, a on i drugi učenjaci hadisa najbolje poznaju riječi i djela ashaba.[1508]

Ibn Šihab Zuhri izjavio je: "Ne volim šah, jer je šah batil."[1509] Imam Malik, Ibn Tejmijje, Ibnul-Kajjim i neki drugi učenjaci smatraju igranje šaha većim grijehom od *nerdešira*.[1510]

Neki učenjaci posebno su rigorozni kada je riječ o igranju šaha s figurama koje imaju likove živih bića.[1511]

Imam Ebu Hanife i Ahmed smatraju da šahistima čak nije dopušteno nazvati selam.[1512]

1501 Ibn Ebu Šejbe, 5/289/26149, Ahmed, u djelu *El-Verea*, str. 74, i Bejheki, u djelu *Šuabul-iman*, 5/241/6518.

1502 Bejheki, u djelima *Es-Sunenul-kubra*, 10/358/20928, i *El-Edeb*, str. 417. Imam Bejheki tvrdi da ovo mursel-predanje pojačava jedno drugo predanje.

1503 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 32/152, *El-Furusijja*, str. 312, i *Irvaul-galil*, 8/288.

1504 Bejheki, 10/358/20933. Vidjeti: *El-Kebair*, str. 102, i *Keffur-rea'a*, str. 104.

1505 Bejheki,10/359/20934. Imam Ibnul-Kajjim, Sehavi i Ibn-Hadžer Hejtemi ovo predanje smatraju vjerodostojnim. Vidjeti: *El-Furusijja*, str. 313-314, i *Keffur-rea'a*, str. 104.

1506 Vidjeti: *El-Furusijja*, str. 313.

1507 Vidjeti: *El-Furusijja*, str. 311.

1508 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 32/150, i *Šerhuz-Zurkana alel-muvetta*, 4/484.

1509 Vidjeti: *Et-Temhid*, 13/179, i *Šuabul-iman*, 5/241.

1510 Vidjeti: *Et-Temhid*, 13/179, *Medžmu'ul-fetava*, 32/139, *El-Furusijja*, str. 305, *Nejlul-evtar*, 8/107, i *Avnul-Mabud*, 13/194.

1511 Vidjeti: *Keffur-rea'a*, str. 112, i *Ahkamul-musabekat*, str. 88, od Abdussameda Belhadžija.

1512 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 32/136 i 153.

Kada govore o kategorijama ljudi kojima se ne naziva selam, malikijski pravnici spominju i šahiste.[1513]

Imam Ebu Hanife i Malik nisu prihvatali svjedočenje šahiste, bez obzira igrao na ulog ili bez uloga.[1514]

Od savremenih učenjaka igranje šaha zabranjuju: Ibn Baz, Ibn Usejmin i Stalni kolegij za naučna istraživanja i fetve.

Na osnovu spomenutog možemo konstatirati da je igranje šaha zabranjeno i da nije dopušteno učestvovanje na takmičenjima, seminarima ili kursevima koji su vezani za šah, a Allah najbolje zna.

Stav o vježbanju hrvanja

Pitanje: Je li dopušteno vježbanje hrvanja?

Odgovor: Učenjaci pravnih škola jednoglasni su u mišljenju da je hrvanje legitimna borilačka vještina, s tim što neki pravnici uvjetuju da se time želi fizička priprema, u protivnom je pokuđeno po nekima, a zabranjeno po drugim učenjacima. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, hrvao se sa ashabom po imenu Rukana, i pobijedio ga.[1515] Navodi se da je čuveni Rukana bio najjači Mekkelija, i da je Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "O Muhammede, ako me pobijediš u hrvanju, prihvatit ću islam." Kada ga je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pobijedio, rekao je: "Svjedočim da si obični čarobnjak", a ipak je nakon određenog vremena prihvatio islam.[1516]

Ibn Mes'ud prenosi da se Omer b. Hattab hrvao s džinnom u ljudskom obliku, i pobijedio ga.[1517] Prenosioci ovog predanja povjerljivi su, ali je lanac prekinut.[1518] Prilikom vježbanja stidno mjesto (od pupka do koljena) treba biti pokriveno, a Allah najbolje zna.

[1513] Vidjeti: *Mevahibul-Dželil*, 2/122.

[1514] Vidjeti: *Keffur-rea'a*, str. 112, od Ibn Hadžera Hejtemija.

[1515] Tirmizi, Ebu Davud, 12/88 – *Avnul-Mabud*, i Taberani, 5/71/4614, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Irvaul-galil*, 5/329-331.

[1516] Vidjeti: *Tehzibul-kemal*, 2/490, *Tefsirul-Kur'anil-azim*, 4/474, *El-Isaba*, 1/506. Ovaj događaj spominje i šejhul-islam Ibnul-Kajjim, u djelu *El-Furusijja*, str. 87.

[1517] Darimi, 2/331/3381, i Taberani, 9/166/8826.

[1518] Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 9/71.

Gledanje borbe pijetlova iz razonode

Pitanje: Je li dopušteno gledanje borbe pijetlova radi razonode?

Odgovor: Zabranjeno je poticanje pijetlova na borbu, bez obzira radilo se o ulogu ili ne; ako se borba potiče uz ulog, tada je to dvostruko veći haram. Ova ružna razonoda poznata je posebno u Indoneziji. Nerijetko su na prstima svakog pijetla pričvršćeni oštri nožići kojima pijetao napada svog protivnika, a žestoki navijači uznemireno posmatraju borbu ovih životinja, koje će svjedočiti protiv njih na Sudnjem danu. Islamski učenjaci navode da ova vrsta divlje razonode potječe od Lutova, alejhis-selam, naroda.[1519] Imam Behuti kaže: "...a kada je riječ o *nerdeširu*, šahu, borbi ovnova i pijetlova, to nije dopušteno ni u kom slučaju, niti s ulogom niti bez njega."[1520] Imam Hulejmi i Šerbini kažu: "Haram je zavađanje pijetlova, pasa, majmuna, ovnova, a gledanje te borbe haram je."[1521] U djelu *Tekmiletul-medžmua* stoji: "Najgluplja vrsta natjecanja jeste natjecanje u borbi pijetlova, nju nije dopustio nijedan učenjak."[1522] Šejhul-islam Ibn Tejmijje također je zapisao da je poticanje pijetlova na borbu zabranjeno.[1523] A Allah najbolje zna.

Gledanje utrke formula

Pitanje: Da li je dopušteno gledanje utrke formula?

Odgovor: Utrka formula nije dozvoljena. Stepen zabrane dobija oštriju formu ako je posrijedi utrkivanje s ulogom i ako sprečava od pravovremenog izvršavanja vjerskih obaveza. Od ove vrste natjecanja musliman nema nikakve koristi, već gubi dragocjeno vrijeme, i zbog toga će se gorko kajati na Dan kada kajanje ne bude koristilo. Ljudi ulažu velike svote u konstruiranje brzih i jakih mašina da bi udovoljili posmatračima koji skupa s organizatorom učestvuju u jednoj velikoj kocki. Utrkivanje formulama, teretnim motornim vozilima, autima, motorima i sl., sa

---

1519 Vidjeti: *Tefsirul-Kur'anil-azim*, 3/422, i *Tuhfetul-ahvezi*, 9/41.
1520 Vidjeti: *Keššaful-kina*, 4/48.
1521 Vidjeti: *Mugnil-muhtadž*, 6/347.
1522 Vidjeti: *Tekmiletul-medžmu*, 15/141. Preuzeto iz fusnote djela *El-Furusijja*, str. 108.
1523 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 32/158.

šerijatskog aspekta gledano, zabranjena je stvar iz nekoliko razloga: prvo, trošenje velikog imetka na skupocjena vozila koja ne koriste ljudima za razliku od prijevoznih sredstva; drugo, trošenje velikog imetka na održavanje i reparaturu tih mašina i pravljenje posebnih staza sa pratećim objektima; treće, trošenje velikog imetka od strane ulagača i gledalaca (kocka); i, četvrto, izlaganje životnoj opasnosti zbog prevelikih brzina. Islamski učenjaci kažu da u natjecanju životinje (u ovom slučaju vozila) moraju biti iste snage i vrste, u protivnom natjecanje nije ispravno.[1524] Ovaj uvijet, naravno, nije ispunjen kada je riječ o utrkivanju motornim vozilima, jer se razlikuju po svojoj kubikaži, snazi motora i težini, a Allah najbolje zna.

[1524] Vidjeti: *Revdatut-talibin*, 10/356 i *El-Mugni*, 11/139.

UČENJE KUR'ANA, HATMI I TEVHIDA

Učenje Kur'ana za umrlu osobu i poklanjanje sevapa

Pitanje: Da li je dopušteno učiti Jasin, Fatihu ili neku drugu suru kao dovu za umrlu osobu i zarađene sevape pokloniti umrlom? Također, da li je hadis: *"Učite svojim umrlim suru Jasin"*, vjerodostojan? Allah vas nagradio!

Odgovor: Učenje Kur'ana mrtvima pored mezarja nije legitimno. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i odabrane generacije nisu tako postupali. Da je to bilo pohvalno, oni bi nas, bez sumnje, pretekli u tome. Hadis: *"Učite svojim umrlim suru Jasin"*, nije ispravan. Naime, u njegovom lancu prenosilaca postoje tri stvari koje iziskuju njegovo zanemarivanje. Slabim ga smatraju sljedeći muhaddisi: Ibn Kattan, Darekutni, Nevevi, Šejh Albani i neki drugi.[1525] Što se tiče učenja Kur'ana mrtvom mimo kabura, većina islamskih učenjka smatra da mrtvi ima koristi od takvog učenja, za razliku od imama Šafije koji smatra da nema. U svakom slučaju učenje Kur'ana mrtvoj osobi nije bila praksa odabranih generacija, a Allah najbolje zna.

Učenje sure Mulk svako veče

Pitanje: Treba li suru Mulk proučiti svake večeri?

Odgovor: Neki učenjaci smatraju da je lijepo proučiti sure: Sedžde i Mulk svake večeri. Ebu Zubejr prenosi da je Džabir b. Abdullah rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi odlazio na počinak dok ne bi proučio sure Sedžde i Mulk."[1526] Međutim, imam Tirmizi i Ibn Hadžer ovo predanje nisu prihvatali i sve njegove puteve smatrali su slabim, što je jače mišljenje.[1527] U ispravnom hadisu navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kur'anska je sura, ima trideset ajeta, i zagovarat će se za onoga ko je bude učio, sve dok mu ne bude oprošteno. To je sura*

[1525] Vidjeti: *El-Medžmu*, 5/102, *Et-Telhis*, 2/650, *Miškatul-mesabih*, 1/509/1622, *Tevdihul-ahkam*, 2/473, i *Fejdul-Kadir*, 2/85.

[1526] Tirmizi, Ahmed, Hakim, Taberani u djelu *Ed-Dua*, 2/914-916, i Temmam u djelu *El-Fevaid*, 4/157. Imam Hakim i šejh Albani hadis smatraju ispravnim. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 2/130.

[1527] Vidjeti: *Udžaletur-ragibil-mutemenni*, 2/768-770.

Mulk."[1528] U drugoj verziji stoji: *"Kur'anska je sura, ima samo trideset ajeta, i zauzimat će se za onoga ko je bude učio, dok ga ne uvede u Džennet. To je sura Mulk.*"[1529] A Allah najbolje zna.

Može li nemusliman čitati prijevod Kur'ana

Pitanje: Može li nemusliman čitati prijevod Kur'ana u kojem nisu ispisani ajeti na arapskom jeziku?

Odgovor: Nema smetnje u tome da se nemuslimanu pokloni prijevod značenja Kur'ana (bez arapskog teksta), naprotiv, to je poželjno. Prijevod značenja može se čitati bez abdesta, može ga čitati nemusliman, tim prije jer se tretira tefsirom, pojašnjenjem kur'anskih ajeta, a ne originalnom Objavom. Isto tako, nevjerniku se može dopustiti čitanje tefsira čiji obim prevladava nad ajetima, knjige islamskog prava, hadiske zbirke i sl., a Allah najbolje zna.

Završavanje učenja Kur'ana riječima „sadekallahul-Azim"

Pitanje: Da li je sunnet učenje Kur'ana završiti riječima "sadekallahul-Azim"?

Odgovor: Riječi "sadekallahul-Azim" koje znače "istinu je rekao Uzvišeni Allah" sušta su istina, i čovjek koji ih izgovori s iskrenom namjerom imat će nagradu. Ove riječi, ustvari, liče na zikr (spominjanje Allaha). Međutim, izgovaranje ovih riječi striktno nakon učenja Kur'ana nije potvrđeno sunnetom niti praksom odabranih generacija, niti mišljenjima poznatih islamskih učenjaka. Da je to imalo utemeljenje u vjerskim izvorima, naši prethodnici bi to prakticirali. Sve što oni nisu činili kada je riječ o vjeri, smatra se uvedenom stvari koja šerijatom nije prihvatljiva. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije poučio ashabe da izgovaraju ove riječi kada

---

[1528] Ebu Davud, Ebu Ja'la, Hakim i Ebu Bekr Dineveri u djelu *El-Mudžalesa*, 1/386. Imam Tirmizi, Hakim, Dija Makdisi, Zehebi i Albani ovu verziju smatraju prihvatljivom. Imam Hejsemi smatra da su njeni prenosioci pouzdani. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 7/127, *Sahihu Ibni Madže*, 2/1244, i *Udžaletur-ragibil-mutemenni*, 2/782.

[1529] Taberani, u djelu *El-Evsat*, 4/230. Imam Hejsemi prenosioce ovog predanja smatra pouzdanim. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 7/127.

završe s učenjem Kur'ana. Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, pripovijedao je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom zatražio od njega: *"Uči mi Kur'an!"* "Zar da ja tebi učim, a tebi se objavljuje?", upitao ga je Ibn Mes'ud. Na to je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio: *"Da."* Ibn Mes'ud učio je ajete iz sure Nisa, a kada je proučio riječi Uzvišenog:

﴿ فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِن كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَىٰ هَٰؤُلَاءِ شَهِيدًا ﴿٤١﴾ ﴾

"A šta će tek biti kada dovedemo svjedoka iz svakog naroda, a tebe dovedemo kao svjedoka protiv ovih!"[1530] Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Dovoljno je!"* Po drugoj verziji: *"Stani!"*[1531] Na osnovu ovog hadisa imam Buharija i Nesai naslovili su cjelinu: *Onaj kome se uči Kur'an može reći onome ko uči: "Dovoljno je!"*[1532] Da je izgovaranje riječi "sadekallahul-Azim" po završetku učenja Kur'ana bilo legitimno, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poučio bi Ibn Mes'uda tome, a Allah najbolje zna.

Pitanje: Je li obaveza nakon učenja Kur'ana kazati "sadekallahul-Azim" i proučiti Fatihu?

Odgovor: Učenje Fatihe nakon završetka učenja Kur'ana nije bila praksa Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, odabranih generacija niti poznatih imama ovoga ummeta. Ovaj postupak tretira se novotarijom kako tvrdi šejh Bekr b. Abdillah, rahimehullah.[1533] Što se tiče riječi "sadekallahul-Azim", one pored idealnog značenja ne trebaju se izgovarati nakon prestanka učenja Kur'ana. Neki malikijski i šafijski učenjaci nisu vidjeli smetnje u ovom postupku dokazujući to općim ajetima koji spominju smisao ovih riječi. Međutim, učenje Kur'ana se tretira velikim ibadetom koji biva krunisan riječima "sadekallahul-Azim" za koje je neophodno imati jasan i vjerodostojan argument. Budući da takav argument ne postoji, izgovor ovih riječi na ovom mjestu smatra se neispravnim,[1534] a Allah najbolje zna.

[1530] Prijevod značenja En-Nisa, 41.

[1531] Buharija i Muslim.

[1532] Vidjeti: *Umdetul-kari*, 20/56, i *Es-Sunenul-kubra*, 5/28.

[1533] Vidjeti: *Bideul-kurra*, str. 16, od šejha Bekra Ebu Zejda.

[1534] Vidjeti: *Bideul-kurra*, str. 16 i *Ahkamul-Kur'an*, str. 556-557, od dr. Abdulaziza Hadžilana.

Dova nakon proučenog Jasina za dušu umrlog

Pitanje: Postoji li dova koja se uči nakon proučenog Jasina za dušu umrlog?

Odgovor: Takva dova ne postoji, štaviše, učenje Kur'ana za duše umrlih nije legitimno. To nije bila praksa odabranih generacija ovog ummeta. Da je taj postupak imao osnove u šerijatu, oni bi nas, bez sumnje, u tome pretekli. I ne postoje autentična predanja u vezi s učenjem Kur'ana za duše umrlih, a Allah najbolje zna.

Hadis o suri Vakia i siromaštvu

Pitanje: Da li je autentičan hadis u kojem stoji da će onaj ko svake večeri prouči suru Vakia biti sačuvan siromaštva? Allah vas nagradio!

Odgovor: Hadis s tim sadržajem zabilježili su Ibn Asakir i Bejheki u djelu *Šuabul-iman*, 2/491/2497-2489, sa slabim lancem prenosilaca.[1535]

Vjerodostojnost hadisa o suri Vakia

Pitanje: Postoje li vjerodostojni hadisi koji govore o odlikama sure Vakia?

Odgovor: Koliko mi je poznato, ne postoje vjerodostojni hadisi koji govore o vrijednosti sure Vakia, osim hadisa u kojem Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Osijedio sam zbog sura: Hud, Vakia, Murselat, Nebe i Tekvir."*[1536] A Allah najbolje zna.

Utemeljenost tevhida i četeresnica

Pitanje: Da li su Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i ashabi obilježavali tevhide i četeresnice? Ako je to novotarija, šta onda učiti za duše umrlih?

[1535] Vidjeti: *Daiful-džamia*, 5773.

[1536] Tirmizi i Taberani, 22/123/318. Imam Tirmizi i šejh Albani ovo predanje smatraju dobrim. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 2/639.

Odgovor: Obilježavanje sedmina, četeresnica, godišnjica, zatim praktikovanje mevluda, tevhida itd., velika je novotarija i oponašanje nevjernika. Za mrtvog je lijepo moliti, udijeliti sadaku, vratiti dug, obaviti hadždž (ako ga nije mogao lično obaviti), napostiti zavjetovani post, lijepo se ophoditi prema prijateljima umrlog roditelja i sl., a Allah najbolje zna.

Autentičnost predanja o učenju sure Ihlas kod kabura

Pitanje: Kojim pravom tvrdite da nije dopušteno učenje Kur'ana mrtvima kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podsticao na učenje sure Ihlas kod kabura?

Odgovor: Muslimanu nije dopušteno dokazivati osim hadisima koji su preneseni dobrim ili vjerodostojnim lancem prenosilaca. Kada bi osoba postupala po svemu što se navodi i što prenose anonimni, nepouzdani i pokvareni prenosioci, okrenula bi leđa islamu, i Allah zna kojoj vjeri bi pripadala. Imam Zehebi kaže: "Kakva je korist od predanja ako se pomiješaju ispravni i slabi hadisi, pa čovjek ne provjeri ko ih ustvari prenosi."[1537] Tačno, navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko prođe pored mezarja i prouču suru Kul huvallahu ehad jedanaest puta, zatim to pokloni mrtvima, dobit će nagradu shodno broju mrtvih u zemlji."* I taj je hadis prenesen preko Abdullaha b. Ahmeda b. Amira, a on od Alije b. Ebu Taliba. Ibn Dževzi, kao i mnogi drugi muhaddisi, tvrde da imenovani Abdullah prenosi lažnu zbirku hadisa od ehli-bejta.[1538] Dakle, nije sve što se navodi u hadiskim zbirkama vjerodostojno, a Allah najbolje zna.

[1537] Vidjeti: *Bejanuz-zegal*, str. 6, od imama Zehebija.
[1538] Vidjeti: *Ed-Duafau vel-metrukin*, 2/115.

NOVOTARIJE

Obilježavanje Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, rođendana

Pitanje: Da li je ispravno obilježavanje Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, rođendana učenjem mevluda?

Odgovor: Obilježavanje rođendana uopće nevjernički je običaj. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, strogo je zabranio oponašanje nevjernika. To nije dopušteno. Još je veći grijeh slaviti Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, rođenje, tim prije jer se taj čin smatra vjerskim obredom i približavanjem Uzvišenom Allahu, za razliku od slavljenja rođendana drugih ljudi, što se smatra više zabavom, proslavom, veseljem, zapravo dangubom. Musliman se može i smije približavati Allahu, dželle šanuhu, isključivo na šerijatski legitiman način, propisan Kur'anom ili hadisom. Sve što nisu praktikovale prve generacije, nije dopušteno činiti. Sve što nije bilo dio vjere za vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovih ashaba, ne može biti njen dio do Sudnjega dana. Islamski učenjaci jednoglasni su u mišljenju da niko u prva tri stoljeća nije obilježavao Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, rođendan. Dakle, ashabi, tabiini i imami četiri pravne škole nisu znali za mevlud, novotariju koju danas čine mnogi muslimani.[1539] Prvi ko je to uveo bio je Muizz lidinillah Fatimi, krajem četvrtog hidžretskog stoljeća. Svevišnji Allah rekao je:

﴿ٱلۡيَوۡمَ أَكۡمَلۡتُ لَكُمۡ دِينَكُمۡ وَأَتۡمَمۡتُ عَلَيۡكُمۡ نِعۡمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلۡإِسۡلَٰمَ دِينٗاۚ﴾

"Danas sam vam vjeru vašu upotpunio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera..."[1540] Ovaj je ajet objavljen na Oprosnom hadždžu, i nakon njega nije objavljen nijedan ajet koji u sebi sadrži neki propis. Dakle, vjera je upotpunjena još za vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i svaka uvedena stvar, nakon njenog upotpunjenja, neprihvatljiva je. Imam Muslim zabilježio je da je Aiša, radijallahu anha, prenijela sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Ko u islam uvede nešto što nije od njega, to se odbacuje."* Allah se smilovao imamu Maliku kada je rekao: "Ko uvede u islam neku novotariju, smatrajući je lijepom, potvorio je Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, za pronevjeru poslanstva, jer je Uzvišeni rekao: '**Danas sam vam vjeru vašu**

[1539] Vidjeti: *Fetavel-ledžnetid-daima*, 3/6 i 18.
[1540] Prijevod značenja El-Maide, 3.

upotpunio...' Šta tada nije bilo dio vjere, nije ni danas."[1541] Slično je rekao i Ibn Hazm u djelu *El-Ihkam*, 6/255. Upozoravajući muslimane na novotarije, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "*Dosljedno slijedite moj sunnet i praksu pravednih vladara, a čuvajte se novotarija, jer je svaka novotarija zabluda.*"[1542] Budući da obilježavanje mevluda nije bilo poznato za vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, niti pravednih vladara, to se, shodno navedenom hadisu, smatra novotarijom koja vodi u zabludu. Pored toga, u sunnetu ne postoji, koliko znam, vjerodostojan argument koji precizira datum Vjerovjesnikovog, sallallahu alejhi ve sellem, rođenja, već se radi o nagađanju i pretpostavkama. Neki historičari smatraju da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rođen početkom mjeseca rebiul-evvela, a drugi kažu sredinom devetog, ili desetog ili dvanaestog. To nam ukazuje da ashabi nisu posvećivali posebnu, bolje rečeno, nikakvu pažnju danu (tj. datumu) u kojem je rođen Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u protivnom ne bi postojalo razilaženje o tom pitanju, a Allah najbolje zna.

Oponašanje nevjernika

Pitanje: Šta je mjerodavno kada je riječ o oponašanju nevjernika?

Odgovor: Oponašanje nemuslimana zabranjeno je Kur'anom, hadisom i konsenzusom islamskih učenjaka.[1543] Oponašanje se manifestira u svim segmentima ljudskog života, ali sada postoje mnoge stvari koje i muslimani i nemuslimani čine na isti način, i to se ne smatra zabranjenom vrstom oponašanja, pod uvjetom da činjenje dotične stvari nije u suprotnosti sa šerijatom. Stvari koje su u suprotnosti sa šerijatom: oblačenje svile i zlatnog nakita – za muškarce, jedenje lijevom rukom i sl. jeste zabranjeno oponašanje. Kada bismo htjeli postaviti mjerodavno pravilo u vezi s oponašanjem nevjernika, rekli bismo ovako: oponašanje nevjernika jeste to da musliman čini stvar za koju bi ga drugi musliman (koji ga ne poznaje) osudio i pomislio da je nevjernik, a Allah najbolje zna.

[1541] Vidjeti: *El-Itisam*, 1/62 i 2/368, od imama Šatibija, *El-Bidatu ve eseruha*, str. 29, od Selima Hilalija.

[1542] Tirmizi, Ebu Davud i Ahmed, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[1543] Vidjeti: *Iktidaus-siratil-mustekim*, 1/363-365.

Utemeljenost obilježavanja noći Isra i Miradža

Pitanje: Da li je obilježavanje noći Isra i Miradža bez činjenja zabranjenih stvari legitimno? Ako to nije legitimno, molim vas navedite mi dokaze za to!

Odgovor: Jedna od raširenih pojava u muslimanskom ummetu jeste obilježavanje noći Isra i Miradž. Obilježavanje tih noći nema utemeljenja u hadisu, i smatra se novotarijom. Muslimani mogu obilježavati samo dva Bajrama kao blagdane, a obilježavanje svega ostalog novotarija je. U Kur'anu i hadisu ne postoji argument koji precizira vrijeme Isra i Miradža. Među islamskim učenjacima postoji nekoliko mišljenja o pitanju vremena u kojem se to desilo. Ashabi i tabiini nisu posvećivali nikakvu pažnju toj noći, nisu je uopće spominjali, tvrdi šejhul-islam Ibn Tejmijje.[1544] Sve što je vezano za vjeru, a što nisu prakticirale odabrane generacije, smatra se novotarijom, jer da je u tome bilo dobro, oni bi nas u tome pretekli, a Allah najbolje zna.

Obuhvaćanje lijevog lakta desnom rukom u namazu

Pitanje: Vidio sam neke klanjače da stavljaju desnu ruku po lijevoj, ali desnom rukom drže lijevi lakat i tako klanjaju. Da li je to ispravno?

Odgovor: Sunnet je staviti desnu ruku po lijevoj u namazu. O ovom pitanju bilo je opširnijeg govora u djelu *Svojstva Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, namaza,* str. 118-127 (novo izdanje). Kada je riječ o obuhvaćanju lijevog lakta desnom rukom, to nema utemeljenje u šerijatskim izvorima.[1545] A Allah najbolje zna.

Novotarije u mjesecu redžebu

Pitanje: Možete li nam nešto kazati o novotarijama koje se čine u mjesecu redžebu!

Odgovor: Nema sumnje da je Svemogući Allah određena vremena odlikovao nad drugim, kao što je odlikovao jedne ljude nad drugima.

[1544] Vidjeti: *Zadul-mead,* 1/57.
[1545] Vidjeti: *Eš-Šerhul-mumtia,* 3/45.

Međutim, kada je riječ o tim odlikama, one se imaju zaključiti na osnovu vjerodostojnih i jasnih argumenata, a ne na osnovu neutemeljenih mišljenja. Budući da se nalazimo u svetom mjesecu, mjesecu redžebu, često s minbera, kao i na predavanjima, slušamo hadise koji govore o posebnim vrijednostima ovog časnog mjeseca. Međutim, izrazita većina tih hadisa ili, bolje rečeno, svi oni nemaju utemeljenje, nisu vjerodostojni: "Ne postoje vjerodostojni hadisi koji govore o odlikama mjeseca redžeba, ni poduzimanja posta ni noćnog namaza u njemu. Prije mene, ovako su govorili Ebu Ismail Herevi i neki drugi", napominje Ibn Hadžer.[1546] Na drugom mjestu Ibn Hadžer zapisao je: "Kada je riječ o hadisima koji govore o odlikama redžeba, oni se dijele u dvije kategorije: slabi i lažni; spomenut ćemo slabe, a ukazati na apokrifne"[1547], potom je Ibn Hadžer naveo te hadise. Šejh Kušajri veli: "Treba znati da hadisi koji govore o vrijednosti redžeba nisu vrijedni spomena."[1548] Islamski učenjaci razmatrali su mnoge novotarije koje ljudi čine u redžebu, a mi ćemo se ograničiti na pet najpoznatijih koje su aktuelne na mnogim podnebljima.

Prvo, namaz za ispunjenje želja (salatur-regaib); hadis koji govori o ovom namazu apokrifan je po mišljenju hadiskih stručnjaka, a njegova forma jako je neobična. Imam Nevevi veli: "Ovaj namaz je ružna novotarija koja u sebi sadrži ništavnost pa je obaveza proći se ove novotarije i osuditi onoga ko je prakticira."[1549] Ibn Nehhas Dimeški zapisao je: "Hadis na kojem se temelji ova novotarija apokrifan je po konsenzusu hadiskih stručnjaka."[1550] Šejhul-islam Ibn Tejmijje kaže: "Namaz za ispunjenje želja nema utemeljenja u šerijatu, i nije ga pohvalno prakticirati ni pojedinačno ni kolektivno. Hadis koji govori o ovom namazu apokrifan je po konsenzusu islamskih učenjaka i niko od prvih generacija niti imama ovog ummeta nije spomenuo ovaj namaz."[1551] Imam Sujuti veli: "Hadis koji govori o salatur-regaibu apokrifan je po konsenzusu učenjaka."[1552] Šejhul-islam Ibn Tejmijje,

---

1546 Vidjeti: *Tebjinul-adžeb*, str. 6.
1547 Vidjeti: *Tebjinul-adžeb*, str. 8.
1548 Vidjeti: *Es-Sunenu vel-mubtedeat*, str. 141.
1549 Vidjeti: *El-Mensurat*, str. 99, od imama Nevevija.
1550 Vidjeti: *Tenbihul-gafilin*, str. 496.
1551 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 23/81-82.
1552 Vidjeti: *El-Emru bil-ittiba*, str. 167.

opet, kaže: "... i taj namaz neke neznalice nazivaju salatur-regaib."[1553] Poznati hanefijski pravnik Ibn Nudžejm rekao je: "...i na osnovu navedenog zaključujemo da je pogrdno i novotarija obavljanje salatur-regaiba koji ljudi klanjaju u redžebu."[1554] Ibn Abidin Hanefi rekao je: "Salatur-regaib izmislili su neki pobožnjaci."[1555] Šejh Albani zapisao je: "Shodno poznatom pravilu kod islamskih učenjaka, nije dopušteno obožavanje Allaha upražnjavajući ibadete koje nije propisao, kao učenje ezana za bajram-namaz ili klanjanje salatur-regaiba."[1556] Ebu Muhammed El-Iz b. Abdusselam rekao je: "U Bejtul-makdisu nije bio poznat salatur-regaib sve do 448. po Hidžri i prvi ko je klanjao ovaj namaz bio je čovjek pod imenom Ibn Ebul-Hamra."[1557] Ibn Redžeb napominje: "Prethodni učenjaci nisu spominjali ovaj namaz jer je izmišljen u petom hidžretskom stoljeću."[1558]

Sljedeći muhaddisi: Ibnul-Dževzi, Ebul-Hattab, Ebu Šama, Nevevi, Ibn Salah, Iraki, Ibn Tejmijje, Zehebi, Ibnul-Kajjim, Ibn Hadžer, Ibn Redžeb, Ibnul-Hadždž, Ebu Ismail Ensari, Ebu Bekr Semani, Ebul-Fadl b. Nasir, Sujuti, Ševkani, Adžluni i brojni drugi, hadis koji govori o ovom namazu smatraju ništavnim, odnosno apokrifnim.[1559] Ovo ćemo zaključiti Ebu Šaminom izjavom: "Koliko mi je imama po džamijama kazalo da prakticiraju ovaj namaz samo da bi udovoljili ljudima i da bi sačuvali radno mjesto."[1560] Subhanallah, vidimo da se bolesne ljudske ambicije i historija ponavljaju. Ono što se govorilo u vrijeme Ebu Šame (u sedmom hidžretskom stoljeću), govori se i danas. Da bi sačuvali radno mjesto i udovoljili neznalicama, mnogi imami prakticiraju i podstiču ljude na ovu ružnu novotariju. A zar nije obaveza udovoljiti Allahu, a ne ljudima?!

1553 Vidjeti: *El-Iktida*, 2/107.

1554 Vidjeti: *El-Bahrur-raik*, 2/56.

1555 Vidjeti: *Hašijetu Ibni Abidin*, 2/235.

1556 Vidjeti: *Tahrimu alatit-tareb*, str. 162.

1557 Vidjeti: *El-Havadisu vel- bideu*, str. 132, od imama Turtušija, *El-Bais*, str. 51, *El-Iktida*, 2/121, *El-Emru bil-ittiba*, str. 169, i *Es-Sunenu vel-mubtedeat*, str. 140.

1558 Vidjeti: *Lataiful-mearif*, str. 228.

1559 Vidjeti: *El-Mevduat*, 3/119, *El-Bais*, str. 61, *El-Medhal*, 2/211, *Lataiful-mearif*, str. 228, *Sijeru ealamin-nubela*, 23/143, *Tertibul-mevduat*, str. 163, *El-Iktida*, 2/121, *El-Menarul-menif*, str. 95, *Lataiful-mearif*, str. 228, *El-Emru bil-ittiba*, str. 170-171, *El-Fevaidul-medžmua*, str. 100, *El-Edebu fi redžeb*, str. 42, *Kešful-hafa*, 2/563, i *Es-Sunenu vel-mubtedeat*, str. 140.

1560 Vidjeti: *El-Bais*, str. 88.

Drugo, obilježavanje Isra i Miradža; neki ljudi imaju pogrešno uvjerenje da su se Isra i Miradž desili u časnom mjesecu redžebu. Po mnogima, to se dogodilo dvadeset sedme noći. I zato mnogi muslimani proslavljaju i obilježavaju ovu noć na poseban način: pripremaju se mevludi, tevhidi i svakojake druge novotarije. Kod nekih ova proslava je popraćena i dodatnim zabranjenim stvarima: muzikom, plesom, miješanjem muškaraca i žena i sl. Isra i Miradž jesu dvije velike Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, mudžize, ali Allah najbolje zna kada su se one desile. Ibn Dehijja kaže: "Neki spominju da se Isra desio u redžebu, a to je očita greška."[1561] Ibn Redžeb rekao je: "Prenosi se s neispravnim lancima prenosilaca da su se Isra i Miradž desili dvadeset sedmog redžeba."[1562] Šejhul-islam Ibn Tejmijje govorio je: "Kada je riječ o noći Isra i Miradž, ne postoje pouzdani dokazi koji određuju u kojem se mjesecu to desilo. Ashabi nisu posvećivali pažnju ovoj noći, pa se zbog toga i ne zna njeno pravo vrijeme."[1563] Štaviše, kada bismo pouzdano i znali kada se desio ovaj veliki događaj, ne bi bilo ispravno obilježavati ga, jer to nije činio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ni ashabi ni tabiini. Ako bismo obilježavali noć Isra i Miradža, tada bismo trebali obilježavati i noć rascjepljenja Mjeseca, dan u kojem je počela objava Kur'ana, jer je Kur'an najveća mudžiza koju je vidjelo čovječanstvo, i mnoge druge nadnaravne pojave kojima je počašćen Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a to nije rekao nijedan priznati učenjak.

Treće, post u redžebu; ne postoje vjerodostojna predanja od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koja ukazuju na posebne odlike posta u ovom svetom mjesecu. Ibn Redžeb veli: "Kada je riječ o postu u redžebu, s tim u vezi ne postoje vjerodostojni hadisi od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, niti predanja od ashaba."[1564] Ibn Tejmijje zapisao je: "Svi hadisi koji govore o postu u mjesecu redžebu apokrifni su."[1565] Ibn Hadžer rekao je: "Ne postoje vjerodostojni hadisi koji govore o odlikama mjeseca redžeba, ni

[1561] Vidjeti: *Tebjinul-adžeb*, str. 6.
[1562] Vidjeti: *Lataiful-mearif*, str. 233.
[1563] Vidjeti: *Zadul-mead*, str. 1/57.
[1564] Vidjeti: *Lataiful-mearif*, str. 228.
[1565] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 25/156.

poduzimanja posta ni noćnog namaza u njemu.[1566] Šejhul-islam Ibnul-Kajjim veli: "Svi hadisi koji govore o postu u redžebu lažni su."[1567]

U hadiskim zbirkama navode se brojna predanja koje ukazuju na odlike posta u mjesecu redžebu.[1568] Šejh Affani u djelu *Nidaur-rejjan*, 1/414-423, navodi oko dvadesetak hadisa koji ukazuju na vrijednost mjeseca redžeba i posta u njemu. Međutim, ova predanja su ili apokrifna, ili ništavna, i nisu validna kao argument. Vrhunski hadiski eksperti nisu prihvatali ove hadise i smatraju da oni ne ispunjavaju kriterije postavljene u hadiskoj terminologiji za pojačavanje predanja mnoštvom lanaca prenosilaca. Prema tome, post u redžebu ima status posta u bilo kojem mjesecu, osim ramazana. U njemu se može postiti ponedjeljkom i četvrtkom, tri bijela dana ili svaki drugi dan, ali bez uvjerenja da je post u redžebu bolji od posta u drugim mjesecima.

Hadis koji se pripisuje Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: *"Redžeb je Allahov mjesec, ša'ban je moj, a ramazan mjesec mog ummeta"* ništavan je i ne može se uzeti kao argument.[1569] Ibn Abbas zabranjivao je da se posti cijeli mjesec redžeb.[1570] Također se navodi da je Omer b. Hattab, radijallahu anhu, udarao one ljude koji su postili u redžebu, govoreći: "To je mjesec koji su ljudi svetkovali u predislamskom dobu."[1571] Ibn Omer prezirao je postupke svijeta, vidjevši ih da se pripremaju za redžeb.[1572] U jednom drugom merfu-hadisu stoji da je zabranjeno postiti u redžebu, ali je njegova vjerodostojnost diskutabilna.[1573] U lancu prenosilaca ovog predanja nalazi

---

1566 Vidjeti: *Tebjinul-adžeb*, str. 21.

1567 Vidjeti: *El-Menarul-menif*, str. 83.

1568 Taberani, 6916, Ibn Hibban, u djelu *El-Medžruhin*, 2/238, Ibn Dževzi, u djelima *El-Vahijat*, 2/555, i *El-Mevduat*, 2/124 i 2/207, Hatib, u djelu *Tarihu Bagdad*, 8/331, Bejheki, u djelu *Šuabul-iman*, 2119, Dejlemi, u djelu *Musnedul-firdevs*, 4318, i Ibn Asakir, 5/397.

1569 Vidjeti: *Muadžemul-menahil-lafzijja*, str. 281, *Daiful-džamia*, str. 455/3094, i *Nidaur-rejjan*, 1/414.

1570 Abdurrezzak, 4/292. Hafiz Askalani ovo je predanje ocijenio dobrim u djelu *Tebjinul-adžeb*, str. 65-66.

1571 Ibn Ebu Šejbe, 2/345/9758. Ibn Tejmijje ovo je predanje ocijenio vjerodostojnim. Vidjeti: *Fetaven-nisa*, str. 83, od Ibn Tejmijje, i *Irvaul-galil*, 4/114.

1572 Ibn Ebu Šejbe, 2/346/9761, s lancem prenosilaca koji ispunjava kriterije koje su postavili Buharija i Muslim. Vidjeti: *Irvaul-galil*, 4/114.

1573 Ibn Madže, 1743, Taberani, 10681, Ibnul-Dževzi, u djelu *El-Vahijat*, 913.

se prenosilac po imenu Davud b. Ata, koji je nepouzdan po svim hadiskim stručnjacima.[1574]

Četvrto, poduzimanje 'umre u redžebu; oni koji smatraju da je post vredniji u ovom mjesecu, kažu da je u njemu vrednije i obavljanje 'umre. To dokazuju predanjem u kojem stoji da je Ibn Omer, radijallahu anhu, rekao: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavio je četiri 'umre, jednu u redžebu."[1575] Međutim, u ovom predanju stoji da je Aiša, radijallahu anha, tada kazala: "Smilovao se Allah Ibn Omeru! Nikada Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije obavio 'umru u redžebu." U Muslimovoj verziji stoji da je Ibn Omer, radijallahu anhu, čuo ovaj Aišin, radijallahu anha, demant, ali ga nije ni potvrdio niti negirao. To nam ukazuje da je Ibn Omer bio u nedoumici kada je riječ o tome: ili je zaboravio, ili sumnjao.[1576] Spomenuvši ovo predanje, poznati hanefijski učenjak Ali Kari zapisao je: "Ovo nam ukazuje da je Ibn Omer u tome pogriješio, bez obzira revidirao svoj stav ili ne. Ovo je specifično njegov stav u kojem ga nije podržao nijedan ashab ni poznati učenjak."[1577] Ovu konstataciju potvrđuje predanje u kojem stoji da je Enes b. Malik rekao: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavio je četiri 'umre, i sve četiri u mjesecu zul-ka'de."[1578] Ali b. Ibrahim Attar tvrdi da ne postoji dokaz da je 'umra u redžebu vrednija od 'umre u drugim mjesecima.[1579]

Peto, izdvajanje zekata u redžebu; zekat se daje kada imetak koji je dostigao vrijednost nisaba pregodini kod muslimana, i tako svaki obveznik ima posebno vrijeme u kojem je obavezan izdvojiti zekat, bez obzira o kojem se mjesecu radilo. Po mišljenju većine islamskih pravnika, dopušteno je izdvojiti zekat prije nego imetak pregodini, ali nije dopušteno kasniti s njegovim izdvajanjem. Ne postoji autentičan hadis koji ukazuje da je izdvajanje zekata u redžebu bolje od njegovog izdvajanja u ostalim mjesecima. Također, nije preneseno da su prve generacije ciljano izdvajali

---

1574 Vidjeti: *El-Ilel*, 1227, od Ibn Ebu Hatima, *Et-Tarihus-sagir*, 2/265, *El-Džerhu vet-tadil*, 3/420, *El-Kamil*, 3/85, *El-Medžruhin*, 1/289, *Et-Takrib*, 1/229, *El-Havadisu vel-bida*, str. 140, i *Fetaven-nisa*, str. 83.

1575 Buharija i Muslim.

1576 Vidjeti: *Fethul-Bari*, 3/602, *Šerhuz-Zurkani*, 2/352, i *Tuhfetul-ahvezi*, 4/5.

1577 Vidjeti: *El-Edebu fi redžeb*, str. 50-51.

1578 Buharija i Muslim.

1579 Vidjeti: *Es-Sunenu vel-mubtedeat*, str. 156, od Amra Selima.

zekat u redžebu.[1580] Prenosi se da je Osman b. Affan na minberu rekao: "Ovo je mjesec zekata; ko ima dug, neka ga vrati, potom neka izdvoji zekat za preostali imetak."[1581] Međutim, u predanju ne stoji o kojem se mjesecu radilo, tako da ne može poslužiti kao argument na ovom mjestu, a Allah najbolje zna.

Hanefijski stav o rukovanju nakon namaza

Pitanje: Da li je po hanefijskom mezhebu ispravno rukovanje nakon namaza?

Odgovor: Rukovanje nakon namaza nije bila praksa odabranih generacija. Da su to činili, bilo bi nam preneseno makar sa slabim lancem prenosilaca.[1582] Rukovanje nakon namaza koje se čini u mnogim džamijama nije u skladu s hanefijskim mezhebom. Hanefijski pravnik Ibn Abidin kaže: "Neki naši učenjaci (tj. učenjaci hanefijske pravne škole) kazali su da je rukovanje nakon namaza, koje ljudi običavaju činiti, pogrdno."[1583] Ibn Abdusselam Hanefi izjavio je: "Rukovanje nakon sabah i ikindija-namaza novotarija je."[1584] Ako su se ljudi za vrijeme Ibn Abdusselama, u osmom hidžretskom stoljeću, rukovali nakon sabah i ikindija-namaza, u naše se vrijeme to, nažalost, čini nakon svih pet namaza. Učenjaci hanefijske, malikijske i šafijske pravne škole smatraju rukovanje nakon namaza novotarijom.[1585] Šejh Kušajri zapisao je: "Rukovanje nakon obavljenih namaza novotarija je."[1586] Šejh Albani veli: "Nema sumnje da je rukovanje poslije namaza novotarija, osim u pogledu onih koji se nisu vidjeli prije namaza pa se rukuju poslije njega."[1587] A Allah najbolje zna.

1580 Uporediti: *Lataiful-mearif*, str. 231, i *Ahkamuz-zekah*, str. 459, od Ibn Usejmina.

1581 Šafija, u djelu *El-Musned*, str. 97, Abdurrezzak, 4/92-93/7086, Ibn Ebu Šejbe, 2/414/10555, i Begavi, 6/54/1585. Ibn Mulekkin i šejh Albani predanje smatraju vjerodostojnim. Vidjeti: *Hulasatul-bedrili-munir*, 1/298, i *Irvaul-galil*, 3/260, 341.

1582 Vidjeti: *El-Kavlul-mubin*, str. 293, i *El-Mesdžidu fil-islam*, str. 310.

1583 Vidjeti: *Hašijetu Ibni Abidin*, 2/235.

1584 Vidjeti: *El-Kavlul-mubin*, str. 294.

1585 Vidjeti: *El-Kavlul-mubin*, str. 295.

1586 Vidjeti: *Es-Sunenu vel-mubtedeat*, str. 72.

1587 Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 1/53.

Ispunjavanje majčinog zahtjeva o učenju tevhida nakon njene smrti

Pitanje: Moja majka zahtijeva da joj se poslije smrti uči tehvid. Da li sam dužan ispuniti njen zahtjev?

Odgovor: Nisi dužan, štaviše, ne smiješ izvršiti njenu oporuku, tim prije jer nije u skladu s praksom prvih generacija. Učenje tevhida je novotarija, a novotarije je zabranjeno upražnjavati. Napomena: neispravno je reći "tehvid", jer to znači: učiniti nekoga židovom, treba kazati "tevhid". Tevhid, kao obred poznat u običajnom pravu našeg naroda, tretira se novotarijom, dok kao šerijatski termin ima za značenje ispoljavanje čistog monoteizma, a Allah najbolje zna.

Na koliko se stepenica minbera penje imam i klanjanje nafila-namaza za vrijeme hutbe

Pitanje: Da li se imam penje na šestu ili sedmu stepenicu minbera? Da li je dopušteno klanjati nafila-namaz dok imam drži hutbu? Allah vas nagradio!

Odgovor: Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, minber imao je svega tri stepenice. Hadis u vezi s tim zabilježio je Ibn Madže i neki drugi muhaddisi, sa ispravnim lancem prenosilaca. Otuda, pogrešno je praviti visoke minbere, i to iz sljedećih razloga: prvo, takvi minberi nisu postojali za vrijeme prvih generacija; drugo, time se ponekad prekidaju prvi saffovi; treće, na svakoj se stepenici uči posebna dova, a to nije utemeljeno u šerijatu; četvrto, to umara ljude, posebno one u prvim saffovima da gledaju u imama dok drži hutbu; i, peto, u njih se bespotrebno ulaže kolektivni novac koji treba uložiti u druge općekorisne svrhe. Minber od tri stepenice dovoljno je visok da ljudi vide imama dok drži hutbu, a putem razglasa moguće je da svi čuju glas, otuda je apsurd penjati se na vrh minbera. Kada je riječ o namazu za vrijeme hutbe, to je, po većini islamskih učenjaka, legitimno. Imam Muslim zabilježio je sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Ko dođe u džamiju petkom dok imam drži hutbu, neka klanja dva rekata."* Hadis je jasan i ne može se metaforički protumačiti. Štaviše, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naređivao je klanjanje tehijjetul-mesdžida čak i za vrijeme hutbe. Naime, Buharija i Muslim

zabilježili su predanje u kojem stoji da je Sulejk Gatafani ušao u džamiju i sjeo dok je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, držao hutbu. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upitao ga je: *"Jesi li klanjao?"* "Nisam", odgovorio je Sulejk, pa mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredi: *"Klanjaj!"* Neke predaje spominju da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prestao s hutbom dok Sulejk nije završio namaz, ali je njihova autentičnost sporna. Naprotiv, imam Tirmizi zabilježio je preko Ebu Seida Hudrija, radijallahu anhu, da je Sulejk klanjao, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nastavio s hutbom. Predanja u kojima stoji da za vrijeme hutbe ne treba klanjati nisu vjerodostojna. O propisu tehijjetul-mesdžida opširnije smo govorili u knjizi *Džuma-namaz*, str. 100-107.

Čestitanje praznika nevjernicima

Pitanje: Da li je zabranjeno čestitati nevjernicima njihove praznike?

Odgovor: Spomenuto je pitanje predmet česte rasprave među muslimanima, a što nam neminovno ukazuje na gorku stvarnost u kojoj živimo. Ne znamo da nemuslimani pomišljaju, a kamoli raspravljaju o tome da li muslimanima čestitati Bajram ili Novu hidžretsku godinu (a nju, svakako, i ne treba slaviti niti čestitati). Ako pogledamo običajna prava ljudi općenito, uočit ćemo da čestitanje određene stvari znači radovanje i potpuno prihvatanje njezine legitimnosti, a izbjegavanje čestitanja ukazuje na odricanje, neprihvatanje i njeno praktično ignorisanje. Od svanuća islamske zore nije bilo poznato da muslimani s takvim žarom i tako hitro, kolektivno i individualno, nastoje udovoljiti pripadnicima drugih religija čestitajući im njihove vjerske, nacionalne i druge praznike. Mnogi muslimani i ne slute da je to usko vezano za vjeru (akaid) i da se čestitanje nevjerničkih praznika jasno kosi s ispoljavanjem tevhida, Allahove jednoće. Komentirajući ajet:

﴿ وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا ﴿٧٢﴾ ﴾

"...i oni koji ne prisustvuju laži i nevaljalštini"[1588] Ibn Abbas, Ebu Âlije, Ibn Sirin, Dahhak, Rebia b. Enes i neki drugi mufessiri rekli su: "To se odnosi na

[1588] Prijevod značenja El-Furkan, 72.

mnogobožačke praznike."[1589] Enes b. Malik prenosi da su se ashabi zabavljali u dva još iz paganskoga doba naslijeđena dana, čak i nakon hidžre, u Medini. Kada je to čuo, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Allah vam je te dane zamijenio boljim od njih: Ramazanskim i Kurban-bajramom."*[1590] Neki se čovjek zavjetovao da će prinijeti žrtvu u Buvani (mjesto južno od Mekke), a kada je za to saznao, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao je: *"Da li se na tom mjestu nalazio kakav kip koji su pagani obožavali?"* "Nije", odgovoriše prisutni, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, opet upitao: *"Da li su na tom mjestu mnogobošci slavili kakav praznik?"* Na ovo ashabi odgovoriše: "Nisu." *"Onda ispuni svoj zavjet!"*, naredi mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.[1591] Ovaj hadis jasno ukazuje na dokidanje paganskih običaja i nevjerničkih praznovanja. Omer b. Hattab govorio je: "Ne ulazite u crkve za vrijeme njihovog praznovanja, jer se tada na njih spušta Allahova srdžba!"[1592] Alija b. Ebu Talib na Omerovu je izreku dodavao: "Da vas ne bi zadesila Allahova srdžba zajedno s njima!"[1593] Omer b. Hattab također je govorio: "Udaljite se od Allahovih neprijatelja onda kada oni slave svoje praznike."[1594] Zabranjujući muslimanima oponašanje nevjernika u bilo kojem pogledu, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zaprijetio je: *"Ko oponaša neki narod, on mu i pripada."*[1595] Šejhul-islam Ibn Tejmijje i Ibnul-Kajjim tvrde: "Po jednoglasnom mišljenju učenjaka, zabranjeno je veličanje nemuslimanskih praznika, njihovo pomaganje u tome i prisustvovanje takvom slavlju."[1596] Na drugom mjestu Ibnul-Kajjim zapisao je: "Ako se onaj ko čestita nevjernicima njihove praznike uspije sačuvati nevjerstva, neće se uspjeti sačuvati očitog harama, jer takav čovjek sličan je onome ko im čestita njihovo klanjanje kipovima. To njegovo čestitanje veći je grijeh u Allaha od konzumiranja alkohola, ubistva nevine

---

1589 Vidjeti: *Tefsirul-Kur'anil-azim*, 3/341, i *Ed-Durrul-mensur*, 5/148.

1590 Nesai, Ahmed i Bejheki, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *El-Iktida*, 1/486, *Fethul-Bari*, 2/442, *Subulus-selam*, 2/70, i *Es-Silsiletus-sahiha*, 5/34.

1591 Ebu Davud. Ibn Tejmijje tvrdi da hadis ispunjava kriterije koje su postavili Buharija i Muslim. Vidjeti: *El-Iktida*, 1/490.

1592 Abdurrezzak, 1/411, i Bejheki, 9/392, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Ahkamu ehliz-zimma*, 3/1246.

1593 Vidjeti: *Tarihu Bagdad*, 8/25.

1594 Buharija, u djelu *Et-Tarihul-kebir*, 4/14, Bejheki, u *Šuabul-iman*, 7/43.

1595 Ahmed i Ebu Davud, s dobrim lancem prenosilaca, tvrde Ibn Tejmijje, u djelu *El-Iktida*, 1/269, imam Zehebi, u djelu *Es-Sijer*, 15/509, i Ibn Hadžer, u djelu *Fethul-Bari*, 10/271.

1596 Vidjeti: *El-Iktida*, 1/479, i *Ahkamu ehliz-zimma*, 3/1245.

osobe i nemorala. Onaj ko im čestita njihove praznike izazvao je Allahovu srdžbu na sebe, i to rade samo oni koji islamu ne pridaju važnost."[1597] Učenjaci hanefijske pravne škole i neki drugi smatraju da je strogo zabranjeno uručiti poklon nevjerniku na dan njihovih praznovanja; u vezi s onim čovjekom koji to učini s namjerom veličanja njihovih blagdana Ebu Hafs Nesefi, hanefijski pravnik, veli: "Kada bi čovjek obožavao Allaha cijeli život, potom poklonio nevjerniku jaje na dan njihovih praznovanja, želeći uveličati i obilježti taj dan, počinio bi nevjerstvo i njegova bi djela bila poništena. Isto tako, kada bi, želeći obilježiti taj dan, kupio nešto što nije običavao ranije kupovati, počinio bi nevjerstvo."[1598] A Allah najbolje zna.

Stav islamskih učenjaka o Ibn Arebiju

Pitanje: Možete li navesti nekoliko izjava islamskih učenjaka u vezi s Ibn Arebijem!

Odgovor: Poznato pravilo kod islamskih učenjaka glasi: *Ljudi se poznaju po istini, a ne istina po ljudima.* Kada želimo znati ispravnost puta kojem pozivaju pojedinci ili skupine, dužnost nam je uporediti ga s kur'ansko-hadiskim citatima i mišljenjima islamskih učenjaka. Jedna od istaknutih ličnosti koja je obmanula i zadivjela skupine muslimana, naročito sufijsko-filozofske proklamatore, koji su, nažalost, stjecali vjersko znanje u neislamskim institucijama i apologetičkim tminama, bio je šejh Muhiddin Muhammed b. Ali b. Arebi es-Sufi. Napisao je mnoga djela, a najpoznatija su *El-Futuhatul-mekijje* i *Fususul-hikem.* Djelo *Fususul-hikem,* nažalost, prevedeno je i na bosanski jezik. Prevodilac dr. Rešid Hafizović, nakon bezrezervne proklamacije šiitskih nastranosti, ponudio je našoj javnosti novu enciklopediju Ibn Arebijevih zabluda. Tako je FIN-ov doktor akaida, po ko zna koji put, svjesno ili nesvjesno, pomogao u rušenju islamskog vjerovanja, smatrajući da čini uslugu islamu i muslimanima. Šejhul-islam Ibn Tejmijje zapisao je: "Pričao mi je šejh Kemaluddin el-Meragi, a bio je učenjak svoga vremena, da je čitao Ibn Arebijevu knjigu *Fususul-hikem,* smatrajući je opusom odabranog Allahovog roba, znanstvenika." Kada je naišao na određene pasuse, obratio se autoru: "Ovo oponira Kur'anu!" Ibn Arebi mu

[1597] Vidjeti: *Ahkamu ehliz-zimma,* 1/441.
[1598] Vidjeti: *Hašijetu Ibn Abidin,* 10/520-521.

odgovori: "Sve u Kur'anu je širk, a tevhid je u onome što mi govorimo."[1599] Imam Zehebi o spomenutom djelu kaže: "Fususul-hikem jeste njegovo najgore djelo. Ako ono što spominje u njemu nije nevjerstvo, onda nevjerstvo ne postoji na ovome svijetu." Nakon toga kaže: "Mnoge njegove izjave i izreke mogu se simbolično protumačiti, ali nikako knjiga *Fususul-hikem.*"[1600] Imam mufessira Ibn Kesir rekao je: "U *Fususul-hikemu* postoji mnogo stvari čija spoljašnost ukazuje na jasno nevjerstvo."[1601] Svevišnji Allah na početku sure El-Bekare kaže:

﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ سَوَآءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾ خَتَمَ ٱللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ ۖ وَعَلَىٰٓ أَبْصَـٰرِهِمْ غِشَـٰوَةٌ ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٧﴾﴾

"Onima koji ne vjeruju doista je svejedno, opominjao ti njih ili ne opominjao, oni ne vjeruju. Allah je zapečatio njihova srca i njihov sluh, a na njihovim očima je koprena i njima velika patnja pripada." A Ibn Arebijev komentar na ajete glasi: **"Onima koji ne vjeruju...",** tj. koji su svoju ljubav prikrili. **"...doista je svejedno, opominjao ti njih ili ne opominjao...",** tj. svejedno je opominjao ih ili ne, zbog onoga što smo im Mi dali. **"...oni ne vjeruju...",** tj. ne vjeruju u tebe niti prihvataju od tebe, već uzimaju od Nas. **"Allah je zapečatio njihova srca...",** tj. ne razumijevaju osim Njega. **"...i njihov sluh...",** tj. ne čuju osim Njega. **"...a na njihovim očima je koprena...",** tj. ne vide osim od Njega, ne osvrću se na tebe niti na ono što je kod tebe (Allahov Poslaniče), jer smo im Mi dali od Sebe. **"...i njima velika patnja pripada",** tj. *azab* od riječi *el-uzubeh,* što znači prijatan okus, tj. pripada im velika udobnost.[1602] Ibn Arebi u potpunosti izvrće značenja Allahovih riječi. Ovi ajeti odnose se na nevjernike, bez razilaženja među islamskim učenjacima, potom ih Ibn Arebi tumači izvan razumnom simbolikom i usmjerava ih na vjernike! Islamski učenjaci prigovarali su Ibn Arebiju i osuđivali njegovo vjerovanje koje je u koliziji sa izvornom islamskom doktrinom.

Kada su stanovnici Kaira upitali Ebu Muhammeda b. Abdusselama (umro 660. h.g.) o Ibn Arebiju, odgovorio je: "On je pokvarenjak, sramotan,

---

[1599] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 2/244; 2/365; 11/241 i 13/186, i *El-Dževabus-sahih*, 4/500.
[1600] Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 23/48-49.
[1601] Vidjeti: *El-Bidajetu ven-nihaja*, 13/179.
[1602] Vidjeti: Akidetu Ibni Arebi, str. 25, od imama Tekijuddina Muhammeda b. Ahmeda el-Fasija, koji je umro 832. h.g., a izvučena iz njegovog djela *El-Ikdus-semin*, 2/160-199.

smatrao je da svijet postoji oduvijek i nije zabranjivao nemoral."[1603] Na drugom mjestu Ebu Muhammed b. Abdusselam za njega kaže: "On je odmetnik od islama."[1604] Kadija Ijad tvrdi: "Islamski učenjaci jednoglasni su u mišljenju da je nevjernik onaj ko smatra da svijet nije stvoren."[1605] Ibn Arebi bio je zagriženi pozivač, pobornik i predstavnik vahdetul-vudžuda (panteizma, jedinstva postojanja).[1606] Po sljedbenicima ovog pravca, ne postoji razlika između stvorenja i Stvoritelja – sva su stvorenja sjedinjena sa Stvoriteljem. Koje god stvorenje čovjek obožavao, on, ustvari, obožava Allaha, neka je visoko Svevišnji Allah od onoga što Mu neznalice pripisuju. Jednom je prilikom Ibn Arebi prošao sa skupinom ljudi pored lešine uginulog psa. Jedan od prisutnih upita ga: "Je li ova lešina također Allahovo Biće?!" "Da li postoji nešto izvan Allahovog Bića? Da, sve je u Njegovom Biću", odgovori mu Ibn Arebi.[1607] Hafiz Ebu Zura Ahmed el-Iraki govorio je: "Nema sumnje da djela *Fususul-hikem* i *El-Futuhatul-mekijja* sadrže otvoreno nevjerstvo. Ako je to, uistinu, Ibn Arebi rekao i na tome umro, on je nevjernik, vječni stanovnik Džehennema."[1608] Hafiz Ibn Ahmed Hakemi kaže: "U Ibn Arebijevim djelima *Fususul-hikem* i *El-Futuhatul-mekijja* postoji jasno poigravanje s kur'anskim ajetima i njihovo nakaradno tumačenje. U tim je djelima autor spomenuo nevjerstvo koje je gore od nevjerstva židova, koji kažu: 'Uzejr je Allahov sin' i nevjerstva kršćana, koji kažu: 'Isa je Allahov sin, i on je Allah i jedan od trojice.' Oni su utjelovili Allaha u jednu osobu, dok su ovi utjelovili sva stvorenja u Allahovo Biće."[1609] Ibn Hadžer upitao je svog učitelja, imama Siradžuddina Ebu Hafsa el-Bulkinija (umro 805. h.g.) u vezi s Ibn Arebijem, na šta je odgovorio: "On je nevjernik." Kadija Ebu Zejd Ibn Haldun (umro 805. h.g.) rekao je: "Ove sufije, poput Ibn Arebija, Ibn Sebinija, Ibn Berredžana, imaju brojna djela koja su ispunjena otvorenim nevjerstvom... Ova djela treba uništavati, spaljivati ili sapirati vodom mastilo kojim su ispisana, tako da ne ostane ni jedno jedino slovo u njima. U tome je opća vjerska korist i potiranje zabludjelog vjerovanja."[1610] Tekijuddin es-

1603 Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 23/49, i *Akidetu Ibni Arebi*, str. 25.
1604 Vidjeti: Hašijetu Ibni Abidin, 6/365.
1605 Vidjeti: *Fethul-Bari*, 12/202.
1606 Uporediti: *El-Iber*, 3/233, i *Mizanul-iatidal*, 3/559, od imama Zehebija.
1607 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 13/186.
1608 Vidjeti: *Mesreut-tesavvuf*, str. 157.
1609 Vidjeti: *Mearidžul-kabul*, 1/302.
1610 Vidjeti: *Akidetu Ibni Arebi*, str. 25.

Subki kaže: "Pozne sufije, kao Ibn Arebi i neki drugi, jesu zabludjele neznalice koje su odstupile od puta islama."[1611] Ibn Arebi u svom djelu *El-Futuhatul-mekijje*, 2/252, spjevao je stih u kome kaže da je mjesto evlije kod Allaha veće od vjerovjesničkog.[1612] U istom djelu, 4/141, spjevao je stih u kome kaže da sve što se govori jesu Allahove riječi. U djelu *Fususul-hikem*, 1/63, Ibn Arebi tvrdi da, ako je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, onaj zadnji čerpić koji zatvara zdanje poslanstva, tada evlija predstavlja dva čerpića.[1613] Ebu Muhammed b. Absusselam u vezi s Ibn Arebijem rekao je: "On je nevaljalac, prezrenjak, lažov. Pitao sam ga u vezi sa sklapanjem braka s džinkinjom, na šta je odgovorio da se nije moguće oženiti s džinkinjom. Nakon kratkog vremena ispričao mi je kako je, ipak, oženio džinkinju koja mu je rodila tri sina. Jednog dana se razljutila i udarila ga ostatkom kosti, tako da je na njegovoj glavi ostao vidan ožiljak. Nakon toga se razljutila i otišla, i nikada se nije vratila."[1614] Brojni drugi učenjaci okarakterizirali su Ibn Arebija kao otpadnika od islama, zabludjelog sufiju, ili su kazali da se u njegovim djelima nalazi otvoreno nevjerstvo. Između ostalih, tu su: Muhammed b. Jusuf el-Džezeri (umro 711. h.g.), kadija Saduddin el-Harisi (umro 711. h.g.), Šemsuddin el-Džezeri (umro 711. h.g.), kadija Ibn Džemâah (umro 733. h.g.), kadija Zejnuddin el-Kittani (umro 738. h.g.), Nuruddin el-Bikri (umro 727. h.g.) Šerefuddin ez-Zevavi (umro 743. h.g.), Ebu Abdullah el-Vergami et-Tunisi (umro 803. h.g.) i neki drugi.[1615] Smilovao se Allah, dželle šanuhu, imamu Šemsuddinu Zehebiju, koji je razmatrao Ibn Arebija i njegovo djelo *Fususul-hikem*, te je zaključio: "Tako mi Allaha, muslimanu je bolje živjeti kao neznalica, čuvati goveda, ne znajući ništa od islama, osim nekoliko sura koje će učiti na namazima i vjerovati u Allaha i Sudnji dan – to mu je bolje nego ovakve spoznaje i zablude."[1616] A različite su izjave islamskih učenjaka kada se radi o Ibn Arebijevom pokajanju; neki tvrde da se Ibn Arebi pokajao i vratio na put ehli-sunneta.

[1611] Vidjeti: *Mesreut-tesavvuf*, str. 157.

[1612] Uporediti: *El-Akidetut-tahavijja*, 2/743, od poznatog hanefijskog učenjaka i kadije Ibn Ebul-Izza, koji je umro 793. h.g.

[1613] Vidjeti: *El-Akidetut-tahavijja*, 2/744.

[1614] Vidjeti: *Kasidetu Ibni Kajjim*, 1/170.

[1615] Vidjeti: *Akidetu Ibni Arebi*, 29-40.

[1616] Vidjeti: *Mizanul-iatidal*, 3/660, od imama Zehebija.

Na kraju, molimo Svemogućeg Allaha da bude onako kako je rekao imam Zehebi: "Ako se Ibn Arebi odrekao svojih izreka (uvjerenja) prije smrti, uspio je, a to Allahu nije bilo teško učiniti."[1617] A Allah najbolje zna.

[1617] Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 23/49

SLIJEĐENJE KUR'ANA I HADISA

Prigovori zbog dosljednog slijeđenja sunneta

Pitanje: Živim na Zapadu. Odavno prakticiram islam. Nakon što sam se počeo družiti s ljudima koje smatram ispravnim sljedbenicima hadisa, moje se vjerovanje učvrstilo. Družeći se s njima, saznao sam da musliman treba nositi bradu, pa sam počeo nositi kratku bradu; da je sunnet u namazu dizati ruke, da je zajednički zikr i učenje dove novotarija, pa sam to prestao prakticirati. Prije nego sam sve to saznao, prakticirao sam ono što prakticiraju ostali bosanski muslimani. Shvatio sam da je ovo ispravno, da za ovo postoje jači argumenti. Želim se približiti Allahu, dželle šanuhu, onoliko koliko mogu prakticirajući Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet. Međutim, neki ljudi mi prigovaraju zbog toga govoreći da time nipodaštavam način na koji oni obavljaju namaz, a to nije moja namjera: poštujem i njihov način pristupa namazu. Šta da činim? Allah vas nagradio!

Odgovor: Dragi brate, stvari koje si saznao od ljudi koje držiš za ispravne sljedbenike sunneta – ispravne su. Savjetujem da ostaneš istrajan na istini koju si saznao. Nisi ti prvi musliman koji je izložen napadima zbog izvornog prakticiranja islama. Sve generacije koje su nastojale ispravno i iskreno slijediti Kur'an i sunnet bile su izložene napadima. Nije neobično da se ljudi suprotstavljaju Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, sunnetu. Većinom to čine iz neznanja, ali ponekad i zlonamjerno. Ustraj i strpi se na nelagodnostima koje te pogađaju od tvoje braće muslimana. Nastoj im činiti dobročinstvo, a zlo dobrim uzvrati, pa će ti neprijatelj bliski prijatelj postati. Nastoj se i dalje družiti s ljudima koji te napadaju, jer je Poslanik sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Vjernik koji živi s ljudima i trpi njihovo uznemiravanje ima veću nagradu od onoga koji se odvoji i ne trpi njihovo uznemiravanje."*[1618] Štaviše, obligatna je obaveza da iz vjerskih razloga slijediš dokaze, bez obzira kojim te imenima ljudi nazivali. Molim Svevišnjeg Allaha da nas učini istrajnim u islamu, amin!

Izjave o slijeđenju selefus-saliha

Pitanje: Da li se smatra novotarijom da neko kaže: "Slijedim prvu generaciju muslimana (es-selefus-salih)"?

[1618] Tirmizi i Ibn Madže, sa ispravnim lancem prenosilaca.

Odgovor: Nakon pripisivanja islamu (Kur'anu i hadisu) musliman ne može učiniti bolje djelo od slijeđenja selefus-saliha, prvih generacija muslimana. Svaki vjernik s ponosom treba kazati da slijedi ili bar nastoji slijediti dobre prethodnike. Novotarija je zapravo kazati da nije potrebno slijediti odabrane generacije, koje su pohvaljene u jasnim kur'ansko-hadiskim tekstovima. Ko bude shvatao temelje vjerovanja ili obredoslovlja različito od Ebu Bekra, Omera, Osmana, Alije, Muavije i drugih prethodnika, načelno je skrenuo s Pravog puta. Ko je bolje shvatio Objavu od onih koji su prisustvovali njenom spuštanju, odnosno od generacija koje su vidjele ashabe i tabiine?! Ali šta znači slijediti dobre generacije? Pod slijeđenjem se podrazumijeva razumijevanje Kur'ana i hadisa u svjetlu njihovog shvatanja, slijedeći pravila i norme koje garantiraju ispravno shvatanje vjere, a ne slijepo slijeđenje bez obraćanja na primarne vjerske izvore: nepogrješivost u vjeri bila je svojstvo isključivo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Omer, radijallahu anhu, sa minbera je poručivao: "O ljudi, samo je Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, mišljenje neprikosnoveno, jer je plod objave; naša mišljenja su oličenje truda i pokušaja."[1619] Allah, dželle šanuhu, ukazuje nam na vrijednost slijeđenja prve generacije muslimana:

﴿وَٱلسَّٰبِقُونَ ٱلْأَوَّلُونَ مِنَ ٱلْمُهَٰجِرِينَ وَٱلْأَنصَارِ وَٱلَّذِينَ ٱتَّبَعُوهُم بِإِحْسَٰنٍ رَّضِىَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ﴾

"Allah je zadovoljan prvim muslimanima, muhadžirima i ensarijama, i svima onima koji ih slijede u činjenju dobrih djela..."[1620] Dakle, stjecanje Allahovog zadovoljstva uvjetovano je slijeđenjem prvih generacija. Također je i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučio slijeđenje pravednih vladara: *"Dosljedno slijedite moj sunnet i praksu pravednih, upućenih vladara!"*[1621] U hadisu koji su zabilježili Buharija i Muslim stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao sljedeće: *"Najbolji ljudi su oni koji žive u mom stoljeću, potom oni koji slijede, potom oni koji slijede."* Među razumom obdarenim nema razilaženja u mišljenju da je ugledanje u boljeg pohvalna stvar, posebno ako se radi o najboljim ljudima koji su kročili zemaljskom kuglom poslije poslanika i vjerovjesnika, a Uzvišeni najbolje zna.

[1619] Bejheki, u djelu *El-Medhal*, 1/194, i Ibn Abdulberr, u djelu *El-Džamia*, 2/1040-1041. Vidjeti: *El-Muhalla*, 1/61.

[1620] Prijevod značenja Et-Tevbe, 100.

[1621] Ebu Davud i Ahmed, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 6/526.

Odgovornost za neprimjenjivanje određenih autentičnih hadisa

Pitanje: Da li će čovjek biti odgovoran na ahiretu ako ne primjenjuje neke autentične hadise? Odnosno, da li za potpuno ostavljanje sunneta slijedi kazna?

Odgovor: Musliman treba raditi prema sunnetu i ne treba prihvatiti jedan, a ostaviti drugi dio, jer je sve Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, praksa. Ako neko ostavi rad po nekom hadisu, gledamo da li je ostavljeno djelo obavezno (vadžib) ili poželjno (sunnet). Ako je riječ o obavezi, bit će odgovoran, u protivnom neće. Kada bi neko ostavio sve što se smatra sunnetom, učinio bi ružno djelo zbog koga će, u najmanju ruku, izgubiti veliku nagradu na Sudnjem danu. Međutim, ostavljanje nekih sunneta, ako Bog da, ne povlači odgovornost, ali se samim ostavljanjem toga, svakako, gubi veliko dobro, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

Ko je pravi selefija

Pitanje: Ko je pravi selefija, a ko nije, budući da se učenjaci razlikuju kada je riječ o džihadu?

Odgovor: Selefijom se smatra svako onaj ko slijedi Kur'an, hadis i praksu prvih generacija. Ipak, draže mi je da sebe zovemo sunnijama ili ehli-sunnet. Podjela učenjaka spomenuta u pitanju neispravna je. Nju su inicirali laici, želeći, nesvjesno ili svjesno, kazati da učenjaci ne vode i ne podržavaju džihad. Svi muslimani moraju se povoditi za učenjacima, jer oni najbolje poznaju Allahove, dželle šanuhu, granice i najbogobojazniji su:

﴿إِنَّمَا يَخْشَى ٱللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ ٱلْعُلَمَٰٓؤُا۟﴾

"A Allaha se boje od robova Njegovih – učeni..."[1622] U svakom vremenu okosnica džihada jesu učenjaci, i džihad se ne može voditi osim ako oni to ne dopuste, tim više jer oni vagaju stvari, gledaju prioritete i odlučuju da li je vrijeme za džihad ili nije. Većina islamskih učenjaka nije se oružano borila, međutim, odgajali su mudžahide, generacije koje su se borile na Allahovom, dželle šanuhu, putu, i tako mi Svevišnjeg Allaha, divno je ono što su činili i

---

[1622] Prijevod značenja Fatir, 28.

čine u naše vrijeme: podstiču ljude da materijalno i moralno pomažu džihad i mudžahide, ali i sami ulažu imetke u te svrhe. Koja neznalica tvrdi da učenjaci u ovom vremenu ne vode džihad! Otuda, nije obaveza da se svaki učenjak oružano bori; svaki od njih polaže pravo na vaganje prioriteta, i to da li je bolje da lično pođe u borbu ili da priprema i odgaja druge za tu instituciju. Tako mi Uzvišenog Allaha, pri učenjacima koje slijedimo vidjeli smo samo dobro! Svi oni koji kažu da je određeni učenjak stao uz vlast, želeći ga tako obezvrijediti, taj obezvređuje sam sebe i pokazuje da je najveća neznalica, da nije shvatio ulogu učenjaka. Da prestanu to govoriti, nestalo bi velikog zla koje su posijali svojim rukama i jezicima. Zbog čega zaboravljamo dobro čiji su oni uzrok? Ko je proširio tevhid, a iskorijenio novotarije? Ne razumijem ljude koji su sebi priuštili taj luksuz da vrijeđaju najodabranije ljude i to na ovako ružan način. Ako je nekoliko učenjaka, ili većina njih, vagala i zaključila da je bolje da ostanu i pomognu džihad svojom riječju, imaju najmanje jednu nagradu, možda i dvije, dok oni koji o njima pogrdno govore na svoje vratove trpaju tovar grijeha, jer ogovaraju učene i jedu njihovo otrovno meso. Također, da nije žalosno, bilo bi jako smiješno to što neuki ili djelimično učeni ljudi sugeriraju učenjacima kako će postupati, ne libeći se da nakon jednog, dva ili više pročitanih djela postanu muftije koji rješavaju probleme ummeta, a, naravno, počinju od problema učenih. Još bih dodao: učenjaci imaju pravo na idžtihad i da presude da li je dotično vrijeme ili podneblje sazrelo za džihad ili nije. Ponekad se neće složiti (kao u većini fikhskih pitanja), pa će jedni zauzeti jedan a drugi njemu suprotan stav. Obični čovjek može odabrati ono što smatra ispravnijim, ali ne smije osuđivati učene zbog pogrešnog idžtihada. Također, ne znam da se ijedan učenjak ehli-sunneta iz ranijih ili kasnijih generacija zalagao protiv institucije džihada, već se spor vodi oko toga da li je to vrijeme idealnije za džihad ili za odgoj muslimana, a u svemu tome veliko je dobro. Ponekada se priča o učenjacima bez poznavanja prave istine o njima. Nijednog od onih koji voze luksuzne automobile i uživaju u prostranim stanovima, a koji inače nipodaštavaju učene, nisam čuo da govore da se šejh Albani od 1948. do 1950. godine oružano borio u Palestini. Je li to pravda kojom nas je zadužio Uzvišeni! Molim Allaha, dželle šanuhu, da nas pouči, učvrsti na istini i proživi u društvu bogobojaznih, amin!

Ko su vehabije

Pitanje: Skoro sam počela čitati o islamu. Mislila sam da se muslimani ne razlikuju, ali sam ipak saznala da postoje četiri mezheba, pa nekakve vehabije itd. Molim vas, objasnite mi ko su vehabije, a ko selefije. Allah vas nagradio!

Odgovor: Uvažena sestro, tvoje prvotno mišljenje da su svi muslimani istovjetni potpuno je ispravno, znaj da si već u početku zauzela ispravan stav u vezi s tim. Kada je riječ o mezhebima, to su pravni (fikhski) pravci koji su rezultat različitog razumijevanja šerijatskih dokaza. Objektivno je i realno da učenjaci na različite načine shvataju argumente, tim prije jer se njihova moć razumijevanja i shvatanja tih dokaza razlikuje od situacije do situacije. Dakle, svaki mezheb nastoji što preciznije razumjeti Kur'an i hadis, te na osnovu tog razumijevanja donijeti pravno rješenje o određenom pitanju. I pored tih pravnih razilaženja, muslimani ehli-sunnetskih pravnih provenijencija imaju isto vjerovanje, što je, svakako, najvažnije u islamu. Islamski učenjaci, kako prvi tako i potonji, tolerirali su neizbježna fikhska razilaženja. U sljedećem hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ukazao je da će takvih razilaženja uvijek biti: *"Kada učenjak uloži trud u iznalaženju rješenja i zauzme ispravan stav, piše mu se dvostruka nagrada, a ako pogriješi, piše mu se jedna nagrada."*[1623] Dakle, učenjak koji pogodi, dobija nagradu za uloženi trud i pogodak, a koji pogriješi ima nagradu samo za uloženi trud. Neka je neizmjerna hvala našem Gospodaru, Koji nas je učinio muslimanima, a najbolji muslimani u Allaha, dželle šanuhu, jesu najbogobojazniji ljudi, bez obzira na njihovo mezhebsko opredjeljenje.

Kada je riječ o ljudima koje zovu vehabije, oni su muslimani koji nastoje dosljedno slijediti Kur'an i hadis. Muslimanke koja se propisno oblače, ne miješaju se s muškarcima, ne slušaju muziku..., muslimane koji nose dužu bradu, skrate odjeću da ne pada ispod članka, koriste misvak – nazivaju vehabijama, želeći kazati da slijede Muhammeda b. Abdulvehhaba. Ako već žele da ih zovu po osobi koju slijede, ispravnije bi bilo da ih zovu "muhammedijje", tim prije jer se njegov otac zvao Abdulvehhab, a nije on. Većina onih koje ljudi nazivaju vehabijama uopće i ne zna ko je Muhammed b. Abdulvehhab. Oni koji nastoje slijediti Kur'an i hadis (naravno, pripadnici svih pravnih škola slijede Kur'an i hadis) ne pripisuju se određenoj pravnoj

---

[1623] Buharija i Muslim.

školi, pa zbog čega bi se pripisivali Muhammedu b. Abdulvehhabu, koji, iako je bio poznat i istaknut, sigurno nije na stupnju nijednog od imama spomenutih pravnih škola. Etiketu "vehabije" proturaju laici, prvenstveno šiije (rafidije), koji svoju vjeru svode na udaranje s lancima, obožavanje kabura i naricanje kod njih. Muhammed b. Abdulvehhab borio se protiv te idolatrije i nastojao je raširiti čisti monoteizam (tevhid). A sada, svako ko želi slijediti izvornu vjeru, dobije epitet "vehabija". Šta je loše u slijeđenju sunneta! Poenta je u tome što neki muslimani ne mogu vladati svojim prohtjevima, pa kada vide nekoga ko je bolji vjernik od njih kažu: plaćenik, vehabija, musliman 1992., i sl. Molim Svemogućeg Allaha da nas pouči islamu, da iz naših grudi odstrani zavist i sačuva potvaranja nevinih ljudi!

Nagrada za one koji ostare u islamu

Pitanje: Koja nagrada pripada onima koji ostare u islamu?

Odgovor: Uzvišeni Allah nagradit će muslimana za najmanja dobra djela koja učini, a kakva mu tek nagrada pripada za velika djela poput ovog. Omer b. El-Hattab prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kome osijedi jedna vlas u islamu, to će mu biti svjetlo na Sudnjem danu."*[1624] U drugoj verziji stoji: *"Kome osijedi jedna vlas na Allahovom putu, to će mu biti svjetlo na Sudnjem danu."*[1625] Abdullah b. Amr prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Sijede vlasi jesu svjetlo vjernika, i za svaku sijedu vlas u islamu, vjernik će imati jedno dobro djelo i stupanj više."*[1626] U verziji koju prenosi Ebu Hurejre stoji: *"Ne čupajte sijede vlasi, one će biti svjetlo na Sudnjem danu."*[1627] U jednom drugom hadisu stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Sijede vlasi bit će svjetlo vjernika na Sudnjem danu, pa zato, neka niko ne odstranjuje svoje svjetlo!"*[1628] A Allah najbolje zna.

1624 Tirmizi, Nesai i Ibn Hibban, 7/251/2983, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 2/1081.

1625 Tirmizi, 5/211/1635, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 6/402, i *Sahihul-džamia*, 2/1081.

1626 Bejheki, u djelu *Šuabul-iman*, 5/209/6387, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 3/247.

1627 Ibn Hibban, 7/253/2985, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 3/247.

1628 Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 3/247 i 7/1114.

ETIKA

Proklinjanje životinje u srdžbi

Pitanje: Da li je dopušteno proklinjanje životinje u srdžbi?

Odgovor: Muslim je zabilježio da Ebu Hurejre prenosi da je neko sugerirao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, učenje dove protiv mnogobožaca, pa je rekao: *"Poslan sam kao milost, a ne da proklinjem."* Musliman ne treba biti od onih koji proklinju, iako se radilo o životinjama, naročito ako znamo da one neprestano slave i hvale svog Stvoritelja! Ebu Derda prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Kada čovjek prokune nešto, njegove se riječi dižu u nebo i nebeske se kapije zatvaraju, pa se te riječi vraćaju ponovo na Zemlju i traže put desno ili lijevo, ako ne nađu izlaz, padaju na onoga kome su upućene, ako ih zaslužuje, u protivnom vraćaju se onome ko ih je izgovorio."*[1629] A Allah najbolje zna.

Pljucanje u pravcu kible

Pitanje: Da li je dopušteno pljucanje u pravcu kible, i da li je čovjek grješan ako to učini?

Odgovor: Kibla ima posebnu vrijednost i svetost u islamu. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je pljucanje u pravcu kible. Ibn Omer, radijallahu anhu, prenosi sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Ko pljune u pravcu kible, doći će na Sudnji dan s upljuvanim licem."*[1630] Huzejfe b. Jeman prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Ko pljune u pravcu kible, doći će na Sudnji dan a pljuvotina će biti između njegovih očiju."*[1631] Saib b. Hallad pripovijedao je: "Neki je ashab predvodio ljude u namazu i pljunuo u pravcu kible, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to je posmatrao. Kada je ovaj završio namaz, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: *'Neka vas ubuduće ne predvodi u namazu.'* Kada ih je kasnije htio predvoditi u namazu, nisu mu dopustili, pozvavši se na Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi

---

[1629] Ebu Davud, s dobrim lancem prenosilaca

[1630] Bezzar, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 1/562.

[1631] Ebu Davud, Ibn Huzejme i Ibn Hibban, 4/518, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihu mevaridiz-zam'an*, 1/203.

ve sellem, riječi. Upitao je Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, s tim u vezi, a on mu je odgovorio: *'Da, rekao sam to.'* Mislim", dodao je Saib b. Hallad, "da je još rekao: *'Uznemirio si Allaha i Njegovog Poslanika.'*"[1632] Naravno, onaj ko pljune u pravcu kible grješan je, ako poznaje propis i namjerno to učini, a Allah najbolje zna.

Pričanje viceva

Pitanje: Da li je zabranjeno pričanje viceva?

Odgovor: Pričanje viceva je u najmanju ruku gubljenje vremena i njegovo trošenje na besposlice i besmislice. U mnogo slučajeva sadržaj viceva građen je na čistoj laži, vrijeđanju skupina i pojedinaca s ciljem zasmijavanja, ljudi što je, svakako, zabranjeno. Vjernik treba paziti na svoje vrijeme, jer vrijeme je život. Zar pored svih obaveza koje ima prema Allahu, sebi, porodici, društvu, rodbini itd., nalazi vremena za viceve od kojih nema nikakve ovosvjetske ni onosvjetske koristi! Ako su vicevi izmišljeni ili idu nauštrb vjere i vjernika, tada je zabranjeno pričati ih, na osnovu Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Teško onome ko laže želeći nasmijati svoje društvo, teško njemu, teško njemu!"*[1633] A Allah najbolje zna.

Pitanja koja nemaju veze sa stvarnošću

Pitanje: Ljudi često postavljaju pitanja koja nemaju veze sa stvarnošću. Da li su za to grješni?

Odgovor: Treba postavljati ona pitanja koja su usko vezana za stvarnost muslimana, daleko od apsurda i kojekakvih pretpostavki. Mnogi islamski učenjaci zabranjivali su postavljanje pitanja o stvarima koje se nisu desile.[1634] Muaz b. Džebel govorio je: "Ne požurujte nesreće prije nego se dogode; ako budete tako činili, razjedinit ćete se."[1635] Kada bi neko upitao

---

[1632] Ibn Hibban, Ebu Davud i Taberani, 12/31, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 7/1124-1125.

[1633] Tirmizi, Ebu Davud i Ahmed, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Subulus-selam*, 4/202.

[1634] Vidjeti: *El-Itisam*, 1/178, i *Fethul-Bari*, 13/263.

[1635] Bejheki, u djelu *El-Medhal*, 1/265, i Hatib, u djelu *El-Fekihu vel-mutefekkih*, 2/23. Ibn Hadžer tvrdi da je predanje dobro. Vidjeti: *El-Metalibul-alija*, 7/627.

Zejda b. Sabita u vezi s nekom stvari, on bi priupitao: "Da li se to desilo?" Ako kažu da nije, rekao bi: "Pustite neka se desi."[1636]

Kada je Ubejj b. Ka'b pitan za neku stvar koja se nije dogodila, rekao je: "Sačekaj da se desi, tada ćemo zajedno tražiti odgovor i izjasniti se o pitanju."[1637]

Iz toga se izuzimaju pitanja koja se nisu desila, ali postoji relativna mogućnost da se dese, a Allah najbolje zna.

PROPISI VEZANI ZA MUSHAF

Stari Mushaf

Pitanje: Šta treba uraditi s Mushafom koji dotraje?

Odgovor: Mushaf koji nije za upotrebu, iz ma kojeg razloga, treba spaliti ili pokopati u zemlju. Kada je ljude objedinio na jednoj verziji Mushafa, Osman, radijallahu anhu, naredio je da se drugi Mushafi koji su bili kod ashaba spale.[1638] U nekim predanjima stoji: "Ovaj Osmanov postupak nije osudio nijedan ashab."[1639] Imam Bejheki zapisao je: "Ko ne želi koristiti određeni primjerak Mushafa, može ga spaliti; tako je Osman postupio, i nijedan ashab nije osudio taj njegov postupak."[1640] Poznati tabiin Tavus nije smatrao problematičnim spaljivanje dotrajalog Mushafa.[1641] Na pitanje u vezi s Mushafom čiji su listovi dotrajali ili pocijepani, šejhul-islam Ibn Temijje odgovorio je: "Stari Mushaf koji se ne može koristiti zbog dotrajalih ili pocijepanih listova treba pokopati u zemlju na odgovarajućem mjestu, kao što se vjernik nakon smrti ukopava na odgovarajuće mjesto."[1642] A Allah najbolje zna.

1636 Ibn Betta, u djelu *El-Ibana*, 1/119, Hatib, u djelu *El-Fekihu vel-mutefekkih*, 2/13, i Ibn Abdulberr, u djelu *El-Džamia*, 2/1068, sa ispravnim lancem prenosilaca.

1637 Ibn Sa'd, 3/500, Hatib, u djelu *El-Fekihu vel-mutefekkih*, 2/14, *Sijeru ealamin-nubela*, 1/398-399.

1638 Buharija, 1101/4987, i Ibn Ebu Davud, u djelu *El-Mesahif*, str. 88/67.

1639 Vidjeti: *Fethul-Bari*, 9/21.

1640 Vidjeti: *Šuabul-iman*, 2/227.

1641 Ibn Ebu Davud, str. 466/816, s dobrim lancem prenosilaca.

1642 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 21/323.

Vješanje Mushafa na retrovizor u autu

Pitanje: Da li se mali Kur'ani mogu objesiti na retrovizor u autu?

Odgovor: Kada je riječ o upotrebi Mushafa u takve svrhe, to nisu činili muslimani u odabranim generacijama. Mnogi su ljudi okrenuli leđa časnom Kur'anu pa to svoje podbacivanje pokušavaju nadomjestiti na takve načine. Kur'an je objavljen da njime ukrasimo naša srca i duše, a ne da ga ispisujemo po zidovima, mihrabima, ulicama, da ga vješamo po autima i slično. Imam Sufjan Sevri prezirao je vješanje Mushafa.[1643] Ovdje je bitno napomenuti da izraz "mali Kur'an", nije ispravan, već treba kazati "Mushaf malog formata" ili "Mushaf manjeg formata". Mudžahid, Ibrahim Nehai i Ibn Musejjib prezirali su izraz "mali Mushaf" i izraz "mala džamija."[1644] U tom smislu prenosi se i jedan merfu-hadis, međutim imam Zehebi smatra ga potpuno ništavnim.[1645]

Napomena: Postoji razlika između Kur'ana i Mushafa. Kur'an je Allahov govor, dok se Mushafom smatra knjiga u kojoj je ispisan taj Govor. Stoga nije ispravno kazati čak ni "Kur'an manjeg formata", jer je Allahov govor veličanstven i najveći, za razliku od Mushafa koji može imati manji ili veći format, a Allah najbolje zna.

Ukrašavanje korica Mushafa zlatnim nitima

Pitanje: Mogu li se korice Mushafa ukrasiti zlatnim nitima?

Odgovor: Uzvišeni Allah objavio je časni Kur'an da njime ukrasimo svoja srca i duše, da se vladamo po kur'anskim načelima. Ukrašavanje Mushafa zlatnim nitima bespotrebno je rasipanje imetka, a za to će ljudi biti pozvani na odgovornost na Kijametskom danu. Šekik prenosi da je Abdullah b. Mes'ud vidio Mushaf ukrašen zlatom pa je rekao: "Najljepše čime možete ukrasiti Mushaf jeste iskreno učenje."[1646] Ebud-Derda govorio je: "Kada

---

[1643] Vidjeti: *El-Mesahif*, str. 408, od Ibn Ebu Davuda.

[1644] Vidjeti: *El-Mesahif*, str. 348-349, *El-Musannef*, 2/240 i 6/148, od Ibn Ebu Šejbe, *Hil'ijetul-evlija*, 2/173, i *Šuabul-iman*, 2/545.

[1645] Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 14/546.

[1646] Abdurrezzak, 4/323/7947, Ibn Ebu Šejbe, 6/149/30226, Taberani, 9/170-171/8846, i Bejheki, u djelu *Šuabul-iman*, 2/409/2224, sa ispravnim lancem prenosilaca.

budete ukrašavali Mushafe i džamije bit ćete upropašteni."[1647] Ibn Mes'udu je neko donio ukrašen Mushaf pa je on rekao: "Najljepši ukras za Kur'an jeste njegovo iskreno učenje."[1648] Ibn Abbas vidio je (srebrom) ukrašen Mushaf pa je rekao: "Time izazivate lopove; Kur'an je ukrašen sam po sebi."[1649] Ibn Sinan Dimeški jednom je prilikom izjavio: "Kada se ljudi pokvare počet će ukrašavati Mushafe i džamije."[1650] Ikrime prenosi da je Ibn Abbas, opet, prezirao ukrašavanje Mushafa.[1651] Neki učenjaci prvih generacija prezirali su mirisanje Mushafa miskom, pa šta bi onda rekli za njegovo ukrašavanje zlatom, a Allah najbolje zna.

Šta je bolje: učiti Kur'an iz Mushafa ili napamet

Pitanje: Da li je bolje učenje Kur'ana čitajući iz Mushafa ili ponavljajući ajete napamet?

Odgovor: To ovisi o samom učaču: ako nije vješt u učenju Kur'ana, takvom je bolje gledanje u Mushaf, tako će se izvježbati; a onaj ko uči Kur'an napamet, njemu je, Allah najbolje zna, bolje ponavljati oslanjajući se na pamćenje kako bi učvrstio ono što je zapamtio. Isto tako, ako učač bolje razumijeva Kur'an i njegove poruke kada ga uči napamet, onda je takvo učenje bolje, u protivnom nije. Dakle, vrijednost načina učenja ovisi o stanju učača, a ako se poistovijeti učenje iz pamćenja i čitanje iz Mushafa, tada je čitanje bolje.

Ibn Kesir zapisao je: "Mnogi učenjaci smatraju da je učenje gledajući u Mushaf bolje od ponavljanja oslanjajući se na pamćenje, jer u prvom je i učenje i gledanje u Mushaf."[1652] Ovaj svoj stav dokazuju predanjem u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Odlika učenja gledajući u Mushaf nad učenjem oslanjajući se na pamćenje jeste kao odlika*

[1647] Ibnul-Mubarek, u djelu *Ez-Zuhd*, 2/612, i Ibn Hazm, 4/284, s dobrim lancem prenosilaca.
[1648] Abdurrezzak, 4/323/7947, Ibn Ebu Šejbe, 6/149/30226, Taberani, 9/170/8846, Ibn Ebu Davud, str. 341/477, sa ispravnim lancem prenosilaca.
[1649] Ibn Ebu Šejbe, 6/148/30224, i Ibn Ebu Davud, str. 343/485-486, sa ispravnim lancem prenosilaca.
[1650] Ibn Ebu Davud, u djelu *El-Mesahif*, str. 341/476, sa ispravnim lancem prenosilaca.
[1651] Ibn Ebu Šejbe, 6/148/30224, sa ispravnim lancem prenosilaca.
[1652] Vidjeti: *Fadailul-Kur'an*, str. 209, od Ibn Kesira.

propisanog namaza nad dobrovoljnim."[1653] A u drugom hadisu stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao sljedeće: *"Kada čovjek uči Kur'an ne gledajući u Mushaf, ima hiljadu dobrih djela, a kada čita iz Mushafa, ima dvije hiljade dobrih djela."*[1654] Predaja u kojoj se pripisuje Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: *"Gledanje u Mushaf je ibadet"*, apokrifna je.[1655] U drugoj, također apokrifnoj verziji, stoji: *"Dajte svojim očima udio u ibadetu – gledanju u Mushaf, razmišljanju o njemu i uzimanju poruka iz njega."*[1656] Hadis u kome se kaže: *"Petero je ibadet: konzumiranje malih količina hrane, sjedenje u džamiji, gledanje u Mushaf, gledanje u lice učenjaka i gledanje u lice roditelja"*, ništavan je, po ocjeni šejha Albanija.[1657] A Allah najbolje zna.

Učenje na farz-namazu gledajući u Mushaf

Pitanje: Da li je dopušteno učenje na farz-namazu gledajući u Mushaf?

Odgovor: Islamski učenjaci imaju podijeljena mišljenja kada je riječ o čitanju iz Mushafa na propisanim namazima. Neki učenjaci to smatraju zabranjenim, neki od njih čak takav namaz drže pokvarenim. Imam Nevevi napominje: "Gledanje u Mushaf ne kvari namaz, bez obzira pamtio čovjek ono što čita ili ne. Onome ko ne pamti Fatihu obaveza je gledati u Mushaf i klanjati. Po mišljenju šafijskih učenjaka, Malika, Ebu Jusufa, Muhammeda i Ahmeda gledanje u Mushaf ne kvari namaz, za razliku od Ebu Hanife koji je govorio da je takav namaz pokvaren."[1658] Ibn Hamid (Ebu Abdullah Bagdadi), poznati hanbelijski pravnik, dopuštao je gledanje u Mushaf kako na dobrovoljnim, tako i na propisanim namazima.[1659] Također ni šejh Ibn Baz nije smatrao problematičnim gledanje u Mushaf na propisanim i

---

[1653] Ibn Šahin, u djelu *Et-Tergib*, 1/214/194, i Ebu Ubejd, u djelu *Fadailul-Kur'an*, 1/516 – Kenzul-ummal. Ibn Hadžer ovo predanje smatra slabim. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 9/78.

[1654] Taberani, 1/221/601, i Bejheki, u djelu *Šuabul-imanu*, 2/407/2217, sa slabim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 7/165, i *Miškatul-mesabih*, 1/666.

[1655] Vidjeti: *Es-silsiletud-daife*, 1/531.

[1656] Vidjeti: *Es-silsiletud-daife*, 4/88.

[1657] Vidjeti: *Es-silsiletud-daife*, 4/201 i *Daiful-džamia*, str. 420/2855.

[1658] Vidjeti: *El-Medžmu*, 4/105.

[1659] Vidjeti: *El-Mugni*, 1/335.

dobrovoljnim namazima, ako se za tim ukaže potreba.[1660] U svakom slučaju, preče je izbjegavati čitanje iz Mushafa na propisanim namazima, a Allah najbolje zna.

Doticanje umotanog Mushafa od strane nevjernika

Pitanje: Je li dopušteno nevjerniku omogućiti uzimanje umotanog Mushafa?

Odgovor: Kada se radi o tome da nevjernik uzme umotan Mushaf kako bi ga premjestio ili dodao, nije mi poznato da postoji ispravan argument koji to zabranjuje, mada je, iz poštovanja prema Allahovoj Knjizi, preče da nevjernik ne dodiruje Mushaf. Prenosi se da je Seid b. Džubejr imao slugu vatropoklonika koji bi mu dodavao umotan Mushaf.[1661] Hanefijski učenjaci smatraju da nevjernik ne može uzimati Mushaf.[1662] A Allah najbolje zna.

Prodavanje Kur'ana

Pitanje: Da li je prodavanje Kur'ana dopušteno?

Odgovor: Islamski učenjaci raspravljali su o pitanju prodavanja Mushafa i zauzeli različite stavove. Ibn Omer prošao je pored čovjeka koji prodaje Mushafe pa je rekao: "Ružne li trgovine!"[1663] I Ibn Mes'ud je prodavanje Mushafa smatrao pogrdnim djelom.[1664] Sljedeći autoriteti iz prvih generacija prezirali su prodavanje Mushafa: Ibn Mes'ud, Ibn Abbas, Džabir, Abdurrahman b. Avf, Mesruk, Ibrahim, Ibn Sirin, Ibn Musejjib, Alkama, Abida Selmani i brojni drugi.[1665] Imam Ahmed govorio je: "Ne znam da je iko dao olakšicu kada je riječ o prodavanju Mushafa."[1666] Imam Malik,

---

[1660] Vidjeti: *Fetava Ibni Baz*, 11/117.

[1661] Ibn Ebu Šejbe, 2/142/7423. Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 4/324.

[1662] Vidjeti: *El-Mebsut*, 13/106.

[1663] Abdurrezzak, 8/114/14529, i Bejheki, 6/27/11069, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[1664] Bejheki, 6/28/11071. Imam Nevevi ovo predanje ocjenjuje kao vjerodostojno. Vidjeti: *El-Medžmu*, 9/239.

[1665] Vidjeti: *El-Muhalla*, 9/45-46, i *Ed-Durrul-mensur*, 1/160-161, od imama Sujutija.

[1666] Vidjeti: *El-Mugni*, 4/178, *El-Insaf*, 4/278, i *Keššaful-kina*, 3/179.

šafijski pravnici i Ibn Hazm dopuštali su prodavanje Mushafa.[1667] Nema sumnje da je Mushafe bolje dijeliti kao poklone muslimanima, u protivnom trebaju se prodavati isključivo po štamparskoj cijeni, ne kao komercijalna roba, a Allah najbolje zna.

Ljubljenje Mushafa i hljeba

Pitanje: Stariji ljudi u mome mjestu ljube Kur'an i hljeb. Ima li to kakve veze s islamom?

Odgovor: Svevišnji Allah objavio je Kur'an da se prema njemu radi i da bude jedini ustav prema kojem se sudi. Muslimani su zapostavili pravu ulogu Kur'ana, pa tu prazninu nastoje nadomjestiti na nepropisan način. Ljubljenje Mushafa nije bilo poznato za vrijeme prvih generacija iako je njihov kontakt s Allahovom Knjigom kudikamo bio veći nego naš. Imam Ahmed i šejhul-islam Ibn Tejmijje govorili su da im nisu poznata predanja od ispravnih prethodnika o tom pitanju.[1668] Neko će se pozvati na to da je poznati tabiin Ikrime ljubio Mushaf. Ovo predanje, koliko znam, nije zabilježeno u hadiskim djelima, makar i da jeste, postupci tabiina nisu argument u šerijatu. Ikrime je stavljao Mushaf na lice i govorio: "Knjiga mog Gospodara, Knjiga mog Gospodara!"[1669] Neki učenjaci smatrali su ljubljenje Mushafa pokuđenim djelom, a neki drugi to su, opet, dopuštali.[1670] Kada je riječ o ljubljenju hljeba, to je novotarija. Da je ovaj postupak bio legitiman, prakticirao bi ga Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i odabrane generacije. Omer b. Hattab poljubio je Crni kamen rekavši: "Znam da si ti kamen, ne koristiš niti štetiš, i da nisam vidio Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da te ljubi, ne bih te nikad poljubio."[1671] Ako nije legitimno ljubiti Crni kamen, jedan od džennetskih bisera, kako stoji u vjerodostojnom hadisu, onda nije legitimno ni ljubljenje hljeba. Kada je riječ o ljubljenju hljeba, imam Behuti zapisao je: "Nije legitimno ljubiti hljeb ni bilo koju drugu nekretninu, osim

[1667] Vidjeti: *El-Mudevvenetul-kubra*, 3/430, *El-Muhalla*, 4/44, i *El-Medžmu*, 9/239.
[1668] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 23/40.
[1669] Abdullah b. Ahmed, u djelu *Es-Sunna*, 1/140, i Darimi, 2/326, sa ispravnim lancem prenosilaca.
[1670] Vidjeti: *El-Fevakihud-devani*, 1/356, i *Fethul-Bari*, 3/475.
[1671] Buharija i Muslim.

one čije je ljubljenje ozakonio šerijat, kao ljubljenje Crnog kamena."[1672] Doduše, preneseno je nekoliko hadisa koji govore o vrijednosti hljeba, ali su slabi.[1673] Kada je riječ o tome, najispravnije predanje jesu Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Lijepo se ophodite prema hljebu."*[1674] A Allah najbolje zna.

Ispravnost riječi „mali Kur'an"

Pitanje: Da li se za manje formate Kur'ana može kazati "mali Kur'an"?

Odgovor: Časni Kur'an jeste Allahov govor, najveći je i najistinitiji. Kolika je razlika između Uzvišenog Stvoritelja i Njegovih stvorenja, ako se tako uopće i može kazati, tolika je razlika između Allahovog govora i govora ljudi. Zato se Kur'an mora veličati na sve moguće načine, pa i izbjegavanjem izraza "mali Kur'an" jer Kur'an ne može biti malehan, on je velik i najveličanstveniji govor. Može se kazati "džepni Mushaf" ili "mali format Mushafa". U tom slučaju misli se na male listove i slova, a ne na Allahove riječi. Izraz "mali Kur'an" može aludirati na huljenje i vrijeđanje Uzvišenog Allaha. Prve generacije prezirale su izraz "mali Mushaf". To je preneseno od Mudžahida, Ibrahima Nehaija, Ibn Musejjiba i nekih drugih.[1675] U jednom ništavnom hadisu stoji da je Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenio da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da se kaže "mala džamija i mali Kur'an"[1676]. A Allah najbolje zna.

Mushaf na posteljini

Pitanje: Ponekad učim Kur'an prije spavanja i Mushaf ostane na posteljini do zore. Da li u tome ima smetnje budući da je posteljina vezana za intimu supružnika?

1672 Vidjeti: *Keššaful-kina*, 5/181.

1673 Vidjeti: *Es-Silsiletud-daifa*, 6/417-418.

1674 Hakim i Bejheki, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 1/265.

1675 Ibn Ebu Šejbe, 2/241, Ibn Ebu Davud, u djelu *El-Mesahif*, 494-498, i Bejheki, u djelu *Šuabul-iman*, 2/545-546.

1676 Ibn Adi, u djelu *El-Kamil*, 1/331. Imam Zehebi ovo predanje smatra ništavnim i kaže da liči na apokrifno predanje. Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 14/546.

Odgovor: Nema smetnje u učenju Kur'ana u postelji prije spavanja, makar Mushaf ostao do zore na tom mjestu. Ibn Abbas dopuštao je spuštanje Mushafa na posteljinu na kojoj muškarac ima odnos sa svojom suprugom ili polucira u snu na tu posteljinu ili se oznoji na njoj.[1677] I Aiša, radijallahu anha, dopuštala je učenje Kur'ana u intimnoj postelji.[1678] A Allah najbolje zna.

Mp3 sa snimljenim Kur'anom na nečistim mjestima

Pitanje: Radim kao čistač. Često ulazim u nužnike ili mjesta gdje se odlaže smeće. Da li mogu zalaziti na takva mjesta ako sa sobom imam MP3 na kojem je snimljen Kur'an?

Odgovor: Nema smetnje u tome da se MP3 na kojem je snimljen Kur'an unosi u takva mjesta, jer se taj CD ne smatra Mushafom, ni u običaju ni u terminologiji. Međutim, ako postoji mogućnost da se odloži na stranu, bilo bi bolje i sigurnije, a Allah najbolje zna.

Telefon sa snimljenim Kur'anom na nečistim mjestima

Pitanje: Da li se može u nužnik unijeti telefon na kome ima snimljen kompletan Kur'an od nekoliko učača?

Odgovor: Stalni kolegij za islamska pitanja (El-ledžnetud-daime) kazao je: "U nužnik nije dozvoljeno unositi Kur'an časni, a što se tiče audio kaseta i sl., na čemu je snimljen Kur'an, to je pokuđeno, osim ako postoji potreba, tada nije pokuđeno."[1679]

Ashabi i tedžvidska pravila

Pitanje: Da li su ashabi poznavali sva tedžvidska pravila?

Odgovor: Ashabi su bili najbolji učači Kur'ana nakon Poslanika,

---

1677 Abdurrezzak, 1/342/1331 i 367/1435, i Ibn Munzir, 2/178/749, sa ispravnim lancem prenosilaca.

1678 Ibn Ebu Davud, str. 446/764-765, sa ispravnim lancem prenosilaca.

1679 Vidjeti: *Fikhun-nevazil*, 2/36, od dr. Džizanija.

sallallahu alejhi ve sellem. Islamski ummet nije zapamtio tečnije učenje Kur'ana od učenja ashaba. Posebno su se isticali: Ibn Mes'ud, Ubejj b. Ka'b, Ebu Musa Ešari, Muaz b. Džebel i mnogi drugi. Ashabi su najbolje poznavali tedžvidska pravila, ali samo u praktičnom smislu, budući da je teorija tedžvida nastala znatno kasnije. Slično tedžvidu slučaj je sa islamskom jurisprudencijom (usuli-fikhom, metodologijom islamskog prava) koja nije bila poznata na način kako su je poznavali učenjaci u kasnijim stoljećima, ali je bila poznata praktično. Dakle, ashabi su praktično poznavali najpreciznije detalje tedžvida, ali ga nisu poznavali u klasičnom teoretskom smislu u kome je danas prisutan, a Allah najbolje zna.

Kako naučiti ispravno učiti Kur'an

Pitanje: Kako se najlakše može savladati ispravno učenje Kur'ana?

Odgovor: Pravilno učenje Kur'ana ne može se ostvariti osim uz ispravan izgovor harfova i primjenu tedžvida. Tedžvid, u praktičnom smislu, rijetka je nauka koja se ne može savladati učeći iz knjiga, već je neophodno učiti pred stručnjakom te nauke. Teorija tedžvida poprilično je jednostavna, ali praktična primjena mora biti pred stručnom osobom, jer čovjek uglavnom ne može primijetiti svoju grešku dok uči. Kada je riječ o tedžvidu, neke se stvari ne mogu ispravno shvatiti osim slušanjem. Muslimani su kroz dugi niz stoljeća učili Kur'an pred profesorima i šejhovima koji su ih preslušavali i nije bila praksa poznatih učača samostalno učenje. Učenje pred profesorom može biti na dva načina: prvo, profesor uči, a učenik sluša; i, drugo, učenik uči, a profesor sluša, a Allah najbolje zna.

Imena najpoznatijih karija

Pitanje: Možete li navesti imena najpoznatijih karija?

Odgovor: Islamski učenjaci razmatrali su kiraete i zaključili da postoji deset kiraeta na koje se muslimani mogu osloniti. Ti kiraeti pripisuju se sljedećim učačima:

- Abdullah b. Amir Šami (u. 118. godine po H.);
- Abdullah b. Kesir Mekki (u. 120. godine po H.);
- Asim b. Ebin-Nedžud Kufi (u. 127. godine po H.);

- Ebu Džafer Jezid b. Ka'ka' Medeni (u. 130. godine po H.);
- Ebu Amr b. Ala Basri (u. 154. godine po H.);
- Hamza b. Habib Kufi (u. 156. godine po H.);
- Nafia Medeni (u. 169. godine po H.);
- Ali b. Hamza Kisai (u. 187. godine po H.);
- Jakub b. Ishak Hadremi, (u. 205. godine po H.); i
- Halef b. Hišam Basri (u. 229. godine po H.).

Većina današnjih muslimana uči po kiraetu Hafsa (Ebu Omera b. Sulejmana Kufi, u. 180. godine po H.), on od Asima b. Ebin-Nedžuda, koji je učio pred Zirrom b. Hubejšem i Ebu Abdurrahmanom Sulemijem, a oni su učili pred: Ibn Mes'udom, Alijom, Osmanom, Ubejjom i Zejdom b. Sabitom, a oni pred Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem.

Tedžvidska pravila

Pitanje: Šta znači mali kvadratić koji se nalazi ispod riječi "medžraha" u 41. ajetu sure Hud?

Odgovor: U ovoj riječi ﴿مَجْرٜىٰهَا﴾ nakon harfa "ra" s fethom, postoji dužina "ja", pa će se harf "ra" čitati mehko: "re" sa dužinom. Dakle, izgovor ove riječi glasio bi ovako: "medžrêha", mehko "ra" s dvije dužine. Ovo je jedina riječ u Kur'anu ovakve strukture, a Allah najbolje zna.

Pitanje: Kada harf "ba" dođe nakon harfa "mim" sa sukunom, koji je ispravan položaj usana prilikom izgovora?

Odgovor: Ovo se pravilo zove "ihfa šefevi", a izgovara se kao pravilo "iklab": usne nisu potpuno spojene, već su blago rastavljene i izgovara se "mim" s gunnom (kroz nos), i to s dvije dužine. Ovo je ispravniji izgovor "ihfa šefevija" nego izgovor sa spojenim usnama, iako, se prakticiraju i jedan i drugi način, a Allah najbolje zna.

Pitanje: U Kur'anima nalazimo različite oblike tenvinâ, o čemu je riječ?

Odgovor: U medinskoj štampi Mushafa tenvini fethe i kesre mogu biti paralelni ili blago raspareni. Ako su paralelni, to nam ukazuje da se radi o

pravilu "izhar", a ako su raspareni radi se o uklapanju harfova s gunnom. Ako su dvije damme jedna do druge, radi se o uklapanju harfova s gunnom, a ako je jedna damma i iznad nje polukrug, radi se o "izharu", a Allah najbolje zna.

PITANJA VEZANA ZA ŽENU

Odlazak žene taksijem do radnog mjesta

Pitanje: Može li se pokrivena žena voziti u taksiju do radnog mjesta?

Odgovor: Zabranjeno da se muslimanka osami sa stranim muškarcem u autu. Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Neka se muškarac nipošto ne osamljuje sa ženom strankinjom, osim uz prisustvo njenog mahrema."*[1680] Omer b. Hattab pripovijedao je da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ako se muškarac osami sa strankinjom, šejtan je treći s njima."*[1681] Iako osamljivanje u autu nije klasično osamljivanje (u zatvorenoj prostoriji), zabranjeno je, jer niko treći ne čuje razgovor koji se odvija između putnice i vozača, i to njihovo osamljivanje je nesumnjivo put ka nemoralu. Ali se osamljivanjem ne smatra to ako dvije žene uzmu taksi, pod uvjetom da postoji sigurnost za njihove živote i čast, a Allah najbolje zna.

Putovanje s drugaricom u komšijinom autu do fakulteta

Pitanje: Često smo putovale ja i moja školska drugarica do fakulteta sa komšijom u autu. Kako islam gleda na to?

Odgovor: Nije dozvoljeno ženi osamiti se u autu osim sa čovjekom koji joj je trajno zabranjen za brak. Ako putuje sa strancem, mora s njom biti njen mahrem.[1682] Što se tiče osamljivanja žena sa strancem, to je zabranjeno

---

[1680] Buharija i Muslim.

[1681] Tirmizi, Ahmed i Hakim, 1/197/387. Imam Tirmizi, Hakim, Zehebi i Albani ovo predanje smatraju ispravnim. Vidjeti: *Irvaul-galil*, 6/215.

[1682] Vidjeti: *Fetaval-ledžnetid-daime*, 17/58.

po mišljenju imama Šafije, Ahmeda i hanefijskih učenjaka.[1683] Drugi dio islamskih učenjaka ne vidi šerijatske prepreke u osamljivanju muškarca sa dvije ili više žena strankinja, što je ispravnije,[1684] a Allah najbolje zna.

Jesu li se žene dužne pokriti pred slijepcem

Pitanje: Ako među žene neočekivano uđe vlasnik kuće slijepac, jesu li dužne pokriti svoje glave?

Odgovor: Žene trebaju sjediti odvojeno od muškaraca, i nije dopušteno da oni ulaze kod njih, osim ako se radi o mahremu. Takav postupak domaćina pogrešan je; on je pogriješio vjerovatno zato što je slijep. Žene nisu dužne pokriti se hidžabom u prisustvu slijepca, jer žene svoje tijelo pokrivaju zbog pogleda stranaca. Dokaz za to jeste predanje Fatime b. Kajs. Muslim je zabilježio da joj je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sugerirao: *"Svoj priček provedi u kući Ibn Ummu Mektuma, jer je on slijep čovjek, pa ćeš moći odložiti svoju odjeću."* Kada je riječ o predanju u kojem se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio Ummu Selemi i Mejmuni da se zastru od Ibn Ummu Mektuma, ono nije vjerodostojno i u otvorenoj je koliziji s navedenim Fatiminim hadisom.[1685] A Allah najbolje zna.

Ljubljenje i rukovanje s rođakom nakon dužeg odsustva

Pitanje: Da li je dopušteno rukovati se i poljubiti rođaka nakon dugog odsustva? Šta nam savjetujete? Allah vas nagradio!

Odgovor: Nije se dopušteno rukovati, još gore je poljubiti rođaka koji nije mahrem, bez obzira koliko se dugo niste vidjeli. Savjetujem vam da se družite sa svojim mahremima (muškarci s kojima nikada ne možete stupiti u bračnu vezu), a da izbjegavate kontakte sa svim strancima, makar bio rođak ili komšija. Neka nas Svemogući Allah počasti istrajnosti na dini-islamu!

[1683] Vidjeti: *El-medžmua, 7/69, Menarus-sebil,* 2/122 i *Et-teamulul-mešrua,* str. 123.

[1684] Vidjeti: *El-medžmua, 7/69-70, El-furua,* 5/426, *Fethul-Bari,* 4/77, *Šerhuz-Zerkeši,* 5/146 i *Eš-šerhul-mumtia,* 4/352.

[1685] Vidjeti: *Irvaul-galil,* 6/210-211.

Odbijanje predanja koja zabranjuju rukovanje stranih muškaraca i žena

Pitanje: Neki učenjaci nisu prihvatili predanja u kojima se zabranjuje rukovanje stranih muškaraca i žena. Da li oni to drže dopuštenim? Da li su ta predanja vjerodostojna, i kako pravna djela tretiraju ovo pitanje?

Odgovor: Rukovanje sa ženom strankinjom nije dopušteno po mišljenju većine islamskih učenjaka. U tom smislu navode brojne hadise u kojima se to zabranjuje. Istini za volju, neki su učenjaci porekli autentičnost tih hadisa, a drugi su ih prihvatili. Rukovanje sa strankinjama (ženama koje nisu mahrem) nije bila Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, praksa. S tim u vezi Aiša, radijallahu anha, govorila je: "Tako mi Allaha, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nikada se nije rukovao sa strankinjom."[1686] Riječi Svevišnjeg Allaha:

﴿ وَلَا تَقْرَبُوا الزِّنَىٰ ﴾

"I ne približavajte se nemoralu..."[1687], ukazuju na zabranu rukovanja. Naime, Uzvišeni Allah u ovome ajetu nije rekao: "Ne činite nemoral", već: **"I ne približavajte se nemoralu..."**, a dodir strankinje nužno vodi u nemoral. Najispravniji hadis koji zabranjuje rukovanje jesu Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"...i ruka čini nemoral, a njezin je nemoral dodir."*[1688] Dakle, zabranjeno je dodirnuti strankinju. I zar pored navedenog hadisa i spomenute Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, prakse, musliman može sumnjati u to da je rukovanje sa strankinjama zabranjeno. Kada je riječ o ovom pitanju, pogrešno je, pored jasnih i vjerodostojnih hadisa, slijediti olakšicu pojedinih učenjaka koji su dopustili rukovanje, jer je samo Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nepogrješiv kada je riječ o vjeri, a Allah najbolje zna.

Rukovanje sa nevjernicom

Pitanje: Da li je dopušteno rukovanje s nevjernicom?

[1686] Buharija i Muslim.
[1687] Prijevod značenja El-Isra, 32.
[1688] Muslim, 16/176/2657.

Odgovor: Kada je riječ o rukovanju sa strankinjom, nema razlike između vjernice i nevjernice: zabranjeno je rukovanje sa svim ženama s kojima čovjek može stupiti u bračnu vezu.[1689] Sevišnji Allah rekao je:

﴿ وَلَا تَقْرَبُوا۟ ٱلزِّنَىٰٓ ﴾

"I ne približavajte se nemoralu..."[1690] I ovaj nam ajet ukazuje na zabranu rukovanja. U ajetu nije rečeno: "Ne činite nemoral", već: **"I ne približavajte se nemoralu..."**, a dodir strankinje nužno vodi u nemoral, kao i čatanje, sastajanje itd. Imam Muslim, Ibn Ebu Asim i Tahavi zabilježli su hadis u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"...i ruka čini nemoral, a njezin je nemoral dodir."* Buharija, Muslim i četverica zabilježili su da je Aiša, radijallahu anha, izjavila: "Allaha mi, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nikada nije dodirnuo strankinju." Makal b. Jasir prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Da ti probodu glavu željeznim šilom, bolje ti je nego da dotakneš strankinju."*[1691] Aklija bintu Ubejd prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Ja ne dotičem ruke strankinja."*[1692] U drugom, također vjerodostojnom hadisu stoji: *"Ja se ne rukujem sa ženama."*[1693] Ibn Abdulberr u komentaru ove predaje kaže: "U ovome hadisu je dokaz da muškarac ne smije dotaći strankinju niti se s njom rukovati,"[1694] Hafiz Iraki je rekao: "Ako Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pored svoje čistote i nepogrešivosti u vjeri nije se rukovao sa ženama, drugi su preči da se ne rukuju."[1695] Savremeni ekspert hadiskih znanosti šejh Nasiruddin Albani napominje: "Nema nijednog vjerodostojnog hadisa koji ukazuje da se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ikada rukovao sa strankinjama."[1696] Imam Ahmed je upitan o rukovanju sa strankinjama pa je to žestoko osudio čak i rukovanje preko odjeće.[1697] Poznati hanefijski

---

[1689] U vezi s mahremima više se može saznati u Nevevijevom djelu *El-Minhadž*, 9/105.

[1690] Prijevod značenja El-Isra, 32.

[1691] Taberani, 20/211-212/486, a imam Hejsemi tvrdi da su prenosioci ovog predanja pouzdani. Vidjeti: *El-Medžmea*, 4/326. Šejh Albani predanje smatra dobrim. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 1/447/226.

[1692] Taberani, u djelu *El-Evsat*, 6/293/6229, sa ispravnim lancem prenosilaca, tvrdi šejh Albani, u djelu *Sahihul-džamia*, 2/1205/7177.

[1693] Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 1/494/2513.

[1694] Vidjeti: *Et-Temhid*, 12/243.

[1695] Vidjeti: *Tarhut-tesrib*, 7/43.

[1696] Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 2/65.

[1697] Vidjeti: *El-Adabuš-šeraijje*, 1/693

pravnik Kasani zapisao je: "Ni u kom slučaju nije dopušteno dodirnuti lice ili ruku strankinje."[1698] Većina učenjaka četiri pravne škole smatrali su da je rukovanje muškarca sa ženom strankinjom zabranjeno.[1699] Štaviše, neki hanefijski autoriteti smatrali su da je rukovanje sa zimmijom (sljedbenik Knjige koji islamskoj državi plaća glavarinu) pokuđeno, pa šta onda reći za rukovanjem sa nevjernicom![1700]

Rukovanje sa staricom

Pitanje: Da li je dopušteno rukovati se sa starom ženom kao što je činio Ebu Bekr?

Odgovor: Argumenti koji zabranjuju rukovanje sa strankinjom općeg su karaktera i vrijede kako za mlađe tako za starije osobe, iako je rukovanje sa mlađom ženom, bez dvojbe, veći grijeh. Što se tiče postupka Ebu Bekra, on se spominje u nekim fikhskim knjigama.[1701] Poznati hadiski ekspert Ibn Hadžer kaže da nije uspio naći ovo predanje u hadiskim zbirkama.[1702] Imam Zejleji za ovu predaju koja se pripisuje Ebu Bekru kaže da je "garib".[1703] Šejh Albani, kada je pojašnjavao značenje termina "garib" kod imama Zejleija koji je svojstven izričito njemu u ovom značenju, kaže: "La asle lehu – nema svoje osnove (tj. nema lanca prenosilaca)."[1704] U pojedinim djelima[1705] Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, se pripisuje rukovanje staricama, što je bez sumnje velika greška, jer takva predaja ne postoji u hadiskim zbirkama i jasno oponira vjerodostojnim hadisima. Buharija i Muslim bilježe da je Aiša, radijallahu anha, kazala: "Tako mi Allaha, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nikada nije dodirnuo strankinju." Stalni kolegij je upitan o propisu rukovanja stranca sa staricom, pa je odgovorio: "Nije dozvoljeno starici ni drugim ženama rukovanje sa strancem, jer Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: '*Ja se ne rukujem sa ženama*'."[1706] A Allah najbolje zna.

1698 Vidjeti: *Bedaius-sanaia*, 4/297.
1699 Vidjeti: *Keššaful-kina*, 2/155.
1700 Vidjeti: *Ed-Durrul-muhtar*, 6/412.
1701 Vidjeti: *El-Hidaje*, 4/368.
1702 Vidjeti: *Ed-Diraje*, 2/225.
1703 Vidjeti: *Nasbur-raje*, 4/240.
1704 Vidjeti: *Irvaul-galil*, 5/103 i *Es-Silsiletud-daife*, 2/44.
1705 Vidjeti: *El-Mebsut*, 10/154, i *Bedaeus-sanaia*, 5/123.
1706 Vidjeti: *Fetaval-ledžnetid-daime*, 17/47.

Može li žena u prijekoj potrebi voziti auto

Pitanje: Da li je propisno obučenoj ženi dopušteno voziti auto, jer njen muž radi cijeli dan i ne stiže obaviti sve sam? Ovdje mislim na prijeku potrebu: odlazak na ženske aktivnosti, predavanja, odvoženje djece do škole, obdaništa i sl.

Odgovor: Nema smetnje u tome da žena, ako je propisno obučena, vozi auto u prijekoj potrebi. Za vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i ashabijke su jahale deve. Nema sumnje da je auto bolji zastor za ženu od jahanja na devi gdje je izložena pogledima. Nije ispravno zabraniti ono što je u osnovi dozvoljeno osim ako postoji validan šerijatski dokaz, a Allah najbolje zna.

Kome pripada dječiji doplatak

Pitanje: U nekim zapadnim zemljama postoji mogućnost primanja određene svote novca poslije rođenja djeteta (2,5 godine). Pravo na tu svotu ima jedan od roditelja, tj. onaj koji ne zarađuje (ili zarađuje jako malo) i svoje vrijeme provodi u brizi i odgoju djeteta. To su naravno u većini slučajeva majke. Da li ta novac po šerijatu pripada majci, koja je podnijela zahtjev za primanje novca na svoje ime, koja većinu svog vremena provodi u odgoju djeteta i nema drugog vlastitog primanja, ili ocu koji je u radnom odnosu i zarađuje solidno? Da li je mjerodavno ko podnosi zahtjev za dobijanje takve vrste dječijeg doplatka? Važno je napomenuti da se u toj zemlji također prima određeni iznos za svako dijete kao pomoć porodicama s djecom, bez obzira na visinu plate. Allah vas nagradio!

Odgovor: Dječiji doplatak koji dobija dijete na svoje ime pripada ocu, jer je otac odgovoran za izdržavanje djeteta. Kada je riječ o dodatnom novcu na koji dijete ima pravo do dvije i po godine, on pripada roditelju koji se brine o djetetu. Bolesnička kasa daje nadoknadu roditelju koji se brine o djetetu, a to je uglavnom majka. Nije bitno ko podnosi zahtjev u bolesničkoj kasi, već je bitno ko stvarno obavlja posao zbog kojeg je nadležna institucija odredila mjesečnu nadoknadu u trajanju od trideset mjeseci. Nema smetnje da se roditelji dogovore o podjeli ovih primanja, međutim, sredstva u

osnovi pripadaju roditelju koji obavlja spomenutu dužnost, a Allah najbolje zna.

Priček žene nakon smrti muža

Pitanje: Gdje žena kojoj je umro muž provodi priček?

Odgovor: Žena je dužna nakon smrti supruga boraviti u kući četiri mjeseca i deset dana, shodno riječima Uzvišenog:

﴿وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا﴾

"Oni koji od vas umru ostavljajući žene svoje, njihove žene su dužne čekati četiri mjeseca i deset dana..."[1707] Ako nasljednici umrlog dopuste supruzi-udovici boravak u kući svog bivšeg muža, odnosno vlasnik stambenog objekta (ako se radi o iznajmljivanju), odnosno ako je suprug unaprijed platio kiriju u dužini trajanja iddeta (pričeka), tada joj je dužnost provesti priček u tom objektu. Međutim, ako nasljednici ne dopuste njen boravak, odnosno vlasnik stambenog objekta od nje traži visoku kiriju, tada će potražiti drugo mjesto u kojem može nesmetano provesti svoj iddet, jer, po mišljenju nekih islamskih učenjaka, žena kojoj preseli muž ne ostvaruje pravo na stanovanje za vrijeme iddeta.[1708] Kada je riječ o izdržavanju iz imetka supruga za vrijeme iddeta, stav većine učenjaka jeste da žena ne polaže pravo na to, a neki se čak pozivaju na konsenzus pravnika o ovom pitanju.[1709] Dokaz za to jesu Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Izdržavanje i pravo na stanovanje zaslužuje žena koja je razvedena opozivim razvodom, a ako nema pravo na njen povratak, tada ona gubi pravo na izdržavanje i stanovanje."*[1710] Isto tako, supruga od zaostavštine dobija ili četvrtinu, ili osminu, pa bi stanovanje ili izdržavanje bilo bespravedno uzimanje imetka od drugih nasljednika, osim uz njihovu saglasnost, a Allah najbolje zna.

[1707] Prijevod značenja El-Bekare, 234.
[1708] Vidjeti: *El-Muhalla*, 10/282, i *Es-Sejlul-džerrar*, 2/393.
[1709] Vidjeti: *Avnul-Mabud*, 6/272.
[1710] Muslim, Ahmed i Ebu Davud.

TUMAČENJE SNOVA

Pitanje: Sanjala sam kako sjedim na nekoj klupi u velikoj praznoj prostoriji u koju je ušao čovjek čije lice nisam vidjela. On mi je govorio u vezi s mojim životom i kazao da će sve biti u redu. Možete li protumačiti ovaj moj san, i da li na našem jeziku postoji sanovnik? Allah vas nagradio!

Odgovor: Snovi se dijele na tri vrste, i to: prvo, istiniti snovi koji predstavljaju četrdeset i šesti dio poslanstva, i Svemogući Allah daje ih Svojim poslanicima, ali i nekim drugim ljudima; drugo, snovi od šejtana; i, treće, razgovor sa samim sobom. Snovi se ne mogu protumačiti svim ljudima na isti način. Nekada će isti san biti protumačen na različite način. Naime, imam Begavi u djelu *Šerhus-sunne*, 12/224, naveo je da je neki čovjek došao kod Ibn Sirina i ispričao mu da je sanjao kako uči ezan. Ibn Sirin mu je rekao: "Obavit ćeš hadždž." Nakon toga je došao drugi čovjek i ispričao isti san, ali njemu je Ibn Sirin odgovorio: „Bit će ti odsječena ruka." Kada su to čuli, prisutni upitaše: "Zbog čega si isti san protumačio različito?" Odgovorio je: "Na prvom sam čovjeku primijetio lijepe znakove, pa sam njegov san povezao s riječima Uzvišenog:

﴿وَأَذِّن فِي ٱلنَّاسِ بِٱلْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَىٰ كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِن كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ ﴿٢٧﴾﴾

'I ti ljudima oglasi hadždž (ezan u jeziku znači poziv ili oglas). **Dolazit će i pješice i jašući, dolazit će iz mjesta dalekih.'**[1711] A na drugom sam primijetio da je loš čovjek, pa sam njegovo sanjanje ezana povezao s riječima Uzvišenog:

﴿ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَيَّتُهَا ٱلْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسَٰرِقُونَ ﴿٧٠﴾﴾

'I glasnik se oglasi: 'O karavano, vi ste uistinu kradljivci...''[1712] Dalje, nije svaki čovjek koji poznaje šerijatske nauke sposoban tumačiti snove, tim više jer je tumačenje snova jedna od rijetkih nauka koja se ne može klasično naučiti, već je dar od Svevišnjeg Allaha koji daje Svojim iskrenim robovima. Na ovo ukazuju Allahove riječi Jusufu, alejhis-selam:

[1711] Prijevod značenja El-Hadždž, 27.
[1712] Prijevod značenja Jusuf, 70.

﴿ وَكَذَٰلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِن تَأْوِيلِ ٱلْأَحَادِيثِ ﴾

"I tako će te tvoj Gospodar odabrati i tumačenju te snova poučiti..."[1713]

Jedino što je u domenu ljudske kompetencije jeste da nauči osnovne principe i norme[1714] prilikom tumačenja snova, a uspjeh tumačenja Allahov je dar. Otuda je poznati malikijski pravnik Ibn Džuzzi rekao: "Snove može tumačiti samo onaj ko poznaje tu disciplinu."[1715] Imam Menavi u djelu *Fejdul-Kadir*, 4/65, tvrdi: "Tumač snova treba poznavati mnoge nauke i discipline." Još nešto, tumačenje snova ženskoj osobi umnogome se razlikuje od tumačenja snova muškarcu ili djetetu.[1716] Zato, tumačenje snova treba tražiti isključivo od onih ljudi koji dobro poznaju tu oblast, tim prije jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"San se ne mora ostvariti sve dok se ne protumači, a nakon što se protumači, desit će se."*[1717]

Isto tako, nema svaki san tumačenje, kao što je šejtansko poigravanje koje ne treba uzimati u obzir niti ga tumačiti. Kada je riječ o snu koji si ispričala, molim Uzvišenog Allaha da ti da svako dobro u njemu. Prije spavanja traži zaštitu od Svevišnjeg Allaha i obavezno lezi pod abdestom. Kada sanjaš sličan san, i kada se probudiš, pljucni na lijevu stranu tri puta, zatim se okreni se na drugu i traži utočište od Allaha od prokletog šejtana i neće ti se ništa loše desiti. To je Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, preventiva koju je preporučivao, bilježi imam Muslim, 15/17/2261. Kada je riječ o literaturi koja se bavi tumačenjem snova na našem jeziku, koliko mi je poznato, prevedena je knjiga *Tefsirul-ahlam* pripisana Ibn Sirinu, a tu je i autorsko djelo dr. Šefika Kurdića *Snovi i njihova značenja*. Neophodno je naglasiti da se snovi ne mogu tumačiti čitajući neki od sanovnika, to su islamski učenjaci smatrali zabranjenim, a Allah najbolje zna.

Tumačenje snova od strane Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem

Pitanje: Da li je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tumačio ashabima njihove snove istovjetno?

[1713] Prijevod značenja Jusuf, 6.
[1714] Ovi principi nisu fiksni već se razlikuju shodno mnogim okolnostima.
[1715] Vidjeti: *El-Kavanin*, str. 182.
[1716] Vidjeti: *Tefsirul-ahlam*, str. 221, od Ibrahima Edhema.
[1717] Ebu Davud sa ispravnim lancem prenosilaca.

Odgovor: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, običavao je poslije sabah-namaza upitati ashabe o snovima, da ih protumači.[1718] Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije svim ljudima tumačio njihove snove na isti način. Tako je Omeru mlijeko u snu protumačio kao znanje.[1719] A u drugom hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je da mlijeko u snu predstavlja fitru (islam).[1720] Ponekad Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije tumačio određene snove na klasičan način, već bi ukazao na određeni propis koji se veže za taj san. Ebu Seid Hudri usnio je da leži ispod drveta koje je učilo suru Sad, a kada je došlo do ajeta sedžde, učinilo je sedždu i molilo na sedždi: "Moj Allahu, upiši mi dobro djelo radi ove sedžde i izbriši mi loše djelo, učini me od zahvalnih robova i primi ovu sedždu od mene kao što si primio od Svoga roba Davuda." Kada se razdanilo, Ebu Seid je otišao kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i ispričao mu taj san. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upitao ga je: "*Ebu Seide, jesi li i ti učinio sedždu*?" "Nisam", odgovori on, pa mu Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "*Ebu Seide, bilo je preče da ti učiniš sedždu nego drvo.*" Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio suru Sad sve dok nije došao do ajeta sedžde pa je učinio sedždu i na njoj molio riječima koje je usnio Ebu Seid.[1721] A Allah najbolje zna.

Stalni plač u snu

Pitanje: Kako protumačiti snove u kojima čovjek stalno plače i pritišće ga tegoba, a ne postoji poseban razloga da se žalosti?

Odgovor: Prije odgovora na pitanje neophodno je ukazati na činjenicu da tumačenje snova nema fiksnih ili šablonskih pravila i principa, za razliku od drugih nauka, već svaki san ima kriterije na osnovu kojih se tumači. Ne samo to, već se isti san kod različitih ljudi ne tumači na isti način. Pri tumačenju snova neophodno je u obzir uzeti vjeru, moral, izgled, porijeklo, zanimanje, običaje, fizičko i psihičko stanje onoga koji je usnio

---

[1718] Buharija, str. 291/1386, i Muslim, 15/30/2275.
[1719] Buharija, str. 1480/7007, i Muslim, 15/134/2391.
[1720] Darimi, 2/107/2155. Vidjeti: *Es-Silsiletud-daifa*, 8/137-138.
[1721] Ebu Ja'la, 1/456/1064, i Taberani, u djelu *El-Evsat*, 5/173/4768. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 6/470.

san, zatim mjesto i vrijeme u kojem ga je usnio itd.[1722] Imam Begavi u djelu *Šerhus-sunne*, 12/224, navodi da je Ibn Sirin san o učenju ezana protumačio dvojici ljudi različito: jednom da će obaviti hadždž, a drugom da će mu ruka biti odsječena. Šihab Abir pripovijeda da mu je neki čovjek kazao: "Sanjao sam da sam melek smrti." A on mu je odgovorio: "Ti si po zanimanju mesar, usmrćuješ životinje." Drugi mu je rekao da je usnio isti san, pa je ovom rekao: "Ti nepravedno prolivaš krv na Zemlji, pokaj se Allahu!" A trećem čovjeku koji je usnio isti san rekao je: "Ti zavađaš ljude, pokaj se Allahu!"[1723] Dakle, tumačenje sna se razlikuje od osobe do osobe. Ibnul-Arebi Maliki u svome poznatom djelu *Aridatul-ahvezi*, 9/157, zapisao je: "Ponekad će se isti san protumačiti na stotine različitih načina. Naime, žena u snu može se protumačiti čak na preko hiljadu načina, koje je spomenuo Ali b. Ebu Talib Kajrevani u poznatim stihovima." Kada je riječ o spomenutom snu, islamski učenjaci koji se bave tumačenjem snova često tumače snove suprotnim značenjima: plač simbolizira radost, strah – sigurnost, voda – vatru, kupac – prodavca i sl.[1724] U prilog tome idu riječi Uzvišenog:

﴿وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّنۢ بَعۡدِ خَوۡفِهِمۡ أَمۡنٗاۚ﴾

"...i da će im sigurno strah bezbjednošću zamijeniti..."[1725] Komentirajući ajete sure Enfal, šejh Alusi kaže: "Tumačenje snova suprotnim značenjima veoma je komplicirano, i to poznaju samo vrhunski eksperti u ovoj nauci."[1726] Ovo su opće stvari koje spominju islamski učenjaci, dok za tumačenje određenog sna treba posjedovati podatke o onome ko je usnio san, i prije svega, znanje o tumačenju snova, a Allah najbolje zna.

Ko tumači i kako se tumače snovi u islamu

Pitanje: Ko tumači i kako se tumače snovi u islamu?

1722 Vidjeti: *El-Mufhim*, 6/22, *Bedaiul-fevaid*, 2/208, *Fejdul-Kadir*, 4/65, i *El-Bedrul-munir fi ilmit-tabir*, str. 152-153.

1723 Vidjeti: *El-Bedrul-munir*, str. 187.

1724 Vidjeti: *Et-Tabekatul-kubra*, 5/124-125, *Tabirur-ru'ja*, str. 120-123, od Ibn Kutejbe, *Šerhus-sunna*, 12/223-224, *Sijeru ealamin-nubela*, 4/237, i *Fethul-Bari*, 12/418.

1725 Prijevod značenja En-Nur, 55.

1726 Vidjeti: *Ruhul-meani*, 5/208.

Odgovor: Muslimani su jednoglasni u mišljenju da će islam i njegove nauke ostati sačuvane do Sudnjeg dana:

﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا ٱلذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُۥ لَحَٰفِظُونَ ﴿٩﴾ ﴾

"Mi, uistinu, Kur'an objavljujemo, i zaista Mi ćemo ga čuvati."[1727] Čuvanje Kur'ana (tj. islama) manifestira se na brojne načine. I nema sumnje da su islamski učenjaci primarno sredstvo u očuvanju islama, koji iz generacije u generaciju prezentiraju ljudima izvornu vjeru. U tom kontekstu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Ovo znanje nosi i čuva iz svake generacije pravedna skupina, čuva ga od raznih izvitoperenih značenja i pogrešnih tumačenja."*[1728]

Ova skupina je uglavnom brojna, osim kada je riječ o specifičnim disciplinama koje su prenesene putem manjih skupina, kao što je slučaj s tumačenjem snova. Jedna od rijetkih islamskih nauka koja se ne uči ustaljenom rutinskom metodom, već je prvenstveno dar od Uzvišenog Allaha, jeste tumačenje snova. Obraćajući se Jusufu, alejhis-selam, Uzvišeni Allah rekao je:

﴿ وَكَذَٰلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِن تَأْوِيلِ ٱلْأَحَادِيثِ ﴾

"I, eto tako, Gospodar tvoj će tebe odabrati, i tumačenju snova te poučiti."[1729] Dakle, Allah je Taj Koji poučava tumačenju snova koga On želi. Čovjek može jedino naučiti osnovne smjernice kojih se treba pridržavati prilikom tumačenja snova, dok je rezultat samog tumačenja isključivo Allahov dar. Ovo je osnovni razlog zbog kojeg izrazita većina islamskih učenjaka nije bila poznata po tumačenju snova. Ova nauka, za razliku od drugih islamskih nauka, nema fiksna pravila i principe, već svaki san ima vlastite kriterije na osnovu kojih se tumači. Ne samo to, već se isti san kod različitih ljudi, ne tumači na isti način. Pri tumačenju snova neophodno je u obzir uzeti vjeru, moral, izgled, porijeklo, zanimanje, običaje, fizičko i

---

1727 Prijevod značenja El-Hidžr, 9.

1728 Bejheki, 10/353-354, Ibn Abdulberr, u djelu *Et-Temhid*, 1/59, i El-Hatib, u djelu *Šerefu ashabil-hadis*, str. 11, 28 i 29. Ovaj hadisa ispravnim smatraju imam Ahmed, hafiz Alai i šejh Albani.

1729 Prijevod značenja Jusuf, 6.

psihičko stanje onoga koji je usnio san, zatim mjesto i vrijeme u kojem ga je usnio itd.[1730]

Na osnovu spomenutog vidimo da nije ispravno uzeti jednu ili više knjiga koje se bave ovom tematikom i shodno tome tumačiti snove, to su islamski učenjaci zabranili. Imam Nefravi rekao je: "Nije dopušteno tumačiti snove iz knjiga kao što čine neke neznalice. Kada im se kaže da je neko usnio određeni san, uzmu Ibn Sirinov sanovnik i tumače san shodno onome što se nalazi u njemu. To je zabranjeno (haram) jer se tumačenje snova razlikuje od čovjeka do čovjeka, od vremena, mjesta i osobina onoga koji je usnio san."[1731] Šejh Derdir veli: "Snovi se ne tumače na osnovu knjiga, kao što čine ljudi koristeći Ibn Sirinov sanovnik, to je zabranjeno. Mora se poznavati stanje onoga ko je usnio određeni san i vrijeme u kome ga je usnio, da bi se san adekvatno protumačio."[1732] Ali Saidi zapisao je: "Nije dopušteno na osnovu sanovnika tumačiti snove, to je haram, jer se snovi razlikuju od osobe do osobe, stanja i vremena u kome se usnio određeni san."[1733] Pored toga, kada bi se ljudi ograničili na tumačenje snova shodno onome što je zabilježeno u knjigama, većinu snova ne bi mogli tumačiti, jer za njih nema odgovora u sanovnicima.

Također, nije dopušteno svakome tumačiti snove, jer su snovi četrdeset šesti dio poslanstva, rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.[1734] Neko je upitao imama Malika: "Da li svako može tumačiti snove?", na šta je odgovorio: "Zar se s poslanstvom igrati?!"[1735] Enes b. Malik, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Snovi se ostvaruju shodno njihovom prvom tumačenju."*[1736] Iako ima mahanu u svom lancu prenosilaca, značenje ovog hadisa potvrđuje drugi hadis u kojem Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Snovi su na ptičijoj nozi* (tj. neće se ostvariti) *dok se ne protumače, a kada se protumače, onda će se ostvariti."*[1737] Naravno, san će se ostvariti samo onda ako ga

---

[1730] Vidjeti: *El-Mufhim*, 6/22, *Bedaiul-fevaid*, 2/208, *Fejdul-Kadir*, 4/65, i *El-Bedrul-munir fi ilmit-tabir*, str. 152-153.

[1731] Vidjeti: *El-Fevakihud-devani*, 2/457.

[1732] Vidjeti: *Šerhu akrebil-mesalik*, 5/285.

[1733] Vidjeti opaske šejha Saidija na djelo *Šerhul-kifaja*, 2/465.

[1734] Buharija i Muslim.

[1735] Vidjeti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 9/131, i *Et-Temhid*, 1/288.

[1736] Ibn Madža i Ebu Ja'la.

[1737] Edu Davud i Tirmizi. Imam Tirmizi ovo predanje smatra ispravnim, a hafiz Ibn Hadžer dobrim.

protumači onaj ko poznaje ovu nauku i pogodi u svom tumačenju, kako tvrdi imam Buharija i neki drugi učenjaci.[1738] Kada je riječ o snovima vjernika, njih treba lijepo protumačiti, jer je tako činio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Imam Darimi u svojim *Sunenima*, 2/109/2163, zabilježio je preko Aiše, radijallahu anha, da je neka Medinjanka imala muža trgovca. Skoro uvijek, kada bi otputovao, ona bi ostala trudna i usnila bi da se slomio jedan stub u njenoj kući i da je rodila ćoravo dijete. Ovaj san se ponovio nekoliko puta. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, svaki put bi joj rekao: *"Lijep san si usnila: tvoj će se muž vratiti živ i zdrav, i rodit ćeš dječaka dobročinitelja."* Aiša, radijallahu anha, pripovijeda da je jednog dana, za vrijeme Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, odsustva, došla ta ista žena i kazala: "Želim da mi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, opet protumači isti san; svaki put bi mi kazao: *'Lijep san si usnila...'*" Aiša, radijallahu anha, reče joj: "Obavijesti me, šta si to usnila, o čemu uvijek pitaš Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem?" "Ne, nikako, neću te obavijestiti dok ne dođe Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem", odgovorila je. Majka pravovjernih govorila je: "Tako mi Allaha, nisam je ostavila na miru sve dok mi nije ispričala šta stalno sanja, a kada mi je ispričala, rekla sam joj: 'Tako mi Allaha, ako je istina to što si sanjala, tvoj će muž umrijeti, a ti ćeš roditi pravog nevaljalca.'" Kada je to čula, sjela je i počela plakati. Kada se vratio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao je Aišu zbog čega ta žena plače, pa ga je obavijestila o razlogu. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: *"O Aiša, polahko! Kada tumačiš snove muslimanu, protumači ih na lijep način, jer snovi se ostvaruju shodno njihovom tumačenju."* Nakon toga, umro je muž te žene i rodila je dječaka nevaljalca.[1739]

Stoga je pohvalno lijep san ispričati samo onome koga čovjek voli; ako ga ispriča onome koga ne voli, postoji mogućnost da ga ružno protumači, pa da se ostvari. Ebu Katade prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Lijepi su snovi od Allaha, i zato, kada neko usnije lijepe snove, neka ih ne kazuje osim onome koga voli, a ako usnije ružne snove, neka traži utočište kod Allaha od njih i od šejtana, neka simbolično pljucne tri puta na lijevu stranu i neka ne govori nikome šta je usnio, tada mu ti snovi neće nauditi."*[1740]

[1738] Vidjeti: *Umdetul-kari*, 24/169, i *Šerhul-Kermani*, 24/136-137.
[1739] Hafiz Ibn Hadžer kaže da je ovo predanje dobro. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 12/450-451.
[1740] Buharija i Muslim.

Pogledajmo kako je Ebu Bekr, radijallahu anhu, najbolji rob poslije Allahovih poslanika i vjerovjesnika, bio optimista kada je riječ o tumačenju snova. Jedne noći Aiša, radijallahu anha, usnila je da su tri mjeseca pala u njenu sobu i kada taj svoj san ispričala Ebu Bekru, on je rekao: "Lijep si san usnila; ako se taj san obistini, u tvojoj će kući (sobi) biti ukopana tri na Zemlji najbolja čovjeka." Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ukopan, Ebu Bekr je rekao: "Ovo je prvi i najbolji mjesec."[1741] U jednom hadisu stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pobratio Selmana Farisija i Ebu Bekra. Jedne noći Selman je usnio neki san pa je počeo izbjegavati Ebu Bekra. Kada ga je sreo, Ebu Bekr ga je upitao: "Brate, zašto me izbjegavaš?" "Usnio sam da su tvoje ruke presavijene ka tvome vratu (kao što će biti učinjeno s džehennemlijama)", odgovori Selman. Kada je to čuo, Ebu Bekr reče: "Allahu ekber, moje ruke će biti presavijene, i neću činiti zlo do Sudnjeg dana." Nakon toga, neko je obavijestio Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o ovom događaju pa je rekao Ebu Bekru: *"Da, tvoje su ruke povijene, i nećeš činiti zlo do Sudenjeg dana."*[1742]

Napomena: sanovnik *Tefsirul-ahlam* koji se pripisuje Ibn Sirinu poznat je i mnogo korišten u cijelom islamskom svijetu. Preveden je na brojne, pa i na bosanski jezik. Međutim, ovo djelo nije napisao Ibn Sirin, već ga je napisao Ebu Seid Vaiz, a Allah najbolje zna.

Namaz i dova za viđenje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u snu

Pitanje: Postoji li poseban namaz koji se klanja ili dova koja se uči za snoviđenje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem?

Odgovor: Snoviđenje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, velika je blagodat koju Svemogući Allah daje onome kome On želi od Svojih robova. Musliman može moliti da ga Allah obdari tom blagodati. Ljudi koji poznaju i slijede Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet imaju veću mogućnost da usniju Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ne znam da postoji posebna

[1741] Ibn Abdulberr, 24/47-48, Taberani, 23/48/128, Hakim, 4/437/8192, Ibn Ebu Šejbe, 6/179-180, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[1742] Ebu Kutejbe, u djelu *Tabirur-ru'ja*, str. 132/31, i Ibn Ebu Šejbe, 6/179, a on navodi da se ovdje radilo o Suhejbu, a ne o Selmanu. Ibn Hadžer, u djelu *Fethul-Bari*, 14/442, ovo je predanje ocijenio vjerodostojnim.

dova za snoviđenje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. U jednom apokrifnom hadisu stoji: *"Koji god vjernik klanja uoči petka dva rekata, učeći na svakom rekatu Fatihu i po dvadeset puta suru Ihlas, zatim nakon selama kaže hiljadu puta: 'Sallallahu ala Muhammedin En-Nebijjil-umijj', vidjet će me u snu, a ko me vidi u snu, Allah će mu oprostiti grijehe."*[1743] Lanac prenosilaca ovog hadisa ima nekoliko mahana, a njegov tekst se kosi s vjerodostojnim hadisima. Između ostalih, sučeljava se s hadisom koji je zabilježio imam Muslim, a u kojem stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da se noć uoči petka odredi za ibadet. Imam Nevevi u djelu *El-Minhadž*, 8/18, naveo je konsenzus pravnika da je pokuđeno odrediti noć uoči petka za ibadet, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

Razlog malog broja onih koji tumače snove

Pitanje: Zbog čega postoji malo ljudi koji znaju tumačiti snove, i možete li me uputiti na dobrog tumača snova?

Odgovor: Istiniti snovi su dio poslanstva, kako nas je obavijestio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. A u jednom drugom hadisu Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Poslije mene od poslanstva nije ostalo ništa osim istiniti snovi."*[1744] Tumačenje snova jedna je od najkompliciranijih nauka u šerijatu, stoga je malo onih koji se bave ovom naukom. Imam Ibn Kutejbe veli: "Nema nauke kojoj se ljudi posvećuju i teže a da je zamršenija i kompliciranija od tumačenja snova, jer se istiniti snovi smatraju vidom objave i dijelom poslanstava."[1745] Islamski učenjaci nauku o tumačenju snova smatraju morem bez dna, stoga se mala manjina njih bavila ovom naukom. Prenosi se da je Omer b. Hattab zapisao u svojoj knjizi: "Naučite propise svoje vjere, poučite se tumačenju snova i izučavajte arapski jezik."[1746] I trenutno ne znam ko na našim prostorima dobro tumači snove, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

1743 Ibnul-Dževzi, u djelu *El-Mevduat*, 3/132-133. Ovaj isti imam kategorički je odbacio ovaj hadis. Imam Zehebi ovaj hadis smatra ništavnim. Vidjeti: *Tertibul-mevduat*, str. 165.

1744 Buharija, Muslim i Malik, 4/478/1847, i ovo njegova verzija.

1745 Vidjeti: *Tabirur-ru'ja*, str. 72.

1746 Abdurrezzak, 4/323-324/7948, i Bejheki, u djelu *Šuabul-iman*, 2/428/2297.

MEKKA, MEDINA I ŠAM, I NJIHOVA ZNAMENJA

Vrednovanje Mekke nad Medinom

Pitanje: Da li je bolja Mekka ili Medina?

Odgovor: Mekka i Medina su dva sveta grada i, po konsenzusu islamskih učenjaka, smatraju se najboljim mjestima. I Mekka i Medina imaju svoje vrline i odlike koje nemaju druga mjesta. U tom kontekstu navode se brojni hadisi od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Islamski učenjaci razilaze se u mišljenju da li je bolja Mekka od Medina. Većina islamskih učenjaka smatra da je Mekka bolja od Medine. To je stav Ataa, učenjaka šafijske pravne škole, Ibn Hazma, Ibn Tejmijje, većine učenjaka hanbelijske pravne škole, učenjaka Mekke, Kufe i nekih drugih islamskih autoriteta.[1747] Dokaz za to jeste hadis u kojem se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obraća Mekki govoreći: *"Tako mi Allaha, ti si najbolje mjesto na Allahovoj Zemlji i Allahu najdraže mjesto, i da me moj narod nije istjerao, nikada te ne bih napustio."*[1748] Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao je ashabe na Oprosnom hadždžu: *"Koja je zemlja najsvetija?"* "Ova naša zemlja (Mekka)", odgovorili su.[1749] Svemogući Allah se u Kur'anu dva puta zakleo Mekkom. Namaz u Mekki vrijedi kao sto hiljada namaza, dok namaz u Poslanikovoj, sallallahu alejhi ve sellem, džamiji vrijedi kao hiljadu namaza. Uzvišeni Allah učinio je Mekku kiblom prema kojoj se vjernici okreću u namazima i mjestom na kojem obavljaju hadždž i 'umru. Ove činjenice ukazuju nam da je Mekka odlikovana nad Medinom. Imam Sujuti napisao je posebnu studiju vezanu za ovo pitanje.[1750] Učenjaci su jednoglasni da je hadis koji se pripisuje Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: *"Moj Allahu, izveo si me iz meni najdražeg mjesta, pa nastani me u Tebi najdražem mjestu!"* – apokrifan.[1751] Međutim, nije ispravno voditi posebne rasprave o

---

1747 Vidjeti: *Et-Temhid*, 2/289, i 6/18, *El-Muhalla*, 7/279, *El-Medžmu*, 8/369, i *El-Minhadž*, 9/137, *Medžmu'ul-fetava*, 27/24, *El-Insaf*, 3/368 i 3/562, *Tuhfetul-ahvezi*, 10/327.

1748 Ahmed, Tirmizi, Darimi i Tahavi, 3/328. Ovaj hadis ispravnim smatraju: Tirmizi, Ibn Abdulberr, Ibn Hazm, Ibn Tejmijje, Ibn Hadžer i Albani. Vidjeti: *El-Muhalla*, 7/289, *Et-Temhid*, 2/288, *Medžmu'ul-fetava*, 27/24, *Fethul-Bari*, 3/67, i *Miškatul-mesabih*, 2/832.

1749 Ibn Ebu Šejbe, 7/453/37154, Ahmed, 3/313/14405, Ibn Ebu Asim, u djelu *El-Ahadu vel-mesani*, 3/11/1298, i Ibn Hazm, 7/288. Šejh Albani je ovaj hadis ocijenio ispravnim. Vidjeti: *Hadždžetun-Nebi*, str. 88.

1750 Vidjeti: *Tuhfetul-ahvezi*, 10/327.

1751 Hakim, 3/4/4261. Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 27/25, *Telhisul-mustedrek*, 3/4, i *Kešful-hafa*, 1/213.

ovom pitanju, jer se radi o raspravljanju za koje nisu vezani posebni propisi, kako tvrdi imam Ševkani.[1752] A Allah najbolje zna.

Porijeklo Crnog kamena

Pitanje: Da li je Crni kamen meteorit? Ako nije, onda odakle potječe?

Odgovor: Crni kamen (El-Hadžerul-esved) spušten je na Zemlju iz Dženneta. Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Crni kamen spušten je iz Dženneta; bio je bjelji od mlijeka pa je pocrnio od ljudskih grijeha.*"[1753] Kada je riječ o Crnom kamenu, mnogi ljudi griješe smatrajući da je kompletna crna masa u srebrenom okviru – Crni kamen. Međutim, od Crnog kamena u ovoj masi ima samo osam manjih parčadi koja su uočljiva, a nalaze otprilike na sredini crne mase, a Allah najbolje zna.

Prekrivanje Kabe

Pitanje: Kako je došlo do toga da se Kaba prekriva platnom, i kakvo je to platno?

Odgovor: Prekrivanje Kabe datira još iz predislamskog vremena. Islam nije osudio ovaj postupak pa su muslimani od vremena Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, do današnjih dana prekrivali Kabu. Danas u Mekki postoji posebna tvornica koja se bavi izradom prekrivača za Kabu. Prekrivač se sastoji iz četrdeset sedam dijelova širine 98 cm, a dužine 14 m. Za izradu ovog platna potrebno je oko 670 kg čiste prirodne svile. Na crnom platnu ispisani su ajeti zlatnim nitima. Svake godine čisto ručnim radom pravi se novi prekrivač za Kabu koji se mijenja devetog zul-hidždžeta (dan Arefata). Pravi se i jedan rezervni u slučaju da dođe do bilo kakvog oštećenja postavljenog prekrivača. Izrada svakog od ovih prekrivača košta oko deset miliona rijala (oko dva miliona eura). Da Allah nagradi sve one koji brinu o Kabi i njenom izgledu, ali treba imati na umu da mnogi muslimani umiru od gladi, i da je život muslimana preči od prekrivača Kabe. Nema sumnje da je

---

[1752] Vidjeti: *Nejlul-evtar*, 5/36.

[1753] Tirmizi, 3/541/877, i okarakterizirao ga je autentičnim. Dobrim ga smatra Hafiz Askalani u djelu *Fethul-Bari*, 3/462.

izrada ovog skupocjenog prekrivača rasipanje imetka za koji treba odgovarati na Sudnjem danu, a Allah najbolje zna.

Namaz u Revdi

Pitanje: Da li namaz u revdi u Poslanikovoj, sallallahu alejhi ve sellem, džamiji ima posebnu vrijednost?

Odgovor: Koliko mi je poznato, ne postoji vjerodostojan i jasan hadis koji govori da je namaz u revdi vredniji od namaza u ostalim dijelovima Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije. Možda se takva činjenica može zaključiti iz vjerodostojnog hadisa: *"Prostor između moje kuće i moga minbera je jedna od džennetskih bašči"*[1754], a Allah najbolje zna.

Posebna nagrada za namaz u Mekki i Medini

Pitanje: Da li se za sva djela u Mekki i Medini ima posebna nagrada kao za namaz?

Odgovor: Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet ukazuje nam da namaz u Mesdžidul-haramu i Poslanikovoj, sallallahu alejhi ve sellem, džamiji ima posebnu vrijednost. Nije mi poznato da postoji autentičan argument koji ukazuje da su sva učinjena djela u Mekki i Medini vrednija nego na drugim mjestima. Da jesu vrednija – možda bi se moglo zaključiti iz općih dokaza koji govore o vrlinama ova dva grada. U jednom hadisu stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan o ljudima koji će prvi ući u Džennet, pa je rekao: *"Vjerovjesnici, šehidi i mujezini: mujezin džamije u Mekki, džamije u Medini i džamije u Kudsu, potom ostali ljudi, shodno svojim djelima."*[1755] Ibn Omer prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ramazan u Mekki vredniji je od hiljadu ramazana mimo Mekke."*[1756] U hadisu koji prenosi Džabir, radijallahu anhu, stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ramazan u mojoj džamiji vredniji je od hiljadu*

[1754] Buharija i Muslim.

[1755] Ibn Sa'd, 7/689 – *Kenzul-ummal*, i Fakihi, u djelu *Ahbaru Mekka*, 1/134/1305, s ništavnim lancem prenosilaca.

[1756] Bezzar, 1/403/665 – *Muhtesaru zevaidil-Bezzar*, od Ibn Hadžera, sa slabim lancem prenosliaca. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 3/145, i *Es-Silsiletud-daifa*, 2/231-232.

ramazana mimo nje, izuzev džamije u Mekki."[1757] U verziji koju prenosi Ibn Abbas stoji: *"Ko isposti ramazan u Mekki i bude klanjao noćni namaz, takvom će biti upisano kao da je ispostio sto hiljada ramazana mimo Mekke."*[1758] Imam Gazali smatra da se za sva djela urađena u Medini zaslužuje hiljadu puta veća nagrada u odnosu na djela urađena na drugim mjestima.[1759] A Allah najbolje zna.

Je li Uhud džennetsko brdo

Pitanje: Da li je Uhud džennetsko brdo kao što je Crni kamen džennetski kamen?

Odgovor: U vjerodostojnim hadisima spominje se da je Crni kamen dospio na Zemlju iz Dženneta. A kada je riječ o brdu Uhud, ne možemo tvrditi da je on džennetsko brdo, jer hadisi u kojima se spominje ova odlika Uhuda nisu autentični. Ebu Hurejre, Enes, Ishak Tejmi, Sehl b. Sa'd, Davud b. Husajn i drugi prenose hadise u kojima se navodi da je brdo Uhud džennetsko brdo. Međutim, ovi hadisi su izuzetno slabi i shodno principima hadiske nauke, ne mogu se pojačavati, a Allah najbolje zna.

Posjeta šehidskog mezarja na Uhudu

Pitanje: Da li su hadžije obavezne posjetiti šehidsko mezarje na Uhudu?

Odgovor: Hažije nisu obavezne posjetiti šehidsko mezarje: nijedan obred hadždža ne veže se za Medinu. Koliko znam, ne postoji nijedno autentično predanje koje ukazuje na vrlinu posjete šehidskog mezarja na Uhudu. Svi hadisi koji govore o tome imaju slabe lance prenosilaca, osim

---

[1757] Bejheki, u djelu *Šuabul-iman*, 3/486-487/4147, s ništavnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Daiful-džamia*, str. 522/3572.

[1758] Ibn Madže, Fakihi, 2/314/1574, i Bejheki, u djelu *Šuabul-iman*, 3/347/3729, i 3/487/4149, s izuzetno slabim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Ilelul-hadis*, 2/51, od Ibn Ebu Hatima, *Misbahuz-zudžadža*, 3/46, i *Daiful-džamia*, str. 776/5375. Šejh Albani, u djelu *Es-Silsiletud-daifa*, 2/232, ovaj hadis smatra apokrifnim.

[1759] Vidjeti: *Subulus-selam*, 2/217.

predanja u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posjećivao šehidsko mezarje na Uhudu.[1760] A Allah najbolje zna.

Izgled Ibrahimovih, alejhis-selam, stopala

Pitanje: Vidio sam da su stopala u Ibrahimovom kamenu jako velika. Je li Ibrahim bio krupniji od današnjih ljudi?

Odgovor: Od velikih znamenja i Allahovih dokaza u Mekki jeste Ibrahimov kamen (Mekamu Ibrahim) na kojem je stajao gradeći Kabu. Uzvišeni Allah kaže:

﴿ فِيهِ ءَايَٰتٌۢ بَيِّنَٰتٌ مَّقَامُ إِبْرَٰهِيمَ ﴾

"**U njemu** (Mesdžidul-haramu) **jesu znamenja očevidna, mjesto na kojem je stajao Ibrahim...**"[1761] Nakon par hiljada godina otisci stopala Ibrahima, alejhis-selam, ostali su u kamenu. Ljudi, kao i obično, zavedeni svojim emocijama i strastima potirali su po udubljenjima kamena iz različitih povoda tako da su u kamenu ostali tragovi izričito velikih stopala. Enes b. Malik kaže: "Vidio sam kamen i otiske Ibrahimovih prstiju i stopala u njemu, ali su se promijenili od potiranja."[1762] Komentirajući Allahove riječi:

﴿ وَٱتَّخِذُوا۟ مِن مَّقَامِ إِبْرَٰهِـۧمَ مُصَلًّى ﴾

"**Neka vam mjesto na kojem je Ibrahim stajao bude prostor gdje ćete namaz obavljati!**"[1763], Katade je rekao: "Ljudima je naređeno da klanjaju kod kamena, a ne da potiru po njemu. U ovom ummetu postoje oni koji su pretjerivali kao i oni prije njih. Nama su prenijeli oni koji su vidjeli otiske stopala i prstiju u kamenu, ali su ljudi potirali po njemu tako da su se tragovi stopala promijenili."[1764] Ibn Abbas prenosi da su Kurejšije dovele jednu vračarku da vidi čija stopala najviše liče otiscima stopala Ibrahima,

---

[1760] Ebu Davud, 2/225/2043, Ahmed, 1/161/1386, i Bejheki, 5/409/10299. Ibn Abdulberr i Albani ovaj hadis smatraju ispravnim. Vidjeti: *Et-Temhid*, 20/245, i *Sahihu suneni Ebi Davud*, 1/571.

[1761] Prijevod značenja Ali Imran, 97.

[1762] Ibn Vehb, u djelu *El-Muvetta*, 8/169 – *Fethul-Bari*, i Fakihi, 1/450/986, s lancem prenosilaca čiji su prenosioci pouzdani.

[1763] Prijevod značenja El-Bekare, 125.

[1764] Taberi, u djelu *Džamiul-bejan*, 1/747/1641.

alejhis-selam, koja su ostala u kamenu. Nakon što su hodali po mokrom pustinjskom pijesku, zapazila je da stopala Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, najviše liče otiscima stopala Ibrahima, alejhis-selam. Dvadeset godina nakon ovog događaja Uzvišeni Allah je počastio Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstvom.[1765] A Allah najbolje zna.

Namaz kod Kabe i na ostalim mjestima u Mekki

Pitanje: Kolika je nagrada za namaz obavljen kod Kabe, i da li se dobija ista nagrada ako se namaz obavi u džamiji na Aziziji?

Odgovor: Svevišnji Allah odlikovao je određena mjesta nad drugim, kao što je odlikovao određene ljude nad drugim i određena vremena nad ostalim vremenima. Islamski učenjaci jednoglasni su u mišljenju da su Mekka i Medina dva najbolja mjesta na svijetu, i da namazi u dva Harema imaju posebnu vrijednost.

Džabir prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Namaz u mojoj džamiji vredniji je hiljadu puta od namaza obavljenog na drugom mjestu, a namaz u Mesdžidul-haramu vredniji je sto hiljada puta od namaza obavljenog na drugom mjestu."*[1766] Abdullah b. Zubejr prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Namaz u mojoj džamiji vredniji je hiljadu puta od namaza obavljenog na drugom mjestu, osim što je namaz u Mesdžidul-haramu vredniji sto hiljada puta od namaza obavljenog na drugom mjestu."*[1767]

Imam Ebu Bekr Nekkaš veli: "Izračunao sam vrijednost jednog namaza u Mesdžidul-haramu: vrijedi kao životni vijek u kojem se klanja pet dnevnih

---

[1765] Ibn Madže, 2/787/2350, i Ahmed, 1/332/3072. Imam Busiri i Ahmed Šakir ovo predanje smatraju ispravnim. Vidjeti: *Misbahuz-zudžadža*, 3/50, i *El-Musned*, 3/336, s opaskama šejha Šakira. Nasiruddin Albani odbacio je ovo predanje. Vidjeti: *Daifus-sunen*, str. 184

[1766] Ahmed, Tirmizi, Tahavi, 3/127, i Zehebi, u djelu *Sijeru ealamin-nubela*, 22/255. Mnogi hadiski stručnjaci prihvatili su ovaj hadis kao vjerodostojan. Vidjeti: *Et-Temhid*, 6/26, *Tenkihut-tahkik*, 2/453, od Ibn Abduhadija, *Misbahuz-zudžadža*, 1/250, i *Irvaul-galil*, 4/341.

[1767] Ahmed, Tahavi, 3/127, i Ibn Hibban, 4/499/1620. Imam Ibn Hazm, Munziri, Kurtubi, Ibnul-Kajjim, Albani i neki drugi ovo predanje smatraju autentičnim, a imam Nevevi smatra ga dobrim. Vidjeti: *El-Muhalla*, 7/290, *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 9/385, *El-Medžmu*, 7/471, *Zadul-mead*, 1/48, i *Sahihul-džamia*, 2/714.

namaza u trajanju od pedeset pet godina, šest mjeseci i dvadeset dana."[1768] U ovu nagradu, svakako, nije uračunata vrijednost kolektivnog namaza u Mesdžidul-haramu za dvadeset i sedam puta koja je predmet razilaženja među učenjacima i koja zahtijeva poseban naučni pristup.

Ova odlika, po mišljenju šafijskih i hanbelijskih učenjaka, obuhvata kako obavezne tako i dobrovoljne namaze, za razliku od imama Ebu Hanife i Malika koji smatraju da se nagrada odnosi isključivo na propisane namaze. Međutim, da li je ova obilna nagrada specifična samo za one koji klanjaju u Mesdžidul-haramu ili, pak, vrijedi za sve džamije u Mekki pa i šire od toga, predmet je razilaženja među islamskim učenjacima. Kada je riječ o ovom mišljenju, islamski učenjaci imaju četiri mišljenja: prvo, pod izrazom Mesdžidul-haram misli se na Kabu; drugo, misli se na mesdžid koji okružuje Kabu; treće, misli se na cijelu Mekku; i, četvrto, misli se na Harem (sveto područje koje je šire od same Mekke).

Svaka od tih skupina nastoji potkrijepiti svoje mišljenje vjerodostojnim argumentima. Međutim, učenjaci koji smatraju da se nagrada odnosi samo na one koji klanjaju u džamiji koja okružuje Kabu imaju najjače argumente. Stoga ćemo se ograničiti na iznošenje samo njihovih dokaza.

Uzvišeni Allah kaže:

﴿وَلَا تُقَٰتِلُوهُمْ عِندَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ حَتَّىٰ يُقَٰتِلُوكُمْ فِيهِ﴾

"I ne borite se protiv njih kod Mesdžidi-harama dok vas oni tu ne napadnu..."[1769] U drugom ajetu Allah, dželle šanuhu, rekao je:

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِنَّمَا ٱلْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا۟ ٱلْمَسْجِدَ ٱلْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَٰذَا﴾

"O vjernici, mnogobošci su sama pogan i neka se više ne približavaju Mesdžidul-haramu poslije ove godine..."[1770] Također je rekao:

﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ ٱلَّذِى جَعَلْنَٰهُ لِلنَّاسِ سَوَآءً ٱلْعَٰكِفُ فِيهِ وَٱلْبَادِ ۚ وَمَن
يُرِدْ فِيهِ بِإِلْحَادٍۭ بِظُلْمٍ نُّذِقْهُ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٥﴾﴾

"Nevjernicima i onima koji odvraćaju od Allahovog puta i Mesdžidul-harama – a Mi smo ga namijenili svim ljudima, kako za mještanina tako

[1768] Vidjeti: *Fethul-Bari*, 3/82.
[1769] Prijevod značenja El-Bekare, 191.
[1770] Prijevod značenja Et-Tevbe, 28.

i za došljaka – i onome ko u njemu htjedne bilo kakvo nasilje učiniti, dat ćemo da patnju nesnosnu iskusi."[1771] Navedni ajeti odnose se na mesdžid koji okružuje Kabu.[1772] Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je u prethodno spomenutom hadisu kazao: "*Namaz u mojoj džamiji vredniji je hiljadu puta od namaza obavljenog na drugom mjestu, a namaz u Mesdžidul-haramu vredniji je sto hiljada puta od namaza obavljenog na drugom mjestu.*" U ovom hadisu spomenuta je vrijednost namaza u Poslanikovoj, sallallahu alejhi ve sellem, džamiji, a izuzet je Mesdžidul-haram, pa bi izuzetak trebao odgovarati onome iz čega je izuzet, što znači da se radi o dvije poznate džamije: u Medini i Mekki. Šejh Ibn Usejmin napominje: "Kako je nagrada specifična samo za Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, džamiju, tako je specifična za džamiju u Mekki. Na ovu činjenicu ukazuje hadis: '*Putovanje se poduzima samo u tri džamije: Mesdžidul-haram, Mesdžidul-Aksa i moju džamiju.*' Ako bi neko otputovao radi neke od mekkanskih džamija, osim radi Mesdžidul-harama, uradio bi šerijatom zabranjeno djelo, jer nije dopušteno poduzimanje putovanja osim radi džamijâ u kojima ima posebna nagrada za obavljene namaze."[1773]

U jednoj verziji ovog hadisa stoji: "*...namaz u njoj* (Poslanikovoj, sallallahu alejhi ve sellem, džamiji) *vredniji je od hiljadu namaza u drugim džamijama, osim džamije koja pripada Kabi.*"[1774] I ova verzija bezuvjetno ukazuje da se radi o džamiji koja okružuje Kabu, a ne o drugim mekkanskim džamijama, odnosno Mekki, odnosno Haremu općenito.

Kada bi se musliman zavjetovao da će boraviti u itikafu određeni broj dana u Mesdžidul-haramu, a potom boravio u nekoj od mekkanskih džamija ili nekom stambenom objektu unutar Mekke ili Harema, time ne bi ispunio dati zavjet po konsenzusu islamskih učenjaka. Ova činjenica nam ukazuje da se izraz Mesdžidul-haram odnosi na džamiju koja okružuje Kabu. Napomena: svi oni koji klanjaju u povezanim saffovima s Mesdžidul-haramom imaju nagradu spomenutu u ovom hadisu, makar klanjali izvan džamije, iako su saffovi koji su bliže džamiji i Kabi vredniji, jer su bliži prvim saffovima, a prvi saffovi imaju posebnu vrijednost, a Allah, opet, najbolje zna.

[1771] Prijevod značenja El-Hadždž, 25.
[1772] Vidjeti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 12/36, *El-Medžmu*, 3/189-190, i *Fetava Ibn Usejmin*, 1/438.
[1773] Vidjeti: *Fetava Ibn Usejmin*, 1/438.
[1774] Muslim, 9/140/1396, Ahmed i Taberani.

Vrijednosti zemzem vode

Pitanje: Možete li nam nešto kazati o vrijednosti zemzem vode?

Odgovor: Voda zemzem datira od vremena Ibrahima, alejhis-selam, i izvire u neposrednoj blizini Kabe. Taj blagoslovljeni izvor omogućio je normalan život onima koji su boravili kod časnog Hrama i onima koji su ga posjećivali. Ibn Abbas prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Najbolja voda na zemljinoj površini jeste voda zemzem; ona je hrana gladnom, a lijek bolesnom."*[1775] Povodeći se za ovim hadisom, neki učenjaci smatraju da je voda zemzem bolja od izvora Kevser.[1776] Ali ovo njihovo mišljenje nije jako jer se hadis odnosi na ovosvjetske vode, kako stoji u prethodnom hadisu: *"Najbolja voda na zemljinoj površini..."*, a izvor Kevser vezan je za ahiret, a ne za ovaj svijet. Ibn Abbas veli: "Vodu zemzem nazivali smo vodom koja utoljava glad, i smatrali smo je velikom blagodati kada je riječ o prehranjivanju porodice."[1777]

Nakon što je Ebu Zerr vidno udebljao bez konzumiranja hrane, a pijući isključivo vodu zemzem trideset dana, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisu koji je zabilježio Muslim, rekao je: *"Voda zemzem blagoslovljena je, ona je hrana gladnom."* Šejhul-islam Ibnul-Kajjim napominje: "Mnogo nas se, Allahovim dopuštenjem, izliječilo vodom zemzem od raznih bolesti. Vidio sam čovjeka koji se hranio samo zemzemom, pijući ga oko pola mjeseca, ili više od toga, i nije osjećao glad. Tavafio bi oko Kabe kao i drugi ljudi. Pričao mi je da bi ponekad živio samo od zemzema oko četrdeset dana i imao bi dovoljno snage da posti, tavafi i spolno opći sa suprugom."[1778] U drugom djelu Ibnul-Kajjim kaže: "Razbolio sam se u Mekki i liječio se učeći na zemzem i pijući ga, pa sam ozdravio. Nakon toga često sam se liječio na ovaj način od raznih bolesti i uvijek bi mi to pomoglo."[1779]

[1775] Taberani, 11/80-81/11167, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 3/286, i *Es-Silsiletus-sahiha*, 3/44-45.

[1776] Vidjeti: *Fethul-Kadir*, 3/599, i 5/490, i *Et-Teberruk*, str. 282, od dr. Nasira Džedija.

[1777] Abdurrezzak, 5/117/9120, Ibn Ebu Šejbe, 3/262/14131, Fakihi, 2/36/1094, i Taberani, 10/271/10637, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 3/286, *Es-Silsiletus-sahiha*, 6/419-421, i *Sahihut-tergib*, 1/41.

[1778] Vidjeti: *Zadul-mead*, 4/393.

[1779] Vidjeti: *Et-Tibbun-Nebevi*, str. 130.

Kada je Džibril, alejhis-selam, rasporio Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, prsa, njegovo je srce isprao vodom zemzem.[1780] Komentirajući ovaj hadis, imam Ajni zapisao je: "Činjenica da su Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, prsa isprana isključivo vodom zemzem ukazuje nam na prednost ove vode nad drugim vodama."[1781]

Džabir prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Voda zemzem djeluje za ono za šta se pije."*[1782]

Ibn Abbas prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Razlika između vjernika i licemjera jeste u tome što licemjeri ne mogu napuniti stomak zemzemom."*[1783] Ovaj isti ashab prenosi predanje u kojem stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao sljedeće: *"Temperatura je rezultat džehennemske vrućine pa je oborite vodom zemzem."*[1784] Navode se i neke druge odlike zemzema, ali predanja koje o tome govore nisu autentična, a Allah najbolje zna.

Nošenje zemzem vode s hadždža

Pitanje: Da li je novotarija s hadždža ponijeti zemzem vode?

Odgovor: Zemzem je blagoslovljena voda i lijek je za ono za šta se pije, kako se prenosi u Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, hadisu.[1785] Nije mi poznato da postoji argument koji ukazuje da je nošenje zemzem vode van Mekke zabranjeno. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, napisao je pismo Suhejlu b. Amru u kojem je stajalo: *"Ako ti dođe ovo pismo danju, ne čekaj noć, a ako ti dođe noću, ne čekaj jutro, već mi pošalji zemzem vode."*[1786] Aiša, radijallahu anha, nosila je zemzem u staklenim posudama, i

---

[1780] Buharija i Muslim.

[1781] Vidjeti: *Umdetul-kari*, 9/277.

[1782] Ibn Madže, Hakim i Ahmed, 3/357/14892. Imam Munziri, Dimjati i Albani ovaj hadis smatraju dobrim. Vidjeti: *Sahihul-metdžerir-rabih*, str. 194, *Sahihut-tergib*, 1/41, *Es-Silsiletus-sahiha*, 2/543-544, i *Irvaul-galil*, 4/320.

[1783] Ibn Madže, Abdurrezzak i Taberani, 11/101/11246, sa slabim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Irvaul-galil*, 4/325.

[1784] Buharija, Nesai i Ahmed, 1/291/2649, i ovo je njegova verzija.

[1785] Ibn Madže i Ahmed, 3/357/14892, sa dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Irvaul-galil*, 4/320.

[1786] Abdurrezzak, 5/119/9127, i Fakihi, 2/33/1088, i 2/48/1123. Imam Sehavi ovo je predanje ocijenio dobrim. Vidjeti: *El-Mekasidul-hasene*, str. 569.

prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nosio zemzem u kožnim posudama, polijevao bolesnike i pojio ih tom vodom.[1787] Ata b. Ebu Rebbah kaže da je Ka'b nakon hadžskih obreda napunio dvanaest posuda zemzem vodom i odnio ih u Šam.[1788] Makar da nošenje zemzem vode izvan Mekke i nije spomenuto u predanjima, morali bismo reći da je to dopušteno, jer je osnova da su stvari dopuštene sve dok se na osnovu autentičnog dokaza ne dokaže da je određena stvar zabranjena. Ovo mišljenje zastupaju učenjaci šafijske, hanbelijske i zahirijske pravne škole.[1789] Voda zemzem ima istu vrijednost u Mekki i izvan Mekke, i ne postoji argument koji ukazuje da je suprotno.[1790] A Allah najbolje zna.

Velika džamija na Mini

Pitanje: Kako se zove ona velika džamija na Mini u kojoj hadžije klanjaju?

Odgovor: Džamija koja se nalazi na mini zove se Mesdžidul-hajf. Ebu Hurejre rekao je: "U Mesdžidul-hajfu klanjalo je sedamdeset poslanika."[1791] Ovo je predanje također preneseno kao Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi.[1792] U jednom neispravnom hadisu stoji da je dopušteno poduzeti putovanje radi tri džamije: Mesdžidul-hajf, Mesdžidul-haram i Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije.[1793] A Allah najbolje zna.

Nagrada za gledanje Kabe

Pitanje: Da li je šerijat odredio kakvu nagradu za gledanje u Kabu?

1787 Tirmizi, Buharija, u djelu *Et-Tarih*, 3/189/639, Ebu Ja'la, 4/187/4664, Bejheki, 5/331/9988, i Hakim, 1/660/1783-1784. Imam Tirmizi ovaj hadis smatra dobrim, a Hakim i Albani vjerodostojnim. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 2/543-544. Imam Buharija nije prihvatao ovo predanje. Vidjeti: *Et-Tarihul-kebir*, 3/189.

1788 Ibn Ebu Šejbe, 5/62/23712, i Fakihi, 2/50/1128, sa ispravnim lancem prenosilaca.

1789 Vidjeti: *El-Muhalla*, 7/263, *El-Medžmu*, 7/384, i *El-Insaf*, 3/558.

1790 Vidjeti: *El-Mekasidul-hasena*, str. 569.

1791 Musedded, 3/370/1424 – El-Metalibul-alija, s dobrim lancem prenosilaca.

1792 Taberani, 11/358/12283. Imam Munziri i šejh Albani ocijenili su ga dobrim. Vidjeti: *Sahihut-tergib*, 2/19, *Es-Silsiletus-sahiha*, 5/37, i *Tahzirus-sadžid*, str. 73.

1793 Taberani, u djelu *El-Evsat*, 5/350/5110, s ništavnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Irvaul-galil*, 3/229.

Odgovor: U hadiskim zbirkama navodi se nakoliko predanja koje ukazuju na vrijednost gledanja u Kabu. Međutim, sva ta predanja ili su slaba ili ništavna ili apokrifna. Ibn Abbas prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah svakoga dana spušta na Kabu sto dvadeset milosti, šezdeset za one koji tavafe, četrdeset za one koji klanjaju i dvadeset za one koji gledaju u Kabu."*[1794] Aiša, radijallahu anha, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Gledanje u Kabu je ibadet."*[1795] Šejh Menavi i Albani ovo su predanje ocijenili slabim.[1796] Ova predanje se prenosi od poznatog tabiina Abdurrahmana b. Esveda kao njegove riječi, s dobrim lancem prenosilaca.[1797] Ebu Umama prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nebeske se kapije otvaraju i dova se prima u četiri slučaja: kada se sretnu dvije skupine na bojnom polju, kada pada kiša, kada se uči ikamet i kada se gleda u Kabu."*[1798] A Allah najbolje zna.

Hoće li jednog dana nestati Kabe

Pitanje: Da li je tačno da će Kabe jednog dana nestati?

Odgovor: Kaba neće nestati, već će biti uzdignuta. Ibn Omer prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Naslađujte se ovom kućom* (Kabom), *rušena je dva puta, a treći će put biti uzdignuta."*[1799] Abdullah b. Amr govorio je: "Naslađujte se ovom kućom prije njenog uzdignuća, ona će uistinu biti uzdignuta."[1800] A Ibn Mes'ud govorio je: "Ovu kuću često

---

[1794] Taberani, 11/156/11475, i Ezreki, u djelu *Ahbaru Mekka*, 2/533 – *Kešful-hafa*. Šejh Albani ovo predanje smatra apokrifnim. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 1/423.

[1795] Ibn Ebu Davud, u djelu *El-Mesahif*, 12/212/34714 – *Kenzul-ummal*, i Dejlemi, u djelu *Musnedul-firdevs*, 2/436 – *Kešful-hafa*.

[1796] Vidjeti: *Fejdul-Kadir*, 6/369, *Es-Silsiletud-daifa*, 10/238, i *Daiful-džamia*, str. 863/5990.

[1797] Vidjeti: *Es-Silsiletud-daifa*, 10/238.

[1798] Taberani, 8/169/7713, i 8/171/7719, i Bejheki, 3/502/6460. Sljedeći muhaddisi: Bejheki, Hejsemi, Ibn Hadžer i Albani ovo predanje smatraju slabim. Vidjeti: *Es-Sunenul-kubra*, 3/502, *Medžmeuz-zevaid*, 10/155, *Netaidžul-efkar*, 1/383, i *Es-Silsiletud-daifa*, 7/419.

[1799] Ibn Ebu Šejbe, 1/418 – *Kešful-hafa*, Ibn Huzejme, 4/128/2506, i Hakim, 1/608/1610. Imam Hakim, Zehebi i Albani ovo predanje smatraju ispravnim. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 3/434-435, i *Sahihul-mevarid*, 1/410.

[1800] Ibn Ebu Šejbe, 3/259/14105, i 7/461/37222, sa ispravnim lancem prenosilaca. Slično je predanje zabilježio Nuajm b. Hammad, u djelu *El-Fiten*, str. 454/1404.

posjećujte prije nego što bude uzdignuta, a mjesto na kojem je bila zaboravljeno."[1801] A Allah najbolje zna.

Gdje se nalazi nebeska Kaba

Pitanje: Da li je tačno da se nebeska Kaba nalazi iznad naše Kabe?

Odgovor: U hadisima se navodi da je nebeska Kaba (Bejtul-mamur) na nebu u ravnini s ovosvjetskom Kabom, i kada bi pala, pala bi na nju.[1802] Ovaj hadis prenesen je s nekoliko različitih lanaca prenosilaca koji pojačavaju jedni druge.[1803] Kada je upitan o Bejtul-mamuru, Alija, radijallahu anhu, odgovorio je: "To je kuća na nebu, i u ravnini je s Kabom. Njena svetost na nebu jeste kao svetost Kabe na Zemlji."[1804] A Allah najbolje zna.

Odlike Šama

Pitanje: Možete li kazati nešto o odlikama Šama?

Odgovor: Svevišnji Allah odlikovao je određena mjesta nad drugim mjestima, kao što je odlikovao jedne ljude nad drugima i jedna vremena nad ostalim vremenima. Tako je Uzvišeni Allah učinio Mekku Njemu najdražim mjestom, pa je zbog te odlike svakom vjerniku Mekka draža od njegova vlastitog doma i njegove rodne grude. Jedno od mjesta koje je odlikovano nad drugim jeste oblast Šam. To je oblast kroz koju je u dugom nizu minulih stoljeća prolazilo hiljade islamskih učenjaka i gotovo da nećete spomenuti nijednog hadiskog eksperta a da nije prošao kroz Šam, ponudio svoje znanje drugima, ili se okoristio njihovim znanjem. Ebu Šama, poznati učenjak, u šestom je hidžretskom stoljeću ušao u Kuds i vidio je u Bejtul-Makdisu pet stotina halki, pa je zaplakao i rekao: "Nestade znanja!" Šta reći za naše vrijeme i šta bi rekao Ebu Šama kada bi mogao vidjeti Mesdžidul-Aksa danas? Danas u Bejtul-Makdisu možda nema nijedne halke. Slobodno se može reći da ummet nikada nije bio u težoj situaciji. Ali bez obzira na ovu tešku situaciju u kojoj se nalaze muslimani, odlike Šama vrijede do

---

[1801] Fakihi, 1/191/306, sa slabim lancem prenosilaca.
[1802] Taberi, u djelu *Džamiul-bejan*, 17/24/25004.
[1803] Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 1/857-860.
[1804] Taberi, 17/23/25000, i Abdurrezzak, 5/29/8878.

Sudnjega dana. Šejhul-islam Ibn Tejmijje napisao je studiju u kojoj je govorio o odlikama Šama, odnosno dokazivao je Kur'anom, sunnetom i riječima prvih generacija da postoje jasni argumenti koji ukazuju na posebne odlike ove oblasti. Između ostalog, rekao je: "...tim ajetima i hadisima dokazivao sam da ljudi moraju ostati u Damasku i izaći u rat protiv Tatara, i da će im Allah, dželle šanuhu, inšallah, dati pobjedu, te da ne smiju pobjeći u Egipat." Vidjeti: *Menakibuš-šami ve ehlihi*, str. 73 od Ibn Tejmijje[1805].

Šam u Kur'anu

U vezi s Kudsom, Svevišnji Allah rekao je:

﴿سُبۡحَٰنَ ٱلَّذِيٓ أَسۡرَىٰ بِعَبۡدِهِۦ لَيۡلٗا مِّنَ ٱلۡمَسۡجِدِ ٱلۡحَرَامِ إِلَى ٱلۡمَسۡجِدِ ٱلۡأَقۡصَا ٱلَّذِي بَٰرَكۡنَا حَوۡلَهُۥ﴾

"Uzvišen neka je Onaj Koji je u jednom času noći preveo Svoga roba iz Mesdžidi-harama u Mesdžidi-Aksa, čiju smo okolicu blagoslovili..."[1806] Ovo putovanje iz El-Mesdžidul-harama u daleki mesdžid (El-Mesdžidul-Aksa) u Jerusalem zove se El-Isra. I to ukazuje na posebnu odliku toga mjesta. Naime, Sveznajući Allah bio je zadovoljan da Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bude uzdignut svom Stvoritelju iz tog mjesta, a ne iz Mekke, što ukazuje na posebnu važnost El-Mesdžidul-Aksaa. Međutim, to nikako ne ukazuje da je Bejtul-Makdis vredniji od Mekke: pored te počasti Mekka ostaje najsvetije i najvrednije mjesto na Zemlji, kako stoji u vjerodostojnim hadisima. Ovo putovanje: **"...u jednom času noći..."** bilo je duševno i tjelesno, ne puko duševno putovanje, kako to neki žele predstaviti, i to je njihovo mišljenje, nesumnjivo, pogrešno. Nakon toga, Allah, dželle šanuhu, uzdigao ga je Sebi i propisao mu najčasniji ibadet (obred), a to je namaz. Govoreći o Ibrahimu, alejhis-selam, Svemogući Allah kaže:

﴿وَأَرَادُواْ بِهِۦ كَيۡدٗا فَجَعَلۡنَٰهُمُ ٱلۡأَخۡسَرِينَ ٧٠ وَنَجَّيۡنَٰهُ وَلُوطًا إِلَى ٱلۡأَرۡضِ ٱلَّتِي بَٰرَكۡنَا فِيهَا لِلۡعَٰلَمِينَ ٧١﴾

"I htjedoše mu spletku skovati, ali Mi ih učinismo gubitnicima najvećim i spasismo njega i Luta u zemlju koju smo za ljude blagoslovili."[1807]

[1805] Vidjeti: *Menakibuš-šami ve ehlihi*, str. 73, od Ibn Tejmijje.
[1806] Prijevod značenja El-Isra, 1.
[1807] Prijevod značenja El-Enbija, 70-71.

Poznato je da je Ibrahima, alejhis-selam, Allah izbavio u zemlju Šam. A drugi su se poslanici kretali samo između tri zemlje: Egipat, Hidžaz i Šam. Ne postoje vjerodostojna predanja da su poslanici odlazili, odnosno živjeli igdje drugo. Govori se da negdje u Turskoj postoji kabur nekog poslanika, što je nedvojbeno obična, autentičnim predanjima nedokazana pretpostavka. Pouzdano se zna samo mjesto kabura posljednjeg poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, kako tvrdi Ibn Tejmijje. Allah, dželle šanuhu, rekao je:

﴿ وَلِسُلَيْمَٰنَ ٱلرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِۦٓ إِلَى ٱلْأَرْضِ ٱلَّتِي بَٰرَكْنَا فِيهَا ﴾

"A Sulejmanu vjetar jaki potčinismo, po zapovijedi je njegovoj puhao prema zemlji koju smo blagoslovili."[1808] A pouzdano se zna da je Sulejman, alejhis-selam, vladao u Šamu. U Šamu je Sinajska gora, kojom se Uzvišeni Allah kune u Kur'anu:

﴿ وَٱلتِّينِ وَٱلزَّيْتُونِ ۝١ وَطُورِ سِينِينَ ۝٢ ﴾

"Tako mi smokve i masline i Sinajske gore..."[1809] Na ovoj gori je Svevišnji Allah razgovarao s Musaom, alejhis-selam. I slobodno možemo kazati da je Šam kolijevka poslanstva, pa je i zbog toga Uzvišeni Allah posebno odlikovao Šam i njegovu okolicu.

Šam u hadisu

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izvijestio nas je da se u Šamu nalazi pobjedonosna skupina koja je na istini i koja je na Pravom putu: "U mom ummetu ostat će jedna skupina koja će biti na istini, i neće joj naštetiti oni koji im se suprotstavljaju, sve dok ne dođe Allahova odredba!"[1810] A Allahova odredba, spomenuta u hadisu, jeste blagi vjetar koji će uzeti duše vjernicima, tako da će Sudnji dan nastupiti za života najgorih ljudi. U Ahmedovoj verziji još stoji dodatak da su ashabi upitali: "A gdje su ti ljudi, Allahov Poslaniče?", na šta je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio: *"Oni su u Kudsu i oko Kudsa!"* Međutim, spomenuti dodatak, u ovom hadisu, slab je. Ima i drugih hadisa koji govore da se ta skupina nalazi u Bejtul-Makdisu i oko njega, ali oni nisu vjerodostojni. Ipak,

[1808] Prijevod značenja El-Enbija, 81.
[1809] Prijevod značenja Et-Tin, 1-2.
[1810] Buharija i Muslim.

postoji hadis koji je zabilježio imam Muslim od Sa'da b. Ebu Vekkasa, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Stanovnici zapada ostat će na istini sve do Sudnjeg dana."* A pod sintagmom *stanovnici zapada* Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mislio je na stanovnike Šama; tako da neki ne bi pomislili da se radi o Evropljanima ili Amerikancima. Naime, svim učenjacima, a i običnim muslimanima oduvijek je bilo poznato da se izraz *stanovnici zapada* odnosi na stanovnike Šama. Stoga su imama El-Evzaija, rahimehullah, zvali: "Imam zapada", a poznato je da je on bio iz Šama. U drugom hadisu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Kada se pokvare stanovnici Šama, u vama neće više biti nikakvog dobra."*[1811] Iz hadisa se može razumjeti da će se prvo pokvariti ostali ljudi, pa tek onda stanovnici Šama. Šam je uvijek bio kolijevka znanja. Hadiska nauka nije bila više zastupljena na Arapskom poluotoku od Šama, pa čak ni u našem vremenu. Zar šejh Albani nije živio u Šamu? Također, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Blago se Šamu!"*, ponovivši to tri puta, pa su ga upitali: "Zašto, Allahov Poslaniče?" Odgovorio je: *"Allahovi meleki svoja krila raskriljuju nad Šamom."*[1812] U drugom hadisu stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Vi ćete opremiti tri vojske: jednu u Jemenu, drugu u Iraku, a treću u Šamu, pa se držite Šama!"*[1813] Tu je i hadis: *"Kada dođe vrijeme velike bitke pred Sudnji dan, postojat će jedno mjesto koje se zove El-Gavta, a u njemu jedan grad koji se zove Damask. To će biti najbolje mjesto gdje će živjeti muslimani."*[1814] A poznato je da Damask i područje današnje Sirije također pripadaju Šamu. Ibn Omer prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Pred kraj ovog svijeta pojavit će se vatra u Hadremevtu koja će tjerati ljude!"* "Šta nam savjetuješ, Allahov Poslaniče", upitaše ashabi? *"Držite se Šama"*, odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.[1815] Spuštanje Isaa, alejhis-selam, desit će se u Šamu, o čemu govore vjerodostojna predanja.

[1811] Tirmizi, i ocijenio ga je ispravnim.
[1812] Ahmed i Hakim, sa ispravnim lancem prenosilaca.
[1813] Ebu Davud i Ahmed, sa ispravnim lancem prenosilaca.
[1814] Ebu Davud, sa ispravnim lancem prenosilaca.
[1815] Ahmed i Tirmizi, s ispravnim lancem prenosilaca.

Stanje u Šamu

Iz navedenih ajeta i hadisa jasno se vidi da je Svemogući Allah velikim blagodatima počastio oblast Šam. Nažalost, danas u Šamu, tačnije u Gazi, vidimo da se dešavaju stvari koje zdrav razum ne može pojmiti. Vjerujem da muslimanima nije naumpalo da će se takvo nešto desiti u Šamu. Da se ovo krvoproliće ne dešava pred našim očima, kazali bismo da je posrijedi fotomontaža kojom se žele obeshrabriti muslimani, ali na našu nesreću, znamo da je sve to istina. A ono što ne vidimo, mnogo je gore od onog što vidimo. Međutim, ova zbivanja nisu novost i nisu se pojavila iznenada. To je jedna realnost koja se mogla očekivati, gledajući opće stanje muslimana i njihov odnos prema Allahovoj vjeri. Bolno je i žalosno kada sebe moramo kriviti zbog zla koje nam drugi čine! Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestio nas je o svemu tome: *"O skupino muhadžira, ako dočekate pet stvari, a molim Svevišnjeg Allaha da ih ne dočekate..."*, pa je, između ostalog, spomenuo: *"...kada ljudi prekrše svoj ugovor s Allahom, dželle šanuhu, poslat će im njihovog neprijatelja koji će uzeti dio zemlje kojom su vladali..., a kada budu zakidali na vagi i kantaru, okusit će nepravdu vladara."*[1816] Ovaj je hadis jasan i samo što u hadisu ne stoji: Bosna, Palestina, Čečenija, Irak... ili bilo koje drugo mjesto u kojem vladaju zulumćari. Znači, kada se god okrenemo od Allahove vjere, Allah učini da nama vladaju najgori vladari, i tako će ostati sve dok se muslimani ne vrate svojoj vjeri. Molim Allaha da nas uputi na Pravi put i spasi zla naših neprijatelja i zla nepravednih vladara, amin!

[1816] Ibn Madže, sa ispravnim lancem prenosilaca.

ODLIKE ASHABA

Ashab koji je naučio strani jezik za kratko vrijeme

Pitanje: Da li je tačna informacija da je jedan ashab naučio neki strani jezik za mjesec dana?

Odgovor: Ashabi su odabrana i nedostižna generacija, kako po svojim moralnim, fizičkim, tako i umnim sposobnostima. Dobro pamćenje bilo je svojstvo svih ashaba, koji su na najprecizniji i najpotpuniji način prenijeli Kur'an i sunnet naraštajima nakon njih. Nije mi poznato predanje o učenju stranog jezika za mjesec dana. Znam da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podsticao Zejda b. Sabita na učenje hebrejskog jezika kako bi mu prevodio pisma s tog jezika, pa ga je naučio za sedamnaest dana, po drugim verzijama za petnaest dana.[1817] A Allah najbolje zna.

Hadisi o odlikama Muavije

Pitanje: Ima li hadisa koji govore o odlikama Muavije, i je li on bolji od Alije b. Ebu Taliba?

Odgovor: Po ehli-sunnetskom učenju, svi ashabi su povjerljivi i imaju stepen kod Allaha koji nemaju drugi ljudi osim poslanikâ i vjerovjesnikâ. Na ovu činjenicu ukazuje Kur'an, hadis i konsenzus islamskih učenjaka. Međutim, ashabi nisu bili na istom stupnju, već su se razlikovali. Alija je, bez sumnje, bolji od Muavije, i bio je bliže istini u nesuglasicama koje su se desile u njihovo vrijeme. Muavija je časni ashab i pisar Objave. Irbad b. Sarija, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, molio: *"Moj Allahu, pouči Muaviju Kur'anu i sačuvaj ga džehennemske kazne!"*[1818] Kada je riječ o Muaviji, radijallahu anhu, u drugom hadisu stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, molio za njega: *"Moj Allahu, uputi ga na Pravi put i učini ga od onih koji ukazuju na Pravi put."*[1819] A Allah najbolje zna.

[1817] Ahmed, Ibn Hibban, Hakim i Bejheki sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 1/364.

[1818] Ahmed, Ibn Huzejme i Ibn Hibban. Šejh Albani ovo predanje smatra ispravnim. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 7/687-694.

[1819] Tirmizi, Ahmed i Hallal, u djelu *Es-Sunna*, 2/450. Imam Tirmizi ovo predanje smatra dobrim, šejh Albani vjerodostojnim. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 4/615.

Da li je Ibn Mes'ud obradovan Džennetom

Pitanje: Da li je Ibn Mes'ud obradovan Džennetom?

Odgovor: Ibn Mes'ud nije od deseterice koji su obradovani Džennetom u poznatom hadisu. Međutim, ova odlika nije specifična za samo desetericu, jer se navode druge predaje da je skupina ashaba mimo njih, također, obradovana Džennetom. Ibn Abdulberr zabilježio je hadis s dobrim lancem prenosilaca u kojem stoji da je Ibn Mes'ud obradovan Džennetom.[1820] A Allah najbolje zna.

Predanje o ulasku Abdurrahmana b. Avfa u Džennet puzajući

Pitanje: Je li tačno da će Abdurrahman b. Avf u Džennet ući puzeći?

Odgovor: U hadisu koji prenosi Aiša, radijallahu anha, stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio Abdurrahmana b. Avfa kako u Džennet ulazi puzeći.[1821] Imam Ibnul-Dževzi ovaj je hadis uvrstio među apokrifne hadise, i prenio da ga je i imam Ahmed koji ga je smatrao lažnim.[1822] Ovaj je hadis u najmanju ruku slab, a Allah najbolje zna.

Koliko je godina živio Selman el-Farisi

Pitanje: Na jednom vašem predavanju čula sam da je Selman Farisi živio dvije stotine i pedeset godina. U to gotovo ne mogu povjerovati!

Odgovor: Uzvišeni Allah čini šta hoće i daje svoje blagodati kome želi. Nuh, alejhis-selam, pozivao je svoj narod u islam skoro hiljadu godina, a koliko je živio, to samo Allah zna. Stoga nije čudno ako Svemogući Allah poživi nekoga iz ovog ummeta četvrtinu Nuhova života ili manje od toga. Abbas b. Jezid Bahrani veli: "Islamski učenjaci pretpostavljaju da je Selman živio tri stotine i pedeset godina, a ne sumnjaju nimalo u dvije stotine i

---

[1820] Vidjeti: *El-Ialam*, 2/214 od Ibn Mulekkina.
[1821] Ahmed, 6/115/24886, Abd b. Humejd, 2/314/1381, i Taberani, 1/129/264 i 6/27/5407.
[1822] Vidjeti: *El-Mevduat*, 2/564, *Sijeru ealamin-nubela*, 1/76-77, i *Daifut-tergib*, 2/305.

pedeset."[1823] Ibn Hadžer je zapisao: "Govori se da je Selman živio tri stotine godina."[1824] A Allah najbolje zna.

Slijeđenje ashaba

Pitanje: Ako slijedimo nekoga od ashaba, znači li to da slijedimo Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet?

Odgovor: Ashabi su odabrana generacija, i nikada nijedan poslanik nije počašćen takvim pomagačima kao što je počašćen naš Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Pored toga, odjećom nepogrješivosti nije počašćen niko do Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, čak ni Ebu Bekr ni Omer ni drugi ashabi. Prema tome, ashabe je obavezno slijediti i razumijevati islam na način na koji su ga oni razumjeli, ne obavezujući se na individualno slijeđenje ma koga od njih. Nisu vjerodostojni hadisi u kojima stoji: *"Moji ashabi su kao zvijezde na nebu, kojeg god slijedili od njih bit ćete na uputi"*; *"Razilaženje među ashabima jeste milost prema vama."*[1825] A Allah najbolje zna.

[1823] Vidjeti: *Tarihu Bagdad*, 1/176, *Sijeru ealamin-nubela*, 1/555, *Tehzibul-kemal*, 3/239, 241, i *El-Isaba*, 3/141.

[1824] Vidjeti: *Takribut-tehzib*, 1/306.

[1825] Vidjeti: *Musnedul-firdevs*, 4/160, od imama Dejlemija, *Fejdul-Kadir*, 1/212, *Ed-Durerul-muntesira*, str. 59, *El-Esrarul-merfua*, str. 372, *Kešful-hafa*, 2/504, *Esnel-metalib*, str. 52, i *Es-Silsiletud-daifa*, 1/78-79.

ISLAMSKA JURISPRUDENCIJA (USULI-FIKH – METODOLOGIJA ISLAMSKOG PRAVA)

Pravosnažnost konsenzusa

Pitanje: U mnogim vašim odgovorima spominjete konsenzus pravnika. Zar konsenzus može biti dokaz pored Kur'ana i hadisa?

Odgovor: Učenjaci islamske jurisprudencije konsenzus učenjaka definiraju kao: "Jednoglasni stav mudžtehidâ (pravnih eksperata) jednog vremena nakon smrti Poslanika, sallallahu alejhi ve sellam, o određenom vjerskom pitanju." Kada se islamski učenjaci u određenom vremenu ili kroz historiju slože na nekom pitanju, tada njihov jednoglasni stav biva kategorički dokaz u šerijatu.[1826] Uzvišeni Allah rekao je:

﴿ وَمَن يُشَاقِقِ ٱلرَّسُولَ مِنۢ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ ٱلْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ ٱلْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِۦ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصْلِهِۦ جَهَنَّمَ ۖ وَسَآءَتْ مَصِيرًا ﴿١١٥﴾ ﴾

"A ko se suprotstavi Poslaniku nakon što mu se jasno pokaže Pravi put, i slijedi put koji nije put vjernika, pustit ćemo ga da čini što je naumio, i bacit ćemo ga u Džehennem, a ružno je to boravište."[1827] Izraz "put vjernika", spomenut u ajetu, po mišljenju nekih učenjaka, odnosi se na konsenzus.[1828] U jednom hadisu stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Moj se ummet neće složiti na zabludi."*[1829] Ibn Hazm nije prihvatio pojačavanje ovog hadisa, ali je kazao: "Iako ovaj hadis nije vjerodostojan, njegovo je značenje ispravno."[1830] Imam Šafija smatra da je stvarni konsenzus jači od pojedinačnih (ahad) hadisa (tj. mimo mutevatir predanja).[1831] Na ovaj smisao ukazao je i šejhul-islam Ibn Tejmijje.[1832] Ibn Huzejme veli: "Uvjereni smo da se učenjaci neće složiti na onome što je suprotno vjerodostojnim Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima

---

[1826] Uporediti: *Muzekkiretu usulil-fikh*, str. 231, od šejha Šenkitija i *Idžmaat Ibni Abdilberr*, 1/41.

[1827] Prijevod značenja En-Nisa, 115.

[1828] Uporediti: *Medžmu'ul-fetava*, 7/29.

[1829] Ahmed, 6/396/27267, Taberani i Hakim. Zbog mnoštva lanaca prenosilaca kojima je hadis prenesen, šejh Albani ovaj je hadis ocijenio dobrim. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 3/319-320, i *Es-Silsiletud-daifa*, 4/20.

[1830] Vidjeti: *El-Ihkam*, 4/527.

[1831] Vidjeti: *Adabuš-Šafi*, str. 232, od Ibn Ebu Hatima, *El-Kifajetu fi ilmir-rivaja*, str. 437, *Menakibuš-Šafi*, 2/30, od imam Bejhekija, i *Sijeru ealamin-nubela*, 10/20.

[1832] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 7/29, od Ibn Tejmijje.

kojima se ne suprotstavljaju drugi hadisi."[1833] Dakle, stvarni konsenzus pravnika ne može biti u koliziji s argumentima, makar izgledalo da nije tako, jer konsenzus je ustvari mišljenje izvučeno iz šerijatskih dokaza.[1834] Izraz "konsenzus pravnika" poznat je od vremena ashaba. Kada je upitan o broju tekbira na dženaza-namazu, Ibn Mes'ud je odgovorio: "Praktikovalo se na razne načine (različit broj tekbira), potom su se složili na četiri tekbira."[1835] A Allah najbolje zna.

Status onoga koji se suprotstavi konsenzusu učenjaka

Pitanje: Kakav status ima onaj ko se suprotstavi konsenzusu učenjaka?

Odgovor: Da bi konsenzus (ar. idžma) bio mjerodavan, ima svoje uvjete o kojima su opširno govorili islamski učenjaci.[1836] Kada se potvrdi konsenzus učenjaka o određenom pitanju u jednom vremenu, nije dopušteno nikome nakon toga da govori suprotno, jer bi to značilo da su se učenjaci složili na neistini, što je nemoguće. Poznato pravilo glasi: *Ummet se neće složiti na zabludi.*[1837] Ovo pravilo doslovno je uzeto iz hadisa oko čije autentičnosti postoji razilaženje među učenjacima. Imam Hakim kaže: "Ne tvrdim da je ovaj hadis (hadis koji govori da se ummet neće složiti na zabludi) vjerodostojan niti slab, ali ga spominjem iz razloga što se ehli-sunnet složio na ovom pravilu."[1838] Imam Gazali rekao je: "Konsenzus učenjaka po sljedbenicima istine jeste na stupnju mutevatir dokaza."[1839] Bitno je naglasiti da se često navodi konsenzus o određenom pitanju a, ustvari, postoji razilaženje među učenjacima. Stoga, nije dopušteno žuriti s osuđivanjem mišljenjâ koja se kose s konsenzusom dok se ne potvrdi njegova ispravnost općenito, i to da li su učenjaci koji su kazali suprotno tome znali za taj konseznus. Šejhul-islam Ibn Tejmijje veli: "Ko kaže suprotno

---

[1833] Vidjeti: *Sahihu Ibni Huzejma*, 2/85, i *Medžmu'ul-fetava*, 19/144.
[1834] Uporediti: *Kešful-esrar*, 3/482, od Alauddina Buharija, i *Medžmu'ul-fetava*, 19/144.
[1835] Vidjeti: *Et-Temhid*, 6/335, i *Bedaius-sanaia*, 1/313.
[1836] Vidjeti: *El-Havil-kebir*, 16/109-117.
[1837] Uporediti: *El-Mustasfa*, str. 375, i *Medžmu'ul-fetava*, 20/10.
[1838] Vidjeti: *El-Mustedrek*, 1/202.
[1839] Vidjeti: *El-Menhul*, str. 303, i *El-Ihkam*, 4/525.

konsenzusu koji je nužno poznat kod svih ljudi, počinio je nevjerstvo."[1840] Na drugom mjestu šejhul-islam je zapisao: "Ko se suprotstavlja u pitanju koje je Svevišnji Allah jasno objasnio, a oko kojeg su vjernici postigli konsenzus i niko nije kazao suprotno tome, takav je počinio nevjerstvo."[1841] Ibn Hazm ima poznato djelo koje je nazvao *Meratibul-idžma*. Na kraju ovog djela koje govori o pitanjima na kojima su se složili islamski učenjaci napominje: "Poglavlje konsenzusa u akaidu čiji je poricatelj nevjernik po mišljenju svih islamskih učenjaka", potom je na nekoliko stranica spomenuo temeljna akaidska pitanja oko kojih se slažu svi učenjaci ovog ummeta.[1842] A Allah najbolje zna.

Slaganje i razilaženje učenjaka

Pitanje: Znamo da postoje velika razilaženja među učenjacima o brojnim pitanjima. Možete li nam kazati u koliko su se pitanja procentualno složili učenjaci?

Odgovor: Prije svega, moramo konstatirati da se islamski učenjaci slažu kada je u pitanju osnova islamskog vjerovanja, kao i u izrazitoj većini sporednih pitanja koja se tiču akaida. Također se slažu u većini temeljnih pitanja islamskog prava. Razilaženje se vodi, uglavnom, oko sporednih pravnih pitanja kojih ima puno više nego primarnih. Dakle, sve razlike koje su nastale unutar ehli-sunnetskog učenja smatraju se dopuštenim razilaženjima, i kada je ova vrsta razilaženja u pitanju, islamski učenjaci imaju jednu, ili dvije nagrade. Onaj ko pogodi u propisu ima dvije, a ko promaši ima jednu nagradu, kako nas je obavijestio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. U apsolutnoj većini pitanja oko kojih postoje različita mišljenja može se shodno argumentima doći do prioritetnijeg stava, osim iznimnih pitanja gdje je snaga argumenata identična pa je teško tvrditi za neko od mišljenja da je preferirajuće. Kada je riječ o procentu pitanja oko kojih su učenjaci postigli konsenzus, teško je odrediti njihov broj. Ebu Ishak Isfirini spominje

1840 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 19/146.
1841 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 7/29.
1842 Vidjeti: *Meratibul-idžma*, str. 267-274.

oko dvadeset hiljada pitanja, a neki spominju da ih ima oko sto hiljada.[1843] A Allah najbolje zna.

Je li šerijat poslanikâ prije nas obavezujući i za nas

Pitanje: Da li je šerijat poslanikâ prije nas obavezujući kada je u pitanju ovaj ummet?

Odgovor: Islam je vjera svih poslanikâ i vjerovjesnikâ. Od prvog do posljednjeg svi su pozivali u obožavanje Allaha, Jednog, Jedinog, Koji nema sudruga. Allahova jednoća, čisti monoteizam bila je osnovna preokupacija poslanikâ kada je riječ o pozivanju njihovih naroda. Međutim, vjerozakonici poslanikâ očito su se razlikovali. U jednom vjerozakoniku određena je stvar bila dopuštena, a u drugom zabranjena, i obratno. Kada je riječ o vjerozakonicima prije našeg šerijata, njihovi propisi spadaju u jednu od tri kategorije: prvo, propisi koji su sastavni dio našeg šerijata po konsenzusu islamskih učenjaka, i to su propisi koji su vrijedili za narode prije nas potom su potvrđeni našim vjerozakonikom; drugo, propisi koji nisu sastavni dio našeg šerijata također po konsenzusu islamskih učenjaka, i to su propisi koji su vrijedili za narode prije nas potom su stavljani van pravne snage našim vjerozakonikom; i, treće, propisi u vezi s kojim postoji razilaženje, jer nisu jasno stavljeni van snage našim vjerozakonikom.[1844] Većina islamskih učenjaka ovu kategoriju propisa smatra sastavnim dijelom našeg vjerozakonika. Ovo je stav hanefijskih, malikijskih, većine hanbelijskih učenjaka, Ševkanija i drugih.[1845] Mišljenje većine islamskih učenjaka zasnovano je na jačim argumentima, iz kojih proizilazi da je vjerozakonik naroda prije nas, koji je prešutan u našem šerijatu, ujedno i naš vjerozakonik, pod tri uvjeta: prvo, da se vjerodostojnim argumentom potvrdi da je određeni propis bio vjerozakonik onih prije nas; drugo, da se u izvorima našeg šerijata ne navodi argument koji potvrđuje dotični propis, jer bi u tom slučaju bio sastavni dio našeg vjerozakonika po konsenzusu učenjaka; i, treće, da se u izvorima našeg šerijata ne navodi argument koji derogira

---

[1843] Vidjeti: *El-Ikna*, 1/144.

[1844] Vidjeti: *Muzekiretu usulil-fikh*, str. 249-251.

[1845] Vidjeti: *El-Mugni*, 5/253, *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 1/464, *Es-Sejlul-džerrar*, 1/244, *Muzekiretu usulil-fikh*, str. 250, i *El-Muhezzeb*, 3/972, od dr. Nemle.

dotični propis, jer u tom slučaju ne bi bio sastavni dio našeg vjerozakonika po konsenzusu učenjaka.[1846] A Allah najbolje zna.

Ko poznaje značenje manje jasnih ajeta

Pitanje: Znamo da u Kur'anu postoji nejasnih ajeta. Znaju li učeni ljudi njihova značenja ili ne?

Odgovor: Kada je riječ o nejasnim (ar. mutešabih) ajetima, njihovo pravo značenje zna samo Svemogući Allah, Koji kaže:

﴿ هُوَ ٱلَّذِىٓ أَنزَلَ عَلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ مِنْهُ ءَايَٰتٌ مُّحْكَمَٰتٌ هُنَّ أُمُّ ٱلْكِتَٰبِ وَأُخَرُ مُتَشَٰبِهَٰتٌ ۖ فَأَمَّا ٱلَّذِينَ فِى قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا
تَشَٰبَهَ مِنْهُ ٱبْتِغَآءَ ٱلْفِتْنَةِ وَٱبْتِغَآءَ تَأْوِيلِهِۦ ۗ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُۥٓ إِلَّا ٱللَّهُ ۗ وَٱلرَّٰسِخُونَ فِى ٱلْعِلْمِ يَقُولُونَ ءَامَنَّا بِهِۦ كُلٌّ مِّنْ عِندِ رَبِّنَا ﴾

"On je Onaj Koji ti objavljuje Knjigu u kojoj su ajeti jasni; oni su matica Knjige; drugi su nejasni. Oni u čijim je srcima zastrana slijede nejasne ajete u težnji za smutnjom i svojim tumačenjem. A tumačenje njihovo zna samo Allah! I koji su u znanost upućeni govore: 'Mi u to vjerujemo; sve je to od našeg Gospodara.'"[1847] Ispravno stajanje u ovome ajetu jeste kod riječi Allah, a nakon toga počinje novi smisao: **"I koji su u znanost upućeni..."** Tako bi prijevod značenja ovog ajeta glasio: **"A tumačenje njihovo zna samo Allah! Oni, pak, koji su u znanost upućeni govore: 'Mi u to vjerujemo; sve je to od našeg Gospodara.'"** Veliki broj ashaba i tabiina smatra da značenje nejasnih ajeta ne poznaje niko osim Uzvišeni Allah. Ovo je stav većine islamskih učenjaka.[1848] A Allah najbolje zna.

Postoje li ajeti u Kur'anu koji nemaju značenja

Pitanje: Da li u Kur'anu postoje ajeti koji nemaju značenja?

Odgovor: U Kur'anu ne postoji niti jedno jedino slovo koje nema svoje značenje i mudrost zbog koje je spomenuto u određenoj riječi ili ajetu po konsenzusu islamskih učenjaka. U Kur'anu postoje mutešabih (nejasni) ajeti

---

[1846] Vidjeti: *Mealimu usulil-fikh*, str. 232.
[1847] Prijevod značenja Ali Imran, 7.
[1848] Vidjeti: *El-Muhezzeb*, 2/513, od dr. Nemle.

čije pravo značenje zna samo Uzvišeni Allah, što, nikako, ne znači da ti ajeti nemaju svoje značenje, a Allah najbolje zna.

Kako se odnositi prema onima koji pričaju o vjeri bez znanja

Pitanje: Kako tretirati ljude koji pričaju o vjeri bez ikakvog znanja i izdaju fetve?

Odgovor: Nije dopušteno pričati o islamu osim s dokazom iz Kur'ana, hadisa, konsenzusa ili analogije. Kada je riječ o običnim muslimanima, oni ne smiju izdavati fetve ni u kom slučaju, niti ih je dopušteno slijediti u onome što govore, osim ako se radi o jasnom propisu. Imam Kurtubi kaže: "Učenjaci su jednoglasni u mišljenju da obični svijet mora slijediti one u čije znanje se ne sumnja. Isto tako, nema razilaženja među učenjacima da je običnim muslimanskim masama zabranjeno izdavanje fetvi zbog njihovog neznanja."[1849] A Allah najbolje zna.

Slijepo slijeđenje

Pitanje: Možete li nam nešto kazati o slijepom slijeđenju?

Odgovor: Slijepo slijeđenje jeste uzimanje određenog mišljenja bez poznavanja argumenata na kojem se ono temelji. Ako osoba uzima dokaze iz Kur'ana, hadisa, konsenzusa i analogije, to se ne smatra slijepim slijeđenjem (ar. taklid), već slijeđenjem (ar. ittiba). Slijeđenje određenog mišljenja nakon vaganja dokazâ također se ne smatra slijepim slijeđenjem, već odabirom prioritetnijeg mišljenja (ar. terdžih). Onome ko slijepo slijedi nije dopušteno da drugo mišljenje smatra slabim ili ništavnim, jer on nije od onih kojima je dozvoljen idžtihad u tim pitanjima. Slijepo slijeđenje dopušteno je u pitanjima u kojima je dopušten idžtihad, a ne u pitanjima u kojima nema idžtihada, a Allah najbolje zna.

[1849] Vidjeti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 11/290.

Slijeđenje mezheba ili Vjerovjesnikovog, sallallahu alejhi ve sellem, sunneta

Pitanje: Da li je obaveza slijediti određeni mezheb ili Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet?

Odgovor: Nema sumnje da položaj današnjih muslimana ovisi o njihovom držanju za sunnet, jer Uzvišeni Allah učvršćuje na zemlji one koji se vladaju po normama koje je uspostavio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Jedini put koji vodi muslimane ka prosperitetu i konvergenciji na ovom i budućem svijetu jeste prakticiranje izvornog islama kao idealnog sistema u ljudskom životu. Obaveza je vjernicima da se u svemu pokore Allahu i Njegovu Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Uzvišeni Allah rekao je:

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥٓ أَمْرًا أَن يَكُونَ لَهُمُ ٱلْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ ۗ وَمَن يَعْصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدْ ضَلَّ
ضَلَٰلًا مُّبِينًا ﴿٣٦﴾﴾

"Kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, onda ni vjernik ni vjernica nemaju pravo da po svome hiru postupe. A oni koji su nepokorni Allahu i Poslaniku, u očitoj su zabludi."[1850] U drugom ajetu stoji:

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا۟ فِىٓ أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ
وَيُسَلِّمُوا۟ تَسْلِيمًا ﴿٦٥﴾﴾

"I tako mi Gospodara tvoga, oni neće istinski vjerovati dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate i da onda zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete i dok se sasvim ne pokore."[1851] Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Meni je objavljen Kur'an i s njim nešto slično njemu."*[1852]

[1850] Prijevod značenja El-Ahzab, 36.
[1851] Prijevod značenja En-Nisa, 65.
[1852] Ebu Davud, 4604, Ahmed, 4/130, i Tahavi, u djelu *Šerhul-meani*, 4/209, s vjerodostojnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 1/516. Pod riječima: *"...i s njim nešto slično njemu"* misli se na sunnet.

Brojni su dokazi koji obavezuju na slijeđenje sunneta. Iz navedenih ajeta i hadisa može se uočiti da je sunnet neprikosnoveni izvor islama i da nije ispravno slijediti bilo čije stavove i mišljenja ako se kose s riječima ili djelima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Islamski učenjaci tumačili su Kur'an i sunnet na osnovu raspoloživih argumenata. Nisu slijepo slijedili mišljenja svojih prethodnika, naročito ako se radi o pitanjima za koja ne postoje kategorički dokazi. Bili su daleko od svake slijepe pristrasnosti. Nisu odstupali od sunneta kada se potvrdi njegova vjerodostojnost, znajući da mišljenja učenjaka ne mogu zamijeniti objavu.

Jednog je dana imam Šafija spomenuo hadis i potvrdio njegovu vjerodostojnost, pa ga neko od prisutnih upita da li prihvata rad po tom hadisu. Imam Šafija naljutio se i upitao: "Smatraš li me kršćaninom ili si me možda vidio u crkvi? Da li sam to sebe opasao zunnarom. Zar da prenosim hadis a ne prihvatim rad po njemu?!" U ovome kontekstu navodi je imam Sujuti u djelu *Miftahul-dženna,* str. 16. Smisao ovog predanja zabilježio je Ebu Nuajm u djelima *Hil'jetul-evlija*, 9/106, i *Zikru ahbari Asbehan*, 1/174, s vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Poznati tabiin Mudžahid b. Džebr izjavio je: "Od svakog se prihvata i odbija, osim od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem."[1853] Ove se riječi također pripisuju Ibn Abbasu i imamu Maliku.

Abdullah b. Mubarek prenosi da je imam Ebu Hanife rekao: "Kada Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nešto kaže, to je neprikosnoveno, a kada kažu ashabi, možemo birati između njihovih mišljenja. A kada je riječ o izjavama tabiina, njihove ćemo izjave razmatrati."[1854]

Veliki hadiski autoritet Ebu Bekr b. Huzejme govorio je: "Ničije se riječi ne mogu uporediti s Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima, ako su vjerodostojno prenesene."[1855]

Identično ovome kazao je Omer b. Abdulaziz.[1856]

[1853] Ebu Nuajm, u djelu *Hil'jetul-evlija*, 3/300, Hatib, u djelu *El-Fekihu vel-mutefekkih*, 1/441, i Bejheki, u djelu *El-Medhal*, 1/107, s vjerodostojnim lancem prenosilaca.

[1854] Ibn Abdulberr, u djelu *El-Munteka*, str. 145, i Bejheki, u djelu *El-Medhal*, 1/111, s dobrim lancem prenosilaca.

[1855] Bejheki, u djelu *El-Medhal*, 1/106, Hatib, u djelu *El-Fekihu vel-mutefekkih*, 1/536, i Kajserani, u djelu *Tezkiretul-huffaz*, 2/728, sa ispravnim lancem prenosilaca.

[1856] Darimi, 432, Adžurri, u djelu *Eš-Šeria*, 1/182, Ibn Nasr Mervezi, u djelu *Es-Sunna*, 96, Ibn Batta, u djelu *El-Ibana*, 1/60, Herevi, u djelu *Zemmul-kelami ve ehlihi*, 3/12 i 5/27, i Hatib, u djelu *El-Fekihu vel-mutefekkih*, 1/508, s dobrim lancem prenosilaca.

Vidimo da su naši prethodnici sunnet smatrali osnovom koja treba suditi među ljudima. Niko od njih nije obavezivao na slijeđenje nekoga od islamskih učenjaka ponaosob, jer nepogrješivost u vjeri pripada samo poslanicima, dok učenjaci mogu pogriješiti u interpretiranju pravnih pitanja, bez obzira na stupanj njihove znanosti. Najistaknutije islamske ličnosti i osnivači velikih pravnih škola nisu dopustili da ih neko slijepo slijedi ili preferira njihova mišljenja nad Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, hadisima.

Imam Ebu Hanife rekao je: "Kada se ustanovi vjerodostojnost hadisa, to je moje mišljenje."[1857] Imam Ibn Abidin ove riječi pripisuje imamima četiri pravne škole.

Isto ovo se prenosi od Ebu Sevra.[1858]

Imam Malik govorio je: "Ja sam čovjek, pogodim i pogriješim. Kada vidite da se moje mišljenje podudara s Kur'anom i hadisom, prihvatite ga, u protivnom ga odbacite."[1859]

Od imama Šafije prenose se sljedeće izreke: "Učenjaku nije dopušteno zapostaviti Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi zbog nečijeg mišljenja"[1860];

"Ako vidite u mojim knjigama da se nešto kosi s Vjerovjesnikovim, sallallahu alejhi ve sellem, sunnetom, sunnet prihvatite, a moje mišljenje odbacite"[1861];

"Ako vam spomenem ispravan hadis pa ostavim rad po njemu, znajte da sam izgubio razum"[1862];

"Muslimani su jednoglasni u mišljenju da nije dopušteno ostaviti vjerodostojan hadis zbog nečijeg mišljenja"[1863];

1857 *Hašijetu Ibni Abidin*, 1/385.

1858 Vidjeti: *Sijeru ealamin-nubela*, 10/35 od imama Zehebija.

1859 Vidjeti: *Mevahibul-Dželil*, 3/40, *El-Ihkam*, 6/244, od Ibn Hazma, i *Ialamul-muvekkiin*, 1/75, od Ibnul-Kajjima.

1860 Vidjeti: *El-Umm*, 7/260, od imama Šafije, i *Hil'jetul-evlija*, 9/107.

1861 Bejheki, u djelu *El-Medhal*, 1/205, i Hatib, u djelu *El-Fekihu vel-mutefekkih*, 1/389, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *El-Medžmu*, 1/136, *Mevahibul-Dželil*, 1/400, *Avnul-Mabud*, 2/323, *Šerhuz-Zurkani*, 1/407, *Tuhfetul-ahvezi*, 1/456, *Subulus-selam*, 4/38, i *Kešfuz-zunun*, 1/826.

1862 Bejheki, u djelu *El-Medhal*, 1/205, i Hatib, u djelu *El-Fekihu vel-mutefekkih*, 1/389, sa ispravnim lancem prenosilaca.

1863 Vidjeti: *Ialamul-muvekkiin*, 1/7.

"Odričem se svojih mišljenja koja nisu u skladu s Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, sunnetom, i slijedim hadis."[1864]

Imam Ahmed govorio je: "Ne slijedite ni mene, ni Malika, ni Šafiju, ni Evzaija, ni Sevrija, već uzmite odakle su oni uzeli."[1865]

Govoreći o jednom slabom hadisu, imam Ibn Hazm, osnivač bukvalističke pravne škole, zapisao je: "Da je ispravan, rado bih ga prihvatio, i ne bih ga ostavio zbog nekakvih drugih mišljenja."[1866] Na drugom mjestu je zapisao: "Kada je riječ o nama, ničije riječi nisu (kategoričan) dokaz osim riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Da postoji ispravno predanje od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, o ovom pitanju, prihvatili bismo ga i zadovoljili se time."[1867] Ovo se odnosi na one koji mogu vagati argumente i odabirati prioritetniji stav, a ne na obične ljude koji su obavezni slijediti učenjake, a Allah najbolje zna.

Smiju li muslimani u Bosni slijediti hanefijski mezheb

Pitanje: Smiju li muslimani u Bosni slijediti hanefijski mezheb?

Odgovor: Obični svijet dužan je slijediti učenjake, budući da nisu u stanju samostalno se vraćati na izvore i odabirati jača mišljenja. Šejhul-islam Ibn Tejmijje kaže: "Većina islamskih učenjaka smatra da je slijepo slijeđenje načelno dopušteno. Onaj ko može idžtihaditi, on neće slijepo slijediti, za razliku od onoga koji nije u mogućnosti samostalno idžtihaditi, on će slijepo slijediti."[1868] Ibn Abdulberr veli: "Među islamskim učenjacima nema razilaženja da obični svijet mora slijediti učenjake i da se na njih odnose riječi Uzvišenog:

﴿فَسۡـَٔلُوٓاْ أَهۡلَ ٱلذِّكۡرِ إِن كُنتُمۡ لَا تَعۡلَمُونَ ﴿٤٣﴾﴾

'Pitajte učene ako ne znate.'[1869] Ovaj konsenzus spominje i imam Kurtubi u svom tefsiru.[1870] Učenjaci su jednoglasni u mišljenju da slijepac u mora

---

1864 Ebu Nuajm, u djelu *Hil'jetul-evlija*, 9/107. Vidjeti: *Ialamul-muvekkiin*, 2/285.

1865 Vidjeti: *Sifetu salatin-Nebi*, str. 53, *Ialamul-muvekkiin*, 2/201, i *El-Kavlul-mufid*, 1/61, od imama Ševkanija.

1866 Vidjeti: *El-Muhalla*, 10/408.

1867 Vidjeti: *El-Muhalla*, 5/75.

1868 Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 20/112-113.

1869 Prijevod značenja En-Nahl, 43.

upitati za pravac kible, ako ne zna, tako onaj ko je slijep po pitanju šerijatskog znanja mora pitati učenog. Učenjaci su također jednoglasni u mišljenju da običnom svijetu nije dopušteno izdavanje fetvi."[1871] Međutim, običan musliman, po preferirajućem mišljenju, nije dužan slijediti određenu pravnu školu, niti određenog učenjaka, već je dužan pitati nekoga od učenih ako ne zna.[1872] Imam Nevevi veli: "Običan čovjek nije dužan slijediti određenu pravnu školu već može pitati koga želi od učenjaka, ali ne smije tražiti samo olakšice."[1873] Izz b. Abdusselam izdao je sljedeću fetvu: "Dopušteno je slijeđenje jednog od četiri imama ili slijeđenje jednog u jednom, drugog u drugom pitanju, ali nije dopušteno slijediti olakšice."[1874] Običnom muslimanu nije dopušteno da, nakon što dobije odgovor od učenog, ide kod drugog i ponovo pita u želji da dobije neosnovane olakšice, a Allah najbolje zna.

Osnivači mezheba i njihovi sljedbenici

Pitanje: Da li su osnivači mezheba tražili da ih ljudi slijede?

Odgovor: Niko od učenjaka iz prvih ni potonjih generacija nije zahtijevao od muslimana da ga slijepo slijede. Naprotiv, svi su zabranjivali da se njihovi stavovi poistovjete s Kur'anom i hadisom. S tim u vezi šejhul-islam Ibn Tejmijje ostavio je sljedeći zapis: "U vjerodostojnim predanjima stoji da su osnivači pravnih škola zabranjivali da ih neko slijepo slijedi, i tražili su od ljudi da ostave njihova mišljenja koja su u koliziji s kur'ansko-hadiskim tekstovima."[1875] Neki šafijski učenjaci smatraju da nije dopušteno pripisati imamu Šafiji njegovo mišljenje koje je u suprotnosti s Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, hadisom.[1876] To su vjerovatno rekli povodeći se za Šafijinom izjavom: "Kada se ustanovi da je određeni hadis vjerodostojan, to je moj mezheb", a Allah najbolje zna.

1870 Vidjeti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 11/290.
1871 Vidjeti: *Džamiul-bejan*, 2/989, od Ibn Abdulberra.
1872 Uporediti: *Ialamul-muvekiin*, 6/203-205.
1873 Vidjeti: *Revdatut-talibin*, 11/117.
1874 Vidjeti: *Fetavel-Iz b. Abdisselam*, str. 122.
1875 Vidjeti: *Medžmuatul-fetva*, 20/10.
1876 Vidjeti: *Ialamul-muvekiin*, 6/161.

Jesu li riječi ashabâ dokaz u šerijatu

Pitanje: Jesu li riječi ashabâ dokaz u šerijatu?

Odgovor: Ako se radi o pitanjima u kojima za idžtihad nema mjesta, ashab takvu stvar ne može kazati po svome nahođenju, i tada njegove riječi imaju status merfu-hadisa. Neki su učenjaci ovo pravilo ograničili samo na ashabe koji nisu prenosili israilijate. Ako je, pak, kazao stvar u kojoj postoji mogućnost idžtihada, i niko od ashaba nije kazao suprotno tome, tada se smatra prešutnim konsenzusom ashaba koji je dokaz po većini učenjaka.[1877] Ako se ashabi raziđu o određenom pitanju, tada njihove riječi nisu dokaz. Šejhul-islam Ibn Tejmijje napominje: "Kada se ashabi raziđu, tada se treba vratiti Kur'anu i hadisu, jer mišljenja nekih od njih nisu dokaz nad mišljenjima drugih ashaba po konsenzusu islamskih pravnika."[1878] Ako se riječi ashaba kose s hadisom, tada je obaveza raditi po Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima, a zapostaviti riječi ashaba. Islamski učenjaci razilaze se o pitanju čemu se daje prednost: riječima ashaba ili analogiji, a Allah najbolje zna.

Izostavljanje sunneta u žurbi

Pitanje: Da li je dopušteno izostavljanje sunneta ako se čovjeku žuri?

Odgovor: Sunnet je ono što Zakonodavac traži (preporučuje) da se čini, ali ne kategoričkom naredbom. Prema tome, dopušteno je ostaviti sunnete, naročito ako čovjek ima potrebu, kao naprimjer, žurba, bolest i sl. Kada bi musliman bez ikakvog razloga izostavio, naprimjer, podnevske sunnete, ni tada ne bi bio grješan. Grješan bi bio u slučaju da vjeruje da je ostavljanje sunneta pohvalna stvar ili da za prakticiranje sunneta počinilac nema nagradu, a Allah najbolje zna.

Da li se ispravni hadisi mogu suprotstavljati logici

Pitanje: Da li se ispravni hadisi mogu suprotstavljati logici?

[1877] Vidjeti: *Medžmuatul-fetva*, 20/12, *Ialamul-muvekiin*, 5/548-550, i *Muzekitetu usulil-fikh*, str. 256.

[1878] Vidjeti: *Medžmuatul-fetva*, 20/12.

Odgovor: Poslanikovi, sallallahu alejhi ve sellem, hadisi koji su preneseni vjerodostojnim putevima ne mogu se suprotstavljati jedni drugima niti se mogu suprotstavljati zdravoj logici. Sve što je Allahov Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao sušta je istina, i nju mora potvrditi zdrava logika. Međutim, neki hadisi lahko se razumijevaju i njihovu mudrost i ljepotu može dokučiti svaki čovjek svojim razumom. Druga vrsta vezana je za nevidljivi svijet općenito. U mnogo slučajeva, kada je riječ o ovoj vrsti pitanja, razum nema udjela u podrobnom shvatanju, već je dužan da potvrdi ono što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao, makar ne shvatio pravu bit i kakvoću onoga što će se dešavati, a Allah najbolje zna.

RAZNOVRSNI ODGOVORI

Abdest, nijjet, ruku' i sedžda; spavanje između ikindije i akšam-namaza

Pitanje: Kako se upotpunjuju ruku' i sedžda? Da li je suvišno donijeti nijjet riječima? Da li se abdest treba zanijjetiti za jednu ili za više stvari? Da li je pokuđeno učiti Kur'an, klanjati nafile i spavati između ikindije i akšam-namaza? Kada je sunnet postiti?

Odgovor: Upotpunjavanje ruku'a i sedžde obaveza je. Namaz u kojem ova dva rukna nisu upotpunjena nije ispravan. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom je prilikom vidio čovjeka da klanja ne upotpunjavajući ruku', a sedždu je činio kao pijetao kada kljuca zrnje, pa je taj njegov namaz ovako prokomentirao: "*Kada bi umro na ovome što čini, ne bi umro kao sljedbenik Muhammedovog, sallallahu alejhi ve sellem, ummeta. On liči na gladnog čovjeka koji jede hurme: uzme jednu ili dvije koje mu ništa ne koriste, niti glad utole.*"[1879] U autentičnom predanju stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Najgori kradljivci jesu oni koji kradu od svoga namaza.*" "Allahov Poslaniče, kako se krade od namaza?!", upitaše ashabi, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: "*Neupotpunjavanjem ruku'a i sedžde.*"[1880] Imam Buharija zabilježio je predanje u kojem stoji da je Huzejfe, radijallahu anhu, vidio nekog čovjeka da klanja, ali ne upotpunjava ruku' i sedždu, pa mu je rekao: "Nisi klanjao, a kada bi umro na tome, ne bi umro na fitri na kojoj je stvoren Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem." Imam Bezzar u svome *Musnedu*, 7/241-242/2819, dodaje da je taj čovjek rekao kako već četrdeset godina tako klanja, pa mu je Huzejfe b. Jeman, radijallahu anhu, rekao: "Allaha mi, nisi obavljao namaz četrdeset godina." U nekim predanjima, opet, stoji da će ljudi klanjati šezdeset godina, a njihovi namazi neće biti primljeni, jer neće upotpunjavati ruku' i sedždu. Jedno takvo zabilježio je Asbehani u djelu *Et-Tergib*, 2/236, s dobrim lancem prenosilaca.[1881] Ibn Mes'ud prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Nije ispravan namaz onoga čovjeka koji ne smiri leđa na ruku'u i na*

[1879] Bejheki, Ibn Huzejme i Taberani, 4/115-116/3840, s dobrim lancem prenosilaca, tvrde imam Munziri i Hejsemi.

[1880] Ahmed i Ibn Hibban, 5/206/1888, sa ispravnim lancem prenosilaca, tvrde imam Hakim, Zehebi i Busiri.

[1881] Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 6/1/81.

sedždi."[1882] Navevši ovaj hadis, imam Ševkani konstatirao je: "Hadis je dokaz da je smirivanje leđa na ruku' i sedždi obavezno. Većina islamskih pravnika smatra da nije validan namaz onoga ko tako ne čini."[1883] U drugom predanju stoji da Uzvišeni Allah ne obraća pažnju na namaz čovjeka koji se ne smiruje na ruku' i sedždi.[1884] Imam Kurtubi naveo je i potvrdio Ibn Abdulberrove riječi: "Nije ispravan ruku', ni stajanje poslije ruku'a, ni sedžda, ni sjedenje između dvije sedžde sve dok se klanjač potpuno ne smiri u svakom položaju. I to je stav većine učenjaka."[1885] Dakle, neophodno je paziti na način obavljanja namaza, jer je primljen samo onaj namaz koji se ispravno obavi. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio je: "Čovjek klanja a od namaza mu bude upisana samo desetina, ili devetina, ili osmina, ili sedmina, ili šestina, ili petina, ili četvrtina, ili trećina, ili polovina."[1886]

Nijjet za namaz i sve druge ibadete donosi se isključivo srcem. Šejhul-islam Ibn Tejmijje kaže: "Nijjet za abdest, gusul, tejemmum, namaz, hadždž, zekat, iskupnine i ostale ibadete ne donosi se riječima već srcem, i to po konsenzusu islamskih učenjaka. Nijjet riječima uvedena je stvar. To nije preneseno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ni od ashaba. Uprkos tome, ummet je danas uveliko iskušan ovom ružnom novotarijom."[1887] Njegov učenik Ibnul-Kajjim tvrdi: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, otpočinjao je namaz s tekbirom: Allahu ekber. Nijjet nikada nije izgovarao naglas, niti ijedan ashab, niti ijedan od četiri imama. O izgovaranju nijjeta naglas nema ni ispravnih ni neispravnih hadisa."[1888] Veliki hanefijski učenjak Ibn Ebul-Izz konstatirao je: "Imami četiri pravne škole jednoglasni su u mišljenju da se nijjet donosi srcem, i nije nam poznato da su govorili ljudima: 'Izgovarajte nijjet riječima.'"[1889] Šejh Ibn Baz u djelu *El-Fetava*, 1/237, tvrdi sljedeće: "Izgovaranje nijjeta riječima jeste novotarija.

[1882] Tirmizi, Nesai i Darekutni, 1/340/1301, sa ispravnim lancem prenosilaca, tvrde imam Tirmizi, Darekutni, Iraki, Sujuti i Ševkani.

[1883] Vidjeti: *Nejlul-evtar*, 2/252, i *El-Kavlul-mubin fi ahtail-musallin*, str.120-121.

[1884] Dija Makdisi, u djelu *El-Muhtara*, 8/167/183, Taberani, 8/405-406/8261, s vjerodostojnim lancem prenosilaca, a imam Hejsemi, u djelu *Medžmeuz-zevaid*, 4/22, tvrdi da su njegovi prenosioci pouzdani.

[1885] Vidjeti: *Tefsirul-Kurtubi*, 1/347.

[1886] Ebu Davud i Ebu Ja'la, 3/189-190/1615, s dobrim lancem prenosilaca.

[1887] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava* 22/140-141.

[1888] Vidjeti: *Zadul-mead* 1/136-137.

[1889] Vidjeti: *El-Kavlul-mubin*, str. 94.

Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet upućuje da se nijjet donosi srcem. Nema pouzdanih dokaza da su Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ashabi i učenjaci (prvih generacija) izgovarali nijjet riječima."[1890] Isti je slučaj s nijjetom za abdest: nijjet se donosi srcem, a prije abdesta se izgovori bismilla, tim prije jer je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nije ispravan namaz onoga ko nema abdesta, a abdest nije ispravan ako se prije njega ne spomene Allahovo ime."*[1891]

Učenje Kur'ana između ikindije i akšam-namaza nije pokuđeno. To je poželjno činiti u bilo koje doba dana ili noći. Također, nije pokuđeno spavati između ova dva namaza. Predanje koje govori o tome nije vjerodostojno.[1892] Koliko znamo, ne postoji validan dokaz koji zabranjuje spavanje nakon ikindija-namaza, a Allah najbolje zna.

Većina pravnika zabranjuje klanjanje nakon ikindija-namaza, na osnovu sljedećeg hadisa: *"Nema namaza poslije sabah-namaza, dok sunce ne izađe, niti poslije ikindija-namaza, dok sunce ne zađe."*[1893] Ali neki učenjaci smatraju da je zabranjeno klanjati samo onda kada sunce počne mijenjati boju iz jako žute u blago crvenu. U tom smislu povode se za predanjem koje je prenio Alija, radijallahu anhu, a gdje je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio namaz nakon ikindije, osim ako je sunce još visoko, tj. nije se počelo približavati horizontu.[1894]

Lijepo je postiti sljedeće dane: šest dana u ševvalu, dan Arefata (ako čovjek nije muhrim), dan Ašure, svaki drugi dan, ponedjeljak i četvrtak, bijele dane (13., 14. i 15.) svakon lunarnog mjeseca, prvih deset dana mjeseca zul-hidždže, zatim, sunnet je mnogo postiti u mjesecu ša'banu i

---

1890 Ko želi saznati više detalja o pitanju neka pogleda sljedeća djela: *El-Evsat*, 3/71, *El-Idžma*, str. 42-58, i *El-Medžmu*, 5/186-187.

1891 Ebu Davud, Ibn Madže i Hakim, 1/245/519, sa ispravnim lancem prenosilaca.

1892 Ebu Ja'la, 4/278/4897, Dejlemi, 3/493/5534, i neki drugi muhaddisi, s ništavnim (izuzetno slabim) lancem prenosilaca. Vidjeti: *El-Mevduat*, 3/466, od Ibnul-Dževzija, *Ithaful-hajeretil-mehera*, 5/543, od imama Busirija, *Es-Silsiletud-daifa*, 1/112-114, i *Daiful-džamia*, str. 845, od šejha Albanija.

1893 Buharija i Muslim.

1894 Ebu Davud, Nesai, Tajalisi, Tahavi i Ahmed, 1/129. Vjerodostojnim su ga ocijenili sljedeći učenjaci: Ibn Hazm, u djelu *El-Muhalla*, 2/271, Iraki, u djelu *Tarhut-tesrib*, 2/187, i Ibn Hadžer, u djelu *Fethul-Bari*, 2/63.

muharremu. Dokazi za ovo mogu se naći u knjizi *Svojstva Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, posta*, str. 25-34, a Allah najbolje zna.

Izvod i autentičnost hadisa "*O skupino Kurejšija, došao sam da vas koljem!*"

Pitanje: Čuo sam da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u mekkanskom periodu rekao mnogoboščima: "*O skupino Kurejšija, došao sam da vas koljem!*" Ko je zabilježio ovaj hadis, i da li je vjerodostojan?

Odgovor: Ove je riječi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovorio pred Kurejšijama nakon što je Ukbe b. Ebu Muajt oborio Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na koljena i pokušao ga udaviti svojom odjećom dok je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao iza Mekami Ibrahima. Ebu Bekr je pritrčao i podigao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, govoreći: "Zar ćete ubiti čovjeka zato što kaže moj je Gospodar Allah?!" Nakon što je završio s namazom, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao je pored poglavara Kurejša koji su hladovali pored Kabe i rekao im: "*O skupino Kurejšija, tako mi Onoga u Čijoj je ruci moj život, nisam poslan nego da vas koljem*", pokazavši rukom preko vrata.[1895] Ovaj je događaj zabilježio i imam Buharija u *Sahihu*, 3678 i 3856, ali nije zabilježio ove Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi, a Allah najbolje zna.

Ogovaranje

Pitanje: Da li se smatra ogovaranjem ako moj muž i ja pričamo o njegovoj sestri u odsutnosti komentirajući ružne riječi koje nam je rekla napadajući nas?

Odgovor: Ogovaranje je da čovjek govori o svom bratu u njegovom odsustvu ono što mu nije drago. Nemojte komentirati ono što vam je ona rekla! To nije korisno ni za vas ni za nju. Trebate je savjetovati i moliti Allaha, dželle šanuhu, da je uputi na Pravi put. Strpite se na uvredama i ne požurujte, možda čas njihove upute još nije došao, a Allah najbolje zna.

[1895] Ibn Hibban, 8/188/6535, Ebu Ja'la, 6/240/7301, i Ibn Ebu Šejbe, 7/332/36550, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 6/16, i *Sahihu mevaridiz-zam'an*, 2/131.

Opravdanost riječi: „Šehid, ako Bog da"

Pitanje: Da li je dopušteno za čovjeka koji pogine na Allahovom putu reći da je šehid a ne dodati ako Bog da? U Buharijinom *Sahihu* čitamo da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjivao da se za nekoga kaže šehid.

Odgovor: Za čovjeka se može kazati da je šehid sudeći po ljudskim mjerilima; sudimo po onome što vidimo. Zabranjeno je kategorički tvrditi da je neko preselio kao šehid ili da je stanovnik Dženneta, osim kada je riječ o ljudima za koje postoji dokaz u Kur'anu ili hadisu da su šehidi, odnosno, stanovnici Dženneta.[1896] Imam Buharija zabilježio je dugo predanje u kojem stoji da su ashabi za nekog čovjeka koji se žestoko borio protiv mnogobožaca rekli da će dobiti najveću nagradu za to. Kada je to čuo, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"On je stanovnik Vatre!"* Ashabi su ga zbog toga slijedili. U jednoj je bitki zadobio teške rane, pa se ubio sabljom. U hadisu koji je zabilježio imam Muslim stoji da su ashabi nakon bitke na Hajberu govorili: "Taj i taj je šehid, taj i taj je šehid ", sve dok nisu prošli pored jednoga čovjeka i ponovili: "Šehid!" Kada je to čuo, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: *"Nikako! Vidio sam ga u Vatri zbog ogrtača koji je utajio od ratnog plijena."* Iz prethodnih hadisa vidimo da Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nije osudio ashabe zbog njihovih riječi da je neko šehid, tim prije jer su oni govorili shodno onome što vide. Vidimo da svaki borac nema nagradu, niti je svaki poginuli šehid, stoga nije ispravno kategorički tvrditi da je neko šehid, a Allah najbolje zna.

Da li čovjek može zamoliti nekoga za uslugu i zahvaliti na njoj

Pitanje: Da li čovjek može zamoliti nekoga za uslugu i zahvaliti na njoj?

Odgovor: Nema zapreke u tome da čovjek zamoli nekoga za uslugu i zahvali mu na tome. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Ko nije zahvalan ljudima, nije zahvalan ni Allahu."*[1897] Najbolji način zahvaljivanja jesu riječi: "Džezakellahu hajren" – "Allah te nagradio dobrim".

[1896] Vidjeti: *Fethul-Bari*, 6/106.
[1897] Ibn Hibban i Tirmizi, koji ga je ocijenio vjerodostojnim.

Ako se čovjek zahvali drugim riječima koje nisu u suprotnosti s islamskim učenjem, nije pogriješio. Svakako, zahvala ljudima ograničena je, shodno učinjenoj usluzi, dok apsolutna zahvala pripada isključivo Svemogućem Allahu, a Allah najbolje zna.

Ljetovanje na moru

Pitanje: Da li je zabranjeno ljetovanje na moru?

Odgovor: Ljetovanje na moru poznato u ovim vremenima zabranjeno je po konsenzusu islamskih učenjaka, tim prije jer se tamo otkrivaju stidna mjesta, a njih je zabranjeno pokazivati, miješa se s takvim ljudima, gleda se u golotinju, pomaže razvrat koji je Svevišnji Allah strogo zabranio itd.

Smrt uoči petka i petkom

Pitanje: Da li je autentičan hadis u kojem Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kaže da će onaj ko preseli na ahiret u petak ili uoči petka biti sačuvan iskušenja u kaburu? Allah vas nagradio!

Odgovor: Spomenuti hadis zabilježili su imam Tirmizi, Ahmed, Ebu Ja'la i neki drugi muhaddisi. Kada je riječ o njegovoj autentičnosti, islamski učenjaci imaju oprečne stavove: imam Tirmizi, Ahmed Šakir i neki drugi smatraju ga slabim.[1898] A Allah najbolje zna.

Da li je muslimanima dopušteno da papu nazivaju Sveti otac

Pitanje: Da li je muslimanima dopušteno da papu nazivaju Sveti otac, i da li je dopušteno izražavati saučešće kršćanima zbog papine smrti? Ljudi su u dilemi. Neki čak tvrde da je papa bio vjernik! Šta vi kažete?

Odgovor: Islamski učenjaci imaju podijeljena mišljenja u vezi s izražavanjem saučešća nevjerniku. Naime, neki to dopuštaju općenito, drugi zabranjuju općenito, a neki prave razliku u pogledu umrlog: ako je umrli –

[1898] Vidjeti: *El-Musned*, 6/153, s opaskama šejha Ahmeda Šakira. Dok šejh Albani drži da je dobar, tvrdeći da mu taj status daje mnoštvo lanaca prenosilaca. Albanijevo mišljenje dijeli imam Mubarekfuri, u djelu *Tuhfetul-ahvezi*, 4/136.

musliman dopuštaju, u protivnom ne. Također se mora praviti razlika između nevjernika koji se bore protiv islama i sprečavaju širenje Allahovog svjetla i onih koji su se zabavili sobom i ne diraju muslimane. Zabranjeno je vjerske poglavare drugih religija nazivati svecima. Zar može biti svet onaj ko je pripisao druga Stvoritelju svjetova, čineći jasno nevjerstvo riječima i djelima?! Zar se ne zaslužuje vječni boravak u džehennemskoj vatri smatranjem da Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije poslanik, ili da nije posljednji poslanik, ili da nije poslan svim ljudima, ili da je Kur'an djelo čovjeka, ili da je Isa, alejhis-selam, Allahov sin, ili da je bog, ili jedan od trojice, ili smatrati da je ubijen, ili razapet, ili da nije uzdignut, ili da će suditi ljudima na Sudnjem danu i sl. Časni Kur'an nedvosmisleno ukazuje da su kršćani i židovi nevjernici:

﴿لَّقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوٓاْ إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَٰثَةٍ وَمَا مِنْ إِلَٰهٍ إِلَّآ إِلَٰهٌ وَٰحِدٌ وَإِن لَّمْ يَنتَهُواْ عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ
الَّذِينَ كَفَرُواْ مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٣﴾﴾

"Nevjernici su oni koji govore: 'Allah je jedan od trojice!' A samo je jedan Bog! I ako se ne okane onoga što govore, nesnosna patnja će, zaista, stići svakog od njih koji nevjernik ostane."[1899] U vezi s židovima Svevišnji kaže:

﴿فَلَمَّا جَآءَهُم مَّا عَرَفُواْ كَفَرُواْ بِهِۦ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَٰفِرِينَ ﴿٨٩﴾﴾

"Kada im dođe istina koju poznaše, oni nevjerstvo počiniše, pa neka je Allahovo prokletstvo na nevjernike."[1900] U pogledu sljedbenika Knjige kaže:

﴿قُلْ يَٰٓأَهْلَ الْكِتَٰبِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِـَٔايَٰتِ اللَّهِ﴾

"Reci: 'O sljedbenici Knjige, zašto ne vjerujete u Allahova znamenja?!'"[1901] Također:

﴿يَٰٓأَهْلَ الْكِتَٰبِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِـَٔايَٰتِ اللَّهِ وَأَنتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿٧٠﴾ يَٰٓأَهْلَ الْكِتَٰبِ لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْبَٰطِلِ وَتَكْتُمُونَ
الْحَقَّ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٧١﴾﴾

1899 Prijevod značenja El-Maide, 73.
1900 Prijevod značenja El-Bekare, 89.
1901 Prijevod značenja Ali Imran, 98.

"O sljedbenici Knjige, zašto ne vjerujete u Allahove ajete, iako ih zorno vidite. O sljedbenici Knjige, zašto istinu neistinom zaogrćete, i krijete istinu iako je znate?!"[1902] Uzvišeni Allah naređuje Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem:

﴿ قُلْ يَٰٓأَهْلَ ٱلْكِتَٰبِ تَعَالَوْا۟ إِلَىٰ كَلِمَةٍ سَوَآءٍۭ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا ٱللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِۦ شَيْـًٔا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّن دُونِ ٱللَّهِ ۚ فَإِن تَوَلَّوْا۟ فَقُولُوا۟ ٱشْهَدُوا۟ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٦٤﴾ ﴾

"Reci: 'O sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko riječi, i vama i nama zajedničke, da nikoga osim Allaha ne obožavamo, da Mu ništa ne pridružujemo, i da jedni druge, pored Allaha, bogovima ne smatramo!'"[1903] Svako ko na Sudnji dan dođe kao nemusliman, sljedbenik druge vjere, bit će upropašten, bez obzira na djela koja je učinio:

﴿ وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ ٱلْإِسْلَٰمِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِى ٱلْءَاخِرَةِ مِنَ ٱلْخَٰسِرِينَ ﴿٨٥﴾ ﴾

"Ko bude želio neku drugu vjeru osim islama, neće mu biti primljena, i on će na onom svijetu biti upropašten."[1904] Zar pored kategoričkih značenja ovih, ali i brojnih drugih ajeta kazati da su sljedbenici Knjige vjernici! Ako su oni vjernici, šta onda znače Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi koje je zabilježio imam Muslim: *"Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moj život, za mene neće čuti nijedan pripadnik ovog ummeta, židov ni kršćanin, pa umre a ne povjeruje u ono s čime sam poslan, a da neće biti stanovnik u Vatri."* Učenjaci ehli-sunnetskog opredjeljenja jednoglasni su u mišljenju da su židovi i kršćani nevjernici (posebno njihove "duhovne" vođe) i da se ni u kom slučaju ne mogu smatrati vjernicima. Šejhul-islam Ibn Tejmijje kaže: "Onaj ko židove i kršćane ne smatra nevjernicima, nije musliman po konsenzusu svih muslimana."[1905] Imam Mensur Behuti tvrdi: "Onaj ko ne smatra nevjernicima sljedbenike drugih vjera mimo islama, kao kršćane i židove, ili ko sumnja u njihovo nevjerstvo, ili smatra njihovu vjeru ispravnom, nevjernik je."[1906] Zar nakon jasnih ajeta i hadisa i konsenzusa učenjaka iz prvih i potonjih generacija smatrati nevjernike – muslimanima,

[1902] Prijevod značenja Ali Imran, 70-71.
[1903] Prijevod značenja Ali Imran, 64.
[1904] Prijevod značenja Ali Imran, 85.
[1905] Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 27/464.
[1906] Vidjeti: *Keššaful-kina*, 6/170.

izazivajući tako Allahovu srdžbu na sebe! Ako pripisivanje djeteta Uzvišenom Allahu i negiranje posljednje Objave i Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nije nevjerstvo, onda na ovome svijetu nevjerstvo ustvari i ne postoji. Allahu dragi, sačuvaj nas zablude nakon što si nam na Pravi put ukazao, amin!

Da li je dopušteno držati akvarijum s ribama

Pitanje: Da li je dopušteno držati akvarijum s ribama?

Odgovor: Nema smetnje držati akvarium u kući stim da se ribe redovno hrane, da im se mijenja i održava temperatura vode, doprema neophodna količina kisika i drugo što je neophodno za njihov normalan život u akvariumu, a Allah najbolje zna.

Zaručna burma od bijelog zlata

Pitanje: Da li je dopušteno muškaracu nositi zaručnu burmu od bijelog zlata? Allah vas nagradio!

Odgovor: Dopušteno je muškaracu nositi srebreni prsten. Nošenje prstena nema veze sa zarukom; i nije legitimno dati prsten ili burmu kao zaruku. Darivanje prstena ili burme kao zaruke je nevjernički običaj. Naime, nevjernici bi uzimali prsten, stavili ga na vrh palca i kazali: "U ime oca", potom na vrh kažiprsta i kazali: "U ime sina", a potom na vrh srednjaka i kazali: "I duha svetog", a zatim bi ga stavili na domali prst (prstenjak) i kazali: "Amen." Ovako tvrdi Angela Talbot, kako se spominje u poznatom londonskom časopisu "Woman" br. 19, mart 1960. god.[1907]

Što se tiče zlata, ono je u osnovi žute boje i ne postoji prirodno bijelo zlato. Ono se dobiva talenjem žutog zlata pri čemu se dodaje posebna materija koja mijenja njegovu prvobitnu boju. Stoga bijelo zlato kao i žuto ima različite karatne vrijednosti. Tretman bijelog je kao tretman žutog zlata: dopušteno je ženama, zabranjeno muškarcima, a Allah najbolje zna.

[1907] Vidjeti: *Adabuz-zefaf*, str. 212-213, od šejha Albanija.

Spavanje između ikindije i akšam-namaza

Pitanje: Da li je dopušteno spavati između ikindije i akšam-namaza? Ovo pitam jer sam pročitala hadis u kojem stoji sljedeće: *"Onaj ko zaspi između ikindije i akšam-namaza pa poludi, neka kori samog sebe!"*. Moje prilike zahtijevaju da moja djeca i ja spavamo u to vrijeme. Kako da postupim? Allah vas nagradio!

Odgovor: Nema smetnje u spavanju između ikindije i akšam-namaza, bez obzira radilo se o odraslim osobama ili djeci. Navedni hadis zabilježili su: Ebu Ja'la, 4/278/4897, Dejlemi, 3/493/5534 i neki drugi muhaddisi, s izuzetno slabim lancem prenosilaca.[1908] Koliko nam je poznato, ne postoji validan dokaz koji zabranjuje spavanje u to vrijeme, a Allah najbolje zna.

Odnos prema muslimanima koji čine razvratna djela

Pitanje: U našem džematu postoji jedan po vanjštini dobar musliman: drži se islama, upozorava na Vatru, moli Allaha, dželle šanuhu itd., međutim, postoje dokazi da on ne preže od gledanja porno-literature, filmova toga žanra, štaviše, porno-literatura stiže na njegovu adresu, i Allah zna šta još. Kako se prema njemu odnositi, tim prije što on i pored tih činjenica poriče bilo kakvu vezu s tim stvarima?

Odgovor: Primarni cilj islamskog učenja jeste popravljanje ljudskih duša, prije vanjštine. Srce je osnova po kojoj se sve ravna. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Zaista u tijelu postoji organ koji, ako je zdrav, zdravo je cijelo tijelo, a ako je on bolestan, bolesno je cijelo tijelo: to je srce."*[1909] Zato se čovjekovi postupci i djela smatraju oličenjem onoga što je u srcu. Uzvišeni kori one koji govore jedno, a rade drugo:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ۝٢ كَبُرَ مَقْتًا عِندَ ٱللَّهِ أَن تَقُولُوا۟ مَا لَا تَفْعَلُونَ ۝٣ ﴾

"O vjernici, zašto govorite ono što ne činite, kako je ružno kod Allaha da govorite ono što ne činite."[1910] Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem,

---

1908 Vidjeti: *El-Mevduat*, 3/466, od Ibnul-Dževzija, *Ithaful-hajeretil-mehera*, 5/543, od imama Busirija, *Es-Silsiletud-daifa*, 1/112-114, i *Daiful-džamia*, str. 845.
1909 Buharija i Muslim.
1910 Prijevod značenja Es-Saff, 2-3.

obavijestio nas je o čudnim ljudima koji će imati ružan kraj na Sudnjem danu: *"Znam ljude iz mog ummeta koji će na Sudnji dan donijeti dobra djela poput velikih planina, pa će ih Allah pretvoriti u razasutu prašinu."* "Allahov Poslaniče, opiši ih, ko su oni, da ne budemo, i ne znajući, jedni od njih!", zatraži Sevban, radijallahu anhu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: *"Oni su vaša braća, vaši sunarodnjaci, klanjaju noćni namaz kao i vi, ali kada se osame i budu daleko od ljudi, prelaze Allahove granice."*[1911] Komentirajući ajet:

﴿ يَعْلَمُ خَآئِنَةَ ٱلْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِى ٱلصُّدُورُ ﴿١٩﴾ ﴾

"Allah zna izdajničke poglede i ono što grudi kriju"[1912], Ibn Abbas rekao je: "Čovjek stoji u društvu, pa kada pored njih prođe strankinja, pretvarajući se, obori pogled, a kada vidi da su oni oborili poglede i da ne mare za njom, krišom je gleda; ako pogledaju u njega, on ponovo obori pogled."[1913] A Sveznajući Allah zna i ono što je skrivenije od tajne. On će suditi Svojim robovima i otkriti pravu istinu o njima. Iskreni – u vječne ljepote, a nepokorni i varalice – u oganj užareni. Usama b. Zejd, radijallahu anhu, pripovijeda da je čuo Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori: *"Na Sudnjem danu dovest će se čovjek i baciti u Vatru, pa će mu crijeva ispasti i on će oko njih kružiti kao što magarac kruži u mlinskoj okretaljci. Stanovnici Vatre će se oko njega iskupiti i upitati ga: 'Šta to bi s tobom, čovječe? Zar nas nisi navraćao na dobro i odvraćao nas od zla?' On će odgovoriti: 'Jesam, navraćao sam na dobro, ali ga sam nisam činio, odvraćao sam od zla, a sâm sam ga činio.'"*[1914] Iz ovih i iz brojnih drugih argumenata možemo shvatiti opasnost lijepog govora koji nije popraćen djelima ili, bolje rečeno, slatke riječi, a gorka djela.

U postavljenom pitanju ima nejasnoća. Naime, tvrdnja da neko čini slične stvari, ne može se potvrditi osim preciznim uhođenjem, a uhođenje je zabranjeno Kur'anom, sunnetom i konsenzusom islamskih pravnika. Neko se požalio Ibn Mes'udu, radijallahu anhu, da se nekom čovjeku usta

---

1911 Ibn Madže i Taberani, u djelu *El-Evsat*. Imam Busiri i šejh Albani hadis smatraju vjerodostojnim. Vidjeti: *Misbahuz-zudžadža*, 4/246, i *Es-Silsiletus-sahiha*, 2/32.
1912 Prijevod značenja Gafir, 19.
1913 Ibn Ebu Šejbe, u djelu *El-Musannef*, 4/7/1722, i Sujuti, u djelu *Ed-Durrul-mensur*, 5/653.
1914 Buharija i Muslim.

prelijevaju od (tajnog) konzumiranja vina, pa je rekao: "Zabranjeno nam je uhođenje."[1915] Također, vaše riječi: "...i Allah zna šta još" ukazuju na sumnju za koju, vjerovatno, ne postoje validni dokazi. Osnova je da musliman ne čini ružna djela, osim ako postoje kategorični i nepobitni argumenti. U svakom slučaju, vaša je obaveza savjetovati brata i podsjetiti ga na Allaha. Nije ga ispravno bojkotirati, tada ostaje sam, a šejtan voli janje koje se odvoji od stada. Vjernici su kao jedno zdanje: podupiru, pomažu, podsjećaju, upozoravaju i savjetuju jedni druge. Bojkot bi bio legitiman samo kada biste znali da će se, nakon toga, promijeniti nabolje, odnosno, da šteta neće biti veća od koristi. A sve ovo pod uvjetom da postoje zbilja jasni dokazi protiv njega, a ne puke pretpostavke ili slabi i nedovoljno uvjerljivi argumenti. Po opredjeljenju ehli-sunnetskih provenijencija, u srcu vjernika može se objediniti iman i činjenje velikih grijeha, i da takav ne izađe iz okvira islama, osim ako činjenje tih grijeha smatra dopuštenim. Svaki musliman ima određene slabosti i prijestupe koje čini, veće ili manje. Stoga je obaveza da savjetujemo jedni druge i ukazujemo na naše propuste s ciljem popravljanja stanja, a ne s ciljem sramoćenja i ponižavanja. Imam Buharija zabilježio je predanje da je za vrijeme Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, živio čovjek koji se zvao Abdullah, a imao nadimak – magarac. Često se šalio s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i zasmijavao ga. Nekoliko puta je bičevan zbog konzumiranja vina. Jednoga dana, nakon što je doveden pred Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, neki ga je ashab grubo ukorio: "Allah ga prokleo, koliko je samo puta bičevan i opet pije!" Na šta je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odmah intervenirao: *"Ne proklinjite ga! Tako mi Allaha, ja znam da on voli Allaha i Njegovog Poslanika!"* A Allah najbolje zna.

Učenje ilahija

Pitanje: Da li je dopušteno ponekad učiti ilahije? Allah vas nagradio!

Odgovor: To je dopušteno pod uvjetom da glas ne prate muzički instrumenti i da ilahije ne sadrže tekst koji budi strasti. Pretjerano slušanje ilahija nije pohvalno. Ilahije su slične soli: mala količina daje lijep okus, a velika količina hranu kvari.

[1915] Ebu Davud i Taberani, sa ispravnim lancem prenosilaca.

Dijete iz mješovitog braka

Pitanje: Ja sam dijete iz mješovitog braka: otac je musliman, a majka nevjernica. Mogu li biti musliman i odlaziti u džamiju? Allah vas nagradio!

Odgovor: Naravno, možeš, zapravo ti si rođen kao musliman i u pitanjima vjere slijediš boljeg roditelja, u ovom slučaju oca. Između tebe i bilo kojeg drugog muslimana nema razlike. Po našem, islamskom učenju, svako se dijete rađa kao musliman, ali ga često njegovi roditelji izvedu iz islama i odvedu u Vatru. Zahvali se Allahu, dželle šanuhu, Koji te spasio Vatre, i ne dopusti nikome da te odvede s Pravog puta.

Odlazak u internet-klubove gdje se toči alkohol

Pitanje: Da li je dopušteno odlaziti u internet-klubove u kojima se prodaje i toči alkohol zbog prikupljanja informacija sa islamskih web-stranica? Allah vas nagradio!

Odgovor: Muslimanu nije dopušteno ulaziti u prostorije u kojima se toči alkohol, na osnovu hadisa: *"Ko vjeruje u Allaha i u Sudnji dan, neka ne sjedi na mjestima gdje se toči i konzumira alkohol."*[1916]

Razlog umanjivanja dobrih djela onima koji drže pse

Pitanje: Zbog čega se umanjuju dobra djela čovjeku koji drži psa?

Odgovor: Ibn Omer prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem rekao: *"Ko nabavi psa, osim psa za lov, čuvanje žitarica i stoke, umanjit će mu se svaki dan od nagrade dva kirata."*[1917] Manji od ova dva kirata jeste veličine kao brdo Uhud. Allah najbolje zna mudrost zbog koje se vlasniku psa umanjuje nagrada. Možda je to zbog uznemiravanja prolaznika, zbog ukazanog dobročinstva toj prezrenoj životinji ili zbog nekog drugog razloga.[1918] A Allah najbolje zna.

[1916] Tirmizi i Hakim, s dobrim lancem prenosilaca.
[1917] Buharija i Muslim.
[1918] Vidjeti: *Et-Temhid*, 14/222, i *Tarhut-tesrib*, 6/27.

Zabavljanje s momkom čija majka nije muslimanka

Pitanje: Zabavljam se s momkom već nekoliko godina, i imam veliki problem: njegova majka nije muslimanka, a otac jeste. Da li sam grješna ako se udam za njega? Allah vas nagradio!

Odgovor: Cijenjena sestro, možeš se udati za toga momka, ako je on vjernik i ako ti može omogućiti islamski život. Termin "zabavljanje" diskutabilan je. U islamu nema zabavljanja. To čine oni koji prelaze Allahove granice. Ako si vjernica, nemoj to činiti! Ako si pri njemu zapazila svojstva koja islam traži, ponudi mu brak. Ako ne pristane, prekini vezu odmah i traži sebi muža, a ne momka.

Slavljenje rođendana

Pitanje: Da li je dopušteno slaviti rođendan? Allah vas nagradio!

Odgovor: Prve, odabrane generacije nisu slavile rođendan. To je okoštali običaj koji su muslimani nedavno preuzeli od nevjernika. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Ko oponaša jedan narod, on mu i pripada."*[1919] Zabranjeno je slaviti kako svoj, tako i rođendan drugih ljudi, čak i rođendan Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a Allah najbolje zna.

Teškoće u pozivu ljudi

Pitanje: Šta biste preporučili osobi koja se trudi da bude dobar musliman, ali nailazi na velike teškoće u društvu? Znamo da musliman, posebno daija, treba biti komunikativan, prijatan i društven, da plijeni ljude svojim ponašanjem. Kako postupiti? Allah vas nagradio!

Odgovor: Ako pogledamo u Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, životopis, vidjet ćemo da je imao velikih poteškoća s mnogobošcima, koje je pozivao u vjeru. Sprečavali su ga i odvraćali od Allahovog puta. Često su s verbalnog delikta, vrijeđanja i nipodaštavanja, prelazili i na fizički napad, te

---

[1919] Ebu Davud i Ahmed, s dobrim lancem prenosilaca, tvrdi šejhul-islam Ibn Tejmijje. Vidjeti: *El-Iktida*, 1/43 i 1/269.

ga najzad protjerali iz Mekke. Sve to nije ga spriječilo da istraje na Pravom putu s jedne, a da bude blag prema ljudima, s druge strane. Stoga se slobodno može kazati da je strpljivost jedan od elementarnih faktora za uspjeh jednog daije. Najčasniji posao koji se može obavljati jeste pozivanje Allahu, dželle šanuhu. Budući da većina ljudi na Zemlji nisu vjernici, objektivno je i realno očekivati napade, uvrede, poniženja, ali to ne smije pokolebati muslimana da zbog nečijeg prigovora ili uvrede zapostavi pozivanje u islam, a Allah najbolje zna.

Ženin udio nakon muževe smrti u njegovoj ostavštini

Pitanje: Muž mi je dao razvod braka i za vrijeme pričeka preselio na drugi svijet. Imao je još jednu ženu i dijete. Da li ja imam pravo na udio u njegovoj ostavštini, i, ako imam, koliki je taj udio?

Odgovor: Žena puštena opozivom rastavom (prvi ili drugi put, a ne i sporazumnim puštanjem uz naknadu – hul'a) ima pravo na nasljedninu, a njen priček nakon razvoda, koji traje tri mjesečna pranja, prelazi u čekanje nakon smrti koji traje četiri mjeseca i deset dana. Vama u ovome slučaju, cijenjena sestro, pripada osmina ostavljenog imetka koju ste dužni podijeliti s vašom inoćom. Islamski učenjaci jednoglasni su da inoće, bez obzira bile dvije, tri ili četiri, dijele četvrtinu ako muž nema dijete, odnosno osminu, ako ima dijete.[1920] Međutim, ako je žena puštena neopozivom rastavom braka (treći put, ili sporazumno uz naknadu mužu, ili prisilnom rastavom od strane kadije), tada nema pravo na nasljedninu niti se mijenja oblik čekanja. Samo u jednom slučaju žena nakon trećeg razvoda ima pravo na nasljedninu: ako je razvede na samrtnoj postelji ili neposredno pred smrt, želeći time uskratiti njeno pravo nasljedstva, a Allah najbolje zna.

Jutarnji i večernji zikr

Pitanje: Kada se uče jutarnji i večernji zikr?

Odgovor: Vrijeme jutarnjeg i večernjeg zikra nije precizirano, zato nema smetnje učiti jutarnji zikr prije ili nakon izlaska sunca, odnosno

[1920] Vidjeti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 5/80.

večernji prije ili poslije njegovog zalaska. Neki učenjaci smatraju da je jutarnji zikr bolje učiti prije izlaska sunca, a večernji prije njegovog zalaska, na osnovu ajeta:

﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ ٱلشَّمْسِ وَقَبْلَ ٱلْغُرُوبِ ۝٣٩﴾

"...i veličaj Gospodara svoga i zahvaljuj Mu prije sunčeva izlaska i prije zalaska."[1921] Možda bi dokazivanje ovim ajetom i bilo jako da se on ne odnosi na sabah i ikindija-namaz, a što bilježe Buharija i Muslim. Ibnul-Kajjim smatra da je vrijeme jutarnjeg zikra između nastupa zore i izlaska sunca a večernjeg između ikindije i akšam-namaza.[1922] Isto ovo kaže Ibn Usejmin stim što smatra da nema smetnje učiti ovaj zikr i nakon tog vremena ako se ne prouči u njemu. Slično ovome kazali su šejh Ibn Baz i stalni kolegij.[1923] Imam Sujuti smatra da je vrijeme jutarnjeg zikra od ponoći do podne-namaza, a večernjeg od podne-namaza do ponoći,[1924] a Allah najbolje zna.

Spavanje djeteta između oca i majke

Pitanje: Da li je zabranjeno dopustiti djetetu da spava između oca i majke? I da li je zabranjeno da bližnji rođak kupa dijete? Allah vas nagradio!

Odgovor: Nije mi poznat dokaz koji zabranjuje da dojenče ili malo dijete, koje ne razaznaje, spava kod ili između svojih roditelja. Nije mi poznato da su islamski učenjaci zabranjivali da bližnji rođak okupa dijete, a svakako je preče da ga kupa njegova majka, a Allah najbolje zna.

Ispravnost novca od rada nacrno

Pitanje: Živim u Australiji i primam socijalu, a ujedno radim nacrno. Da li mi je taj novac halal ili haram? U Bosni imam roditelje kojima pomažem. Ako bih radio regularno, ne bih ih mogao izdržavati, a o posjeti da ne i govorim zbog skupoće karata. Šta mi predlažete? Allah vas nagradio!

1921 Prijevod značenja Kaf, 39.
1922 Vidjeti: *Sahihul-vabilis-sajjib*, str. 165.
1923 Vidjeti: *Fetaval-ledžnetid-daime*, 24/178.
1924 Vidjeti: *El-futuhatur-rabbanijje*, 3/73 od Ibn Allana.

Odgovor: Dopušteno je uzimanje socijalne pomoći i rad nacrno, ako trenutna primanja ne mogu podmiriti osnovne potrebe, kao izdržavanje roditelja i sl. Dopušteno je, također, raditi nacrno da bi čovjek ponekada mogao posjetiti svoje roditelje, jer je to sastavni dio dobročinstva prema njima, a Allah najbolje zna.

Paljenje svijeća za Bajram

Pitanje: Da li je dopušteno paljenje svijeća za Bajrame radi uljepšavanja atmosfere? Allah vas nagradio!

Odgovor: Paljenje svijeća je običaj nevjernika, i nije dopušteno da ih musliman oponaša, tim prije jer je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio: *"Ko oponaša jedan narod, on mu i pripada."* [1925]A Allah najbolje zna.

Zbog čega islam potencira na traženju halala

Pitanje: Zbog čega islam potencira na traženju halala? Šta će biti ako čovjek ne halali nekome? Da li se za prihvatanje izvinjenja ima nagrada? Allah vas nagradio!

Odgovor: Onaj ko halali svom bratu na ovome svijetu, imat će nagradu kod Uzvišenog Allaha, i to je bolje, vrednije, ali svako ima pravo da svoj hak naplati na Sudnjem danu uzimajući od njegovih dobrih djela ili dajući mu od svojih loših djela. Poenta traženja halala jeste u tome da se računi svedu na ovome, a ne na budućem svijetu, gdje neće biti bogatstva da čovjek iskupi svoju grešku, već će tamo naplaćivanje biti dobrim, odnosno lošim djelima. Mnogo je lakše tražiti halala i sanirati ma kakvu štetu ovdje i sada, nego to skupo platiti na onome svijetu, a onaj svijet je bolji i vječniji, a Allah najbolje zna.

Kada je najbolje učiti dovu

Pitanje: Kada je bolje učiti dovu: danju ili noću?

[1925] Ebu Davud s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *El-Iktida*, 1/43.

Odgovor: Čovjek se može u bilo koje vrijeme dana ili noći obratiti svome Gospodaru:

﴿ وَقَالَ رَبُّكُمُ ٱدْعُونِىٓ أَسْتَجِبْ لَكُمْ ﴾

"Gospodar je vaš rekao: 'Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati!'"[1926] U drugom ajetu stoji:

﴿ وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِى عَنِّى فَإِنِّى قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ ٱلدَّاعِ إِذَا دَعَانِ ﴾

"A kada te robovi Moji za Mene upitaju, Ja sam, sigurno, blizu: odazivam se molbi molitelja kada Me zamoli."[1927] Međutim, postoje odabrana vremena za učenje dove: zadnja trećina noći, kratak vremenski period petkom, termin između ezana i ikameta, kada pada kiša, u ramazanu, na dan Arefata, u noći Lejletul-kadr, u bitki, u nevolji, u situaciji kada je čovjek obespravljen, na sedždi, dok čovjek posti, srijedom između dva namaza (u hadisu nije pojašnjeno o kojim se namazima radi), na putu, dok musliman umire itd., a Allah najbolje zna.

Spolni odnos s neudatom robinjom

Pitanje: Da li islam dopušta spolni odnos s neudatom robinjom? Kako učenjaci gledaju na liječenje rukjom? Da li postoje dokazi za to?

Odgovor: Mora se napomenuti da islam nastoji umanjiti ropstvo i omogućiti ljudima slobodan život. Ako makar i površno prostudiramo Kur'an i hadis, uočit ćemo da je oslobađanje roba iskup za brojne prijestupe. Ako musliman na zakonit način dođe do robinje, dopušteno mu je spolno općiti s njom, po konsenzusu islamskih učenjaka.[1928] Kada je riječ o liječenju učenjem kur'anskih ajeta, to je, također, legitimno po konsenzusu islamskih pravnika.[1929] Imam Muslim zabilježio je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan o rukji, pa je odgovorio: *"Nema smetnje u učenju one rukje u kojoj nema širka."* Ovaj isti imam zabilježio je da je neki čovjek obavijestio Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da liječi rukjom, pa mu je rekao: *"Ko*

[1926] Prijevod značenja Gafir, 60.
[1927] Prijevod značenja El-Bekare, 186.
[1928] Vidjeti: *Meratibul-idžma*, str. 262, od Ibn Hazma.
[1929] Vidjeti: *Fethul-Bari*, 10/195, i *Šerhus-sunna*, 12/159.

može, neka pomogne svom bratu." Buharija i Muslim zabilježili su da je Aiša, radijallahu anha, govorila: "Kada bi osjetio bol, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, liječio se učeći dvije zadnje sure iz Kur'ana." Brojni su argumenti za spomenutu konstataciju, neke smo spomenuli, a Allah najbolje zna.

Ponavljanje određenih detalja u Kur'anu

Pitanje: Zbog čega se u Kur'anu neke stvari ponavljaju više puta?

Odgovor: Sveznajući Allah najbolje zna zbog čega se ponavljaju neka kur'anska kazivanja, odnosno neki ajeti. Postoji nekoliko nama dokučivih razloga zbog čega je to tako: prvo, stilistika Kur'ana jeste da neke događaje oslikava na različite načine; drugo, izvlačenje pouka iz tih kur'anskih kazivanja kako u globalu tako i detaljno i shodno potrebi; i, treće, privlačenje pažnje i ukazivanje na važnost razmišljanja o tim kazivanjima i ajetima koji se ponavljaju, kao i ukazivanje na njihovu važnost u praktičnom životu muslimana, a Allah najbolje zna.

Radim kao konobar, poslužujem alkohol i gazda me ponižava

Pitanje: Radim kao konobar i goste poslužujem alkoholom. Oženjen sam i imam dijete. Na radnom mjestu ne mogu klanjati, a ne mogu odlaziti ni na džuma-namaz. Još da dodam, gazda me ponižava i nipodaštava zbog privrženosti vjeri. Ako ostavim posao, dolazi u pitanje moja egzistencija. Šta da radim?

Odgovor: Prije odgovora, molim Svemogućeg Allaha da olakša nama, tebi, uvaženi brate, i svim obespravljenim muslimanima širom svijeta. Vjernik treba imati čvrsto uvjerenje da Allah, dželle šanuhu, opskrbljuje Svoje robove, i da tu nafaku niko ne može uskratiti. Allah, dželle šanuhu, rekao je:

﴿ وَمَن يَتَّقِ ٱللَّهَ يَجْعَل لَّهُۥ مَخْرَجًا ۝٢ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ﴾

"A onome ko se Allaha boji, On će izlaz dati i opskrbit će ga odakle se i ne nada."[1930] U drugom ajetu stoji:

[1930] Prijevod značenja Et-Talak, 2-3.

﴿وَمَا مِن دَآبَّةٖ فِي ٱلۡأَرۡضِ إِلَّا عَلَى ٱللَّهِ رِزۡقُهَا﴾

"Na Zemlji nema nijednog živog bića a da ga Allah ne hrani."[1931] Dakle, Allah, dželle šanuhu, brine se o opskrbi Svojih stvorenja. U ovu činjenicu treba biti uvjeren i teoretski i praktično, i nikako se ne treba bojati se za egzistenciju, dok je u rukama Najmilostivijeg. Tvoj slučaj jako je diskutabilan. Naime, rad na mjestu gdje se konzumira alkohol, nemogućnost obavljanja namaza, posebno džuma-namaza, potom to što te vlasnik lokala ponižava zbog tvog vjerskog opredjeljenja, a povrh svega, ugostiteljski objekti ne nude izbor: svako ko se njime bavi svjesno ili nesvjesno mora upasti u zabranjeno. Kako naći radno mjesto na kojem ne postoji alkohol, muzike, kocke, miješanja muškaraca i žena, razgolićavanja?! Tebi je, cijenjeni brate, obaveza napustiti takvo radno mjesto i potražiti halal posao. U navedenom ajetu Svemogući je obećao da će opskrbiti bogobojazne ljude, ali je prvo spomenuo bogobojaznost pa onda izlaz i opskrbu. Ako bi se tražilo adekvatno rješenje prije napuštanja takvog radnog mjesta, tada, ustvari, spomenuta bogobojaznost praktično ne bi ni postojala, jer izlaz dolazi poslije nje. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Ko ostavi nešto Allaha radi, On će mu isto zamijeniti boljim."*[1932] A Allah najbolje zna.

Ime Meleka smrti

Pitanje: Da li se Melek smrti smije zvati imenom Azrail?

Odgovor: Uzvišeni Allah je meleka koji uzima duše nazvao Melekom smrti:

﴿قُلۡ يَتَوَفَّىٰكُم مَّلَكُ ٱلۡمَوۡتِ ٱلَّذِي وُكِّلَ بِكُمۡ﴾

"Reci: 'Melek smrti, koji vam je za to određen, duše će vam uzeti...'"[1933] Postoje brojni hadisi u kojima se melek koji uzima duše naziva Melek smrti. Ta su predanja zabilježili: Buharija, Muslim, Tirmizi, Ahmed i neki drugi muhaddisi. Koliko znam, ni u jednom hadisu nije spomenuto ime Azrail. Prvi

---

[1931] Prijevod značenja Hud, 6.

[1932] Vekia b. Džerrah, u djelu *Ez-Zuhd*, 3/635, i Ahmed, 15/306, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletud-daifa*, 1/62.

[1933] Prijevod značenja Es-Sedžda, 11.

ko je Meleka smrti nazvao tim imenom jeste Vehb b. Munebbih (u. 110. godine po H.). O tome se više može saznati iz djela *Hašijetus-Sindi alen-Nesai*, 4/118. To predanje od Vehba zabilježio je Ebu Muhammed Asbehani u djelu *El-Azama*, str. 157/441. Od tada su neki islamski učenjaci Meleka smrti počeli nazivati imenom Azrail.[1934] Poznati hadiski autoritet Muhammed Nasiruddin Albani smatra da riječ Azrail vuče korijen iz israilijata, predanja koja pripovijedaju sljedbenici Knjige.[1935] Neki smatraju da je Meleku smrti pravo ime Abduldžebbar.[1936] Ali ovog meleka nije dopušteno zvati ni Azrail ni Abduldžebbar, jer je to mijenjanje imena kojim ga je nazvao Svevišnji Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Ako ljudi nisu zadovoljni da neko mijenja imena koja su im nadjenuli njihovi očevi, kako sebi mogu dopustiti mijenjanje imena potekla od Mudrog Zakonodavca, a Allah najbolje zna.

Pitanje: Da li se melek koji uzima duše zove Azrail? Allah vas nagradio!

Odgovor: Melek koji uzima duše, u Kur'anu i hadisu nazvan je imenom Melek smrti:

﴿ قُلْ يَتَوَفَّىٰكُم مَّلَكُ ٱلْمَوْتِ ٱلَّذِى وُكِّلَ بِكُمْ ﴾

"Reci: 'Melek smrti, koji vam je za to određen, duše će vam uzeti...'"[1937] U mnogim hadisima spomenut je izraz Melek smrti, a nigdje se ne spominje izraz Azrail. Jedno od tih predanja jeste i Ebu Hurejrino, radijallahu anhu, predanje u kojem stoji da je Allah, dželle šanuhu, Musau, alejhis-selam, poslao Meleka smrti... Na osnovu toga, neispravno je Meleka smrti zvati imenom Azrail, tim prije jer je to gajb (nepoznato), a gajb se može znati samo putem objave, a Allah najbolje zna.

Jesu li mjesec i zvijezda simbol islama

Pitanje: Na džamijama, koricama knjiga, zastavama itd. stavlja se mjesec i zvijezda kao simbol islama. Uzvišeni Allah u časnom Kur'anu govori da su sunce i mjesec Njegova znamenja, da se ne klanjamo njima, već

1934 Vidjeti: *El-Džamiu li ahkamil-Kur'an*, 19/187, i *Fejdul-Kadir*, 2/101.
1935 Vidjeti: *El-Akidetut-Tahavijja*, str. 72, s opaskama šejha Albanija.
1936 Vidjeti: *El-Fevakihud-devani*, 1/158.
1937 Prijevod značenja Es-Sedžda, 11.

Onome Ko ih je stvorio. Da li je to širk, i da li je to bilo poznato za vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem? Allah vas nagradio!

Odgovor: Simbol mjesec i zvijezda nema nikakve veze s islamom. Nije pohvalno koristiti takva obilježja, posebno je pokuđeno stavljati ih na džamije. Spomenuti simbol nacionalnog je karaktera, a islam nacionalizmu ne pridaje nikakvog značaja. Ali i pored toga, vješanje tog simbola nije idolatrija (širk), jer se muslimani ne klanjaju simbolu, već Allahu, a Uzvišeni najbolje zna.

Ženska ljubomora u Džennetu

Pitanje: Da li će žene u Džennetu biti ljubomorne jedna na drugu, kao na ovome svijetu?

Odgovor: Kolika je razlika između Dženneta i ovog prolaznog svijeta, tolika je razlika između njihovih stanovnika i osobina koje će imati. Ljubomora žene na svoje inoće svojstvo je eksplicitno dunjalučkim ženama; među rajskim ljepoticama (hurijama) neće biti te ljubomore. Uzvišeni kaže:

﴿وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِم مِّنْ غِلٍّ﴾

"I Mi ćemo zlobu iz grudi njihovih odstraniti..."[1938] U drugom ajetu stoji:

﴿لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِندَ رَبِّهِمْ﴾

"Njima pripada Kuća mira..."[1939] Ovi ajeti ukazuju da stanovnici Dženneta neće osjećati bilo kakvu vrstu uznemiravanja, u protivnom Džennet se ne bi nazivao Kućom mira i spasa. U vjerodostojnom hadisu, po ocjeni šejha Albanija, navedeno je da će čovjek u jednom danu imati kontakt sa stotinu djevica.[1940] I pored toga, one neće osjetiti nimalo ljubomore jedna prema drugoj. Opisujući karakter džennetlija, u hadisu koji su zabilježili Buharija i Muslim, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je sljedeće: *"Među njima neće biti razlike ni mržnje, njihova će srca biti kao srce jednog čovjeka."* A Allah najbolje zna.

[1938] Prijevod značenja El-Hidžr, 47.
[1939] Prijevod značenja El-Earaf, 127.
[1940] Taberani u *Es-Sagiru*, 5/411/5267. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 1/708.

Hadisi o ovčarstvu

Pitanje: Odavno se bavim ovčarstvom. Doista volim taj posao, pa bih volio čuti nekoliko hadisa o ovcama.

Odgovor: Svevišnji Allah učinio je stoku velikom blagodati. U tom kontekstu Uzvišeni kaže:

﴿وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٢١﴾ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ

"I vi u stoci veliku pouku imate: Mi vam dajemo da pijete ono što se nalazi u utrobama njezinim, i vi od nje mnoge koristi imate i vi se njome hranite i na njima, i na lađama se vozite."[1941] Ibn Omer prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ovca je jedna od džennetske stoke."*[1942] Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučio je Ummu Hani držanje sitne stoke (ovce ili koze), rekavši da je u njima bereket.[1943] A Allah najbolje zna.

Spaljivanje mrava-štetočina vatrom

Pitanje: Da li je dopušteno ubijati mrave-štetočine spaljivanjem u vatri?

Odgovor: Mrave je u osnovi zabranjeno ubijati, na osnovu Ibn Abbasovih riječi: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je ubijanje mrava, pčela, pupavca i sureda."[1944] I ovaj se hadis odnosi na bezrazložno ubistvo, ali ako te životinje konstantno uznemiravaju čovjeka, onda se mogu ubijati, ali se ne smiju spaljivati u vatri,[1945] na osnovu hadisa: *"Vatrom*

1941 Prijevod značenja El-Muminun, 21-22.

1942 Ibn Madže, a hadis je ispravnim okarakterizirao šejh Albani. Vidjeti: *Sahihu suneni Ibni Madže*, 2/248.

1943 Ibn Madže i Ahmed. Imam Busiri predanje smatra ispravnim, a Sujuti dobrim. Vidjeti: *Misbahuz-zudžadža*, 2/206.

1944 Ebu Davud, Ibn Madže i Ahmed, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: Opaske Ahmeda Šakira na *El-Musned*, 3/335, i *Irvaul-galil*, 8/142. Sured je vrsta ptice.

1945 Vidjeti: *El-Adabuš-šeraijje*, 2/439-440.

kažnjava samo Gospodar vatre."[1946] Spaljivanje insekata vatrom dozvoljeno je samo u slučaju da ne postoji drugi način njihovog uništavanja koje je nužno. Ovo je stav većine islamskih učenjaka.[1947] A Allah najbolje zna.

Spaljivanje insekata koji uznemiravaju ukućane

Pitanje: Je li grijeh pokupiti i spaliti u peći sitne insekte koji čudno izgledaju, a izlaze iz zida i uznemiravaju ukućane?

Odgovor: Nije dozvoljeno spaljivanje insekata u vatri ako postoji drugi način njihovog uništavanja. Islamski učenjaci su taj postupak uvrstili u velike grijehe,[1948] a Allah najbolje zna.

Štrajk glađu

Pitanje: Da li je ispravno poduzeti štrajk glađu?

Odgovor: Štrajk glađu koji rezultira smrću ili težim tjelesnim posljedicama nije dopušteno poduzeti:

﴿وَلَا تَقْتُلُوٓا۟ أَنفُسَكُمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٢٩﴾﴾

"I ne ubijajte sami sebe, Allah je prema vama, uistinu, milostiv."[1949] Ibn Abbas i Ubade b. Samit prenose da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nema štete ni nanošenja štete."*[1950] Islam je tu da zaštiti pet stvari, jedna od njih jeste ljudski život. Zato nije dopušteno svjesno ubiti samog sebe ni sebi nanijeti tjelesnu štetu. Ako je, pak, štrajk glađu puka prijetnja i pozivanje na poštovanje osnovnih ljudskih prava, bez nanošenja tjelesnih povreda, tada nije zabranjen, a Allah najbolje zna.

[1946] Ebu Davud, Ahmed i Taberani, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 1/64-65.

[1947] Vidjeti: *Ahkamul-hašerat*, str. 276-277.

[1948] Vidjeti: *Ez-Zevadžir*, 1/277-288.

[1949] Prijevod značenja En-Nisa, 29.

[1950] Ahmed, Taberani i Ibn Ebu Asim, u djelu *El-Ahadu vel-mesani*, 4/215/2200, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 1/498.

Obavljanje propisanog namaz u Kabi

Pitanje: Može li se propisani namaz obaviti u Kabi?

Odgovor: Islamski učenjaci imaju podijeljena mišljenja kada je riječ o obavljanju namaza unutar Kabe. Učenjaci hanefijske i šafijske pravne škole takav namaz smatraju ispravnim.[1951] Ovo je mišljenje imama Ahmeda, po jednoj verziji, i nekih hanbelijskih pravnika.[1952] Od savremenih učenjaka odabrao ga je Ibn Usejmin.[1953] Uzvišeni Allah rekao je:

﴿وَعَهِدْنَآ إِلَىٰٓ إِبْرَٰهِـۧمَ وَإِسْمَـٰعِيلَ أَن طَهِّرَا بَيْتِىَ لِلطَّآئِفِينَ وَٱلْعَـٰكِفِينَ وَٱلرُّكَّعِ ٱلسُّجُودِ ١٢٥﴾

"I Ibrahimu i Ismailu stavili smo u obavezu da Kabu Moju očiste za one koji je budu obilazili koji u njoj budu boravili, ruku' i sedždu činili."[1954] U sunnetu se navodi preko deset hadisa koji ukazuju da je dopušteno klanjati unutar Kabe. Ova predanja nisu napravila razliku između propisanih i dobrovoljnih namaza, a Allah najbolje zna.

Otkrivanje stidnog mjesta u osami

Pitanje: Postoji li vjerodostojan hadis koji ukazuje da je otkrivanje stidnog mjesta zabranjeno kada je čovjek sam?

Odgovor: Koliko mi je poznato, ne postoji potpuno jasan i vjerodostojan hadis koji kategorički aludira da je skidanje odjeće u osami zabranjeno. Najjači argument iz kojeg se to može zaključiti jeste predanje Behza b. Hakima, koji prenosi od svog oca Hakima, a on od svoga oca da je upitao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u vezi s otkrivanjem stidnog mjesta u osami, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Preče je stidjeti se Allaha nego ljudi."*[1955] Ibn Hadžer tvrdi da općenitost navedenog

---

[1951] Vidjeti: *El-Umm*, 1/98, *El-Mebsut*, 2/79, *El-Benaja*, 3/330.

[1952] Vidjeti: *El-Insaf*, 1/496.

[1953] Vidjeti: *Eš-Šerhul-mumtia*, 2/253.

[1954] Prijevod značenja El-Bekare, 125.

[1955] Tirmizi, 8/65/2794, Ebu Davud, 4/39/4017, Ibn Nasr, u djelu *Tazimu kadris-salah*, 2/518/863, i Taberani, 19/412/989. Imam Hakim i Zehebi ovo predanje smatraju vjerodostojnim, a Tirmizi i šejh Albani dobrim. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 1/101, i *Adabuz-zefaf*, str. 112.

hadisa ukazuje da je zabranjeno biti nag u osami.[1956] U jednom slabom predanju Ibn Omer prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Dobro se čuvajte razgolićavanja, s vama su oni koji vas ne napuštaju, osim kada obavljate fiziološku potrebu i pri spolnom aktu."*[1957] Neki učenjaci smatraju pogrdnim odlaganje odjeće u osami, a drugi to zabranjuju, osim ako postoji validan razlog.[1958] A Allah najbolje zna.

Je li dopušteno putovati i spavati sam

Pitanje: Kažu da nije pohvalno čovjeku da sam stanuje u kući niti da sam putuje. Da li je to tačno?

Odgovor: To je tačno. Ibn Omer prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da čovjek sam prenoći ili da sam putuje.[1959] U drugom hadisu stoji: *"Kada bi ljudi znali šta se krije u samoći, nikada putnik ne bi sam putovao noću."*[1960] Omer, radijallahu anhu, govorio je: "Neka čovjek nikako ne putuje sam, i neka ne spava sam."[1961] Ibn Amr prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nekog čovjeka koji je putovao sam, upitao: *"S kim si doputovao?"* "Sam", odgovorio je. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: *"Jedan putnik je šejtan, dvojica su dva šejtana, a trojica su društvo."*[1962] Nakon što je spomenuo ovaj hadis, šejh Albani ustvrdio je: "Ova se zabrana vjerovatno odnosi se na putovanje po pustinjama gdje se rijetko sreću ljudi, a ne na putovanje po prometnim cestama."[1963] Postoji mogućnost da se zabrana odnosi na čovjeka koji svjesno ne želi saputnika mada ga može imati, a Allah najbolje zna.

[1956] Vidjeti: *Fethul-Bari*, 1/459.

[1957] Tirmizi, 8/71/2800.

[1958] Vidjeti: *El-Minhadž*, 4/27 od imama Nevevija.

[1959] Ahmed, 2/91. Imam Hejsemi tvrdi da su prenosioci predanja pouzdani. Ahmed Šakir smatra ga ispravnim. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 8/104, i *El-Musned*, 5/164.

[1960] Buharija, Tirmizi i Darimi.

[1961] Mamer b. Rašid, u djelu *El-Džamia*, 10/431.

[1962] Tirmizi, Ahmed i Hakim. Imam Hakim, Nevevi, Zehebi, Sujuti, Albani i Ahmed Šakir hadis smatraju ispravnim. Dobrim su ga ocijenili imam Tirmizi i Ibn Hadžer. Vidjeti: *El-Mustedrek*, 2/112, *El-Musned*, 6/289, *El-Medžmu*, 4/329, *Fethul-Bari*, 6/53, *Tenvirul-havalik*, 1/248, i *Sahihul-džamia*, 1/661.

[1963] Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 1/132.

Određivanje vođe puta

Pitanje: Kada skupina ljudi krene na put, je li obavezno ili je pohvalno da odrede jednog među sobom za vođu puta?

Odgovor: Imenovanje zapovjednika puta (emira) obavezno je, na osnovu Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Kada trojica žele putovati, neka odrede vođu puta."*[1964] Abdullah b. Amr prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nije dopušteno trojici koji krenu na put da putuju a da ne odrede vođu puta."*[1965] Omer b. Hattab govorio je: "Kada tri čovjeka krenu na put, neka odrede svog zapovjednika, to je zapovjednik kojeg je odredio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem."[1966] A Allah najbolje zna.

Žigosanje životinja radi raspoznavanja

Pitanje: Ako u jednom stadu ima stoke od više vlasnika, da li je dopušteno žigosati neke od tih životinja radi raspoznavanja?

Odgovor: Životinje u ortačkim stadima mogu se obilježiti bojenjem vune ili dlake ili na neki drugi, bezbolan način. Žigosanje lica životinje strogo je zabranjeno. Muslim je zabilježio da je Džabir, radijallahu anhu, pripovijedao da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio žigosano lice magarca, pa je kazao: *"Allah prokleo onoga ko ga je žigosao!"* U jednom drugom predanju, koje je zabilježio imam Muslim, stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio žigosanje lica. Ibn Abbas također kaže da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prokleo onoga ko žigoše lice životinje.[1967] Kada je riječ o žigosanju drugih dijelova tijela, to je dopušteno, na osnovu Enesovog, radijallahu anhu, predanja u kojem stoji da je

---

[1964] Ebu Davud i Bejheki. Imam Nevevi, Ibn Muflih, Ševkani i Albani ovo predanje smatraju dobrim.Vidjeti: *El-Medžmu*, 4/330, *El-Adabuš-šeri'ije*, 1/424, *Nejlul-evtar*, 9/157, i *Es-Silsiletus-sahiha*, 3/314.

[1965] Ahmed, sa slabim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletud-daifa*, 2/56.

[1966] Ibn Huzejme i Hakim, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Nejlul-evtar*, 9/157, i *Sahihu Ibni Huzejma*, 4/141.

[1967] Taberani, 11/265, s dobrim lancem prenosilaca, tvrdi imam Munziri. Vidjeti: *Sahihut-tergib*, 2/567.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, žigosao uši sitne stoke (ovaca ili koza).[1968] A Allah najbolje zna.

Domaći sokovi u ambalaži alkoholnih pića

Pitanje: Poštovani brate, od svekrve sam dobila kao hediju domaće sokove koje je ona pravila, ali flaše u koje ih je nasula uglavnom su od bijelog vina ili nekog drugog alkoholnog pića. Moja svekrva klanja namaze i ne sumnjam da je flaše dobro oprala. Te flaše je, kako kaže, dobila od komšinice i staklene su. Nedavno mi je jedna sestra prenijela hadis u kojem Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kaže, parafraziram, da kada bi kap alkohola upala u more, pa to more presušilo i na tom mjestu niklo drvo (jabuka), da on, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi plod s tog drveta pojeo. Sada se kod mene javlja sumnja da li da te sokove pijemo, mada su ti sokovi u redu ako logično razmislimo.

Odgovor: Nikada nisam čuo za taj hadis i djeluje mi jako čudno. Kada je riječ o soku koji je konzerviran u ambalaži u kojoj se prethodno nalazio alkohol, odgovorno tvrdim da je dopušteno piti takav sok ako su boce prije toga dobro oprane, a Allah najbolje zna.

Riječi: „Allah i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, najbolje znaju"

Pitanje: Da li je dopušteno kazati: "Allah i Poslanik najbolje znaju"?

Odgovor: Dopušteno je kazati: "Allah i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, najbolje znaju" kada se radi o vjerskim pitanjima. Međutim, ako se radi o nečemu o čemu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije upoznat, kao naprimjer, prognoza vremena za određeni dan, gdje je trenutno određena osoba i sl., tada se kaže: "Allah najbolje zna", a Allah, uistinu, sve najbolje zna.

[1968] Muslim, Ahmed i Ebu Davud.

Autentičnost hadisa: "Skoro da siromaštvo nije postalo nevjerstvo"

Pitanje: Da li je vjerodostojan hadis: *"Skoro da siromaštvo nije postalo nevjerstvo"*?

Odgovor: Postoji hadis u kojem stoji: *"Skoro da siromaštvo nije postalo nevjerstvo."* Zabilježili su ga: imam Bejheki, u djelu *Šuabul-iman*, 5/267/6612, Muhammed el-Kudai, u djelu *Musneduš-šihab*, 1/342/586, i Ukajli, u djelu *Ed-Duafa*, 4/206/1790, od Enesa, radijallahu anhu, a on od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ibn Redžeb u svojim opaskama na *Ihjau ulumid-din*, 3/231, navedeno predanje ocijenio je slabim. Slabim ga također smatraju: Ibn Dževzi, Zehebi, Menavi, Mubarekfuri, Adžluni i neki drugi. Albani ga je, također, ocijenio neispravnim, i to u djelima *Daiful-džamia*, str. 605/4148, i *Es-Silsiletud-daifa*, 9/77/4080. Šejh Mubarekfuri u djelu *Tuhfetul-ahvezi*, 10/45, tvrdi da su ove riječi prenesene vjerodostojnim putem, ali kao izreka Ebu Seida el-Hudrija, a Allah najbolje zna.

Odlike mjeseca ša'bana

Pitanje: Dolazi nam mjesec ša'ban. Šta nam možete reći u vezi s tim mjesecom?

Odgovor: Svevišnji Allah odlikovao je određene svjetove nad drugima, neke ljude nad drugim ljudima, neka mjesta nad drugim mjestima, kao što je odlikovao određena vremena nad drugim vremenima. Nakon časnog ramazana, mjesec ša'ban zauzima posebno mjesto. Stoga je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, postio u ša'banu više nego u drugim mjesecima.[1969] Na pitanje zbog čega mnogo posti u mjesecu ša'banu, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: *"To je mjesec prema kome je svijet nemaran, on je između redžeba i ramazana, u njemu se dižu djela Stvoritelju svjetova, stoga volim postiti u njemu."*[1970] Aiša, radijallahu anha, majka pravovjernih, izjavila je: "Nisam vidjela da Vjerovjesnik,

[1969] Vidjeti: *Lataiful-mearif*, str. 247.

[1970] Nesai, Ahmed, 16/84/21650, i Tahavi, u djelu *Šerhu meanil-asar*, 2/82. Imam Ebu Davud Sidžistani i Busiri ovaj hadis smatraju ispravnim, a šejh Albani dobrim. Vidjeti: *Ithaful-mehera*, 3/423, *Avnul-Mabud*, 3/362, *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 4/522, i *Sahihul-džamia*, 1/691.

sallallahu alejhi ve sellem, posti ni u jednom mjesecu (osim ramazana) više nego što posti u mjesecu ša'banu: postio je cijeli mjesec ša'ban, osim nekoliko dana."[1971] Na osnovu ovog i nekih drugih predanja, Ibnul-Kajjim tvrdi da Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nikada nije postio nijedan mjesec u cijelosti, osim ramazana.[1972] Međutim, postoje autentična predanja iz kojih se zaključuje da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, postio cijeli ša'ban. Ummu Selema, radijallahu anha, rekla je: "Nisam vidjela da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posti dva mjeseca uzastopno osim ša'bana i ramazana."[1973] Međutim, nema stvarne kontradiktornosti među ovim hadisima. Predanjima koje ukazuju da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, postio cijeli ša'ban mislilo se na skoro cijeli ša'ban. Ovaj smisao zaključuje se iz prethodnog hadisa koji prenosi Aiša, radijallahu anha. Tako bismo uskladili značenja ovih hadisa.

Ibn Abdulberr navodi da neki učenjaci smatraju lijepim napraviti pauzu dan ili više između ša'bana i ramazana, da se ne pomiješa dobrovoljno s obaveznim, kako su činili Poslanikovi, sallallahu alejhi ve sellem, ashabi. A to se prenosi od Ibn Abbasa i Ebu Hurejre, s vjerodostojnim lancima prenosilaca koje je zabilježio Abdurrezzak, 4/158.[1974] Ipak se od Vjerovjesnika, prenosi se da je spajao post ša'bana s ramazanskim postom.[1975] Nije vjerodostojan hadis u kome se navodi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da se posti dan prije ramazana.[1976] Umjesno je spomenuti da većina učenjaka dopušta post u drugoj polovini ša'bana. A kada je riječ o hadisu u kojem Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Kada se upolovi ša'ban, ne postite do ramazana"*[1977], njega je odbacila većina hadiskih stručnjaka, između ostalih: Ahmed, Ibn Mein, Ebu Zura, Tahavi, Bejheki, Sanani i neki drugi.[1978] Kada

---

1971 Buharija i Muslim.
1972 Vidjeti: *Zadul-mead,* 2/56.
1973 Tirmizi, 3/376/736, sa ispravnim lancem prenosilaca.
1974 Vidjeti: *El-Istizkar,* 10/328.
1975 Nesai (2349 i 2352), Ebu Davud (2431), Ibn Huzejme (2077) i Hakim, 1/434, s lancem prenosilaca za koji Hakim i Zehebi tvrde da ispunjava Buharijine i Muslimove kriterije. Također vidjeti *Sahihus-sunen,* 2/152-153, *Sahihut-tergib,* 1/597, i *Sahihul-džamia,* 2/838.
1976 Bejheki, 4/208, koji ga je okarakterizirao slabim, kao i Nevevi u djelu *El-Medžmu,* 6/441, te Ibn Turkmani u djelu *El-Dževherun-nekijj,* 4/208.
1977 Tirmizi (738).
1978 Vidjeti: *Fethul-Bari,* 5/2488.

bismo i prihvatili ovaj hadis, on bi se odnosio na one koje bi izmorio post u ša'banu, pa ne bi izdržali ispostiti ramazan. Ovako je imam Tahavi protumačio spomenuti hadis, uskladivši ga s drugim predanjima. Hafiz Askalani podržao je Tahavijevo rješenje.[1979] Drugi način usaglašavanja ovog i prethodnih predanja jeste da se ta zabrana odnosi na onog čovjeka koji nije običavao postiti drugu polovinu ša'bana.[1980] Pored toga, ne postoje vjerodostojna predanja koja ukazuju na posebne vrline mjeseca ša'bana, osim hadisa u kojem Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Allah pogleda Svoje robove petnaeste noći ša'bana, pa oprosti svima, osim mnogobošcu i onome koji ima razmirica sa svojim bratom muslimanom."*[1981] Ono što se pripisuje Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao: *"Ša'ban se odlikuje nad ostalim mjesecima, kao što se ja odlikujem nad ostalim vjerovjesnicima"* izmišljeno je predanje koja se ne smije uzimati za argument.[1982] Hadiski stručnjaci također su ocijenili apokrifnim predanje u kojem se navodi pohvala posta i noćnog namaza petnaestog dana ša'bana.[1983] U lancu prenosilaca ovoga hadisa postoji Ebu Bekr b. Abdullah b. Muhammed Kureši, koji je izmišljao hadise, što tvrde imam Ahmed, Ibn Adi, Ibn Hibban i neki drugi.[1984] Druga, dakako izmišljena predanja, navode da se namaz u ovoj noći sastoji od stotinu rekata. Na svakom rekatu uči se deset puta sura El-Ihlas.[1985] A Allah najbolje zna.

1979 Vidjeti: Ibid., 5/2488

1980 Vidjeti: *Tuhvetul-ahvezi*, 3/362, i *Fikhus-savm*, str. 70.

1981 Ibn Hibban, (5665), Taberani, 20/108.-109, te u djelima *Musneduš-šamijjin*, 1/130, i *El-Evsat*, 7/36, Bejheki u djelu *Šuabul-iman*, 3/380, Ibn Ebu Asim, u djelu *Es-Sunna* (524), Ebu Nuajm, u djelu *Hil'jetul-evlija*, 5/191, s vjerodostojnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 8/65, *Sahihut-tergib*, 1/597, *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 4/522, i opaske šejha Arnauta na *El-Ihsan*, 12/481. Imam Busiri ukazao je na pojačavanje ovog predanja. Vidjeti: *Itihaful-hiretil-mehera*, 3/423.

1982 Vidjeti: *Muadžemul-menahil-elfazijje*, str. 316, od šejha Bekra b. Abdullaha Ebu Zejda.

1983 Ibn Madže (1407), Bejheki u djelima *Šuabul-iman*, 3542, i u *Fedailul-evkat*, 24.

1984 Vidjeti: *El-Kamil*, 7/90, *Et-Taruhus-sagir*, 2/184, *El-Medžruhin*, 3/147, *El-Mugni*, 1/546, *Daifus-sunen*, 261, Silsiletul-ehadisid-daifa (2132), *Daiful-džamia* (652) i *Tenkihul-kelam*, str. 596.

1985 Vidjeti: *Mevsuatul-ehadis*, 8/435.

Ovim bismo završili djelo "Fetve – pravne decizije", moleći Uzvišenog Allaha da ga učini na vagi naših dobrih djela. Ispravno u njemu je od Uzvišenog Allaha.

﴿إِنْ أُرِيدُ إِلَّا ٱلْإِصْلَٰحَ مَا ٱسْتَطَعْتُ ۚ وَمَا تَوْفِيقِىٓ إِلَّا بِٱللَّهِ ۚ﴾

"Ja samo želim da učinim dobro koliko mogu, a uspjeh moj je od Allaha."[1986]

Pogrješno je od mene i molim Milostivog Gospodara da mi oprosti.

﴿وَمَآ أُبَرِّئُ نَفْسِىٓ ۚ إِنَّ ٱلنَّفْسَ لَأَمَّارَةٌۢ بِٱلسُّوٓءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّىٓ ۚ﴾

"Ja ne pravdam sebe, zaista duša navodi na zlo, osim one kojoj se Gospodar moj smiluje."[1987]

Naša posljednja dova je:

أَنِ الْحَمْدُ للهِّ رَبِّ الْعَالَمِينَ

"Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova!"

"ENIL-HAMDU LILLAHI, RABBIL-ALEMIN!"[1988]

تمّ الكتاب بحمد الله تعالى

[1986] Prijevod značenja Hud, 88.
[1987] Prijevod značenja Jusuf, 53.
[1988] Prijevod značenja Junus, 10.

Sadržaj